FERİT EDGÜ

leş

toplu öyküler

3. BASKI

SEL

*SEL YAYINCILIK
Piyerloti Cad. 11 / 3 Çemberlitaş - İstanbul
Tel. (0212) 516 96 85

http://www.selyayincilik.com
E-mail: halklailiskiler@selyayincilik.com

SATIŞ - DAĞITIM:
Çatalçeşme Sokak, No: 19, Giriş Kat
Cağaloğlu - İstanbul
E-mail: siparis@selyayincilik.com
Tel. (0212) 522 96 72 Faks: (0212) 516 97 26

*SEL YAYINCILIK: 457
ISBN 978-975-570-472-2

LEŞ - TOPLU ÖYKÜLER
Ferit Edgü
Öykü

© Ferit Edgü, 2010
© Sel Yayıncılık, 2010

Genel Yayın Yönetmeni: İrfan Sancı
Dizgi, düzelti: Jülide Altıntaç
Yayına hazırlayan: Burak Fidan
Kapak: Erkal Yavi

Birinci Baskı: Eylül 2010
İkinci Baskı: Haziran 2011
Üçüncü Baskı: Nisan 2014

Baskı ve Cilt: Yaylacık Matbaası
Fatih Sanayi Sitesi, 12/197-203
Topkapı-İstanbul, 567 80 03

Sertifika No: 11931

Ferit Edgü

Leş

Toplu Öyküler
(1953-2002)

YAZARIN BU CİLTTE YER ALAN
KİTAPLARI

Do Sesi

İşte Deniz, Maria

Doğu Öyküleri

Çığlık

Bir Gemide

Av

Devam

Bozgun

Kaçkınlar

SUNU

1950'lerin başlarında, her zaman olduğu gibi, çiçeği burnunda bir avuç genç, Türk öykücülüğünü, Türk şiirini yenileştirme sevdasıyla ortaya çıkmışlardı. Sonraları '50 Kuşağı' adını alacak bu kuşağın yazarlarından birinin, yarım yüzyılı aşan bir süredc yazdığı öyküler yer alıyor bu kitapta. Ama tümü değil.

Yazarlığımın ilk yıllarında yayımlamak cesareti gösterdiğim öykülerden bir-ikisi dışındakileri yayımladığım kitaplara almadım. Dolayısıyla bu kitapta da yer almıyorlar. Kezâ, Nijinski Öyküleri ve Binbir Hece de, ama çok farklı nedenlerle.

Bu elinizdeki "kitapların kitabı", benim yazma serüvenimin ürünü.

Okur, bu serüveni, başlangıcından bugüne değil, bugünden başlangıcına doğru izleyecek. Yok eğer kronolojiye düşkünse, kitaba sondan başlayabilir.

Daha önce bazı kitapların başında ve sonunda, ön ve sonsözler yer almaktaydı. Onları olduğu gibi korudum.

Kitaba en eski öykülerimden (1958) birinin adını verdim: LEŞ.

Niçin Leş?

Hiçbir nedeni yok.

Ya da var:

Bugüne değin hiç kimseyle paylaşmadığım bir anıyı, sırasıdır, burada okurla paylaşayım.

Yıllarca önce, yanılmıyorsam, Sait Faik ödülünün *Bir Gemide*'ye verildiği sıralarda, bir akşam telefonum çaldı. Karşımda tanıdığım bir ses, bir kadın sesi, kendisiyle konuşacak birkaç dakikam olup olmadığını sordu. (Tanıdığım insanın sesi olamazdı bu, çünkü o çoktan ölmüştü.) Tabiî ki vardı. Adını sorduğumda, "Beni tanımazsınız, dedi. Önemi de yok." Sonra, "Bir zamanlar Leş adlı bir öykünüzü okumuştum, diye sürdürdü konuşmasını. Merak ediyorum, hâlâ, arada bir de olsa, teknenize gelip yapıştığı oluyor mu?.."

Donup kalmıştım.

Hemen yanıtlayamadım. Uzun bir süre sustuktan sonra, bilmem niçin yalan söyledim:

"Hayır, kurtuldum ondan."

"İşte buna memnun oldum" dedi karşımdaki ses.

Sonra bana mutluluklar dileyerek kapadı telefonu.

İşte, bu nedenle, Baudelaire'in bir şiirinden ödünç aldığım başlığı seçtim bu kitaba:

L E Ş

Kandilli, 10.03.'10

DO SESİ
(2002)

İlk kez 2002 yılında Yapı Kredi Yayınları tarafından yayımlanmıştır.

I
ÖLÜM ÖYKÜLERİ

"Ne zerre kalsın, ne gölge."
Attar (XIII. yy.)

"Biçimlerim ve ölümlerim
sayılamayacak kadardı."
J.L.Borges

DO SESİ

Bana, bir gün, "*Do sesini verdim, ölümü yendim*" diyen
SEMİHA BERKSOY'a

Klor kokulu hastane odası.
Beyaz çarşaflar içinde yaşlı adam. Bembeyaz saçlar. Işığını yitirmemiş mavi gözler. Soluk bir yüz.
Yaşlı kadın ayaklarının ucuna basarak yaklaşıyor karyolaya. Hastanın tam alnının ortasına bir öpücük konduruyor.
Yaşlı adam ve kadın aynı anda, kadının dudakları alna değer değmez gülümsüyorlar.
Demek geldin, diyor yaşlı adam.
Nasıl gelmezdim, diyor yaşlı kadın.
Beyaz çarşafın dışına, ince kemikli, uzun parmaklı ellerini çıkarıyor yaşlı adam. Kadının sağ elini, iki eli arasına alıyor.
Göz gözeler.
Hadi, bana bir Do sesi ver, diyor yaşlı adam.

Kadın, buyruğu yerine getiren bir emireri gibi, son derece ciddi, odanın ortasına doğru ilerliyor. İlerlerken kapıya, sonra, boş, beyaz duvarlara bakıyor. Sonra, avluya bakan pencerenin önüne gidiyor. Güz ışığı. Pencereye sırtını dönüyor. Şimdi yaşlı adamın yatağına bir buçuk adımlık uzaklıkta. Arkasından aldığı güz ışığında görkemli bir yontu gibi kadın. Kımıldamadan duruyor. Gözlerini açıp kapıyor. Dudaklarını oynatıyor. Uzun bir süre geçiyor. Sinek uçsa kanat çırpışı duyulacak.
Yaşlı adam, yatağında hafifçe kaykılmış, gözlerinin parlaklığı artmış, bekliyor; bekliyor.
Yaşlı kadın, artık yaşlı değil, derin bir soluk alıyor. Do sesini verecek. Daha önce, sahnede birçok kez verdiği gibi.

Gözlerini yumuyor. Yemyeşil bir çayırda şimdi. Ardından koşan o... o..., adını unuttuğu ilk sevgilisi, bir dut ağacının gölgesinde erişiyor ona, göğsü kalkıp iniyor, kendine çekiyor sevgilisi onu, dut ağacından güç almak ister gibi sırtını ağacın gövdesine veriyor, ama yakışıklı delikanlının elleri büyük bir ustalıkla bedenine dolanıyor, derin bir iç çekişi.
Gözlerini açıyor. Karşısında o yaşlı adam. Son soluğunu vermekte. Solgun gözleriyle ona bakıyor.
Durdu, yutkundu ve bir Do sesi verdi, uzun, çok uzun bir Do sesi; uzadıkça Wagner'i, Beethoven'i, Mozart'ı, Bizet'yi, hattâ Goethe ve Nietzsche'yi düşlediği, bu nedenle daha da uzayan bir Do sesi. Odaya bir an girip, sonra şeytan görmüş gibi çarpılan, o maskeli haydut, iblisin tâ kendisi, kapıyı ardından açık bırakıp kaçıyor. İlkin odayı, sonra koridorları dolduran Do sesi, iblisin peşinden avluya varıyor, avludan sokağa çıkıyor, iblis ortadan yitene değin ardından gidiyor.
Sağol, diyor yaşlı adam mavi gözlerini kaparken. Eski günlerdeki gibisin. Sesin hiç değişmemiş.
Susuyorlar.
Kadın, yavaşça yatağa yaklaşıyor. Dudakları yaşlı adamın dudaklarına değdiğinde, yeniden gözlerini açıyor yaşlı adam. Dudaklarından birkaç sözcük, birkaç hece dökülüyor. Ama kadın sanki duymuyor onları.
Yaşlı adam, şimdi, eliyle gitmesini işaretliyor kadına. Sonra, ince dudaklarında, ölümcül bir gülümseme, yeniden yumuyor gözlerini. Kadın, geldiği gibi, ayaklarının ucuna basa basa dönüp ardına bakmadan çıkıyor odadan.
Gülümsüyor. Ölümü gördüm işte, diyor. Sonra bir kahkaha atıyor koridoru çınlatan: Ama nasıl da kaçtı Do sesinden. Bir daha semtime uğrayamaz artık.
Avluyu geçip sokağa çıkıyor.
Hiç kimseler yok sokakta. Yalnızca küçük bir kız çocuğu, elinde bir demet gelincik, gözlerinin içi gülerek, koşar adım yaklaşıyor ona.

BEKLENTİ

"Ölüm, hiçbir şey; ama ölümden sonrası da hiçbir şey."

Annem, hasta döşeğinde, kulağıma, Niçin ölemiyorum? diye inliyordu.
Ben de onu avutmak için, Ölürsün anneciğim, biraz sabret, ölürsün, diyordum.
Bir akşam, iş dönüşümde, Artık sabrım kalmadı, dedi. Babamı özledim. Babama kavuşmak istiyorum.
Babamı mı özledin? dedim hınzırca.
Yok be yavrum, diye inledi. Senin değil, kendi babamı.
Nasıl olsa yakında göreceksin anneciğim, dedim.
Kim bilir, dedi. Oraya gitmeden ne söylesem boş.

SON HECE

Can'ın anısına

Elinde tepsiyle odaya giren hastabakıcıya, İstemem, dedi. Onları yan odadakine götür. Orda yatan, doymak nedir bilmiyor. Ölmeden önce var olan her şeyi, et, ot, n'olursa olsun, yemek istiyor. Sen bana bir dilim kızarmış ekmekle bir dilim tuzsuz beyaz peynir getir, yeter.
Kızarmış ekmek yok, dedi hastabakıcı.
Söyle kızartsınlar, dedi hasta.
Çok geçmeden koca bir kâsenin içinde tarhana çorbası geldi.
Kızarmış kıtır ekmekler, kırmızı biberli tereyağ.
Kaşığı eline alırken gülümsedi, İstediğim bu değildi ama, olsun, babam da çok severdi, diye geçirdi içinden.
Çorbayı önce kokladı.
Yemiş kadar oldu.
Kaşığı bırakıp sırtüstü yatağa uzanıp gözlerini kapadı.
Açtığında, başucunda, güler yüzlü hemşireyi gördü. Elinde ak çarşaflar.
Çarşafları değiştirmeye gerek yok, dedi. Sanırım sabaha varmaz ben burdan giderim.
Hemşire gülümsedi.
Yooo, dedi, sizi bir yere bırakmayız.
Siz bırakmasanız da alacaklar, dedi.
Yeniden yumdu gözlerini.
Bir deniz kıyısındaydı. Pantolonunun paçalarını sıvamış, yalınayak kumsalda ilerliyordu. Tabanları yanıyordu. Koşmaya başladı. Sonra denize ulaştı. Suyun serinliği tabanlarından tüm bedenine yayıldı. Ürperdi.
Ürperti ense köküne varmamıştı ki, uzaktan, çok uzaktan bir ses duydu:
Buraya gellllll... Baban öldüüüü...
Babam mı? dedi.
Sonra üç kez aynı heceyi yineledi: Ba-ba-ba-
İşte karşısındaydı babası. Ona elini uzatıyor: Çabuk ol, okula geç kalıyoruz, diyordu.

ADLAR

Sonunda, ben de babamın yaşına vardım.
Şimdi, onun, niçin insanlardan çok kuşlarla ilgilendiğini anlar gibiyim. Ne var ki, benim ne kapanım var, ne de öksem; ne ağım var; ne de kafesim. Ne de kuşlarla ilgili bilgim, gözlemim, deneyimim. Bu bahar günlerinde, her sabah, gün doğarken, bahçedeki çama tüneyen bir kuş ötüyor. Ama ben, onun bir ispinoz mu, florya mı, iskete mi, saka mı, yoksa bir bülbül mü olduğunu bilmiyorum. Bana babamdan miras yalnızca adlar kaldı. Ne kanat, ne tüy, ne de kuş sesi.
İnsan olana bu kadarı da yeter, diyeceksin.
Doğru. Eğer geçim derdi olmasaydı.

İMDAT

Ne tuhaf, koskoca bir yaz gelip geçmiş, denize girmemiştim.
Bunu, denize düştüğünde kurtardığım sıska bir kadın söylemişti.
Şansın varmış, dedim. Eğer, ben burda olmasaydım...
Yüzme bilmediğime göre güzel bir hoşluk olacaktı, dedi. Hoş, senin de ayağın kaymasaydı, beni kurtarmak için kendini denize atacağın yoktu ya.
Çevreme bakındım, gelip geçen, bizi gören biri var mı, diye.
Hiç kimseler yoktu.
Öyleyse buyur, dedim kıçına tekmeyi vururken. Bir kez daha dene bakalım.

ACIMASIZ

O çocuğu bir daha görmedin, değil mi? dedim.
Hayır, dedi. Hiçbir zaman.
Ama onu unutmuş da değilsin. Yanılıyor muyum? dedim.
Haklısın, dedi. Hiçbir zaman unutmadım.
Onun son gördüğü insan da, kanımca, sendin, dedim.
Gözleri boşlukta bir noktaya takılmış, bir an duraladı.
Öyle olmalı, dedi.
Peki, o gün bugün nasıl yaşıyorsun, karşında onun bembeyaz yüzü, şaşkın bakışları, titreyen dudakları ve senin elinde namlusu barut kokan tabanca?
Nasıl bu kadar acımasız olabiliyorsunuz? dedi.
Belleğin öcü bu, dedim. Sana hiç söylemediler mi, kitaplarda olsun okumadın mı, belleğin öcü bu.

ARŞİVDEN

Aile arşivinde bulduğum bir belgeye göre büyükbabam Büyük Savaşta şehit düşmüş.
Bir başka belgeye göre, savaş sırasında askerden kaçtığı için kurşuna dizilmiş.
Bir üçüncü belge daha var ki, o da, büyükbabamın döşeğinde öldüğünü yazıyor.
İlginç olan, her üçünde de, büyükbabamın ölüm yeri ve tarihi aynı.

KAYIP

Kime soracağımı bilmiyordum.
Bu nedenle, yolda karşıma ilk çıkan adama sordum.
O da bilmiyormuş. Bana, köşedeki bakkalı öğütledi.
Bakkala sordum.
O da bilmiyormuş. Bana, çarşıdaki fırını öğütledi.
Fırıncıya sordum.
O da bilmiyormuş. Bana, muhtarı öğütledi.
Muhtara sordum.
O da bilmiyormuş. Bana, karakolu öğütledi.
Oraya gidip soracak kadar aklımı peynir ekmekle yemiş değilim elbet.
Elimdeki zarfın üstüne "KAYIP" damgasını vurdum, bitti.

DÜŞ

Beni öldürmeye ant içmiş.
Ben de onu öldürmemeye ant içmişim.
Düello silahını benim seçmem gerekiyormuş.
Gözlerim iyi görmediği için ben de tutup tabancayı seçmişim.
İşe bakın ki ölen gene o oluyor.
Ama, kimin kurşunuyla, bunu ne ben anımsıyorum, ne de düellonun tanıkları.

Uyanmışım.

SON YÜZÜCÜ

Füreya'nın anısına

Günün ilk ışıkları.
Yaşı belirsiz bir kadın, başında bir hasır şapka, elinde bir hasır sepet, çıplaklığını bir parça örten tek parça kara mayosu içinde, kumsalda yavaş yavaş denize doğru ilerliyor.
Denize vardığında, sepeti kumların üzerine bırakıyor çok yavaş bir hareketle, sonra uzun pembe kurdeleli hasır şapkasını çıkarıp, sepetin üzerine bırakıyor, ağır çekim bir filmdeki gibi. Duruyor, denize, denizden ötelere bakıyor. Sonra ürkek adımlarla denize doğru ilerliyor. Denize vardığında ilkin, sağ ayağını denize sokuyor. Sokar sokmaz da iki adım geri çekiliyor.
Bir an, kararsız duraklıyor. Sonra, kararlı, suya doğru ilerliyor. Ürperiyor. Su dizini bulduğunda, bedenini suya atılmış bir çiçek misali suya bırakıyor. Hiçbir devinimde bulunmuyor. Kulaç atmıyor. Kolları iki yana açık, gözleri gökyüzünde, suyun akıntısına bırakıyor bedenini.

Çocuk, kıyıya vardığında, kadın gözden yitmek üzereydi. Çocuk, iki elini ağzına götürüp bağırdı:
Fufu... Dönnn!
Ama ses ulaşmadı kadına.
Sırtüstü, yüzünde bir gülümseme, uzaklaştı, uzaklaştı kıyıdan.
Çocuk, Nereye gidiyor böyle uzaklara? diye sordu kendi kendine.

Sabah.
Gün ışıyor.
Herkes uyuyor.
Yanıtı verecek kimse yok.
Zaten çocuk da kimseye bir şey sormuş değil.

SONUMSU

Saatine bakmayı unutma, dedim.
Ama bunun ne gibi bir yararı olabilir ki, dedi son soluğunu verirken.

DURAK

Git, dedi kadın. Artık burda seni görmek istemiyoruz. Bavulunu topla ve git.
Adam bavulunu topladı. Bir-iki çamaşır. Bir-iki kitap. Bir-iki plak. Avluda kızıyla karşılaştı.
Çocuk, nereye gittiğini sordu.
Babası, Uzaklara, dedi.
Kızı, Beni de götürsene, dedi.
Ama ben çok uzaklara gidiyorum, dedi baba. Sen küçüksün, yorulursun.
Yorulmam, dedi kız. Ben artık büyüdüm. Hiç yorulmam.
Adam, bir an durdu, içini çekti. Annen çok üzülür, dedi.
Kız, duymamış gibi davrandı.
Bir dakika bekle, dedi. Çantamı alıp geleyim.

Adamın, kocaman, nasırlı, terli, sol avucunda, ufacık, terli, titreyen kızının eli. Öbür elinde bir bavul. Kızın elinde kulağından tuttuğu küçük ayısı, yürüyorlar.
Durağa daha çok var, diyor kız. Böyle hızlı hızlı yürüme. Çabuk ölürsün.

YÜRÜYEN

Nereye gidiyorsun böyle?
Bilmem. Bir yere gider gibi miyim?
Burnunun doğrultusunda yürüyorsun. Her zamanki gibi.
Karşına dikilmesem beni bile göremeyecektin.
Her yürüyen bir yere mi gider ki! Her burnunun doğrultusunda ilerleyen
sencileyin bir duvara mı toslar?
Ben yalnızca hatırını sormak istemiştim.
İşte hatırım, meraklı dostum, dilersen sen, buna, hatıra da diyebilirsin, dedi,
bacağıma doğru bir tekme savururken.
Bunun hesabını vereceksin, diye bağırdım ardından.
Aldığım yanıt, sokakları çınlatan, uzun, çok uzun bir kahkaha oldu.

DÜŞÜŞ

Kent düşecek, dedi kadın.
Kent düşmek üzere, dedi erkek.
Kent düşüyor, dedi, -bir başka- kadın.
Ağzından yel alsın, dedi, -bir başka- erkek.
Ağzımdan yel alamadı, dedi -aynı- kadın.
Kent çoktan düştü bile.
Nerden çıkarıyorsun, şom ağızlı, dedi -aynı- erkek.
Senin burda olmandan. Bir de kulağıma gelen uğultulardan, dedi kadın.

MEZAR

Atları severdi.
Ama yaşamı boyunca yalnızca
bir tek atı oldu.
Öldüğünde, atını ne yapacağımızı
bilemedik. Çayıra saldık.
Atı da ne yapacağını bilemedi.
Çok geçmeden öldü.

Biz üç-beş dostu, bir gece, kimseler görmeden,
mezarını açıp atını da gömdük.

İNSANOĞLU

Ormanda tüfeğini doğrulttuğunda, karşısında
bir hayvan değil de, bir insanoğlu gördüğünde şaşırdı:
Sen de nerden çıktın? diye sordu, tüfeğini indirirken.
İşte burdan, deyip, bıçağını yüreğine sapladı çalılıkların arasından
çıkan insankardeşi.

MASUM

Bana sorarsanız, tüm insanlar masumdur, dedim.
Daha açık bir deyişle, suçlu insan yoktur mu demek istiyorsunuz? diye sordu Savcı.
Hayır, dedim. Ben yalnızca insanların masum olduğunu söyledim.
Ben de, siz de, insan olduğumuza göre-
Ama gene de fark olmalı, dedi Savcı. Ben sizin idamınızı istediğime göre.
Unutmayın ki yalnız kurbanlar yalan söylemez, dedim söylediklerimden hiçbir şey anlamamış Savcıma.

MEDETSİZ

Bir dağ doruğunun adıydı bu:
Medetsiz.
Oraya varıp, dünyaya ordan bakmak istemişti.

Dağcı değildi.
Medetsiz Tepesi'ne varıp varmadığını da bilmiyoruz.
Çünkü yola koyulduktan sonra onu, bir kez daha
gören olmadı.

ÜŞÜYEN

Beni, öldüğünde "yatacağı" mezarı ziyarete götürmüştü.
Mezarcıya, mezarın üstünü örten kalasları kaldırmasını söyledi.
Baktım: mezarın dört duvarı mermerle kaplıydı, dibi ise nemli toprak.
Niçin mezarın dibini de mermerle kaplatmadığını sordum.
Ama o zaman çok üşüyeceğim, dedi.

II
YAŞAM ÖYKÜLERİ

"*Yaşam, bir ruh hastalığıdır.*"
Novalis

DİL

Benim bir yabancı olduğumu ve öykülerimi bu yabancı dilde yazdığımı ilk kez size açıklıyorum, dedi.
Ama bunu herkes biliyor, dedim. Sizlerin yazılı bir diliniz yoktu. Dolayısıyla anadilinizde yazamazdınız. Yazmak için bir dil seçmeniz gerekti. Bu, sizleri hor gören insanların diliydi. Siz de onların diliyle onları hor gören öyküler yazdınız. *Ortak* dil denilen bu olsa gerek. Her ne kadar, ortak bir dil diye bir şey yoksa da.

ÖZET

Hayatımı, dedi kırk yıllık dostum, şu iki sözcükle özetleyebilirim: Aldatıldım ve aldattım.
Ama bunun tersi de doğru olmalı, dedim.
Elbette, dedi. Ama bunu bana değil, onlara sorman gerek. Öykünü, ancak, onları dinledikten sonra yazabilirsin.
Onunla ilgili sorumu yanıtlayacak kimseleri tanımıyordum. Belki kendisi de artık tanımıyordu. Unutmuştu. Dolayısıyla yazabileceğim bir öykü yoktu. Durumu özetlemek için kendisine sordum: Bunca zaman sonra kendini nasıl duyuyorsun?
Özet olarak, aldanmış ve aldatılmış olarak, dedi.

ŞANSLI

Köftehor, dedi yaşlı amcam, kim bilir nerelerde sürttün bütün gün.
Mezarlıklarda, dedim.
Mezarlıklarda mı? dedi, bir hayli şaşkın. Peki ne gördün mezarlıklarda?
Bu bahar gününde görülecek ne varsa onları, dedim. Gelincikleri, zehirli mantarları, tarlafarelerini ve tabii çingene kızlarını.
Çingene kızlarını mı? Söyle bana, nasıl oluyor da, bu yaşta, bir bahar günü mezarlığa gidip çingene kızlarına rastlıyorsun? dedi amcam, başını önündeki kitaptan kaldırmadan.
Onlar her gün orada, dedim. Labada, ebegümeci, ısırganotu, madımak topluyorlar.
Başını kitaptan kaldırıp, şaşkın gözlerle, Isırganotu, madımak mı? dedi amcam. Çingene kızları ha! Bu yaşıma geldim ne gördüm bunları, ne yedim. Çingene kızları, öyle mi? Seni gidi talihli köftehor. Yarın beni de mezarlığa götür, unutmazsan.

BİR GARİP SÜRGÜN

Demir için

Ben daha önce hiçbir yabancı tanımamıştım.
Çocukluğumda onlardan uzak durmanı söylenmişti; ben de uzak durmuştum. Ama, tüm yaşadıklarımdan sonra, artık gönül rahatlığıyla söyleyebilirim, onların dillerini öğrenip, kitaplarını okuyup, hattâ, aralarından birkaçıyla dostluk kurduktan sonra yaşamım değişti.
Bir an durdu. Sonra ekledi: Biliyor musun, kimseye verecek bir hesabım yok.

AYKIRI

Çocuklarla eğleniyorduk.
Aralarından biri, Ben gidiyorum, dedi.
Nereye? dedim. Daha oyuna yeni başladık.
Oyun oynayacak vaktim yok, dedi velet. Aranıza, ne mene kişiler olduğunu görmek için katılmıştım ben.
Bakındı, dedim. Böyle konuşmayı kim öğretti sana? Hadi yollan ana kuzusu, süt kokan ağzınla bir daha da aramıza katılmaya kalkışma. Anan da böylece, gece yarıları seni aramak için buralara uğrayıp, ağabeyimle karanlıkta gözden yitmez, sarhoş baban da gelip kapımıza dayanmaz, babam da babanı bir güzel ıslatmaz.

KÖPEK

Hatırlıyor musun, onu ilk kez gördüğümüzde çok acımıştık.
Acınmayacak gibi değildi ki.
Dayanamayıp evimize getirdik.
Başka ne yapabilirdik?
Bilmiyorum. Belki köprünün üzerinden ırmağa atabilirdik.
Ne değişirdi ki? Köpekler yüzme bilir.
Ama o zaman, bizi izleyemez, kapımızdan içeri süzülemez ve geldiğinin haftasında, durup dururken topuğundan ısıramazdı seni.
Ama şimdi, seni yalanlamak için, dizlerimin dibine çöreklenmiş, ellerimi yalıyor.
Sizler adam olmazsınız, dedim. Tüm köpekler gibi.

KENDİLİĞİNDEN

Dönüp dolaşıp geldiğim yer burası. Kendiliğimden.
Bu kör nokta. Ekmek zeytin yiyip düşüncelere daldığım nokta. Ah! bir baş soğanım olsaydı, dediğim nokta. Kendiliğimden.
Kant ve Spinoza ile tartıştığım nokta. Ölesiye. Kendiliğimden.

Soğuktan tir tir titriyorum. Beni ısıtan bir düşünce de yok.
Hiç değilse bir Do sesi.
O da yok.
Bir Do sesi bile.
Kör olası kör nokta.

Böyle derken, birden kapı açıldı. Kendiliğinden.
Sonra pencereler. Kendiliğinden.
Sonra avludaki çınara yıldırım düştü. Kendiliğinden.
Anlamıştım. Burdan gitmem isteniyordu.
Kendiliğimden.
Ama gitmeyecektim. Kendiliğimden.
Gelip beni burdan atmaları gerekiyordu.
Bu da oldu, gelip beni burdan attılar.
Pek fazla eşyam olmadığı için çok güç olmadı bu.
Başa gelen çekilir, deyip, elimde, babadan kalma küçük bir çanta, içinde bir ayna, bir tıraş sabunu, bir tıraş fırçası, bir diş macunu, bir diş fırçası, bir tarak, bir çift çorap, bir fanila, bir don, iki de kutsal kitap yola koyuldum. Kendiliğimden.

ARTI. EKSİ.

Bana mutluluğu aradığını, mutluluğun peşinde olduğunu, mutluluktan başka bir şey düşünmediğini söylemiş olsaydı, ben de yalan söyleyip umut vermezdim ona.
Böylece o, düş kırıklığına uğramaz; ben de, yıllar sonra, pek fazla pişmanlık duymuyor olsam da, bu satırları yazıyor olmazdım.

YOL

Doğrusu, alacakaranlıkta uçan kuşları severim. Özellikle bir göl kıyısında. Hiç değilse bir havuz başında.
Bir zamanlar, böylesi günbatımı görünümlerini benimle paylaşan bir sevdiğim vardı. O, nicedir yok. Kuşlar da yok. Zaten ben de, ne bir göl kıyısındayım, ne de havuz başında.
Bir ormanda ilerlemeye, yolumu bulmaya çalışıyorum.
Kim bilir, belki de geriliyorum.
Aslında, öyle ya da böyle, beni şaşırtan ya da korkutan bir şey yok yeryüzünde. Dolayısıyla yolumu bulmamın ya da bulamamamın da bir anlamı yok.

YETERLİ

Bir sıcak çorbam olsun, bir de saman döşeğim.
Ses olmasın, gürültü olmasın, kimseler kapımı çalmasın, ya da çalacaksa hiç beklemediğim, ömrümde yüzünü görmediğim bir kişi çalsın.
Küpümde suyum, ya da daha iyisi, fıçımda şarabım olsun. Biraz da unum. Biraz da tuzum. Bir-iki çeki de odunum.
Sözcükler olmasa da olur.
Hecelerle yazarım.
Heceler olmasa da olur.
Horozun ötüşü. Eşeğin anırması. Köpeğin havlaması. Atın kişnemesi.
Suyun şırıltısı.
Yağmur dam—dam— -damlası.
Tüm bunlar yeter.
Gerçekten mi?
Evet, evet. Yeter de artar bile.

GARİP AİLE

Buraya nerden geldiğimi bilmiyorum.
Onlar da bilmiyor.
Benim nerden geldiğimi değil, kendilerinin nerden geldiğini.
Ayrıca, onlarla aynı dili de konuşmuyorum.
Ayrıca, onlar da, kendi aralarında aynı dili konuşmuyor.
Böylece, (garip aile!) bir arada yaşayıp gidiveriyoruz işte.

KOŞUCU

Hep koşuyorsun, hep koşuyorsun, hiç durmayacak mısın sen? dedim.
Ben durmasını bilmem ki, dedi. Yeter ki sizler yolumdan çekilin ve bana böyle anlamsız sorular sormayın.
Böyle koştuğuna göre varacağın bir yer olmalı, dedim. Dünyanın yuvarlak olduğunu öğretmediler mi sana? Ne kadar koşarsan koş varacağın yer burası.
Yol açın bana, yol açın, diye inledi. Bir kez durursam bir daha koşamam, bunu anlamıyor musun?

BELKİ

Belki konuşmuştur. Hiç belli olmaz.
Belki suskunluğunu korumuştur. Hiç belli olmaz.
Belki söz konusu o değildir.
Bu konuda bir şey söylenemez.
Belki o sıralar, o başka bir yerdeydi.
Bu da olasıdır.
Belki, ben bu satırları karaladığım sırada her şey açıklığa kavuşmuş olacaktır.
Belki o, şu sıralarda, kahrolası birine, Seni seviyorum, demektedir.
Hiç belli olmaz.
Belli olmaması da, doğrusunu isterseniz, (hiç değilse benim için) çok, çok daha iyidir.

SESSİZLİK

Kadın, Ne kadar sessizsin, dedi. Üç gündür birlikteyiz. Üç sözcük çıktı ağzından.
Adam, gözleri kadının gözlerinde, yanıtlamadı.
Kadın, Ama böyle giderse ben seninle hayatımı birleştiremem, dedi.
Adamın sağ gözü seğirdi, üst dudağı titredi.
Kadın, Biliyorum, bu seninki inat, dedi. Beni sınıyorsun.
Adam, gözlerini kadının gözlerinden ayırmadan, Ceketim nerde? dedi.
Kadın, Hayret, dedi. Dördüncü sözcük: *ceket*. Yukarda, yatak odasında. N'apacaksın ceketini?
Adam, merdivene doğru yürürken, Uzatma, dedi. Ceketimi ver. Gitme zamanı geldi.

İTİRAF

Bir zamanlar Afrika'da bulunmuş.
Onların arasında kendimi hiçbir zaman bir yabancı olarak duymadım, diyordu. Bir yamyam olarak, evet.

KONUŞMA

Hayat soğudu.
Hava soğudu mu dedin?
Hayır, soğuyan hayat.
Yaraların mı sızlıyor?
Yaralarım, evet.
Dayanılır gibi değil, öyle mi?
Evet, aynen.
Zavallı insan.
Bunun insanlıkla ne ilgisi var?
Peki neyle ilgisi var?
Yaralarımla. Yalnızca o kapanmak bilmeyen, gövdemi kemiren yaralarımla.

BİR ÖYKÜ

Senin öykünü biliyorum, dedim ona.
Diğerlerinden farkı yoktur ki, dedi, tabii bilirsin.
Diğerleri kim, bilmiyorum. Ama seninkini çok iyi biliyorum, dedim.
Aslında benim kişisel bir öyküm yoktur, dedi. Otuz yaşındayım. Beş çocuk anasıyım. Daha doğrusu anasıydım. Şimdi iki çocuğum var. Bir kocam vardı. Onun iki karısı daha vardı. Kocamın, o iki kadından da yedi çocuğu vardı, üç oğlan, dört kız. Bıldırın öldürdüler. Bizler de üç kadın, altı çocuk böyle dımdızlak kaldık. Sonra, onlar gelip, bir gece köyümüzü yaktılar. Biz de çoluk çocuk yola koyulduk. Şimdi de burdayız. İşte benim öyküm. Burası neresi, bizlerin fotoğrafını çekip duran sen kimsin, sen önce bunları söyle ki, ben de sana gerçek öykümün sonunu anlatayım. Ya da anlatmayayım.

III
SAÇMA ÖYKÜLER

İZ

O günlerde sürekli izleniyordum.
Bıktım.
Ben de beni izleyenleri
izlemeye başladım.
Böylece onlarla aramda bir eşitlik doğdu:
Onlar da, ben de
hem izleyen, hem izlenen olduk.

ŞERBETLİ

Hiçbir zaman silahını olmadı, dedim ona.
Peki, öyleyse bunca zaman neyle savaştın? diye sordu.
Sonra: Yalvarırım, bana sözcüklerle savaştığını söyleme, dedi.
Hayır, dedim. Sözcükleri silah olarak kullanmadım.
Ama onların ne mene bir tılsımı var, bilemem.
Tüm ateşli silahlardan korudular beni.
Benim bildiğim tam tersi olur, dedi. Sözcükler, onları doğru ve dürüst kullanmayı bilenlere doğru bir mıknatıs gibi çekerler tehlikeyi.
Ben şerbetli olmalıyım, dedim.
Şerbetli mi? Silahlara karşı mı, yoksa sözcüklere karşı mı?

ÇÖL

Çok yerler gördüm. Dağlar, ovalar, yaylalar,
denizler, kentler, başkentler...
Ama bugüne değin çölü görmüş değilim.
Çölü görmediğim halde, biliyorum ki, çölü görmeyen
hiçbir şeyi görmüş sayılmaz.

KİLİT

Anahtarlar nerde?
Bilmiyorum.
Nasıl bilebilirsin ki hangi kapıyı açacağını
bilemediğin anahtarların nerde olduğunu...

KAÇIŞ

Çok uzun bir yolculuktu bu.
Yol boyunca, yalnız sarp kayaları
ve akarsuları gördük.
Hiç insan görmedik.
Hiç ağaç görmedik.
Yalnızca köpekler.
Geceleri ise yalnız çakallar.
Sabah olduğunda sordum: Buranın insanları nerdedir?
Bilmiyoruz, dediler.
Geleceğimizi duyar duymaz gitmiş olmalılar.

SUSUZLUK

Bir kaynağın başında durmuş,
Buralarda içecek bir şey yok mu? diye bağırıp duruyordu.
Ona kaynağı gösterdim.
Bu benim susuzluğumu gideremez, dedi.

AYRILIŞ

Sen beni hiç düşünme, dedi adam.
Ben, nasıl olsa bir yolunu bulurum.

Baba! diye bağırdı çocuk.
Ben seni nasıl düşünmem ki?
Ölsem bile unutamam seni.
Böyle sözler söyleyip yüreğimi dağlama, dedi adam.
Hem ölme sırası, sende değil, bende.
Olsun, ben gene unutmam, dedi çocuk. Sen benim babam değil misin?
Ağlama, dedi adam. Değmez.

RASTLANTI

Gözlerim görmüyor, dedi adam.
Kulakların duyuyor mu? dedim.
Gözlerim görmüyor, diye inledi o.
Keşke gözlerin görüp, kulakların duymasaydı, dedim.
Gözlerim görmüyor, diye sürdürdü inlemesini.
Bana bak dostum, dedim, iki kez şanslısın.
Daha doğrusu üç. Hem gözlerin görmüyor,
hem kulakların duymuyor, hem de konuşabileceğin
birini buldun. Üstelik, o, bunları görüp, duyup, sezip
sözcüklere aktarabilecek bir yeteneğe sahip.

BAŞLANGIÇ

Şenlik, işte o zaman başladı.
Tam o zaman, aramızdan birinin (kimdi?) kalkıp,
Nereye gidiyoruz? demesiyle.
Hiçbirimiz nereye gittiğimizi bilmiyorduk.

O anı, bir yere gidiyormuş gibi kımıldamaya, oynamaya,
zıplamaya, türkü söylemeye başladık.
Nerden geldiği belli olmayan o garip müziğin eşliğinde.

İşte yolumuzu yitirmemizin eğlenceli olduğu kadar acılı öyküsü.

SOHBET

Hayatta önemli olan nedir biliyor musun? deyip
rakısından bir yudum yuvarladı.
Bilmiyorum, deyip, ben de rakımı yudumladım.
Doğrusunu istersen, ben de bilmiyorum, dedi.
İlkin rakısından, sonra suyundan bir yudum aldı.
Haklısın, dedim. Ben de, rakımdan, sonra suyumdan bir yudum aldım. Hem de çok haklısın, diye ekledim.

ÖZELLİKLE

İnandırıcı olmak gerekmiyor mu?
Yazarken mi?
Evet. Özellikle yazarken.
Özellikle yazarken, hiçbir şey gerekmiyor.
İnandırıcı olmak ise, özellikle gerekmiyor.
Peki ne gerekiyor?
Sözcüklerin sesini dinlemek. Kalemin sesini dinlemek.
Ve (tabii) kendi iç sesini dinlemek.
Tümü bu kadar mı?
Hayır. Ama bu kadarı *da* yeter.

ARDINDAN

Ben hiçbir şey söylemedim.
O da, zaten, seni dinlemedi.
Ama o, benim söylemediğim adamı öldürdü.
Üzülme. Hiç kimse konuşmuyor. Ama gene de, her gün onlarca ölü.
Gösterenle tetiği çeken aynı kişi olmadığında sorun yok.
Özellikle ölen için.

ERTELEME

Balkona çıktım.
Sis.
Görmüyorum, ama görüyorum.
Birkaç yüz metre ötemde başlıyor deniz.
Sonra karşı kıyılar.
Bir sis çanı.
Bir başka sis çanı.
Görmüyorum, ama duyuyorum
deniz çok soğuk.
Bu işi erteleyebilirim diyorum.
Hiç değilse birkaç gün daha.

HİÇ

Ne diyorduk?
Hiçbir şey.
Ah! Demek başladığımız yere döndük.
Hiçbir şeyden mi başlamıştık?
Evet. Sanırım.
Öyleyse, yeniden başlayabiliriz.
Niçin olmasın? Önce sen başla.
Ne diyorduk?
Hiçbir şey.

KARAKIŞ

Senin, benden uzakta, o uzaklarda,
bensiz, ben yanında olmadan,
ben senin sesini duymadan,
sesimi sana duyurmadan,
çok acı çektiğini düşünmüşümdür.
Doğrusu çok acı çektiğimi söyleyemem.
Ama çok üşüdüm.
Karakış.
Ne kömür vardı, ne de odun. Hattâ tezek bile.

İLENÇ

Hayatın gözü kör olsun.
Sen bu deyimi daha önce duymuş muydun?
Evet.
Ne anlama geliyor?
Bunu bana sorma. Korkunç bir istek bu.
Hayatın gözü kör olursa, eli kalem tutan
biz fakirler ne yapar, ne eder, ne yazarız?

IŞIK

Koridorun ucundaki ışığı görüyor musun?
Tabii görüyorum.
Öyleyse niçin yazmıyorsun?

GÜN

Ah! ne güzel bir gün.
Dur, daha gün batmadan
böyle bir şey söyleme.

İKİLİ

O an tetiği çekseydim eğer—
Biliyorum, şu anda hayatta olmayacaktım.
Ben de.

KAF

Bir gece, Berlin sokaklarında dolaşırken,
Kafka'yı gördüm.
O da seni gördü mü?
Evet.
Ne dedi?
Saçma bir soru sordu: Siz de mi oraya gidiyorsunuz? dedi.
Evet, dedim.
O ne dedi?
Öyleyse birlikte yürüyemeyiz.

AZ

Gözlemlerim bana şunu söylüyor:
Otur oturduğun yerde. Bahçeye bile çıkıp dolaşma, sesin duyulmasın.
Ne demek oluyor bu?
Her şey. Bugüne değin izlediğin yolların tümü bir dolambacı oluşturdu.
İçinden bir türlü çıkmayı başaramadığın dolambacı.
Bir dolambacı mı? Bunu da nerden çıkarıyorsun şimdi?
Okuduğun kitaplardan. Yazdığın yazılardan.
Ama senin bilmediğin bir şey var, yaşamın dört ana yönü değil, binbir bilinmez yönü vardır.
Bunu bilmeden ne okusan, ne yazsan az.

YÜREKLİ

Kim kolluyor seni?
Hiç kimse.
Öyleyse, küreğe oturmuş nereye gidiyorsun?
Hiçbir yere.
Pusulan, haritan yok mu?
Hiçbir şeyim yok.
Peki, can yeleğin?
Yüzme bilirim.
Bu akıntılı sularda kimsenin uzun süre yüzemeyeceğini, en usta yüzücülerin bile hiçbir zaman kıyıya varamayacağını sana söyleyen olmadı mı?
Söylediler, ama ben gene de deneyeceğim.
Ne büyük bir saçmalık bu!
Olabilir. Ama ben buraya da, deneye deneye vardım.

ÇARESİZ

Sonunda bir köpeği evlat edindi.

IV
GEÇİŞLER

GEÇİŞLER

(Paris/Café Select/1960 baharı)

Adamov giriyor. Çıplak ayaklarında sandaletler. Pantolonunun paçalarını kıvırmış, gömleğinin kollarını sıvamış, dudaklarında sönmüş *Boyard*. Ürkek gözlerle ilkin sağa, sonra sola bakıyor. Tanıdık kimse yok. Bara doğru ilerliyor. Birasını ısmarlıyor. Yanımda Güner, ona doğru bakıp bir tavuk gıdaklamasını andıran bir sesle, "Ping-pong-ping-pong-ping-pong" diyor.
César giriyor.
Gabrielle hemen ona doğru gidiyor. Dudaklarından öpüyor. Sonra dönüyor.
"César'a söyle de, bir an önce kıçının kalıbını alsın" diyorum masaya döndüğünde.
"Çoktan aldı, diyor. Hem yalnız kıçımınkini değil."
Hakkı Anlı giriyor. Ufacık burnu, ağzında piposu, çenesinde keçisakalıyla.
"Yahu, ne haber çocuklar?" diye soruyor. Yanıtı beklemeden (zaten kimsenin yanıt verdiği yok), "Çocuklar, şöyle güzel bir beyaz peynir nerede satılıyor; bileniniz var mı?" diye soruyor.
"Rue Vavin'deki Rus'ta" diyor Güner.
"İyi zeytini de var mı?" diye soruyor.
Ben, "Pastırması da var" diyorum.
Hakkı, "Bak, bu çok iyi, diyor. Sonra durup, Hayret, diyor. Bir Rus'ta pastırma, hayret..."
Upuzun boyuyla Mübin görünüyor.
"Anacım, bu ne soğuk!" diyor. Sonra, "Monsieur Raymond, diye çağırıyor garsonu. Ve garson daha gelmeden, "Bana bir *Carlsberg*" diyor.
Mübin, Danimarka birasını yudumlarken, "Çocuklar memleketten ne haberler var?" diye soruyor.

Aramızdan biri, "Balık kavağa çıkmış" diyor.
Hakkı, "Öyleyse ben Rus'a bir uğrayayım" diyor.
Hakkı çıkarken, Güneş giriyor.
"Gülüm, hâlâ burda mısın?" diyor.
"Gördüğün gibi" diyorum.
"Ama olmaz ki, diyor. Sen burayı mekân tuttun. Hani bizim hiç mekânımız olmayacaktı."
"Burası mekân sayılmaz" diyorum.
"Ama bir insan, yirmi dört saatin on iki saatini aynı yerde geçiriyorsa orası onun mekânıdır."
"Bunu kim söylüyor?" diye soruyorum.
"Ben söyledim ya" diyor.
Güneş'e oturmasını söylüyorum.
"Korkuyorum, diyor. Bir otururum, ben de bir daha kalkamam diye korkuyorum. Hadi bir yerlere gidip içelim."
"Biraz bekle" diyorum.
"Beklemek, diyor. Yaptığımız başka ne ki? Bir bilsem neyi beklediğimizi. Sen biliyor musun?"
Senac giriyor. Yanında bir arkadaşı. Yenilerde çıkmış kitabını uzatıyor.
"Önümüzdeki günlerin birinde, görüşelim" diyor.
"Bir şey iç" diyorum.
Gözü Güneş'e takılmış, "Gitmem gerekiyor" diyor.
O âna değin susmakta olan Demir, "Bir yazar mı bu?" diyor.
"Bir şair."
"Belli, diyor. Güneş'i gözü tuttu."
Güner, "Nerden bulursun böyle adamları?" diyor.
"Ben değil onlar beni buluyor" diyorum.
Güneş, "Bana bak, otururum kalkamam, hadi" diyor.
Uzaktan Selim görünüyor. Yanında bisikleti. Gidonundan tutmuş. Birlikte ilerliyorlar. Kaldırımdaki çınara dayıyor bisikletini. Bizi görüp yanımıza geliyor.
"Merhaba çocuklar, diyor kısık sesiyle. Ne güzel bir gün böyle."
Masaya yaklaşan garsondan bir *café crême* istiyor.
"Nasıl gidiyor çalışmalar?" diyorum Selim'e.
"Bir adım ileri, iki adım geri" diyor, gözlerinde gülümseme.
"Öyleyse iyi gidiyor, diyorum. Tersi de olabilirdi."

Adnan geliyor. Sırtında plastik yağmurluğu, elinde fotoğraf makinesi.
"Yağmur yağmıyor, hava ılık, at şu yağmurluğunu" diyorum.
"Olmaz, diyor. Kaybedersem ne yaparım? Bugün şanslı günüm. On fotoğraf çektim. Ekmek paramı çıkardım."
Şaşkın bakışlarım altında, "*Monsieur Raymond un rouge*" deyip, bir bardak şarap ısmarlıyor kendine.
Şarap gelmeden, İhsan giriyor.
Adnan'a, "Adnan ağabey, midyeler nasıl?" diye soruyor.
"Daha bitiremedim, çok zor" diyor Adnan.
"Sen de portre yap, diyorum. Güzel çıplakları resmet."
"Model nerde? diyor Adnan. Ciddi. "Hem midye başka, portre başka. Çıplak bambaşka."
Adnan şarabını bitiriyor, ama kalkmıyor.
Ben kalkıyorum. "Eyvallah çocuklar" diyorum.
Demir, "Nereye gidiyorsun?" diyor.
"Bilmiyorum" diyorum. O ânâ değin, sessiz sedasız ayakta durmuş bekleyen Güneş'e bakıyorum.
"Gidelim, gülüm, diyor Güneş, Yeter artık, gidelim."
Adnan, "Öyleyse ben de geleyim" diyor.
Adnan, Güneş ve ben çıkıyoruz.

Akşamüstü.

Tanpınar geliyor. Sırtındaki bej gabardin pardösüyü çıkarıp oturuyor.
"Ben bir ıhlamur içsem, diyor. Üşütmüşüm."
O sıra, Gabrielle gelip dudaklarımdan öpüyor. Ve geldiği gibi koşar adım çıkıyor.
Tanpınar, "Kim bu?" diye soruyor.
"Bir Montparnasse bakiresi" diyorum.
"Nereye gitti, çağırsanıza, diyor. Unutmayın ki burada bir İstanbul bakiri var."
Giacometti beliriyor. Kapıdan bir göz atıp, çekip gidiyor.
Goldmann geliyor.
Koca bedeni ve Mobylette'iyle. Mobylette'ini ağaca dayayıp içeri

giriyor. Birasını içerken, cebinden sekize katladığı gazetesini çıkarıp okumaya başlıyor.

Hüseyin, "Bu şişmanı görüyor musun? diyor. Çok iyi bilardocudur. Rue du Départ'daki kahveye gelir sık sık. Bir kez de benimle oynadı."
"Kim olduğunu biliyor musun?" diyorum.
"Hayır, diyor. Kim?"
"Herhangi biri" diyorum. Sonra, Tanpınar'a dönüyorum: "Bir üniversite hocası" diyorum.
Tanpınar, "Yok canım" diyor.

Akşam.

Küçük Attilâ giriyor.
"N'oluyoruz yahu? diyor. Ortalıkta çıt yok. Yoksa ölüyor muyuz?"
Kuzgun geliyor.
"Bana bir ***rhum***, diyor. Hayata dönmem gerek."
Küçük Attilâ, "***Rhum***'lar iki oldu" diyor.
Sam Francis, Mobylette'ini az önce Selim'in fuluspitini yasladığı küçük çınara yaslıyor. Masamızın önünden geçerken, "Mübin yok mu?" diyor. Yanıtını beklemeden gülüp bara gidiyor.
"İşte kapıdan içeri giren yaşlı Japon Foujita, diyorum. Leonard Foujita."
"Yanındaki güzel kim?" diyor Kuzgun.
"O Japon imparatoriçesi" diyorum.
Yüksel giriyor.
"Ne gülüyorsunuz böyle?" diyor. Derken de Gargantua'ya yakışan bir kahkaha atıyor. "Hayret bişey, diyor. Tüm Törk büyükleri burada. Hüplenti mi var? Kah-kah-kah."
Tanpınar, "Çocuklar sizler bir âlemsiniz, diyor. Sizlerle olmak çok hoş. Ama on gün aranızda kalsam çıldırırım. Ama gene geleceğim. Selim'i görürseniz söyleyin, beni arasın."
Dr. Fahri geliyor.
"Yahu bu ülkede ne çok hasta var" diyor.

"Kanserli demek istiyorsun" diyorum.
"Evet, tabii" diyor.
"Burda her şey çoktur, diyorum. Kanserli, alkolik, ressam, yazar, orospu, kahpe, kitapçı, oğlan, oğlancı, adembaba, havvaana, aynalı, aynasız..."
Kedros, masanın yanından geçerken selâm veriyor ve gülümseyerek soruyor: "*Jeune Turc*'ler gene bir darbe mi planlıyorlar?"
Kedros'u yanıtlamaya fırsat bulamadan, kısacık boyu, güçlü elleri ve gür sakalıyla heykelci Haber beliriyor.
Her zamanki gibi ona, Türkçe, "Ne haber?" diyorum.
O da beni, her zamanki gibi, "*C'est dur, c'est dur*" diye yanıtlıyor.
Kedros, Haber ve ben gülüyoruz.
Dr. Fahri, Haber'i göstererek, "Bu adamın bir derdi var" diyor.
"Kimin derdi yok ki!" diyorum.
"Bununki senin benim derdim gibisi değil, diyor. Söyle ona, bir gün hastaneye, bana uğrasın."
Haber, "Bu konuşan arkadaşın ne iş yapar?" diye soruyor.
"Kanserolog" diyorum.

Başka bir gün.

Ben giriyorum. Masam boş. Masama oturuyorum. *Le Monde*'umu açıyorum. Monsieur Paul'den, her zamanki içkimi (*une fine à l'eau*) istiyorum.
İzak geliyor. Yağlı yağmurluğunu çıkarmadan oturuyor.
"Haberleri okudunuz mu?" diyor.
"Okudum" diyorum.
"Korkunç bir ülke burası, diyor. İnsanları öldürüyorlar. Birkaç yazar sesini yükseltiyor. Bunu da demokrasi sanıyorlar. Korkunç bir ülke burası."
"İsterseniz, sevgili yurdumuza dönelim" diyorum.
"Onu demek istemedim" diyor.
Fine à l'eau'mun son yudumunu içerken, Beckett görünüyor. 2CV'ını az ilerde bırakmış. Sırtında, balıksırtı, gri *tweed* ceketi. Elinde *Le Monde*'u.

Miyop gözleriyle çevreye bir an olsun bakmadan gidip boş bir masaya oturuyor. Biraz sonra, Monsieur Paul'ün, birasını götürdüğünü görüyorum.
Göz ucuyla hem beni hem onu izleyen İzak, "Son kitabını okudunuz mu?" diyor.
Kimin son kitabını diye sormuyorum tabii.
"Hayır" diyorum.
"Okumalısınız" diyor.
"Şu sırada bana verdiğiniz *Golem*'i okuyorum" diyorum.
"Nasıl buldunuz?" diyor.
"Korkunç" diyorum.
"Doğru, diyor. Haklısınız, korkunçtur. Ama (Beckett'e bakarak sürdürüyor konuşmasını) onunkiler de korkunç. Cümleler bitti, artık sözcüklerle boğuşuyor."
"Sonra da hecelerle boğuşacak, diyorum. Tabii ömrü vefa ederse."
İzak sıcak sütünü yudumlarken, Monsieur Lévy giriyor. İlkin sağa bakıyor. Beckett'i görmüş olmalı. Bir anlık duraksamasından anladım. Sonra, sola, bizden yana bakıyor. Bizi gördü. Yaklaşıyor ve kısık sesiyle selâmlıyor. Kalkıp İzak'la aramızdaki iskemleye oturmasına yardım ediyorum. Derin birkaç soluk aldıktan sonra, "Bay edebiyatçı nasıllar?" diye soruyor.
Bay edebiyatçının iyi olduğunu söylüyorum.
İzak'a dönüp, bu kez, "Bay matematikçi nasıllar?" diye soruyor.
İzak da iyi olduğunu söylüyor.
İkimiz (İzak ve ben), "Leopold Lévy nasıllar?" diye soruyoruz.
"Şöyle böyle, diyor. Yaşamak çok zor. Uzun yaşamak. Tek başına yaşamak, zor, çok zor."
Ayağını sürüyerek yaklaşan düztaban Paul'e çayını söylüyor.
Sonra inilder gibi, "Çalışmak, çalışmak, çalışmak... başka çare yok, diyor. Ama elde de bir şey yok. Hayat işte" diyor. Sanki gülüyor.
Topallayarak Fikret Muallâ giriyor. Sırtında eprimiş bir *tweed* ceket. Ceketin cebinde bir konyak ya da viski şişesi. Dudağında bir cigara. Ayakta durmakta güçlük çekiyor.
Orda olduğumuzu belirtmek için el ediyorum. Dönüp sorulu gözlerle bakıyor. Aaa, Fikret Muallâ değilmiş.
"Kimdi o el ettiğin?" diyor Remzi.

"Bir ruh, diyorum. Gelip geçti."
Demir giriyor. Yanında kara kaşlı, kara gözlü, ak tenli, güzel bir kız var.
"Anacım, bak bunu yolda buldum" diyor.
Abidin görünüyor. Sırtında beyaz muşambası.
Yüzünde hınzır bir gülümseme.
"Çocuklar, ne oturuyorsunuz böyle? Duymadınız mı, devrim oldu" diyor.

İSİMLER

(Giriş sırasıyla)

ADAMOV (Arthur)	Tiyatro yazarı
Güner (SÜMER)	Yazar, tiyatro adamı
CÉSAR	Yontucu
Hakkı ANLI	Ressam
Mübin (ORHON)	Ressam
Güneş (ESKİN)	Ressam
SENAC (Jean)	Şair
Demir (ÖZLÜ)	Yazar
Selim (TURAN)	Ressam
Adnan (VARINCA)	Ressam
İhsan (ŞURDUM)	Ressam
TANPINAR (Ahmet Hamdi)	Şair, yazar
GIACOMETTI	Yontucu
GOLDMANN (Lucien)	Marksçı düşünür, sosyolog
Hüseyin (BAŞ)	Gazeteci
Küçük Attilâ (BAYRAKTAR)	Ressam
Kuzgun (ACAR)	Yontucu
Sam FRANCIS	Amerikalı ressam
FOUJITA (Leonard)	Japon ressam
Yüksel (ARSLAN)	Ressam
Dr. Fahri KOPAREL	Hekim. Kanserolog
KEDROS	Yunanlı yazar
HABER	Yahudi asıllı yontucu
İzak (KAPUANO)	Türk Yahudisi, matematikçi
BECKETT (Samuel)	Yazar
LÉVY (Leopold)	Ressam
Fikret MUALLÂ	Ressam
Remzi (RAŞA)	Ressam
Abidin (DİNO)	Kültür adamı, ressam

İŞTE DENİZ, MARİA

Öyküler & Çok Kısa Öyküler

(2000)

İlk kez 2000 yılında Yapı Kredi Yayınları tarafından yayımlanmıştır.

ÖYKÜLERDEN ÖNCE
BİRKAÇ SÖZCÜK

Bu kitaptaki öykülerden birinci bölümde yer alan beşi, 1985-1997 yılları arasında yazılmış, kökleri 1960'lara giden öykü anlayışımın ürünleri.

İkinci ve üçüncü bölümde yer alan "çok kısa öyküler" ise son iki yıl içinde yazdıklarımdan bir seçme; daha doğrusu bir ayıklama.

Öykü için "*minimal*" sözcüğünü, ilk kez *Binbir Hece* (1991) başlıklı kitabımda kullanmıştım. Daha sonra, *Doğu Öyküleri*'nin ikinci bölümünde on yedi minimal öyküye yer verdim. O günden bu yana, görsel sanatlardan ödünç aldığım "*minimal*" sözcüğünü bir hayli sık kullanılır oldum. Hem Türkiye'de, hem Avrupa'da. Kuşkusuz, bu sözcük henüz ortalarda yokken, minimalist öykünün en yetkin örnekleri, Kafka'nın ve Çehov'un, daha sonraları da Beckett ve Borges'in kitaplarında yer alıyordu.

Bugün, minimalist ressamlar gibi, minimalist yazarlar da, birbirlerinden çok farklı yollarda ilerliyor, yazın alanındaki tıkanıklığa açılımlar arıyorlar. Bu arada, aforizma, özdeyiş, düzyazı-şiir ya da Doğu'nun zengin kıssa edebiyatına öykünüp "hikmetli" cümleler yazıp, bunları "minimalist" diye niteleyenler de var.

Ben, minimal öykülerimde her şeyden önce "*olay*"ı önemsiyorum. Ama benim "*olay*"larım, gözümüzün gördüğü olaylar değil. Çünkü ben, kendimi bir tanık yazar görenlerden değilim. Olayları, gözlerimi kapadığımda daha iyi görüyorum. Yıllar önce söylediğim gibi, düş ile gerçek koşut gidiyor yazdıklarımda.

Peki niçin minimal, diye sorulacak olursa, yalınlığa, daha çok yalınlığa, artık hiçbir fazlalığı içinde barındırmayan *yapıya* ulaşmak için diyebilirim. Ayıklamak, arıtmak... Tıpkı mermerin içindeki gizli biçimi bulmak için, durmaksızın yontan, o koca sert kütleyi küçülte küçülte kendi öz-yapıtına varmaya çalışan emekçi-yontuç gibi. Yontuç, mermerin içinde saklı biçime (yoksa cevhere mi demeliydim?) ulaşmaya çalışıyor, bense "dil"in içindeki cevhere. Hiçbir zaman varamayacağımı bile bile. Ama gene de—

Şubat, 1999

I. Öyküler
PERİSİZ EV

PERİSİZ EV

Hep gelmek, ziyaret etmek istedim seni, diyorum.
Öyleyse niçin gerçekleştirmedin? diyor.
Vaktim olmadı diyeceğim, ama değil. Vaktim vardı. Her şeyi yapmaya vaktim vardı. Ama kimi şeyleri yapabildim. Kimilerini...
Ben, demek ikincilerdenim, diyor inleyerek.
Hayır, diyorum. Gerçeği şu ki, sana gelmeye korktum.
Niçin? diyor. Yüreğinin değil de, hekiminin söylediğini dinlediğin için mi?
Tam tersi, diyorum. Doktorum, Git gör onu, dedi. Ama ben, inanır mısın, gerçeği söyleyeceğim, ama inanacak mısın, hayır, inanmayacaksın diye korkuyorum.
Söyle bakalım, diyor gıcırtılı bir sesle.
Ben hep büyü bozulacak diye korktum.
Büyüyü bir kez bozmuştun, diyor.
O değil, diyorum. O büyüden söz etmiyorum.
Kömürlükte, diyor, kömürlüğümde oynadığın günlerden birinde, nerden aklına esmişti, kapının üstündeki boşlukta elini gezdirip...
O büyüden söz etmiyorum, diyorum.
...birden benim bile oraya kimin koyduğunu ansımadığım yumurtayı bulmuştun.
Babam, Uğur yumurtasıdır, demişti.
Evet, ama komşular, babandan önce görmüşler ve sana, hemen kırıp üzerine çişini etmeni söylemişlerdi.
Çok korkmuştum. Ama söylenenleri de yapmıştım.
Eh, ne de olsa erkek çocuktun, diyor kıkırdayarak.
Olabilir, ama sözünü ettiğim bu büyü değil.
Peki ne?
Bak, sana söylesem, açıklayabilsem, bilmiyorum, anlayabilecek misin?
Büyü, dedin, anladım.

Ama bu, sözünü ettiğin büyü değil.
Öyleyse anlat. Açıkla.
Büyü müyü yok ortada. Ben...ben... nasıl anlatayım bilemiyorum, senden... ayrıldıktan sonra...
Aradan yıllar geçti. Benden uzaklarda yaşadın. Bambaşka bir adam oldun. Ama unutma ki sen bende doğdun. Bende büyüdün. Ben seni hiç unutmadım. Nice insan yaşayıp öldü bende. Hiçbirini unutmadım. Ama seni hiç unutmadım. Çünkü beni yaşatacağını umdum. Bunu hep bekledim.
Ah, böyle konuşma! diyorum ona.
Doğru olanı niçin gizleyeyim? diyor.
Ben-seni-hiç-unutmadım.
Ya ben, diyorum, seni unuttum mu sanıyorsun? Unutmasan uğrardın, diyor.
(Kapanan kapının sesi.)
Bak, diyorum, sana nasıl anlatsam... Evet, senden ayrıldım. Uzağında yaşadım. Evet, yıllar boyunca semtine uğramadım. Ama sen her zaman düşlerimdeydin.
Bu geceki gibi mi? diyor.
Evet, diyorum, şu andaki gibi. Açılan kapının sesi. Sofaların serinliği. Mutfak. Fokurdayan tencere. Yukarı sofa. Balkon. Gusulhane. Oturma odası. Sedir. Ot yastıklar. Yandaki küçük oda.
Babaannen ölünce sana verilmişti.
Hayır, bana hiçbir şey verilmedi. Gereği de yoktu. Ben sende büyüdüm. Az önce söylediğin gibi. Bu da bana yetti.
(Kırılan bir pencere camı.)
Sonra?... diyor, daha bitirmedin umarım?
Hayır, bitirmedim. Sofadan yukarı çıkan tırabzanlı merdiven.
Kaç basamak?
(Gıcırtılar.)
On yedi, diyorum. Tam on yedi basamak. Sahanlık hariç. Tümü de katran ağacından.
Evet, diyor, rahmetli baban yaptırmıştı.
Yıkandığında mis gibi kokar, diyorum.
Artık kokmuyor, diyor. Mis gibi kokmuyor.
Niçin? diyorum.

Yanıt yok.
(Sökülen kapının gürültüsü.)
Yukarı çıkınca diyorum, büyük sofa. Koca sofa. At oynat.
Oynatırdın, diyor. Tahta atını, hep orada oynatırdın.
Sahi, diyorum, n'oldu atıma?
Yaktılar, diyor. Senden sonrakiler, bir kış günü, dayanılmaz bir soğukta yakacak bir şey bulamayıp, senin atını bulup yaktılar.
İyi ki, tırabzanları, balkon korkuluklarını yakmadılar, diyorum.
Onları da yaktılar, diyor. Ama daha sonraki kışlarda.
Ne zaman girsen düşüme, bahçen yok, diyorum.
Yok da onun için, diyor.
Nasıl yok? diyorum.
Duvarları yıkıldı, diyor. Kimse, senden sonra gelen hiç kimse onarmadı. Tahta perde komşularca söküldü, onlar da yakıldı.
Ya ağaçlar? diyorum. Erik ağacım, dut ağacım? Ya hurmam?
Erik, sen gittiğin yılın ferdası en bol meyvesini verdi, sonra da kuruyup öldü. Dutu yaşken kestiler. Hurma, dutun kesilişini görünce meyve vermedi. Onu da meyve vermediği için kestiler.
Kim bunlar? diyorum.
Yabancılar, diyor. Dağdan gelip bağdakini kovanlar.
Peki senin onlarla ne ilişkin oldu? diyorum.
Beni boş bulunca, kapımı kırdılar, içeri girip yerleştiler. Koruyanım yoktu ki. Hepiniz bırakıp gitmiştiniz beni. Hepiniz. Sanki yıllar yılı sizleri barındıran ben değildim. Bir kopan pir koptu. Yaşamınızda bu kadarcık yer etmediğime yanarım.
O nasıl söz, diyorum. Düşlerimdeki tek ev sensin. Senden daha uzun süre yaşadığım evler oldu. Ama düşlerimdeki tek ev sensin.
(Tüten bacanın dumanı ve kokusu.)
Öyleyse niçin dönmedin bana? Niçin bir gün olsun gelip bakmadın? Yabancıları defleyip niçin onartmadın beni? Niçin onartıp döşemedin beni? Niçin ayda bir olsun gelip oturmadın doğup büyüdüğün odanda? Niçin şöyle bir uzanmadın babanın kafa çektiği sedirlerden birine? Niçin bir gün olsun gelip dokunmadın tahtalarımdan, pencerelerimden, kafeslerimden birine? Bir çivi olsun çaktın mı? Bir gün olsun gelip o sıçanlı kenefe sıçtın mı?
Ah, sorular, diyorum. Sorma soruları. Sıralama soruları. O kadar çok

ki sorular. Hep sorular. Yalnız sorular. Bahçede mangalı yakıp içeriye getirişim. Kış günleri. Bir odada, konuklarla toplanılan kış günleri. Daha doğrusu geceleri.
Özlüyor musun?
Özlemek mi? Nefret!
Nefret, biliyordum. Peki benim suçum neydi?
Senin hiçbir suçun yoktu. Sen hepimizi barındırdın. Sofalarında atımı sürerdim. Tahta atımı. Peki ama farelerin. O iğrenç farelerin. O korkunç, pis, iğrenç lağım sıçanların? Cardonların?
Konuş, diyor, anlamak istiyorum tiksintini, nefretini. Yalnız fareler, yalnız sıçanlar mı? Ya yılanlar?
Ah, onları karıştırma, onlardan hiç korkmadım, bilirsin.
Babanın sütle beslediği yılanlar... gömleklerini bulduğun, bir tansıkla karşı karşıyaymışçasına eline alıp baktığın ve büyüleri bozmak için anana verdiğin yılanlarımın gömleği.
Fakat yılanlarının yumurtalarına hiçbir zaman dokunmadım. Bulduğumda bile. Hiç kimseye söylemedim. Bilirsin.
Ya kuyuın, diyor. Kuyumdan da mı tiksiniyorsun?
Hayır-evet, diyorum. O sıcak yaz günleri çıkrıkla suyunu çekip bahçede yıkandığım, testiyle su soğuttuğum, karpuzları atıp buz kestirdiğim kuyunu, hayır, ama sonra...
Ben yapmadım, diyor, onu ben çekmedim kuyuya.
Tabii sen çekmedin. Ama sende hepimizi oraya çeken bir tılsım vardı.
Hiçbir tılsım yoktu, diyor. Hiçbir zaman olmadı. Ben vardım, o kadar.
Kuşkusuz vardın, diyorum. Yaşayan bir varlıktın. Gene öylesin. Bak, işte geldim. Kapını çaldım ve seninle konuşmaya başladım.
Ne korkunç bir belleğin var, diyor. Ne korkunç bir bellek bu senin ki. Ne acımasız!
Sence bir bellek mi bu? diyorum.
(Kapanan bir kapının gıcırtısı.)
Bellek, diyor. Olmaz olası bellek. Birazdan bu kapıdan çıkan ölüleri de sayacaksın. Nefretin bu mu?
Hayır, diyorum. Nefret değil, boğuntu.
Benden mi? diyor.
Hayır, diyorum.

Öyleyse niçin? diyor. Kimlerden?
Sende yaşayanlardan da değil, diyorum.
Nasıl olur, diyor. Kendinden mi?
Ah, gene sorular! Dayım da ölmeye geldiğinde çıkınında sorularla gelmişti: Bu evde et yenmez mi?
Bu evde süt içilmez mi? Bu evde her gün gazete okunmaz mı? Bu evde radyo dinlenmez mi? Bu evde insanlar çalıp oynamaz mı?
Ölüm döşeğindeki sorulardı bunlar.
Ve yanıtı olmayan, öyle değil mi?
Gözyaşlarım, diyorum.
Çocukluğunda çok ağlardın, diyor. Hatırlıyorum.
(Kırılan bir pencere camının çıkardığı ses.)
Bir köşeye sığınmış. Ya da yorganın altına. Belli bir nedeni olmayan.
Her zaman bir nedeni vardı, diyorum.
Kim bilir. Belki, diyor.
Sonra gene bir soru: Gene öyle mi?
Öyle olan ne? Gene olan ne?
Gözyaşları, diyor.
Çocukluğumda o kadar akıtmışım ki, gözpınarlarım şimdi kupkuru.
Bu doğru olamaz, diyor.
(Musluktan damlayan su sesi.)
Gözlerin gene iyi görüyor mu?
Evet, diyorum.
Nasıl dağıldığımı, dağılmakta olduğumu görüyor musun?
Evet,diyorum.
Burnun, diyor, burnun gene iyi koku alıyor mu?
Evet, diyorum.
Bu rutubetin, çürümüşlüğün kokusunu duyuyor musun?
Evet, diyorum.
Çok şükür, diyor. Çok şükür. Bahçeye bir çıkıp bakmak ister misin? diyor.
Ne var bahçede? diyorum.
Diktiğin tüm ağaçlar kurudu, diyor. Kurumayanları da kestiler.
Bunları söyledin. Başka?
Kuyuya lağım karıştı.
Başka?

Daha sonra kurudu. Ama hâlâ çok pis kokuyor.
İçinde bir ceset olmasın? diyorum.
Bir değil, birçok ceset. Belki de leş. Belki de hem ceset, hem leşler, diyor.
Çok çektin, diyorum. Biliyorum, çok çektin. Kimse, hiçbir nesne dayanamazdı bunlara.
Nasıl dayanabilirdim ki bu yağmaya, bu hor görmeye ve o... yabanlara? diyor.
İlk aşkını ansıyor musun? diyor. Bende yaşamıştın. Gusulhanenin yanındaki küçük sandık odasında.
Hayır, diyorum.
Unutmuş olamazsın, diyor.
Unuttum, diyorum.
Düşlerine hiç girmiyor mu?
Hayır, diyorum.
Ama o küçük kızı, göğüslerini sana sunan, kısa pantolonunu indirip...
Anlatma diyorum.
Acı mı veriyor?
Hayır, yalnızca ansımıyorum.
Unutmuş olamazsın, diyor. Peki bende yaşadığın son aşkını?
Hayır, diyorum. Onu da ansımıyorum.
Bak buna inanırım, diyor. Onu unutmuş olabilirsin. Belleğinin o noktası kireçlenmiş olabilir. Çok doğal bu. Ondan sonra kim bilir nicelerini tanıdın.
Hiç kimseyi tanımadım.
Hiç kimseyi mi?
Hiç kimseyi.
Öyleyse babana çekmişsin sen.
Bu karakışta yaprak bile kımıldamasın, olacak iş değil, diyorum.
Yaprak kalmadı ki, diyor. Söyledim, ağaçlar kurudu. Ya da kesildiler.
Yalnız bahçedekiler değil. Tüm çevredekiler.
Çeşmenin yanındakiler de mi? diyorum.
Çeşmenin yanındakiler de.
O ulu çınar da mı?

O ulu çınar da, o meyvesini sevdiğin yüz yetmiş beş yaşındaki çitlembik de. Hepsi.
Ama rüzgâr da esmiyor, diyorum.
Dindi, diyor.
Dinmeyen yalnız benim bu konuşmalarım mı?
Yanıtlamıyor.
(Yalnızca, dipten, derinden akan bir su sesi.)
Ben gideyim, diyorum.
Bu kadarı yeter de artar bile, öyle mi?
Şimdilik.
Gene gelecek misin?
Sanmam.
Dur gitme. Senden son bir dileğim var. Tahtalarımı kemiren böceklerden başka hiçbir canlı kalmadı artık bende yaşayan. Yakında kar başlar. Soğuklar. Gene gelip sökerler tahtalarımı. Zaten bu halimle hakkuran kafesi gibiyim. Son bir iyilik etsen... son bir iyilik?
Ne istiyorsun?
Yak beni, diyor. (İnleme.) Bu gece, gitmeden, ateşe ver beni. Sonra ardına dönüp bakmadan çek git. Kendi kendimi ısıtayım, kendi alevlerimde.
Yapamam bunu, diyorum.
Bak rüzgârsız bir gece, diyor. Yaprak kımıldamıyor. Kendin söyledin. Ateş çevreye sıçramaz. Kimseye zarar vermem. Zaten çevrede ahşap bir tek ev yok. Kalmadı. Tümü taş yığını. Biçimsiz, soğuk beton yığını. Yanıp kül olayım. Bittim artık. Bunu esirgeme benden.
Yapamam, diyorum.
Peki, diyor, bir cigara yak. İki duman çek. Sonra at döşemenin üzerine. Çek kapıyı git. Ben kendi işimi kendim görürüm.
Cigaramdan son bir duman çektim. Bir an duraksadım. Sonra döşemeye attım. Ayakkabımın ucuyla, her zaman yaptığım gibi, yavaşça, bir akrebi öldürür gibi, ezdim. Ardıma dönüp bakmadan çıktım evden. Çıkarken de kapıyı kapamak gereğini duymadım.

1985

KÖR VE HANÇER

Anlat bana, ne görüyorsan anlat bana.
Hiçbir şey görmüyorum. Yalnızca deniz var.
Deniz mi? Ne esintisini duyuyorum yüzümde ne de dalgaların sesini.
Bir resim denizi bu. Duvarda yalnız o resim denizi var. Delikten yalnız bu görülüyor.
Şu anda delikte mi gözün?
Evet.
İçerde değiller mi?
İçerdeler, ama göremiyorum.
Divanı görüyor musun?
Evet. Görüyorum. Deniz resmi kocaman, masmavi, o divanın üstünde.
Demek benden sonra asılmış o deniz duvara. Nasıl bir deniz resmi bu?
Dalgalı.
Hiç kimse görünmüyor mu?
Hayır. Hiç kimse. Yalnızca kumsal, deniz ve gökyüzü.
Odada, diyorum, odada, ahmak! Kimse yok mu?
Hayır, hiç kimse yok.
Ama içeri girdiklerini gördüğünü söylemiştin.
Girdiler. Ama şimdi odada değiller. Yani görünmüyorlar.
Kulağını kapıya daya ve dinle.
Dinliyorum.
Bir ses duymuyor musun?
Hayır.
Bir su sesi, akan bir musluk?
Hayır. Yalnızca bir kuş.
Bir kuş mu? Ne kuşu?
Bilmiyorum. Bir kuş ötüyor.
Ah, demek bir de kuş getirmişler yuvaya

Başka bir ses duyulmuyor mu?
Hayır.
Bırak. Deliğe getir gözünü. Bir daha bak.
Bakıyorum.
Hiç kimse yok mu?
Şimdi var. Adam var. Ayakta cigara içiyor.
Giyimli mi?
Eh!
Ne demek, eh? Giyimli mi, dedim?
Giyimsiz.
Giyimsiz mi? Nasıl giyimsiz?
Çıplak.
Niçin söylemiyorsun?
Söyledim.
Ne yapıyor?
Söyledim: Cigara içiyor.
Başka?
Başka bir şey yapmıyor.
Olamaz. Ne yapıyor?
Odanın içinde dolaşıyor.
Çıplak olarak mı?
Evet.
Çırılçıplak mı?
Evet.
Perdeler kapalı mı?
Evet.
Peki nasıl görüyorsun?
Işık yanıyor.
Odayı arşınlamaktan başka bir şey yaptığı yok mu?
Nasıl?
Odayı, dedim, bir uçtan bir uca gidip gelmekten başka?
Kaşınıyor mu?
Hayır.
Bir şeyler söylüyor mu?
Duyulmuyor.
Dudakları oynuyor mu?

Hayır.
Peki ne yapıyor?
Yürüyor ve cigara içiyor.
Cigarası daha bitmedi mi?
Hayır.
Küllerini nereye silkiyor?
Görmüyorum.
Yere mi?
Görmüyorum.
Şimdi ne görüyorsun?
Adamı.
Başka?
Kadını.
Niçin söylemiyorsun ahmak çocuk? Söyle hangi kadını?
O hep izlediğimiz kadını.
Aynı kadın olduğundan emin misin?
Evet. Aynı kadın. Aynı saçlar. Aynı gözler. Aynı giysiler.
Giysiler mi? dedin. Çıplak değil mi kadın?
Hayır, değil. Şimdi soyunmaya başladı.
Soyunmaya mı başladı?
Evet. Soyundu bile.
Çırılçıplak mı?
Hemen hemen.
Ne demek hemen hemen? Üzerinde bir şey var mı, yok mu?
Var. Donu var.
Ya göğüsleri? Göğüsleri, dedim, alık. Memeleri... görülüyor mu?
Evet.
Nasıl?
Ne nasıl?
Göğüsleri, budala; büyük mü, küçük mü, sarkık mı, dik mi?
Büyük ve küçük, sarkık ve dik değiller.
Ahmak, adam ne yapıyor?
Cigarasını söndürüyor.
Birbirlerine yakınlar mı?
Hayır, değiller.
Adam nerde?

Divanın üzerine uzanmış.
Kadın?
Resmin önünde.
Ne yapıyor?
Sanki resme bakıyor.
Konuşuyorlar mı?
Konuşuyorlar, ama duyamıyorum.
Şimdi?
Şimdi, kadın adamın yanına gidip uzandı.
Yan mı, sırtüstü mü?
Yan.
Yüzü ne tarafa dönük?
Adama.
Öpüşüyorlar mı?
Hayır, konuşuyorlar.
Ne diyorlar?
Söyledim, duyulmuyor.
Adam ne yapıyor?
Bir eli aşağılarda. Öbür eli kadının başının altında.
Ah, orospu! Peki başları, yüzleri?
Başları yan yana. Yüzleri birbirine bakıyor.
Dudakları?
Dudaklarında bir şey yok.
Birbirine değiyor mu?
Hayır, öpüşmüyorlar.
Öyle birbirlerine mi bakıyorlar?
Evet. Ama şimdi, adam sağ elini kadının göğüslerine götürdü.
Ne dedin?
Kadının göğüslerini okşuyor adamın sağ eli. Dudakları şimdi birbirine değiyor. Adamın gözleri kapalı. Kadın kaykıldı ve saçları adamın yüzünü örttü.
Hiçbir şey görünmüyor mu?
Çıplak bedenleri. Bir de adamın eli, kadının kalçalarını okşuyor.
Şimdi?
Devam ediyorlar.
Kadın yaklaşıyor mu adama?

Hayır.
Adam yaklaşıyor mu kadına?
Hayır.
Peki ne yapıyorlar?
Adam, elini kadının kalçalarından çekti. Yüzüne düşen saçları savurdu. Dudakları birbirinden ayrıldı. Kadın, gözleri kapalı, sırtüstü döndü. Erkeğin dudakları kadının göğüslerini buldu. Kadın bacaklarını kaldırdı. Bir eli adamın saçlarında.
Gözleri açık mı?
Kimin?
Adamın?
Açık.
Nereye bakıyor?
Boşluğa.
Ne dedin?
Boşluğa, dedim.
Yani bize doğru mu?
Evet, bize doğru bakıyorlar sanki.
Kadın?
Kadının gözleri kapalı. Derin derin soluyor. Şimdi adamın da gözleri kapandı.
Ne yapıyor?
Kim?
Adam.
Kayıyor. Gözleri kapalı, aşağılara doğru kayıyor. Dudakları kadının karnında.
Peki.
Şimdi daha da aşağılara iniyor.
Daha aşağılara mı? Daha aşağıları da görünüyor mu?
Şu anda görünmüyor, adamın başı var. Elleri, adamın elleri, kadının bacaklarını kavramış, dizkapaklarının gerisinden, başı, başı hep orda, ikisi de derin derin soluyor, ikisinin de gözleri kapalı, terliyor.
Kim terliyor?
Adam.
Kadın?

Onun gözleri hep kapalı. Dudakları konuşur gibi kımıldıyor. Başı bir yandan bir yana savruluyor—
Niçin sustun?
Adam... Adam... şimdi dizleri üzerinde doğruldu. Derin derin soluyor. Gözlerini açtı. Kadını yüzüstü çevirdi. Kadının kollarını tutup yana açtı. Kadının saçları sırtına yayıldı. Adam kadının sırtına uzandı. Uzanan kolları üzerine kollarını gerdi. Şimdi bir tek insan gibi görünüyorlar. Kadın hiç görünmüyor. Adamın kolları ve bacakları kadınınkileri aşıyor.
Hiçbir ses duymuyor musun? Kulağını kapıya daya ve dinle.
Konuşmuyorlar mı?
Hayır konuşmuyorlar. Yalnızca dalgaların sesi duyuluyor.
N'oldu?
Adam kaykıldı.
Kaykıldı ne demek?
Kadının üstünden yana döndü.
Kadın?
O yüzüstü yatıyor.
Adam?
Adam, bize doğru bakıyor. Bir cigara yaktı. Bize doğru bakıyor.
Gözünü ayırma.
Ayırmıyorum. Ama adam ayağa kalktı. Bize doğru geliyor.
Korkma.
Korkmuyorum, adam kapıya yaklaşıyor.
Yaklaşsın, korkma.
Şimdi hiçbir şey görünmüyor. Adam ışığı kapadı.
Ah, puşt! Demek ışığı kapadı. Karanlık mı?
Evet, kapkaranlık şimdi.
Şimdi sıra bizde delikanlı. Duyuyor musun? Şimdi sıra bizde. İşte anahtar. Biraz dinleneceğiz. Onlar kadar sen de yoruldun. Biraz dinleneceğiz. Sonra kapıyı usulca açıp, karanlıkta, içeri süzüleceğiz. İşte, bu da hançerimiz delikanlı. O yataktaki kadının hançeri. Bugünler için dövülmüş, çelik. Böylesi anlar için, yıllar yılı kınında beklemiş, kendisinden beklenen işi yapmaya hazır hançerimiz. Al eline, tut, nasıl alev alev yanıyor, duyuyor musun?

Ne o, senin ellerin terli. Buz gibi de soğuk. Üstelik titriyorsun. Yoksa korkuyor musun? Yoksa o kadının çıplaklığı mı büyüledi seni? Korkma. Korkacak hiçbir şey yok. Gerçekten, hiçbir şey. Sen yalnızca benim gözüm oldun. Hepsi bu. Unutma. Şimdi dinlen biraz. Soluk al. İçeri girdiğimizde, sen değil, hançer görecek işimizi. İkisi de o deriiin aşk uykusunda olacaklar. Unutma, hançeri ilkin adamın ense köküne saplayacaksın. Kan fışkıracak, ılık, kadının bedeni üzerine akacak, kadın uyanacak. Uyanır uyanmaz, kanlı hançeri kadının göğsüne saplayacaksın. Sonra çıkarıp bana vereceksin. Ben de sana anahtarları vereceğim. Hiçbir şey olmamış gibi çıkıp gideceksin burdan. Ben burda kalacağım. Hançer elimde, onların başuçlarında. Sen, gidip doğru sana gösterdiğim altınları alacaksın. Kimse seni bilmeyecek. Kimse izini sürmeyecek. Kimseye senden söz etmeyeceğim. Ölene değin. Hattâ öldükten sonra bile. Herkes bu hançerin sahibini bilir. Onu benim, sahibinin elinde bulacaklar. Belki biraz şaşıracaklar: Gözleri görmeyen bu kocamış ihtiyar nasıl oldu da öldürdü onları? Ama olağanüstü durumlarda körlerin de gördüklerini, özellikle elleriyle gördüklerini herkes bilir, tabii polisler de, yargıçlar da. Tüm bunlar, zaten sen uzaklardayken olacak. O, az önce duyduğun dalgaların sesini dinleyeceğin yerlerdeyken. Kuşkusuz, bir gün, bir gece ansıyacaksın erkekliğini bildiğin bu ilk geceyi. Ama yalnızca bunu ansıyacaksın. Gerisini unutman için önünde yıllar var. Benimse zındana dayanacak kısa günlerim. Zındanın karanlığı, benim için zaten önemli değil. Söz veriyorum sana, aramızdaki bu gizi, şu kör gözlerim son kez kapanana değin saklayacağım. Kimseler bilmeyecek bu geceyi. Kimse aramızdaki gize ortak olmayacak. Sen, seni bekleyen o altınlarla kendine yepyeni bir yaşam kuracaksın. Yıllar sonra, ocağının kıyısında, karına ve çocuklarına, bu gençlik günlerinde gördüğün korkulu düşü anlatabilirsin. Tabii eğer hâlâ hatırlıyorsan. Tabii anlatmak istiyorsan. Hadi, beni daha fazla konuşturma, hazırsan aç kapıyı.

1986

ADAM/KADIN/ÇOCUK

Geldi mi? diye sordu adam.
Hayır, dedi çocuk.
Yolu iyi gözledin mi? diye sordu adam.
Kapının önündeydim, dedi çocuk. Hiç ayrılmadım.
Hiç kimse gelmedi mi? dedi adam.
İlk sen geliyorsun, dedi çocuk.
Adam içeri girdi. Ceketini çıkardı. Çevresine bakındı. Değişen hiçbir şey yok, diye düşündü. Ocağın kıyısındaki odunları gördü Yeniden kapının önüne çıktı. Çocuğa, Madem gelmedi, odunları kim koydu? diye sordu.
Ben, dedi çocuk.
Peki, dedi adam. Artık burda bekleme.
Ben kimseyi beklemiyorum, dedi çocuk.
Öyleyse niçin, sabahtan beri burda, kapının önünde oturduğunu söyledin bana? dedi adam.
Hiç, dedi çocuk.
Sustular —adam ve çocuk.
Burda durmamı istemiyorsan giderim, dedi çocuk.
Nereye? dedi adam.
Nereye olursa, dedi çocuk.

Kadın, öteden, ağaçların arasından çıkmış eve doğru yürüyordu. Garip bir yürüyüşü vardı. Sanki önünde ya da ardında bir köpek. Ama kadın yaklaştıkça, çocuk gördü ki, köpek filan yok. Kadın yalnız. Tek başına. Ama önünde ya da ardında bir köpek varmış gibi tedirgin yürüyor.
Çocuk, kuyunun yanındaki oturduğu taştan kalktı.
Yaklaşmakta olan kadına, Nerde kaldın? diye sordu.
Kadın çocuğa, Ne dedin? diye sordu.
Çocuk kadına, Dayım seni çok merak etti, dedi.

Kadın (çocukla burun burunaydı) saçlarını geriye attı, göğsünü ileriye uzattı.
Çocuk kadından yayılan kokuyu içine çekti.
Kadın çocuğa doğru bir adım daha attı, çocuğun başı döner gibi oldu. Gözlerini kadına kaldırmaya cesaret edemeyerek, Nerden geldin? dedi.
Ormandan, dedi kadın.
Çocuk gözlerini kadının gözlerine dikti.
Ormandan mı? Nasıl buldun yolu?
Daha önce de gelmiştim, dedi kadın.
Ben seni ilk kez görüyorum, dedi çocuk. (Sesi titriyordu.)
Ben geldiğimde sen yoktun, dedi kadın, çocuğa doğru bir adım daha atarak.
Ama ben hep burdayım, dedi çocuk.
Öyleyse hatırlamıyorsun, dedi kadın.
Şimdi yan yanaydılar. Eve doğru birlikte yürüyorlardı.
Terle karışık, o güne değin duymadığı garip bir koku duyuyordu çocuk.
Kadın elini çocuğun başına götürdü. Saçlarını okşadı.
Demek, sen hep burdasın, öyle mi?
Evet, dedi çocuk.
Peki dayın?
O da burda, dedi çocuk.
Kadın, çocuktan gelen, ot, gübre, koyun kokusunu çekti içine. Kaç yaşındasın, dedi.
Çocuk, On üç, dedi.
Koca bir adamsın demek, dedi kadın. Elini çocuğun dağılmış saçlarından çekti.

Kapının önüne geldiklerinde, kadın, kilidin horozunu kaldırıp itti. Kapı açıldı. Kadın bir adım attı. Sonra çocuğun girmesini bekledi.
Çocuk, Ben girmeyeyim, dedi. Dayım içerde.
Olsun, ne çıkar? dedi kadın.
Kazlara yem vermem gerek, dedi çocuk.
Bu saatte mi? dedi kadın
Çocuk sorunun yanıtını vermeden koşar adım uzaklaştı.

Kadın kapıyı kapamadan bir adım daha attı.
İçersi karanlıktı. Yalnız pencereden süzülen günün son ışıkları.
Nerdesin? diye sordu kadın. Yanıt gelmedi.
Hiçbir nesnenin görünmediği, hiçbir çiçeğin kokmadığı, hiçbir ışığın ve ateşin yanmadığı odada ilerledi kadın.
Uyuyor musun? diye fısıldadı.
Hayır.
Erkeğin sesiydi bu.
Sesin geldiği yöne doğru ilerledi kadın.
Erkeğin uzanmış olduğu döşeğin başucundaki gaz lambasını yaktı.
Lambayı yükseltip erkeğin yüzüne baktı. Sonra odada gezdirdi lambayı. Üzeri muşamba kaplı masayı gördü. Sonra tahta sandalyeleri. Sonra yerdeki hasırı. Sonra sönmüş ocağı.
Sonra erkeği gördü— çırılçıplak.
Elindeki lamba söndü.
Buraya gel, dedi erkeğin sesi.
Kadın, elinde sönmüş lamba, sesin geldiği yöne doğru ilerledi.
Ayakları döşeğin tahtasına çarpıp durdu.
Bir elin bacaklarına dokunduğunu duydu. Sönmüş lambayı yere bıraktı. Çömeldi. Bacaklarına dokunan el, kasıklarına doğru ilerledi.
Aynı anda erkeğin soluyuşunu duydu kadın. O soluyuşa doğru eğildi.
Sen misin? dedi kadın.
Erkek, Evet, demedi. Kadını kendine doğru çekti.

Kazları yemlemiş çocuk pencereden içeriye bakıyordu.
Işık yoktu. Hiçbir şey görülmüyordu.
Yalnız, dayısının, Nerde kaldın? dediğini duydu.
Gözünü pencereden ayırdı. Kulağını pencereye dayadı.

Kadının sesini duydu. Ormanı yürüyerek geçtim. İki kez yolumu yitirdim.
İki kez mi? dedi dayısı.
Evet, dedi kadın.
Çocuğu gördün mü? dedi dayısı.
Evet, dedi kadın.
Nerde şimdi? dedi dayısı.

Kazlara yem veriyor, dedi kadın.
Lambana n'oldu? dedi dayısı.
Söndü, dedi kadın.
Öyleyse soyun, dedi dayısı.

Soyundu mu? Çocuk görmedi. Ama duydu:
– Elini ver bana. (Dayısının sesi.)
– Buraya gelmemeliydim. (Kadının sesi.)
– Daha önce de gelmiştin. (Dayısının sesi.)
– Bir kez daha gelmemeliydim. (Kadının sesi.)
– Geldiğine göre... (Dayısının sesi.)

Sonra hiçbir ses duymadı.
Sonra, uzun bir süre sonra:
– Böylesi bir gelişi hiç beklemiyordum. (Dayısının sesi.)
– Senin için. (Kadının sesi.)
Uzun bir sessizlik. Sonra:
– İki dağın arasını unutma. (Kadının sesi.)
– Unutmam. (Dayısının sesi.)
– Oyluğu da unutma. (Kadının sesi.)
– Nasıl unuturum? (Dayısının sesi.)
– Boynumu da unutma.
– Hiç unuttum mu?
– Topuklarımı da. (Kadının sesi.)
– Kulaklarını, kulaklarının ardını, saçlarını, göğüslerini de unutmam. (Dayısının sesi.)
– Diline de söyle, dilin de unutmasın tenimi. (Kadının sesi.)
– Olur dilim de unutmaz. (Dayısının sesi.) Elini ver bana.

Çocuk sonra hiçbir şey duymadı. Ama pencereden de ayrılmadı. Nice sonra kadının söyledikleri ulaştı kulağına:
– Kokumu alıyor musun?
– Evet. (Dayısının sesi.)
– Ya sesimi?
– Evet. (Dayısının sesi.)
– Seslerle de sevişilebilir, biliyor musun?

– Evet. (Dayısının sesi.)
– Öyleyse niçin burdayım? (Kadının sesi.)
Bir gülüş. Bir kahkaha. Odayı dolduran. (Dayısının.)
– Çünkü burda telefon yok.
– Elektrik de yok. (Kadının sesi.)
– Evet, yok. (Dayısının sesi.)
– Karanlıkta daha iyi. (Kadının sesi.)
– Aşkın ışığa gereksinimi yoktur derdi babam.
(Dayısının sesi.)
Gülüşler. Kahkahalar. (Kadın ve erkek.)
Sonra uzun bir sessizlik.
Sonra bir çığlık:
– N'oluyoruz? (Kadının sesi.) Bir deprem mi bu?
– Korkacak bir şey yok, ölüyoruz. (Dayısının sesi.)

Çocuk pencerenin önünden ayrıldı. Soluk soluğa koşmaya başladı. Çınarın altında durdu. Ayakları dibinde yılışan köpeğe bir tekme attı. Sonra yıldızlara baktı.
Ölürlerse ölsünler, dedi.

1987

GÜVERCİNLER

Ustamın anısına

Abi, dedi, sende de böyle oluyor mu, göğüs boşluğunda güvercinlerin kanat çırptığını duyuyor musun? Onlar kanat çırptıkça tıkanır gibi oluyor musun? Bu çok hoş bir duygu abi. Bir gün, belki soluğum kesilip ölebilirim. Ama gene de çok hoş bir duygu bu abi. Yüreğin çarpar, şakakların zonklar, başın döner, ayakların yerden kesilir. Çünkü içindeki güvercinler, durup dururken kanat çırpmaya başlamıştır. Bilmem sende de oluyor mu abi?
Bir zamanlar olurdu, dedim. Ama nicedir yok.
Aynen anlattığım gibi mi oluyordu abi? diye sordu. Böyle, güvercinler, sanki hep senin içindeymişler de, uyuyorlarmış da birden uyanmışlar, sevinçle kanat çırpmaya başlamışlardır.
Böyle mi olurdu abi?
Hemen hemen, dedim. Anlattıklarına yakın. Kiminde güvercin, kiminde kırlangıç, kiminde serçe.
Yok abi, dedi. Güvercinin kanat çırpışı öbürlerine benzemez. Kırlangıç süzülüp geçer. İnce kanadının bir ucu değip sarhoş eder seni, ama çok geçmeden ayılırsın. Serçe ise, çocukların bağrında kanat çırpar. Yoksul, öksüz çocukların. Bunları güvercinin kanat çırpışıyla karıştırma.
Güldüm.
Ben seni balıkçı biliyordum, meğer kuşbazmışsın, dedim.
Ne ilgisi var abi? dedi. Kuşbazlıkla şimdi bunun ne ilgisi var.
Ya ne ile ilgisi var? dedim.
İnsanlıkla, dedi.
Sanki darılmıştı.
Gönlünü almak istedim.
Peki, dedim, ne zaman başlıyorlar kanat çırpmaya bu güvercinler.

İşte orasını bilmiyorum abi, dedi. Kimi zaman durup dururken. Kimi zaman oltaya bir balık takıldığında. Kimi zaman bir insanoğlunu gördüğümde. Hiç belli olmuyor. Ya sende?
Bende mi? dedim.
Şaşırmıştım.
Bana mı sordun? dedim.
Yoksa bir üçüncü kişi mi var? dedi.
Ne sordun? dedim.
Hiç, dedi. Ben de unuttum.
İyi, dedim.
İyi olan ne? dedi.
Ha, işte hatırladım, dedi, dudaklarında hınzırca bir gülümseme. Sende ne zaman, hangi durumlarda kanat çırpıyor güvercinler, diye sormuştum.
Kanat çırpmayalı çok oluyor, unuttum, dedim.
Nasıl olur abi? dedi. Bu yaşamak gibi bir şey.
Güvercinler arada bir kanat çırpmadığında, şakakların zonklamadığında, gözlerin kararmadığında—
Yeter artık, devam etme, dedim.
Yoo, dedi, madem konuşuyoruz, insan gibi konuşalım. Bana, devam etme, deme. Bırak anlatayım. Sen de anlat ki, ben de kendimi anlayayım. Çünkü bu kanat çırpışlarından hoşlanıyorum, ama aynı zamanda korkuyorum.
Nesinden korkuyorsun? dedim.
Bunu duyan yalnız ben miyim, işte bundan korkuyorum, dedi. Bunun için açtım sana yüreğimin kapılarını.
Hayır, dedim, yalnız sen değilsin, senin yaşındayken ben de duyardım.
Aynısını mı? dedi.
Hemen hemen aynısı, dedim. Ama insandan insana değişir bu.
Kuşkusuz, dedi. Ama beş aşağı on yukarı, öyle mi?
Sanırım, dedim.
Bense hiç sanmıyorum, dedi. Kime açtımsa bu konuyu, içimdeki güvercinleri, onların durup sonra bir anda kanat çırpışlarını, yüzüme garip garip baktılar. Ben de kimseye anlatmaz oldum. Yıllar sonra ilk kez sana açıldım.

Tam adamını buldun, diye geçirdim içimden.
Şu anda da kanatlarını çırpıyor mu güvercinler? dedim.
Hiç beklemediğim bir şey yaptı, elimi tuttu.
Evet, abi, dedi, bak karşıdan geliyor işte, onun yüzünden olmalı.
Issız sahil yoluna baktım: Gelen giden kimse yoktu.
Kim geliyor? dedim.
Görmüyor musun abi, dedi, karşıdan gelen iki kızı?
Haa, onları mı, dedim. Görmez olur muyum, bize doğru geliyorlar.
Sağdaki pembe hırkalısı, dedi, Necla. Onu daha önce
görmüş müydün?
Hiç kimseyi görmüyordum. Ne pembe hırkalı Necla'yı, ne yeşil mantolu Selda'yı.
Yağmurun ıslattığı asfalta bir konup bir kalkan ve arkalarında bir çığlık bırakan martılardan başka bir canlı yoktu.
Hadi, dedim, sen de, ben de yorgunuz, gidip biraz dinlenelim.
Bırakmadığı elimi acıtırcasına sıktı.
Yorgun değilim abi, dedi. Tam tersine, güvercinlerimle birlikte uçmaktayım şu anda. Görüyor musun, Necla ile kardeşi elele tutuşmuş bize doğru geliyorlar.
Görüyorum, dedim.
Bunu derken, birden, benim de içimde, göğüs boşluğumda bir devinim oldu. İlkin bir, sonra bir çift, sonra bilmiyorum ne kadar güvercin kanat çırpmaya başladı.
Yavaşça elimi bıraktı.
N'oldu abi, dedi. N'oldu, nereye gitti bu kızlar?
Bilmiyorum, dedim, kayboldular.
Böyle, birdenbire, nereye kaybolurlar? dedi.
Bilmiyorum, kayboldular işte, dedim.
O soldakini tanıyordun sen, dedi. Necla'nın elini tutanı.
Evet, tanıyordum, dedim.
O da seni tanıyordu, dedi.
Sanırım, dedim.
Seni görünce korkup kaçtılar, dedi.
Olabilir, dedim.
Olabilir ne demek abi? dedi.

Şu anda benim de göğüs boşluğumda güvercinler kanat çırpıyor, dedim.
Yaşasın güvercinler, dedi.
Yaşasın, dedim.
Yaşasın kanat çırpışları, dedi.
Yaşasın, dedim.
Bir cigaran var mı? dedi.
Var, dedim.
Çıkarıp bir cigara verdim.
Ateşin de var mı abi? dedi.
Kibritimi çıkardım. Cigarasını yaktım.
Derin bir nefes alıp, sonra da derin bir Ohh! çekti.
Dünya varmış, dedi.
O kadar derin çekme, güvercinleri düşün, dedim.
Onlar da seviyor bu dumanı abi, dedi. Hem nasıl seviyorlar bilemezsin.

1992

BİR KONUK

Yıllar oluyor, gene böyle bir bahar günü, akşamüstü kapı çalınmış; kapıyı açtığımda, karşımda orta yaşlı, başörtülü bir kadınla karşılaşmıştım. Birbirimizi daha önce görmüş, konuşmuş, hattâ, daha ötesi, bir hısım-akrabaymışız gibi, bana, kaptanın seferden dönüp dönmediğini sormuştu.
Kendisine yanıldığını, bu evde benden başka kimsenin oturmadığını söylediğimde ise, "Olsun, demişti, siz gene de, kaptan geldiğinde, benim kendisini aradığımı söyleyin."
Adını vermeden bahçe kapısına doğru uzaklaşırken, sevdikleri bir insanı yitirdiklerinde, akıllarını da yitirip onları yaşatmaya çalışan insanlardan biriyle tanışmış olduğumu sezinler gibi olmuştum.

Zaman zaman, aynı kadınla, (dudaklarında belli belirsiz bir gülümseme, üzerinde, kumaşı eprimiş, rengi solmuş bir manto, topukları aşınmış ayakkabılar) Boğaziçi'nin bu küçük köyünde karşılaştığım oluyordu.
Köyün yerlilerine sorduğumda onu tanıyan kimse çıkmadı. Evet, onlar da görüyorlardı zaman zaman ortaya çıkıp, sonra kayıplara karışan, kimseyi rahatsız etmeyen, kimseden bir şey istemeyen bu garip kadını.
Manav, kimi zaman gelip armut, muz, elma aldığını söylemişti. Bu meyvelerden bir tek alıyor ve borcunu sormadan, yıllar öncesinden kalma madenî bir para (kimi zaman tırtıklı bir kuruş, kimi zaman ortası delik bir yüz para) bırakıyormuş.
İnanmadığımı anlayınca, önündeki çekmeceyi açıp çıkardığı birkaç eski parayı avcuma tutuşturmuştu kahkahalarla:
"Bizim işimize yaramaz, bari size vereyim".

Güzle birlikte yazlıkçılar kente döndü. Bizler, gene kendi kendimize kaldık. Artık yeniden sabahları iskelenin yanındaki kahveye çıkıyor,

güz güneşinde gazetemi okuyor, kahvemi yudumluyor, köylülerle söyleşiyordum.

Bir sabah, alışveriş için uğradığım manava, nicedir Hayalet Hanım'ı (böyle adlandırmıştı onu) göremediğimi söyledim.
"Evet, dedi, nicedir bana da uğradığı yok. Kim bilir, belki Kaptanı çıkagelmiştir."

Gene bir kahkaha ile noktalanan bu konuşma hoşuma gitmemişti. Alışverişimi yapmadan çıktım.
Bir süre deniz kıyısında yürüdüm. Hava lodostu. Lodosun basıncıyla tansiyonum da, ya çıkmış ya da düşmüş olmalı ki, şakaklarım zonkluyor, başım dönüyordu. Eve dönmek istedim, ama o kısa yolu bile yürüyecek gücü bulamadım dizlerimde.
Kıyıdaki sıralardan birine oturup dinleneyim, dedim.
Oturdum. Derin bir soluk aldım.
Karşı kıyılar kararmış, görünmez olmuştu. Sanki bir tayfun geliyordu. Yapabileceğim hiçbir şey yoktu. "Gelsin, dedim kendi kendime. Bir de tayfunu görelim bakalım."
Gözlerimi kapadım.

Açtığımda öğle olmuştu.
Baş ağrım da, baş dönmem de geçmişti.
Kalktım, evimin yolunu tuttum.

O günün akşamı (bunu sanki bekliyordum) kapı çalındı. Yıllar öncesinden, unutmadığım o kapı çalışıydı. Hemen fırlayıp açtım.
Yanılmamıştım. Gelen oydu.
Aylar öncesindeki gibi karşımdaydı.
Sırtında aynı manto. Başında aynı başörtüsü.
Bu kez göz göze geldik.
Bana aynı soruyu yineledi: "Kaptan acaba geldi mi?"
Ama ben, bu kez, niçin bilmem, ona aynı yanıtı vermedim. "Evet, geldi" dedim.
Ve kapıyı ardına değin açıp içeriye davet ettim kendisini.
Bir an duraksadı. Kaçmakla girmek arasında bocaladığını gördüm.

Bir karar ânı. Verdi ve içeriye doğru bir adım attı. Girer girmez gözlerindeki büyük şaşkınlığı okur gibi oldum.
"Lütfen girin, şimdi Kaptan'ı çağırırım" dedim.
Bu şeytanca oyunu niçin oynuyordum, bilemiyorum.
Ayakkabılarını çıkardı, sırtında mantosu, beni izledi.
Kendisine yer gösterdim.
Koltuğun kıyısına ilişti, ürkek.
"Ne içersiniz?" dedim.
"Bir bardak su" diye kekeledi.
Suyunu getirdiğimde, bakışlarının, bir hayli korkulu, duvardaki hatlarda, resimlerde olduğunu gördüm.
Uzattığım bardaktan bir yudum su içti.
"Su çok soğuk" dedi. Bir an. Sonra: "Siz burasını çok değiştirmişsiniz" dedi. Yanıtımı beklemeden, annemi sordu.
"Annem çok uzaklarda" dedim.
Yüzü birden değişti, gözleri ışıdı.
"Peki, Kaptan, o nerde?"
"Yukarda uyuyor, dedim. Birazdan iner."
"Bırakın uyusun, dedi. Uyandırmayın. Sefer dönüşü yorgundur. Kendisine benim aradığımı söylersiniz."

Kalktı, kapıya doğru yürüdü. Sahanlıkta bıraktığı çamurlu ayakkabılarını geçirdi ayağına. Bana fırsat vermeden kapıyı açıp çıktı.
Bahçenin ışıkları yanmıyordu. Karanlıkta düşmemesi için kolundan tutayım dedim. Korkuyla çekti kolunu.
"Ben yolu biliyorum."
Gerçekten de, zifirî karanlıkta yolunu çok iyi bilen bir hayvan gibi, sendelemeden, duraksamadan ilerledi.
Uzaktan, bahçe kapısının kapandığını duydum.

1997

II. Çok Kısa Öyküler

ŞAŞILACAK BİR ŞEY

BİR ÖYKÜ

– Bana unuttuğun bir öykünü anlatsana?
– Hangi öykümü?
– Yaşadığın ve unuttuğun bir öykünü.
– Tüm öykülerimi mi demek istiyorsun?
– Aralarından birini.
– Çok güzel bir kızdı. Hem sağır, hem dilsiz.
– Erotik bir öykü...
Üstünden kalktığımda artık ona gereksinmem kalmadığını söyledim.
– Umutlu bir öykü...
– Sonra onu yeniden kollarımın arasına aldım.
– Trajik bir öykü...
Ve boğazını sıkmaya başladım.
Sessiz bir öykü...
– Sesi çıkmıyordu.
– Gerçekçi bir öykü...

Çığlık atarak uyandım.

İÇERDEKİ

Kapıyı siz mi çaldınız?
Kapıyı çalmadıysanız, burada kapının önünde ne işiniz var?
Beni mi istiyorsunuz?
Ama ben içerdeyim. Ben dışarı çıkamam.
İstesem de çıkamam ben.
Bana izin yok.

YAŞAMÖYKÜSÜ I

Anlat ama, uzun olmasın, dedim.
Yağmurdan çıkmış bir sıçan gibiydi. Titreyerek, Öyleyse susayım, dedi.
Susma, anlat, ama uzun olmasın, dedim.
Yaşamöykümü dinlemek istediğinizden emin misiniz? dedi.
Evet, dedim. Yoksa bu sıcak çorbayı niçin vereyim sana?

YAŞAMÖYKÜSÜ II
(1929-1949)

Kısa yaşadı. Çok kısa öyküler yazdı. Tümü yirmi öykü. Toplam sözcük sayısı dört yüz. Öykülerinden birinde dünyanın yuvarlak değil, niçin küp biçiminde olması gerektiğini anlatıyor. Ve doğudan batıya değil de, doğudan batıya, batıdan doğuya; güneyden kuzeye, kuzeyden güneye, güneybatıdan kuzeydoğuya...ilh. döndüğünü. Ölümünden sonra yayımlanan bu yirmi kısa öykülük kitabının anlaşılmaz bir adı var: A4.

GECE BEKÇİSİ

Dilersen bu gece burda kalabilirsin, dedi bana.
Bu bir çağrı mıydı, yoksa bir acıma duygusu mu, çıkaramadım.
Geceye, yoğun karanlığa çevirdim bakışlarımı. Teşekkür ettim.
Ne yazık ki kalamam, dedim. Bekleyenim var.

RASTLANTI

Kadın, Ne çok şey unuttun, dedi.
Adam, O kadar çok şey ansıyorum ki, dedi. Onlar da senin unuttukların.
Uzun bir susuştan, birkaç yudum şarap içildikten sonra, kadın, Üşüyorum, dedi.
Erkek, kulağı, çakıllara çarpan küçük, kırılgan dalgalarda, duymadı *üşüyorum* sözcüğünü.
Gene de, (sözcüklerin garip rastlantısı!), Ben de, dedi.

KEŞKE

-- Benden hiç yardım bekleme, dedim.
- Kimseden yardım beklediğim yok, dedi. Bugüne değin kendim kazanıp kendim yedim.
-- Ama kazandığın başkalarına yetmedi. Bu nedenle de bir yuva kuramadın, bir kadının yok, dedim ona.
-- O ayrı bir konu, dedi. Yardımla ilgisi yok. Ben boyuma göre birini bulamadım, hepsi bu.
Peki aradın mı?
Hayır, aramadım. Böyle biri olsaydı, o gelip beni bulurdu.
Sen aramadığın sürece kimse seni bulmaz, dedim ona.
Keşke! oldu aldığım yanıt.

KISA

– Siz bizim yeni komşumuz mu oluyorsunuz? dedi genç erkek, genç kıza.
– Biz burda oturuyoruz, dedi genç kız, genç erkeğe.
– Biz de burda oturuyoruz, dedi genç erkek, genç kıza.

Kız kısacık eteklerini kaldırıp sordu:
– Niçin kısa kesmiyoruz?

YILAN

Hatırlarım, güzel, güneşli bir gündü.
Kır gezintimiz sırasında, o koca yılan babamı sokup öldürdü.
Böylece kabilenin başına ben geçtim.

ŞAŞILACAK BİR ŞEY

Şaşılacak bir şey; gözleri (sanırım) görmüyordu; kulakları (sanırım) duymuyordu; yayınevine önerdiği romanın adı ise

YEMYEŞİL SESLER

idi.

Elyazmasını okuduğumda çok şaşırdım. O güne değin böylesine yeşil ve çok sesli bir roman okumamıştım. Gene de yayımlayamadım romanı. Bir kadının yapıtı olduğu için değil, hiçbir kahramanın adı olmadığı için. Daha doğrusu, tüm kahramanların Sarı, Beyaz, Kara, Kırmızı, Mor, Yeşil, Turuncu gibi adları olduğu ve bu kişilerin roman boyunca, sürekli olarak, bukalemun gibi adları değiştiği için.

ÜÇ SÖZCÜK/TEK KURŞUN

Ondan söylemek istediğini, doğrudan, açıkça ve iki sözcükle söylemesini istedim.

– İki sözcük yetmez, dedi.

– Peki üç, dedim.

Onu öldürmek istiyorum, dedi.

– Nasıl istersen, dedim.

– Bana bir kurşun ver, dedi.

Ona, bir tek kurşun verdim.

Sonra ne yaptı, bilmiyorum. Onu bir kez daha görmedim.

ÖÇ

Köyün en hoppa kızıydı.
Onu köyün en aptal gencine verdiler.
Hiç çocukları olmadı.
Daha doğrusu, sayısız çocuklarından hiçbiri o en aptal gençten değildi.

YANLIŞLIK

Bu adamı hiç gözüm tutmamıştı.
Ama bunu kendisine söylemedim.
Ona sorumlu bir görev verdim.
Görevinin üstesinden geldi.
Çok şaşırmıştım. Araştırdığımda gördüm ki, ona yanlış bir görev vermişim.
Bunun üzerine istifamı verdim.
Şimdilerde, yalnızca yazarak vakit geçiriyorum.

SEVDİĞİNİ SÖYLESENE

– Çok güzel, elâ gözleri vardı.
– Göğüsleri de fena sayılmazdı.
– Kalçaları olağanüstüydü.
– Tenini anlatmak için sözcük bulamıyorum.
– Dudakları ve ağzının içi...
– Daha fazla ileri gitmeyin, diye bağırdım. Onu böyle göklere çıkarırsanız, ben onu nasıl yeryüzüne indirebilirim.
– Ellerinden tutarak. Sımsıcak ellerinden, sıkıca tutarak ve kulağına, Vakit geldi, hadi bakalım, diyerek.

Bana söyleneni yaptım. Ama ona hiçbir zaman kavuşamadım.
– Kopya çekmenin sonu budur, dedi yoldaşım. Başkalarının değil, kendi sözcüklerinle konuşmasını öğren. Ona, kendisini sevdiğini söyle. Bunu söylemesini bilemiyorsan, boynuna dokun, gözlerinin içine bak, teninin kokusunu içine çek. Sonra da derinden bir "Ahhh!" Kendi "Ah"ın olsun bu.
Hadi bir deneyiversene.

HAYALHANE

- Niçin kaybolmuş fotoğrafları arıyorsun. Elinde bir makinen var. Görüyorum. Yeni fotoğraflar çeksene. Hattâ o kaybolan fotoğrafları.
- Ama onlar hayallerimdi.

YOLDA

Yola çıktım.
Ama çok geçmeden gördüm ki, yol yoktu. Yol silinmişti.
Ne yapabilirdim?
Geri dönemeyeceğime göre bir yol açıp orada ilerlemem gerekiyordu.
Ben de öyle yaptım.
Aradan ne kadar zaman geçti bilmiyorum.
Hâlâ yoldayım.
Ama bu yol hangi yol ve beni nereye götürecek bilmiyorum.

DAĞILMA

O sıralar çok hareketli ve renkli bir yaşantımız vardı. Çingene çalıyor, Kürt oynuyordu. Tasa nedir bilmiyorduk. Ayranımız boldu. Sonra, nasıl oldu, anlamadık. Daha doğrusu ben anlamadım. İlkin babam öldü. Sonra, çok geçmeden evimiz yandı. İki ay sonra ben okuldan atıldım, kız kardeşim ise iğfal edildi.

Artık aynı insan değildim. O güne değin birlikte olduğumuz arkadaşlardan bir bir koptum. Çok geçmeden, bir gece, yüzümde bir maske, onlardan birinin kız kardeşinin ırzına geçtim. Birkaç gün sonra da evlerini kundakladım. Bir süre bekledim. Sonra, aynı olay yinelendi. Bu kez, ilkin evi kundakladım. Sonra ırzlarına geçtim. Küçük "çetemiz" böylece, kısa bir süre içinde dağıldı.

Bir daha da bir araya gelmedik.

GÖRÜNÜŞ

– Çok mutlu bir insana benziyorsunuz, dedim.
Güleç yüzü daha bir güleçleşti.
– Ben mi? Mutlu mu? diye sordu.
– Evet, dedim. Mutluluğunuz yüzünüzden okunuyor.
– Ne garip, dedi. Annemi dün, karımı da bugün yitirdim.

ROMAN

– Birçok öykü konum var, dedi. Belki sizin ilginizi çeker.
– Ah, sanmıyorum.
– Örneğin, kocası ölmüş, iki çocuğuyla kalmış bir kadın...
– Ah, hiç sanmıyorum.
– Çocuklardan biri hastalanıyor...
– Lütfen devam etmeyin.
– Fakat o sırada annesi dışarda...
– Rica ederim, rica ederim.
– Niçin rica ediyorsunuz? Çocuk ölüyor ve anne aynı gün evleniyor. Öbür çocuğu da evlatlık veriyor.

EŞİK

– Ölümün eşiğinden döndüğünü söylemiştin bana.
– Evet.
– Nasıl bir ölümdü bu?
– Geleceği olmayan. Doğrusunu istersen geçmişi de olmayan. İlle de öğrenmek istiyorsan şimdisi de pek yoktu. Yalnız o vardı, ölüm. Bir de ben. Aramızda da bir eşik.
– Sonra n'oldu?
– Kapıyı yüzüne çarptım. Sırası değil, dedim ona.

ELMA

O, sınıfın en suskun çocuğuydu.
Aradan yıllar geçti.
Bir gün, gazetede fotoğrafını gördüm.
Hiç değişmemişti.
Yazar olmuş. Kitapları yayımlanıyormuş.
Sekreterimden, bana, kitaplarından birini almasını istedim.
Ertesi sabah masamın üzerinde buldum, onun *Elma* adlı kitabını.
Sekreterim, gece okumaya çalıştığını, ama başaramadığını söyledi.

O akşam TV seyretmedim. Elimde çocukluk arkadaşımın kitabı odama çekildim.
Bir saatte tüm kitabı okudum. Ama sabaha değin uyuyamadım. Tüm kitap, bir gün, bir okul arkadaşının, ona, iki ders arasında ekşi bir elma verip boynunu, kulaklarını, dizlerini nasıl okşadığını anlatıyordu.

İTİRAF

– Anlattığınız bu olayı kendi gözlerinizle mi gördünüz?
– Sayın Yargıç, Savcının bu sorusunu anlayamadığımı itiraf edeyim.
– Demek itiraf ediyorsunuz.
– Neyi?
– Her şeyi.
– Ama ben...
– Sanık itiraf etmiş ve dâvâ bitmiştir.

SİKKE

Karların ve buzulların erimeye başladığı günlerden birinde, çocuklardan biri, elime gümüş bir sikke tutuşturdu.
Sikkenin bir yüzünde, ne anlama geldiğini bilmediğim, tersine yazılı bir işaret vardı. Öteki yüzünde ise bir balık. Balıklı bir sikkenin, burda ne işi olduğunu sordum kendime.
Çocuğa, sikkeyi nerede bulduğunu sordum. Derenin yatağında bulmuş.
"Sular akıyordu ve para orda parıldıyordu" dedi.
Kuşkusuz, bu sikkenin de yolu, benimki gibi bir rastlantı sonucu düşmüştü bu dağ başına.
Günler, geceler boyunca bu sikkeyi inceledim. Ama sorularımın karşılığını bulamadım. Köyden ayrılmadan sikkeyi sahibine geri verdim.
"Sakla bunu" dedim. "Ve yolu buraya düşen her yabancıya göster. Belki aralarından birine aittir."

DOSTLUK

Her şey bir yana, dostluk bir yana, dedi.
Öyleyse, bu karanlık, güç günümde bana dostluğunu göster, dedim.
Hiç duraksamadan hançerini çekip sol mememin altına sapladı. Bunu yaparken beni kucaklamayı unutmadı. Bilemezsin bu benim için ne kadar güç.
Gözlerimi kapamadan duyduğum son sözleri bunlar oldu.

GİDERAYAK

Burda çok iyiyim, dedi.
Rahat mısın? dedim.
Çok rahatım. Hayatımda hiç olmadığı kadar.
Öyleyse, üzerine toprağı gönül rahatlığıyla örtebiliriz, dedim.
Evet, evet, dedi.
İlk toprağı (iki kürek) ben attım. Sonra tüm dostları.

III
İŞTE DENİZ, MARİA

ADSIZ

Günlerden salıydı. Yoksa pazartesi miydi?
Belki de çarşambaydı. N'olursa olsun pazar ya da perşembe olamaz.
Hava sıcaktı. Çok sıcaktı. Pis bir lodos.
Deniz kıyısında oturmuş düşünüyordum.
Buraya nerden gelmiştim?
Buradan nereye gidecektim?
Buraya neyle gelmiştim?
Buradan neyle gidecektim?
Önümde, rıhtıma bağlı sandal benim miydi?
Peki, ardımdaki akasya ağacına bağlı at kimindi?
Yoksa benim hiçbir şeyim yok muydu bu dünyada?
Kahveci, elindeki sarı tepsiyi sallaya sallaya yanıma yaklaştı.
Demli çayın geldi beybaba, dedi.

Beybaba, o anda daldığı düşlerden uyandı.
Eli çaya uzanırken gülümsedi.
Hey gidi günler, dedi.
Çayı getiren çocuk bu sözleri duymadı. Ama, Fazla düşünme beybaba, dedi. Dünya dönmüyor biliyorsun. Denizin suyu ise tuzlu. Artık balık da çıkmıyor. Çayını içmene bak.

Çayımı içerken düşünmeye başladım.
Bugün günlerden salı mıydı?
Dün pazartesi olduğuna göre? Yarın çarşamba olduğuna göre? Yoksa dün çarşamba mıydı?
Dün çarşambaysa, bugün nasıl salı olabilir?
Çayımı yudumlarken bir çıkmazda olduğumu anladım. Adımı bile unutturmuşlardı bana. Çayın buruk tadı damağımda.
Yalnız bunu ansıyacağım, dedim.
Bundan böyle, yalnız bunu. Adıma, nasıl olsa, ihtiyacım olmayacak.

GARİP ÇOCUK

Doğru dürüst konuşmasını bile bilmiyorsun, dedi. Bu işin altından kalkacağına güveniyor musun?
Evet efendim, dedim.
Peki, ne gibi referansların var? dedi.
Benim hiçbir referansım yok, dedim. Yalnızca bilgim ve deneyimlerim var.
Bilgi ve deneyim mi? dedi. Güleyim bari. Bu yaşta ne mene bilgi ve deneyimmiş bunlar?
Doğrusu, bunları tam olarak ben de bilmiyorum, dedim. Beni hizmetinize kabul ederseniz, bunları birlikte yaşayarak göreceğiz.
Peki, yarın işe başla, garip çocuk, dedi. Ama dikkat et, gözüm hep üzerinde olacak.
İşe başlamamdan tam yedi gün sonra çok sevdiği köpeği öldü.
Otuz birinci günün akşamı ise, sarı saçlı, nazlı kızı ırmakta boğuldu.
Kırk birinci gün, köpeğinin ve kızının acısına dayanamayan karısı, kendini kayalıklardan aşağı attı. (Ya da kayıtlara öyle geçti.)

Uzun bir süre başka can sıkıcı bir olay olmadı.
Doksanıncı gün, bu olaylardan sonra ilk kez asansörde karşılaştığımızda, işlerin nasıl gittiğini sordu.
Çok iyi, dedim.
Benden özür dilercesine, Başlangıçta bir yanlışlık olmuştu, dedi.
Yanlışlık değil, dedim. Bir ihanetti söz konusu olan.
Annem bana her şeyi anlatmıştı, dedim. Anlamamak için direnip duran babamdı.
Asansör boşluğunda aşağıya doğru süzülürken, O ben değiliiim, diye bağırıyordu.
Niçin bilmem, gerçeği öğrenmek, oldum olası benim çok zamanımı almıştır.

DENİZKIZI

O denizkızını görmemiş olsaydım, kuşkusuz, herkes gibi ben de, bugüne değin evlenip çoluk çocuğa karışırdım.
Ama gördüm onu.
İlk kez günbatımında attığım ağları, gündoğumunda çekerken, kayaların üzerinde gördüm.
Beni görür görmez hemen sulara dalıp yitiverdi.
Ertesi sabah, aynı yerde, yeniden gördüm onu.
Bu kez, sulara dalıp gitmedi. Tam tersine benim ağları çekmemi izledi. İşim bitince de eliyle, kendine yaklaşmamı istedi.
Üzerinde olduğu kayaya doğru kürek çekmeye başladım. Ben yaklaştıkça kaya uzaklaşıyordu. Sonunda kayaya vardım. Ama üzerinde hiç kimse yoktu.

Bir-iki gün denize çıktım, ama ağ atmadım. Çevremi gözetliyordum. Deniz kaplumbağalarından başka canlı görmedim.
Demek tanışmaktan umudu kesti, diye düşündüm. Bu ilk kez başıma gelmiyordu ya.
Aradan birkaç hafta geçti. Handiyse unutmuştum onu. Bir sabah, gündoğumundan bir hayli sonra, ağları çekmeye başladığımda, inanılmaz bir ağırlıkla karşılaştım. Kuşkusuz, gece akıntısı sürüklemiş ve dipteki bazı kayalara sarmıştı ağ. Güç belâ, yırta yırta çektiğim ağın ilk kulaçlarında tek tük ıskaroz, barbun, delisarpa, birkaç sübye görüp umutlandım. Ne var ki, çıyanlar sarmıştı ağı.
Geç kalmanın bedeli bu, dedim kendi kendime.
Kayalardan kurtulmuş olan ağ, hâlâ ağırdı.
Sonunda gördüm onu. Ağlara takılmıştı. Öyle uzanmış, sanki teslim olmuştu.
Ölmüş olamaz, dedim kendime.
Ağlara daha bir güçle asıldım. Tekneye aldığımda soluksuzdu.

Gözleri kapalıydı. Başını ellerim arasına aldım, ovdum, ovdum...
Yapılması gereken tek bir şey vardı, ben de onu yaptım. Geldiği yere gönderdim onu.
Şimdi söyleyin, tüm bunları yaşamış olan biri, bir kadına, bir daha nasıl el sürer?

BİLİNEN

Tanrı'nın bildiğini kuldan saklayamam, derdi annem. Ben de ona, Tanrı'nın hiçbir şey bilmediğini söylerdim.
Bunu, ancak O'na inanmayan biri söyler, derdi annem. Eğer inanmıyorsan, bu senin sorunun, O'nun değil. Kim bilir, gün olur, beni de tanımazsın. Bu da, g.ne senin sorunun olur, benim değil.
Bu aynı şey değil, derdim anneme. Sen bir insansın, beni doğurup emzirdin.
Devam etme, derdi annem. Kötü biri değilsin, ama sende eksik olan düş gücü. Yalnız gözünle görüp, parmaklarınla dokunduğunun var olduğuna inanıyorsun. Oysa bilsen ki—
Peki, demiştim (bugünmüş gibi ansıyorum, günbatımında balkonda oturmuş ıtır kokularını soluyor, soğuk limonatamızı yudumluyorduk), senin saklamak istediğin de ne?
Elini yavaşça alnıma koydu annem. Buz gibiydi eli. Ya da benim alnım ateş gibi.
Bir gün, bunu sana söylemem gerekiyordu, dedi. Ama ne zaman, nasıl, bunu kestiremiyordum. Sanırım o an şimdi geldi. Üstelik bunu sen istedin.
Hadi, ağzında geveleme, söyle, dedim.
Bunu gerçekten istiyor musun? dedi.
Evet, dedim.
Sen babanın oğlu değilsin, dedi.
Annemin alnımdaki elini alıp dudaklarıma götürdüm. Ama ben bunu biliyordum, dedim. Ben bunu her zaman bildim.
Annem şaşırmadı.
Tanrı da biliyordu, dedi. Onun için söyledim.

ECCO IL MARE, MARIA!

Sabah, çok erken, kahvaltımı etmeden inmiştim kıyıya.
İn-cin top oynuyordu.
Bir süre yüzdüm. Sonra, havlumu serdiğim şezlonglardan birine uzanıp sabah güneşinin gelip bedenimi ısıtmasını beklemeye koyuldum.
Bir ara, ilkin korkak ayak sesleri, sonra, bir yabancı dilde konuşmalar geldi kulağıma.
Uzandığım yerden doğrulup baktım.
Bir örnek siyah giysiler içinde, birbirinin eşi, iki yaşlı kadın gördüm.
Çok yaşlı ve çok kısa boylu ikiz kız kardeşler.
Biri, öbürüne,
– *Ecco il mare, Maria*! dedi.
Maria, sol eliyle eteğini hafifçe çekti, tam dizlerinin üzerine dek. Sonra sağ eliyle, denize inen merdivene tutunup, sol ayağını, dalgasız, sabah denizine soktu.
Elimde olmadan gülümsedim.
Beni fark edip rahatsız olmamaları için de, yanı başımda su içen kuşları ürkütmekten sakınırcasına, usulcacık şezlonga uzandım.
Bu arada, onların aralarındaki konuşmalara ya da denize girip çıkarken çıkardıkları seslere kulak kesilmiştim.
Ama hiçbir ses yoktu. Denizden en küçük çırpıntının sesi gelmiyordu.
Meraklanmıştım. Gözlerimi açıp doğruldum. Çevreme bakındım. Hiç kimseler yoktu. Bir-iki sabah martısı. Hepsi bu.
Ama havadaki o üç sözcük ve ayağını suya değdiren yaşlı, küçük kadın imgesi orda, havada asılı duruyordu.
– *Ecco il mare, Maria*!

DOĞU ÖYKÜLERİ
(1995)

Sevgili dostum Onat KUTLAR'ın anısına

İlk kez 1995 yılında Yapı Kredi Yayınları tarafından yayımlanmıştır.

BİRKAÇ SÖZCÜK

Oraya ilk kez ayak bastığımda
– yıllar yıllar önceydi –
bu insanları anlayabileceğimi sanıyordum.
Çok uzaklardan geliyordum ve birbirimizin dilini konuşmuyorduk.
Doğrusu, o sıralar pek önemsemiyordum bunu.
Ortak dilin, ortak sözcükler demek olmadığını biliyordum.
Dağ başındaki o köyde,
uzun, bembeyaz bir kış boyu
o insanlarla birlikte yaşadım.
Günlük dertlerimizin iletişiminde güçlük çekmiyorduk.
Günlük dertlerimiz de gereksinimlerimiz de,
(hemen hemen) aynıydı.
Ama onların yalnızlığıyla benim yalnızlığım aynı değildi.
Sanırım onların yalnızlık diye bir sorunları yoktu.
Ya da bunun bilincinde değillerdi.
Ya da bambaşka, benim tanımadığım bir yalnızlık söz konusuydu.
Bilmiyorum.
Bildiğim, ben onlara yaklaştıkça
onlar benden uzaklaşıyordu.
Onlar bana yaklaştıkça
ben onlardan uzaklaşıyordum.

– Hoca, radyoda ne haberler var?
Onlara haberleri özetliyordum.
Ama bu haberler onların haberleri değildi.
Onları ilgilendirmiyordu.
Onlar ölüyor ve öldürüyorlardı.
Niçin? diye sorduğumda,
başımı taş bir duvara çarpmış gibi oluyordum:

Sorumu – "Niçin öldürüyorsunuz birbirinizi?" -
kimse anlamıyor gibiydi.

Bir kış böyle geçti.
Çocuklara okuma, yazma, sayma, toplama, çıkartma, çarpma,
bölme öğrettim. Biraz da hayat bilgisiyle
yurttaşlık bilgisi.
Evet, bu kadarını başardım sanıyorum!

Sonra radyomu muhtara verdim.
Botlarımı, hediklerimi, yün fanilaını
çoraplarımı köylülere dağıttım.
Bir torbaya defterlerimi, kitaplarımı doldurup
eriyen karla birlikte köyden ayrıldım.

Yıllar sonra, bu eski defterleri karıştırırken
görüyorum ki orda, dillerinden anlamadığım
o insanlarla anlaşmışız.
Bu ortak dilin ne olduğunu bilmiyorum.
Bilmek de istemiyorum.

Bu ortak dil onları değiştirmedi, ama beni değiştirdiği kuşkusuz.
Her geçen gün, o dağ başındaki köydeki ortak yaşamımızın bende
bıraktığı derin izleri görüyorum; yaşıyorum.
Yıllardır karalayageldiğim bu sözcükler de, bu izlerin bencileyin
yaralı sözcükleri.

Ağustos 1995

MİRZA

Muhtar çoktan dördüncü karısını da almıştı. Ve ondan da yedi çocuğu olmuştu (Mansur, Yakup, Hacer, Kasım, Gülhan, Şerif, Mukaddes). Böylece toplam yirmi altı çocuğu vardı Muhtarın, ölenleri saymazsak, ki o, saymıyordu.

Muhtarın oğullarından dördü (Yakup, Murad, Bedirhan, Abbas) evlenmişti, kızları saymazsak, ki o, saymıyordu.
Oğullarının ilk evliliklerinden on iki çocuğu olmuştu. Yakup'un iki, Murad'ın dört, Bedirhan'ın üç ve Abbas'ın üç. Murad'ın dört çocuğundan üçü, Bedirhan'ın ikisi, Abbas'ın biri ölmüştü. Yakup'un çocukları ölmemişti. Ama o da, nedense ikide kalmıştı. Karısı üç yıldır çocuk doğurmuyordu. Bu da Yakup'un, yirmi dört yaşında ikinci evliliği düşünmesine yol açıyordu.
Muhtar, artık ihtiyarladığını, yakında bu dünyadan göçeceğini düşünmeye başlamıştı.
Bu birbirine eklenen kerpiç evler, bir labirent gibiydi ve birinden öbürüne geçerken yolunu şaşırdığı oluyordu. Düşlerinde büyük, saray gibi bir ev vardı. Taştan. İki katlı. Belki de üç.
Neden olmasın?
Ne var ki onun düşlerini dolduran bu evi yapacak ustalar bu yörede yoktu. Kentteki büyük yapıları, dışardan gelen mimar ve ustalar yapıyor, işleri bitince de çekip gidiyorlardı. Muhtar, Mardin evlerinin güzelliğini ve Mardinli ustaların bilgisi ve becerisini duymuştu.
Bir gün dayanamayıp düşünü büyük oğlu Yakup'a açtı ve gidip Mardin'den bir usta getirmesini istedi.
Yakup, Mardin'e hiç gitmemişti. Ama babasının en sevdiği oğluydu ve ikinci evliliği için babasının yardımına gereksinimi vardı.

Büyük bir ev. Saray gibi. Hem de taştan.
Yakup da bu düşe kaptırdı kendini.

Mutfağında beş ocak olacak. Bir fırın ki bütün köye ekmek pişirebilecek. Odalar aydınlık ve sıcak olacak...
Yakup, Mardin'e gitti.
Ve Mardin'in, babasının (ve yavaş yavaş kendinin) düşlerini dolduran taştan evlerle dolu olduğunu gördü.

Kaldığı handa, çaylarını yudumlarken, burda ne aradığını soranlara bir duvarcı ustası aradığını söyledi. Ona, en azından on isim verdiler. Ertesi gün bu ustaları buldu Yakup.
(Mardin köyden büyüktü ama gene de küçüktü, herkes birbirini tanıyordu.)
Kimi gülerek dinledi Yakup'u. Kimi kaç para alacağını sordu. (Yakup para işini aklına getirmemiş, babası da bu hususta hiçbir şey söylememişti.)
Aralarında yalnızca biri (adı Mirza idi),
"Çok duydum, ama hiç görmedim sizin ili, bir gidip görelim hele" dedi.
Yakup ile yola koyuldular.
Köye vardıklarında Mirza hiç şaşkınlık belirtisi göstermedi.
Muhtar, Mardin'den gelen, gözünün pek tutmadığı, bu çelimsiz ustayı o akşam evinde ağırladı. Yemekten sonra da düşündeki konuyu Mirza Usta'ya açtı.
Mardinli, anlattıkça coşan Muhtarı sessizce dinledi.
Muhtar, "Nasıl, böyle bir ev yapabilir misin bana?" diye sorduğunda ise, kısık sesiyle,
"Ama ben yalnızca bir taş ustasıyım" dedi.
"Ben senin evini yapamam" mı demekti bu?
Hayır, yapabilirmiş.
"Peki, sizin buralarda bir taş ocağı var mı?" diye sordu Mardinli.

Muhtar şaşırdı: Taş ve ocak sözcüklerini, yanyana ilk kez duyuyordu.
"Bizim burda taş da vardır, ocak da" dedi.
Mardinli, "Peki, taş ocağı da var mı?" diye yineledi sorusunu.
Burası, Mardinlinin gördüğü gibi, dağ taştı zaten.
Mardinli gülümsedi, "Ama sizin burdaki taşlarla, senin düşlediğin ev yapılınaz" dedi.

Muhtar gene anlamadı.
Mardinli açıkladı: "Evlerin duvarını örmek için özel taşlara gerek vardır. Bu taşlar da, adına taş ocağı denilen ocaklardan çıkarılır. Burdaki irili ufaklı taşlarla ancak bahçe duvarı (Muhtar bunu da duymamıştı) yapılabilir. Bir evin duvarları bu taşlarla örülecek olsa, çok geçmeden o ev çöker."
Muhtar attan düşmüş gibi olmuştu.
Nerden bulup getirmişti Yakup bu adamı. Dillerini bile kolay kolay konuşamıyor, söylediklerinin birçoğunu Muhtar anlamıyordu bile.

Muhtarın umutsuz bakışları karşısında, Mardinli, kerpiçten de, büyük, birkaç katlı ev yapılabileceğini söyledi. Sonra ekledi: "Ama sizin burdaki kerpiçle değil."
"Peki nasıl kerpiçle?"
Mardinli, "Yarın da onu anlatırım" dedi gülümseyerek.
Gümüş tabakasını çıkarıp bir cigara sardı. Muhtara uzattı. Sonra bir tane de kendine sardı. Cigaralarını ateşlediler, birbirlerinin gözlerine bakarak, hiç konuşmadan tüttürdüler.
O gece Muhtar, Yakup ve Mardinli aynı odada yattılar.
Sabah gündoğumuyla yataktan kalktıklarında, Muhtar kapının önünde abdest alırken, Mardinli çıkıp köyde dolaştı. Evlerin duvarlarına baktı. Dağların yamaçlarına baktı. Gidip çeşmeden iki yudum su alıp ağzını çalkaladı. Sonra iki yudum su içti.
Döndüğünde, sabah namazı için, Muhtarın kendisini beklediğini gördü.
Ona, "Ben namazımı kıldım" dedi.
O gün, Muhtara ve Yakup'a büyük bir ev için kerpicin nasıl yapılacağını anlattı. Kaç kulaç derinliğinde temel kazılacağını, duvarların kalınlığını anlattı.
Muhtar, "Ben bunları aklımda tutamam" deyip, öğretmeni çağırttı; ondan Mardinlinin anlattıklarını deftere yazmasını istedi.
Mardinli, öğretmene bir evin yapımıyla ilgili her şeyi yazdırıyordu. Pencerelerin boyutları. Tavan yüksekliği. Kirişler. Kirişlerde kullanılacak ahşap. Tüm açıklamaları bittiğinde, öğretmenin elinden kalemi alıp bir plan çizdi. Sonra Muhtarı dışarı çağırdı. Köyün, güneye bakan yamacında bir alanı göstererek,

"Yapacaksan evini buraya yap" dedi.
"Benim dediklerim uygulanırsa, evin kerpiçten de olsa senden önce göçmez."
"Göçmez mi? dedi Muhtar. Kerpiçten büyük bir ev, çok büyük olsa bile, iki üç katlı da olsa göçmez mi?"
"Kerpiçten bir şato bile yapılabilir" dedi Mardinli gülümseyerek.
Şato?
Bu sözcüğü de duymamıştı Muhtar.
Öğle yemeğinde, o sabah vurulmuş dağ tavşanı yahnisi, pilav ve yoğurt yediler. Üstüne çay içtiler.

Mardinlinin işi bitmişti. Artık gidebilirdi.
Muhtarın, onun bu emeklerinin karşılığını (aslında hiçbir şey yapmamıştı, Mardin'den buraya gelmiş, üç gün kalmış, bir şeyler yazdırmış, bir şeyler çizmiş, evin yapılacağı yeri göstermiş, şimdi de geldiği yere dönecekti) vermesi gerekiyordu. Ama Muhtarın parası yoktu. Kemerinde sakladığı on dört altından birini de, Mardin'den buraya gelen, Mirza adındaki bu duvar ustasına veremezdi.
Mardinliye, "Bu zahmetlerin karşılığında sana bir koyun, üç toklu versem yeter mi?" diye sordu.
Mardinli, "Bir zahmetin olmadı" dedi. "Bir koyunla üç toklu çoktur. Hem onları Mardin'e dek götüremem. Sen bana, bir koyun ver, yeter."
Muhtar, ağıldan, koyunların en cılızını çıkardı.
Ama kadınlara, Mardinli için bir azık torbası düzdürmeyi unutmadı.
Mardinli, ayrılmadan, "Sizin buralarda bir dolambaç olduğunu duymuştum, gelmişken onu da göreyim" dedi.
Muhtar bu sözcüğü de ilk kez duyuyordu.
Mardinli, dolambacın ne olduğunu anlatmaya başladı:
Çevresi ve içi taş duvarlarla örülü, içine girenin yolunu şaşırıp, kimi kez de bulamadığı bir yapı.
Muhtar ve çevresindekiler anladılar Mardinlinin derdini.
"Evet" dediler, terkedilmiş iki Süryanî köyünün arasında bir oylakta, çok eskilerden kalma, duvarları yer yer yıkılmış ama gene de ayakta, kapısından içeri hiç kimsenin girmeye cesaret edemediği, üstü açık, içi boş, ne için yapıldığı bilinmeyen, kimilerine göre bir zamanlar

delilerin içeri bırakıldığı, yollarını bulamadıkları için hiçbir zaman kaçamadıkları, yiyecek ve içeceklerinin, duvarların üzerinden atıldığı, orda yaşayıp öldükleri; kimilerine göreyse eski zaman tanrılarının barınağı, içerde hiçbir zaman, bir insanoğlunun kendilerini bulamayacağı, dilediklerinde kendilerinin çıkıp insanlara yüzlerini gösterdikleri bir yapıydı burası.
Bir söylenceye göre ise, padişahlık döneminde, belki daha da önce, bir eşkıya saklanmak için yaptırmıştı burasını. Çünkü hiç kimse içeri giremiyor, giren olursa yolunu yitiriyor ve eşkıyaya yem oluyordu.
Tüm bunları gülümseyerek dinliyordu Mardinli.
Peki, damı olmadığına göre, kış kıyamette, deliler ya da tanrılar ya da eşkıya nasıl barınıyordu burda?
Köylülerden biri, "O zamanlar damı varmış, sonra yıkılmış" dedi.
"Ya!" demekle yetindi Mardinli. Ve sordu:
"Buraya çok uzak mı?"
Evet, çok uzaktı.
Atla da gidilemez miydi?
Gidilebilirdi. Atla her yere gidilebilirdi.
Kaf Dağına bile.
Ama gidip de ne yapacaktı ki?
"Merak" dedi Mardinli.
Muhtar, "Koca Mardin'de bu deliden başkasını bulamadın mı?" dercesine baktı büyük oğlu Yakup'a.
Yakup da, "Başka hiç kimse gelmek istemedi ki!" der gibi baktı babasına.
Mardinli, Muhtara, oğlunun kendisini oraya götürüp götüremeyeceğini sordu.
Muhtar kekeledi.
"Ne yapacaksın orda? İn cin yoktur. Süryanîler köyleri boşalttıktan sonra insan ayağı basmamıştır oraya."
"Böylece basmış olur" dedi Mardinli.
"Götürmesine götürür, dedi Muhtar, peki sonra nasıl döneceksin?"
"Bir yolunu bulurum, dedi Mardinli. Burdan ne kadar çeker?"
"Atla üç-dört saat."
"Öyleyse gidelim" dedi Mardinli.
Muhtar, "Peki, koyunu ne yapacaksın?" diye sordu.

"Onu da götüreceğim" dedi Mardinli.
"O zaman gün batımından önce varamazsınız" dedi Muhtar.
"Koyunu kucağıma alacağım, başka yüküm yok ki" dedi Mardinli.

İki at eyerlendi.
Birine Yakup bindi, birine Mardinli Mirza.
Mardinli, üç ayağı (iki arka bir ön) birbirine kınnapla bağlanmış koyunu önüne aldı. Azık çantasını da terkisine.
Yola koyuldular.
Muhtar ve tüm köy halkı, garip garip arkalarından bakıyordu.

Yıllar öncesi terkedilmiş ilk Süryanî köyüne vardıklarında, vakit ikindiydi.
Mola verdiler.
Mardinli, atından inen Yakup'a koyunu verdi. Sonra kendisi indi atından. Koyunun ayaklarını çözdü. Bıraktı.
Sonra dönüp tek tek evlere bakmaya başladı.
Evlerin yıkık taş duvarlarını okşuyordu.
Yakup'a dönüp,"Görüyor musun, burdaki evler taştan,
dedi. Bir zamanlar yörede bir taş ocağı ve taş ustaları varmış."
Yıkık evlerden birinin içine girdi. Sağına soluna bakındı. Sanki bir şey arıyordu. Aradığını bulup bulmadığı belli olmayan bir ifade ile yıkıntılardan çıktı.
Yakup'a, "Çeşme nerdeydi?" diye sordu.
Yakup, şaşkın, "Bilmiyorum. Ben bu köye ilk kez geliyorum" dedi.
"Bir çeşme olacaktı, dedi Mardinli, köyün kuzeyinde."
Kuzeye doğru yürüdü ve evlerin uzağında, küçük, taş döşeli, (ama şimdi taşların arasında otlar bitmişti) bir alancığa vardılar. Çeşme oradaydı. Yıkık, kurumuş. Yalnız taş yalağına bir şey olmamıştı.
"Evet, dedi Mardinli, bu köyü de gördük. Hadi bakalım, yola koyulalım."
Otlamakta olan koyunu da aldı. Aynı kınnapla arka ayaklarıyla sol ön ayağını birleştirip bağladı. Atına atladı. Yakup'un uzattığı koyunu kucağına yerleştirdi. Ardına dönüp bakmadan yola koyuldu.

Tepeye vardıklarında, dolambaç uzaktan görünüyordu. Dağın güney yamacında ise, az önce mola verdikleri köye benzeyen terkedilmiş bir köy vardı.
"Oraya gidemeyeceğiz" dedi Mardinli.
Dolambaca baktı. Tam vadinin düzlüğündeydi. Oraya varmak için dik, kaya ve makilerle kaplı yamacı inmeleri gerekiyordu.
Yakup korktu, "İnmek neyse de, nasıl çıkacağım? Ve gün batmadan köye nasıl döneceğim?"
Mardinli, gözlerini uzaktaki dolambaçtan ayırmadan,
"Burdan ötesi benim yolum, dedi, alıver şu koyunu."
Yakup (yüreğinde bir ferahlık) atından atlayıp koyunu aldı.
Mardinli de indi atından. Koyunun ayaklarını çözdü.
Boynuna bir ip bağladı.
"Sen dön artık, dedi Yakup'a. Gün batmadan köye varabilecek misin?"
"Varırım, dedi Yakup. Varamazsam Gezne'de gecelerim. Peki sen ne yapacaksın burda?"
Mardinli azık çantasını sırtına vurdu. Yakup'a döndü: "Hakkını helâl et çocuk."
"Sen de Mardinli" dedi Yakup.
Yakup'un yüreğinde ve gözlerinde ilk kez bir bilinmezle karşı karşıya gelen insanoğlunun korkusu.
"Sen ne yapacaksın?" dedi Mardinliye.
Mardinlinin gözlerinde dalgın bir gülümseme,
"Göreceğim" dedi, bir kez daha.
"İçine girecek misin?" dedi Yakup.
"Bunun için geldim buraya" dedi Mardinli.
"Ya çıkamazsan?" dedi Yakup.
"Deneyeceğim" dedi Mardinli.
Denemek. Bu sözcüğü de hiç duymamıştı o güne değin Yakup. Sanki kendi dilinde bir sözcük değildi. Belki de değildi.
"Yolun açık olsun" dedi Yakup.
"Senin de çocuk" dedi Mardinli.
Yakup'un yüreğindeki korkunun yerini, o anda, adlandıramadığı, acımaya, yakarmaya benzeyen bir duygu almıştı.

"İstersen... dedi, istersen... sen aşağı inerken... ben burda... seni beklerim... sonra birlikte döneriz."
Mardinli, bakışlarını dolambaçtan Yakup'un yüzüne çevirdi.
"Benim için merak etme, dedi. Sen köyüne dön."
Sonra, elinde koyunun ipi, sırtında çantası yamaca doğru ilerledi.
Yakup, uzun bir süre, atına binmeden, sırtı Mardinliye dönük, ağır adımlarla uzaklaştı. Bir an dönüp bakmak istedi. Döndü ve baktı. Mardinli ve koyun, kayaların ve makilerin arasında yitmişlerdi. Atına atladı Yakup. Mardinlinin atını yedeğine aldı. Dönüş yolunu tuttu. O güne değin bilmediği bir şeyler öğrenmişti bu adamdan. Ama neydi öğrendiği?
Sağlam kerpicin nasıl yapıldığı, kirişlerin yerleştiriliş biçimi, temelin derinliği ve kullanılacak harç değildi kuşkusuz.
Daha önce köyde, öğretmene yazdırırken, Yakup dikkatle dinlemiş, bunları da öğrenmişti. Ama şimdi atının üzerinde, dönüş yolunda bunlardan başka, çok daha önemli bir şeyler öğrenmiş olduğunu duyuyor, ama bunların neler olduğunu, (kerpiç, kiriş, temel, harç misali) adlandıramıyordu.

Mardinli, durup bir soluk aldı. Yeniden baktı dolambaca. Kimselerin girmeye cesaret edemediği bu dolambaç o ufacık çocuğun düşlerine giriyordu. Herkes bu dolambacın öyküsünü anlatırdı. O da tüm anlatılanlara inanırdı. Ama bu anlatılanlara gerçekten inanması için, onun içine girmesi gerekiyordu. Ama korkuyordu: Ya anlatılanlarda olduğu gibi çıkamazsa? Mardinli, otlamakta olan koyunun boynundaki ipi çekti.
"Hadi bakalım, gün batmadan varalım" dedi.
Yeniden kayaların ve makilerin arasından sekerek, bir ceylan çevikliğiyle aşağıya, vadiye doğru inmeye koyuldu.

Yüreği ağzındaydı. Bir gün, karların eriyip otların yeşerdiği bir Mayıs günü, sürüsünden bir koyunla bir kuzuyu alıp, hiç kimselere hiçbir şey söylemeden yola koyulmuş, koyunun sütünü, kuzusuyla paylaşarak bu tepeyi aşıp bu yamaca varmıştı.

Uzaktan dolambacı gördüğünde yüreği ağzına geliyordu. Kendisini öylesine bırakmıştı ki yamaçtan aşağı, daha yamacın ortasını bulmadan tüm bedeni kaya ve maki sıyrıklarıyla kaplanmıştı. Bin yamalı gömleği yırtılmış, sıyrıklarından kanlar akmaya başlamıştı. Tam o sırada köpeğinin havlamalarını duymuştu. Sürüyü bırakıp küçük çobanı izleyen köpek, tepeden kendini bırakmış, ona doğru koşuyordu. Yüreğine bir güven duygusu gelmişti köpeğini görünce, kanayan sıyrıklarının acısını unutmuştu.
Vadiye indiğinde hiçbir yorgunluk duymuyordu Mardinli. Elinde olmadan ardına baktı. Yalnızca yorgun koyunu gördü. "Dur" dedi, dilinden anlayan bir yaratığa seslenir gibi. "Şurda bir pınar olacaktı." Gerçekten de orda bir pınar vardı. Elini yüzünü yudu. İki kez ağzını çalkalayıp sonra su içti. Koyunu suladı. Sonra yere oturdu. Sırtındaki azık çantasını aldı. Ama aç değildi. Hiç aç değildi.

Yüz adım ötesindeki dolambaca bakıyordu.
"Bu da yıkılmış" dedi.
Koyunu, kuzusu ve köpeği ile vardığında ilk yaptığı çevrede su aramak olmuştu. Pınarı bulur bulmaz da dördü birlikte kana kana susuzluklarını gidermişlerdi.
Sonra bıçağıyla maki dallarından iki kazık yontmuştu. Birini dolambacın doğu kapısı önüne, ikincisini batı kapısı önüne çakmıştı. Doğu kapısının önündekine köpeğini bağlamıştı. Batı kapısının önündekine kuzuyu bağlamıştı. Sonra dolambacın duvarlarını incelemişti. İnsan yapısına benzemiyordu bu duvarlar. Çok büyük taşlardan örülmüştü. Bu büyüklükteki taşları insanlar üst üste koyamazdı.
İki kez dolambacın çevresinde dolanmış, taşları okşamış, sonra kuzusunun yanındaki koyunu zorla oradan uzaklaştırarak doğu kapısına gelmişti. Korkuyordu. Ama girecekti bu kapıdan içeri. Anlatılanların doğru olup olmadığını gözleriyle görecekti.
Köpek havlıyor, sanki içeri girmemesi için yalvarıyordu.
Ama buraya değin geldiğine göre girecekti içeri.

Sonunda girdi. Bir süre ilerledikten sonra, içerde daha ince duvarlarla karşılaştı. Penceresi ve damı yoktu dolambacın. Başını kaldırdığında gökyüzünü görüyordu. Koyun şaşkın, bir sağa, bir sola gidiyor, sonra vardığı yerden geri dönüyor, duvarların oluşturduğu dar geçitlerde ilerliyorlardı. Birçok kez dönüp aynı yere geldiklerini ayrımsadı. Ama geçtiği yerlerin hiçbirinde hiçbir insan izi yoktu. Ne bir kafatası, ne bir iskelet. Sanki birisi, bir gün önce geçip temizlemişti burasını. Bir süre sonra, koyunun melemesi değişti. Ya korkuyu yenmişti, ya da çıkışa yaklaştıklarını sezmişti.
Köpeğin havlamasını da duymuyordu çocuk. Ama artık o da korkmuyordu. Sağa, sola yeniden sola, sonra yeniden sağa dönüyorlar ama ilerliyorlardı. Artık, daha önce geçtikleri yerlerden geçmez olmuşlardı. Yukarıdan, gökyüzünden değil, karşıdan yeryüzünden gelen ışıkla karşılaşana değin sürdü bu yolculuk.
Ne kadar zaman?
Bilmiyordu.

O ışığa doğru yürüdü çocuk ve koyun.

Çıkışa yaklaştıklarında kuzunun melemelerini duydu. Koyun, türünden beklenmeyen bir çeviklikle dışarı seğirtti.

"Aslında herkes başarabilirdi" dedi gülümseyerek Mardinli. Sanki karşısında biri vardı da onunla konuşuyordu.

Bunun bir düş olmadığını görmek için bunca yıl gerekmişti.

Oturduğu yerden kalktı, dolambacın doğu kapısına doğru yürüdü.

İBRAMIN OĞLU İBRAMIN ÖYKÜSÜ

Baba-oğul İbrahim'lerin öyküsünü Halit'ten dinledim.
Karın seyrek, sulu sepken yağdığı, güneşli günlerin arttığı, ayıların kış uykusundan uyanıp inlerinden çıktığı Nisan sonu-Mayıs başı arası günlerden birinde, beni avcılığa ısındırmaya çalışan Halit'le çıktığımız bir av sabahında, erimeye yüz tutmuş karların üzerinde bata çıka ilerlerken, bir an soluk almak için mola vermiştik.
Bir kayanın kovuğunda, Halit'in sardığı cigarayı tüttürdüğümde, az ötede, sabahın sisi içinde üç-dört evden oluşan, iki tepenin birleşip bir boğaz oluşturduğu bir yerde, o güne değin görmediğim bir mezra belirdi.
İliklerime değin donmuş olan ben, bir çay içip ısınmak için,
"Bir inip bakalım şuraya" dediğimde, Halit,
"Ava çıktık Hoca, evlerde konaklamaya değil" deyip önerime karşı çıkmıştı.
Halit'in bu karşı çıkışına bir anlam veremeyip üstelediğimde,
"Yoo, olmaz. Biz *oraya* inemeyiz" olmuştu aldığım yanıt.
Yol üstündeki her köyde, her evde konaklamanın gelenekten sayıldığı bu yörede, Halit'in bu sözlerine bir anlam verememiştim.
Bunu gözlerimde okumuş olmalı ki, "Ben yanındayken o köye gidemeyiz" deyip, bana da oraya uğramamamı söylemişti üstü kapalı sözcüklerle.
Bunu söylerken, göz göze gelmemek için bir çaba gösteriyor, bakışlarını, aşağıda, dağılan sisle birlikte daha bir ortaya çıkan evlerden, ağaçlardan kaçırıyor; ilkin bana, sonra kayalara, sonra altımızdaki mezraya sırtını dönerek, başını karlı dağın doruğuna çevirip, "Olmaz, diyor, senin yanında benim oraya gitmem yakışık almaz."
Hiçbir şey anlamıyordum. Susuyordum.
"Biz buraya ava geldik, yolumuza koyulalım" dediğinde, ona, bin kez söylediğim bir sözü yineledim.

"Ben avdan hoşlanmıyorum. Tanımadığım insanların çayını içmekten hoşlanıyorum."
"Öyleyse sen git" dedi Halit, sırtı hep bana dönük. Benimle yüz yüze gelmekten çekiniyordu sanki.
Tepeyi inip bir eve uğramanın, bir bardak sıcak çaylarını içmenin ne gibi sakıncası olabilirdi?
"Herkesin avı kendine" deyip ayağa kalktım; omzumdaki tüfeği çıkarıp Halit'e uzattım.
"Bunu da al, eğer yük olmazsa. Köyde buluşuruz."
Halit, söylediklerimi duymamış gibi, bu kez döndü, gözlerini gözlerime dikip,
"Orası İbramın köyü, dedi. İnan ki gidemem oraya. İstesem de gidemem. Üsteleme. Sen de gitme."
Benimle değil de, dağ ile, düşündeki avla konuşuyor gibiydi.

"Hangi İbramın? dedim. Bu İbram da kim?"
"Mapus damındaki arkadaşım İbram, anlatmadım mı?" dedi.
"Ne var bunda? dedim. Gidip, anasına, babasına, karısına, çocuklarına bir 'Merhaba' dersin."
"Diyemem ki, dedi Halit. Onun anası, babası, karısı ve çocukları yoktur."
"Öyleyse hiçbir tehlike de yoktur" dedim gülümsemeye çalışarak.
"Doğrusun, yoktur, dedi. Ama gene de, eğer beni seviyorsan, sen de inme oraya. Biz avımıza bakalım.
Üstelersen, bir gün anlatırım sana İbramın öyküsünü. Böylece sen de niçin oraya inmek istemediğimi öğrenirsin."
Üstelemedim.
Altımızda uzanan vadiye inmek yerine kuzeye tepelere doğru yöneldik.
Dişi bir ayının, yavrusuyla birlikte karların üzerinde bıraktığı izleri izledik. Çok şükür hiçbir şey vuramadık.

Gün batımından önce, elimiz boş, yorgun, köye döndüğümüzde, Halit'e İbramla ilgili hiçbir şey sormadım. O da hiçbir şey söylemedi.

Yalnızca, "Sen avları kaçırıyorsun Hoca. Bir daha seninle ava çıkmam" dedi.
Bunları söylerken gülümsüyordu.
Ben de aynı eğreti gülümsemeyle, "Öyleyse bu akşam ne yiyeceğiz?" dedim.
"Her zamanki gibi ekmek ve otlu peynir, dedi. Ama dilersen senin için son toklumu keserim."
"Karnım o kadar aç değil" dedim.
Ayrıldık.

Aradan günler geçti.
Bir akşam, sac sobanın başında çaylarımızı içer, radyoda, parazitler arasında, dünya haberlerini ve hava raporunu dinlerken, bıraktığı yerden, sanki aradan hiç zaman geçmemiş gibi, kendi eliyle sardığı cigaralarımızı tüttürdüğümüz kovukta konuşuyormuşuz gibi, sözünü, bıraktığı yerden sürdürdü Halit,
"Hocam, ne meraksız adamsın, radyodan, dünyanın haberlerini dinliyorsun anlayıp anlamadığım dillerden de, burda, yanı başındaki insanları merak edip sormuyorsun."
"Haklısın Halit, dedim. Biz kentliler böyleyizdir."
"Bir daha seninle ava çıkmayacağım" dedi.
"Bunu daha önce söylemiştin" dedim, radyoda dilinden anladığım bir istasyonu ararken.
"Çünkü sen hem insanları, hem ayıları seviyorsun" dedi.
Radyo günün haberlerini veriyordu.
"Yanılıyorsun" dedim.
"Oysa onları hiç merak etmiyorsun" diye sürdürdü konuşmasını.
"Kimleri?" dedim.
"İnsanları" dedi.
Hangi insanları, kenttekileri mi, köydekileri mi?
Burdakileri mi, radyonun haberlerde sözünü ettiklerini mi, diye soracaktım, ama sormadım.
"Bir çay daha içerim" dedi.
Sobanın üzerinden demliği alıp, bardağını doldurdum.
"Radyo ne diyor?" dedi.
"Hiç, dedim. Gene birtakım adamlar, birtakım adamları dürmüş."

"Bizim burası gibi."
"Hemen hemen" dedim.
Çaylarımızı yudumladık.

Ben: "E, anlatmayacak mısın?"
Halit: "Neyi?"
Ben: "Anlatmak istediğini."
Halit: "İbramın öyküsünü mü?"
Ben: "Adı İbram mıydı?"
Halit: "Evet, hem kendinin, hem babasının adı."
Ben: "Garip."
Halit: "Garip olan adlar değil."
Ben: "Ya ne?"
Halit: "İbramın başına gelenler."
Ben: "Hangi İbramın?"
Halit: "Oğul İbramın."
Ben: "Bir çay daha içer miydin?"
Halit: "Daha elimdeki bardağı bitirmedim."
Ben: (Kendi bardağımı doldurduktan sonra): "Nedir İbramın başına gelenler ki, o gün, bir çay içmek için olsun evine uğrayamadık?"
Halit: "Uzun hikâye."
Ben: "Demek bu akşam çaylarımızı içerken bu uzun hikâyeyi dinleyeceğiz..."
Halit: "Hayır, İbramın hikâyesi diye bir şey yok."
Ben (sabırsız): "Peki ne var?"
Halit (çayından bir yudum aldıktan sonra, durup dalarak): "Benim mapus arkadaşım İbram var. Sonra onun babası İbram var."
Ben (radyodaki haberleri dinlemiş, bir başka istasyon ararken): "Demek, iki İbramın öyküsünü birlikte dinleyeceğiz."
Halit (çayını bitirmiş): "Aslında ikisininki bir tek hikâye."
Ben: "Peki, o gün niçin inmedik köye."
Halit: "Onu sonra anlatacağım.
Ben: "Şimdi anlattığın ne?"
Halit: "İbramın hikâyesi."
Ben: "Bir cigara sarar mısın?"
Halit: "İstediğin cigara olsun."

Ben (Halit cigarayı sararken): "İki İbramın bir öyküsü mü var?"
Halit (sardığı cigarayı uzatarak): "Buyur Hocam."
(Sonra) "Aynen dediğin gibi."
Ben: "Ne demiştim?"
Halit: "Bilmiyorum."
Ben: "Öyleyse ne anlatacaksan anlat."
Halit (kendine de bir cigara sararak): "Nerden başlasam ki? Kimi zaman sanıyorum ki bizleri bizden daha fazla merak ediyorsun. Sonra bakıyorum, sanki burda değilsin, bizleri hiç tanımıyorsun. Konuşulanları, sana anlatılanları kös dinliyorsun."
Ben: "Olsun, sen gene de anlat."
Halit sustu.
Çayını bitirip bardağı ters çevirdi.
"Sen beni dinlemiyorsun hoca" dedi.
Doğruydu. Onu dinlemiyordum. Kendimi de.
Hattâ az önce radyodaki haberleri de dinlememiştim. Sanki bir başka yerdeydim. Bir başka kişiydim. Karşımda konuşan insan da tanımadığım biriydi ve anlamadığım bir dilden konuşuyordu.
"Bağışla, diyebildim ancak. Haklısın. Bir başka gece anlat bana İbramların öyküsünü."
"Ama şimdi, hemen anlatmam gerek, dedi Halit, bunun için geldim buraya. Üstelik vaktim de az."
"Bu gece olmaz dedim. Bu gece, kimsenin öyküsünü dinleyecek durumda değilim. Ölmek istiyorum."
Halit, ayakta, şaşkın, "Ne dedin Hocam? dedi, o nasıl söz! Ağzından yel alsın."
"Uyumak istiyorum" dedim.
"Bense sanki başka bir şey duymuştum" dedi, ayakta, kapının önünde, çıkmaya hazır.
"Hadi, iyi geceler" dedim.
"İyi geceler Hocam, dedi Halit. Sen iyisin ya? Bir şeyin yok ya?"
"Hiçbir şeyim yok, dedim. Ama bu gece İbramların öyküsünü dinleyemem. Hiçbir şey dinleyemem."
"Olur, dedi Halit. Belki yarın akşam dinlersin."
"Bilmiyorum, dedim. Belki."
"İyi uykular" dedi Halit.

"Sana da" dedim.
"Bilirsin ben geceleri uyumam" dedi çıkarken.

O gece ben de uyuyamadım ve Halit konuşurken kafamın içinde oluşan öyküyü o çıkar çıkmaz yazmaya başladım.

DORUK

Köylülerden birine sordum:
– Doruğa varılabilir mi?
Bu soruma aldığım yanıt, üç soru oldu:
– Doruğa varmak mı? Bu mevsimde mi? Ne yapacaksın dorukta?
– Hiçbir amacım yok. Yalnızca soruyorum: Doruğa varılabilir mi?
– Tabii varılır, dedi. Eğer kendinde o gücü görüyorsan ve oraya niçin çıkmak istediğini biliyorsan. Doruğa niçin ulaşmak istediğimi bilmiyordum. Ama ne zaman doruğa baksam, orda olmak istiyordum. Belki doruğu da aşıp, dağın öbür yamacını görmek.
Kuşkusuz bu istek, bir güçten değil, bir güçsüzlükten kaynaklanıyordu. Önünde sonunda ben de bir insanoğluydum. Birtakım insanoğulları gibi bir yere varmaya çabalamak istiyordum. Bir yeri aşmaya. Görmediğimi görmeye. Oraya varmak, sonra ordan geri dönmek.
(– Nereye vardın?
– Doruğa.
– Neyi başardın?
– Doruğa çıkmayı.
– Ne gördün?
– Tüm dağları. Tüm yaylaları.)

Bir sabah, demli çaylarımızı içip, yufka ekmeğimize katık yaptığımız otlu peyniri yedikten sonra, ayağımızda hedikler yola koyulduk. Talihimize kar, tipi yoktu.
Doruğa varmadan yüreğim duracak sandım.
– Hep böyle olur, dedi yanımdaki Köylü. Yükseklik.
Doruğa vardığımızda yorgunluktan eser kalmamıştı.
– Doruğa vardığında hep böyle olur, dedi Köylü yoldaşım.

– Doruğa varılmadığı da olur mu?
– Çok olur.
– Kurt korkusu mu?
– Kurt korkusu. Ama yalnız kurt değil. Kimi zaman yürek dayanmaz. Çatlar.
– O zaman?
– O zaman, onları kara gömeriz. Baharda, karlar, buzullar eridiğinde cesedi bulunur. Donmuştur. Cenaze namazını kılar, oldukları yere gömeriz.
– Arayan soran olmaz mı?
– Buralarda kimse kimseyi aramaz. Arasa da bulamaz. Bulduğunda da, burda öldü ve gömüldü, deriz. Fazla sorgu, sual edilmez.
Derin bir soluk aldım.
– Şimdi dağın arka yamacına inelim, dedim.
– Bunun ne faydası vardır ki, dedi. Orası da, dağın bu yamacı gibidir. Orda da aynı evler, aynı köyler, aynı insanlar, aynı yoksulluk, aynı ölüm. Biz geldiğimiz yere dönelim.

İnişe geçtiğimizde, bir ara silâh sesleri duydum. Yoldaşım,
– Biz yolumuza bakalım, dedi. Ya jandarmalardır ya da başkaları. Ya kurt avındadırlar, ya insan.

Az önce, Halit'in uzattığı tabakadan, bir tutam ince kıyılmış, sapsarı Bitlis tütününden aldım ve cigaramı hep kendim sararmış gibi sardım.
Halit'in gözü üstümdeydi. Ellerimi, parmaklarımı, cigarayı sarışımı belleğine geçirmek istercesine dikkatle seyrediyordu.
Tabakayı ona uzattığımda göz göze geldik.
"Bu akşam anlatabilirsin İbramların öyküsünü" dedim.
Cigaramı yaktım. Dumanı burnumdan havaya verirken başımı geriye doğru kanırttım ve tavanda, gaz lambasının titrek ışığının yarattığı gölge oyunlarına baktım.
"Ne garip adamsın Hoca, dedi. İşte şu anda o bir türlü akıl erdiremediğim insansın."
Yanıtlamadım.

Kuşkusuz öyleydim.
"Öyle anların var ki, sanki dünyada hiçbir şey yok. Sanki kendin bile yoksun. Nasıl başarıyorsun bunu? Eskiden, buraya gelmeden önce de böyle miydin, yoksa bizim aramızda mı böyle oldun? Bu dağ havası, bu kar, bu kış kıyamet, bu sessizlik, bu yoksulluk, bu çaresizlik mi seni böyle kıldı?"
Oturduğum döşekten kalktım. Sobanın üstündeki demlikten bir bardak Halit'e, bir bardak da kendime çay koydum. Bardağını uzatırken sordum:
"Bir şey mi dedin?"
"Hayır" dedi Halit.
"Öyleyse bir başkası konuştu" dedim.
"Herhalde, dedi Halit. Ama ben bir ses duymadım." Gülüştük. Pencerenin önüne gittim. Kapkaraydı dışarısı. Ne uzakta bir ışık, ne gökte bir yıldız.
"Evet, dedim, anlatacak mısın İbramların öyküsünü bu gece. Bak dışarısı karanlık. İn cin top oynuyor. Köpekler bile ulumuyor. Anlatacaksan, tam zamanı."
"Nerden başlayayım, bilemiyorum" dedi Halit.
"Nerden başlarsan başla dedim, iş başlamakta, nasıl olsa sonu gelir."
"Yok, dedi Halit, başlamasına başlayayım ya, sonunun geleceğini hiç sanmıyorum. Çünkü İbramların hikâyesi henüz sona ermedi."
"Öyleyse sondan başla" dedim.
"Ama ben senin gibi tersine işler yapamam, dedi Halit. Aklım ermez."
"Kim İbram, kim öbür İbram, anaları kim, babaları kim, çocukları nerde, İbram niçin mapus damında? Kimi öldürdü? Niçin öldürdü? İşte bunları anlat" dedim.
"Nasıl böyle birdenbire değişiyorsun Hoca? dedi Halit, seni hiç anlamıyorum. Az önce ince parmaklarınla bin yıldır cigara sarmış gibi ipince bir cigara sardın, dumanına dalıp gittin, sanki ne ben burdaydım, ne sen burda; cigaran bitti, çayını içtin; şimdi de odanın içini insanlarla doldurdun. Sanki anlatacağım hikâyeyi daha önceden biliyorsun. Belki sonunu da biliyorsun. Senin gibi birine, bildiği şeyi ben nasıl anlatayım?"
"Seni dinliyorum Halit" dedim.

"Öyleyse ilkin şu radyoyu kapat" dedi.
Radyoyu kapatmamla odaya çöken sessizlikten ürktüm.
Sessizlik sanki bir nesneydi, ya da yoğun bir şeydi odayı dolduran. Kulaklarımda değil, soluduğum havada, tenimde duyuyordum onu. Kulaklarım çınlamaya, şakaklarım zonklamaya, başım dönmeye başlamıştı.
"Hadi anlatacaksan, anlat" diye bağırdım.
"İbram, dedi Halit boğuk bir sesle. Biliyorsun Hocam, daha önce de söz ettim sana ondan, benim mapusluk arkadaşım olur."
Başımı sallamakla yetindim.
"Ama niçin mapusa düştüğünü bilmiyorsun."
"Birini öldürmemiş miydi?" dedim.
"Evet" dedi.
"Siz ne biçim insanlarsınız, dedim, birbirinizi öldürmeden yaşayamıyor musunuz?"
Güldü.
"Bunun için mi, kimi zaman bizden uzak duruyor, ne soru soruyor, ne cevap veriyor, ne de dünya ahvalini anlatıyorsun bizlere?"
"Bilmiyorum" dedim.
"Ben de öyle, dedi, senin gibi... Sen burda bu odanın içinde uzaklara gidiyorsun, bense bunu yapamadığım için alıp başımı buralardan gidiyorum. Dağlarda, kendi kendimle konuşuyorum. Ava çıkmak bahane, kimi zaman nişan almadan ateş ediyorum."
"Ama gene de vuruyorsun" dedim.
"Talih, dedi, İbramınki de işte böylesi bir kör talih."
"Ne duruyorsun, öyleyse o talihi anlat" dedim.
O boğucu hava varlığını sürdürüyordu odada. Sanki bir üçüncü kişinin ya da kişilerin görünmeyen varlığı dolduruyordu odayı. Halit söze nasıl, nerden başlayacağını bilemiyor gibiydi. Oysa ki o da benim gibi, odadaki üçüncü kişinin soluğunu ensesinde duyuyordu. Bir iç geçirdi. Sonra vermemesi gereken bir gizi verir gibi, "Biliyor musun, aslında ben de işin içindeyim" dedi.
"Nasıl? Birlikte mi öldürdünüz?"
"Hayır, dedi. Hayır, henüz değil."
Kafam karışmaya başlamıştı. Ama bu gece, burda olmak, onunla olmak, bir türlü anlatamadığı öyküyü dinlemek istiyordum. Daha

öykünün ne olduğunu bilmeden, o, bu odadan çıkar çıkmaz da defteri kalemi önüme çekip yazmak istiyordum. Yoksa bu odanın havasında boğulup gidecektim.
"Bak, dedim Halit'e, bu gece anlatacağın kadar anlat. Bana her şeyi söyleyebilirsin. Ya da hiçbir şeyi. Doğrusunu istersen senin İbramın öyküsünü pek merak ediyor da değilim. Ama anlatmak istiyorsan, anlatıp bir şey soracaksan, bir akıl alacaksan, anlat ve bitsin bu iş. Yoksa yarın İbramın evine giderek, bir sıcak çayını içip, başından geçenleri ben öğreneceğim."
"Öğrenemezsin, dedi Halit, hiçbir şey öğrenemezsin. Çünkü o evde şimdi İbramlar oturmuyor."
"Oturanlar anlatır" dedim.
"Ama bu aynı şey değil" dedi.
"Peki öyleyse anlatma" dedim.
"Anlatmadan bir şey sorayım dedi Halit. İnsan kendi kendine verdiği, başkalarının kulağına da fısıldamadığı bir sözü, n'olursa olsun tutmak zorunda mıdır?"
Hiçbir şey anlamamıştım. Ama gene de yanıtladım: "Özellikle."
"Öyleyse anlatmam gerek, dedi. Madem bu kadar anlattım, ama işin aslını anlatmadım ve madem ki soruma da yanıt verip gönlüme su serptin, öyleyse anlatmam gerek sana İbramların öyküsünü."

Bir an duraladı. Oturduğu tahta iskemleden kalktı, dar odanın içinde, mapusane alışkanlığıyla olsa gerek, bir duvardan öbürüne gidip geldi. Sonra birden, bir öykünün ortasından başlar gibi, hattâ ilk ağızda sonunu söyler gibi,
"İbramın babasının adı da İbramdır" dedi.
Sustu. Derin bir soluk aldı.
"İbram, dedi, işte o babası olacak kocamış İbram uğruna adam öldürüp katil olmuş, zındana düşmüştür."
Gitti, az önce kalktığı iskemleye ilişti, sanki odada olup da görmediğimiz biri gelip kaldıracakmış gibi, tetikte, "Yüzünü bana çevir Hocam" dedi.
Sesi birden değişmiş, boğuklaşmıştı. Sanki başka biri konuşuyordu. Başımı pencereden onun oturduğu iskemleye doğru çevirdim. Gözleri kan çanağı, belli dili damağı kurumuş, dudakları titriyor,

ama konuşamıyordu.
"Ne var, niçin sustun?" dedim.
"Şimdilik bir şey yok, diye kekeledi. Yalnız bil ki, bu akşam, burda sana anlatacaklarımı kimse bilmiyor. Kimse de bilmeyecek."
"Nasıl istersen, dedim. Bu *olayı* bilen kimse yoksa eğer. Arkadaşın İbram mapus damında olduğuna göre?"
"İbramın cinayetini herkes biliyor. Ama asıl gerçeği kimse bilmiyor. Şimdi sana onu anlatacağım." Başlangıçta kesik kesik, sonra bocalarcasına, bana değil de kendine ya da tüm köye, komşu köylere, dağlara doğru anlatmaya başladı:
"O mezrada gördüğün birbirine komşu iki evden biri İbramlarındır. Öteki de Abdülhayın. İki arazi, belki uzaktan ayırt etmemişsindir, komşudur, aralarında başka bir arazi yoktur. Arazi dediğim ekilip biçilmeyen bir otlak. İkisini toplasan elli dönüm etmez. De ki yüz dönüm eder. Bu da on koyun beslemez. Ama bizim burda inat vardır. Düşmanlık vardır. Herkes birbirine düşmandır. Arazi kavgası ekmek kavgası değil, içine sıçtığım hayınlık, düşmanlık kavgasıdır. İbramın babası İbram, bir gün Abdülhayın otlağına koyunlarını, kuzularını sürmüş. Ya da koyunlar, kuzular taş duvarı aşıp oraya geçmişler. Bunu gören Abdülhayın oğlu Memo, koyunları çekmesini istemiş. İbramın babası oralı olmayınca da tüfeğini çekmiş, o tüfeği çekince de İbram köpekleri ona salmış. Memo, ilkin köpekleri temizlemiş. Sonra ihtiyar İbrama doğrultmuş tüfeğini. İbramın babası İbram, duvarın öte yanında öyle durmuş bakıyormuş. Memo kızıp atını sürüp duvardan aşırmış, ihtiyar İbramı sakalından tutup sürüklemeye başlamış. İhtiyar, sanki o sıralar, oğlunun oralarda olabileceğini biliyormuş gibi, 'İbooo!..' diye bağırmış. Gerçekten de İbram oralardaymış. O da atının üzerindeymiş. Babasının sesini duyar duymaz, atını o yöne sürmüş. Tam seninle, geçen gün durduğumuz kayanın berisine geldiğinde, o keskin gözleriyle aşağıda olup bitenleri görmüş. Ama gözlerine inanamamış. Boynundaki dürbünü gözlerine götürüp de babasının Memo tarafından sürüklendiğini gördüğünde, atını vadiye sürmüş. Memo da, belki babası da, onun geldiğini görmemişler. Biraz uzakta durup, ne olup bittiğine bir daha bakmak istemiş İbram.
Memo, kendi arazisine çekip götürdüğü ihtiyar İbramı koyunlarının

arasına bırakmış. Tüfeğini ihtiyar İbrama doğrulttuğunda ise biri şakağından, biri boynundan iki kurşun yiyerek yere yıkılmış. Toprak kana bulanmış. Koyunlar çil horozu gibi dağılmış. İbram oraya vardığında, babası, toprakta sırt üstü uzanmış kanamakta olan Memo'nun cesedine tükürmüş.
İbram, babasına, 'Niçin yaptın bunu?' demiş.
'Koyunlar, demiş babası, onlar aştı duvarı.'
İbram, 'Hiçbir şey demedim, dedi, atımı sürdüm, ordan uzaklaştım, üç gün dağlarda dolaştım, sonra şehre varıp teslim oldum' dedi.

Başka ne yapabilirdi ki?"
"Günlerdir anlatamadığın İbramların öyküsü bu muydu?" dedim bir düş kırıklığı içinde.
"Hayır, dedi Halit, İbramın öyküsü, üç celsede on beş yıla hüküm giymesinden birkaç ay sonra başladı."
Bu kez sormadım.
"İlk zamanlar haftada bir, iki haftada bir, karısı ya da babası geliyormuş ziyaretine. (Ben o sıralar mapusta değildim.) Sonra ne biri, ne öbürü gelir olmuş.

Günün birinde (o sıralar ben de içeri düşmüştüm) İbramı çağırdılar, ziyaretçisi varmış. İbram, karşısında Abdülhayı görünce titremiş. 'Kanım birden donuverir gibi oldu' dedi. Ama yüzüne bakamamış. Ağzını açıp bir şey diyememiş. 'Ne diyebilirdim ki?' dedi. Başı eğik, gözleri yerde öylece durmuş. 'Bekledim ki o konuşsun' dedi. Bir süre, uzun bir süre, ihtiyar da konuşamamış. Sonra, çok yavaştan, mırıldanır gibi, ağzının içinde gevelediği sözcükler İbramın kulağına ulaşmış:
'Sen İbo, diye söze başlamış ihtiyar Abdülhay, babanın onuru için benim oğlumu, Memo'mu öldürdün. Senin karın ile Memo'mun karısı, çocuklar böylece dul ve yetim kalmışlardır. Ben Memo'mun karısına ve torunlarıma bakarım. Senin baban da senin karına ve torunlarına bakar. Ancak, bil ki, senin baban, senin karını, kadını bilip ondan bir çocuk yapmıştır.'
'O an kesseler kanım akmazdı' dedi İbram, O an başımı kaldırıp ihtiyar Abdülhayın gözlerinden içeri baktım, ama kuru gırtlağımdan

tek bir sözcük çıkmadı.'
"İhtiyar Abdülhay, belli ki öcünü almak için gelmişti. Öç de her zaman silâhla alınmaz a. Mapus damındaki bir adama öyle şeyler anlatmıştı ki, mapus damı cehenneme dönmüştü.
'Daha bitmedi, demiş, ihtiyar domuz Abdülhay, kendisini öldürecekmiş gibi bakan, ama elinden hiçbir şey gelmeyen İbrama, sizinle aramızda artık komşuluk da kalmadı. Baban benim sınırımı tanıdı ve evinizi de tarlanızı da bana sattı.'
'Bu bir oyun, iğrenç bir öç alma biçimi' diye düşünmüş İbram. Oturduğu yerden kalkıp, hücresine yürümüş.
Hücreye geldiğinde ölü gibi bembeyazdı. Üç gün kimseyle konuşmadı. Yemedi içmedi. Sorularımızı yanıtsız bıraktı. Üçüncü günün bitiminde, bir bardak çay istedi, sonra yavaş yavaş Abdülhayın söylediklerini anlattı bana."
"Peki, gerçek miymiş?" dedim. Tüylerim ürpermiş, boğazım kurumuştu.
"Ben de, o gün, İbram bunları anlattığında, aynı soruyu sordum Hocam.
'Gerçek olamaz, senden öç almak için gelip bunları anlattı, seni zehirlemek için' dedim. Ama İbram sanki babasını da, karısını da tanıyormuş gibi, ihtiyar Abdülhayın bu sözlerinden hiç kuşku duymamıştı. Anlatılanların tastamam doğru olduğuna inanıyordu."
Gene de ikinci kez sormaktan kendimi alamadım:
"Peki gerçekten doğru muymuş?"
"Tahliye olan arkadaşlardan biri gidip gözleriyle gördü dedi Halit. Sonra dönüp anlattı: İbramların evinde İbramlar yoktu. Ne karısı, ne çocukları, ne babası. O evde şimdi Memo'nun karısı ve çocukları yaşıyordu.
İbram bunları duyduğunda hiç yıkılmadı. Yıkılacağı kadar yıkılmıştı zaten. Ama babasının bu işi nasıl yapabildiğini bir türlü anlayamıyordu."
"Hangi işi?" dedim şaşkınlıkla.
"Evi satıp ve hem gelini, hem karısı, hem çocuğu, hem de torunlarıyla köyden kaçmasını."
"Bunda anlaşılmayacak ne var? dedim. Utanç diye bir şey var yeryüzünde. Bu dağ başında bile, utanç diye..."

"Kuşkusuz var, Hoca, dedi Halit. Yalnız bu dağ başında değil, bu dağ başındaki inde yaşayan ayıda bile vardır utanç. Ama kentte ya da köyde kimi insanoğlunda hiç mi hiç yoktur."
"Peki niye kaçmış olsun?" dedim.
"Bunu ben sana soracaktım, dedi Halit. Ama madem sordun, ben sana söyleyeyim: Ölüm korkusu."
"Oğlunun tahliyesi yakın mıydı?" dedim.
"Eğer af maf çıkmazsa daha on yıl içerde."
"Öyleyse?"
"Lafa daldık, sobayı unuttuk" deyip, eğreti oturduğu sandalyeden kalkıp sobanın kapağını açtı, köşedeki tezeklerden iki parça alıp küllenmiş közün üstüne attı. Sonra demliğe uzandı. Talihine küser gibi, "Çay da kalmamış" dedi.
"Kalmamışsa demle" dedim.
Yüzünü sanki benden saklıyordu.
İki tutam çay attı demliğe. Çaydanlıktan sıcak su boşalttı ve demlenmeye bıraktı.
Yüzünü bana doğru döndüğünde sordum:
"İbramın babası seni tanıyor muydu?"
"Tanımaz mı?"
"Oğluyla aynı damda yattığınızı biliyor muydu?"
"Bilmez mi?"
"Senin yakında tahliye olacağını da biliyordu demek."
"Bilmez mi ki!"

İkimiz de sustuk.
O an, bir köpek havlasın, bir kurt ulusun diye bekledim. Ya da ay doğsun, şu karanlığı biraz ışıtsın diye. Ama ne köpek havlıyor, ne kurt uluyor, ne ay doğuyor, ne de rüzgâr esiyordu.
Kalktım, pencereyi açtım. Az önceki gibi, hiçbir ışık. Dışarının soğuk havasını ciğerlerime çektim. Sanki burda değil dünyanın en uzak, en yalnız bir yerindeydim. Ve bu gecenin soğuğunda, bu yoğun karanlık içinden biri, tanımadığım, adını bilmediğim yolunu yitirmiş biri, bana seslenip kendisine yol göstermemi istiyordu. Hiçbir yolun olmadığı, hiçbir yolun seçilmediği bir yerde, bir zaman diliminde, bir gece yarısı, bir yabancı.

Pencereyi kapadım. Verecek hiçbir yanıtım yoktu.
Halit, elindeki çay bardağını uzatırken, sordum:
"Peki ne yapacaksın şimdi?"
Çay bardağını tutan eli titriyordu. Gülümsemeye çalıştı.
"Bu akşam, benim sana soracağım soruları sen bana soruyorsun" dedi.
"Ben ne diyebilirim ki? dedim. Ben bir yabancıyım burda. Bu soruyu bana soramazsın. Benden sana yol göstermemi bekleyemezsin."
"Ben de zaten kimseye sormadım, dedi Halit. Kimse de zaten bilmiyor."
"Nasıl? dedim, İbram biliyor ya."
Duraladı. Gözlerini şaşkın şaşkın gözlerime dikti.
"Nasıl?" dedi.
"Sen de biliyorsun bildiğini" dedim.
Kekeleyerek, "Ama biz onunla hiç konuşmadık" dedi.
"Gene de sana bir şey söylemiş olmalı" dedim.
Bir an duraksadı. Sanırım ilk anda söylemek istemedi. Ola ki aralarındaki gizi ele vermek istemiyordu.
Ama sonra dayanamadı:
"Evet, dedi, söyledi: 'Ben burdan çıktığımda, bizim ihtiyar ölmüş olur, yazık' dedi. Evet bu kadarını söyledi."
Daha cümlesini bitirmeden, köpekler uzun uzun havlamaya başladı.
"Kurtların kokusunu almış olmalılar, dedi Halit.
Köpekleri içeri alayım. Gene başını ağrıttım Hocam. Kusura kalma."
"İyi geceler Halit" dedim.
Geceye açılan kapının önünde, ayaz, odanın içini doldururken, dönüp son bir soru daha sordu Halit,
"Bana başka bir şey söylemeyecek misin?"
"Karısının Koca İbramdan çocuğu olduğu da doğru muymuş?" dedim.
Halit, evet anlamında başını salladı.
Niçin bilmem, ben de birkaç kez başımı salladım. Söyleyecek bir sözcük bulamadığım için mi, yoksa gecenin ayazında donmuş kanımı biraz olsun ısıtmak için mi, bilemiyorum.
"Halit, dedim, bir daha seninle ava çıkmayacağım. Sen de bana bundan sonra hiç kimsenin öyküsünü anlatma."

İNSAN KOKUSU

Talihin garip bir cilvesi sonucu güzünü, kışını yaşadığım bu kentten uğurlanmam için, sanki gökyüzü yarılmış, eriye eriye tükenmemiş dağların karına, kar sularının balçığa dönüştürdüğü yollara, yatağından taşıp tüm düzlükleri su altına alan, yoğun bir balçık gibi akan ırmağa karışmaya başlamıştı yağmur.
Karda, kışta tekerine zincir bağlamayı gereksiz gören yörenin şoförleri bile, bu yağmurda yola çıkılmaz deyip, kahvelere dağılmışlar, bütün gün çay ve cigara içmekten; birbirlerinin, dinleye dinleye ezberledikleri kış, kurt, ayı, yağmur, sel gibi felaket öykülerini anlatmaktan başka bir şey yapmamışlardı. Biri bitirdiğinde öteki başlıyor, bu arada çaylar tazeleniyor, cigaralar sarılıyordu.
Satranç oynayacak kimseyi bulamadığımdan, yol boyunca okumak için yanıma aldığım Çehov'un tüm öykülerini çantamdan çıkarmış, şoförlerle aşık atarcasına ardı ardına devirdiğim şekersiz demli çaylarla, bir kez daha şaşırtmıştım kahveciyi: Kendilerinden olmayan birinin, onlar gibi aralıksız demli çay içmesi, ya da attığını vurması, ya da safkan bir atı gözünden ya da toynağından tanıması, hele iyi bir binici çıkıp, ata atladığı gibi mahmuzlayıp dört nala sürmesi onları pek şaşırtır. Ama aynı zamanda garip bir hayranlık duyarlar, art arda on bardak çay içen, ya da attığını vuran, ya da atlarla ilgili bilgileri kendileri kadar bilen yabancıya.

Kahveci, bu hayranlığını, çayımı, ben istemeden, durmadan tazeleyişiyle belli ediyor, önümdeki kırılmış şekerlere elimi sürmediğimi gördüğü halde şeker kâsesine dokunmuyordu.
Bir yandan çayımı içiyor, bir yandan da, bilmiyorum kaçıncı kez, Çehov'un *Bozkır* başlıklı o güzelim yolculuk öyküsünü okuyordum: *"Saparnalık üzerinde gördüğümüz üç çulluk, yine uçuştular, seslerinde dereden kovalanmanın verdiği kaygı, can sıkıntısı*

duyuluyordu. Atlar yavaş yavaş gevşiyor, ikide bir aksırıyorlardı. Deniska, atların yanında dolaşıyor, efendilerinin yedikleri salatalıklara, böreklere, yumurtalara karşı tamamıyle kayıtsız görünmek isteyerek hayvanların sırtlarına, karınlarına yapışan kara sinekleri, at sineklerini öldürmeye koyulmuştu. Boğazından hem kötülük, hem sevinç bildiren tuhaf bir ses çıkararak kurbanlarını kıyasıya vuruyordu. Vuramadığı zamanlarda da öfkeli öfkeli ıhlıyor, ölümden kurtulan her talihli sineği gözleriyle izleyip duruyordu. Kuzmiçov, derin derin içini çekti, böylece artık doyduğunu bildirerek:
– Deniska, neredesin? diye bağırdı. Gel, yemek ye!
Deniska, çekine çekine keçeye doğru yanaştı, beş tane iri, sapsarı salatalık seçti, (daha küçüklerini, körpelerini seçmeye eli varmıyordu) kararmış, çatlamış iki pişmiş yumurta aldı, sonra çekine çekine, sanki uzattığı eline vurmalarından korkuyormuş gibi, parmağının ucuyla böreğe dokundu.
Kuzmiçov:
– Al, al! diye onu sıkıştırdı.
Deniska, kararını vererek böreği aldı, oradan uzaklaşıp sırtını arabaya verdi, kuru toprağa oturdu. Bir anda öyle gürültülü bir şapırtı işitildi ki, atlar bile başlarını çevirip Deniska'ya kuşkulu kuşkulu baktılar."

– Sendeki de ne talih Hoca, deyip okumamı kesti kahveci. Bunca tipiden, kardan sonra, şimdi de yağmur.
Kitabı kapayıp masanın üstüne koydum.
– Geçer, dedim.
– Valla, geçse de yolları su basmıştır, açılması zordur, dedi.
– Bir kış boyu bekledik, bir-iki gün daha bekleriz, dedim.
– Doğrusun, dedi.

Yağmur, dinmek için, sanki bu konuşmayı bekliyordu.
İlkin yavaşladı, sonra bıçakla kesilmiş gibi birden diniverdi.
Sümbül Dağı, Nuh peygamberden bu yana ilk kez yıkanmış gibi karşımdaydı.
Bembeyaz doruğu üzerinde güneye doğru, bir anda, sanki tüm

dağları, tüm yöreyi saran bir ebemkuşağı belirmişti.
Kahveci, bu işe çok şaşırmış, yağmurun böyle birdenbire dinmesinin hemen ardından Sümbül Dağı'nın karlı doruğuna düşen ebemkuşağına hayretle bakıyor,
– Allah'ın işi, hayırdır, hayırdır, diye söyleniyordu.

Birazdan, otobüsümüzle, bu ebemkuşağının altından geçecektik.

Beklediğim oldu, çok geçmeden şoförümüz direksiyonun başına geçti; kornaya basıp, biz, yolcuları çağırmaya başladı.

Kalktım. İçtiğim çayların parasını ödemek istediğimde, kahveci, bir kış boyu bu dağ başında yaşamış bir öğretmenden para almayacağını söyledi.
– Sen konuğumuzdun Hocam, dedi.
Doğruydu. Bir konuktum burada. Uzun bir kış mevsimi boyunca onların aralarında yaşamış, şimdi de günüm gelmiş, dönüyordum. Bir daha görüşemeyeceğim bu adama teşekkür edip ayrılırken, o,
– Hiç merak etme Hocam, dedi. Sen gene gelirsin. Bu dağlar önünde sonunda insanı kendine çeker.
Bu sözler üzerine helâlleşip kahveden çıktım.
Dışarısı ıslak tezek ve çamur kokuyordu. Ama yalnız bu iki kokunun karışımı değildi burnuma gelen. Bir üçüncü koku daha vardı ki, onu çıkaramadım. İlkin ağıllardan taşan ıslak koyun postu kokusu gibime geldi, ama değildi. Çok benziyordu, ama değildi.
Otobüse binmeden, son bir kez daha çevreme bakındım. Az önce hiç kimselerin olmadığı ana yol balçık çamurla kaplıydı ve nerden çıktıklarını hiçbir zaman anlayamamış olduğum bir erkek ve çocuk kalabalığı, ana yolun iki yanına dizilmiş, yüzlerinde ne anlama geldiğini çıkaramadığım bir gülümseme, birbirlerine, çevreye, kalkmak üzere olan otobüse, Sümbül Dağı'na ve Sümbül Dağı'nın doruğundaki ebemkuşağına bakıyorlardı.
Ben de son bir kez bu insanlara, onların duruşlarına, yüzlerine, susuşlarına, yüzlerine yapışıp kalmış gibi duran gülümsemeye bakıp otobüse bindim.

Buraya bir daha yolum düşer miydi bilmiyorum. Ama bu doğa ve insan görüntüsünü, ana yolun iki yanında sıralanmış bu adamların ve çocukların yüzlerini, gözlerini, dudaklarını, o güne değin hiçbir yerde görmediğim, o günden sonra, burdan başka bir yerde de göremeyeceğimi ve onları, gözlerimi son kez kapayana değin unutamayacağımı biliyordum.

Kışta kıyamette, gözü kara giden şoför, şimdi, inişte yavaş yavaş sürüyordu otobüsü. Tekerler kayıyor, patinaj yapıyor, direksiyona hakim olmakta güçlük çekiyordu. Sağ yanımız uçurumdu. Aşağıda, yazın, berrak suyunda çocukların, kadınların çırılçıplak yıkandığı, bilenlerin balık tuttuğu, bilmeyenlerin boğulduğu; kışın donan; şimdi ise yatağından taşmış sapsarı çamurdan başka bir şey olmayan Zap akıyordu.
Elimde Çehov, dalıp gitmişim.

"Yağlı battaniye kıpırdadı. Altından incecik bir boyun üzerinde kıvırcık saçlı bir çocuk başı göründü. İki siyah göz parladı, Yegoruşka'nın üzerine merakla dikildi. Moysey Moyseyiç'le kadın, iç çekmelerini kesmeden dolaba yaklaştılar, aralarında Yahudice bir şeyler konuşmaya başladılar.
Moysey Moyseyiç hafif bas sesiyle konuşuyor, Yahudice konuşması, hemen hemen sürekli 'gal-gal-gal-gal...'i andırıyordu. Karısı da ona incecik bir hindi sesiyle karşılık veriyor, onun konuşması da bir çeşit 'tu-tu-tu-tu...' gibi idi. Onlar böylece konuşurken yağlı battaniyenin altından ince bir boyun üzerinde ikinci bir kıvırcık kafa, sonra üçüncü, sonra dördüncü kafa çıktı... Yegoruşka'nın zengin bir hayal gücü olsaydı, battaniye altında yüz başlı bir ejderha yattığını düşünebilirdi."

Otobüs hızlandığında kendime geldim. Düzlüğe inmiştik. Yol, ırmağın yatağından yüksek olduğu için su altında değildi.
Az sonra, dokuz ay önce, dağdaki köyüme yolculuğumun ilk durağı olan Gezne Jandarma Karakolu önünde durduk. İki jandarma, yanlarında bir kadın, şoförle bir şeyler konuştular. Şoför bir süre jandarmalarla tartıştı. Sonra,

-- Peki gelsin bakalım, deyip kadını aldı.
Jandarmaların yanındaki kadın, elinde bir çıkın otobüse bindi.
Şoför dahil, kimsenin yüzüne bakmadan, kimseye, ağzını açıp bir sözcük söylemeden otobüsün arkasına doğru yürüdü.
Yanımdan geçerken, bir an durup bana baktı. Ya da bana öyle geldi.
Başım, beli yükseltisindeydi.
İşte o an, az önce kentten ayrılırken havada duyup da ne olduğunu anlayamadığım o üçüncü kokuyu, bu kez belleğimden bir daha çıkmamacasına duydum. Bu yeni yolcu, gidip, arkadaki boş koltuklardan birine oturdu. Çekinmeden, başımı çevirip ona baktım.
Göz göze geldik.
Dimdik oturmuş, çıkınını kucağına almış, bir dosta mı, bir düşmana mı baktığı belli olmadan, gözlerini gözlerime dikmişti.
Gülümsemeye çalıştım, ama beceremedim.
Başımı öne çevirip derin bir soluk aldım. Bulunduğum yerden alıyordum kokusunu. Sanki yıllardır yağmura hasret kalıp da birden gün boyu süren aralıksız bir yağışı yaşamış, yağan yağmura doymuş, böylece artık değişmiş toprağın kokusuydu bu.

Bunca düş yeterdi bir yolculuk için.
Garip başımı otobüsün soğuk camına yasladım, yeniden Çehov'a, *Bozkır*'a dönmeye çalıştım. Ama nafile. Aklım ondaydı.
Bir başına, elinde çıkını, nerden gelip nereye giderdi fakir?
Bir yabancı olarak onunla konuşmak kuşkusuz bana düşmezdi.
Yanımda yerli biri olsa, onunla konuşup kafamdaki soruları ona yöneltebilirdim. Ama yanım boştu, yol üstünde binenler ise, beni rahatsız etmemek için olsa gerek, ellerinden geldiğince benden uzağa oturuyorlardı.
Kitabı kapadım, okuduğumu anlamıyordum.(Kendi kendiyle konuşan adam okuduğunu nasıl anlayabilir?) "Sen değiştin diyordum kendime. Bu dağlar değiştirdi seni".
"Yalnız bu dağlar değil, diyordum, insanlar da."
"Evet diyordum, ama yalnız insanlar da değil, kurtlar da, köpekler de."
"Hiç kuşkusuz, diyordum, bunlarla birlikte uzun, karanlık geceler de."
"O uzun konuşmalarımız da" diyordum.
"Ben içdökmeler derdim" diyordum.

"Öyle diyelim" diyordum.
"İç ve çiş dökmeleriiniz o karlı, soğuk gecelerde."
"Evet, diyordum, tüm bunlar, ama eklemekte yarar var: okuduklarımız da."
"Kim bilir, diyordum, belki yazdıklarımız da."
"Biliyorsun, pek bir şey yazmadık" diyordum.
"Ya mektuplar? diyordum. Ya o dilekçeler?"
"Onlar sayılmaz, diyordum. Hem bunları niçin hatırlatıyorsun?"
"Onun için" diyordum.

Onun için mi?

Kimdi o?

Dayanamayacaktım. Muavini çağırıp bu garip kadının kim olduğunu, nerden gelip nereye gittiğini sordum. Muavin, çok doğal bir soruyu yanıtlarmış gibi,

Nasipsizin biri Hocam, dedi. Piran'dan. Kocası, "Boş ol" demiş. Muşluymuş. Muş'a, köyüne gidiyor. Bir kuruş parası yok üstünde.
Başımı çevirip, otobüsün arka koltuğuna baktım.
Sonra gözlerimi yumup derin bir soluk aldım.

Kurak yollar, çatlamış topraklar, kurumuş dikenler, otlar, makiler, çiçeksiz, meyvesiz, yabani ağaçlar, düşsüz uykular, el değmemiş kadınlar, bilenmiş bıçaklar, dağdaki ateşler, kaçan bir tilki, vurulmuş bir dağ tavşanı, eline değen bir el, bir ağıt, ölen çocuklar, iki ağıt, radyodaki haberler, aldığın mektuplar, öğrendiğin üç-beş sözcük, öğrettiğin üç-beş sözcük, bir tepside gelen sıcak yufka ekmek, yanında otlu peynir, gözleri gözlerinde bir genç kız, kişneyen bir at, uluyan bir köpek, sonra ikincisi, sonra üçüncüsü, sonra köpeklerin tümü, sonra köyü saran kurt sürüsü, tümü, tüm renkleriyle, varlık ve yokluklarıyla ve genzimi yakan o insan kokusuyla burda, otobüste yanı başımda, benimle birlikte geliyordu.

Bozkır, bu benimkine hem benzeyen hem benzemeyen o güzelim hüzünlü yolculuk öyküsü, belki bilirsiniz, *"Bu hayat nasıl bir hayat olacak acaba?"* sorusuyla biter.

MUTLULUK

Bir dağ köyünün iskân sorumlusu olarak görevlendirilmiştim. Uzmanların alan araştırmalarından yola çıkarak hazırladığım tasarı bağlı bulunduğum Bakanlıkça onanmış ve tasarımı gerçekleştirmek için, (böylesi bir yörede, böylesi bir görevi üstlenmek isteyen hiçbir teknik eleman çıkmadığından) tek yetkili ve sorumlu olarak atanmıştım.

Büyük küçük, sayısız (diyebileceğim) mağaralardan oluşan bu dağ köyüne vardığımda, uzmanların alan araştırmalarının doğruluğunu saptamıştım: Köyün yolu yoktu; elektriği yoktu ve köylülerin yaşadığı mağaraların büyük bir çoğunluğu çökmek üzereydi.

İlk iş olarak, boş mağaralardan birini kendime konut seçtim. Bu, köylülerin yaşadıkları mağaralara oranla çok daha büyük, çok daha havadar, çok daha sağlam bir mağaraydı. Duvarlarında ise, köylülerin oturduğu mağaralarda görülmeyen garip figürlü resimler yer alıyordu. Köylülere, niçin bu tür mağaraları boş bıraktıklarını sorduğumda, aldığım cevap,
"Onlar bizim mağaramız değil" oldu.
Peki, kimin mağaralarıydı bunlar?
"Başkalarının."
Kimdi başkaları?
Cevaplamıyorlardı.
Ya bir omuz silkişi, ya da üç sözcük: "Onlar, yabancılar işte."

Sorularımın anlamsızlığı (ya da gereksizliği) ortadaydı.
İş Günlüğü'me, alan çalışmasını yapmış uzmanların, bu olguyu görmemiş, ya da görüp önemsememiş olduklarını belirten bir not düşmekle yetindim.

Ben, burda bir araştırma görevlisi, bir etnolog olarak değil, bir mimar olarak bulunuyordum. Ama uğraşımın, yalnızca konut yapıp mağaralarda yaşayan bu insanları bu konutlara yerleştirmekle sınırlı olamayacağını çok geçmeden anladım.

Köylülere tasarıyı açmadan önce, onların yaşayışlarını inceledim. Daha sonra da, karşı karşıya bulundukları tehlikeyi haber verdim: İçinde yaşadıkları mağaralar yakında çökecekti. Ama hiçbirinin bana inandığı ve yaklaşan tehlikeyi görüp aldırdığı yoktu.
Avcılık ve hayvancılıkla yaşayan bu insanlara, tasarımı ayrıntılarıyla açıkladığımda da herhangi bir tepkiyle karşılaşmadım – ne olumlu, ne olumsuz.
Aralarından biri, en ihtiyarları, "Bize yeni konutlar yaparsanız, atalarımızın yaşadığı bu mağaralar ne olacak?" diye sordu.
"Onlar nasıl olsa yıkılacak" dedim.
"Peki, öyleyse niçin onları onarmıyorsunuz?" diye sordu ihtiyar.
Onlara, birlikte yapacağımız konutlarda, yaşamanın sağlıkları açısından daha yararlı olduğunu, bu konutları yaparsak, yolların açılacağını, kim bilir belki elektriğe bile kavuşacaklarını söyledim.
Anlamadılar.
Ya da çok iyi anladılar.
İhtiyar, "O zaman buraya yabancılar gelir, biz de onlarla başa çıkamayız" dedi.
Hangi yabancılar?
Kimler?
Niçin gelecekler?
Onlarla niçin başa çıkmak gerekecek?
Tüm sorularım biliyorum karşılıksız kalacaktı.
Aldığım tek yanıt, "Burası Allah'ın dağı ve topraklarıdır. Burda dilediğin evi yapabilirsin. Biz buna engel olmayız" oldu.
"Ama bu evleri sizin için yapacağız ve sizler olmazsanız, benimle çalışmazsanız, bana yardım etmezseniz, ben, tek başıma hiçbir şeyi gerçekleştiremem" dedim.
"İçinde yaşayıp yaşayamayacağımızı bilmediğimiz evleri bizler yapamayız ve bu konuda sana yardımcı olamayız" dediler.

Yapacak hiçbir şeyim yoktu. (*İş Günlüğü*'me böyle yazdım.) Tasarılarımın çizili olduğu kâğıtları toplayıp mağarama döndüm. Onları başları üzerine çökecek mağaralarında bırakıp işimin başına, ailemin yanına dönmem gerekiyordu. Ama, niçin bilmiyorum, yapamadım bunu.

İçinde bulundukları tehlikeyi onlara anlatamamış olmalıydım. Onlara sunduğumuz yeni yaşam biçimini dile getirecek sözcükleri, kuşkusuz bulamamıştım.

Bunu başarabilmek için bana verilen görevin dışına çıktım: Yeni konutlar yapmak yerine, oturdukları mağaraları onarma yolunu seçtim. Üstelik, bunu yapabilmek için, sahteciliği göze aldım: Yeni konutlar yapılıyormuş gibi, Bakanlığın kullanımıma verdiği bütçeyi kullandım. Kentten, katır sırtında taşıttığım çimento ve kumlarla, köylülerin katılımıyla mağaraları tek tek onardık.

Bana bir yabancıya davranır gibi davranmayan bu insanlar, teşekkür etmesini de bilmiyorlardı. Ama dilediğim her şeyi canla başla yerine getirdiler.

Tüm bu onarım çalışmaları altı yıl sürdü. Belki biraz daha fazla. Bu süre içinde ben de, onlar gibi mağarada yaşadım. Altı yıl boyunca bir tek çizgi çizmedim. Yanımda gerçekleştirmek için getirdiğim konut tasarılarından birini, kendim için olsa bile gerçekleştirmeye yeltenmedim.

Bağlı bulunduğum Bakanlığa, tasarıyı gerçekleştiriyormuş gibi düzme raporlar yazdım.

Oturulan tüm mağaraların onarımı sona erdiğinde ise, az önce belirttiğim gibi işimin başına ve ailemin yanına dönmedim. (Bunda, belki, görevimi kötüye kullandığım, yeni konutlar yapıp köy sakinlerini bu konutlara yerleştirmediğim, bu amaç için bana verilen parayı, mağaraların onarımında kullandığım ileri sürülerek yolsuzlukla suçlanmak korkusu yatıyordu.) Geçmişimle ilgimi kesip yaşamımı, burda, mağaralar içinde yaşayan insanlar arasında sürdürmeyi seçtim.

Artık ne günleri, haftaları sayıyordum ne de ayları, yılları. Ne arayanım vardı, ne de soranım.

Mimar olarak geldiğim bu dağ köyünde bir avcı olarak yaşıyorum. Konutum, yabancılara ait olduğu söylenen, duvarları resimlerle kaplı bir mağara.
Zaman zaman, özellikle geceleri, bir yağ kandilinin titrek ışığında bu duvar resimlerine bakarken, bir zamanlar bu mağarada yaşamış insanların, o bilmediğim, dolayısıyla inanmadığım tanrılarının bana inanmaya başladıklarını düşlüyor, ve niçin saklayayım, içimde garip, mutluluğa benzeyen bir duygunun ürkek kanat çırpışlarını duyar gibi oluyorum.

MİNİMAL
DOĞU ÖYKÜLERİ

ATSIZ

Ben de burdan kaçmak istedim. Ama bırakmadılar. Sonunda, beni bırakmayanların – daha doğrusu buradan kaçamayanların - arasında buldum kendimi.
Şimdi sen, burdan gitmek için benden izin istiyorsun?
Sorarlarsa bunun hesabını nasıl verebilirim ben?
Ama illâ kaçmayı kafana kodunsa, o başka. O zaman ben de seninle geleyim. Böylece alacak-verecek hesabı kalmaz aramızda.

Hayır, benim atım yok, seni terkime alamam.
Silahım var, evet, ama atım yok.
Atım olsa zaten ben kendim bugüne değin...

SÖYLEŞİ

– Yazıyor musun? diye soruyor ihtiyar, ıslak koyun yünü kokan köylü.
– Görmüyor musun, yazıyorum işte, diyorum. Sen anlatmaya devam et.
– Bu ne saçmalık, diyor.
– Bunu da yazayım mı? diyorum.
– Yaz, diyor. Artık sabrım taştı. Yaz.
– Artık sabrım taştı, diye yineliyorum yazarken.
– Senin değil benim sabrım, diyor.
– Aynı şey, diyorum. Başka ne yazayım?
– Bu kadarı yetmez mi? diyor.
Şaşkın bakışlarım karşısında,
– İstersen bir de fotoğrafımızı çek, diyor.
Kızlarını, oğullarını, torunlarını, gelinlerini, karılarını çağırıyor.
– İşte böyle, diyor. Topluca güzel bir fotoğrafımızı çek ki yazına koyasın. Böylece bizi unutmamış olursun. Fotoğrafları gönderirsin. Mektup yazman da gerekmez.

BU

– Bu ne bu?
– Kar.
– Böyle kar hiç görmemiştim.
– Burda daha neler göreceksin.
– Neymiş göreceklerim?
– Kurt, köpek.
– Başka?
– Ayı, tilki.
– Başka?
– İşin rast giderse, bir insanoğlu.
– Bu karda mı?
– Bu karda, eğer yolunu bulabilirsen. Ya da o, yolunu yitirmişse. Artık bahtına...

ANNEM VE BEN

Köy göçmüş.

Çocuklar (bile) ölmüş.

Aileden hayatta bir o kalmış bir de annesi.
Böyle diyor.
– Peki siz ne yapacaksınız? diye soruyorum, yalnızca bir şey söylemiş olmak için.
Duralamadan, ilkin soruyor, sonra yanıtlıyor:
– Biz mi? Biz de yakında öleceğiz. Annem de, ben de.
– Peki niçin gitmiyorsunuz burdan? diyorum.
– Gitmek mi? diyor (şaşkın). Biz her yere gittik. Annem ve ben. Burdan başka neresi kaldı ki?

YIKILMIŞ

Yıkılmış köy. Öldürülmüş insanlar, atlar, köpekler.
– Bunlar Tanrı'dan korkmaz mı? diye bağırdım.
Bekledim.
Sesimin yankısı yok.
– Burası ne biçim bir yer Tanrım! diye ekledim.
– Tanrı'nın bu dağ başında işi ne? diye yanıtladı yanımdaki adını bilmediğim köylü. Biz burda işimizi kendi aramızda görüyoruz.
Sustuk.

Sonra uzaktan bir köpek havladı.

FAL

Bu kez yolumu kesen, partal giysiler içindeki bir kadın oldu. Dilimi çok iyi konuşuyordu.
– Yabancı, gel falına bakayım, dedi.
Güldüm.
– Benim falıma çoktan bakıldı.
– Ama burda bakılmadı, dedi. Bir de burda baktır.
– Ne falına bakıyorsun? diye sordum gülümsememi sürdürerek.
– Ayna, dedi.
Sonra, yanıtımı beklemeden, elimden tuttu, yolun kıyısındaki kavakların altına götürdü beni.
Eli elimde, çömeldi.
Koynundan yuvarlak bir el aynası çıkarıp uzattı:
– İyice bak bu aynaya, dedi. Hiçbir şey düşünmemeye çalışarak iyice bak. Sonra onu bana ver.
Teninin kokusunun işlediği terli aynayı aldım ve baktım.
Kırık bir aynaydı bu.
Kırık, paslı parçalarına yansıyan yüzümü gördüm.
Bu gerçekten benim yüzüm müydü, değil miydi, bilemeyeceğim.
– Tamam deyip aynayı elimden aldı.
Sonra uzun uzun aynayı inceledi.
Sanki gördüğü kendi yüzü, kendi gözleri değildi.
– Garip, dedi. Hiçbir şey görülmüyor. Ya sen gerçekten bakmadın bu aynaya, ya da bakarken bir şeyler düşündün. Ama o düşündüklerin de gözükmüyor aynada.
– Yani falım boş mu çıktı? dedim.
– Böyle şeyler söylenmez, dedi. En büyük uğursuzluk budur, falın boş çıkması. Belki de ben okuyamıyorum falını.
– Ya da aynan kırık, onun için, dedim.
– Eh, dedi, yıllarca koynumda taşıdığım, bir kez olsun çıkarıp kendi yüzüme bakmadığım bu ayna, ister istemez kırık olacaktı. Ama

ben bu aynadan başkasıyla fal bakamam. İstersen bir daha deneyelim.
Aynayı yeniden uzattı.
Çömeldiğim yerden kalktım.
– Yoo, dedim, ikinci bir kez, kırık, puslu bir aynada görmek istemem yüzümü.
- Öyleyse gözlerimin içine bak, dedi.
Daha önce oynamıştım bu oyunu.
- Yoo hayır, dedim. Bir fal için bu kadarı yeter.

KAYIT

– Sizin burdaki göreviniz nedir? dedim.
– Gelen ve giden evrakı kaydetmek Sayın Müfettiş, dedi.
– Peki, bu evrakları okuyor musunuz? dedim.
– Hayır, dedi. Benim görevim yalnızca kayıt defterine gerekli notu düşmek. Dairemizde, evrakları okumakla görevli kimse yok.
– Peki şu anda ne yapıyorsunuz?
– Bağışlayın, dedi, (elindeki kalemi bırakıp) söylemeyi unuttum: Bir de çevremdeki konuşulanları yazmakla görevliyim.
– Bu konuşmamızı da yazacak mısınız? dedim.
– Şu anda yapmakta olduğum bu, Sayın Müfettiş, dedi.
– Ama ben müfettiş değilim, dedim.
– Olsun, dedi, fark etmez. Doğu'da herkes görevini yapmakla yükümlüdür. Soru sormadan. Bakıp görmeden. Özellikle sormadan ve görmeden.

KONUŞMA

– Burda ne arıyorsun? dedi birden karşıma çıkan, eli tüfekli bekçi.
– Dolaşıyorum, dedim.
– Bey'den izin aldın mı? dedi.
– Hangi Bey'den? dedim. Bu dağların Bey'i mi var?
– Elbette var, dedi tüfeği göğsüme doğrultup, yoksa senin, Bey'den haberin yok mu?
– Hayır, yok, dedim. Ben garip bir yolcuyum. Buralarda dolaşıyorum.
– Kimliğini görebilir miyim? dedi.
– Ne kimliği? dedim. Ben buraya sayıma geldim. Devlet görevlisiyim. İstediğin kimlikse, işte kimlik.
İç cebimden, Bakanlığın adıma düzenlediği, sayman kartını çıkarıp gösterdim.
– Bu kimlik burda geçersizdir, dedi, elimden alıp bakmadan.
– Ama ben görevliyim, buraya insan ve hayvan sayımı yapmak için geldim, dedim.
– Kimse, Bey'in izni olmadan burda sayım yapamaz, dedi.
– Öyleyse beni Bey'inize götür, dedim.
– Bey'imiz şu sıralar başkentte, dedi. Ama madem izinsiz de olsa buralara değin taban teptin, sana bir şeyler ikram etmeden gönderemem. Bu Bey'imize ve törelerimize saygısızlık olur.
Tüfeğini indirdi. Önüme geç, gibilerden namlusuyla yol gösterdi.

RASTLANTI

– Bir tekne kiralamak istiyordum.
– Bunu niçin istiyorsun diye sordu.
– Yolculuk her zaman çekmiştir beni, dedim.
– Hiçbir kaptan öldürdün mü? diye sordu.
– Bu saçma soru da nerden çıktı? dedim. Ben dürüst bir insanım.
– Dürüst olabilirsin, dedi. Ama istediğin, benim sorumdan daha saçma. Gördüğün gibi, burda dağ başındayız. Burda tekne ne arar? Buralarda yanlışlıkla tekne arayan kişi, olsa olsa kaptanını öldürüp buralara kaçan bir denizci olabilir. Ama illâ da bilmek istiyorsan, tekneye benzemeyen, ama yük taşımada aynı işi gören kelekler burdan 180 kilometre ötede, Dicle üzerindedir.
– Dicle denize varır mı? diye sordum.
– Bir denizci olmadığın gibi, coğrafyan da sıfır, dedi. Bir yanlışlık sonucu mu buradasın? diye sordu.
– Bir yanlışlık sonucu olmalı, evet, dedim. Ya da bir rastlantı sonucu.
– Durumunun bilincinde olduğuna göre... diye başladı, ama söylediklerine inanmadığımı gözlerimden okumuş olmalı ki, cümlesini bitirmeden çekip gitti.

Baktım:
Kar yağıyordu tepelere.
Çok yüksek tepelere.

NÖBETÇİ

– Senin burda işin ne? diye sordum.
– Nöbetçiyim, dedi.
– Neyin nöbetini tutuyorsun? dedim.
– Bunu size söyleyemem, dedi.
– Kendinin bilmediğini niçin saklıyorsun? dedim.
– Benim ağzımdan lâf alamazsınız, dedi.
– Lâf almaya çalışmıyorum, budala, dedim. Burada canlı olarak yalnızca sen ve ben kaldık. Bir rastlantı olsa gerek. Ama yalnızca sen ve ben. Bunu kafana yaz ve nöbetin bittiğinde (umarım nöbetinin ne zaman bittiğini biliyorsundur) gel beni bul ki birlikte yola koyulalım.
Az ilerimizdeki cephaneliği işaretledim:
– Ben ordayım. Ama bil ki pek fazla beklemem senin nöbetini.

PUSULA/SIZ

Elimde pusula soruyorum:
– Nereye gidiyoruz Ramazan?
– Köye.
– Köyün yolu burdan değil ki.
– Artık köyün yolu yok Hoca. Kar kapadı köyün yolunu. Yaza değin köyün yolu diye bir şey yok.
– Öyleyse nasıl gideceğiz köye?
– Yeni bir yol açarak. Şu anda yaptığımız da bu.
– Ama sen yanlış yönde açıyorsun yolu.
– Sen elindeki pusulaya bakma Hoca, beni izle.
– Ama yanlış yoldasın Ramazan.
– Öyleyse beni bırak, pusulayı izle. Ya da kendi yolunu kendin aç.

KARAKIŞ

Halit bu ne kar!
Sen daha beterini görmedin Hocam, bu henüz bahar.
Bahar mı? Kış baharı mı bu?
- Handiyse.
- Göz gözü görmüyor Halit, bu ne mene bahar karı?
Az sonra açılır Hocam.
Sonra?
Sonra kurtlar iner. İşte o zaman yeniden karakış.
Peki o zaman ne yapacağız?
- O zaman kendi içimize döneceğiz Hocam.

SES

– Kim ölmüş? dedi bir ses.
– Kim öldürmüş? dedi bir başka ses.
– Kaç kişi ölmüş? dedi bir üçüncü ses.
– Ne zaman öldürmüşler? dedi tanımadık bir ses.
– Öldüren de ölür, dedi tanıdık bir ses.
– Üç de çocuk, dedi değişik bir ses.
– Beş de kadın, dedi aynı ses.
– Nereye gidiyoruz, diye sordu yaşlı bir ses.
– Bilmez gibi konuşma, dedi genç bir ses.
– Vallah bilmez, dedi son ses.
Çünkü onunla birlikte, gözünü kapamadan önce gördüğü dağın doruğu da öldü evin penceresi de öldü havlayan köpek de öldü çeşmenin akan suyu da öldü rüzgârda salınan kavaklar da öldü eriyen kar da öldü ve en son güneş öldü –

KİM

"Kim ki bu dağları görür, iflah olmaz" demişti ihtiyar.
Bunu bir yaşlılık sabuklaması olarak dinlemiştim.
Aradan yıllar yıllar geçti.
Yeniden vardım dağlara.
Köyleri göçmüş, köpekleri bile havlamayan dağlara.
Karşıma çıkan ilk insanoğluna sordum:
– Nereye gitti bu insanlar?
Boş gözlerle baktı yüzüme.
Rehberim sorumu, kendi dilinde yineledi. O da (çok şükür) ağzını açıp üç sözcük söyledi. Sonra, sanki karşılaşmamız olağanmış gibi, yoluna devam etti.
– Ne dedi? diye sordum rehberime.
– Senin geldiğin yerlere gitmişler, dedi.

HOŞ

– Hoş gelmişen, diyor otobüsten indiğimde bavullarımı elimden alan genç adam.
– Hoş bulduk, diyorum (şaşkınca).
– Seni çok bekledik, diyor o.
Elinde bavullarım yürüyor.
– Yol uzundu, diyorum.
– Bilmez miyiz? diyor.
Otelin önünde duruyoruz.
– Ben içeri giremem, diyor. Sen bu gece rahat uyuyasın. Sabah seni burda bulurum.
– Ne yapacağız? diyorum.
Gülüyor.
– Yapacak çok şeyimiz var, diyor. Hele yarın olsun.

Sabah oluyor.
Kapımın önünde o.
– Rahat uyudun mu? diyor
– Uyudum, diyorum.
– Şimdi gidek, kahvaltı edek, diyor.
Kahvaltı: Sıcak pide, otlu peynir, ardı arkası bitmeyen çay.
– Şimdi ne yapacağız? diyorum.
– Şimdi mi? diyor. Ne mi yapacağız? diyor. Bilmem, diyor. İstersen dağlarda dolaşırız. İstersen sen avlanırsın, ben seyrederim. (Bir an duruyor. Sonra): – İstersen seni ona götürürüm, diyor.
– Ona mı? diyorum.
– Evet, diyor, Siz, birbirinizi beklemiyor musunuz?
– Kim? diyorum.
– Dağlar, diyor gülerek. Sonra ekliyor: Bu dağları da Tanrı yarattı.
– Hepimizi, diye yanıtlıyorum. Seni de, beni de. Hepimizi.
– Yoo hepimizi değil, diyor. Alay etme.
– Peki kimleri? diyorum.
– Bu sarp dağları, bu topraksız dağları, bu ağaçsız dağları, diyor o.
– Peki, insanları yaratmadı mı? diyorum.
– Hayır, diyor. İnsanlar kendi kendilerini yarattılar.

KEREM

- Kerem, Ben de büyümeden ölecek miyim? diye sordu.
- Niçin ölesin? dedim.
- Herkes ölüyo, dedi. Gece oluyo, herkes ölüyo.
Sana bir şey olmaz, dedim.
- Öyleyse beni yanında götür, dedi. Ben yanındayken sana da bir şey olmaz.
- Peki anan, baban, kardeşlerin, koyunların, köpeklerin n'olacak? dedim.
- Hepisi ölcek, dedi. N'assın olsa hepisi ölcek. Ben senlen gelem. Beni sen kurtar. Ben de seni kurtaram.

NE

– Tanrı'nın olmadığı bu dağ başında sen ne arıyorsun? diye sordu tanıdık bir ses.
Hiçbir şey aramıyordum.
Orda, dağ başında, o dağ başında yaşayan ve ölen insanların arasındaydım, hepsi bu.
Böyle dedim.
Bana,
– Onlardan biriymiş gibi konuşma, dedi. Sen, kendin niçin ordasın?
–Bilmiyorum, dedim. Belki, sizlerden değil, *artık* onlardan biri oldüğum için.

ÇIĞLIK
(1982)

İlk kez 1982 yılında Ada Yayınları tarafından yayımlanmıştır.

ÇIĞLIK

ÜÇ DÜŞ/ÜŞ

I/

Bir kuşum. Uçuyorum. Boşlukta süzülmekten duyduğum mutluluktan soluğum tıkanacak gibi.
Uyku ile uyanıklık arasındaki anda (o ara-bölgede) kuş değilim, kuş olmadığımın bilincindeyim, bir başka deyişle kuş olmadığını bilen, ama bir kuş olan, bir kuş gibi uçabilen, boşlukta süzülen bir yaratığım.
Kuş olmadığını biliyorsun, diyorum kendi kendime. Uçtuğuna aldanma, bir insansın. Gördüğün bir düş. Düşte insan da uçabilir. Ama bir kuş olarak değil, diye yanıtlıyorum kendi kendimi.

Yalnızım yatağımda. Tartışma biter bitmez yeniden uykuya dalıyorum. Yeniden boşlukta süzülen bir kuşum. Bir pike yapıyorum. Kanatlarım suya değdi-değecek (altımda bir göl var). Bir kanat çırpışıyla yükseliyorum. Soluğum tıkanana değin yükseliyorum. Sonra yeniden bir pike. Pike... kendini bırakmak demek. Kanat çırpmadan. Havadan ağır olan bedenin, yeryüzüne doğru süzülüşü. Bu süzülüşte, göl kıyısındaki kamışların ardında bir avcı görüyorum. İki kanat çırpışı... yeniden havalanıyorum. Ama o ne, bir patlama ve göğsümde bir acı. Dengemi yitiriyorum. Güçsüz kanatlarım çırptıkça dayanılmaz bir acı veriyor. Yükselme çabalarım boşuna. Boşlukta yalpalayarak düşüyorum. Ağaçlar, çalılar, toprak yaklaşıyor. Ya da ben onlara yaklaşıyorum. Aynı şey. Düşmemek için yeniden çırpıyorum kanatlarımı. Ama güçsüz kanatlar havalandırmıyor beni.
Yerden birkaç metre yükseklikte, ağaç gövdeleriyle çalılar arasında, bocalıyorum. Düşme, diyorum kendi kendime. Düşersen bitiktir sonun. Bir köpek gelir ve çıkmamış canını çıkarır. Düşmemek için,çabalıyorum. Havalanmak, yükselmek için acıyla kanat çırptığımda, çok az, çok çok az yükselebiliyorum. Bu arada,

içimden bir ses, bana olağanüstü bir kuş olduğumu, canımı verdiğimde (kime vereceğim canımı, köpeğe mi, insana mı?) küllerimden yeni bir kuşun doğacağını söylüyor.
Küllerimden... Yeni bir kuş...
Bu yeni doğacak kuş, gene ben mi olacağım?
Sorular büsbütün güçleştiriyor kanat vuruşlarımı. Bir çalılık arıyorum. Yükselemeyeceğimi gördüm artık. Kurtulmak, dinlenmek, bir soluk almak için bir çalılık arıyorum. Bağrımdaki acının ateşiyle, ben düşer düşmez ateş alacak ve kendisiyle birlikte beni de yakacak bir çalılık.
Gördüm o çalılığı. Gölden uzakta, çamların altında, bir öbeği oluşturan yoğun çalılığı. Üzerine geldiğimde, kanat çırpmadım. Bıraktım kendimi. Çalılar, tüylerimin arasından etime saplanırken, biraz sonra yeniden nasıl doğacağımı merak ediyordum.
Ateşin sıcaklığı yerine, köpek havlamaları duydum. Ben yok olup yeniden doğmadan, itin teki işimi bitirmesin, diye çırpınıyorum çalının içinde. Köpek çalının önünde. Havlıyor. Ama çalının içine atlayıp beni haklayacak yürek yok onda. Ya da, akıllı bir köpek. Çalıya bir girse, bir daha çıkamayacağını biliyor.
Bağırıyorum. Ama sesim çıkmıyor. Ateşi isteyen. Yeniden doğmayacak olsa bile, yok olmayı isteyen bir kuşun çığlığı. Sanırım köpek duydu bu çığlığımı ve dönüp kaçmaya başladı.
Avcı, şaşkın, köpeğe ve çevresine bakıyor.

II/

İkinci düşümde bir avcıyım.

Havada bir kuş. O güne değin görmediğim büyüklükte ve güzellikte. Tavus mu desem, Anka mı? Bilmiyorum. Ne avladım böylesini, ne de avlanmışını gördüm.
Çiftenin namlusu yere çevrili, bir süre, uzun bir süre seyrediyorum bu kuşun havadaki süzülüşünü. Tek başına. Sanki uçuşun tadını çıkarıyor. Sonunda avcılık ağır basıyor. Çiftenin namlusunu, yavaş yavaş, yerden havaya doğru kaldırıyorum. Elimde olmadan

(sanki) nişan alıyorum. Ve çekiyorum tetiği.
Üst üste iki kez. Birkaç parça tüy süzülüyor boşlukta. Kuş, düşer gibi oluyor, sonra yine yükseliyor. Ama eski uçuşu değil bu. Boşlukta süzülmüyor. Yerde debelenen bir kurbanlık koyun gibi; ama o havada debeleniyor. Bari göle, açığa düşmese diyorum. Kaç dakika ya da kaç saniye bilmiyorum (bana çok uzun geliyor, ya ona?) karşı koyuyor düşüşe. Sonra, güçsüz, döne döne düşmeye başlıyor. Kırık, güçsüz kanatları karşı koyamıyor yer çekimine. Birkaç metre kala, dengesini sağlar gibi oluyor. Ama yükselemiyor. Düşmüyor da. Yere yatay uçuyor. Bir sığınak, benim ve köpeğimin bulamayacağı, bulsak da varamayacağımız, bir sığınak arar gibi. Bir süre böyle, sürüklenir gibi uçuyor. Sonra bir göktaşı gibi düşüyor, bir çalının (sanki özel olarak seçtiği) içine. Köpeğim çoktan düştüğü yere vardı. Çalılığın önünde havlıyor. Ama havlamaları boşuna. Çalılığa girmeye korktu. Kulakları düşük, havlamaktan yorgun bana doğru seyirtiyor. Kuyruğu art bacakları arasında. Başı yerde. Utanır gibi.

III/

Üçüncü düşümde bir köpek olarak görüyorum kendimi. Bir av köpeği. Sıska, uzun, düşünceli, dikkatli, burnu yerde bir av köpeği olarak. Avcı. Göl kıyısına vardığımızda beni özgür bıraktı. Avımla baş başa. Çevreyi yokluyorum, hiçbir av yok. Avcı izlemiyor beni. Onun gözleri gökyüzünde. Gözlerini ayırmıyor yukarılardan. Bu avcıyı daha önce görmüşlüğüm yok. Beni yetiştiren (efendim) o değil. Ama gerçek efendimi, onun kokusunu, sesini, yüzünü de ansımıyorum. Birbirine iki yabancı (ben: köpek, o: avcı), bir avdayız.
Köpek ve avcı.
Avcı ve köpek.
Birbirimizi tanısak ne olur, tanımasak ne olur?
O benim gerçek efendim olsa n'olur, olmasa n'olur?
Yazgı ya da tutku birleştirmiş olmalı ikimizi.
Bu yazgının ya da tutkunun beni birleştirdiği insanoğlunun yüzünü

görmek geliyor içimden. Ama boyu öylesine uzun ve başı öylesine yücelerde ki göremiyorum yüzünü. Gözleriyle gözlerim, ava çıktığımızdan beri karşılaşmadı. Başını yere eğmiyor. Gök boşluğunda bir kuş dolanıyor. Onu izliyor olmalı. İlkin bir kartal sanıyorum onu. Çünkü çok büyük. Sonra tüylerinin renklerini ayırmsıyorum. Beyaz, kara, al tüyler. Hiç görmüş-lüğüm yok böylesini. Havlıyorum. Göle doğru koşup havlıyorum ki, yabanördekleri uçsunlar ve avcı onları görsün. Yabanördekleri uçuşuyor, ama avcının onları gördüğü yok. Yere, avcının ayakları dibine (eğitim gereği) çöküyorum. Çöker çökmez de bir patlama sesiyle kendime gelip koşmaya başlıyorum. Boşlukta kanat çırpan çaresiz kuşun düşeceğini kestirdiğim yere doğru. Kuş, düşmemek için tüm gücünü kullanıyor. Ama kanat çırpışları güçsüz. Kötü bir avcıya eşlik ettiğimi anlıyorum. Üst üste iki atış ve kuş ölmemiş. Ölecek, ama havada değil. Belli ki ağır yaralı. Avcı, "Aport!" diye bağırıyor. Ama neyi getireceğim? Kuş ne yere düştü, ne göle. Henüz havada süzülüyor.
"Aport!" diye yineliyor buyruğunu avcı.
Koşuyorum. Kuş düştü düşecek. Üzerimde kanat çırpıp duruyor. Yere düşmemek için çabalıyor. Sonra, gücünü tümüyle yitirmiş, bir çalılığa vuruyor kendini. Öylesine bir çalılık ki, içine girip onu çıkarmamın olanağı yok. Elimden hiçbir şey gelmediği için yalnızca havlıyorum. Sonra, havlamaktan da usanıyorum. Avdan da, avcıdan da öteye, belki hiçbir yere doğru koşmaya başlıyorum.

IV/

Uyanıyorum.
Bir avcı
bir kuş
bir köpek olarak
ve—

PAPAĞAN

İki hafta önce aldım. Konuştuğunu söylemişti satıcı.
"Konuş bakalım Robenson, konuş da bey duysun."
"Satılığa mı çıkarıldım?"
Garip bir sesti. Ne bir kadın, ne bir erkek sesi. İnsan sesi değil. Hayvan sesi hiç değil.
Sorusunun yanıtını beklemeden sordu:
"Nasılsınız bayım?"
"İyiyim, dedim. Ya sen Robenson, sen nasılsın?"
"Berbat" diye yanıtladı sorumu.
"Zengin bir sözcük dağarcığı olmalı" dedim satıcıya.
"Evet, dedi. Oldukça."
"Anlam kaymaları oluyor mu?" dedim.
Satıcı ne dediğimi anlamamış, alık alık yüzüme baktı.
"Nasıl yani?"
"Bildiği sözcüğü gelişigüzel bir yerde, anlamı dışında kullanıyor mu?"
"Dikkat etmedim" dedi satıcı. Papağana döndü:
"Böyle şeyler oluyor mu?"
"Berbat" diye yineledi papağan.
Satıcı,
"İnanın ki geniş bir sözcük hazinesi vardır."
"Belli, dedim. Yanıtları yerinde."
Satıcının istediği parayı ödeyip papağanı aldım.
"Eve gidene değin bu kafesin içinde kal, dedim. Bu senin güvencen için. Eve vardığımızda kafesinden çıkarırım. Dileğince yaşarsın?"
"Evde mi?" diye sordu papağan.
"Evde, benim gibi" dedim.
"Berbat" dedi yeniden.
"Görmeden karar verme" dedim.
"Bakalım" dedi.

Satıcıya, hep böyle tek sözcükle konuşup konuşmadığını sordum.
"Tabii ki bir kuş... takdir edersiniz... uzun cümle kurma yeteneği yok."
"Böylesi daha iyi, dedim. Kısa ve kesin konuşması zekâsını gösteriyor."
"Duydun mu?" dedi papağan.
Satıcı güldü,
"Görüyorsunuz, konuşulanın tümünü anlıyor."
"Hayır, dedi papağan. Tümünü değil. Dilediklerimi."
"Konuşmayı siz mi öğrettiniz?" diye sordum.
"Hayır, dedi. Ben aldığımda konuşuyordu. Ama burda da, gelen gidenden birkaç sözcük öğrenmiştir elbet."
"Aşağılık herif" dedi papağan.
"Sattığım için kızıyor" dedi satıcı.
"Sizi çok seviyor olmalı, dedim. Belki de ayrılmak istemiyor sizden."
"Nefret, dedi papağan. Nefret!"
"Beni değil, burasını seviyor olabilir, dedi satıcı. Ama sanmıyorum. Çünkü öbür kuşlar ve bu maymun nasıl olsa konuşmuyor."
"Alık" dedi papağan.
"Bu sözcükleri bildiğini bilmiyordum, dedi satıcı. İlk kez duyuyorum. Kusura bakmayın."
"Tam tersine, dedim. Yerli yerinde kullanıyor sözcükleri."
Satıcı kıvandı:
"Söylemiştim size, dedi. Bir insan gibidir. Çok akıllıdır."
"Hadi yavrum gidelim" dedim papağana.
Elime kafesi aldım. Çıkmadan önce,
"Bir eyvallah demeyecek misin eski sahibine?" dedim.
Kafasını kaldırdı. Tükürür gibi:
"Kuş muhannet geber" dedi.
Gülüştük.
Elimde kafes bir arabaya atladım.
Şoför:
"Papağan mı o kafesteki ağbey" dedi.
"Evet" dedim.
"Konuşmasını biliyor mu?"

"Evet" dedi papağan.
"Vay canına, dedi şoför. Gerçekten konuşuyor, hem de insanın dilinden anlıyor."
"Evet, dedi papağan. Bazen."
"Evet'ten başka bişey biliyor mu ağbey?" dedi şoför.
"Yürü" dedi papağan.
"Harika be ağbey, dedi şoför. Çok matrak. Hem anlıyor, hem karşılık veriyor. İnsan gibi, aynen."
"Hayır" dedi papağan.
"Harika, valla harika, dedi şoför. İlk kez görüyorum böylesini."
"Son kez" dedi papağan.
"Çok matrak, handiyse kavga edecek, dedi şoför. Peki ablacım, dediğin gibi olsun" dedi gülerek.
"Ağbey" diye düzeltti papağan.
Şoför,
"Valla bununla sen iyi para kırarsın ağbey" dedi.
Papağan bakışlarını bana çevirdi. Şoförün ne dediğini anlamamış olmalıydı. Handiyse sorulu, korkulu gözlerle bakıyordu.
"Para kırmak için değil, dedim. Evde yalnızım. Yalnızlığımı paylaşmak için aldım bunu."
"Başka bişey bulamadın mı be ağbey? dedi şoför. Oturup bu kuşla mı konuşacaksın."
"Evet" dedi papağan.
"Doğrusu, galiba haklısın, dedi şoför. İnsan geceleri şöyle bi konuşup dertleşmek istiyor arada bir. Üstelik böylesi..."
"Papağan" dedi papağan.
"Evet, dedi şoför, böylesi bir papağan her yerde bulunmaz."
"Hiçbir yerde" dedi papağan.
"Geldik galiba" dedi şoför.
"Evet, dedim. Şurda köşe başında ineyim."
"Hayırlı olsun ağbey, dedi şoför. Çok akıllı bir kuşa benziyor."
"Aptal" dedi papağan.
"Hergeleye bak sen, dedi şoför. Teşekkür edeceğine kalkmış benim gibi bir insanoğlunu aşağlıyor."

KEDİ İLE FARE

Ah, hayır, dedi kedi. Bu kadarı da fazla. Evcilliğin de bir sınırı olmak gerek. Bir kül kedisi değilim ben.
Ya nesin? diye sordu fare. Bizim ana düşmanımızsın; bununla mı tanımlayacaksın kişiliğini? İşlevin, görevin, sorumluluğun, yalnızca bu mu?: Fare düşmanlığı.
Saçmalama, dedi kedi. İşte burda durmuş karşılıklı konuşuyoruz. Bir kedinin ne işlevi olabilir, okşanmaktan, mırıldanmaktan ve sobanın kıyısında uyuklamaktan başka? Sorumluluğuma gelince, her kedi kendinden sorumludur.
Yalnız kendinden mi? diye sordu fare.
Yalnız kendinden, dedi kedi. Yalnız dişi kedilerin başka sorumlulukları vardır. O da yalnız yavrulama döneminde. İki, bilemedin üç hafta sürer.
Sorumluluk değil o, dedi fare. Tüm yaratıklarda olan türünü koruma içgüdüsü.
Her neyse, dedi kedi.
Ama çok kötü alışkanlıklarınız var, bunu yadsıyamazsın, dedi fare.
Ne gibi? dedi kedi.
Örneğin bir eve, bir insana alışıyorsunuz. Giderek yanaşıyorsunuz. İzin verirsen, yaltaklanıyorsunuz, diyeceğim. İşin kolayını bulmuşsunuz.
Bir eleştiri mi bunlar? dedi kedi.
Sesinde hiçbir kızgınlık ya da kırgınlık yoktu kedinin.
Hayır, yalnızca bir saptama, dedi fare. Zavallı bir farenin saptaması. Ama sanırım doğruluk payı ağır basan.
Yanılıyorsun, dedi kedi. Bizler kimseye alışmayız. Değil insanlara, kendimize bile. Sen hiçbir evde iki kedinin barış içinde bir arada yaşadığını gördün mü? Yanaşmaya gelince, evet, hepimiz bir kapıya yanaşmış görünürüz. Yaşamı kolay kılmak için. Ama hiçbir zaman o evle yetinmeyiz. Çaktırmadan birkaç başka yardımcı kapı

daha buluruz. Doğa içinde, doğal niteliklerimizi koruyarak (ki sanırım bilirsiniz, en yırtıcı hayvan türü içinde yer alırız) yaşamak elbette çok güç. Özellikle bugünkü koşullarda. Tanrı, bize bu güç koşulları kolaylaştırıcı nitelikler vermiş. Bizim yaptığımız, bunları ustalıkla kullanmak.

İyi ama bu tek yanlı nitelik değil ki, dedi fare. İnsanlarda kedi sevgisi olmasa, bu niteliğinizi pek kolay işlevsel duruma getiremezdiniz.

Doğru söylüyorsun, dedi kedi. Ama bir şeyi unutuyorsun, insanlar da bize benzer.

Nasıl? dedi fare. Hangi konularda?

Hiç düşündün mü, insanların bizi niçin evlerine alıp beslediklerini, mangal kıyısında kıvrılıp yatmamıza izin verdiklerini, kucaklarına alıp okşadıklarını, her birimize, birbirine çok benzese de birer ad verdiklerini? Çünkü biz de onlar gibiyiz. Okşanmak, yanaşmak, sevilmek, yardım edilmek istiyoruz.

Peki ama insanların dünyasında kendinizi hiç yabancı duymuyor musunuz? dedi fare.

Onların dünyası bizim dünyamız değil ki, dedi kedi. Biz o dünyanın bir parçasında, kendi dünyamızı kurmuşuz. Tedirgin edildiğimizde hırlıyoruz, tırnaklarımızı gösteriyoruz. Gerektiğinde tırmalıyoruz. Belki evciliz ama, sandığın kadar insancıl değiliz. Hele onların (insanların) kölesi hiç değiliz. Yanaşmayı biliyoruz, ama gerektiğinde başkaldırmayı da. Sürekli başeğenin, insanların dünyasında sevilmediğini atalarımız çoktan öğrenmiş. Senin anlayacağın, kişiliğimizi (yani kediliğimizi) koruyarak, kimi durumlarda, insanlara öykünüyoruz.

Anladım, dedi fare. Ama bu arada, söyler misin, bize karşı düşmanlığınız nerden kaynaklanıyor?

Bak, bunu bilmiyorum, dedi kedi. Gerçekten iyi bir soru. Nerden kaynaklanıyor olabilir sizin türünüze olan düşmanlığımız? Bana bunu öğreten olmadı. Babamı tanımıyorum Anamdan ise, iki haftalık kadarken ayrılmışım. Ama ansırım, kendimi bildim bileli, sizin çıkardığınız en küçük bir tıkırtı, uykumdan uyandırır beni. Kulaklarını dikleşir, sesin nerden geldiğini saptamaya çalışırım. Bunu bilen çocuklar, zaman zaman sizin çıkardığınız sese benzer

sesler çıkarırlar tahtaları tırnaklayarak, sonra da benim şaşkınlığımla eğlenirler. Kısacası, hayır, sizlere niçin düşman olduğumu bilmiyorum. Ama nerde kokunuzu alsam, nerde tıkırtınızı duysam içimde bir öldürme isteği uyanıyor.
Ama bu çok saçma, dedi fare. Çünkü tek yanlı bir düşmanlık. Bizim size düşmanlık duyduğumuz yok ki.
Bilmiyorum, dedi kedi. Belki başa çıkamayacağınız için bir düşmanlık duymuyorsunuz. Ama sizin içinizde de, bize karşı bir kin olmalı. Ömründe ilk kez bir kedi gören bir fındıkfaresi bile kaçacak delik arıyor.
Bu yalnızca bir korku, dedi fare. Yalnız sizden değil, insanlardan da korkup kaçıyoruz biz.
Kaçtığınıza göre bunun bir nedeni olmalı, dedi kedi.
Söyledim, dedi fare. Yalnızca korku.
Şimdi de korkuyor musun? dedi kedi.
Evet, dedi fare. Böyle iki pençenin arasındayken nasıl korkmam?

AT

Ben atı görmedim. Ama binicisini tanıdım. Hiç kimseyle konuşmayan bir adamdı. Bir zamanlar, bu aşiretin başıymış. Aşağıda anlatacağım olaydan sonra aşiret reisliğini kardeşine bırakmış.
Değişik kişilerin ağzından dinlediğim öykünün ortak noktalarını birleştirmekle yetiniyorum:
"Beyaz bir attı. Ayak bileklerindeki dört siyah lekeyi saymazsan. Karda leke var, onda yoktu. Burdan Van'a dört saatte koşardı. Ve bir kez durup sulanmadan. "Ağamız derdi ki, Bu atın anası, babası yoktur. Gölden çıkagelmiş bir attır o. Onu bana getirenler anlatmıştı: Aylı, deprem olacak sanısı veren ağır sıcak bir geceymiş. Gölün kıyısında çadır kurmuş köylülerden bazıları açıkta yatıyormuş. Birden garip bir kişneme duymuşlar. Beşi-onu silahlarına sarılıp kalkmışlar. Bakmışlar ki çevrede yabancı yok. Atlar da uykuda. Dönüp yatmışlar. Ama kısa bir süre sonra yeniden bir kişneme duyulmuş. Bu kez kalkıp baktıklarında, gölün içinden, kıyıya doğru yüzmekte olan bir at görmüşler. At, bir deniz kızı gibi çıkmış ay ışığını yansıtan gölün suyundan. Şöyle bir silkinmiş. Köylüler bir tansık karşısında olduklarını anlamışlar. Bir süre durup hayvana, doğa-üstü bir varlığa bakar gibi bakmışlar. Uzun bir süre sonra açılmış dilleri. Kimileri, 'Bu yabanıl bir attır, dağdan inerken göle düşmüş olmalı. Boynuna bir kement atıp bağlayalım, sonra eğitiriz' demişler. Oysa at, durduğu yerde duruyormuş. İhtiyarlardan biri, 'Görmez misiniz ki yaban değildir, dağdan inen at böyle durur mu?' diye sorgulamış. Sonra ata doğru ilerlemiş. At ürküp kaçmamış ihtiyardan. Atın yelelerini okşamış ihtiyar. 'Biraz ot, saman getirin' demiş. Getirmişler. Tüm oba, kadınlar, çocuklar dâhil uyanmışlar, ateş yakıp, atın çevresinde toplanmışlar. Ata elini ilk değdiren ihtiyar, keçe kılından bir battaniye getirip üstüne örtmüş. Bağlamak isteyenlere engel olmuş: 'Bize gelen, bizden

kaçmaz' demiş. Gerçekten de gitmemiş at. Üç gün başıboş bırakmışlar, kaçmamış. Dördüncü günü eğerlemişler, koşumunu takmışlar. Ama kimse üzerine atlamak yürekliliğini gösterememiş. Bunu da, aynı ihtiyar üstlenmiş. Bir yel gibi uçmuş. Bir yel gibi geri dönmüş. Sonra düşünüp taşınmışlar ve aşiretlerimizin dostluk belirtisi olarak, bana armağan etmeyi düşünmüşler. Bu at terbiye edilmemiştir. Terbiyesi kendindendir.
"Ağamız, iki yıl boyunca bu attan başka bir ata binmemiştir. Ağamız, bu ata her eyer yakışmaz demiş, ve bir İstanbul dönüşü, o güne değin görmediğimiz, gümüş işlemeli bir Çerkez eyeri getirmişti. Nice Arap atı görmüşüzdür, böylesini ne gören vardır, ne bilen.
İşte hocam, ölen bu attır."

Atın ölümünden önce dinlediğim bu öyküyü, bu yöre insanlarının, değişik her şeyi, her olayı, her insanı nasıl efsaneleştirdiklerini bildiğimden, onların düş güçlerinin ürünü olarak değerlendirmiştim. Ama atın, Ağa'ya armağan edilmesiyle ölümü arasında geçen süreyi, bana bu efsaneyi anlatanların tümü görmüştü. Anlatılanlara göre, bu at, yanına başka hiçbir atı yaklaştırmamıştı. İki anlamda da: öbür atların yanına konulduğu ilk gece ahırın kapısını kırarak dışarı çıkmış (...kaçmış, diyemiyorum, çünkü kapıyı kırıp dışarı çıktıktan sonra, ahırın biraz uzağındaki bir ahlat ağacının altına gidip, sabahı orda etmiş). Bu olay ikinci kez yinelenince, Ağa, ona ayrı bir ahır yaptırmak gereğini duymuş.
Daha sonra, vakti geldiğinde, böylesine soylu bir attan döl almak isteyen Ağa, ahırındaki en güzel kısrakları sunmuş, ama o hiçbirine yanaşmamış.

Ve bir gün... (Böyle anlatılır değil mi?) Babasının kasabada olmadığı bir gün, Ağa'nın tek oğlu, o dümdüz ovada, karları birbirine katarak, o güne değin yaşamadığı bir hızı, o güne değin sahip olamadığı güzellikteki bir yaratığın sırtında yaşamak istemiş olmalı ki, ahıra girip atı eyerlemek istemiş. Huysuzlanmasına da pek aldırmamış. Ama at, ahırdan dışarı çıkmak, Ağa'nın oğluna boyun eğmek istememiş. Atların dilinden anlayan bu çocuk, bu atın dilinden anlamamış. Üstelemiş. Ve bu üstelemenin sonucunda, iki güçlü çifte

kaburgalarını parçalayıp ahırın kerpiç duvarlarına göndermiş kanlar içinde bu yiğidi. Ahırdaki gürültü ve çocuğun belli ki, ölmeden kısa bir süre önce (belki birkaç saniye) bağırtısıyla evden dışarı çıkanlar, ahırın açık kapısını görmüşler. İçeri girdiklerinde de, samanların üzerinde, kaburgaları kırılmış, kafatası parçalanmış, Ağa'nın adını ve soyunu sürdürecek tek oğlunun ölüsüyle karşılaşmışlar.
Olay sırasında, Ağa'nın evinde olan Kerem Dayı, "O gün, Ağa'nın damına ayak basmamış, olanları görmemiş olsaydım" der bu konu ne zaman açılsa. "Çocuğu öyle, paramparça, kan içinde samanların üzerinde görünce, bir an bile duraksamadım, katilin kim olduğunu anladım."
"Kimdi?" diye sordum.
"Bilmez gibi sorarsın, dedi. Elbet, o tılsımlı at."
"Ama sizler içeri girdiğinizde at ahırda değilmiş" dedim.
"Evet, dedi Kerem Dayı, ahırda değildi. Nah, şurdaki ahlatın altındaydı. Hiçbirimiz cesaret edip yanına yaklaşamadık. Öyle duruyordu. Daha sonra yanına yaklaşmaya çalışanlardan kaçmadı. Kişnemedi. Huysuzlanmadı. Yakalanmaktan korkmadı. Ama gene de kimse gidip elini süremedi. Hem yakalasaydık ne yapabilirdik ki? At Ağa'nın atıydı. Oğul Ağa'nın oğlu."

"Ağa'ya haberci çıkardılar. Gün çökerken vardı Ağa. Evdeki kadınlar, gündüzden beri ağlayıp, ağıt yakarlardı. Çocuğu öyle kanlar içinde ahırdan almak da kimsenin aklına gelmedi. Ha yatağında, ha samanların üzerinde, ölü için ne fark eder? Üstelik, çocuğun anası Zeno, 'Orda bırakın' demişti. 'Gelsin Ağam da görsün, bu tılsımlı, bu uğursuz at ne mene bir atmış.' (Belki de ilk kez "tılsım" sözcüğü orda, ölünün başucunda, anasının ağzından çıkıp yayılmıştı tüm yöreye.) Ana, ahırda oğlunun başucuna yere çökmüş. Kucağına almak için uzandığı başının yarısının dağılmış olduğunu görünce de, sürünerek kendini dışarı atmış ve kimsenin anlamadığı sözcüklerle bağırıp sonra da kendinden geçmiş."
Ağa gelip ahıra girmiş. Oğlunun ölüsüne (kanlı, darmadağın) bakmış. Sonra ahırın çevresindekilere, 'Burda bırakılır mı bu çocuk?' demiş. 'Niçin içeri almadınız?' Sonra sormuş, 'At nerde?' Gözler aynı yöne, ahlat ağacına doğru çevrilmiş. Ağa yavaş yavaş

yanına yaklaşmış atın.
Alacakaranlıkta, uzaktan seyretmiş köylüler. Aralarından yalnız biri, Sağır Musa, Ağa'nın, ata, 'Bu yapılır mıydı?' dediğini duyar gibi olmuş. Ama bu kesin değil. Kesin olan, tüm köylünün anlattığı, Ağa ile atın, dakikalarca, hiç kımıldamadan göz göze bakışmaları. İlk yorulan at olmuş. Başını yere eğmiş ve öylece kalakalmış.

Buranın töresi gereği, ertesi sabah, ezandan sonra çocuğu gömmüşler. Ağa, gece boyunca ağzını açıp tek bir sözcük söylememiş. Geceyi tek başına odasında geçirmiş. Odanın lambası gün ışıyıncaya değin yanmış. Gün ışırken elinde tabancası, odadan çıkmış, avluyu geçmiş. Sabah cenaze götürülürken, akşam bıraktıkları yerde (ahlat ağacının altı) bıraktıkları gibi duran (başı yere eğik) ata doğru seyirtmiş ki, bakmış, at yok. İşte, o an, zıvanadan çıkmış. Bağırmaya, ordan oraya koşmaya, sağa sola ateş etmeye başlamış.
Ahırlardan atlar çıkarılmış, silahlar kuşanılmış.
Tüm bunların boş bir çaba olduğunu, ona ulaşmanın olanaksız olduğunu biliyorlardı kuşkusuz. Ama bu edimlerini boş bir çaba olmaktan kurtaracak bir düşünceleri olabilir: bir geçitte kıstırmak ya da bir uçuruma doğru yöneltmek atı.
Ama gidenlerin tümü eli boş dönmüş.

"Bir sabah, daha gün doğmadan, herkes uykudayken Ağamız köyden ayrılmış. Nereye, niçin gittiğini kimseye söylememiş." diye sürdürdüler bu garip öyküyü. "Ama hepimiz, nereye, niçin gittiğini biliyorduk. Köyümüzün yiğitlerini dört yöne saldık. İz sürdük. Ağamızı bulamadan döndüler. Aradan üç gün geçti. Dördüncü günün akşamı, atının üzerinde, yorgun, bitkin, Ağamız köye döndü. Terkisinden tılsımlı atın yelesi sallanıyordu."
"Olay böyle mi noktalandı?" diyorum köylülere.
"Evet" diyorlar.
Ama aralarından biri, "Hayır, diyor. Van'dan gelen köylünün anlattıklarını unuttun."

"Haa, evet... aradan aylar geçmişti. Van'dan bir köylü geldi ve bir gece bir kişnemeyle uyandıklarını, çadırlarından dışarı çıktıklarında da tırısa kalkmış, bembeyaz, uzun yeleli bir atın, aralarından geçtiğini gördüklerini, acaba bıldır, gölden gelen atın kardeşi midir, deyip önüne çıkmak istediklerini, onları görünce atın ürkmediğini, yalnız yolunu değiştirdiğini anlattı. Ardından yetişemediklerini, atın geldiği gibi gölün sularına daldığını, ay ışığında, kıyıdan uzaklaşan başını, suya batmış yelelerini gördüklerini, sonra atın tümüyle gözden yittiğini ekledikten sonra, şöyle eyitmiş haberci:
'Ağam meraklanıp beni gönderdi; sorar: acaba Ağamıza armağan ettiğimiz at yaşar mı diye?'
"Haberciye hiçbirimiz olup bitenleri anlatmadık. Sorusunu yanıtsız bıraktık.
Yalnız, Ağamız, efendisine götürmesi için, kabzası değerli taşlarla süslü bir Acem hançeri verdi haberciye."

DENİZ KIYISINDA

Boyuna değişiyor rengi. Mavi. Mavinin her türü. Gök mavisi. Türk mavisi. Camgöbeği. Yeşilimsi. Külrengi mavi. Çivit mavisi (handiyse). Ya da toprak rengi (büyük yağmurlardan sonra). Değişen yalnız rengi değil. Akıntıları, aynaları, dalgaları da. Balıkları da değişiyor. Bugün istavrit, yarın izmarit (oltayı kıyıdan attığınızda). Bugün kırlangıç, vatos; yarın lüfer, dil, çinekop (ağ attığınızda).

Denizin bu değişkenliğini izliyorsunuz. Ve diyorsunuz ki, ne mene bir dünya bu deniz! Durmadan değişiyor, rengi, akıntısı, dalgası, balıkları. Ama bu değişimler için seviyorsunuz denizi. Herhangi bir denizi değil, kendi denizinizi. Hafta sonlarında (benim gibi) pencerenin önüne oturuyorsunuz. Seyrediyorsunuz. Neyi? Denizi. Denizin neyini? Yanıtlayamazsınız ki. Belki rengini, belki dalgaları, belki martıları, belki orkozları, belki balıkçıları, ya da kıyıya çıkıp oltanızı atıyorsunuz. Ya da günbatımında gelincik sepetlerinizi. Ya da elinizde dürbün, gelip geçen gemileri izliyorsunuz.

İnsan tükenir, deniz tükenmez. Denizi bilmeyenlerin, denizi yaşamayanların anlayamayacakları, "alıkça" diye niteleyebilecekleri bu seyir, şaşırtıcı olaylarla doludur. Bir gemi geçer; kar yağmaktadır, gene de gemiden bir insan atlar denize, kıyıya doğru yüzmeye başlar. Siz, denizi seyrediyorsanız, görürsünüz.
Üç gün boyunca kar yağmıştır, kırgın vardır, baygın balıklar su yüzüne vurur. Elinizde kepçe beklersiniz. Gelen, kimi zaman ocakta yanacak bir kalastır. Kimi zaman sahipsiz bir kayık.
Bir cesetle de karşılaşılabilir-- benim karşılaştığım gibi.

O sabah, denize çöpleri dökmeye gittiğimde, rıhtıma vurmuş bir kadın cesediyle karşılaştım. Bir bayram sabahıydı. Kurban ya da Şeker Bayramı. Ansımıyorum. Bahçede kar diz boyuydu. Kadıncağız, sanki suyun içinde üşüyormuş gibime geldi. Göğsü bağrı açıktı. Ayağında bir şalvar, uzun sarı saçları başının çevresinde dolanmış, hırkası ve hırkasının altındaki (ne demeli? bluz mu?) bluzu (evet, bluzu diyelim), önünden açılmış, göğüsleri bembeyaz ortaya çıkmıştı.
Sanki bir ölüye değil de, göğüslerini bana sunmak için denize atlamayı seçmiş bir kadının önündeymişim gibi irkildim. Sanki bir ölü değildi rıhtıma vuran. Umutsuz ama yaşayan bir varlıktı. Benden yardım isteyen. Oysa ölü olduğunu, denizde çok kalmamış olduğunu (henüz şişmemişti) anlamıştım. Elimdeki çöp kovasını denize boşaltamadığımı gören karım, balkonun kapısını açıp bağırdı:
"Üşüteceksin. Niçin dökmüyorsun çöpü?"
"Denize bakıyorum" diye yanıtladım.
Çöp kovasını kıyıda bırakıp, kayıkhaneye girdim. Küreklerden birini alıp rıhtıma döndüm. Cesedi akıntıya doğru, şöyle bir iteledim.
Karım balkondan,
"N'apıyorsun orda?" diye bağırıyordu.
"Hiç, dedim. Bir köpek leşi sürüklenmiş, onu uzaklaştırmaya çalışıyorum."
Akıntılı sulara doğru sürüklemek istiyordum cesedi. Ama tüm çabalarım boşa gidiyordu. Ben kıyıdan uzaklaştırdıkça, ceset yeniden kıyıya dönüyordu. Kayıkhaneye gidecek diye korktum. Bu bayram gününde, kayıkhanede bulunmuş bir ceset! Gel de polislere bu insanı tanımadığını, dalgaların onu kayıkhaneye getirdiğini anlat!
"N'apıyorsun orda? diye seslendi karım. Elinde kürek. Üşüteceksin. Dök çöp kovasını da gir içeri. Bırak köpek leşini."
"Evet, diye sesleniyordum. Şu işi bitireyim, döneceğim."
Ve elimdeki kürekle itelemeye çalışıyordum cesedi.
Denize düşüp yüzme bilmediğinden boğulmuş muydu? Yoksa

kendini bu soğuk kış gününde denize atacak denli umutsuzluğa mı kapılmıştı. Biliyorum. (Hiçbir zaman öğrenilemez bir intiharın gerçek nedeni.)
Küreğin ucunu göğüslerine değdiriyorum. Diri, yaşayan bir insanın göğüsleri duygusunu veriyor. Sonunda oyun bitti: Akıntıya değin sürükleyebildim. Akıntıya kapılıp aldı başını gitti Ben de çöp kovasını denize boşaltabildim.
Karım, kıyıda niçin böyle oyalandığımı sordu.
"Bir insanın üzerine dökmemek için çöpleri" dedim.
"Hangi insanın?" dedi.
"Herhangi bir insanın" dedim.
"Saçmalıyorsun, dedi. Galiba gene bir öykü yazacaksın."
"Hayır, dedim, yazacağım hiçbir şey yok. Böyle bir günde ne yazılabilir?"
Elime dürbünü aldım...

Söyler misiniz, her öyküyü ille de bitirmek mi gerek?

KÖR VE OĞLU

Babamın kör olduğunu çok kişi bilmez.
Ben doğmadan birkaç yıl önce gözlerine inen perdeyi bir daha kaldırmak mümkün olmamış. Annemin anlattığına göre, babam, bu konuda bir çaba da harcamamış. Giderek, Tanrı'nın bir "lûtfu" olarak görmüş körlüğünü. Kalıtımsal bir şeker hastalığının sonucu olan bu körlüğün, babamı onulmaz bir yalnızlığa (yani bir ikinci ve kuşkusuz daha tehlikeli bir hastalığa) itmesi beklenirken, tam tersi olmuş. Gözleri görürken çok az dostu olan, hemen hemen evinden ve bahçesinden çıkmayan babam, yerinde duramayan, herkesle dost olan bir adam olup çıkmış.
Çocukluğumun ilk anılarında, bir insanın gözlerinin görmemesini yadırgadığımı ansıyorum. Beni kucağına alıp konuşan, sevip okşayan adam beni görmüyordu. İçinde yaşadığımız evi, odayı görmüyordu. Savaş yıllarının karartma gecelerinde (altı-yedi yaşlarındaydım) bu karartma onu etkilemiyordu. Gündüz ya da gece, her şeyi eliyle koymuş gibi buluyordu.
Babamın körlüğünü bir süre sonra yadırgamaz oldum. Kör bir babanın oğlu olmaktan utanç duymak bir yana, handiyse gurur duyuyordum.
İnsanları seslerinden tanıyordu babam. Işıkla karanlık, gündüzle gece ayrımı yoktu dünyasında.
Elimden tutup dolaşmaya çıktığımızda, ben değil, o gösteriyordu yolu.
Daha okula gitmeden, okumayı yazmayı bu gözleri görmeyen baba öğretmişti bana. Böylece, onun, gazete okuyan, kitap okuyan gözü oldum. Bu nedenle mi öğretmişti bana okumayı yazmayı? Yoksa, küçük yaşımda okuma alışkanlığını vermek için mi?
Bilmiyorum.
Ama bildiğim bir şey var: körlüğü, kalıtımsal şeker hastalığının sonucu olduğu için, bir gün gelip benim de gözlerimin

görmeyeceğini düşünüyor olmalıydı. Bir gün bana, "İnsan gözü açıkken okumalı ki, benim gibi okuyamaz duruma geldiğinde, bir zamanlar okuduklarıyla avunabilsin, demişti. Ne yazık ki, uğraşım elverişli olduğu halde, gençlik yıllarımda düşünemedim bunu."*
Dizi dibine oturup, ona, elimdeki bir dergiyi bir kitabı okumaya başladığımda, okuduğum ne olursa olsun "Ne güzel, ne güzel..." diye mırıldanırdı.
Bu okumalar uzun sürdüğünde, "Hadi bakalım, gözlerini fazla yorma, git biraz da sokakta arkadaşlarınla oyna" der, kendisi de bahçeye güllere, sardunyalara, menekşelere, kasımpatılarına (mevsimine göre) "bakmaya" çıkardı.
"Bakmak" diyorum, çünkü babamın, özellikle çiçeklerini parmaklarıyla gördüğüne inanıyordum. Örneğin, "Pembe sakız sardunyasının keyfi yok" derdi. Ya da, "Kayısı gülü bu yaz dehşet". Ya da, "Kasımpatılarına çok su verdik, boy attılar, az çiçek verecekler." Ya da, "Şarabî karanfille beyazını ayırmalı. Renkleri birbirine karışacak." Tabii tüm dedikleri doğruydu.
Hayır, körlük bir sakatlık değil, bir yaşamın iki değişik dönemiydi onun için.
Yaşım ilerledikçe seziyordum ki, babam ışığı yitirmemişti. Işığı gözlerine inen perdenin ardında saklıyordu.

Bugünmüş gibi ansıyorum: On dört yaşındaydım, babam, bir gün yüksek sesle okuduğum (hem babam, hem kendim için) bir kitabı (Jules Verne'in *Dünyanın Merkezine Yolculuk* adlı romanıydı bu) okurken,
"Yeter, dedi. Bu akşamlık yeter."
Sade kahvesinden bir yudum aldı, "Yorulmadın mı?" diye sordu.
"Hayır" dedim. Daha on sayfa olmadı."
"Onu sormuyorum" dedi babam. "Bunca yıl okuyorsun bana. Tam sekiz yıl oluyor. İlkin heceleye heceleye okudun. Sonraları hecelemeden, ama ağırca. Daha sonra su gibi. Bu arada okuma alışkanlığı edindin. Sorduğum şu: böyle yüksek sesle okumaktan yorulmadın mı?"

* Babam, Ulusal Kütüphane şefliğinden emekliydi.

"Hayır, dedim. Yalnız senin için değil ki, kendim için de okuyorum."
"Bu iyi bir şey, dedi babam. Ama artık, yalnız kendin için okusan?"
"Niçin? dedim. Bir kitabı paylaşıyoruz..."
Babam sözümü kesti:
"Bir kitabı paylaşıyoruz mu dedin?"
"Evet" dedim.
"Demek ki büyüdün oğlum, dedi. Demek vaktinden önce büyüdün. Artık kendi kitaplarını kendin oku. İçinden. Tek başına."
Bunları söylerken sesinde ne bir umutsuzluk vardı, ne bir kırgınlık. Tam tersine, bir coşku vardı
(bile) diyebilirim. Bunu ayrımsadığım için olacak, üzülmedim.
Yalnızca sordum:
"Yoksa sen mi yoruldun?"
Güldü.
"Olabilir, dedi. Sanırım buna hakkım olmalı." Bir an duraladı, sonra:
"Hayır, dedi. Bu değil. Belki artık dinlemek değil de, yazmak istiyorum."
Çok şaşırmıştım.
"Yazmak mı? dedim. Ne yazacaksın?"
"Ahh! Korkma oğulcuk, dedi. Öyle okuduğun gibi romanlar, öyküler yazmayacağım. Bir zamanlar okuduğum kitapları yazacağım. Kendi gözlerimle okuduğum kitapları."
"Ama bunun bir anlamı yok ki, dedim. O kitaplar daha önce yazılmış olduğuna göre..."
"Var" dedi babam.
Tek heceli, kesin bir sözcük: "Var."
Bir süre sustu. Sonra ekledi:
"Belleğimde kalanları yazacağım. Böylece bir kitaptan, bir körün belleğinde neler kaldığını göreceğiz."
"Öyleyse izin ver, ben yazayım, dedim. Yani demek istiyorum ki..."
"Demek istediğini anladım, dedi babam. Sen söyle, ben de yazayım, demek istiyorsun."
"Evet" dedim.
"Niçin olmasın? dedi. Senin el yazın, sanırım, gözü görmeyen bir ihtiyarınkinden daha okunaklıdır."

"Ne zaman başlıyoruz?" dedim.
"Yarından tezi yok" dedi babam.

Ertesi günü iple çektim. Okulda, dersleri izleyemedim. Eve dönerken kalın bir defter aldım. Akşam yemekten sonra, her zamanki gibi, babam kahvesini içerken, sedire, yanına oturdum.
"Bir defter aldım, dedim. Yazmak için seni bekliyorum."
Ve babam ilk cümlesini, kahvesinden ilk yudumu aldıktan sonra söyledi.
Ne yazık ki, defterimin dörtte birini bile dolduramadık: Babam, bu işe koyulduğumuzdan birkaç hafta sonra, uykusunda (onun çok kullandığı bir deyimle), "ruhunu teslim" etti.
Ölümüne değin hemen her akşam birkaç parça yazdırmıştı.
Bunların hangi yazarlara, hangi kitaplara ait olduğunu bilmiyorum. Belleği, babamı ne kadar yanılttı? Bana yazdırdıklarına kendinden neler kattı? Ne kadarını uydurdu? Hiçbirini bilmiyorum.
Aradan geçen otuz yılı aşan bir süre sonra, bu parçaların, bir gün, yazar oğlu tarafından yayımlanmasını ister miydi? Doğrusu, bu sorunun yanıtını da bilmiyorum.

II/ BABAMIN DEDİKLERİ

I /
Sadi, Bostan'*ın bir yerinde şöyle der:*
"Buyruğa boyun eğen, çok geçmeden buyruk sahibi olur."
Bir şaire yakışmayan alçaltıcı bir yalandır bu.
Ben, buyruğa boyun eğmedim.
Buyruk sahibi de olmadım.
Karanlığa bile boyun eğmedim.
Gözlerim görmez olduğunda bile
ışık içinde yaşadım.
Bu yol, buyruğa boyun eğmeyen tüm insanlara açıktır.

2./
Âmâ isen, senin için gören biri vardır.
Sağır isen, senin için duyan biri vardır.
Her iki (ağır) durumda da
"mahcup" olma.
Çünkü senin gözün ve senin kulağın olanlar
kerem sahibi kişilerdir.

3./
Gözüm görürken
amber öküzü sandığım kişiler
gözlerim görmez olduğunda,
gördüm ki
birer merkepmişler.

4./
Körüm.
Ah! bir de sağır olsaydım.
Belki o zaman mistik olabilirdim.

5./
Gözüm görmeyeli beri
insanları daha iyi görüyorum.

6./
Tanrı'yı aramadım.
Çünkü okuduğum kitapların bir çoğunda,
O'nu benden önce,
birçok kişinin bulduğunu gördüm.
(Ya da onlar, böyle bir sanıya kapılmışlardı.)
Böylece, O'nu aramamın bir nedeni kalmadı.
Ama, Tanrı'ya,
(Daha doğrusu Tanrı kavramına)
sırtını dönmüş biri olarak da yaşamadım.
Ne de O'nunla birlikte yaşadım.
Sınırdaydım.

Varlıkla-yokluk arasındaki sınırda.
Zaman zaman
gölgesini üzerimde duymadığımı
söyleyemem.
Ama yalnızca gölgesini.

7./
Gençliğimde,
tekkeler vardı.
Bugün de var.
Ama eski tekkeler değil.
Ve apaçık değil.
Mezheplere gelince, bambaşka.
Ben, hiçbir tekkeyi seçmedim gençliğimde.
Çünkü birini seçmek için,
tümünü dolaşmam
tümümün yolunu anlamam gerekiyordu.
Buna da ömrüm yetmezdi.

8./
Tekkelerin
şeyhlerin
dışında da erişilebilir Tanrı'ya (varsa eğer).
Belki yalnızca
(bunların) dışında erişilebilir.

9./
Yaşıtlarımdan birkaç ayrımım var:
Savaşa gitmedim.
Para sahibi olmadım.
Ünüm, unvanım olmadı.
İnsan yalnız yaptıklarıyla değil
yapmadıklarıyla da insandır
diye düşündüm.

10./
Gözlerime perde yeni inmişti.
Körlüğe alışmaya çalışıyordum.
Arada bir, bir ağaca, bir duvara,
bir insana çarptığım oluyordu.
Bir gün, yol ortasında çarptığım bir kadın
(onun kadın olduğunu ilkin kokusundan
sonra ipek çarşafından anlamıştım.
Daha sonra, sesi, bu sezilerimi doğrulamıştı)
homurdanmak yerine, çantasını açıp,
elime bir metal parçası (yüz para) sıkıştırmıştı.
Ona bir dilenci olmadığımı söyleyemezdim.
Çünkü her kör
kendisine yardım edilmesi gereken (insanlık borcu!)
biridir.
Kabullendim hayatımın bu ilk ve son sadakasını.
Tanrı'nın, kendisini nazardan ve belâdan saklaması
dileğinde bulundum bıyık altından gülümsemeden.
Ama o metal parçasını cebime koyamadım, avcumda sakladım.
Çok geçmeden bir başka insana tosladım.
Bu kez, karşımdaki, benden önce davranıp özür diledi.
Anladım ki iki kör çarpışmıştır.
Ama karşımdakine bunu (benim de onun gibi bir kör olduğumu) belli etmedim.
Elimdeki metal parçasını tutuşturdum.
Bağışla beni, dedim, dalmış gidiyordum, görmedim seni.

11./
Elimde bastonum, kendi yolumda gidiyordum.
Birkaç hayta, yolumu kesti:
"– Hey kör, nereye gidiyorsun?" dediler.
Taşlamazsanız ve yolumdan çekilirseniz, sizin gitmeyeceğiniz bir yere gidiyorum" dedim.
Biri elimden bastonumu almaya kalktı.
Bastonumu kaldırıp kafasına vurmadım.
Vurabilirdim.

Biri paltomun eteğinden çekti.
– Sizinle ilgili olmayan bir yolda bile yürümeme izin vermiyorsunuz.
Yoksa bir körden korkuyor musunuz? diye sordum.
Karşılık vermediler.
Böylece (bir soru sayesinde) sağ-salim yuvama döndüm.

12./
Yıllardır
"Bana yaşamımı geri ver" diyeceğim
birini arıyorum.
Gözlerim görseydi eğer
belki bir aynada
bir gün
bir ışıkta
kime seslendiğimi bilebilirdim.

13./
Bir kör için zaman yoktur.
Çünkü gece ve gündüz yoktur.
Ama gören için de zaman yoktur.
Çünkü gün ve gece
zaman değildir.
Yalnızca aydınlık ve karanlıktır.

14./
Gözüm görürken felsefe ile ilgilenmedim.
Kör olduktan sonra ilgilenmenin ise bir anlamı yoktu.
Oysa, gözüm görürken ilgilenseydim
ola ki, körlük dönemimde
bir gizden bin sim çıkarabilirdim.

15./
Bir zamanlar bir köpeğim vardı.
Tüm insanlara saldırırdı.
İnsan olmayanlara havlamazdı bile.
Böylece kimin geldiğini bilirdim.

16./
Gözlerim görürken daha az dinliyordum insanları.
Gözlerim görmez olduğunda
dikkatle dinler oldum.
Gözlerim görürken
sözlerden hiçbir şey yitirmemiştim.

17./
Renkler...
İşin garibi
körlüğümden beri
insanları olduğu gibi
renkleri de daha iyi algılıyorum.

18./
Körlüğümün birinci yılına varmadan
parmaklarım görmeye başladı.
Herkesi değil.
Her biçimi değil.
Her rengi değil.
Ama gözüm görürken de
her kişiyi
her biçimi
her rengi
gördüğümü söyleyemezdim ki.

19./
Kör bir yazardan söz ettiler.
Kör bir okurdan daha iyi durumdadır, dedim.

20./
Çok şükür görmüyor gözlerim.
Ya kör olmayıp da
göremiyor olsaydım.

21./
Sadi der ki: "Görenle görmeyen arasındaki ayrım nedir?
Yalnızca ışık mı? Yoksa renkler mi?
Işıksa, ışığı görmeyenler var.
Renklerse, herkese başka başka görünür.
Âmânın dünyası
bakıp da görmeyenin dünyasından
daha zengin olabilir."
Sadi'nin mi bu sözler, yoksa Câmi'nin mi?
Yoksa ben mi uydurdum?

22./
Bir de gözlerim görmezken
âşık olabilseydim.

23./
Aşk, acı, umutsuzluk, coşku vb.
en çok gözlere yansır, gözlerde okunur.
Aşklarımı, acılarımı, umutlarımı, coşkularımı
kimse okuyamıyor artık.

24./
İnsanları sevmek değil.
İnsanı sevmek.
Doğru olan budur.
Körlük dönemimde anladım.

25./
Hayvanları seven, insanları da sever, derler.
Yalan.
Bazı hayvanlar sevilir.
Ve bazı insanlar.

26./
Gözlerim açılsın istemezdim.

27./
Kimi zaman düşünüyorum da
bu körlük
Tanrı'nın bir lûtfu gibi geliyor bana.

28./
Kör olup gören var.
Gözleri açık olup görmeyen.
Kendimi savunmak için söylemiyorum,
tam tersine, bir çeşit itiraf bu söyleyeceğim:
Kör olduğumdan beri gördüğüm birçok şey var ki
gözüm açıkken görememiştim.

29./
Oğlum balık almış.
Bir bakayım dedim.
Ve balığın bayat olduğunu söyledim.
Hiçbir şey söylemedi oğlum, ama şaşırdığını anladım.
Sormadığı soruyu yanıtladım:
– Galsemalarını görmüyorum ama, kokusunu duyuyorum.

30./
İnsanlar ikiye ayrılabilir mi:
Körler ve görenler.
Kuşkusuz, evet.
Ama bu durumda
bakanlarla görenleri
işitenlerle duyanları
okuyanlarla anlayanları
ayırmak gerekmez mi?
Sağırlık, körlük birer sakatlık.
Ya öbürleri?

31./
Batı şiiri Doğu şiirinin ritmini bilmez.
Doğu şiiri Batı şiirinin ritmini bilmez.

Özgür koşuk bunun bilincindeki şairlerin yarattığı
bir şiir türü olmalı.

32./
Bir dostum, son soluğunda,
"Hayat buymuş demek" demişti.
Doğarsın. Büyürsün. Koşarsın. Ve ölürsün.
Evet, kendimden biliyorum, budur yaşam.
Gözün kör, kulağın sağır olsa da, olmasa da.
Üç sözcükten oluşan bir cümleye ("Hayat buymuş demek")
sığacak denli yalındır yaşam.

33./
Ölürken hayıflanacağım şu olacak:
Geride hiçbir şey bırakmadım.
Hayıflanmamın nedeni bir şey bırakmamış olmak değil
bırakabilecekken, bir şeyler bırakmamış olmak. Örneğin,
"Remildeki Rastlantısal Öğeler"
ya da
"Burçlar ve Karakterler"
ya da
"Körler ve Görenler"
başlıkları altında
birer inceleme bırakabilirdim gerimde.
Bunlardan hiçbirini bırakmamamı nasıl açıklamalı?
Tembelliğimden mi?
"Kim okur? Kim dinler?" umutsuzluğumdan mı?
Kendimi küçük görüşümden mi?
Bâki kalacak hoş sedaya inançsızlığımdan mı?
Bilmiyorum.
Sanırım, gözleri gören,
ve benden daha bilgili, daha yetenekli
yaşıtlarım da bilmiyorlar
niçin?..

SAHAF

Demir Özlü, bir akşam, evine dönmeden önce, Stockholm'ün ortasındaki Eski Kent'teki Sjaelagaerdsgatan adasında dolaşmak ister. ("Kral Sarayının ve İsveç Akademisinin de üzerinde olduğu bu adada, daha çok antikacılarla eski kitapçı dükkânları vardır" diye yazıyor mektubunda Demir. "Dar sokakları taş döşelidir ve ağaçlıdır.")
Bu sokaklarda dolaşırken, bir sahaf dükkânının önünde durur. Vitrinde, Borges'in *Obras Completas*'ının birinci cildini görür. Belki içerde işime yarayan bir şey bulurum, deyip dükkândan içeri girer. İçerde, hiç mi hiç İsveçliye benzemeyen ihtiyar bir adam kitap okumaktadır. Demir, kitapların arasında yitmiş bu adama, İsveççe değil, Fransızca seslenir:
"Kitaplarınıza bir göz atmak istiyordum."
Sahaf da kitabî bir Fransızcayla,
"Yabancı mısınız? diye sorar. Yoksa Türk mü?"
Demir şaşırmıştır.
Türk olduğunu söyler.
Sahaf (bu kez Türkçe), "Öyleyse Türkçe konuşalım" der.
Demir Stockholm'ün ortasında Türkçe bilen bir sahafla karşılaştığı için hem mutlu, hem şaşkındır.
"Siz de mi Türksünüz?" diye sorar.
"Türkiye'den geliyorum" diye yanıtlar Demir'in sorusunu sahaf.
Demir merakını giderecek soruyu dolaylı bir yoldan sorar:
"Türkiye'nin neresindensiniz?"
İhtiyar sahaf, "Doğusundan" diye yanıtlar Demir'in sorusunu.
"Doğu'yu bilirim, der Demir, Muş'ta yaptım askerliğimi."
"Öyle mi?" der sahaf.
Demir'in beklediği yanıt gelmemiştir.
"Ne zamandan beri bu ülkedesiniz?" diye sorar bu kez Demir.
"On beş yılı geçti" der sahaf.

"Demek ilk gelenlerdensiniz" der Demir.
"İlk gelenleri bilmiyorum, der sahaf. Ne de son gelenleri. Bir yeldir savurdu beni buraya."
"Türkiye'de de sahaflık mı yapardınız?" diye sorar Demir.
Bu sorulardan da anlaşılıyor ki, kitaplardan çok kitapçı ilgilendirmektedir yazar dostumu.

"Evet, der sahaf, küçük bir dükkânım vardı. Bir sahaf dükkânım."
Demir, sahafın, geçmişle ilgili daha fazla bir şeyler anlatmak istemediğini anlamıştır. Özellikle kendisine bir soru yöneltmemiş olması yadırgatmıştır onu.
"Kitaplarınıza bir göz atabilir miyim?" diye sorar.
"Hepsi sizindir" der sahaf.
Demir, dalmadağınık ve çoğu, eski baskılardan oluşan kitapları karıştırmaya başlar.
Shakespeare'ler, Cervantes'ler, Binbir Gece Masalları (çeşitli dillerde), Dostoyevski'ler (Rusça, Almanca), Heine'ler, Leonardo da Vinci'nin karnelerinin İtalyanca ve Fransızca baskıları, Plutarkos'un *Ünlü Kişiler*'inin resimli Atina, 1811 baskısı (Yunanca) aklında kalan kitaplardan birkaçıdır.
"Acaba, Türkçe kitaplar da var mı?" diye sorar Demir, burda, bu kuzey ülkesinde, hangi Türk yazarıyla karşılaşacağını merak ederek.
"Hayır, der sahaf, tümü yurtta kaldı."
"Bazı el yazmaları görüyorum" der Demir.
"Onlar Arapça ve Farsça, der. İzoguşi, Simya konularında bazı el yazmaları. Onları Dresden ve Amsterdam'da bulup almıştım."
Demir, kitapçıyı yüreğinden vuracak şu sözleri (bilmeden) söyler:
"Demek bana verecek bir kitabınız yok."
"Rica ederim, ne demek, diye kekeler sahaf. Dilediğiniz kitabı alabilirsiniz."
"Fransızca bir kitap istiyorum, der Demir. Ama nasıl bir kitap istediğimi, kimin kitabı olduğunu bilmiyorum. Sizin anlayacağınız, bu akşam, bilmediğim bir yazarın kitabını okumak isterdim. Bilmem anlatabiliyor muyum?"
"Tabii, der sahaf. Tabii ki anlıyorum. Acaba size, Fransız olmayan bir yazarın, Fransızcaya çevrilmiş bir kitabını versem?"

Demir'in yanıtını beklemez.
Kitapların arasına dalar. Biraz arar, sonra krem rengi kapağı tütün rengine dönüşmüş, sırtı aşınmış bir kitap uzatır.
Demir, kitabı alıp bakar:

Avvakum
MA VİE

Bu kitabın Türkçesini gençlik yıllarında okumuş olan yazar, incelik gösterip, "Bu kitabı daha önce okumuştum" demez. Teşekkür edip, kitabın fiyatını sorar.
Sahaf, "Bir okuyun hele, der. Borcunuzu sonra ödersiniz."
Demir üsteler. Ama para almamakta direnmektedir sahaf.
Demir teşekkür edip çıkar dükkândan.
Dışarda yağmur çiselemeye başlamıştır.
Demir, evine vardığında, yemeğini yiyip, birasını içtikten sonra, Avvakum'un kitabına bir göz atar. Ama okuduklarını anlamaz: Kafası kitapta değil, kitapçıdadır.
"Onca kitap arasından niçin bu kitabı seçip verdi bana?" diye sorar kendi kendine. "Bir rastlantı mı bu? Yoksa bu kitap aracılığıyla bana bir şey mi demek istedi? Avvakum... bir zangoç. Bununla, kendisinin bir Hıristiyan Türk olduğunu mu bildirmiş oldu bana? Belki bir art niyeti yoktu. Belki Avvakum'un kim olduğunu bile bilmiyordur."
Bir kahkaha atar: "Tüm kitapçılar, sattıkları kitapları okumuş olsalardı..."
Avvakum'u bırakır. Gençliğinde, bu zangoçun özyaşam öyküsünün Türkçe çevirisinde bulduğu tadı, Fransızca çeviride bulamamıştır. Kitabı bırakır. Ama Avvakum ve kitapçı onu bırakmazlar.
"Bir şeyler dönüyor, ama ne?" diye sorar Demir kendi kendine. Bir ara kitapçının varlığından kuşkuya düşer: "Bu gurbet elde, bu beyaz kuzey akşamında kitapçıyı ben uydurmuş olmayayım?" Ama bu düşüncesini yalanlayan kitap, orda, sehpanın üzerindedir.
Türkiye'den gelmiş, eski kitaplar satan bu sahaf ve Avvakum, ona, daha önceden bildiği, yaşadığı ya da okuduğu bir şeyleri ansıtır.
Oturduğu yerden kalkar, kitaplığın önüne gelir, neyi aradığını bilmeden kitaplarına bakınır. Sonunda, Ferit Edgü'nün "*O*" adlı romanını alır. Sayfalarını çevirir. 10. sayfada Avvakum'un adıyla

karşılaşır. Kitabı biraz daha karıştırır. 36. sayfada ise Hakkâri'deki Süryanî bir kitapçıyla ilgili satırları okur.
Gecenin geç vaktidir. Şimdi kalkıp gitse, kitapçıyı kapalı bulacağını bilir.
"Yarın ola hayrola" der Demir.
Ferit Edgü'nün "*O*" adlı romanını, Avvakum'un "*Ma Vie*"sinin üstüne koyar.
Yazı masasının başına geçer. Mavi sayfalı defterine günün tarihini düştükten sonra, "Sürgünde geçen garip bir gün daha..." sözcükleriyle başlayan cümlesini düşer.
Ertesi gün, kolunun altında iki kitap, Sjaelagaerdsgatan'a gider.
İhtiyar sahaf, büyük bir sevecenlikle karşılar kendisini.
"Ah, bu kadar çabuk beklemiyordum sizi, der. Yoksa beğenmediniz mi verdiğim kitabı?"
Demir, bu kitabı daha önce okumuş olduğunu söyler.
"Ne önemi var, der sahaf. Kitaplar birçok kez okunmak için yazılmazlar mı?"
"Kuşkusuz" der Demir.
"Özellikle bir başka dilde okunduğunda, bir başka kitap gibi *bile* gelebilir insana."
"Evet, der Demir. Kuşkusuz öyledir. Ama dün gece, verdiğiniz kitaba bir göz attıktan sonra, başka bir kitap aldım elime. O da, daha önce okuduğum bir kitaptı. Bir dostumun yazdığı bir roman. Garip bir rastlantı, romanın sunu yazısında, Avvakum'dan söz ediyordu."
"Bilmiyor muydunuz?" diye sorar sahaf.
"Neyi?" diye sorar Demir.
"Avvakum'dan söz ettiğini."
"Hayır, der Demir. Ansımıyordum."
"Garip, der sahaf. Ama o kadar da garip değil. Bilirim, bir kitap her zaman bir başka kitabı çeker."
"Bir başka gariplik daha var" der Demir. Sahafın sorulu bakışları karşısında, bir süre, uzun bir süre duraksar. Sonra, "Dostum, romanında Hakkâri'de karşılaştığı bir Süryanî sahafı anlatıyor" der. (Tabii, O kitapçı siz misiniz? diye sormadım diyor Demir mektubunda. Ancak, Hakkâri ve Süryanî sözcükleri ağzımdan çıkar çıkmaz, adamın yüzü değişti. Allak bullak oldu. O soğuk dükkânda

terlemeye başladı. Söylediğime söyleyeceğime bin pişman oldum. Sanki adamı itirafa zorlayan bir sorgulama görevlisiydim o an. Kendimi böyle duydum. Ve utandım.)
"Ya, öyle mi?" der ihtiyar sahaf titrek bir sesle.
"Peki başka nelerden söz ediyor dostunuz romanında?"
"Ordaki yaşamından" der Demir.
"Garip, der sahaf (bir kez daha). Ben de Süryanîyim ve Hakkâri'den geliyorum."
(Bu kez ne yapacağını bilemeyen ben oldum, diyor mektubunda Demir.)
Sahaf, "Ne rastlantı! der. Düş gücü, bir yerde gerçekle çakışıyor."
"Düş gücü değil, der Demir. Arkadaşım Hakkâri'de yaşamıştı."
"Bir kazazede olarak mı?" der ihtiyar sahaf.
(İşte o an, diyor Demir mektubunda, şaşkına döndüm. Ne diyeceğimi bilemedim. Çünkü senin Süryanî'yi romanın bir parçası olarak görmüştüm, yaşamın bir parçası olarak değil. Şimdi adam, yaşayan bir varlık, soluk alan, konuşan, benim dilimle seslenen biri olarak karşımdaydı. Hem de nerde? Karşımda. Kuzey kutbuna yakın bir kentte!)
Süryanî'nin sorusuna şu yalın soruyla karşı çıkar Demir:
"Kendisini Hakkâri'de tanımış mıydınız?"
"Bilmiyorum, der (artık rahatlamıştır) sahaf. Tanımış olabilirim. Eğer aynı yıllarda, ya da günlerde ikimiz de *orada* idiysek."
"Aynı dönemde, siz ve dostum, Hakkâri'de karşılaşmış olmalısınız."
"Öyleyse, dostunuz bir yazar, ben de kentin tek sahafı olduğuma göre, kuşkusuz, uğramıştır dükkânıma" der sahaf.
"Uğramış, der Demir. Ve sizden kitaplar alınış. Daha doğrusu bu kitapları seçip siz vermişsiniz ona. Bir de harita diye, deri üstüne çizili bir şey vermişsiniz."
"Bir şey mi? der kitapçı, şaşkın. Nasıl bir şey?"
"Harita demişsiniz, oysa açıp baktığında bir labirentle karşılaşmış."
"Size bunları kendisi mi anlattı?" diye sorar Süryanî.
"Hayır romanında yazdı" diye yanıtlar bu soruyu Demir.
"Evet, der Süryanî. Dostunuzu görür gibiyim. Evet, evet, böyle biri, yağmurlu bir günde dükkânıma girmişti. Dükkânım talan edilmeden birkaç hafta önceydi. Garip bir yüzü vardı. Bir kazazede yüzü."

Demir bir dostluk davranışında bulunur:
"Sizden aldığı kitaplardan dolayı borçluymuş. Bana önerdiğiniz gibi, kitapları okuduktan sonra borcunu ödemesini söylemişsiniz kendisine."
"Öyle mi demişim? der Süryanî. Pek sanmam. Her yazılana inanmamak gerekir."
"Dün akşam benden de para almadınız" der Demir.
"Bu gurbet elde, bir yurttaşımdan, okumadan önce bir Avvakum çevirisi için para alamazdım" der Süryanî.
"Gurbet eldeki dostumdan da almamışsınız, der Demir.
Borcunu ödemek için sizi aramış, ama bulamamış."
"Bulamazdı, der sahaf. Tüm kitaplarımı yaktılar orda. Hicret etmek zorunda kaldım."
("Hicret" sözcüğünü kullandı, diyor Demir mektubunda.)
"İzin verirseniz, der Demir, dostumun borcunu, Avvakum'un kitabıyla birlikte ödeyeyim size."
"Hayır, der sahaf. Hayır olmaz. Yurttaki borç yurtta kaldı. Buranın parasıyla ödenemez o. Avvakum için, siz bana on kron verin yeter."
Demir üstelemez. Üstelese (anlamıştır) kitapçıyı kıracaktır. Cebinden on kron çıkarıp verir.
"Ama, der, eğer böyle yaparsanız, ben bir daha sizden kitap alamam."
"Niçin? der sahaf. Avvakum'un Fransızcası ancak on kron eder. Bir gün yirmi kronluk kitap aldığınızda, yirmi kron isterim sizden."
Demir, on kronu verdikten sonra "*O*"yu uzatır.
"İşte dostumun yazdığı roman, der. Avvakum'dan ve sizden de söz ediyor. Sizin kendisi için seçtiğiniz kitaplardan da."
(Hayret, diyor mektubunda Demir, kendisine uzattığım kitabı almadı: "Türkçe bir kitabı burda kim alıp okur? Dostunuzun kitabı sizde kalmalı" dedi.)
Demir, nasıl bir insanla karşı karşıya olduğunu anlamış. Teşekkür edip ayrılmış dükkândan.

YUSUF'UN UTKUSU

Yusuf'un tutkusu uçmaktı.
Yirmi yıldır bu tutkusunu gerçekleştirmek için çalışmış, bu yolda yaptığı denemelerde uğradığı başarısızlıklar yıldırmamıştı onu.
Çok şükür, onu engelleyen değil, destekleyen bir eşi vardı. Yusuf, tutkusunu gerçekleştirdiğinde Ayşe Hanım, "Her zaman inandım Yusuf'a. Bir gün başaracağına inanıyordum. Şimdi..." (*Not: Ayşe Hanım'ın cümlesinin devamı, öykümüzün sonunda yer almaktadır.*)
Kimdi Yusuf?
Aslında o, bir roman kahramanıdır.
Yusuf, burda, küçük bir öykünün konusu ve kişisi olarak beliriyorsa, bu, onun kişiliği ve başarısı bir küçük öykü boyutunu aşamadığı için değil, tam tersine, bu öyküyü kaleme alanın kişilik ve yeteneklerinin boyutlarıyla ilgilidir.
Yusuf uçmak için tam yirmi yıl uğraşmıştı.
Yusuf'un tutkusu bir uçağa, planöre, balona, helikoptere binip uçmak değildi.
O, kendisi uçmak istiyordu.
İpekten kanatlar yaptı.
Ne yazık ki ilk denemesinde düştü.
Bu düşüşten gerekli dersi aldı.
Kanat sistemini değiştirdi.
İkinci denemesinde gene düştü.
Kanat sistemini geliştirdi, kanat kumaşını ise değiştirdi.
Üçüncü denemesinde gene düştü.
Kanat mafsallarındaki yanlışlığı görüp düzeltti.
Ama dördüncü denemesinde gene düştü.
Böylece yeni bir sistem geliştirmesi gerektiğinin bilincine vardı.
İnsanın uçmasını düşleyip gerçekleştiremeyen büyük düşlemcilerin, gerçek bilginlerin kitaplarını edindi.
Dört yıl boyunca yeni bir uçuş denemesi yapmadı.

İncelemeleri sona erdiğinde, yeni bir kanat sistemi geliştirmişti.
Eşi hariç, hiç kimseden yardım beklemeden, bu yeni kanat sistemini gerçekleştirme çalışmalarına başladı.
Bu çalışmalar da iki yıldan fazla sürdü.
Yusuf'un beşinci uçuş denemesi de başarısızlıkla sonuçlandı.
"Allah kahretsin! Kör talih!"
Hayır, böyle demedi Yusuf.
Nerde yanılıyorum? Hesaplarım niçin yanlış? Evdeki hesap havadaki hesaba niçin uymuyor? diye kafa yordu.
Bu sırada eşi Ayşe Hanım'ın bulup getirdiği ölü bir atmaca üzerinde incelemelere koyuldu.
İlkin atmacayı tarttı.
Sonra kanatlarını kesip tarttı.
Sonra kuşun gövdesini tarttı.
Bu ağırlıkları ilkin topladı. Sonra çıkardı.
Böylece ağırlığa göre kanat uzunluğunun orantısını buldu.
Daha sonra aynı uygulamayı bir serçede gerçekleştirdi.
Yaptığı hesapların sonucunda kurduğu orantıya göre gerçekleştirdiği kanatlarla giriştiği deney de, ne yazık ki başarısızlıkla sonuçlandı.
Ama Yusuf gene yılmadı.
Bedenin ağırlığı ile, kanat çırpışlarının saniye/hızını katmamıştı hesaba.
Tuttu, Ulusal Botanik Enstitüsü'ne bir mektup yazdı. Mektubunda, bir kartalın, bir serçenin, bir güvercinin bir saniyedeki kanat vuruş sayısını soruyordu.
Ulusal Botanik Enstitüsü yetkilileri, mektupta dile getirilen konunun uzmanlık alanlarına girmediğini, Ulusal Zooloji Enstitüsü'ne başvurmasını salık verdiler ona.
Yusuf, bu bürokratik engellerden yılmadı. Ancak yeni bir mektup yazacak gücü kalmamıştı. Bu işle eşi Ayşe Hanım'ı görevlendirdi.
Ayşe Hanım'ın mektubuna, tam altı ay sonra gelen yanıtta, Enstitünün, bu konuda bir araştırma yapmadığı, sorunun hangi amaçla kendilerine yöneltildiği soruluyordu.
Yusuf, "Yanıtlamayalım onları, dedi. Eğer amacımızı açıklarsak, tüm çabalarım boşa gider."

Ayşe Hanım da aynı kanıdaydı.
Zooloji Enstitüsü'nün sorusunu yanıtsız bıraktılar.
Yusuf, tam iki yıl, elinde defter, kalem, kuşların uçuşunu izledi. Notlar aldı. Hesaplar yaptı.
Geliştirdiği yeni kanatlarla beş deneme daha yaptı.
Birinde hemen düştü.
Nedeni: Rüzgâr karşı yönden esiyordu.
İkincisinde, atladıktan biraz sonra düştü. (Bir başka deyişle, biraz uçtu.)
Nedeni: Rüzgâr yandan esiyordu.
Üçüncüsünde, havada bir dakika kadar kalabildi.
Nedeni: Rüzgâr ardından esiyordu.
Dördüncüsünde, havada üç dakika kaldı.
Nedeni: Rüzgâr yoktu.
Beşincisinde, tam yedi dakika kaldı havada.
Nedeni: Hem rüzgâr yoktu, hem de sevincine diyecek yoktu.
Bundan sonraki çalışmaları, denemeleri uzun yıllar aldı Yusuf'un. Nasıl olsa uçacağını biliyordu. Kendine güveni tamdı. Beş dakika, on dakika uçmak önemsizdi onun için. Bu rekorları çoktan gerçekleştirmiş, kimseye de haber vermemişti.
Uzun bir süre uçmanın ve dilediğince yükselebilmenin bir tek engeli olduğunu biliyordu: bedenin ağırlığı.
Şimdi bunu yenmek gerekiyordu.
Yusuf perhize başladı.
Birinci ay, tatlıları sofradan kaldırdı: Baklavayı, kadıngöbeğini, revani vb.'yi.
İkinci ay, hamurlu yiyecekleri: Makarnayı, böreği, pilavı.
Üçüncü ay, baklagilleri: Fasulyeyi, nohutu, mercimeği.
Dördüncü ay, ekmeği.
Beşinci ay, kızartmaları: Köfteyi, kadınbudunu, mücveri.
Altıncı ay, etliyi, unluyu, sütlüyü.
Zayıflamaya karar verdiğinin birinci yıldönümünde, Yusuf, yalnız marul ve hıyar yiyordu. Bu arada tam yirmi dört kilo vermişti.
Yeni bir deneme için hazırdı Yusuf.
Gücü, kuvveti yerindeydi. Özellikle kollarının gücü.

Dilediğince, gerektiğince kanat çırpabiliyordu.
(Söylemeyi unuttuk, Yusuf, cigarayı da bırakmıştı. İçki zaten içmezdi.)
Son denemesi olağanüstüydü. Ama gene de birtakım eksiklikleri vardı. Örneğin kanat yetmiyor, kuyruk gerekiyordu.
"Büyük yolculuğa" (böyle adlandırıyordu Yusuf girişimini) çıkmak ve bu kez tam başarılı olmak için kanat iskeletini "dur-alüminyum"dan, gergilerini ise dralondan yapmak gerekiyordu.
Ayrıca, bu uçuş için, Yusuf'un özel bir giysisi olmalıydı. (Bu, daha çok eşi Ayşe Hanım'ın düşüncesiydi.)
Yusuf, yirmi yıl boyunca, özel ya da tüzel kişilerden bir tek kuruş yardım istememişti. Gene (utku günü için) yardım dilenmek niyetinde değildi. Başı dik, onurlu bir Türk'tü Yusuf.
Ne var ki, "dur-alimünyum" ve dralon için elinde yeterince para kalmamıştı.
Kara kara düşünürken, Ayşe Hanım yanına yaklaşıp, kolundan çıkardığı altın bileziklerle bir beşibiryerdeyi Yusuf'un önüne serdi: "Umarım bunlar işini görür."
Yusuf, eşine inanan, ona güvenen bu tombul kadına (Yusuf'un perhiz süresince, onun yemediklerini, yemek zorunda kalmıştı Ayşe Hanım) baktı.
Birbirlerini seven, birbirine güvenen insanların mutluluğuyla kucaklaştılar.
Yusuf, köyden kente inip, Kapalıçarşı'da, bilezikleri ve beşibiryerdeyi paraya çevirdiğinde (Ey kör talih!) gördü ki, elindeki para ancak kanatlarına yetiyor, giysileri için elinde bir şey kalmıyor. Bunu da Ayşe Hanım çözümledi.
Sümerbank'tan dört metre kaputbezi aldı. Kaputbezini yirmi dört saat kireçkaymağına yatırdı. Çıkardığında, o sarımsı kaputbezi bembeyaz olmuştu. Kolalandıktan sonra uzaktan görenler İrlanda keteni bile sanabilirlerdi. Kireçkaymağında aklaşmış bu kaputbezinden bir pilot tulumu biçti Ayşe Hanım.
Singer'inde dikti. Tam göğsüne, kumaş boyasıyla bir Türk bayrağı çizip boyadı.
Her şey tamamdı.

Yusuf'un yirmi yıl süren tutkusu, artık utkuya dönüşecekti.
Yusuf'un kanatları hazırdı.
Yusuf'un giysileri hazırdı.
Yusuf'un uçacağı tepe hazırdı.
Artık herkese haber verebilirlerdi.
Gazetelere, radyoya, televizyona haber salındı. (Tüm bu PR işlerini Ayşe Hanım üstlenmişti.)
Uçuş günü, yerli, yabancı; sözlü, yazılı ve görüntülü basın mensupları uçuş yerine geldiler.
Kiminin elinde bir mikrofon, kiminin elinde bir fotoğraf aygıtı, kiminde de kamera vardı.
Yusuf uçuştan önce, kısa bir konuşma yaptı:
"İnsanoğlunun uçma istemi, onun en eski tutkularından biridir, dedi. Uçakla, balonla, helikopterle uçarak bu tutkusunu bir anlamda gidermiştir. Ama aslolan, insanın, kendi kendine, bir kuş gibi uçmasıdır. Birazdan, buna tanık olacaksınız. Bu arada şunu da belirteyim ki, bu konuda bir tek yardımcım, bir tek desteğim oldu, o da sayın ve sevgili eşimdir."
Basın mensuplarının ısrarı üzerine, kırk yedi kiloluk Yusuf ile yetmiş dört kiloluk Ayşe Hanım, el ele vererek foto ve televizyon kameralarına poz verdiler.
Yerli basından biri: "Ne kadar uçabileceğinizi umut ediyorsunuz?" diye bir soru yöneltti Yusuf'a.
Yusuf, "Uçabildiğimce" diye yanıtladı bu soruyu.
Dış basından biri: "Başarırsanız, gelecek seçimlerde aday olmayı düşünüyor musunuz?" diye ilgisiz bir soru sordu.
Yusuf, "Başaracağım ve bunu siz de göreceksiniz" diyerek oldukça politik bir yanıt verdi. "Adaylığa gelince, bunu hiç düşünmedim. Ama tüm çabalarım ulusum adına olduğundan, niçin olmasın?"
Bir başka gazeteci, "Daha önce hiç uçtunuz mu?" dedi.
Ayşe Hanım, Yusuf'un ağzını kapayarak, "*No comment*" dedi.
Herkes gülüştü.
Yusuf, göğsünde ay-yıldızı olan pilot tulumu içinde, güvenle kanatlarını aldı, tepeye tırmanmaya başladı. Tepeye vardığında tek başınaydı. Kalbi heyecan ve gururla çarpıyordu. Kanatları kollarına geçirdi, kuyruğu bacaklarının arasına aldı, sonra, gerildi, gerildi...

ve kendisini boşluğa bıraktı.
O an, Ayşe Hanım'ın kalbi durabilirdi. Ama durmadı.
Çünkü Yusuf havalandı. Ve yükselmeye başladı.
Her kanat çırpışında biraz daha havalanıyordu.
Hafif bir meltem vardı. Meltemi kanatları altına sıkıştırmayı başaran Yusuf, yükseldikçe yükseliyordu...
Bir süre sonra gözden yitti.
Yerli ve yabancı, sözlü, yazılı ve görüntülü basın mensupları yarım saat beklediler Yusuf'un dönmesini. Ama Yusuf dönmedi.
Olayı dünyanın dört bir bucağına ulaştırmak için, karınca yavruları gibi dağıldıklarında, ben, Ayşe Hanım'ın yanına yaklaştım:
"Ne dersiniz, dönecek mi?" diye sordum.
"Her zaman inandım Yusuf'uma, dedi. Bir gün başaracağına inanıyordum. Dile kolay, yirmi yıl. Bununla, yalnız bununla uğraştı. Şimdi... Böyle yükselmişken, bir daha geri döner mi bilemiyorum. Sanırım onu aşan bir şeydi bu. Ne bulacağını bilmiyordu. Göklerde demek istiyorum. Şu anda ne buldu, bilmiyorum. Bilmem anlatabiliyor muyum? Eğer benim bildiğim Yusuf'sa uçabildiğince uçacaktır. Onun utkusu bana yeter."

BÜYÜK USTAYI ZİYARET

Çok yaşlı değildi, ama ihtiyardı. (Biliyorum, ilk bakışta mantıksız bir cümle gibi geliyor, oysa değil. Özellikle ressamlar arasında, yaşlı gençler olduğu gibi, orta yaşlı ihtiyarlar da bulunur.)
Yaşadığı kentteki sanat çevreleri, ya hiç ilgilenmemiş ya da yeteneksiz bir ressam olarak görmüşlerdi onu. Doğrusu kanıtları da vardı: iki kez başvurmuştu gençliğinde Akademi'ye girmek için. Desenini yetersiz bulup almamışlardı.
Gençlik kuşku bilmez. O da kuşku duymadı yeteneğinden. "Daha benim çiziktirmelerimi okuyacak yerde değil bu adamlar" dedi. Ve çalışmalarına, onların istediği yönde değil, kendi bildiği yönde devam etti. Bir sonraki yıl, giriş sınavlarına katılması şöyle açıklanabilir: "Bakalım bu Akademi hocaları, bir yıl içinde bir şeyler öğrendiler mi?"
Hayır öğrenmemişlerdi.
Her yıl onları sınayacak değildi. Hem niçin girmek istiyordu ki Akademi'ye? Hocalardan bir şeyler öğrenmek konusunda umudu yoktu. Ola ki, ana-babasına ressam olabileceğini kanıtlamak, bir de, Akademi'nin olanaklarından (özellikle çıplak modeller) yararlanmak için.
Ama bunlar da, bir kez daha hocaları sınamak için (çünkü kimin kimi sınadığı belli değildi) çekilir şey değildi.
Her aklı başında ressam gibi, o da, kendinden önceki ressamların yapıtlarından öğreniyordu resim sanatının gizlerini. Sergilere resimlerini gönderiyor, ama resimleri sergilenmeden geri dönüyordu.
Resimlerini görenlerden birkaç kişi (bunların arasında genç ressamlar da vardı) "Büyük Usta" diye anıyorlardı onu.
Oysa kendisi, daha çıraklık döneminden çıkmadığını biliyordu. Baktı ki, içinde yaşadığı büyük kentte, yalan dolanla, ciğeri beş para etmez eleştirmenlerle, galericilere boyun eğmeden yaşama

olanağı yok, kalktı, iklimi daha ılıman, ışığı ve renkleri kendi "resmine" daha uygun bir güney kentine göçtü.
Aradan yıllar geçti. Ama biz, onu önemseyen, sanatındaki aşamaları izlemek isteyen birkaç kişi (ressam ya da resim meraklısı), arada bir kentimize gönderdiği (çok şükür onunla ilişkiyi koparmayan aklı başında bir galeri vardı) resimleri görüyor ve yepyeni bir dünyanın, bir resim dünyasının oluşmakta olduğunu, uzaktan da olsa, izleyebiliyorduk.

Bir gün yolum, Büyük Usta'nın göç ettiği güneydeki kasabaya düştü. Kendisine uğramadan önce, kasabanın kahvesinde, lokantasında, çarşısında küçük bir soruşturma yaptım.
Kahveci, "Valla bizim buralara hiç uğramaz" dedi.
Lokantacı, "Yıllardır kasabamızda oturur, bir yemek yememiştir lokantamızda" dedi.
Çarşı esnafı, "Kendisine bakan ihtiyar bir kadın vardır, alış verişini o yapar" dediler.
Ama kasabada herkes evini biliyordu. Gösterdiler. Yapacak bir şeyim yoktu. Gidip görecektim Büyük Usta'yı. Evinin önüne vardığımda, kapının yanındaki duvarda, acemi bir el yazısıyla yazılmış şu levhayı gördüm:

RESSAM İÇİN
ZİLİ ÇALIN

Kapının sol yanındaki kolu çektim (zil bu olmalıydı). Büyük bir şaşkınlıkla kapının açıldığını gördüm. Açılan kapıdan sahanlığa girdim. Ne bir ses, ne bir seda. Sağımda bir merdiven vardı. Karşımda camlı bir kapı. Merdivene mi yöneleyim, kapıyı mı çalayım, diye duraksarken, yukardan bir ses geldi:
"Kimsiniz, ne istiyorsunuz?"
Adımı verdim.
Yukarda, merdivenin sahanlığında, bir ihtiyar belirdi:
"Kim gönderdi sizi? dedi. Ne istiyorsunuz?"
Ona, beni hiç kimsenin göndermediğini, kentte resimlerini gördüğümü, yeni resimlerini görmek istediğimi söyledim.

"Satılık resmim yok" dedi.
"Satın almaya gelmedim. Görmeye geldim, dedim. Ben de ressamım."
"Çıkın yukarı" dedi.
Tahta merdivenleri çıktım. Sahanlıkta kendimi bir kez daha tanıttım. Ama uzattığım el boşlukta kaldı. Sıkmadı elimi. Beni gücendirmemek için olsa gerek, uzattığım elimi görmezlikten geldi. Yan döndü. Ellerini belinde kavuşturdu. Yeniden,
"Kim gönderdi sizi?" dedi.
"Hiç kimse, dedim. Galerinizin sahibi selamlarını iletmemi istedi, o kadar."
"Siz de aynı galeride mi sergiliyorsunuz resimlerinizi?" dedi.
"Hayır, dedim. Ben henüz sergilenecek resimler yaratmış değilim."
"Garip, dedi. Çok garip. Oysa, sanırım Akademiyi bitirmişsinizdir. Hiç değilse yaşınız..."
Büyük Ustaya, Akademiye hiç gitmediğimi, girmek için başvurmak gereğini bile duymadığımı, kendi köşemde bir şeyler yapmaya çalıştığımı söylediğimde, yüzü ışır gibi oldu:
"O zaman iş başka, şimdi içeri girebilirsiniz" dedi.
İçersi, atölyesiydi.
Anladığıma göre, "peyzaja çıkmadığında" bütün gün burda çalışıyordu.
"Her şey çok güçleşti, dedi, ben resimlerine bakarken. Özellikle resim yapmak. Sizden öncekilere benzemesin istiyorsunuz. Ama bu yalnızca özgünlük isteminden değil, yinelememek isteğinden doğuyor. Sizden öncekilerin yaptıklarını, beş aşağı on yukarı, biraz iyi, biraz kötü siz de yapmışsınız, bunun anlamı ne? Onlardan daha iyi, daha doğru, daha güzel yapmak değil ki önemli olan. Onlara benzemeyen resim yapmak da değil. Bu çok kolay olurdu. Ama sanata yeni yollar açmak gerek. Bilmem anlıyor musunuz?"
Anladığımı sandığımı söyledim.
"Fakat çok gariptir, dedi, her yeniliğin içinde eskiden bir parça var."
"Kuşkusuz" dedim.
"Ne demek, kuşkusuz? dedi. Örneğin bu resimde, eskiye ait ne var? (Önüme büyük boy bir resim çıkardı. Sekiz on çıplak, ağaçlık

bir alanda, bir su kıyısında yıkanıyorlar, güneşleniyorlar, dinleniyorlar.) Söyleyin ne var bu resimde daha önceki resimlerde varolan?"
Resmi dikkatle inceledim. Hemen yanıtlamadım sorusunu. Bir süre sustum. Uzun bir süre sonra,
"Sanırım hiçbir şey ve... her şey" dedim.
"Hayır, dedi, *kesin* bir yanıt istiyorum."
"Bu olanaksız, dedim. Konunuz (bir doğa parçasında çıplaklar) eskilerin konusu. İstifte bile eskilerle bir yakınlık görüyorum."
"Ne benzerliği?" dedi.
"Benzerlik değil, yakınlık" dedim.
"Aynı şey, dedi. Saçma. Olsun, devam edin."
"Ama bu resminizi, onlardan ayıran, size özgü diliniz" dedim.
"Dil? Ne dili? Nasıl?"
"Size özgü olan bir dil, dedim. Yani resminizi öbürlerinden ayıran nitelik. Resmin tümü bu."
"Hayır, hayır, dedi, siz belli önyargılarla gelmişsiniz buraya. Bu resmi görmeden ne söyleyeceğinizi biliyordunuz."
Aşağıdan bir çan sesi duyuldu.
"Öğle yemeği, dedi. Vakit geçmiş. Bizimle kalır mısınız?"
"Rahatsız etmezsem" dedim.
Güldü. İlk kez güldü. (Sanırım çocukluğundan beri, gülmeleri sayılı olsa gerekti Ustanın.)
"Yeterince ettiniz, dedi. Yemeğe gelince... Yemekte kimse rahatsız edemez beni."
Birlikte aşağı kata indik. Masif meşe bir masanın üzerine tabaklar konulmuştu. Ortada, bakır bir tencere vardı. Kalın dilinmiş köylü ekmeği ile bir topak keçi peyniri bugünün rızkı olmalıydı. Masada, Usta'nın sağına ben, soluna ev işlerine bakan anaç kadın oturdu.
"Bana yalnız sebzelerinden verin" dedi Usta.
Bir et parçasıyla birlikte kaynatılmış, lahana, pırasa, patates, havuç ve şalgamdan oluşan bu köy yemeğine kepçeyi daldıran anaç kadın, Usta'nın tabağını sebze ile doldurdu. Sonra kepçeyi bana uzattı.
Yemek bitip kalktığımızda (ancak on dakika kadar sürmüştü ve yemek boyunca hiç konuşulmamıştı),

"İzin verirseniz ben sizi daha fazla rahatsız etmeyeyim, bir başka gün gene gelirim" dedim.
"Hayır, dedi Usta, bugünkü işimizi henüz bitirmedik. Yukarı gelin ve bana anlatın."
Ne anlatacağımı, benden ne anlatmamı istediğini bilmiyordum.
Atölyesine girdiğimizde, bu kez çok daha küçük boyutta bir portre çıkardı tuvallerin arasından.
"Buna bakın ve ne düşündüğünüzü söyleyin" dedi.
"Çok güzel bir portre, dedim. Sanatınızın tüm özelliklerini yansıtıyor."
"Adınız neydi?" diye sordu.
Söyledim.
"Bakın, dedi, size bir giz vereceğim: Her şeyden önce bir durup düşünmek gerek. Göz yeterli değildir. Düşünmek gerek. Çünkü resim sevilmek, hoşa gitmek için değil, algılanmak için yapılır."
"Ama resim bir anda algılanabilir de, dedim. Böylesi bir resim."
İçini çekti.
"Bakınız, dedi. İyi bakınız. Sonra kafanızın içindeki, belleğinizdeki başka portrelerle karşılaştırın. Eğer gerçekten resmi görmeyi biliyorsanız (bakmayı değil, görmeyi...) belleğinizdeki resimlerle bunun arasındaki karşıtlıklar kendiliğinden ortaya çıkacaktır."
"Bu bir kişilik sorunu" dedim.
"Kuşkusuz, dedi. Sanatta her şey bir kişilik sorunudur. Ama demem o değil. Başka bir şey söylüyorum ben."
"Ne söylüyorsunuz?" diyemedim.
"Niçin?" diyemedim.
"Resimden resime elbet fark olur" diyemedim.
Ne demişti az önce: "Göz yeterli değildir."
Sanki ağzımı açsam, gözüm konuşuyor gibi olacaktı.
Sezmiş miydi bu korkumu? Bilmiyorum. Ancak sorusunu yinelemedi.
"Bakın, dedi. Bu portrede (bizim buralardan bir bahçevanın portresidir), ne bir sevgi var, ne bir kin. Ne bir sevecenlik, ne bir itme. Ne sıkıntı, ne neşe. Ne yaşama sevinci, ne ölüm korkusu... Hiçbir duygu yok bu yüzde. Görüyorsunuz değil mi? Çünkü bu

portreyi ben, bir elmayı, bir ayvayı, bir kayayı, bir doğa görünümünü nasıl yaptımsa, öyle yaptım. Bir psikolog değilim ben. Bu yüzde bir ifade aramıyorum. Şimdilerde fotoğraf diye bir şey yayılmaya başladı. Kara kutu, üzgün, sevinçli, neşeli, ölümcül bir yüzün fotoğrafını saptayabilir. Benim işim, yüzün ifadesi değil, resmin ifadesi. Bilmem anlatabiliyor muyum?"
İkinci kez gülüşüne tanık oluyordum.
Kuşkusuz, sanat tarihine geçecek bir olaydı bu.
Başkentte, Usta'nın konuşmayan bir adam olduğunu söylemişler, "Eğer seni kabul ederse soru sormaktan sakın" demişlerdi.
"Konuşmayı pek sevmez. Yanıtlamayı ise, hiç."
Oysa şimdi karşımda, kendi kendine sorular soran ve onları yanıtlayan bir ihtiyar vardı. Yeniden,
"Bilmem anlatabildim mi?" diye sordu.
"Konunun, ressam için, hiçbir önemi olmadığını mı söylemek istiyorsunuz?" diyebildim.
"Nasıl olmaz, dedi. Doğanın bir görünümü bir şeydir, bir insan yüzü ya da bir çıplak başka bir şey. Ama bu değişiklik ressam için geçerlidir, resim için değil. Duygularımı değil, algıladığımı resmederim ben. Ve yalnızca, renk, ışık, leke olarak algılarım. Bahçevanın bende uyandırdığı duygular bende kalır. Onları resmime yansıtamam. Çünkü ben bir yazar değilim."
"İnsanlara da bir nesne gözüyle bakıyorsunuz demek" dedim.
"Hayır, dedi. Yalnız, resmederken, nesnelerle insanlar arasında bir ayrım yapmıyorum. Nesnel olan bakış açım. Bir *nature-morte*'a bir başka gözle, yaşayan bir insana bir başka gözle bakamam. Yoksa ressam olamam."
"Anlıyorum" dedim.
Oysa hiçbir şey anladığım yoktu.
"Sanatçı somutlaştırır ve bireyselleştirir" dedi.
"Neyi? Nasıl?"
Sormadım.
"Evet, kuşkusuz" dedim.
"Şimdi çalışmanın tam saati, dedi. Güneş iyice batıda. Biçimler daha bir net. Şu görünümün, mavi bir gökle birkaç buluta gereksinimi vardı. Bakalım gök dilediğim mavilikte mi ve gerekli

lekelerin benzeri bulutlar var mı gökyüzünde?"
Tuvallerin arasında bir tuval aramaya koyuldu. Çalışmaya başlayacağını anladım. İzin isteyip çıktım.
Kasabada kaldığım süre içinde birkaç kez daha uğradım Ustanın atölyesine.
Bir gün:
"Bir elma resmiyle, allak bullak edeceğim başkentin resim dünyasını" dedi.
Bomboş bir tuvalin önündeydi.
Bir başka gün:
"Başkentte tanıdığınız gazeteciler var mı?" diye sordu.
Olumlu yanıtımı aldığında,
"Söyler misiniz, bizim kaymakam için övücü birkaç satır yazsınlar, tüm sokak köpeklerini, itlaf ekipleriyle yok etmeyi başardı. Artık, kırda bayırda korkusuzca dolaşıp resim yapabiliyorum" dedi.
Birkaç gün sonra, bitmemiş bir resmin önünde,
"Çok güzel bir başlangıç" demek alıklığını gösterdim.
"Hayır, bir başlangıç değil, dedi. Bitmiş bir resim o. Daha doğrusu seyircinin bitirmesini istediğim bir resim. Düşünebiliyor musunuz, bu resmin önünde, her seyirci, kendinden bir şeyler katarak bitirmek isteyecek onu. Yaşım ilerledikçe, resimlerimi tamamlamak istemiyorum. Daha doğrusu, bitmeden bitiyor resimler. Bir renk, bir çizgi daha koysam, bu resme bakana sanki bir şey kalmayacak diye korkuyorum."
Son gördüğümde,
"Artık çok yaşlıyım, dedi. Acaba yenilik diye gerçekleştirdiğim bu resimler gözümdeki bozukluktan mı ileri geliyor?"
Karşı çıkacak oldum.
"Hayır, hayır, dedi. Hiçbir şey söylemeyin. Benim, kendimin karar veremediği bir konuda, siz, ya da başkaları inandırıcı ne söyleyebilir ki? Üstelik, göz bozukluğunun da önemi yok. Eğer, bir yenilik getirdimse, gözümün bozukluğu buna yardımcı olduysa, niçin yakınacağım bundan? Kim bilir, belki o Yunanlının, Greco'nun da bozuktu gözleri."
Ona, artık kasabadan ayrılacağımı söylediğimde şöyle dedi:
"Kısa bir süre kaldınız burda. Ama bu süre içinde, nasıl

söyleyeyim, tanıdığım gibi bir şey oldunuz. Sizi bana gönderen dostuma söyler misiniz, artık ışığın resmini yapmak istediğimi? Ama bunu başaracak zamanı bulabileceğimi pek sanmadığımı. Eğer, şu önümüzdeki birkaç yıl içinde ölürsem, elindeki resimlerle yetinsin. Onlarda da az-buçuk ışık var. Hiç değilse benim küçük, kişisel ışığım."
Niçin bilmiyorum, boğazım düğümlendi. Bir şeyler söylemek istedim. Söyleyemedim.
"Size küçük bir armağanım var, dedi Usta. Karşı koymayın. Kabul edin. Bu konuşmalarımızın bir anısı olarak kalsın. Bir dağ resmi. Hiçbir toprak renginin yer almadığı, kırmızı, yeşil ve mavi renklerden oluşan, bilmeyen biri için bitmemiş bir dağ resmi."

Belki gerçekten de bitmemiş bir resimdi: Usta resmini imzalamamıştı. İmzalamasını da istemedim. Teşekkür edip ayrılırken son bir soru sordu:
"Şu sıralarda başkentte yabancı bir ressamdan söz ediliyormuş. Bir dostum birkaç resmin baskısını gönderdi bana. Bir Japon ressamı. Bu resimleri size versem, dostuma geri verir misiniz? Çünkü hiçbir şey anlamadım bunlardan. Kim bilir, anlamak için, belki Japonca bilmek gerekir. Ola ki, başkentteki dostlarımız bu dili de öğrenmişlerdir bu arada."

Başkente döndüğümden yaklaşık on beş gün sonra, Ustanın, bir tepede resim yaparken yıldırım düşmesi sonucu öldüğü haberini aldım.
Yarım kalan resmi, "Günbatımında Bir Dağ Doruğu" imiş.

ASLAN VE RESSAM

"Büyük Usta'yı Ziyaret"i okuyunca, Büyük Usta'dan çok, öykünün sonunda yer alan Japon ressamını merak ettim. Bir başka dilden "konuştuğu" için, Büyük Usta'nın anlamadığı bu ressam kimdi? Bir okuyucu ve bir resim meraklısı olarak araştırmalara başladım. Japon ressamı bulmam güç olmadı. Büyük Usta'nın yaşadığı dönemde bir tek Japon ressamı üzerine bir kitap yayımlanmıştı. Ama bu kitap, ressamın yapıtları üzerinde duruyordu, ressamın yaşamı, kimliği üzerinde değil. Ressam üzerine bilgi edinmeye çalıştığımda, değişik kaynaklardan şu bilgileri derledim:
1760'da doğmuş, 1849'da ölmüştü.
Yaşamı boyunca, kırktan fazla değişik ad kullanmıştı. Demek, bir yaşam boyuna kırk yaşam sığdırmış biri, diye düşünüp resimlerinden bir tekini görmeden önemsemiştim bu sanatçıyı.

Güvenilir bir sanat tarihçisi, kırk yaşına değin, yığınla anlamsız (sanat değeri olmayan?) oyuncu portreleri, afişler, kitap resimlemeleri yaptıktan sonra, birden üslûp değiştirdiğini, kendinden öncekilerden çok farklı resimler yaptığını ve bu resimlerden sonra, bugün anılan adını kullanmaya başladığını belirtiyor (*Japon Resminin Ermişleri*, sayfa 179 v.d.).

Günümüze kalan belgelerden birinde, sanatçının kendi fırçasından çıkan şu sözleri okuyoruz:
"Başlangıçta Katsuhawa Şunso'nun öğrencisiydim. Niçin bilmem, (belki yeteneksizliğimden, belki aşırı yeteneğimden) okuldan kovuldum. Kovulunca da adımı değiştirdim. Yaptığım resimler birilerinin ilgisini çekmiş olmalı ki, o sıralarda, dünyamızdan ayrılan büyük usta Tavaraya Sori'nin yerine atandım. Bu dönemde yaptığım resimleri II. Sori diye imzaladım. Ama bu çok sürmedi. Ya da yeterinden çok (üç yıl) sürdü. Açıklaması güç, kişisel nedenlerle diyelim, II. Sori'likten istifa edip, loncanın başkanına adımı geri verdim. Kendime yeni bir ad seçtim. Çünkü yeni bir üslûpla çizip

boyamaya başlamıştım. Üslûbum değiştikçe adım da değişecektir. Ama benim üslûbumu (bu da yanlış, benim değil, bir zamanlar benim olmuş bir üslûbu) sürdürecek bir öğrencim bıraktığım adı dilediğince kullanabilir."

Gerçekten de öyle olmuş. Bu satırları yazdıktan sonra, kırk bir kez ad değiştiren ressamın, hemen her döneminde o üslûbu sürdüren (dolayısıyla sanatçının o dönemdeki adını kullanan) öğrencilerin yapıtlarını, ancak çok usta bir göz, gerçek sanatçının yapıtlarından ayırabiliyor.
Paris, Londra, Amsterdam, Berlin müzelerinde, kitaplıklarında ve özel koleksiyonlardaki, Washington, Leiden, Dublin, San Francisco'da bu ressamın resimlerini, kitaplarını inceledim.

Japonya'ya gitmeden önce nasıl bir sanatçıyla karşı karşıya olduğumu biliyordum. Bir başka deyişle, sorularıma karşılık almak, ya da bir gizi çözmek için değil, sorularımı çoğaltmak ve gizi daha derinleştirmek için yaptım bu yolculuğu. Tokyo'da, Bay Otsuko'dan, ressamın otuz bini aşan yapıtı olduğunu öğrendim.
Bay Ono'dan ise, sanatçının yaşamının son iki yılında, her sabah kalktığında, uğur getirsin diye bir aslan resmi yaptığını.
Tokyo ve Kiyoto'da bu aslanlardan yüz kadarını gördüm. Biri öbürüne benzemeyen, hayatında gerçek bir aslan görmemiş bir ressamın fırçasından çıkmış düşsel aslanlardı bunlar.
Çizildiği günün uğurları.
Osaka'da beni kabul etmek inceliğini gösteren Bay Hosomi'nin köşkünde, *Fuji Dağının Yüz Değişik Görünümü* adlı albümünü inceleme olanağı buldum. Aldığım her bilgi, gördüğüm her desen, her resim aynı sanatçıyla karşı karşıya olduğumu söylüyordu bana.
Öyleyse niçin kırktan çok ad kullanmıştı?
Kuşkusuz, bu resimler arasında, görmesini bilen bir göz için bir ayrım yapma olanağı vardı.
Ama bu ayrım, öylesine ince bir çizgide oluşuyordu ki, ayrı kişilik, kesinlikle söz konusu değildi.
Beni kabul etmek ve dinlemek inceliğini gösteren Japon sanat eleştirmenleri de, sanat tarihçileri de bu konuda doyurucu yanıtlar veremiyorlardı.
"Sizde bir gelenek midir bu?" dediğimde, benzer örneklerin

varolduğundan söz ettiler.
Ama adını, kırk kez değiştiren bir başka Japon ressamı olmadığını öğrendim.
Tokyo'da zengin bir koleksiyonu olan Monrieux adlı bir Fransız, bu işin pek fazla üstüne gitmememi öğütledi:
"Ben ki, yirmi yıldır burda yaşıyorum, bu adamların dilini biliyorum, diyebilirim ki yaşam biçimlerini ve uygarlıklarını benimsemişim, bu ressam konusundaki benzeri sorularım bugüne değin bir açıklığa kavuşamadı."
"Biz Batılılar, bunu anlayamayız, dedi Bay Monrieux. Cézanne'ın da, Matisse'in de, Picasso'nun da dönemleri olmuştur. Ama hiçbiri, her dönemi için ayrı bir ad kullanma gereğini duymamışlardır. İslâm'da durum nasıldır, bilmiyorum."
"Eğer ayrı adlar kullanmış olsalardı, bu ressamı anlamamız daha mı kolay olurdu?" diye sordum.
"Hayır, dedi. Ancak..."
Bir Batılı olmadığım için, Bay Monrieux'nün ussal varsayımlarını dinlemek gereğini duymadım.
Çünkü sorumu sorarken, yanıtını da biliyordum.
Benim yanıtım "Hayır"dı.
Hayır, çünkü, hiçbir Batılı ressam, bir dönemden öbürüne geçerken, adını değiştirse bile (ki değiştirmez), o dönemde kullandığı adı bir başkasına, bir öğrencisine, bir başka ressama vermez. Cömertliği aşan bir tutum bu: Çünkü sunulan bir yaşamdır.
İkincisi, bir yolun sonuna değin gitmiyor bu sanatçı. Belli bir zaman diliminde aldığı yol, ona yetiyor. Durmasını ve yol değiştirmesini biliyor. Ama her açtığı yol, kendi yoludur. Ve her açtığı yolda, ilerlemeyi başkalarına bırakıyor. "Dileyen adımı *bile* kullanabilir." Yaşadığı bir zaman parçasını, o aşınmış, ölü zamanı bir genç yeteneğe bırakarak yaşama mı dönüştürmek istiyordu? Bilmiyorum. Sanırım kimse bilemez bunu. Ne sanatçının kendisi ne de çömezi.

Koleksiyonumda bu Japon ressamından tek bir yapıt yok. Doğrusu, bir resmini elde etmek için bir çaba da harcamış değilim. Onun bir yapıtına sahip olmaya değil, onu anlamaya çalıştım.
En son döneminde, yapıtlarını, "Resim Delisi İhtiyar" anlamına gelen sözcüklerle imzalayan Zen dininin bu "dilenci derviş"ini anladım ve anlatabildim mi? Hiç sanmıyorum.

ÇIĞLIK

Hayır, bağırmadım. Ben bağırmadım. Bağıran ben değilim. Bağırmam için özel bir neden yoktu. Hiçbir gerek. Hiçbir gerekçe. Ben yalnızca gördüm: Üç kişi bir adamı sürüklüyordu. Adam ise, onlarla gitmek istemiyordu. Bir ara ellerinden kurtulup, kendini yolun kıyısındaki hendeğe atmayı başardı. Tam o sırada da bir ses duyuldu. Biri bağırdı. Daha doğrusu bir çığlık attı. Bir erkek sesi de olabilirdi bu, bir kadın sesi de. Çığlığı duydum. Ama ne dediğini duymadım. Gel mi diyordu? Kaç mı diyordu? Buradayım mı diyordu? Ardında mıyım diyordu? Anlamadım. Bu çığlık üzerine, adamı zorlayanlar (bir anda hendeğe atlayıp, adamı karga tulumba edip yola çıkartmışlardı), bir an durup çevreyi dinlediler. Demek onlar da duymuştu çığlığı. Ama pek önem vermemiş olmalılar ki, yeniden sürüklemeye koyuldular adamı.

Bu ne zorbalık, dedim kendi kendime. Güpegündüz bir adamı sürüklüyorlar ve karşı koyan bir Tanrı kulu yok. Sonra yeniden duydum o çığlığı. Bağıran, sürüklenen kişi değildi bu çığlığı atan. Ben de olmadığıma göre, onu sürükleyen zorbalar da olamayacağına göre nerden geliyordu bu çığlık? Demek çevrede birisi vardı, ama onu göremiyorduk (ne ben, ne onlar).

Bu çığlık sanki bana yöneltilmiş bir çığlıktı. Bana, orda olduğumu ansıtıyor, adamı kurtarmamı istiyordu. Ama üç hayduta karşı, benim, tek başıma elimden ne gelirdi? Hem suçlu kimdi, güçlü kimdi, bunu bile bilmiyordum. Daha doğrusu güçlüleri görüyordum. Bilmediğim, görülen, sürüklenen adamın suçlu olup olmadığıydı. Nasıl bilebilirdim? Benim orda olmam bir rastlantıydı. Yalnızca bir rastlantı. Eğer bir rastlantı sonucu orda olmasaydım, olup biteni görmeyecektim. Bu olayın tanığı olmayacaktım. Ben görmediğime göre başkası da görmeyecekti. Çünkü başkası yoktu. Ama, dedim

kendi kendime, ben burda olmasaydım, o zaman belki bir başkası burda olacaktı. Her olayın mutlaka bir tanığı vardır.
Acaba?
Bilmiyorum. Ama öyle olmak gerektir.
Sen olmasan, senin yerinde mutlaka bir başkası olur.
Bu durumda, o zaten benim yerimde değil, kendi yerindedir. Ben de orda değilimdir.(Çünkü başkasının yerini almayı hiçbir zaman istememişimdir.)
O başkası, kim bilir, belki, bağırırdı.
O başkası, belki bulunduğu yerden yola inip sürüklenen adamı kurtarmak için bir çaba gösterirdi. Ya da, o da, senin gibi, böyle çalıların ardında gizlenip olayı izlemekle yetinirdi.
Ama kimse (o başkası) yoktu. Ne çevrede, ne benim yerimde. Hiç kimse. Sürüklenen adamdan, onu sürükleyen üç kişiden ve tepedeki benden başka.
Peki o çığlığı atan?
Bilmiyorum.
Aşağı yolda (bir kez daha yineliyorum) üç zorba ve sürükledikleri adam. Tepemsi bir yerde, çalılıkların ardında ben.
Bu saptamayı yaptıktan hemen sonra gene o çığlık.
Bu kez de irkildiler. Durup çevreye bakındılar. "Nerden geliyor bu ses?" Aralarında bir şey konuştular. Beni görmesinler, çığlığı atanın ben olduğunu sanmasınlar diye, çalılıkların ardına daha bir sindim. Görüp gelselerdi, elimde bıçak, ne diyebilirdim onlara? Neyi açıklayabilirdim? Belki, o adamı bırakıp beni götürürlerdi. Ama görmediler. Çok şükür görmediler. Çevreyi bakışlarıyla taradıktan sonra, yeniden sürüklemeye başladılar adamı. Üçe karşı bir, karşı koyuyor, ama imdat istemiyordu. Direniyor, ama ağzını açmıyordu. Garip yaratık!

Bu böyle sürmez dedim, dedim kendi kendime. Şimdi bir araba geçer, şoför ve yolcular durumu görüp dururlar. Saldırganlar kaçar, adam da kurtulur.
Bir araba geçti, ama adam kurtulamadı.
Uzaktan, siyah *Chevrolet*'yi gördüğümde (yüksekte olduğumdan saldırganlardan ve kurbandan önce görmüştüm arabayı), varsayımım

gerçekleşeceği için değil, adam kurtulacağı için sevinmiştim. Ama saldırganlar arabayı gördüklerinde tınmadılar bile. Saklanma gereğini ya da adamı aralarına alıp gizlemek gereğini bile duymadılar. Eylemlerini bir çölde, ıssız bir ormanda sürdürür gibi sürdürdüler. Siyah *Chevrolet* yaklaştı yaklaştı... Sürüklenen adam, arabaya doğru umutsuzca baktı; ama *Chevrolet* (bir dolmuştu) yavaşlayıp duracağına, hızını artırıp geçip gitti. Kuşkusuz şoför ve içindekiler benden daha iyi görmüşlerdi durumu. Kim bilir, ya yolcular durmasını istemediler şoförden ya da şoför durmak gereğini duymadı. Araba geçip gittikten sonra, o çığlık (bu kez çok daha uzun ve iç parçalayıcı) duyuldu. Bu kez de anlamadım ne dediğini.

Adamı sürükleyenler, yeniden durdular. Yeniden taradılar gözleriyle çevreyi. Aralarında bir şeyler konuştular. Beklediler. Sonra yeniden sürüklemeye başladılar kurbanlarını.

Elimde ebegümecilerini kesmek için taşıdığım bıçak, çalıların ardında, yanımda henüz bir kök ebegümeci kesmediğim için boş sepetim, onları izliyordum.

Bir an, bu dört kişiden çok, çığlığın nerden geldiği ve ne demek istediği çeldi aklımı.

Sonra kendimi suçladım: Bir adamı zorla götürüyorlar ve sen onun yardımına koşmuyorsun.

Sonra kendi kendimi akladım: Araba durmadığına, çığlığı atan da ortaya çıkmadığına, adamı sürükleyen üç kişi, araba geçerken bile, olağan bir işi yapıyormuşçasına korkmadan, çekinmeden eylemlerini sürdürdüklerine göre, sürüklenen adam gerçek bir suçlu, onu sürükleyenler ise yasa adamları olmalıydı. Onları önlemek istemeye kalkışmak, suça katılmak olacaktır.

İyi ama, yerde sürüklenen, gitmemek için direnen adam suçsuzsa, onu kaçırmak isteyen bu üç kişi yasa adamı değilse?

Bu durumda, zorbalığa karşı çıkmam, gücümü kullanmam, adamı kurtarmaya çalışmam gerekmiyor mu?

Bu güz günü, tek amacı ebegümeci toplamak olan, bu amaçla, bir elinde bıçak, bir elinde sepet, bu tepede, çalıların ardında duran bir adamın yanıtlayabileceği sorular mıdır bunlar?

Peki ama, o çığlıkları atan kimdi?

PARÇALAR

BALKONDA

Elinde bir kitap, öyle duruyor balkonda.
Gözleri karşı kıyıda.
"Biliyorum bu saatte vapur yok."
Sanki beklemekle yükümlü. Hayır, değil.
Gözlerini karşı kıyıdan kitabın sayfalarına çeviriyor.
"Hayır, değilim. Zaten kimseyi beklediğim yok."
"Belki bir motor, dedim, şu karşıda gördüğün ışık."
"Kırmızı?" diyorum.
"Evet, o" diyor.
"Ama o duruyor, yaklaşmıyor" diyorum.
"Ben de bunu söylemiştim" diyor.
"Hareket etseydi, karşı kıyıdan buraya doğru yaklaşsaydı mı, demek istiyorsun? diyor. Ah! Tabii hiçbir şey değişmeyecekti. Sen ışığı yak."
Kalkıp balkonun ışığını yakıyorum.
"Bana saçma bir soru sorduğunu biliyor musun?"
"Saçma? Kuşkusuz. Ama ne sormuştum?"
"Ne değişecek?.. demiştin."
"Evet."
"Ben de sana hiçbir şey, dedim."
"Evet."
"Bir şeyin değişmesini mi istiyoruz."
"Hayır."
"Gerçekten?"
"Evet."
"Öyleyse, niçin...?"
"Yanılmış olmalıyım."
"Lapsus mü? Sığınacağın sözcük bu mu?"
"Belki. Hayır. Bilmiyorum. Elindeki kitap... O mu soruyor bu soruları?"

"Yok canım. Bu kitabın soru sorduğu yok. Geceye alışmak için okuyorum bu kitabı. Isınmak için. Ama garip değil mi, ikimiz de, farkına varmadan, değişmekten söz ettik."
"Olabilir. Üzerinde durma."
"Hayır, üzerinde durmuyorum. Ama birden şaşırdım."
"Bundan böyle saçmalıklara şaşırma."
"Saçmalık mı, dedin?"
"Evet, aldırma."
"Saçmalık... Öyle mi?"
"Evet. Saçmalık. Sana öyle gelmiyor mu?"
"Sen ne sanıyorsun?"
"Bilmiyorum. Doğrusu sözcüklere, yani ağzından çıkan her sözcüğe önem vermiyorum. Vermemek gerek. Böyle düşünüyorum."
"Ah! onsekiz yaşın güzel sözcükleri... Çöken gecenin nemini yok eden (hiç değilse tende) dudaklar... (Böyle yazıyor elimdeki kitap.)"
"Cinsel bir anlatım."
"Kim yazmış biliyor musun?"
"Hayır."
"Öyleyse, eğil ve dudaklarımdan öp."
Öpüyorum.
"Ne garip bir öpüşün var. Sanki içimi boşaltıyor."
"Saçmalama."
"İşte gene gerçekçi bir sözcük."
"Abartma demek istemiştim."
"Bırak abartayım. Öylesine abartayım ki, saçmaya değin varayım. İçin tümünden boşalsın. Ne sen ol içimde, ne başkası — Bunlar elimdeki kitaptan değil."
"Niçin bu tür kötü yazarları okuyorsun?"
"Niçin olacak, seni sevdiğim için. Bu da kitaptan değil."
"Işığı söndüreyim mi?"
"Ne istersen yap. Işığı söndür ve yanıma gel. Sonra ne istersen yap."
Işık söndü.
"Bana bir konyak ver."
Konyak verildi.
"Elimi tut."

El tutuldu.
"Denizi duyuyor musun?"
"Evet."
"Gerçekten?"
"Nabzın çok şiddetli atıyor."
"Ne mutlu bana! Dur, çekme elini. Herkes uyurken, bak, gece ne denli güzel..."
"Kitaptan mı bu?"
"Sanırım. Ama hangi kitaptan bilmiyorum. Belki bir gün benim yazacağım kitaptan."

BEKLENMEYEN KONUK

İlkin adım çağrıldı, kısa bir süre sonra da kapım vuruldu. Gecenin bu saatinde kim çağırır beni? dedim. Aldırmadım. Ama ardından kapı çalındığında, yattığım yerden kalktım. Işıkları yaktım. Merdivenleri indim. Ama kapıyı açmadım.
Kapının ardından seslenmekle yetindim:
"Kim o?"
Ses yok.
Yeniden:
"Kim o?"
Ses yok.
"Defol öyleyse" diye bağırdım.
Merdivenleri çıktım.
Işıkları söndürdüm. Yatağıma girdim.
Ama uyku, bir yerde kesilmiş bir uyku, başınızı yastığa vurduğunuz anda yeniden gelmez.
Bir süre bekledim.
Yeniden bir ses: adımı çağırıyor.
Aldırmadım.
Kısa bir süre.
Sonra yeniden kapının tokmağı.
Yatağımdan kalktım. Işıkları yaktım. Merdivenleri indim.
Gene kapının ardından seslendim:
"Kim o?"
Ses yok.
"Kim o? dedim. Kimsin? Ne istiyorsun?"
Kısa bir sessizlik. Sonra kapının ardından değil de, bir mağaranın dibinden gelir gibi bir ses:
"Ben, dedi. Ben, eski dostun, tanımadın mı?"
"Hayır, dedim. Sesin bana bir şey demiyor. Tanımadım. Adını ver."
Adını verdi. Bildiğim bir ad değildi. Yani dostlarımdan,

tanışlarımdan birinin adı değildi.
"Tanımadım seni, dedim. Dostlarımdan biri değilsin."
"Demek öyle, dedi. Demek böyle çabuk unutulduk. Pekâlâ. Gidiyorum. Bir daha rahatsız etmem *sizi*."
"Dur, dedim kapının ardından. Bir şeye ihtiyacın mı vardı?"
"Madem tanımıyorsun beni, dedi kapının ardından gelen ses, niçin öğrenmek istiyorsun? Mutlu geceler."
Uzaklaşan ayak seslerini dinledim.
O an, anladım ki, odama çıkıp yatağıma girsem bir daha duymayacağım beni çağıran bu sesi. Bir daha gelip çalmayacak kapımı.
Açtım kapıyı: Bahçe kapısına doğru topallaya topallaya giden bir gölge.
"Dur, gitme, dedim. Tanımasam da seni, gel."
Dönüp bakmadı.
"Belleğin çözülmesi bu, diye bağırdım ardından. Yaşlılık... Saçmalama gel. Bak şimdi ansıdım seni (yalandı) az önce, sesin yabancıydı, ama şimdi seni gördüğümde... (hiçbir şey görmüyordum topallayan bir karaltıdan başka) ansıdım, eski dostum, niçin sırtını dönüyorsun bana? Gel, ocağı yakalım, şöyle bir dertleşelim, eski günleri analım."
Karanlıkta benden yana döndüğünü ayrımsadım.
"Hiçbir şeyi ansımıyorsun, dedi. Ne eski günleri, ne eski dostları, ne eski acıları."
"Saçmalama, dedim. Uyku sersemiydim. Nerden bilebilirdim senin olduğunu?"
"Kovdun az önce beni" dedi.
"Ama sen de ses vermedin" dedim.
"Gerçekten gelmemi istiyor musun? Gerçekten evine sığınmamı istiyor musun? Korkmuyor musun?" dedi.
"Saçmalama, dedim. Bu havada, gece yarısı, nereye gideceksin, hadi gir içeri."

YAZAR VE YAZMAN

Bir yazmanım var. Ne söylersem yazıyor.
Ama yazmanımın garip bir de huyu var: Yazarken söylediklerimi değiştiriyor.
Örneğin, ben "Babamla, bülbül dinlemeye Bokludere'ye giderdik" diyorum.
Önüme gelen daktilo edilmiş metinde ise şöyle bir cümle okuyorum: "Evde sıkıntıdan boğulduğumuz gecelerin sabahında, daha gün doğmadan yola koyulur, şafak sökmeden vardığımız Söğütlüdere'de bir ağacın altına oturur, bülbüllerin ötüşünü dinlerdik. Gün yükseldiğinde, bülbüllerin sesini karga sürülerinin sesi alırdı."
Ya da, örneğin ben, "Aşk insanın içindedir" mi, diyorum. Önüme gelen kâğıtta şöyle bir cümleyle karşılaşıyorum: "Aşk iki insan arasında oluşur, ama çoğu kez yalnız birinin gönlünde gelişir."
Örnekleri çoğaltmanın gereği yok.
Yazmanımın ne mene bir kişi olduğunu yeterince belirliyor bu örnekler.
Kaç kez ona yol vermeyi düşündüm. Ama bir türlü gerçekleştiremedim bunu.
Yazılarımı, öykülerimi onun yazdığı gibi yayımlamayı sürdürüyorum.
Üstelik kendi adımla.

MERDİVEN

Çabuk çabuk çıkıyorum merdivenlerden.
Ben çıkarken ağır ağır inen biriyle karşılaşıyorum.
Yol veriyorum.
"Bahtiyar ol oğlum" diyor yol verdiğim ihtiyar.
Biraz sonra, yukarı katta işimi bitirmiş, aynı hızla merdivenlerden iniyorum.
Bu kez, "Bahtiyar ol oğlum" çıkıyor merdivenlerden yavaş yavaş.
Yol veren gene ben oluyorum.
Bu kez, "Bu kadar koşuşma oğlum, değmez" diyor ihtiyar.
Bu sözcüklerin üzerinde düşünmek gereğini duymadan iniyorum merdivenlerden.
İşimi bitirince, yeniden merdivenlere yöneliyorum. Bir delikanlıyla karşılaşıyorum merdivenlerde. Bu kez bana yol veriliyor.
"Bahtiyar ol oğlum" diyecek yaşta değilim. Üstelik, dairemizde bu yeni yetmenin işi ne?
Merdivenin ortasında durup soruyorum: "Az önce, yaşlı bir memurumuz çıkmıştı yukarı. İnmedi. Yoksa ben mi görmedim? Kendisi şu anda yukarda mıdır?"
"Evet, diyor gülümseyerek delikanlı. Yukarda, bir kanepenin üzerine uzanmış yatıyor. Çıkarsanız göreceksiniz. Cankurtaran çağrıldı. Ama kanımca, bir cenaze arabası çağırmak daha yerinde olurdu. Buyrun, buyrun siz de çıkın..."
Yol veriyor.
Ama benim yola gereksinmem yok.
Belki yukarı çıkmam için bir neden de yok.
"Siz buyrun" diyorum.
Ve meslek hayatımda, ilk kez, kendimden genç bir memura yol veriyorum.
Garipseyerek iniyor merdivenleri.
Merdiven basamağında bir süre duraladıktan sonra, kararımı verip ben de aşağı iniyorum.

Ne işim var benim yukarda?

TEYZEMİN SONU

Teyzemi, on yıl oluyor, görmemiştim.
Yatakta buldum.
"Nen var?" dediğimde, yanıtlamadı.
Kansermiş. (Evlatlığı kulağıma fısıldadı.)
Öleceğinden korkuyormuş. (Evlatlığı kulağıma fısıldadı.)
Niçin ölmesi gerektiğini anlayamıyormuş. (Evlatlığı kulağıma fısıldadı.)
Kanser olmasaymış bile, ölümün kapısını çaldığı yaşa ulaşmış. (Evlatlığı kulağıma fısıldadı.)
Zaman zaman, öyle eziyet ediyor ki (kendine değil, yanlış anlama, bizlere) ilacına zehir katıp, benim öldüresim geliyor. Böylece, o da kurtulur, biz de. (Evlatlığı, yandaki odada, açıkça söyledi bunu. Gözleri yaşlı.)
Teyzemin yanına döndüm. Baktım, onun da gözleri yaşlı.
"Dur bakalım, dedim. Böyle yatağa düşmekle hemen ölmez insan. Daha çok yaşayacaksın sen."
"Yaşamak isteyen kim? dedi teyzem. Ama ölmek de istemiyorum."
"Korkuyor musun?" dedim gülümseyerek.
"Evet, dedi. Sevdiklerime kavuşmaktan korkuyorum. Bunu anlasa anlasa senin gibi biri anlar."
"Çok güç değil mi?" dedim.
"Güç olan ölüm değil, dedi. Ölüme yaklaşırken anlamak. Düşün bir, bir kör olarak yaşıyorum ve gözlerim ölmeden önce açılıyor. Korkunç bir şey bu."
"Ya da bir sağır gibi, öyle değil mi?" dedim.
"Sen de yaşayacaksın bu anları, dedi teyzem. Ne soru sorabileceksin, ne cevap verebileceksin."
"Bir işkence bu, dedim (gene) gülümseyerek. Kimseye bir kötülüğün dokunmadı; ne etliye, ne sütlüye iliştin, ama gene de, işkence işte."
"Bilmezdim, dedi. Bilseydim..."

İşe bakın, son soluğunu vermek için ziyaretimi bekliyormuş.
Üstelik sonu gelmeyen bir sözcükle: "Bilseydim..."
Gözkapaklarını kapadım teyzemin
Oda kapısını açıp, evlatlığını çağırdım
"Tamam, dedim, ruhunu teslim etti seninki."
"Kime?" dedi şaşkınlıkla evlatlık.
"Bilseydim" dedim teyzemin ağzından.
Bir tabut ısmarlamak için, evlatlığıyla ölü teyzemi yalıda başbaşa bıraktım.

ÇEVİRMEN

Çok kitap çevirdim, diyor, nice kitap çevirdim, diyor, birçok yazardan, birçok dilden, yazınsal, kuramsal, estetik, günlük, mektup... Çevirdiklerimin tümünü anladığımı ya da benimsediğimi söyleyemem, uğraşım gereği çevirdim onları, diyelim ki ekmek parası için.

Bir gün, çevirdiğim kitaplardan birinde şöyle bir cümleyle karşılaştım (olduğu gibi çeviriyorum): "Beni bir başka dile çevirmek isteyen sen, sözcükleri evirip çevirme, ne anlıyorsan kendi dilinde onu yaz, ama bunu yaparken yalnız sözcüklerle yetinme."

Başka bir açıklama yoktu.

Düşündüm: Sözcüklerle yetinmezsem, neyle yetinecektim? Sözcüklerin gerisinde ya da ötesinde ne var? Ne olabilir? Çevirdiğim bir şiir bile değildi. Romandı. Ya da roman gibi bir şey.

Bana bu çeviriyi öneren yayımcıya kitabı geri verdim. Hiç şaşmadı buna.

Biliyordum, dedi. Sizden önce de birçok ünlü çevirmen getirip masama attılar bu kitabı. Oysa, oldukça açık bir dili var. Çevirisi kolay.

Piposundan bir duman çektikten sonra sordu: Peki hangi yazarı, hangi kitabı çevirmek isterdiniz?

Hiçbir kitabı, dedim ona.

Ve ilk kez kendimi (uğraşımı bir kalemde yitirmiş olmama karşın) bir tüy denli, hafif, bir...bir...bir

bilmiyorum ne kadar özgür duydum.

YARGI

Yargıç karşısındayım.
Adımı soruyor.
Söylüyorum: Hâkim.
Soyadımı soruyor.
Söylüyorum: Tasvir.
Yaşımı soruyor.
Söylüyorum: Kırk.
İddia edildiğine göre, ailenizi bırakıp kaçmışsınız ve onlara karşı olan yükümlülüğünüzü yerine getirmemişsiniz, doğru mu? diyor.
Doğru, diyorum.
Yargıç, yazmana dönüp,
Yaz, diyor. Sanık suçunu kabul etmiştir. Kaçtığını ve yükümlülüğünü yerine getirmediğini açıkça söylemiştir.
Ama, diyorum yargıca, niçin ailemin bana karşı yükümlülüğünü yerine getirip getirmediğini sormuyorsunuz? Ben konuştukça, onlar dilsiz gibi sustu. Ben onlara gittikçe, onlar benden kaçtı. Ben ve onlar bir türlü buluşamadık. Sonunda kaçtım, evet, ama bir umutsuzluğun sonucuydu bu.
Bu ayrı bir dâvâ konusu, diyor yargıç. Dâvâyı siz de açabilirdiniz. Oysa açmadınız. Gene de açabilirsiniz.
Ama bu, bugün, burda hüküm giymenizi engelleyici bir durum yaratmaz.
Ya neyi yaratır? diye soruyorum yargıca.
Açacağınız dâvâ sizin için olumlu sonuçlandığında onların da mahkûm olabileceğini, diyor yargıç.
Bir başka deyişle, onlar da, ben de kodeste öyle mi? diyorum.
Evet, diyor yargıç. Ama dâvâ dışı bu sorgu-suali burda kesiyorum. Burası mahalle kahvesi değil.
Yargıcın arkasındaki duvarda çerçevelenmiş bir resim: Adaletin simgesi teraziyi gösteriyor. O, her zaman dengedeki teraziyi.

GELİŞİGÜZEL BİR KONUŞMA

Ağlama.
Niçin ağlıyorsun?
Ağlamadığını söyleme.
Gözlerin dolu dolu.
Ağlaman için hiçbir neden yok.
Bak ortalık günlük güneşlik.
Sen böyle bir Aralık ayı görmüş müydün?
Ben de görmedim.
Ne poyraz, ne yıldız, ne karakış.
Hadi, gel, çıkıp dolaşalım.
Gidip, kıyıda bir lokantada balık yiyelim.
Bir rakı içelim.
Hayır, eski günlerden söz etmeyeceğim.
Ne de gelecek günlerden.
Ben falcı değilim.
Ne de sen.
Hiçbirimiz.
Bir gün bana demiştin ki, Bırakma elimi, korkuyorum.
İşte elini elimde tutuyorum.
Buz gibisin.
Hepimiz öleceğiz. Tüm canlılar gibi. Canlı olduğumuz için öleceğiz.
Yeter artık.
Ölenle ölünmez.
Her ölüm, bir hiç uğrunadır. Bana sorarsan.
Peki sorma. Bu benim için daha iyi.
Ama ağlama.
Giden geri dönmez.
Gideni geri getiremeyiz.
Bir ölüyü de, yaşıyormuş gibi, aramıza alamayız.
Saçmalama.

Elimi tut. Bırakma.
Yalnızlık. Ölümün ikizi.
Hayır. Hiç de değil. Yaşamın.
Kurcalama.
Daha okunacak kitaplar var.
Peki. Olsun. Aına yaşam... Bir tek yaşamımız var.
Unutamam. Ben de.
Bu güzel havalar aldatıcı.
Olabilir.
Belki güzel de değil hava. Bu mevsimde böylesi bir aydınlık.
Olacak şey değil.
Güzel olan belki kardır, tipidir.
Her şey mevsimine göre. Kim ne derse desin.
Ama gene de, Sen Hayır desen de, güneş içimi ısıtıyor ve unutmak istiyorum. Nerde yaşadığımı, hangi mevsimde olduğumu...
Bu güneşli günün verdiği mutluluk değil, hayır.
Çünkü... Çünkü mutluluğu aramıyorum. Onu yok sayıyorum. Daha doğrusu olanaksız.
Bunu nasıl söyleyebilirsin?
Kendi kendime sorular soruyorum. Böyle.
N'olur, ağzını aç, bir sözcük söyle. Bir soru.
O da yok.
Bir hece.
Bu bile yok.
Buz gibi elin.
Göz pınarların kupkuru.
İstersen gideyim.
Bunları söylememiş olayım.

İKİNCİ YAŞAM

Çakır'ın anısına

Bir ihtiyar tanırım, geceleri meyhane meyhane dolaşıp çiçek satar. Masalara yaklaşır ve elindeki çiçek demetini uzatır. Alan alır, almayan almaz. Ne bir yüzlük verene teşekkür eder, ne bir onluğu geri çevirir. Ağzından bir tek sözcüğün çıktığına tanık olmadım.

Uzun bir süre onun bir dilsiz olduğunu sandım. Sonradan öğrendim ki, dilimizi bilmeyen bir Beyaz Rusmuş. Ekim Devriminde yolu buralara düşmüş. Düşüş o düşüş. (Bana bu bilgileri veren dostum, ihtiyarın, Çar'ın ordusunda bir general olduğunu söyledi.)

Bir başka ihtiyar tanırım, o da her gece bu meyhaneye gelir. Çevresinde, her zaman yedi-sekiz kişi vardır. Hesapları her zaman o öder. Arada, bizim masamıza bir rakı, bir pavurya gönderdiği olur. Çar ordusunun generalinin sunduğu çiçekleri geri çevirdiğini de hiç görmedim.
Bu ihtiyar çok konuşur. Konuşmalarından onun, yoksul bir çocukluğu olduğunu, gün gelip talihin kendisine güldüğünü (özellikle savaş yıllarında) ve Tanrı'nın "Yürü ya kulum" dediğini öğrendim.

Zaman zaman, birbirinin karşıtı yaşam çizgileri olan bu iki insanın bir ortak noktada buluştuklarını düşünmüşümdür. Birincisi (İhtiyar general), bana öyle gelir ki, düşlerinde, eski günleri görür. Almanca ve Fransızca öğretmenlerini, üç çift köpeğin çektiği yaldızlı kızaklarını, Saint Petersburg'daki saray yavrusu baba evini, Moskova yakınlarındaki *izba*'sında geçirdiği havyarlı ve votkalı hafta sonlarını, Çar'ın Hassa alayına katıldığı günü...

İkincisi (Tanrı'nın "Yürü ya kulum" dediği) de eski günlerini, yırtık pabuçla okula gidişini, annesinin ayıkladığı bitleri ve sıfır numara tıraş edilmiş kafasını, sokakta bulduğu bir mandagözünü, okuldan kaçışlarını, çöplüklerde çinko, bakır ve cam parçaları arayıp satışlarını, ilk pirzola yediği, ilk sinemaya gittiği günü...

Birinci ihtiyar (artık kim olduğunu biliyoruz) bu ikinci yaşamında uyandığında, yoksulluğuna katlanabilir. Gerçek bir yoksulluk değildir onunki.
İkinci ihtiyar ise, çocukluğunu, yoksulluğun sürdüğü ilk gençlik yıllarını, istese de unutamaz. (Düşler gelecekten değil, geçmişten kaynaklanır.)

Çocukluk anılarımda saklı bir üçüncü ihtiyar daha vardır: bir araba sürücüsüydü. Yoksul doğmuş, yoksul yaşamıştı. (Yeryüzü nüfusunu oluşturan insanların büyük bir çoğunluğu gibi). Onun ikinci yaşamı yoktu.
Nerde doğduğunu bilmiyorum.
Ama nerde yaşadığını, nerde öldüğünü biliyorum: atlarıyla paylaştığı bir ahırda.
Bu üçüncüsü (ki bu yazımı ona adıyorum) çocukluğumun ilk düşünü, daha doğrusu uyandığımda ansıdığım ilk düşü kendisine anlattığımda çok şaşırmış ve kendisinin hiç düş görmediğini söylemişti bana.

ÖYKÜLERİN ÖYKÜSÜ

Bu kitapta yer alan öykülerden birkaçı, bazı açıklamalar gerektiriyor:

ÜÇ DÜŞ/ÜŞ başlıklı öykünün yalnız birinci düşü gerçek. Başka bir deyişle, yalnız bu düşü (uyurken) gördüm. Onu izleyen ikisini gözüm açıkken (öyküyü yazarken) düşledim.

AT. Bu öyküyü (daha doğrusu efsaneyi) Hakkâri'de çeşitli ağızlardan dinledim. Efsanenin ağızdan ağza değişişini gerçekleştirmek istedim bu öyküde. Böylesi çok sayıda katmanı, bir öykünün boyutlarına sığdıramayacağımı bile bile. Atın dönüşü dışında kendimden bir "olay" katmadım bu öyküye.

KÖR VE OĞLU. Kalıtımsal bir hastalık sonucu yaşamının sonlarına doğru gözleri görmeyen Arjantinli büyük yazar Borges'in, öykülerini, seksenini aşmış annesine yazdırdığını okuduğumda, ben de kör bir babanın varolmayan notlarını derlemeye çalıştım.

SAHAF. "O" adlı romanımdaki Süryanî sahafı bu öyküde Stockholm'de dostum Demir Özlü ile karşılaştırdım. Stockholm'e hiç gitmediğim gibi, Süryanî sahafı da tanımış değilim.

YUSUF'UN UTKUSU. 22 Eylül 1970 günlü Günaydın gazetesinin birinci sayfasındaki dokuz sütuna manşet, iki sözcükten oluşuyordu: "Zafer Yusuf'un..."
20 yıldır takma kanatlarla uçmaya çalışan ve sonunda bunu başaran Uçan Türk'ün haberiydi bu. Bol fotoğraflı (tabii renkli). Yıllarca, bu gazete kesiği, dosyalarım arasında durdu. Amacım Yusuf'u bulmak ve belgesel bir film çekmekti. Kısmet olmadı. Sonunda (on-bir yıl sonra) bu küçük öyküyü yazmakla yetindim. Bu öykü, gerçek bir olayın öyküsüdür.

İster istemez küçük bazı değişiklikler yapmak zorunda kaldım. Eğer yaşıyorsa ve bir rastlantı sonucu bu öyküyü okursa, Uçan Türk Yusuf'tan, bu küçük değişiklikler dolayısıyla yazarı bağışlamasını dilerim.

BÜYÜK USTAYI ZİYARET. Bu öyküdeki Büyük Usta, Cézanne. 1959-68 yılları arasında değil de, 1890'ların sonunda Paris'te yaşasaydım Fransa'nın Güney'ine inip Cézanne'ı ziyaret etmekten kendimi alıkoyamazdım sanıyorum. Cézanne'la yapılmış konuşmalardan yararlanarak kurdum bu öyküyü.

ASLAN VE RESSAM. İki yıl kadar önce, Paris'te, Japon ressamı Hokusai'nin bir sergisini görme olanağını bulmuştum. Her insanın yaşamında belli tarihler, (rastlantılar), vardır. Bu sergi de çeşitli açılardan bu tarihlerden biri oldu benim için. Tüm sanat yaşamı boyunca, kırk-bir kez adını değiştiren (bir başka deyişle, kırk-bir kez sanatını yenileyen) bu sanatçının kendine seçtiği son ad (Hokusai) "Resim Delisi İhtiyar" anlamına geliyormuş Japoncada.

PARÇALAR. Bu bölümde yer alan metinlerin tümü, ilerde yazmayı tasarladığım öykülerin taslakları olarak kaleme alınmıştı. Bunları, yakın bir gelecekte, "öyküleştiremeyeceğimi" gördüm. Uzak bir geleceğe de güvenim olmadığından, *oldukları gibi* yayımlama yolunu seçtim. Dileyen okur-yazar, bu parçalardan yola çıkarak, bir öykü, bir roman ya da bir oyun yazabilir.
Böylesi bir durumda, "herhangi bir hak iddia etmeyeceğimi" şimdiden belirtirim.

F.E.
Ocak, 1982

BİR GEMİDE
(1978)

İlk kez 1978 yılında Ada Yayınları tarafından yayımlanmıştır.

KAZA

Geçenlerde, büyük gazetelerimizden birinin yazarı, "İnsanlık ölüyor mu?" başlıklı bir yazısında, yalnız ilgililerin değil halkımızın da, çevresinde olup bitenlere ilgi göstermediğini, ölümlerin, öldürümlerin, hırsızlıkların, gasplarn, yalancılıkların, dolandırıcılıkların kimseyi yadırgatmamaya başladığını, bugün ulusça en büyük sorunumuzun bu olduğunu belirtiyordu. Sayın yazara göre, insanlar başka insanlarla anlaşmakta güçlük çekiyorlar, dolaysız bir ilişki kuramıyorlar, dolayısıyla da başkalarının başına gelenler onları ilgilendirmez duruma geliyordu. "Ama, diye devam ediyordu yazar, şunu gözden uzak tutmamak gerek; yarın bizim başımıza gelen bir olay da başkalarını ilgilendirmeyecek." Anladığım kadarıyla yazar, okuyucularını çevrelerinde olup bitenlerle etkin bir biçimde ilgilenmeye ve aralarında bir dayanışma kurmaya çağırıyordu.
Bu ilgisizlik nasıl yenilebilir? Bu dayanışma nasıl sağlanabilir? Bu konuda herhangi bir öneride bulunacak değilim. Ben ancak başımdan geçen bir olayı anlatmakla yetineceğim. Bunu yapmadan önce, hemen belirteyim ki bir yığın gariplikler, olağanüstülükler ve saçmalıklar dizisinden oluşan anlatacağım olay, basınımızda herhangi bir trafik kazası olarak yer aldı ve kazanın yaşayan tek tanığı olarak açıkladığım gerçeklere kulak veren bir kişiyle karşılaşmadım. Bir tek Tanrı'nın kuluna (ki bunların arasında, yukarda sözünü ettiğim ve konuyu bütün ayrıntılarıyla yazıp, kendisine gönderdiğim yazar da var) derdimi anlatamadım. Bu ilgisizlik karşısında, bana düşen görevin, yaşadığım bu olayı (ki otuz-sekiz kişinin ölümüyle sonuçlanmıştı) yazmak olduğunu düşündüm.

Geçtiğimiz Ağustos ayının on ikisinde kişisel bir işimi izlemek için başkente gitmem gerekmişti. Benim gibi dar gelirli bir yurttaş için (bir devlet memuruyum), taşıt aracı konusunda bir seçme söz

konusu değildi; en ucuzunu, otobüsü seçtim. Bir şirketin sabah sekiz otobüsünde yer ayırttım. Saat yedi buçukta, elimde bavulum, garajın önündeydim. Daha otobüs yerini almamıştı. Benden önce gelen yolcuların arasına katılıp beklemeye başladım. Biz Türkler, "erken" kişilerizdir. Yerimiz numaralı da olsa, saatinden önce kalkmayacağını bilsek de, ne olur ne olmaz deyip erken gideriz. Oysa, ne trenler, ne otobüsler ve sanırım ne de uçaklar erken kalkar. Zamanında kalkarlarsa ona bile şükür. Bu kez de otobüsümüz saat sekizde garaja girdi. Ama yola koyulması saat dokuzu buldu. Yola koyulur koyulmaz hostesimiz (ufak tefek, çıtı pıtı, ince çarpık bacaklı, lüle saçlı bir kızcağızdı bu) mikrofonu alıp "anons"unu yaptı:
– Sayın yolcularımız, başkentimize doğru, yola koyulmuş bulunuyoruz. Kaptan pilotumuz İdris Uçar yolculuğumuzun süresini yedi saat olarak vermektedir. Hepinize iyi ve hayırlı yolculuklar dileriz. Bu şirin hostes, "anons"unu yapar yapmaz, eline koca bir kolonya şişesi alıp, açılan avuçlara bu kokulu sudan serpmeye başladı.Sağımızdan solumuzdan uçar gibi taşıt araçları (otomobiller, kamyonlar, traktörler, motosikletler) geçiyordu. Bir ölüm yarışı içindeymişçesine biz öndekileri, arkamızdakiler bizi geçmeye çalışıyorlardı. Bazı yolcular, her geçtiğimiz taşıttan sonra şoförü alkışlıyorlardı. Kimi yolcular türkü söylemeye başlamışlardı. Kimisi bağırıyordu. Kimisi haykırıyordu. Nerden düşmüştüm bu cümbüşün içine? Bu halk, böyle bağıra çağıra nereye gidiyordu?
Cevabı, otobüsün, tam kafamın üstüne rastlayan hoparlöründen yayılan bir türkü verdi:

Ben buralarda durmam giderim
Ahhhhh gideriiiiimmmmmmmmm

Bu kadar gürültü arasında kafamı toplayıp herhangi bir konuda (örneğin, ülkemizin kurtuluşu ya da trafik kazalarını önleme çareleri) düşünemeyeceğimi anlayıp, cebimden gazetemi çıkarıp okumaya başladım. Birinci sayfadaki haberlerde bir gencin bir başka genci öldürdüğünü, bir şoförün kamyonunun tekerliğine işeyen arkadaşını ağır yaraladığını, bir minibüsün kaldırımda bekleyen dört kişiyi ezdiğini, dış borçlarımızın arttığını okuyup öğrendim. Sonra ilanlara bir göz attım. İş arayanlar, eş arayanlar, ev arayanlar, araba arayanlar,

ders verenler, ders alanlar, kiraya verenler, nüfus hüviyet cüzdanlarını yitirip yeniden çıkaracakları için eskisinin hükmü kalmadığını bildirenler, nişanlananlar, evlenenler, doğuranlar, ölenler. Ölüm ilanlarından biri, eski ev sahibimiz Gıyaseddin Bey'le ilgiliydi:

VEFAT

Sıvas eşrafından Ali Savunduk ve merhume Kâtibe Savunduk'un oğulları, Zennube Savunduk'un eşi, Ergun, Ercan, Elif ve Ebru'nun babaları, Nazire Savadan ile Neyyire Neyir'in kardeşleri, Kemal, Cemal ve Zülâl'in ağabeyleri, Hayriye Saybey ve Belma Sitbis'in enişteleri, Hamdi, Remzi, Ali Savunduk'un amcazadeleri, Zeyno ve Zeynel Abidin Sırşın'ın dünürleri, Necmiye Solaç'ın dünürleri

GIYASEDDİN SAVUNDUK

11 Ağustos mübarek Cuma günü Hakk'ın rahmetine kavuşmuştur. Cenazesi ...

Rahmetlinin ne de çok hısım akrabası varmış. Her altı ayda bir kirayı artırması boşuna değilmiş. Yazık cenazesinde bulunamayacağım, diye düşündüm. Gıyaseddin Bey'i sevdiğimden değil, cenaze törenlerini sevdiğimden hayıflandım buna. Zira, hiçbir cenazeyi (uzaktan tanıdığım birine ait bile olsa) kolay kolay kaçırmam.Orada, musalla taşında kaldırılmayı bekleyen cenaze, bana kendi ölümümü ansıtır: "O tabutun içindeki sen olabilirdin şu anda. Eğer değilsen, bu bir rastlantıdır. Öyleyse bu rastlantıdan yararlanmasını bil. Borçlarını düşünme. Karının dırdırından tasalanma. Yaşamana bak."

Ne var ki bu kendi kendime verdiğim moral ancak iki gün sürer. "Bakalım, Gıyaseddin Bey'in ölüm ilanının verdiği moral ne kadar sürecek?" dedim kendi kendime. Nerden bilebilirdim, ancak bir-iki saat süreceğini?

Gazetenin öbür ölüm ilanlarından sonra (başka bir tanıdığım yoktu aralarında) spor haberlerine de bir göz attım. Sonra gazeteyi bırakıp

yolcuları incelemeye koyuldum. Biraz yatışmış gibiydiler. Önümdeki iki Arap turist bir şeyler atıştırıyordu. Sol yanımda oturan iki Amerikalı, yarım yamalak İngilizcemle çıkarabildiğim kadarıyla, Türkiye'nin ekonomik durumuyla ilgili görüşlerini birbirlerine açıklıyorlardı. Dikkat edince gördüm ki otobüsün sağ yanında, özellikle pencerenin kıyısında oturanların büyük bir çoğunluğu kadınlardı. Ve bunlar, pencereleri kapamışlar, hostesten aldıkları naylon torbaların içine kusup duruyor, arada bir yanlarındaki pencereyi açıp, ellerindeki torbayı dışarı attıktan sonra, hostesten yeni bir torba ve kolonya istiyorlardı. Hoparlörden şimdi yükselen, gençlik yıllarımın sevilen bir kantosuydu:

Sevdim bir köy kızını
Kalplere vur bir zımba
Rumba da rumba rumba...

İşte, taşıt aracımız, varacağı yere (başkentimize) bu sesler, bu kusmalar, bu kantolarla, bu hava içinde hızla ilerliyordu. Deniz kıyılarından, göl kıyılarından, sazlıklardan, bataklıklardan geçmiştik. Sonra birden bozkır başlamıştı. Aylardır bir damla yağmurun düşmediği, kuraklıktan çatlamış tek tük ağaçlardan ve devedikenlerinden başka bir bitkinin görülmediği, göz alabildiğine uzanan, dümdüz, tekdüze bozkırı ikiye bölen asfaltta ilerliyorduk şimdi. Zaman zaman, uzakta, birkaç kerpiç evin oluşturduğu bir köy görülüyordu. Eşeğinin üstünde bilinmeyen bir noktaya doğru ilerleyen köylüyü, ya da yol boyunca, otobüse yetişecekmiş gibi koşan ve avaz avaz bağıran çocuklar görüyorduk. Güneş yanığı yüzleriyle, partal giysileriyle, yalınayak, başıkabak, bağıran, ne söylediklerini duymadığım çocuklar. Azgelişmiş ya da az geliştirilmiş, gelişmesi önlenmiş ya da gelişmekte olan bir ülkenin azgelişmiş ya da gelişmemiş ya da geliştirilmeleri önlenmiş çocukları. Ya da üçüncü dünyanın çocukları.

Amerikalılar gülüyordu. Kadınlardan biri kusmuk torbasını atıyordu. Yolcuların hemen hemen yarısı uyukluyordu. Radyo ya da pikap (ne haltsa) çok şükür susmuştu.

Otobüsümüz, bu bozkırın ortasında, birden bir serap gibi beliren üstü sazlarla kaplı bir hangarın önünde durmuştu. Hostesimizin sesi:

Sayın yolcularımız, yemek molası için...
Daha sözleri bitmeden yolcular ön ve arka kapıya doğru yürüdüler. Otobüsten en son ben indim. Ayağımı yere basar basmaz da, kendimi beli bükük, yaşlı bir kadının karşısında buldum. İhtiyarcık, handiyse boynuma sarılacaktı.
- Ah yavrucuğum! Bu ne tesadüf, seni gökte ararken yerde buldum, nereye gidiyorsun, annen nasıl, kız kardeşin doğurdu mu, karının hastalığı geçti mi? Ama yolun açık olsun, Tanrı seni korusun! Yemeği burada mı yiyeceksin? Buranın yemekleri çok iyidir, suyu çok iyidir, böbrek taşlarına bire bir...
Ağzım açık, ilk kez gördüğüm bu ihtiyarın söylediklerini dinliyordum. Kimdi bu kadın? Nerden gelip beni bulmuştu? Bir büyücü mü, bir falcı mı? Kız kardeşimin doğurduğunu, karımın hastalığını, böbreğimdeki taşları nerden biliyordu?
Şaşkınlığımı gördü.
- Ne o, tanımadın mı beni? Ben senin küçüklüğünde boklu bezlerini yıkayan Şükriye Teyzenim. Ne çabuk unuttun. Bak dağ dağa kavuşmuyor, ama insan insana kavuşuyor, hem de en beklemediğin yerde, bozkırın ortasında. Tanrı'nın işi, sual olmaz.
Evet, sual olmaz. Ben de sual sormadım zaten.
Küçüklüğümde boklu bezlerimi yıkadığını söyleyen Şükriye Teyzemin eline birkaç kuruş sıkıştırdım. Yalnız yanından ayrılmadan:
Şükriye Teyzeciğim, söyle bakalım adımı? dedim.
Adını mı? dedi. Baban olacak herif, ben sizin evden ayrıldığımda adını koymamıştı ki daha.
Anlaşıldı, bu da, attığı tutarı zavallı kaçıklardan biri.
- Biliyor musun, adım hâlâ konulmadı, dedim gülerek.
- Doğrusu hiç şaşmam, dedi.
İhtiyarı orda bırakıp içeriye, yemek yenilen yere girdim. Boş bir masaya oturdum. Ne yemek istediğimi soran garsona:
Bir yulaf çorbası, bir fasulye piyazı, bir yahni, bir de muhallebi, dedim.
Garson:
- O istediklerinizden hiçbiri yoktur bizde, dedi.
Sizde bulunan ne? dedim.
Fasulye çorbası, bulgur pilavı, köfte ve ayran, dedi.

– Öyleyse sen de onları getir, dedim.
Geldi. Bol kırmızı biberli bir su içinde yüzen soğan parçacıkları ve ezik fasulyeler. Tadına baktım. Acı. Basurlarımı düşünüp kâseyi ittim. Köfteye el attım. Çatal zor kesiyor. Kuru. Hem de içi kıpkırmızı. Hiç kuşkusuz, keçi eti olmalı. (Tabii eşek ya da köpek eti değilse.) Bağırsaklarımı düşünüp, onun da tadına bakmadım. Yalnız ayranı içmekle yetindim.
Hesabımı öderken anons yapıldı:
– Jet yolcuları, başkente gidecek uçağımız kalkmak üzeredir, tüm yolcuların yerlerini almaları rica olunur.
Jet, kabul, otobüs şirketinin adı; ama "uçak" n'oluyor? Yanlış mı duydum? Yoksa anonsu yapan delikanlının bir şakası mıydı bu? Ne önemi var? Her yerde, her an dil sürçmeleriyle karşı karşıya değil miyiz?
Otobüse binip, koltuğuma oturdum.
Yola koyulduk.
On-on beş dakika sonra kulağıma,
– ...başım dönmeye başladı...
– ...kusacağım...
– ... hostesten torba iste, buraları berbat etme...
– ... kus kus açılırsın...
– ... pencerenin yanına gel, başını dışarı çıkar...
– ... gözlerini kapa, yutkun...
– ... uzaklara bak, derin derin solu...
– ... kusmasana kız...
– ... ilaç aldın mıydı...
– ... neden bu kadar sallanıyoruz...
– ... hava boşluğuna mı girdik...
– ... bu bölgede hep böyle olur...
– ... verdikleri yemek de çok kötüydü...
– ... su yok mu su...
– ... daha önce uçağa binmemiş miydiniz...
– ... uçak beni hep tutar...
– ... niçin trene binmiyorsunuz...
– ... bu kez pek fazla salladı...
– ... hakkınız var...

gibi konuşmalar gelmeye başladı.
Bu sırada, kalın, tok bir erkek sesi duyuldu:
– Hava boşluğuna giriyoruz, kemerlerinizi takın.
Ortalık karıştı. Herkes kemerini arıyor.
Ben aramadım. Böyle şakalardan hoşlanmam. Otobüste kemer... Otobüsle hava boşluğuna giriyoruz... Yok deve! Otobüsün penceresinden dışarı baktım. Yolun kıyısında başlayan derin bir uçurumun dibinde vadi görünüyordu. Yemyeşil bir vadi. Evler küçük birer kibrit kutusu. Ortadan bir dere akıyor. Ama öylesine yüksekteyiz ki derenin hangi yönde aktığı bile belli olmuyor. Tıpkı uçaktaki gibi. (Doğrusu, yaşantım boyu, bir kez bindim uçağa. O da, görevli olarak gönderildiğim Kan kentine giderken.)
Geçtiğimiz yol boyunca bir tek trafik işareti görmemiş olmamızı bir türlü açıklayamadım. Çünkü sert virajlar alıyorduk. Ve yolumuzun üstünde banketler vardı. Tırmandığımız tepenin en yüksek noktasına varırken bir bulutun içinde bulduk kendimizi. Göz gözü görmüyordu. Hostese, şoförün sis lambalarını yakıp durması gerektiğini, bu koşullar içinde yola devam etmesinin tehlikeli olabileceğini söyledim. Önemsemedi söylediklerimi.
– Kaptan pilotumuz alışıktır, demekle yetindi.
– Ben bir yolcu olarak sizi uyarıyorum, dedim.
– Teşekkür ederim, dedi. Ama yolumuza devam etmemek için herhangi bir neden yok.
– Önünü görmüyor, bu yeterli bir neden değil mi? dedim.
Karşılık alamadım.
Sinirlenmek yerine bir başka yol seçtim. "Önünde sonunda sen de bu halkın bir çocuğusun, dedim kendi kendime. Onun felsefesini benimse. Her şey olacağı yere varır. Doğru. Her şey olacağı ya da varacağı yere varır."
Koltuğunu geriye yatırıp, bir öğle uykusu çekmek için gözlerimi kapadım. Otobüsün içindeki sesler, ben gözümü kapar kapamaz, bir ninni gibi gelmeye başladı kulağıma. Dalıp gitmişim. Ne kadar uyudum bilmiyorum. Birden çığlıklarla uyandım. Ne olup bittiğini anlamaya vakit bulamadan, otobüsün, önündeki virajı alamayıp, soldaki uçurumdan uçmaya başladığını gördüm. Tüm gücümle önümdeki koltuğa tutundum ve gözlerimi kapadım. Gözlerimi

kapamadan önce, şoförümüzün, akıl almaz bir çeviklik ve uğraşına yakışmayan bir sorumsuzlukla, yanındaki kapıyı açıp kendini boşluğa bıraktığının tanığı oldum.
Büyük bir sarsıntı.
Gözümü açtığımda otobüsün içindeydim. Otobüs yana devrilmiş, önden hafif bir duman çıkıyordu. Yanımda, yöremde, koltukların üstünde, ara yolda insanlar (baygın ya da ölü) serilmişlerdi. Onların üstüne basa basa ön kapıya doğru ilerledim. Şoförün atladığı kapı açıktı. Ama otobüs sağ yana yattığından, kapı ile yer arası bir insan boyundan fazla bir yükseklikteydi. Bedenimin dört bir yanında duyduğum sızıya karşın, tüm gücümü toplayıp açık kapıdan sarkıttım bedenimi. İki ayağımın üstüne düştüm. Düştüğüm yerden, yardımıma koşacak bir insanoğlunun varolup olmadığına baktım. Kimse yoktu. Hiçbir kimse. Ne koyunlarını otlatan bir çoban, ne de yukardan yoldan geçen bir aracın şoförü ya da yolcuları. Emekleye emekleye, az ötedeki elma ağacına doğru ilerledim. Elimle kırık-çıkığım var mı diye şöyle bir yokladım bedenimi. Her yanım kan içindeydi. Ama bu kanlar benim kendi kanım mıydı yoksa öbür yolcuların üstüme bulaşmış kanları mıydı, bilemedim. Kaslarımda bir eziklik, bir çürüklük, ama kırık-çıkık gibi bir acı duymuyordum. Sırtımı elma ağacına dayadım. Ve kusmaya başladım. Sonra gözkapaklarım kurşun gibi ağır kapandılar. Karşı koymaya çalıştım, ama başaramadım. İmdadıma çağırmak istedim insanları. Ama başaramadım. Kendimden geçmişim.

İnsan kardeşlerim ne zaman geldiler, nasıl geldiler, bilmiyorum. Kendime gelir gibi olduğumda çevremde toplanmış bir yığın insanı ayrımsadım. Biri:
– Yerinden oynatmayalım, yoksa cavlağı çekeceğinin resmidir, diyordu.
Bir başkası:
– Bak, bak, gözlerini açtı, diyordu.
Öbürü:
– Kafatasında bir çatlak varsa belli olmaz, diyordu.
"Hiçbir şeyim yok" demek istiyordum. Başaramıyordum. Sözcükler kafamda beliriyordu. Ama sese dönüşmüyordu. Konuşamıyordum.

En sonunda bir sedye getirdiler. Beni içine uzattılar. Bir polis gelip bazı sorular sordu. Konuşamadığım için sorularına cevap veremedim. Kaza yerinden hastaneye götürülene değin kaç kez yitirdim kendimi, bilemiyorum. Gözümü açtığımda bir hastanede, bir koğuşta, bir yataktaydım. Başımda bir hastabakıcı duruyordu. Onun yanında, sonradan savcı olduğunu öğrendiğim bir adam. Sonra bir doktor geldi. Savcı, doktora, benimle konuşup konuşamayacağını sordu. Doktor, "Her ne kadar önemli bir durumu yoksa da, kazanın şoku altında, yarın ya da en iyisi öbür gün görüşseniz daha iyi olur" dedi. Savcı gitti.

Doktor ve hastabakıcı da.

O günü ve geceyi uyku-uyanıklık arası geçirdim.

Gözlerimi açtığımda, kendimi bitkin, ama gene de iyi duyuyordum. Sağ yanımdaki hastanın transistorlu radyosundan yükselen haberleri dinledim. Haberler arasında adım geçti. Tam olarak ne söylendiğini anlamadım. Ama kulağıma gelen sözcüklerden "uçak... kaza... kurtulan..." sözcükleri ve adım vardı. Sonra türküler başladı.

Radyodan gelen en küçük ses, kafamın içinde çınlıyor, beynimin, kafatasımın içinde patlamakta olduğu duygusunu veriyordu bana. Ne yazık ki bunu söyleyecek, radyoyu kapatmasını, hiç değilse sesini kısmasını isteyecek durumda değildim. Dilim konuşmuyordu. Tutulmuştu. Radyodan yayılan sesi duymamak için yorganı başıma çektim. Başımı yastığın altına soktum. Ama nafile. Herif öylesine açmıştı ki radyoyu, ses, yorganı ve yastığı aşıp kulağıma, ordan da sarsılmış beynimin ilgili bölgelerine ulaşıyordu. Neden dilin tutulacağına kulağım tıkanmamıştı? Gelen seslerin kulağımdan içeri girdiğini duyuyordum. Ve beynime ulaştığı yolu izliyordum. Acıyla. Tıpkı bir balona, bir topa hava verir gibi, bu kulağımdan giren sözcükler ve gürültüler kulağımdan girip beynime ulaşıyor ve onu şişiriyordu. Biraz daha sürse, kafatasımın içinde şişecek, patlayacaktı beynim.

Bu işkence içindeyken ben, kafama değin çektiğim yorganın üstümden alındığını duydum. Bir ses:

İşte kocanız, dedi.

Başımı yorganın altından çıkarıp baktım: Tanrım, karım! İki gözü iki çeşme karşımdaydı. Kendisine konuşamadığımı, ama dil tutulması

dışında pek bir şeyim olmadığını anlatmaya çalıştım, başaramadım. O, göz işaretlerime bakmadan elinde tuttuğu gazeteyi, yaramaz bir çocuğa sallar gibi yüzüme karşı sallayıp:
– Ben sana uçağa binme demedim mi? diyordu. Kaç kez söyledim uçağa binme diye? Uçaklara güven olmaz diye! Uçak havada uçar ve düşerse tam düşer, demedim mi? Ne zorun var beni dul, çocuklarını yetim bırakmaya? Kendinden başkasını düşünmez misin sen?
– Uçağa filân binmedim ben, dedim.
Dedim ama içimden. Ne yazık ki dilim ağzımın içinde küçük plastik bir top parçası gibiydi. Oynattığım zaman anlamsız heceler çıkıyordu yalnızca.
Yanımdaki yatakta yatan hasta, karımın odaya girmesiyle radyoyu kapamıştı. Çok şükür, karımın gözyaşlı takazaları karşısında radyosunu yeniden açmayı akıl etti. Ben de böylece karımı dinlemektense, radyonun saçma sapan müziğini dinlerim, diye düşündüm. Beynimin de patlayacağı varsa, patlasın! Bakışlarımı karımdan (ağlayan bir kadın, her zaman, bir acıma duygusundan çok, bir tiksinti uyandırmıştır bende) çevirdim. Duvarda bir hamamböceği vardı. Onun tavana doğru yükselişini izledim. Radyoda müzik yayını sona erdi. Haberler başladı. İç politika alanındaki gelişmelerden sonra, berberler kongresinde konuşan kültür bakanının söylevini verdiler. Onu dış işleri bakanının gezileri izledi. Sonra bir uçak kazası haberi. Başkente gitmekte olan bir uçak, başkente yüz kilometre kala düşmüştü. Kazanın nedeni bilinmiyordu. İlgililer araştırmaya başlamışlardı. Pilot paraşütle atlamış, ancak paraşütü açılmadığı için ölmüştü. Kazadan ağır yaralı olarak, kimliği saptanamayan bir tek yolcu kurtulmuştu. Karım bir yandan radyoyu dinliyor, bir yandan da bana:
– Demedim mi ben sana, uçağa binme, diye. Otobüse biniyorum, diyorsun, uçağa biniyorsun. Yalan söylüyorsun. Beni aldatıyorsun.
Cinler başıma üşüşmüştü. Taşan sabrımla birlikte, dilimin ağzımın içinde ufaldığını, eski biçimini aldığını duyuyordum. Bir deneyeyim dedim:
– Ne uçağı sayıklıyorsun be karı, diye bağırdım. Herkes bana baktı. Karım:

Aaa, dili açılır açılmaz bir de bağırmaya başladı, diye haykırdı. Sonra yandaki radyolu hastaya dönüp:

Duydunuz değil mi? dedi.

Adam elindeki toto kâğıdını işaretleyip karıma susmasını işaret etti. Ben de bundan yararlanarak, bir daha gürledim:

Yeter artık, hastane köşesinde, ölüm yolculuğunda bile rahat yok. Niye geldin buraya? Ne bok yemeye geldin?

Son soluğunu verirken yanında olmak istedim, dedi kinle.

Merak etme, vermeyeceğim son soluğumu, dedim. Sen yanımda olduğun sürece vermeyeceğim.

Öyleyse ben gidiyorum, dedi.

Güle güle, dedim. Cehenneme kadar yolun var.

Senin için bunca yolu teptim geldim. Cefalı bir otobüs yolculuğu yaptım. Sense bana...

Yeniden gözyaşları.

Çok şükür dediğini yaptı, çantasını alıp çıktı odadan. Sanki onun çıkmasını bekliyormuş gibi, yanında bir yazmanla Savcı Bey girdi odaya.

Bir iskemle çekip başucuma oturdu.

Geçmiş olsun, dedi.

Sağ olun, dedim.

Konuşmaya başladığınıza göre, bari bazı şeyleri ansıyor musunuz? dedi.

Tabii, dedim. Her şeyi ansıyorum.

Güzel, dedi. Söyler misiniz, düşmeden önce, uçakta herhangi bir patlama ya da benzeri bir şey oldu mu? Herhangi bir anons yapıldı mı?

Bakın, dedim. Ben düşen uçağın içinde değildim. Bir uçağın düştüğünü ve bir yolcunun kurtulduğunu az önce radyoda haberleri dinlerken öğrendim. Ben bir otobüs yolcusuyum. Otobüs uçuruma yuvarlandı. Eğer bu konuda bir bilgi istiyorsanız...

Hayır, dedi. Siz düşen uçağın içindeydiniz. Ve kurtulan tek yolcu sizsiniz. Belleğinizi biraz zorlayın.

Belleğimin zorlanacak bir yanı yok. Bu sabah, saat sekiz otobüsüne bindim başkente gitmek için, dedim. Ve otobüsümüz bir virajı

alamadı, uçuruma uçtu.
O sırada yanımıza yaklaşmış olan Doktora döndü Savcı:
– Yapacak bir şey yok, belleğini yitirmiş, beklememiz gerekiyor, dedi.
Ah, keşke yitirmiş olsaydım belleğimi. Keşke. Her şeyi unutmak, adımı, sanımı, işimi, karımın yüzünü, borçlarımı, sıkıntılarımı. Keşke yitirmiş olsaydım o beni sıkmaktan başka bir işe yarayan, adına bellek denilen o murdar hazineyi.
Savcı elindeki gazeteyi açıp, parmağıyla birinci sayfadaki bir fotoğrafı gösterdi:
– Bu size bir şey ansıtmıyor mu?
Gazeteyi aldım. Sayfanın üçte birini kaplayan fotoğrafa baktım. Bu düşmüş bir uçak enkazının fotoğrafıydı. Fotoğrafın içinde, bir çerçeve içine gömülmüş bir gençlik fotoğrafım yer alıyordu. Fotoğrafın altında şunları okudum:

DÜŞEN JET UÇAĞI VE KAZADAN
KURTULAN TEK YOLCU MUHTAR GÜDE

Savcıya:
– Hayır, dedim. Hiçbir şey demiyor bu bana.
Doktorla Savcı bakıştılar: "*Yapacak bir şey yok.*"
– Sizi birkaç gün sonra gene rahatsız edeceğiz, dediler.
– Ne zaman isterseniz, dedim.
Çıktılar.
Yanımdaki radyolu hasta:
– Toto gene yattı, dedi. On biri bile tutturamadık.

1967

KENTİN ÜZERİNDE DAYANILMAZ BİR KOKU

Köpek burcundan olmalıyım. Çocukluğumdan beri kokulara karşı aşırı duyarlıyım.
Sözcüklerin, görüntülerin, seslerin, renklerin yaratamadığı çağrışımı, kokular yaratır bende. Birlikte yaşadığım (bir zamanlar yaşamış olduğum) kişilerin kokuları perçinleşmiş gibidir belleğimin kokular hanesinde. Örneğin, babam. Öleli yıllar oluyor. Bugün bile ansırım kokusunu: İhtiyar emekli. Anamın (o da öleli yıllar oluyor) kokusunu: Kurban kadın. Ve ***refoulée***). Kız kardeşimin kokusunu: Çılgın bakire. Enistemin kokusunu: Ter, at ve sinir. Yalnız insanların değil, hayvanların, nesnelerin, yerlerin, yörelerin kokusu da yer etmiştir belleğimde. Dokuz yaşındayken yitirdiğim sevgili köpeğimin kokusu başkaydı. On yaşında sokakta bulup eve getirdiğiminki başka. Fatih'teki evimizin kokusu başkaydı. Firuzağa'daki evimizin kokusu başka. Evet, anlaşıldı artık. Kokulara karşı aşırı bir duyarlığını var. Açıkça söyleyeyim ki beni en çok coşturan kokudur. (Yalnız, kokudur, demiyorum, ama ilk etkiyi sağlayan, derin derin soluduğum kokudur.) Sevişmem, okşamalardan, öpüşlerden önce koklamakla başlar. Her kadının ayrı bir kokusu vardır. (Kullandıkları kokudan söz etmiyorum, kendi öz, doğal kokularından.) Daha doğrusu binbir kokusu. Saçlarının kokusu başkadır. Ensesinin, boynunun kokusu başka. Kulağının içi başka kokar, burun delikleri başka. Gerdanı başka kokar, göğüsleri başka. (Giderek iki göğsünden ikisinin kokusu ayrıdır diyeceğim. Hiç değilse safkan dişilerde.) Koltukaltlarının kokusu, bacak aralarının kokusuna ya da diz kapağı ardının kokusuna benzer mi? Ayak kokusundan söz etmeyeceğim. (Ayak kokuları üstüne bir kitap yazabilirim. Bunda utanacak ne var?) Koklayacak bir dişi bulamadığımda, yatağa uzanıp kendi kendimi koklarım. Koklamak biraz da yoklamaktır. Keyifliyken başka bir koku salgılar bedenim, hüzünlüyken başka. Tokken başka. Açken başka.

Yalnızlığın bir başka kokusu vardır, birlikte olmanın (özellikle yatakta) başka bir kokusu. Çiftleşir ya da tekleşirken bedenimizin kokusu da değişir.
Bilmiyorum, ünlü ruh bilimci Kraft Ebing, *Psycopathia Sexualis*'te bu koku düşkünlüğüne ne ad veriyor? Bu koku düşkünlüğünü, örneğin, fetişizm, animalizm, egzibisyonizm, masoşizm, sadizm... gibi ruhsal hastalıklar arasında mı değerlendiriyor, yoksa "normal" karşılayarak, *psycopathia*'nın sınırları içine sokmuyor mu? Freud ne düşünüyor bu konuda? Ya Jung? Aslında, bu büyük ruhçuların ne düşündüğü bilmemnemde değil. Normal ya da anormal, bilmiyorum; bildiğim bir koku düşkünü olduğum. Kaldı ki burada anlatmak istediğim, kokularla cinsel yaşamım arasındaki ilişkiler değil. Böylesi şeyler yazılmaz, yaşanır.
Kokular üstünde bu girişi yaptımsa bunun özel bir nedeni var: Anlatacağım konuyu tam değerlendirebilmeniz ve bir yanlış yorum yapmamanız için, anlatanın, anlatacağı konu ya da olaya yaklaşımında, ne gibi nedenlerin, duyarlılıkların, birikimin ve tüketimin söz konusu olduğunu belirtmem gerekti. Yazıda, ne kesin bir öznellik, ne de kesin bir nesnellik söz konusu olamayacağına göre, okuyucunun, bu iki kavramın değerlendirmesini, mümkün olan doğruluk oranında yapmasını sağlaması gerekir yazarın. Hiç değilse, bir okuyucu olarak benim beklediğim bu.
Bunca açıklamadan sonra, anlatacağım olaya gelebilirim: Bu sabah, berbat, dayanılmaz, iğrenç bir kokuyla uyandım. Nerden gelebilir bu koku? diye düşünüp, ilk aklıma gelen yere, ayakyoluna girdim. Evet, burada koku daha yoğundu. Dün gece, yatmadan önce işimi gördükten sonra sifonu çekmeyi unutmuş olmalıyım, dedim kendi kendime. Ama baktım, ortada gözle görünür bir pislik yoktu. Sifonu çektim gene de. Dolmasını bekledim, bir daha çektim. Sonra elimi yüzümü yıkamak için banyoya girdim. Burası da en az ayakyolu kadar kötü kokuyordu.
Sabah, aç karnına ve uyku sersemi, dayanılır bir koku değildi bu.
Gene de, kaynağını bulmak için derin derin soludum.
Ve içimdeki koku uzmanına sordum:
Ne kokusu olabilir bu?
Kaynağı ne / neresi olabilir?

Açıkça söyleyeyim ki çabuk ve kesin bir cevap veremedim. Banyonun aydınlığa bakan küçük penceresini açtım. Pencereyi açmamla koku daha bir arttı.
O zaman
anladım ki
koku
dışardan
gelmektedir.
Lodosun bir oyunu olmalı bu, diye düşündüm.
(Kentimiz lodosta pek kötü kokar. Lodos esmeye görsün, sanki yerin dibinde gizlenmiş tüm kokular birden yer üstüne çıkarlar.) Kahvemi pişirmek için mutfağa girdim. Mutfakta aynı koku. Ocağın üstünde kahvem kaynarken, mutfağın penceresinden avluya bir göz attım. Avludaki ağaçların yaprağı kımıldamıyordu. "Lodos da esmediğine göre nerden geliyor bu koku?" Kahvemi içemedim. Kahvem de dayanılmaz bir biçimde kokuyordu. Döktüm. Sonra, traş bile olmadan, giyinip sokağa fırladım. Sokak, evin içinden daha beter kokuyordu. Bir sokaktan bir sokağa, ana caddeden ara sokaklara, ara sokaklardan ana caddeye, içimde, nerden geldiğini bilmediğim kokudan doğan bulantı ve belki bunun sonucu korkunç bir baş ağrısı, ordan oraya vurdum kendimi kurşun yemiş bir yunus gibi. Nereye gideceğimi bilmiyordum.
Yalnızca bu kokudan kurtulabileceğim bir sokak, bir köşe arıyordum.
Ne kokusunu andırıyordu bu?
Kokmuş balık kokusu? - Değil.
Lâğım kokusu? – Değil.
Çürük kokusu? – Değil.
Ağıl kokusu? – Ne ilgisi var?
Güneşte kurtlanmış leş kokusu? - Gibi. Ama değil.
Yanık kokusu? – Hayır.
Yangın kokusu? – Hayır, dedik.
Bataklık kokusu? – Olamaz.
Bir ceset, bin ceset kokusu? – Sanmam.
Öylesine bir kokuydu ki tüm bu kokulardan oluşmuştu sanki. Balıklar kokmuş, sebzeler çürümüş. Bir çürük seli, güneşte kurtlanmış leş sürüsü üstünden akmış, binlerce gömülmemiş, günlerce yaz güneşinin

altında kalmış cesetlere ulaşmış ve sonra tüm kenti alt üst eden bir yangının kokusunu getiren rüzgârla karışıp kentin üstüne çökmüştü. Yürüyordum.

Yürüyordum ve yolumun üstüne çıkan dükkânlara girip çıkıyordum bu kokuyu unutmak, bu kokuyu duymamak için. Bir antikacı dükkânına girdim. Yaldızlı kokuların, ağır çerçevelerin yüzyıllar boyu kullanılmış dolapların kokusunu duymak için soludum. Hayır, antikacı dükkânında tüm bu eşyalar yerli yerlerinde duruyordu, ama dışardan (dışardan?) gelen koku, onların kokusunu bastırmıştı. Bir kahveye girdim. Bir çay söyledim. Ama kahvenin kokusu dayanılır gibi değildi. Genzim boşu boşuna aradı aşınmış iskambil kâğıtlarının, telvelerin, semaverin ve nargilenin kokusunu. Oysa, kahveler, çaylar içiliyordu, nargileler fokurdatılıyor, yanıbaşımdaki masada iskambil oynanıyordu. Ama bunların hiçbirinin kendilerine özgü kokusu yoktu. O iğrenç koku tümünü bastırmıştı. Çayımdan iki yudum almadım, çıktım kahveden. Yolumun üstüne çıkan bir kitapçı dükkânına girdim. En son çıkan kitaplara el attım. Gözüme değil, burnuma götürdüm kitapları. Ne kâğıt kokusu, ne mürekkep.

Bir otobüse bindim. İki durak sonra indim.

Bir dolmuşa bindim. Yüz adım sonra durdurdum.

Bir benzin istasyonunda konakladım.

Benzin pompalarının yanında durdum araçlara benzin verilirken. Hayır, ne insan kokusu, ne benzin kokusu... Yalnız o adlandıramadığım kokuyu duyuyordum.

Denizi, açık havayı özledim.

Deniz kıyısına gidersem bu kokudan kurtulacakmışım gibime geldi. Tıklım tıklım bir otobüse atladım, beni kent dışına deniz kıyısında bir yere götürecek. Otobüsün kokusu, her zamanki insan (kadın, erkek, ter karışımı) kokusu değildi. Pis bir ayak kokusuna bile razıydım.

Gözlerim, üstü başı partal, mutlak ayağı kokan, kokması gereken birini aradı. Önlerde bir yerde böyle birini gördüm. Yolcuların ayağına basa basa, heyecanla öne doğru ilerledim. Adamın yanıbaşına vardığımda şöyle bir baktım. Ayaklarında çamurlu poturları, sırma bıyıkları ve ürkek tavrıyla kente yeni gelmiş bir köylüydü bu. "Bu adamın ayağı kokmazsa, kimseninki kokmaz."

Geldiği yerlerin ve günlerce, belki haftalarca doğru dürüst yıkanmamış olmasının kokusunu taşıyor olmalıydı. İyice yaklaştım ve derin bir soluk aldım. Hayır, dilediğim koku gelmedi burnuma. Daha derin bir soluk aldım, gene bir şey yok. Biletimi düşürdüm ayaklarının dibine. Biletimi almak için eğildiğimde, burnum handiyse postallarına değecekti. Zavallı burnum, yalnızca o pis kokuyu duydu, bir insanın ayak kokusunu değil. Doğrulduğumda, bulantım bunaltıya dönüşmeye başlamıştı.

Yıkılmıştım. Sanki son gününü yaşayan bir dünyada, son gününü yaşayan ve her ikisinin de bilincinde olan (bunaltı bu değil mi? – *bilincinde olmak*) bir insandım.

Bunu düşünür düşünmez, bugün ilk kez, çevreme (otobüstekilere) bakmayı akıl ettim. Ya onlar, bu insanlar duymuyor muydu bu kokuyu? Bundan tedirgin olmuyorlar mıydı? Yüzlerinde bunun belirtisi yoktu. Ya da ben göremedim. Şoförden başlayarak, herkese tek tek sormak istedim. Bir araştırma yapmak. Bağışlayın, bugün hayatınızda olağanüstü bir şey oldu mu? Bugün değişik bir koku duydunuz mu? Duydunuzsa bu koku sizce nerden geliyor?

Ama, araştırmanın sonuçlarını baştan biliyordum. İlgisizlik. Şoför, biletçi ve tüm yolcular garip garip yüzüme bakacaklar, kimi, "Ne demek istiyorsun?" diye soracak, kimi, "Çıldırdınız mı?" diyecek, bir başkası, "Eğlenecek başka yer bulamadınız mı?" diye cevaplayacaktı sorumu.

Kısacası, soruma gerçek bir karşılık alamayacaktım.

Bu bunaltı ve umutsuzlukla indim otobüsten.

Tek umudum kalmıştı: Deniz.

Deniz kıyısına attım kendimi.

Deniz kudurmuştu.

Dalgalar kıyıyı dövüyordu.

Ama lodos değildi esen.

Ve deniz kıyısında, duyulan (hiç değilse benim duyduğum) deniz, yosun, iyot kokusu değildi.

Deniz, kendinden olmayan hiçbir şeyi barındırmayan, bir gün mutlak karaya vuran, kendine âşık deniz bile yitirmişti öz kokusunu.

Denizden gelen koku öylesine ağır, öylesine dayanılmazdı ki sanırdınız tüm balıklar ölmüş ve kokuşmuş ve binlerce boğulmuş

insan cesedi doldurmuştu denizi.
Dayanamadım. Kusmaya başladım.
Boş midemden çıkan yemyeşil sularla ağzımın içi apacı kesilmişti. Eğilip bir avuç deniz suyu aldım ağzımı çalkalamak için. Deniz suyu bildiğim tuzlu, iyot kokan deniz suyu değildi.
Bu koku, birkaç gün bile sürse yaşamım zehir olacaktı. Ne bir şey yiyebilir, ne bir şey içebilirdim. Uyumanın bile olasılığı yoktu.
Ne yapabilirdim?
Kime ne diyebilirdim?
Anlaşma olasılığım ancak bu kokuyu duyan kişilerle olabilirdi. Oysa, sabahtan beri, bu kokudan tedirgin olan biriyle karşılaşmamıştım.
Boyun eğmek, alışmayı (bu kokuya) seçmek mi? Tanrı korusun! Bu benim yapacağım iş değildi. Kendi kendimi umutlandırmaya çalıştım: Nasıl olsa çok geçmeden başkaları da duyacak bu kokuyu, dedim. Başkaları, bu kentte yaşayan soydaşlarım, hemşerilerim, insan kardeşlerim. Şu anda kıyıda ağlarını onaran balıkçılar. Fabrikalarda, atölyelerde çalışan işçiler. Esnaflar. Şoförler. Biletçiler. Herkes. Ben, kokulara karşı duygan olduğum için onlardan önce duydum. Akşam çökmeden, ya da yarın olmadan onlar da duyacak bir kokuyu. Hiç kuşkusuz.
Hiç kuşkusuz!
O zaman?
O zaman, el birliğiyle bir şey yapılabilir. Acaba bir yazı yazıp gazeteye verip yayımlatsam bu kokuyu bir an önce duymalarına yardımcı olabilir miyim? diye düşündüm.
Ama ilkin, kokunun varlığından hiçbir kuşkumun kalmaması gerekiyordu. Hiç değilse, bir ya da iki kişi daha...
Çevreme bakındım. Yalnız çocuklar vardı oynayan, bir de ağlarını onaran balıkçılar. İlkin, çocuklardan başlayayım, dedim.
Balonuyla oynayan bir kız çocuğuna yaklaştım.
– Bana bak yavrum, dedim. Garip bir koku duyuyor musun bugün?
Sağ eliyle burnunu tıkadı.
Boğuk bir sesle:
– Hem de nasıl, dedi.
– Gerçek mi söylüyorsun? dedim.
– Tabii, dedi. Neden yalan söyleyeyim?

– Nasıl bir koku duyduğun? dedim.
– Pis bir koku, dedi.
– Daha önce böyle bir koku duymuş muydun? dedim.
– Hayır, dedi.
– Arkadaşların da duyuyor mu bu kokuyu? dedim.
– Tabii, hepimiz, dedi.
– Ya evdekiler? Anan, baban?
– Onları bilmiyorum, dedi. Onları bilmiyorum.
Koku ordaydı. Burnumun ucunda ve kentin üzerinde.
Ama umutsuzluğum bir anda yok oldu.
– Teşekkür ederim, dedim küçük kıza.
– Neden teşekkür ediyorsun? dedi.
– Bana söylediklerin için, dedim.
– Ama ben sana bir şey söylemedim ki, dedi.
Çocuklar böyledir, her şeyi söylerler ve hiçbir şey söylemedim derler.
Bulduğum ilk araca atladım. Evimin yolunu tuttum. Çöken akşamla birlikte koku daha da artmıştı.
Ama aldırdığım yoktu.
Kentin üzerindeki dayanılmaz kokuyu yazıp insan kardeşlerimi uyarabilirdim.

1968

BİR GEMİDE

Yemekten sonra, her akşam yaptığım gibi, güverteye çıkmıştım. Hava ağırdı. Eriyen bir kurşun. Buharını ben soluyordum. Kesik soluyuşumla. Tere batmıştım. Filikaların altında, hiç kimsenin beni görüp tedirgin etmeyeceği bir köşeye sığınmış, serinlemeye çalışıyordum. Bir yandan da, kafamı nicedir çelen şu sorunun karşılığını arıyordum: Nerden binmiştim bu gemiye? Nasıl binmiştim bu gemiye? (Eskilerin deyimiyle, feleğin bir cilvesi olmalıydı bu.) Ne zamandan beri bu gemideydim? Bunu bile ansımıyordum. Anılarımda bir toprak parçası var. Yemyeşil bir toprak parçası. Göz alabildiğine uzanan. Belki de bir çöl. Külrengi. Ya da boz. Ayırt edemiyorum. Ansımıyorum. Ayrıntıları ansımıyorum. Bir zamanlar gerçekten böylesi bir toprak parçası (yemyeşil, boz ya da külrengi) üstünde miydim? İlkin, bu toprak parçasının üstünde mi yaşamıştım? Yoksa bu, okuduğum kitaplardan, gördüğüm resimlerden bende kalan bir iz miydi? Benim yaşamımla ilgisi olmayan. Bir yazarın betimlediği ya da bir çizerin boyadığı? Benim olmayan bir gerçek. Benim olmasını (belki) istediğim bir gerçek. Bu geminin üstünde doğup büyümüş olmayı, buradan, bu gemiden ve denizle gökten başka bir yeri görmemiş, yaşamamış olmayı yediremediğim için mi bu düşü kuruyordum; yoksa, bir başka yaşam, bir başka geçmiş mi arıyordum kendime? Bilmiyorum.

Ter, yalnız derimin üstünde değil, derimin altından, etimden, kaslarımdan, kemiklerimden, iliğimden, beynimden, kulaklarımın zarından, gözyaşı pınarlarımdan, ciğerlerimden, gırtlağımdan da fışkırıyordu. Boğuluyordum. Güverteye çıkmak, kimsenin olmadığı bir köşeye kapağı atıp, bağrımı gecenin serinliğine açmak da yetmemişti.

Geminin kaptanını tanısaydım, ya da nerede olduğunu bilseydim, bizi bu sıkıntılı sulardan kurtarmasını, meltemlerin estiği sulara doğru dümen kırmasını yakarabilirdim. Oysa, yıllardır (daha doğrusu kendimi bildim bileli) kaptanı bir kez olsun görmemiştim.

Yanılmıyorsam, iki ya da üç kez kaptan köprüsüne değin çıkmıştım. Birincisinde, kaptan köşkünü bomboş bulmuştum. Dümen bağlanmıştı ve gemimiz, tıpkı bu geceki gibi, ağır ağır yol alıyordu. İkincisinde, dümen başında bir yabancı görmüştüm. (Yüzü, gözlerinin rengi, giysileri bizimkilere benzemediği için bir yabancı diyorum.) Üçüncüsünde ise şaşkınlığım o kadar büyüktü ki bütün bir gece uyumamıştım. Üstü başı yırtık pırtık, hemen hemen çırılçıplak, gözleri yuvalarından fırlamış, yağlı saçları omuzlarını bulan, bir deri bir kemik, zavallı bir insandı dümen başındaki. Üstelik, sağ ayağından dümenin başına zincire vurulmuştu. Kuşkusuz, ona hiç soramazdım. Kaptanımızın kim olduğunu ve nerde bulabileceğimi. Belki de, soruma verebileceği karşılık korkutmuştu beni: Öyle ya, pekâlâ, "Kaptan mı? Kaptan benim" diyebilirdi.

O gün, yemekte, garson yamağına (şirin bir Arap yumurcağıydı) karşılaştığım görüntüyü anlatmış, "Nasıl oluyor da, Kaptan Babamız –kaptanımıza böyle derdik– geminin yönetimini yabancıların ve zavallıların eline bırakıyor?" diye sormuştum. Garson yamağı bu soruma şaşırmış ve "Tüm iş rotada, biliyorsunuz, demişti. Rotayı, Kaptan Babamız çizer. Rota çizildikten sonra da kim olsa yönetebilir gemiyi. İş bir fırtına patlamasın. Kimi zaman, yemeğini götürdüğümde, bana bile bıraktığı oluyor dümeni."

Piç kurusu benimle eğleniyor, diye düşünmüştüm. Ama o günden sonra, bir daha kaptan köprüsüne çıkmaya cesaret edememiştim. Bence, kaptanımızı (yemeğini götürdüğünü söyleyen garson yamağı, dümen başında gördüğüm yabancı ya da o insan kalıntısı prangalı zavallı dahil) hiç kimse görmemişti bu gemide. Bunu belki herkes biliyor, ama yüreklilik gösterip kimse kimseye açıklayamıyordu. Kuşkusuz, bazı günler üniformalarını çıkarıp, aramıza bizden biri gibi girdiği oluyordu. Ama o zaman, onu hiç birimiz tanıyamıyorduk. Kim bilir, belki kaptan diye biri de yoktu; çok önceden çizilmiş bir rotayı izliyordu gemimiz. Garson yamağının dediği gibi, iş rotanın çizilmesindeydi. Ondan sonra, sırası gelen herkes dümene geçiyordu. Sorumluluktan kaçmak isteyenleri, ayağına zincir vurarak tutuyorlardı dümen başında. Belki bir zamanlar kaptanımız vardı da bugün yok. Onun çizdiği, belki ondan bile önce çizilmiş bir rotayı izliyorduk. Rüzgâr estiğinde yelkenleri

açarak. Rüzgâr yattığında yakıtımızdan harcayarak.
Rota?
Bu sözcüğün denizcilikteki anlamı ve önemi bilinen bir gerçek. Acaba bizim rotamız neye göre çizilmişti? Hangi limana doğru? Gemiyi yönetenler biliyor muydu bu sorunun karşılığını? Yoksa onlar da bilinmezliğin rotasında mı tutuyorlardı dümeni? Gelişigüzel çizilmiş, amacı olmayan bir rota üstünde mi ilerliyorduk? Belki haritası olmayan bir nota. (Olabilir mi?) Gemimiz bu bilgisizlik içinde ilerliyordu. (Olabilir mi?) Hiçbir yere doğru? Bu gece, bu sorulara, Evet, demek geliyor içimden. Evet, bizim rotamız, belirsizliktir demek. Böylece, bir gün, bir kaza sonucu gemimizin sulara gömüleceğini, söylemek istiyorum. Örneğin, haritada görülmeyen kayalara çarparak. Ya da bir buzdağına. Ya da bir başka gemiye. O, zaman zaman uzağımızdan geçen, bizi göremeden yoluna devam eden gemilerden birine. Ya da bugüne değin gördüğümüz fırtınalara benzemeyen bir fırtınayla, bir kasırgayla karşılaşıp, atlatamayıp sulara gömüleceğimizi söylüyorum.
Sanki kasırga patlamış da batıyormuşuz gibi paniğe kapıldım: "*Can kurtaran yelekleri nerde*?" Onların yerini birkaç kişi biliyor olsa gerek. (Ne yazık, yoksa, Çok şükür, mü demem gerekiyor?) Açıkça söyleyeyim ki, o günü, kasırganın patlayışını ve bu geminin batışını bir an önce yaşamak isterdim. Yalnızca, kaygısızca, sorumsuzca yemeğini yiyen, yatıp uyuyan bunca yolcunun, bunca tayfanın KAPTAN BABAMIZ NERDE? NİÇİN KURTARMIYOR GEMİMİZİ? İMDAT! diye bağırışlarını duymak için. Kaptan Babamız, fırtınanın şiddetini daha önceden (bilgisiyle ya da aygıtlarıyla, deneyimleriyle) ölçüp, gemisini kurtaramayacağını aklı keser kesmez, geminin tek su almayan filikasına atlayıp, "*Batıyorsunuz çocuklar, batıyorsunuz ve bense sizleri yazgınızla baş başa bırakıp kaçıyorum*" diye neşeli kahkahalar atarak sıvışma yolunu seçmeyecek mi? Eğer kaptanı varsa bu geminin, mutlak bunu yapacaktır gibime geliyor.
Tüm bu düşündüklerimi, öbür yolculara, tayfalara da açmam gerekmiyor mu? diye düşündüm bir an. Ama bunları düşünen, kaptanın varlığından ve kişiliğinden kuşkuya düşen, yalnız ben olabilir miyim?

Tayfaları alalım, onlar her gün değişmeyen görevlerini yapıyorlar. Sanki başka bir şey düşünmüyorlar. Yolculara gelelim. Onlar sınıf sınıf. Birinci mevkidekiler domuz gibi yiyorlar ve geceleri balo salonunda oyun oynayarak, dans ederek eğleniyorlar. İkinci mevkidekiler, birincidekilere özeniyorlar. Üçüncü mevkidekiler, kendilerine gösterilen işleri yapıyorlar. Önlerine konan çorbayı, fasulyeyi, pilavı yiyorlar ve hiçbir gün "Bıktık" demiyorlar. Ben, ikinci mevkidenim. Gerçi, birincidekilere özenenlerden değilim. Dans etmiyorum. Oyun oynamıyorum. Yalnızca kitaplıktan kitap alıp okuma ayrıcalığımı kullanıyorum. Tayfalar üçüncü mevkidekilerle birlikte yemek yiyorlar. Ve bütün gün çalışıyorlar. Geminin temizliğinden üçüncü mevkidekiler sorumlu. Ama ocakta çalışan, makineleri yağlayan, yelken çeken, indiren tayfalar. Acaba onlarla konuşmamda bir...

... diye düşünürken, filikanın gerisinde bir ayak sesi duydum. Toparlandım. Gömleğimin düğmelerini iliklediim. Kitaplıktan aldığım kitabı gizledim. (Belli olmaz, böyle sıkıntılı bir gecede karşılaşabilirdim kaptanımızla. O da sıkılmış, hava almak için üst güverteye çıkmış olabilirdi.) Ayak seslerini duymamış gibi davrandım. Gelen (yaklaştığında gördüm) gençten bir çocuktu. Bu kuytu köşede bir insan olduğunu görünce şaşırmış, belki de korkmuştu.

Bilmiyorum niçin,

– Gelin, gelin oturun şuraya, dertleşelim, dedim. (İlk kez böyle bir tedbirsizlik yapıyordum.)

Yabansı yabansı yaklaştı.

– Çok sıkıntılı bir gece değil mi? dedi. Buraya biraz hava alabilirim diye çıktım.

İlk kez birisi böyle konuşuyordu benimle. Benim dilimle.

– Ne yazık ki burada da hava yok, dedim. Rüzgâr esmiyor.

Ve ne kadar yavaş yol alıyoruz, değil mi? dedi.

– Evet, çok yavaş, dedim.

– Niçin dersiniz? diye sordu.

Kim bilir, dedim, herhalde Kaptan Babamızın canı böyle istiyor olmalı.

Yakıtımız bitmiş olmasın? dedi.

(Ne demek istiyordu? Kim göndermişti onu buraya? Ağzımı mı arıyordu?)

– Ne fark eder? dedim.
– Nasıl, ne fark eder? dedi, şaşkın.
– Yakıtımız bitmiş ya da bitmemiş, ne fark eder? dedim. Yavaş ya da hızlı gidiyoruz, ne fark eder?
– Doğru, dedi. Hiçbir şey fark etmez.
Düştün ağıma yavrucak, dedim içimden.
– Yanılıyorsunuz, dedim. Çok fark eder. Birincisi, varacağımız yere zamanında varamayız. İkincisi ve en önemlisi, belki hiç varamayız. Üçüncüsü, bir fırtına patlayacak olursa, yakıtsız bir gemi hemen denizin dibini boylar.
– Tabii varacak bir yerimiz varsa, dedi. Kesin bir yerimiz varsa, demek istiyorum.
Anlamamazlıktan geldim.
– Biliyor musunuz, diye devam etti, gerçekten hiçbir şey fark etmez. (Güldü.) Kendimizi kandırmayalım. Nasıl olsa bir gün yakıt bitecek. Bugün değilse, yarın bir fırtına patlayacak. Onu atlatsak bile, bir başka fırtına patlayacak, atlatamayacağımız bir kasırga.
– Ne demek istiyorsunuz? dedim.
– Demek istediğim şu, dedi, önünde sonunda dibi boylayacağız.
Konuşmasından ve giyiminden, birinci mevki yolcularından biri olduğu anlaşılıyordu.
– Ne zamandan beri bu gemidesiniz? diye sordu.
– Uzun bir süredir, dedim. Ansımadığım kadar uzun bir süredir.
– Sakın siz de bu gemide doğmuş olmayasınız? dedi.
– Hayır, dedim. Ben bir kara parçasında doğdum.
– Ya da öyle sanıyorsunuz, dedi. Düş gücü.
– Anlamadım, dedim.
– Anlamayacak bir şey yok, dedi. Bir kara parçasında doğmuş olsaydınız, bu gemide işiniz neydi?
– Yolculuk tutkusu, dedim. (İnanmayacağını bile bile, yalanımı kendimi inandırmak istercesine.) Yolculuk tutkusu... gençsiniz... bunun ne demek olduğunu bilmiyor musunuz?
Soğuk bir "Hayır" oldu aldığım yanıt.
– Hayır, böyle bir tutku bilmiyorum. Ama izin verirseniz, size bir soru soracağım.
– Buyrun, dedim.

– Daha doğrusu iki soru, dedi.
– Buyrun, dedim.
– Birincisi, niçin bu gemiyi seçtiniz?
– Başkası yoktu, onun için, dedim.
– İkincisi, nereye gitmek istiyordunuz?
– Bunu ben de bilmiyordum, dedim. Bildiğim, yalnız gitmek istediğimdi. Limana indim (az önceki yalanımı sürdürüyordum) ve limanda demirini almakta olan bu gemiyi buldum. Hemen atladım.
– Kaç yaşındaydınız? dedi.
– Sizin yaşınızda olmalıydım, dedim.
– Peki, geminin adı neydi?
Başımı çevirip, sırtımı yasladığım filikaya baktım. Hiçbir harf yoktu.
– Bilmiyorum, ansımıyorum, dedim.
– Binerken de bakmamış mıydınız? dedi.
– Bakmıştım, dedim. Garip bir adı vardı. Garip bir ad... neydi? Unutmuş olmalıyım.
– Niçin geminin adını sorduğumda filikaya baktınız? dedi.
– Genel olarak filikalarda geminin adı yazılıdır da ondan, dedim.
– İlginç, dedi. Çok ilginç. Siz, gerçekten bu gemiye sonradan binmiş bir yolcuya benziyorsunuz. Peki, size bir sorum daha var: Niçin bu gemiye bindiniz? Niçin bu da, başkası değil?
– Dedim ya, bir rastlantı. Limana vardığımda, bir tek bu gemi vardı.
– Öyleyse bir soru daha: Kaptanımızı tanıyor musunuz? Yani, onu hiç gördünüz mü?
– Hayır, dedim.
– Öylesine basit sorular soruyorum ki ihtiyar yolcular bile cevaplayamıyorlar sorumu. Ya kaçıyorlar. Ya da anlamsız, boş gözlerle bakıyorlar.
– Nasıl, tayfalarla konuşuyor musunuz? dedim.
– Buna konuşmak denirse, evet, dedi. Bir çeşit sağırlar konuşması.
– Özür dilerim, dedim. Bu konuda size yardımcı olamayacağım.
Hiç kimsenin kimseye yardımcı olacağı yok bu iğrenç teknenin üstünde, dedi.
Öyle görülüyor, dedim.
Öyle görülüyor, diye tekrarladı. Doğrusunu isterseniz bundan daha doğal da bir şey olamaz. Gencimiz yaşlımız hepimiz aynı durumdayız.

Bu geminin üstündeyiz. Adı belleğimizin derinliklerinde silinmiş bu geminin üstündeyiz. Hoş adını bilsek de neye yarar? Ne nereye gittiğini biliyoruz, ne niçin gittiğimizi. Yiyip, içip, yatıyoruz.
– Fakat kaptan biliyor, dedim.
– Kaptanın da bir şey bildiği yok, dedi.
– Olamaz, dedim.
– Niçin olmasın? dedi. Bunu size söyleyen, kaptanın kendisiyse?
Titredim.
– Bağışlayın, dedim.
– Neyi? dedi.
– Bu gevezelikleri, dedim.
Bir kahkaha attı.
– Bağışlanacak bir şey yok, dedi. Ben de sizin gibi bir yolcuyum. Şaka ettim. Ama, bir an için inandığınıza göre, kaptan ben olabilirdim demek. Yani, size olduğu gibi, herkese kendimi kaptanım diye tanıtabilirdim. Sahte bir kaptan... Olsun. Ama gerçek kaptandan farkım ne olurdu? Bakın, siz bile az önce, gençliğime bakmadan kaptan olabileceğime inandınız.
– Doğru, dedim.
– Bana sorarsanız, dedi. Kaptanı filan yok bu geminin. Varsa bile o da sahte bir kaptan.
Bütün cesaretimi toplayıp, yaşamımın itirafında bulundum.
– Ben de buna inanıyorum, dedim.
– Bu sonsuz denizlerin ortasında gelişigüzel gidiyoruz, dedi.
– Bir gün batacağız, dedim.
– Ona şüphe yok, dedi. Az önce söyledim size.
– Bir şey yapılamaz mı? dedim.
– Kafamı kurcalayan tek soru bu, dedi. Uykularımı kaçıran tek soru bu. Yapılacak bir şey olmalı.
– Yapılacak tek şey, belki kaptan olmaktır, dedim.
– Ben de öyle düşündüm ilk zamanlar, dedi. Ama bu neyi çözümler? Amacımız ne? Kendimizi mi kurtarmak, yoksa gemiyi mi?
– Elbette gemiyi, dedim. Yani gemideki insanları. Öyle olmak gerekir.
– Karmaşık bir sorun bu, dedi. Biliyor musunuz, bunu yalnız düşünmekle kalmadım, gerçekleştirmeye de çalıştım. Bilmiyorum siz kaçıncı sınıfın yolcususunuz, ben birinci mevkidenim. Gerçekte

ancak kendi çevremizdeki insanları tanıyoruz. Bu gemide neler olup bittiğini bilmiyoruz. Bir gün, bu üstünde yaşadığım gemiyi tepeden tırnağa tanımaya karar verdim. Ateşçilerin, kazan dairesinde çalışanların yanına indim. Forsalarla konuştum. Belki bu gemide forsaların varolduğunu bile bilmiyorsunuz. İtiraf edin, bilmiyorsunuz değil mi? (Hayır, bilmiyordum. Bunu ilk kez duyuyordum.) Demek doğru tahmin etmişim. Evet, forsalar da var bu gemide. Yüzlerini kimsenin görmediği. Derileri kara mı, ak mı belli olmayan, korkunç bir pislik içinde yaşayan. Onlarla konuştum. Daha doğrusu konuşmaya çalıştım. Forsalar söylediklerimden hiçbir şey anlamıyorlardı. Ayrı bir dil konuşuyorduk. Tayfalara gelince, "Kaptan" sözcüğü ağzımdan çıkar çıkmaz, beni olduğum yerde bırakıp kaçıyorlardı.

– Anlıyorum, dedim.

– Bu durumda, dedi, yapılacak bir tek şey kalıyor. Kaptan köprüsüne çıkmak, geminin yönetimini ele almak. Sonra haritaları incelemek. Güzel bir rota çizmek. Ilıman bir ülkenin limanına, en kısa zamanda ulaşmak. Bütün tayfaları, bütün yolcuları bu limana çıkarmak, sonra da bu gemiyi batırmak. Bir güzel batırmak.

– Benim düşüncem de bu, dedim. Yalnız ben bir noktada ayrılıyorum sizden: O sözünü ettiğiniz ılıman limanı düşleyemiyorum ben. Çünkü harita okumasını bilmem. Dolayısıyla sağlıklı bir rota da çizemem.

– Öyleyse?

– Ben denizin ortasında batırmayı düşünüyorum bu gemiyi.

– Ya içindekiler?

– İçindekilerden kurtulan kurtulur, dedim.

– Bu bir cinayet olur, dedi. Bilmiyorsunuz, forsaların ayakları birbirine bağlı. Paslı, uzun zincirlerle. Onlara bir kurtuluş olanağı vermemiş olursunuz bunu yaparsanız.

Az önce de söylediğim gibi, forsaların varlığından haberim yoktu, dedim.

– Aslında sorun forsalar değil, dedi. Aslında sorun, bir bütün. Bu bütünün anlamı ne? Bir bunu bilseydim... Ama sanırım biliyorum.

Niçin bir anlam arıyorsunuz? dedim. Bir rastlantı bu. Yalnızca bir rastlantı. Şu anda burada oluşumuz gibi. Tek anlamı bu.

Ama rastlantıya da bir anlam verilebilir, dedi. Görüyorsunuz, şimdi

burada sizinle konuşuyoruz, tartışıyoruz, birbirimizin düşüncelerini öğreniyoruz. İlk kez karşılaştık sizinle. Ama bu rastlantıdan bile bir anlam doğdu.
– Doğru, dedim.
– Peki, Bay Rastlantı, dedi gülerek, gemiyi batırdınız diyelim, kendinizi kurtarabileceğinizi umuyor musunuz?
– Önemli olan bu değil, dedim. Benim kurtulmam değil. Genel bir kurtuluş. Acıların ve anlamsızlığın ve bir rastlantının sona ermesi.
– Bu da belki bir rastlantıyla sona erebilir, dedi.
– Hayır, dedim. Bunu sanmıyorum.
– Öyleyse niçin üzülüyorsunuz? dedi. Nasıl olsa bir gün sona erecek. Bunu, siz de, ben de biliyoruz. (Durdu.) Biliyoruz değil mi?
– Evet, dedim. Biliyorum. Ama ben yaşarken görmek istiyorum. Daha doğrusu bu batışı yaşamak istiyorum.
– Ah! Ne kadar olumsuz bir kişiliğiniz var, dedi. Sonra handiyse utanarak sordu:
– Ama dediklerniz doğruysa, şu anda benimle konuşurken içtenseniz...
– Sorabilir miyim, niçin yazıyorsunuz?
– Yazdığımı nerden biliyorsunuz? dedim.
– Gördüm, dedi. Kıyıda, köşede, gizli gizli bir şeyler karaladığınızı gördüm.
– Bilmiyorum, dedim. Gerçekten bilmiyorum. Belki yazılabilirdi. Kimin için? Niçin? Neyi anlamak için? Bu sorular sorularak ya da sorulmayarak (çünkü bu gemide o kadar az insan var ki okuyan) yazılabilirdi.
– Ama siz yazıyorsunuz, dedi.
– Evet, kırık bir kalemle, dedim. Zaman zaman dayanamayıp yazdığım oluyor... Birkaç sözcük... Küçük bazı mesajlar... Bazı mektuplar... Bunlara yazmak denirse, evet, arada bir yazıyorum.
– Peki, yazdıklarınızı ne yapıyorsunuz? dedi. Mektup dediniz, kime yazıyorsunuz mektupları? Nasıl gönderiyorsunuz?
Bir yazar için en güç olan bir durumla (sorguya çekilme) karşı karşıyaydım. Böylesi durumlarda yapılması gerekeni yaptım, kaçamak bir karşılık verdim.
– Denize atmak için, dedim. Yazdığım mesajları boş bir şişeye koyup, ağzına tıpasını yerleştirip denize atıyorum.

Sustuk.
Sanırım, her şeyi söylemiştik birbirimize. Özellikle ben, tümüyle ele vermiştim kendimi. Kendi içimde gizlediğim düşünceleri, ilk kez, bu gece bir yabancıya açmıştım. Bir pişmanlık duymadım, hayır, tam tersine, bir benzerime açılmış olmaktan ötürü erinç içinde olduğumu bile söyleyebilirim.
"Bu kadar yeter. Daha fazla uzatmayalım. Hadi kalk bakalım."
Yavaşça kalktım oturduğum yerden.
– Durun, dedi. Durun gitmeyin. Şuraya bakın, ışıkları görüyor musunuz?
– Hayır, dedim, hiçbir şey gördüğüm yok.
– Şu karanlıkta yanıp sönen ışıkları görmüyor musunuz? diye sordu (şaşkın).
Daha dikkatle baktım. Hayır, hiçbir şey görmüyordum.
– Görmüyorum, dedim, bu karanlıkta, üstümüzdeki yıldızlardan başka gördüğüm bir ışık yok.
– Size yıldızları soran yok, dedi. Karşıdaki ışıkları görmüyor musunuz?
– Bak delikanlı, dedim, bir gece, ben de böyle bir ışık görmüştüm. Ya biz, yani gemimiz bu ışığa yaklaştı, ya ışık bize doğru. Gene bu geceki gibi güvertedeydim. Bir ara burnumun dibinde gördüm ışığı. İçimden atlamak, o ışığa doğru yüzmek geldi. Yıllarca önce. Belki senin yaşındaydım. Kollarım güçlüydü. Yüzerek o ışığa varacağıma güvenim vardı. Ama bilmem niçin, cesaret edip, bu aşağılık gemiden atlamadım. Atamadım kendimi denize. Kurtulamadım. Ve geldiği gibi yitti ışık. Bir daha ışık mışık görmedim –arada bir uzaktan geçen gemilerin iskele-sancak ışıklarından başka–. Şu anda da ışık mışık gördüğüm yok.
– Nasıl olur? dedi. Nasıl olur anlamıyorum. Capcanlı, kıpır kıpır, tam karşımızda ve bize doğru yaklaşıyor.
– Hayır, görmüyorum, dedim. Eğer sen görüyorsan...
Omuzlarından tuttum. Amacımı sezdi.
– Hayır, dedi. Hayır, kendi yapamadığınız bir şeyi bana yaptırmaya kalkışmayın.
– Madem ki görüyorsun ışığı, atla, dedim. Gençsin. Kollarında yeterince güç var. Hiç değilse bu gemilerden biri –

Sözümü ağzıma tıkadı.
-- Söz konusu olan benim kurtuluşum değil, dedi. Bunun hiçbir anlamı yok.
-- Söz konusu olan senin kurtuluşun, dedim. Başka kurtuluş yok. Bu gemi batacak. İçindekilerle birlikte. Hiç kimse kurtulamayacak.
Yüzüme baktı, tiksintiyle mi, acıyarak mı, çıkaramadım.
– Atlayıp yüzsen ve o ışıklara varsam bile kurtulmuş olmam ki, dedi. Benim istediğim ortak bir kurtuluş.
-- Ortak bir kurtuluş yok, dedim.
-- Var, dedi. Olmalı. Bu köhne geminin üstünde yaşasak bile var. Gemi su almaya başlasa bile var. Kayalara çarpsak bile var. Batarken bile var. Suyun dibini boylasak bile var. Giderek, asıl o zaman var diyesim geliyor. Gerçek bir umutsuzluktan doğan gerçek bir kurtuluş. Bir gün göreceksiniz bunu.
– Sen daha bu gemiyi yönetenleri tanımıyorsun, dedim. Ben gördüm.
– Yanılıyorsunuz, dedi, çok iyi tanıyorum onları. Siz görmüş olabilirsiniz. Ama ben biliyorum. Geceleri herkes uyurken bir limana varıyorlar. Demir atmıyorlar. Geminin yakıtını, suyunu, kumanyasını alıyorlar. Sabah uyandığımızda, kendimizi denizin ortasında buluyoruz. Sanıyoruz ki bütün bunlar, yediklerimiz, içtiklerimiz onların eliyle bize veriliyor. Onlar işlerini çok iyi biliyorlar bayım, çok iyi biliyorlar. Yüzyıllar boyu ustalaşmışlar.
– Peki, siz nerden biliyorsunuz bütün bunları? dedim. (Açıkça söyleyeyim ki tüm bu söylediklerine hiç mi hiç şaşırmamıştım.)
– Burdan, dedi (kafasını gösteriyordu).
– Bu genç yaşınızda çok şey biliyorsunuz, dedim. Kutlarım.
O, gecenin son sözünü, bir ahir zaman peygamberi gibi söyledi:
-- Öyle günler yaşayacağız ki bu geminin üstünde, yalnız gençler bilecek.
Sonra, bana bir "İyi geceler" bile dilemeden, (kuşkusuz) aşağıya, makine bölümüne inmek üzere, yanımdan ayrıldı.

/ 1971

KANCA

Sabah
küllerin ılıklığında
bir kanca –
Ansıyorum:

I./ GÜN

Gün ne biçim adın var senin?
Gün, bu adı sana kim koydu?
Gün, senin asıl adın ne?
Gün, senin göbek adın ne?
Gün sensen, söyler misin Gece kim?
Gece sensin.
Olmaz Gün. Benim soyadım, biliyorsun, İkindi.

Gün, orda, rıhtımda, avazı çıktığı kadar bağırıyordu. Sırtında gök mavisi, kısa kollu, tiril tiril ipeğimsi bir giysi. Sarı saçları dümdüz, omuzlarını buluyor.
- Gene benimle alay ediyor bu. Gene beni kızdırmak istiyor bu.
- Kim kızdırıyor?
- Kim kızdıracak, bu.
(*Bu*, benim.)
Eliyle işaretlediği, sandalın sularını boşaltmaya çalışan ben.
- Hadi atla Gün.
Bak seni kızdırmıyor. Senin için kayığı temizliyor.
- Bak seni çağırıyor. Gitsene Gün.
- Gitmem. Onunla hiçbir yere gitmem.
(Yalan. Yani inanmadan söylenen bir söz. Gün biliyor. Gün seziyor. Gün duyuyor. Benimle çok yerlere gelecek Gün.)
Anasına ve ablama bakmadan, daha doğrusu Gün'e de bakmadan (sırtım onlara dönük çalışıyorum kayığın içinde) yeniden sesleniyorum:

- Şurdan süngeri at Gün Hanım.
Süngeri atıyor. Yüzüme.
– Bak, bana "hanım" diyor şimdi de.
Anası ve ablam gülüşüyorlar.
Kayığın temizliği bitti. Kıç üstüne çıkıp demiri çekiyorum.
– Gelecek misin?
– Kayığa bineceğim, ama seninle geliyorum demek değil bu.
Temmuz güneşi çıplak sırtımı yakıyor.
Rıhtıma yaklaşıp elimi uzatıyorum.
– Hadi atla!
Atlıyor kayığa.
Anası ve ablam bize bakıp, aralarında konuşuyorlar.

Küreklere oturdum.
Gün baş üstünde. Ama görüyorum onu, az önce elimden tutup kayığa atlayışını, gök mavisi tiril tiril giysisini, kayığa atlarken havalanan saçlarını ve geride, balkonda bıraktığımız ablamla anasını, ardımızdan seslenişlerini:
– Dikkat edin!
– Gün yüzme bilmiyor, unutma!
Tümünü görüyorum sırtım onlara dönük olsa da.

Kürekleri çekiyorum.
Kıyıdan iyice uzaklaştık.
Kürekleri bırakıp, döndüm: giysisini çıkarmış, çift parçalı mayosu içinde yarı çıplak, elleri başının altında, gözleri kapalı, kendini güneşe vermiş yatıyordu.
Baktığımı sezdi. Doğrulmadı, yalnız gözlerini açtı ve kırık bir sesle sordu:
– Ne istiyorsun benden?
– Hiç.
Bedenine baktım. Güneş yüzü görmemiş çocuksu bedenine.
– Beni kayığına almak istemedin değil mi?
– Aldım ya!
– Ama almak istemedin değil mi?
– Evet.
- Niçin?

– Çünkü senin adın Gün.
– Adımla bozdun.
Doğruldu. Gülen gözlerimi gördü.
– Ne istiyorsun adımdan?
– Gün'ü severim ben.
– Geceyi?
– Gece kim?
– Sen biliyorsun.
– Onu daha çok severim.
– Öyleyse beni sevmiyorsun.
– Seni severim demedik ki. Gün'ü severim, dedim ben.
– Ah, gene saçmalıyorsun!
– Güneş geçmiş olmalı başıma.
– Öyleyse denize atla da kendine gel.
– Baş üstüne!
Attım kendimi denize.
İndim, indim, indim, soluğumun yettiği derinliğe değin. Baktım, ayaklarımın ucundan, denizin dibi görülmüyor, suyun yüzüne çıktım.
Kayık az ötemdeydi.
Yüzmeye başladım. Yorulana, kulaç atamaz duruma gelene değin. Sonra sırtüstü uzandım suda; dinlendim. Sonra kayığa iyice yaklaşıp, denizle sevişmeye başladım. Bağırıp çağırıyor, denizi kucaklıyor, öpüyor ve ona (denize, denize...) övgüler düzüyordum.
Yeter artık, suları üstüme sıçratıyorsun.
– Sen de atsana kendini denize.
– Ben yüzme bilmiyorum.
– Daha iyi, boğulursun.
– Geber.
– Olur.
Yeniden dalıyorum denize, soluğumun yettiğince gidiyorum. Sonra kayığın altından geçip, kıç bordasına tutunuyorum.
– Geberdim.
– İyi. Öyleyse çık.
Çıkıyorum kayığa.
Suları üstüme sıçratma!
Hadi küreklere otur ben kuruyana dek.

Küreklere oturdu. Güçsüz kolları ve acemiliğiyle çekmeye başladı kürekleri.
Karşısına geçtim.
– Ne kadar kalacaksınız?
– Bilmiyorum.
– Bir hafta?
– Bilmiyorum.
– Bir ay?
– Bilmiyorum dedim ya!
– Annen söylemedi mi?
– Hayır.
– Öyleyse bu akşam gidersiniz.
– Hiç kimse gelmesin istiyorsun değil mi? Biz bile.
Hiç kimse. Onlar bile. Hayır, hiç düşünmedim bunu. İlk kez, Gün, orda, kayıkta, küreklerde, acemi kürek çekişi sırasında söylemişti bunu. Bugünmüş gibi ansıyorum.
"Hiç kimse. Biz bile."
Ablamla iki başımıza yaşıyorduk bu eski yalıda. Arada bir temizliğe gelen Yusuf'un anasını saymazsak. Yaz gelince gelen gidenimiz artardı. Kışın, arada bir, eski bir dost, bir uzak hısım, adı unutulmuş bir hala, teyzeliği unutulmuş bir Sabahat Hanım...
– Yoruldum, geçer misin küreklere?
– Karşıma otururşan kabul.
– Ama orası ıslak.
– Ziyanı yok, kurur.
Karşıma geçip oturmuştu.
Bir yandan kürek çekerken, bir yandan da onu seyrediyordum. Bir ara kürekleri bıraktım.
– Yanacaksın. Biraz yağ sür.
– Yağ var mı?
– Var, kıç altında, olta sandığının içinde.
Olta sandığını buldu. Yağ şişesini aldı. Kapağını açtı, kokladı.
– Ne biçim yağ bu?
– En güzel yağ.
– Çok pis kokuyor.
– Hiç de değil. Zeytinyağı, ceviz yaprağı ve tentürdiyottan yapılmıştır.

– Kim yaptı?
– Ben.
– Öyleyse sen sür.
– Peki.
Oturduğum yerden kalktım, sol avcuma yağdan boşalttım, iki avcuma bölüştürüp Gün'ü yağlamaya başladım.
– Kendine sür, dedim ben. Kendine sür, ben senin yağını istemiyorum.
– Avaz avaz bağırma, bu yağı sürmezsen yanarsın. Gece uyuyamazsın. Sonra derin soyulur.
Debeleniyordu.
Ama onun debelendiğine aldırdığım yoktu. Boynunu, göğsünü ve omuzlarını bolca yağlamıştım.
Sonra ellerimi denizde yıkayıp,
– Şimdi oldu, güneşe karşı korunmuş durumdasın, dedim.
– Güneş de, sen de yağın da, yanmak da batsın.
– İstersen batırayım kayığı.
Cevap yok.
Kürekleri çekmeye başladım yeniden.
Sessizlikte çekilen kürekler. Bozkayalar'a değin. Bozkayalar'ın güneyi limandır ve kumluktur. Oraya yönelttim kayığı. Ve kıyıya varırken, kollarımın tüm gücüyle asıldım küreklere, kayığı kumsala oturtmak için.
Kayık kumlara oturdu.
Kürekleri çıkarıp kayığın içine aldım.
Sonra denize atladım. Sonra Gün'e de atlamasını söyledim.
– Karşıya geç, kayığı biraz daha çekelim.
İyice oturttuk kayığı.
– İyi böyle. Artık dalgalar sürükleyemez. Sen de burada denize girebilirsin. Sığ.
Kayığın bir kıyısında o, bir kıyısında ben.
Göz gözeyiz.
Bugünmüş gibi ansıyorum, ağlıyordu. Hıçkırmadan, sessizce, yalnızca gözyaşlarıyla.
Niçin ağladığını sormadım. Yalnızca elimi uzattım ona doğru.
– Bağışla, dedim. Seni kırmak için değil bütün bunlar. Yalnızca bir oyun. Senin de katılmanı istediğim bir oyun. Ama benim kafamda kurup gerçekleştirdiğim oyunlardan kimse bir şey anlamıyor. Yalnız

sen değil, hiç kimse. Artık bu oyunlarımı oynamayacağım. Seninle hiç oynamayacağım. Bir daha kavga etmeyeceğiz. Söz.
Elini uzattı.
– Bana yüzme öğretecek misin?
– Tabii, dedim. Çok kolay. Göreceksin. Denizi seven, yüzmeyi çabuk öğrenir.
Yürüdük denizde. Yürüdük, eli elimde, su belimizi bulana dek.
– Burası ne güzel, dedi.
– Çok az kişi bilir burayı, dedim.
– Sen hep buraya mı geliyorsun? dedi.
– Evet, dedim.
– Köpeğinle mi? dedi.
– Evet, dedim.
– Bugün neden almadın köpeğini?
– Unuttum.
Gerçekten de unutmuştum.
– Gerçekten unuttum.
– Niçin yineledin/ İnanmıştım.
– İlkin ben atlayayım, sonra sen bana doğru yüz.
– Ama ben yüzme bilmiyorum ki.
– Peki, yat kollarıma. Kaldır bacaklarını. Denize yatay tut. Kırma.
Denizin içinde bir kuş gibi hafifti kollarımda.
Yavaş yavaş ilerlemeye başladım.
– Hadi bacaklarını çırp. Hayır, öyle değil, dizlerini kırmadan.
– Yapamıyorum.
– Bak göstereceğim.
Gösterdim.
– İşte böyle. Tüm bedenin yatay olacak denizde. Ayaklarını bacaklarını kırmadan sürekli vuracaksın, işte böyle, bu arada kollarını...
Nasıl, kulaç atacağını, nasıl soluk alıp vereceğini gösterdim.
– Hadi bir dene.
Denedi.
Olmadı.
Denedi.
Olmadı.
Yardım ettim.

Olmadı.
– Denizi çok seviyorum, ama yüzmeyi öğrenemeyeceğim.
– Öğreneceksin. Öğrenmeden kente dönmek yok.
– Öyleyse hiç öğrenemeyeceğim.
Denizin içinde sarıldım. İlk kez sarıldım Gün'e.
– Gerçek mi?
– Ne gerçek mi?
– Bu söylediğin?
– Niçin gerçek olmasın?
– Gel biraz dinlenelim.
Kollarımdan sıyrıldı, suları sıçratarak, koşa koşa kıyıya çıktı. Yavaş yavaş yürüyordum, onun yürüyüşünü, koşuşunu görebilmek için. Ben kıyıya vardığımda, Gün, az ötede, çukurun içindeki atkestanesinin altında, gölgeye oturmuştu.
Bugünmüş gibi ansıyorum, kıyıya basan çıplak, ıslak tabanlarımda, her adımımda bir daha artan, kızgın kumun sıcaklığını duymuştum. Sıcaklık tabanlarımdan bedenime yayılıyordu. Bu arada kurumuş dal parçaları, deniz kabuğu kırıkları batıyordu ayağıma, güçlükle ilerliyordum.
- Sen nasıl vardın oraya, ayağına bir şey batmadı mı?
– Benim ayaklarım fil derisiyle kaplıdır, hiçbir şey batmaz.
Ağacın altına vardığımda,
– Yorulmuşum, dedi.
– Temmuz güneşi yorar, dedim. Alışık olmayanı.
- Nasıl alışılır?
- Yana yana.
Yanı başına oturdum. Sararmış otların üstüne. Bir anda her şey silinmişti. Her şey. Yalnız kesik kesik soluyuşunu duyuyordum. Bir de deniz-ter karışımı kokusunu. Şu anda da ansıyorum. Onun kokusunu. Yıllardan sonra. Şimdi de. Derin derin içime çekmiştim. Deniz-ter karışımı, dişil bir kokuydu. Hafif. Handiyse çocuksu.
O kokuya biraz daha yaklaştım.
Dalga dalga gelen, tüm bedenimi saran, kaynağı onda olan koku bir ürperti gibi yayılıyordu tenimde. Ellerim titriyordu.
Yüreğimin atışı hızlanmıştı. Şakaklarım zonkluyordu.
Alnımdan akan terler gözlerimi yakıyor, dudaklarıma vuruyor, boynumdan aşağı akıyordu.

- Nen var?
- Hiç.

Hiç'le birlikte koluma değen kolu. Saçlarına değen burnum. Boynuna değen dilim. Bacağına değen bacağım.
O: – Niçin?
Ben: – Çünkü.
O: – Çünkü, cevap değil.
Ben: – Cevabı mı istiyorsun?
O: – Hayır.
Dudaklarına değen dudaklarım. Dilini bulan dilim. Gözlerimin kapanması. Gözlerimin kapanmasıyla birlikte patlayan binlerce havaî fişek. Sonra çöken karanlık. Karanlığın içinde parıldayan, düşen... düşen, yüzlerce, binlerce yıldız. Bağırmak, parçalamak, parçalanmak isteği. Sonra unutuş. Olduğun yeri. Nerden geldiğini. Nereye gittiğini. Ne zaman geldiğini. Ne zaman gideceğini. (Çünkü zaman çoktan silindi. Çünkü zaman çoktan yok oldu. Ne mutluluk!)
Yıldız yağmuru, içimi binlerce ışığa boğan yıldız yağmuru sürüp giderken, bir parçamın, isteğin ve ateşin ve patlamanın ve yok olmanın yoğunlaştığı, hem benim olan, hem de olmayan (ikinci bir varlık?) bir parçamın o ıslak, yaş, dar kapıyı zorlayışı, Aç, aç, aç, aç, aç... öleceğim, öleceğim.
Ve ölüşüm.
Sanırım, ilk kez o gün, orda öldüm.
Ölüm de, mutlu ölüm de böyle olmalı. Boşlukta kayış. Zamansızlık. Her şeyin biçimini yitirip, gitgide silinmesi, sonra tümden yok oluşu. Duymuyordum bedenimi. Yalnızca bir devimin kendi kendini yok etmeye çalışan. Bir enerjiye dönüşmüştü bedenim. Ve yok oldum. Öylesine bir düşüştü ki bedenimin her hücresi ayrı bir ipek paraşüte bağlı ve her biri beni ansıyan, yani her biri, bir bedenin, bir insanın parçası olduğunu unutmamış, her biri o yok oluşla var oluşun aynı anlama geldiğini, o betimlenmez süreyi yaşamış ve yaşamakta, paraşütleri açılmış, hafiften esen yelle ordan oraya uçuşarak iniyorlardı yeryüzüne doğru.
Yeryüzü üstünde bir noktaya: Bir çöle.
Sırtüstü uzanmış buldum kendimi toprakta.
İlk sorum:

– Yaşıyor muyum? Oldu.
Karşılık gelmedi.
Ne zaman bir soru sordumsa, gerçek, inandırıcı bir karşılık isteyen bir soru sordumsa, hiçbir zaman gelmedi karşılık. Bugünmüş gibi ansıyorum, o gün de gelmedi karşılık.
Onun yerine, nice sonra, yeryüzüne indiğimin bilincine varıp, dizlerimin üstünde sürüne sürüne denize ilerlerken, bana ulaşan bir soruydu gelen:
– Niçin?
Hayır, sorumun karşılığına bir başka soru geldiği için, gelen soru bir neden bulmam için kafamı zorlamamı gerektirdiği için ve bulacağım cevabın yetersiz, gereksiz, inandırıcı olmaktan çok uzak olacağını bildiğim için, giderek bu sorunun (dolayısıyla gelecek cevabın da) anlamsızlığını gördüğüm için (artık ayaklarım –denizde de olsam– yerdeydi ve kafam çalışmaya başlamıştı)
yıkılmadım, eziklik duymadım; ne de başkaldırmak isteği.
Tam tersine, denizin içinde doğruldum. Suyun içinde büyük bir coşkuyla zıplamaya ve bağırmaya başladım:
- Çünkü... çünkü... çünkü... yaşamı yeniden buldum. Çünkü binlerce parçaya bölünüp yeniden birleşmek, böylece kendi kendimi doğurmak ve doğumuma tanıklık etmek, hayır doğumumu yaşamak istedim ve seninle birleşirken, birleşme süreci içinde, anlıyor musun, çiftleşmeden değil, tekleşmeden söz ediyorum, o süreç içinde, duyuyor musun Gün, ağlamayı bırak, beni dinle, o neyin süreci olduğunu bilmediğim süreci yaşarken, binbir parçaya, milyonlarca parçaya dağıldım, ama benden ayrılan her bir parça o süreci yaşıyordu, yükselirken milyonlarca ben olarak yükseldim, düşerken, milyonlarca ben düştük... Yoksa, yoksa sen bunu yaşamadın mı Gün?
Böyle mi dedim, yoksa bu duyguları dile getiremedim de, anlamsız birkaç sözcüğü mü bağırdım Gün'e, denize, ulu atkestanesine, bilmiyorum. Ama çılgınca bir devinim içinde olduğumu, deli yunuslar gibi denize bir dalıp bir çıktığımı ansıyorum. Sonra, soluk soluğa Gün'e doğru koşuşumu. Onu elinden tutup kaldırışımı. Bacağının kıyıcığından akan ipincecik kanı dilimle yaladığımı.
Ve durmadan, "Söyle bana, bana yaşadığımı söyle, yeniden doğduğumu söyle" diye mırıldandığımı.
Sanırım, onu, içinde bulunduğu devinimsizlikten ve gözyaşlarından,

dudaklarımı bacaklarında duyar duymaz uyandırdım.
O da devinimin içine girdi.
Kalktık.
Elinden tuttum.
– Gel!
Bu kez sormadı, ne "Nereye?", ne "Niçin?"
İzledi beni.
Az ötemizde, kayaların ardında, çukur bir yerde eski bir mezarlık vardı. Artık kullanılmayan. Yani artık ölü gömülmeyen. Unutulmuş bir mezarlık.
– Nereye gidiyoruz?
– Ölülerin bile gelmediği bir yere.
– Ölüler de nerden çıktı?
– Mezardan.
Eski mezar taşlarını görünce şaşırmış,
"Nereye götürüyorsun beni?" diye sormuştu.
"Oraya, dedim, hiç kimselerin olmadığı, ölülerin bile olmadığı, unutulmuş bir mezarlığa."
Karşı koymadı.
Toprak, kızıl, yaz güneşinin altında yanan bir keçiyolunu izleyip varmıştık mezarlığa.
– Burada denizin sesi bile duyulmaz.
– Ya dalgalar kayığımızı götürürse?
– İşte o zaman bayram ederiz. Gece bir ateş yakarım sana.
– Çırılçıplağız, kibrit bile yok üstümüzde.
– Ben kibritsiz de yakarım ateşi.
Değil kibritsiz ateş yakmak, olağan, olağanüstü, olağandışı her şeyi, her şeyi yapacağıma inanarak söylüyordum bunu. Sanırım, benim kadar o da inanmıştı buna.
"Nasıl yakarsın?" diye sormadı.
Mezarlığa varmıştık.
Kolumdan çekip bir çukuru gösterdi.
– İşte aradığın yer.
Aradığım yer orası mıydı? Gerçekte bir yer mi arıyordum? Bilmiyorum. Ama sararmış otlarla kaplı çukura bakar bakmaz, kendi kendime, "Evet, dedim, işte aradığım yer." Ve hemen atladım. Elimle şöyle otların arasını bir yokladım. Garip, otların dibi nemliydi.

Kollarımı açtım,
– Atla, dedim.
Çocuksu bir sevinçle atladı. Kollarım, ağırlığına dayanamadı, sırtüstü düştüm. O üstümde.
Bu kez onun diliydi dilimi arayan.
Bu kez devinen o. Okşayan o. Gözlerini kapayan o. Bu kez o, eliyle... Bu kez o, "Hadi hadi" diyen. Ben de yumdum gözlerimi.
Sırtıma otlar batıyordu.
Bıraktım kendimi.
Dalgalar kıyıya vuruyordu.
balık kokuyordu
yosunlar yüzümü yalıyordu
denize doğru akıyordum
bir denizanası
bir... bir... bir...
yeniden yok oluş, yeniden, bu kez milyonlarca kum tanesine bölünmüştü bedenim
bir dalga gelip binlercesini alıp götürüyor
bir başka dalga gelip binlercesini geri getiriyordu
bir balık düşmüştü üstüme, can çekişiyor, çırpınıyordu, ben dalganın, fırtınanın kayadan kopardığı kum tanelerinden oluşuyordum.
Sonra kum taneleri de bölündü
renk renk
sonra bölünen kum taneleri de bölündü
sonra onlar da bölündü
ve bir dalga daha geldi
tüm kum tanelerini yuttu, aldı götürdü.
Gözümü açtığımda, bulutsuz temmuz göğünü ve gözlerimi kamaştıran güneşi gördüm yalnız. Bakamadım. Yeniden kapadım.
Dönüşte:
Bende çok sevdiğin kimdi?
Gece.
Asıl adı ne?
Bilmiyor musun?
Hayır.
O an söylemek istedim. Kürekleri bıraktım. Sanki bir gizim vardı da, onu açıklayacaktım. Belki de bir gizdi. Belki de açıklayacaktım.

Ama o,
– Gece'yi benden çok mu seviyorsun? Şimdi de mi? diye sordu.
– Hayır, dedim. Daha çok değil. Gün'ü başka seviyorum, Gece'yi başka.
– Anlıyorum, dedi (boynu bükük).
Neydi anladığı?
Küreklere asıldım.
Gizim bende kalmıştı.

Bitti mi?
Bitecek olan ne?
Anlattıkların?
Ansıdıkların mı?
Her ne halt ise.
Bellek biter mi?
Huy çıkar mı, desen daha yerinde olur.
Can çıkmadan.
Ama canın çıkmadı.
Ne yazık ki.
Oysa, hep buna uğraştın.
Ama başaramadın, elden ne gelir.
Buraya saçmalamak için mi geldin?
Buraya ansımak için mi geldin?
Buraya uydurmak için mi geldin?
Hayır, buraya uyumak, dinlenmek ve dinlemek için geldim.
Öyleyse devam et.
Ediyorum.

II./ GECE

Yemekte susup durmuştu Gün.
Annesi – Nen var?
O – Hiç.
Annesi: – Yemek yemeyeceksen, kalk yat.
Annesinin dizleri dizime değiyordu. Dizimi çekmek istiyor, içimde yavaş yavaş uyanmaya başlayan isteğe karşı koymak istiyordum, ama başaramıyordum.

Farkında mıydı annesi? Bilmiyorum.
Ya ben? Bende uyanmaya başlayan, dizimde başlayıp tüm bedenimi sarmaya başlayan istek kime karşıydı?
Gün'e baktım, tabağındaki balıkla oyalanıyordu.
Ablamla Gün'ün annesi konuşuyorlardı. Neden söz ediyorlardı bilmiyorum. Konuştuklarını duyuyordum, ama dinlemiyordum.
Yemek bitti.
Balkon.
Annesi: – Gün kahvelerimizi yapar mısın?
Gün: – Hayır, ben çıkıp yatacağım. (Ve merdivenin başından kırık bir ses:) İyi geceler.
Yalnız ablam karşılık verdi: – İyi uykular Gün.
Kahveleri annesi yaptı.
Balkondaydık.
Karşı tepeden yükselen ay ışığı, denizin üstünden aşağıya rıhtıma değin uzanıyordu. İğrenç görünüm. Gün'ün annesi bacaklarını açmış kahvesini höpürdetiyordu.
– Hava çok ağır, diyordu. Bir yağmur sıcağı. Boşalsa da rahatlasak.
Birden, – Yağmur yağmayacak, dedim.
Ablam şaşkın, yüzüme baktı.
Gün'ün annesi:
– Neden? dedi.
– Yağmur havası yok da onun için, dedim.
– Nerden anlıyorsun? dedi.
– Gökyüzüne baksanıza, dedim. Ay ışığını, yıldızları görmüyor musunuz? Bulut diye bir şey yok. Hem rüzgâr da esmiyor.
Neler söylüyordum Tanrım!
Kimse cevap vermedi. Belki söylediklerimi kimse dinlememişti bile. Sofrada bıraktıkları konuşmaya dönmüşlerdi çoktan.
Kalktım. İyi geceler diledim.
Odama çıktım. Bu odaya. Şimdi içinde olduğum odaya. Şimdi ansıdığım odaya. Şimdi kendi kendime mırıldandığım odaya. Işığı yakmadım. Soyunmadım da. Soyunmaktan korkuyordum.
Soyunursam sanki, içimden taşan isteğe karşı koyamayacakmışım sanıyordum. Öyle, giysilerimle uzandım yatağa. Gözlerimi yumdum.
Ablamın ve Gün'ün annesinin merdivenlerden çıkışı. Odalarına girişleri. Tüm ışıkların sönüşü. Bunları, yattığım yerden, gözlerim

kapalı, ayak seslerinden izledim.
Sonra kalktım. Işıkları yakmadan, ayaklarımın ucuna basa basa sofayı geçtim. Merdivenlerden inip bahçeye çıktım. Deniz kıyısına doğru yürüdüm. Ay ışığı, şimdi daha da aydınlatıyordu rıhtımı.
Baktım, ablam orda, tek başına.
Gördü beni.
-- N'oldu, yatmadın mı?
-- Uyku tutmadı.
-- Seni de mi?
– Işığı yakayım mı?
-- Gereği yok, gel otur.
Yanı başına çömeldim. Uzun bir süre hiçbir şey konuşmadık. Uzun bir süre. Ağzımızı açmadık. Ne o, ne ben. Her zamanki gibi.
Gecenin sessizliğini bozmaktan kaçınırcasına, büyük bir yavaşlıkla başımı ablamın dizine koydum. Titriyordum.
Elini tuttum, yüzüme yaklaştırdım.
Çekmedi. Bir süre,
-- Senin ateşin var, dedi.
– Bilmiyorum, dedim.
Elini çekti.
-- Gün'e ne yaptın bugün? dedi.
-- Hiç.
-- Kız yatağında ağlayıp duruyor.
– Ağlıyor mu?
-- Evet, az önce baktım.
– Ne dedi?
– Konuşmadı.
-- Ben bir şey yapmadım.
Başımı ablamın dizinden kaldırdım. Üşüyordum. Ablama anlatacaktım, anlatmak istiyordum, ama sözcükler gelmiyordu.
-- Üşümeye başladım, hadi gidip yatalım.
Kalktı. Elimden tutup beni de kaldırdı.

Öylesine uzak ki anlar
bellek durduğunda
öylesine yakın ki
o geceki üşümemi üşüyorum şimdi

o geceki ürperti şu anda ihtiyar bedenimde
ama gene de aynı üşüme, aynı titreme değil.
Eksik bir şey var.
O akşam da eksik bir şey vardı.
Tüm yaşamım boyu eksik bir şey vardı.
Hiçbir zaman bulup çıkaramadım.
Hiçbir zaman bulup çıkaramadım, değil mi?
Bu eksikliği mi aramaya döndüm bu eve?
Bu yaştan sonra? Bulsan ne çıkar? Bulsan da artık neye yarar?
Neyi doldurursun? Hangi boşluğu? Boşluklardan hangisini?
Hangi bir boşluğunu delik deşik yaşamının?

Bahçeden topladığım kuru dallarla yakmış olduğu ateş kül oldu. Gecenin bu saatinde bahçeye inip kuru dal arayacak gücüm yok. Hem belki kar yağıyordur dışarıda. Bu soğuk, kar soğuğu. Battaniyemize sarılıp oturalım. Bu köşeye büzülelim. Fırtınadan korkmayalım. Bugüne değin dayandı bu ev. Bu çürük ahşap ev. Bu geceki fırtınaya da dayanır. Birkaç kiremit daha uçar. Birkaç saçak daha kopar. Ama ışıkları yakabilirim. Tüm ışıkları. Hiç değilse ışıklar ısıtsın biraz içimizi. (Bunu neden daha önce akıl etmedim?) İşte yaktım ışıkları. Tüm eşyalar, tozlu beyaz örtülerin altında. Birer hayalet gibi. Anıları da böyle örtmeli. Beyaz örtülerle. Ve örtüleri hiç kaldırmamalı. Ablam burada olsaydı, bunun ne demek olduğunu anlardı. El sürmemek, dedim. Anılara. O, bunu anlardı.
Çürümüş döşeme tahtalarından bir ikisini söktüm; getirdim, sönmekte olan ateşin üstüne attım.
"Biraz da kendimizden bir şeyler yakalım."
Başım cama dayalı. Dışarıya bakıyorum. Dışarısı karanlık. Hiçbir şey görülmüyor. Yalnızca cama vuran yağmur taneleri. "Yağmur yağmayacak", demiştim. Ablam şaşkın yüzüme bakmıştı. Gün'ün annesi, "Neden?" diye sormuştu. "Yağmur havası yok da onun için", demiştim. Ama yağdı işte. Ama yağıyor işte. Bugün de yağmur havası yoktu. Daha çok bir kar havası vardı. Karayel esiyordu. Ama şimdi bardaktan boşanırcasına yağıyor. Aradaki pencerenin camına karşın, sanki yüzüme yüzüme vuruyor yağmur damlaları. Başımı pencereden kurtaramıyorum. Gene korkuyorum. Başımı çevirsem, sanki tümünü odada göreceğim.

Döndürdüm başımı: Kimseler yok.
Yere serdiğim döşeğe uzandım. Tüm bedenim kırılıyor. Kemiklerime varan bir sızı. Gözlerimi yumuyorum. Ne kadar zaman geçti, bilmiyorum. Uyumadım, ama geçen zamanı bilmiyorum. Yanımda, saat, takvim yok. Duvardaki çalar saatse, yıllardır durmuş, hep aynı zaman parçasını gösteriyor. Beşi beş geçiyor. Hangi haftanın, hangi günün beşi beş geçesi bu? Hangi ayın, hangi haftasının, hangi gününün? Hangi yılın?

Güçlükle kalktım uzandığım yerden. Fırtına dinmişti. Ocağın kıyısına çömeldim. Maşayı aldım, külleri karıştırdım. Avcumu küllerin üstünde gezdiriyordum. Duyulur duyulmaz bir ılıklığı duyuyorum avcumda. Çocuksu bir sevinç içimde. Yitirdiği bir şeyi, çok sevdiği bir şeyi, onsuz yapamayacağı bir nesneyi bulmuş bir çocuk sevinci. Maşayla biraz daha eşeliyorum külleri
bir şey takılıyor maşaya
çıkarıyorum
avcuma alıyorum
bir kanca bu
kurşunu erimiş, paslı bir kanca
bugünmüş gibi anıyorum

bir gün
bir temmuz günü
koca bir orkinosun
kanlı gırtlağından
çekip çıkartmıştım –

1962-63 / 1976

DÖNÜŞ

Niçin geldim buraya
niçin döndüm bu toprağa
dört bir yanı suyla çevrili
bu çorak adaya?
Havasına dayanamadığım
iklimi sağlığıma zararlı
ve her dönüşümde pişmanlık duyduğum
bu kara parçasına
geldim
niçin?

Burda açtım gözlerimi. Burda kapayacağım. Dediğim için. Burda. Bu adada. Bu adanın bir köşesinde. Bahçe içindeki, küçük evimde. Dediğim için. Ya da kumsalın bir yerinde. Bir kaya kovuğunda. Bir deniz mağarasında. Bir kaçak gibi. Ya da tepelerden birinde. Kurşunu alnından yemiş. Dediğim gibi.
Burda açtım gözlerimi. Gözlerimi nerde açtığımı ansımıyorum. (Nerde kapayacağımı da ansımayacağım.)
Beni doğuran kadın, ölü. Çocuk belleğim, ölü.
Ölünün gözleri görür mü?
Gözlerimi burda açmış olup olamayacağıma göre niçin bu dönüş?
(Bu kaçıncı dönüş?)
Bu sürekli dönüş?
Bilmiyorum.
Bir tutku mu?
Bir saplantı mı?
Toprağın çekmesi mi?
Denizin çağrısı mı?
Bilmiyorum.
Bilmeden dönüyorum.

Gemiden indim.
Elimde bir bavul.
İskeledeki memur selâmladı, hatırımı sordu ve "Hoş geldiniz" dedi.
Akşam, dört bir yanı örümcek ağlarıyla sarılı eve girdim kapıyı büyük demir anahtarla açıp.
Girişte sandığın üstünde bırakılmış bir mum buldum. Sanki beni bekliyordu.
Yaktım. Mum ışığında baktım eve, örümcek ağlarına, rutubetin duvardaki izlerine.
Yatak odasına girdim. Hazır. Ama toz toprak içinde bir yatak, beni bekliyordu.
Yatağın üstündeki örtüyü kaldırdım. Pencereyi açtım. Sonra bütün pencereleri açtım. Mumu söndürdüm. Çıktım. Karnımı doyurmak için gittiğim aşevinde, şarabımı yudumlarken, adını unuttuğum bir çocukluk arkadaşı geldi yanıma.
– Demek dönüldü?
– Evet.
– Toprak çekiyor değil mi?
– Hayır, toprak değil, deniz.
– Aynı şey.
– Evi nasıl buldun?
– Örümcek ağları içinde.
– Eh, o kadar olur!
– Camlardan bazıları kırılmış.
– Bunca yıl geçti aradan.
– Evet.
– Bu kez dönüş temelli mi?
– Bilmiyorum. Bakacağım. Belki.
– Tek başına mı?
– Her zamanki gibi.
Şaşırdı. Ya da acıdı.
– Şaşacak ne var?
– Şaşırmadım. Ama yaş... Biliyorsun, hepimiz yaşlandık. (Yaşla yalnızlığın ne ilgisi var?)
– Haklısın. Yoksa köyden birini mi bulacaktın bana bakacak?
– Niçin olmasın?

Niçin olmasın?
Aşımı pişiren. Çamaşırımı yıkayan. Yatağımı yapan. Soğuk gecelerde beni ısıtan. Kıyıda balıktan dönüşümü bekleyen.

Niçin olmasın?
Oldu. Buldular.
Yeryüzünün en iyi kadınıydı.
Yüzü kızarmadan yüzüme bakamıyordu.
Gel, dediğim zaman geliyor, git, dediğim zaman gidiyordu.
Sustuğum zaman susuyordu.
Yalnız ne yemek istediğimi soruyordu.
Yalnız bahçede hangi çiçekleri görmek istediğimi soruyordu.
Bugüne değin ne yaptığımı sormuyordu.
Bundan böyle ne yapmayı düşündüğümü sormuyordu.
Verirsem alıyordu. Alırsam giyiyordu.
Yalnız bir gün, daha doğrusu bir akşam, soyunup yatağa girmeden önce, o tüm saflığı içinde bir söz söyledi ki delinmez sandığım ciğerimi deldi:
– Biliyor musun, senden önce ben burda yok gibiydim.
Biliyorum, daha çok yoksulluğun sesiydi bu.
Hiçbir şey vermemiştim bu kadına. Hemen hemen hiçbir şey. Yazın bir basma entari. Kış yaklaşıyor diye üç arşın pazen. Canım çektiğinde bir okşama. Diyelim biraz ötesi. Ne övüp göklere çıkartmıştım, ne yerip yerin dibine batırmıştım. Kendim nasıl yaşıyorsam, onu da öyle yaşatmıştım. Sessiz. Tekdüze. İlk kez evime girdiğinden, yatağımı paylaştığından beri ilk kez, doğru dürüst bir şey söylemek gereğini duydum. Ama sözcükler, boğazımda düğümlendi. Yalnızca:
- Ben sana hiçbir şey yapmadım, diyebildim. Sonra, en sevdiğim, birçok kez, birçok kişiye söylemek isteyip söyleyemediğim sözcük çıktı ağzımdan:
- Bağışla!
Bana dokunmaya, bana bir söz söylemeye çekinen, canı çektiğinde kendisini sevmemi bile istemekten, değil istemekten, bunu belli etmekten çekinen bu kadın, birlikte olduğumuzdan beri ilk kez benden önce yatağa girdi. Sırtüstü uzandı. Kollarını iki yana açtı.

Gözlerini yumdu.
– Sen beni bağışla ve bana bir çocuk ver, dedi.
Ada sarsılıyor sandım. Dışarıda bir fırtına patladı sandım. Öylesine bir doğallıkla söylemişti ki sanki kuruyan bir bitki dile gelmiş su vermemi istiyordu benden. Oysa, su, yaşam, güneş oydu.
Yanına uzandığımda, ona bana güvenmemesini, çünkü kendime benim bile güvenim olmadığını söyledim.
– Geldiğim gibi bir gün gene giderim, dedim.
– Biliyorum, dedi. Onun için istiyorum.

Güz yağmurlarıyla birlikte adadan ayrılma isteği belirdi içimde. Kışı burada geçirmekten korkuyordum. Burası: Bir ada. Dört yanı denizle çevrili. Bir denizin üstüne oturmuş. Ya deniz dibindeki kayalar çözülürse? Ya ada batarsa? Bundan mı korkuyordum? Bilmiyorum. Kışın esecek, günler boyu dinmeyecek fırtınaların korkusu muydu içimdeki? Bilmiyorum.
Bir sabah, iskeleye gittim. İki gün sonra kalkacak vapur için bir bilet istedim. Bir tek bilet.
İskele memuru, önüne koyduğum parayı eliyle itti.
– Nereye gidiyorsunuz? dedi. Adamızda rahat etmediniz mi?
– İşlerimi çözümleyip döneceğim, dedim.
– Hangi işleri? dedi. Neyi çözümleyeceksiniz? Bırakın bunları. Oturun oturduğunuz yerde. Bakın, artık yabancılar da kalmadı adamızda.
– Ben sizin düşüncelerinizi sormadım, dedim. Ben ilk vapur için bir yer istiyorum.
– Bir yer mi? dedi iskele memuru. İlk kalkacak vapurda sizin için bir yer yok.
– Yani bütün yerler dolu mu? dedim.
– Hayır, dedi. Sizin için yer yok, dedim.
– Bu ne demek? dedim.
– Bu şu demek ki adadan ayrılmak için sizin özel izin almanız gerekiyor.
– Kimden? dedim.
– Adanın mülkî amirinden, dedi.
– Ben kimseden izin almam, dedim. Eğer siz bilet vermezseniz,

ben de bir balıkçı motoruna atlayıp giderim.
– Bunu size salık vermem, dedi. Başınıza bir kaza gelebilir.
Sonra, kalmam için yalvarırcasına:
– Niçin gitmek istiyorsunuz? dedi. Eviniz barkınız burada. Kimse sizi tedirgin etmiyor. Bu ada sizin adanız. Doğduğunuz yer. Baba ocağınız. Üstelik şimdi çocuk bekleyen bir de eşiniz var.
– Ama bu benim seçtiğim bir yaşam değil, dedim.
– Hangimiz kendi yaşamımızı seçiyoruz ki, dedi iskele memuru. Hangimiz dilediğimiz yaşamı seçiyoruz ki?
Elimdeki parayı cebime koydum.
– Demek bana bilet vermiyorsunuz, dedim.
– Hayır, dedi.
Odasından çıkarken,
– Balıkçı teknelerini unutun, dedi. Bunu size pahalıya ödetirler.
– Ödetsinler bakalım, dedim.

Neyi ödeyecektim?
Kim ödetecekti?
Nasıl ödetecekti?
Niçin ödetecekti?
Niçin ödeyecektim?
"Kimseye bir borcumuz yok, ama gerekirse öderiz" dedim kendi kendime.
Sonra içimden bir ses, "Ama ödenmeyecek şeyler de vardır" dedi.
"Yaşamımla öderim" dedim.
"Yaşamınla ödenmeyecek şeyler de vardır" dedi.
Kısır bir yaşam deneyimim vardı.
Bu sorunun karşılığını (neymiş onlar?) sorup, cevabını veremedim.

Kumsala döndüm. Kızgın kumsala. Artık kızgın olmayan kumsala.
Kimseler yoktu.
Nereye gideceğimi bilmiyordum.
Niçin gideceğimi bilmiyordum.
Buraya, yazmamak, ölene değin yazmamak, bahçemde çiçek yetiştirip, denizde balık tutup yaşamak için dönmüştüm.
Gün batıyordu.

İki gün sonra beni adadan götürmesini istediğim vapur rıhtıma yanaşmıştı. Işıklar içindeydi.
O demir alacak ve ben içinde olmayacaktım.
"Sabah ola hayrola" dedim.
Evime doğru yürüdüm.
Bahçe kapısını açtım.
Ev ışıklar içindeydi.
Alt katın penceresine yaklaştım.
Yemek masasının başında bir adam, masanın üstüne kâğıtları yaymış, ağzında cigarası, yazı makinesini önüne çekmiş bir şeyler yazıyordu.
Karım kahvesini getirdi.
O gülümseyerek teşekkür etti.
Kahvesinden bir yudum aldı.
Sonra kâğıtları karıştırdı.
Sonra yazı makinesinin tuşlarına vurmaya başladı
boşluğa yönelmiş
bir makineli tüfeğin
tetiğine basar gibi.

1972

SEKSEK

... oturdum.
"Artık tamam. En sonunda tamam. Çok şükür tamam. Artık yok.
Dayanacak gücüm kal–"
Daha ayak ayak üstüne atmadan durup uçan
konup kaçan
kuşlara bakıyordum.
Kuşlar,
az ötemdeki su birikintisine girip çıkan
kanat çırptıklarında suları yüzümü yalayan.
Kuşları seviyorum.
Oturduktan sonra:
"Gücüm kalmadı. Artık dayanacak. Akacak artık
gücüm
güçsüz bacaklarımdan"
Ve sonra dinlemeye başladım:
Bulutların geçişini
kuşların kanat çırpışını
uzaklarda yağan yağmuru
ardımda titreşen çalıları
kuşların kanat çırpışlarını
yüzüme düşen su damlalarını
içime akan adsız nesneleri
(bir cıva damlası ele avuca sığmayan, oynak)
anlamsız sözcükleri.
Tam bu arada
Sessizlikle dinleme arasındaki arada
yani o ölü (denebilecek) arada
bir kız çocuğu belirdi
on bir, on iki yaşında
kısa etekli
elinde topu
yerde zıplatıyor, havaya atıyor, oynuyor.

Küçük bir kız, sarı saçları olan
uzun, lepiska
örülmemiş olsa beline değin inecek olan.
Eski bir anı gibi.
Kalktım
beni görmeyeceği
ve benim onu göremeyeceğim bir yere oturdum.
Ağaçları siper aldım. Ardımdaki çalılar gene çatırdadı.
Kuruyan dallar mı rüzgârda?
Kim bilir?
Ama yüreğim ağzıma geldi.
Sanki beni izleyen birisi
sanki ardımda gizlenen birisi
sanki bir giz.
Korkuyordum ardımdaki çalılara bakmaya.
Oysa, korkacak ne var?
Hiç.
Bile bile korkuyordum.
Bu nedenle bakışlarımı ayaklarıma çevirdim. Pabuçlarıma baktım. Her ikisi de boyasız ve tozlu. Oysa, bazı günler birini boyayıp parlattığım oluyordu. Güçsüzlükten. Yani, ikisini boyayıp parlatmaya gücümün yetmeyişinden.
Oysa, yalınayak da dolaşabilirdim.
Kim ne diyebilir?
Bu zamanda?
Yalınayak ve başıkabak.
Tanrım, ne rahatlık!
Ama ben bu rahat çılgınlığı hiçbir zaman
gerçekleştiremeyenlerdenim.
Öyleyse özleme!
Ama insan her özlediğini gerçekleştiremez ki!
Öyleyse konuşma!
Baş üstüne!
Oturmak bile, otururken düşünmek bile, düşünürken oturmak bile yoruyor insanı. İşte bunu bilen yok. Bunu anlayan yok. Bunu saptayan yok. Herkes başka yerlerde. Hiç kimse gerçeği söylemiyor.
Yavaş yavaş dolmaya başladı bahçe. Halk bahçesi. Ulusal park. Kapıları herkese açık. Az ötemde bir ağaç var. Bir süredir ona

bakıyorum. Bakışlarımı tozlu ayakkabılarımdan ayırdığımdan beri. Ağacın bir yanı yapraklarla donanmış. Öbür yanı kurumuş, bel vermiş, çökmesin, tümüyle çökmesin diye bu yanı bir kalasla desteklenmiş. Bu, bir yanı yeşil, bir yanı kuru ağaca bakarken, neden bilmem, yıllarca önce gördüğüm bir sessiz filmi ansıdım. (Ansıdığım filmlerin tümü –bu da mı garip?– sessiz filmler.)
Ansıdığım filmde (sessiz) kokmuş bir et parçası vardı. Bir sığır budu, ya da domuz.
Gemi dediğim bir zırhlı. Çünkü askerler vardı. Yalnız askerler, bahriyeliler.
Et kokmuştu.
Yemekte kurtlar çıkıyordu.
Asker, kumandana kokmuş eti gösteriyordu.
Budun üstünde kurtlar oynaşıyordu.
Kumandan (ya da zırhlının doktoru),
Hayır, diyordu. Bu et kokmamıştır. Kokuşma olayı yoktur.
Demiyordu (çünkü film sessizdi), ağzı açıp kapanıyordu, ama dediklerini duyar gibi oluyorduk.
Kokmuştur, diyordu askerler.
Kumandana (ya da doktora) nasıl anlatmalı ki bu ortamda her şey kokmuştur, kokuşmuştur ve kokuşmaktadır?
Askerler üsteliyorlardı: İyi bak. Gözünü aç da bak!
Doktor, gözlüğünü takıp, ya da eline bir büyüteç alıp (ansımıyorum şimdi) bakıyordu. Büyütücü camın altında kurtlar tüm iğrençlikleriyle beliriyordu.
Kokmuştur her şey. Etler. Tüm yiyecekler. Her şey.
Ama gene de: Hayır, kokuşma olayı yok. Bu et yenebilir, diyor doktor.
Bu et yenebilir demek. Öyleyse sen ye, it oğlu it. Etin kokuştuğunu bilenler başkaldırıyordu. Güvertede ayaklanma. Açlık daha iyi. Ölmek daha iyi. Bu kokuşmuşluktan. Başkaldırma. Gemide. Ya da zırhlıda. Her neyse. Askerler olduğunu söyledim. Bahriyeliler.
Nerden ansıdın kurtları, gemiyi, askerleri, başkaldırıyı?
Halk bahçesindeydim.
Doluydu. Kalabalık artıyordu. Çocuklar. Anneler. Hah, tamam, destekli ağaç. Bir yanı yemyeşil, öbür yanı kupkuru. Evet, ağacın görüntüsü. Ağaca, bu garip, bu bana, bu bize benzeyen ağaca bakıyordum nicedir, gözümü kırpmadan.

Az önce kalktığım sıraya, bir kadın geldi oturdu.
Yanında bir kız çocuğu. Gene
saçları sarı
etekleri kısa
ve elinde bir top.
Kadın bir ara kafasını çevirip bana doğru baktı.
Ağaçların dallarına karşın, bilmem ama, istemem ama, ne yazık ki bir yerimi (elimi, ayağımı, kim bilir belki de yüzümü) gördü sanıyorum. Gereğince saklanamadım.
Cebimden çıkardığım, yüzümü gizlemek için okur gibi yaptığım gazeteye karşın. Görmüş olmalı bir yerimi.
Ben bakışlarımı kaçırdım.
Gazeteye döndüm. Bu binlerce kez okuduğum, ne zamana ait olduğunu bilmediğim bu sararmış gazeteye.
Gazetenin birinci sayfasında her zaman olduğu gibi gençlerin başkaldırmasından söz eden haberler vardı. "Gençler!"
Güldüm. Dünyada sanki yalnız onlar vardı bir süredir.
Tam bunu düşünmüştüm ki karşımda sarı saçlı kızı buldum. Bana bir şeyler soruyordu. Gazeteyi katladım.
– Ne dedin yavrum?
– Gazeteyi okudunuzsa bana verir misiniz?
– Bu eski bir gazete yavrum. Çok eski bir gazete.
– Olsun.
– Ama olmaz. Bir gazete bile denemez bu kâğıt parçasına. İçinde senin anlayabileceğin bir şey yok. Çok, çok eski haberleri veriyor.
– Olsun resimlerine bakarım.
– Ama bu benim gençliğimin gazetesi yavrum. İçinde resim filan yok.
Garipseyerek baktı elimdeki katlanmış gazeteye. Söylediklerime inanmamıştı, belli.
Gazeteyi açtım,
– İşte bak, hiçbir resim yok. Yalnız yazı. Onlar da eski.
– Ziyanı yok, okurum, dedi.
Okurmuş.
Okumayı da nerden öğrenmiş? Kim öğretmiş?
– Git işine beni rahat bırak, bu senin okuyabileceğin gazetelerden değil, dedim.
Hayın hayın yüzüme baktı.
– Sen ne kötü adamsın, dedi.

– Kötü olan sensin, dedim. Peşimi bırakmayan sensin. Benden ne istiyorsun?
– Senden yalnız gazeteni istedim, dedi.
– Yalan, dedim. Gazete bir numara. Benden başka şeyler istiyorsun.
– Sen bir delisin, dedi.
– Defol git, dedim. Yoksa şimdi...
Bir çığlık atarak kaçtı. Kaçarken de, yerden aldığı bir çakıl taşını kafama atmayı unutmadı.
Çok şükür kafamı sıyırıp geçti taş, yaralamadı.
buradan çıkmalı, dedim kendi kendime.
Kendi kendime. Yani içimden.
Ayağa kalktım.
Nerden çıkacağım?
Hangi kapıdan?
Bu yollar birbirleri içinde yitiyor.
Birini izliyorsun, sonra aynı yere geliyorsun.
Bir zamanlar buraya geldiğimde
Çıkmak için
(ya da çıkmamak için)
ölene değin arayacaksın, derdim kendi kendime.
Sonra bulurdum bir yol
beni kapıya götüren.
Şimdi korkuyorum.
Çünkü güçsüzlük
bacaklarımda biriken
beni uzun süre yürütmeyen.
Neyse deneyelim
yürüyelim
belki bu kez daha kolay olur.
Yürüdüm.
Ve bir çığlık...
Dur, n'apıyorsun?
"N'apıyorum?"
Durdum.
Çevremde çocuklar.
– Çık! Çık! Çık!
Çıkmak – nerden?
Olduğum yere baktım.

Toprağın üstüne kırmızı bir tebeşirle çizilmiş bir yuvarlak.
Sol ayağımı kaldırdım: CEH - yazılı.
Sağ ayağımı kaldırdım: ENNEM yazılı.
CEH ve ENNEM.
CEHENNEM.
Çocuklar, erkek, kız, hep bir ağızdan bağırıyorlardı:
– Çık! Çık! Çık!
Çıkacağım ama nasıl?
Bacaklarımda güç yok.
– Çık! Çık! Çık!
Büyülenmiş gibiyim.
Ne girecek, ne çıkacak, ne duracak, ne gidecek gücüm vardı bacaklarımda.
Sesler yitmişti. Artık hiçbir şey duymuyordum. Görüntüler yitmişti. Artık hiç kimseyi görmüyordum. Kapkara bir toprak parçası üstünde gördüğüm yalnızca CEH / ENNEM sözcüğüydü.
Ne demekti bu?
Bilmiyorum.
Birden yağmur başladı.
Yağmur damlalarını alnımda duydum.
Yağmur sanki benim için yağıyordu.
Yağan yağmurda yüzümü yıkadım.
Sonra yeniden sesleri duydum.
Sonra yeniden çocukları gördüm.
Sonra fırladım
çıkmak için
tümüyle çıkmak için
tümüyle çıkmak için
içinde bulunduğum çemberden
bu bahçeden
ve kendimden
ve kendimden
kurtulmak için bahçenin kapılarından birini aramaya başladım, bir kez çıkarsam bir daha dönmeyeceğim, diye ant içerek, çıktıktan sonra nereye gideceğimi düşünmeden, yalnızca çıkışımı düşünerek. Bacaklarımda on sekiz yaşımda bile duymadığım bir güç, fırladım.

1963 / 1970

OLANAK -- SİZ

Son bir öykü anlatacağım.
(İster dinleyin ister dinlemeyin.)
Son olarak
bir öykü.
En son
ve bambaşka bir öykü
deneyeceğim.
Yazarak anlatmayı deneyeceğim.
(İster okuyun ister okumayın.)
Hiçbir öyküsü olmayan bir öykü.
Anlatırken ya da yazarken oluşan bir şey. Öyle geliyor.
Ve başka bir kişinin, başka bir şeyin başından geçen.
Belki bir serüven.
Birinin ya da bir şeyin başından geçmiş, geçen ya da geçecek.
Çünkü
artık
kendimden
söz etmekten
yoruldum.
Öyleyse tanıdık birini, bildik bir şeyi bulmalı. Ya da bir gün tanıyacağım, bileceğim birini. Onun ağzından anlatmalı:
Ben, bir gün...
Ya da ben, onu anlatan:
Bir gün, o...
Ya da:
Bir gün, onlar...
Ben bir aracı (anlatan) mıyım?
Öyleyse garip, şaşırtıcı bir öykü anlatacağım.
Bir kış gecesiydi. Ocağın çevresinde toplanmışlardı..
Hangi kış gecesi? Hangi ocağın çevresinde? Nerde? Kimler?

Geç!

Bir gün yolda giderken kaplumbağaya rastladı.

Hangi yolda giderken? Kim gidiyordu? Ne zaman? Karnı aç mıydı, tok muydu? İş aramak için mi dolaşıyordu, hafta sonu gezintisi için mi? Giysileri nasıldı? Dışardan mı gelmişti? Yerlisi miydi kentin? Neden kaplumbağaya rastladı? Niçin bir köşkün havlayan azgın köpeğine değil?

Geç!

İskemlenin öyküsünü anlatayım mı?

Anlat!

Yağmurlu bir gündü. Üşüyordum. Geldi, çekti beni. Üstüme oturmak istedi. O koca, ağır kıçıyla. Yüzüme bakmadan. Yıllar yılı babasının kıçına dayandım. Artık ona dayanasım yok. Babasının ağırlığından hasırlarım harap olmuştu. Bir örücüye verip ördüreceklerine, üstümü, gelişigüzel bir kontrplak kesip çakmışlardı. Üstüne bir minder bağlamışlardı. İçi pamuk dolu. Sidik kokulu. İğrenç bir minder. Çiçekli kadifeden. Çiçekleri solmuş. Gelip götünü konduracak üstüme. Bıktım, istemiyorum. İnatla oturmak istiyordu. Ben kaçıyordum. Beni tutup yerden yere vuruyordu. Ama dört ayağımın üstüne doğrulttuğunda kaçıyordum. Bir filmde görmüştüm. Oturtmayacaktım. Bu hiçbir şeyi sevmeyen koca götü. Çok kızdı. Kendine kızıyordu, ama yerden yere vurduğu bendim. Oturtmadım şişko domuzu. O da beni tüm gücüyle yerden yere çalıp darmadağın etti. Onurumla binbir parçaya ayrıldım. Sonra yaktı beni. Kül oldum. Külümü yele savurdular.

Şimdi bir de öbürünün ağzından:

Puşt iskemle. Çürümüştü. Otursan oturamazsın. Kırılır. Sanki altımdan kaçıyordu. Ve bana hep beni döven babamı ansıtıyordu. Çünkü hep babam otururdu, tüm ağırlığıyla bu iskemleye. Bir gece sarhoştum. Kar yağıyordu. Üşüyordum. Ve evde yakacak bir şey yoktu. Yere çaldım. Kırdım. Üstüne bir şişe gaz boca edip minderiyle birlikte ocakta yaktım, ısındım.

Anlatacağın öykü bu muydu düş yoksunu?

Hayır. Ama o oldu.

Dağarcığında başka bir şey yok mu?

Dağarcık mı? Ne dağarcığı?

Bilmiyorum, her yazarın bir dağarcığı olmalı.
Dilersen bir mektup yazayım.
Kime?
Kime dilersen.
Mektup yazılacak kim var?
Sen söyle.
Sevgiline yaz.
Çoktan soldu.
Dostlarına yaz.
Tüm dostlarımı unuttum.
Ne acı!
Dırlanma! Şu iğnemi yap!
Bunadın değil mi?
Beni bırak, iğnemi yap!
Acını dindireceğini mi sanıyorsun?
Hayır, acımı dirilteceğini sanıyorum.
İndir donunu! – Oldu mu?
Teşekkür ederim.
Hadi yaz!
Yazıyorum ya!
Ne yazıyorsun?
Yazımı.
Yazdığın ne?
Bir belge.
Kime ait?
İnsanlığa.
Saçmalama!
Böyle sürdüremem.
Daha başlamadın bile.
Başlamayı böyle sürdüremem.
Öyleyse bitir!
Okura karşı ayıp olmaz mı?
Ah, şimdi bir de okuru mu düşünmeye başladın?
Hangi okuru?
Bir okuru. Herhangi bir okuru. Adını bilmediğin bir okuru.
O okur için yazdığını söylemeyeceksin umarım.

Hayır, söylemeyeceğim.
Öyleyse niçin yazıyorsun?
Yazmak için.
Öyleyse niçin yazıyorsun?
Kurtulmak için.
Öyleyse niçin yazıyorsun?
Anlatmak için.
Öyleyse niçin yazıyorsun?
Susmak için.
Öyleyse niçin yazıyorsun?
Kusmak için.
Öyleyse niçin yazıyorsun?
Mutlu günler için.
Öyleyse niçin yazıyorsun?
Bilinmek için.
Öyleyse niçin yazıyorsun?
Umutsuzluğu yenmek için.
Öyleyse niçin yazıyorsun?
Güçlüğü yenmek için.
Öyleyse niçin yazıyorsun?
Çünkü
için –
yazıyorum.

1967

MELEK CİCİ

Bu filmin öyküsünü bana yazdıran,
filmin yarısını çeken, ama filmler yandığı ve oyuncular
kaçtığı için işi yarıda bırakmak zorunda kalan
KUZGUN ACAR dostumun anısına

Boğaz.
Boğaz'ın Anadolu yakası.
Bir yalı. Büyük. Eski. Çökmekte.
Yalının çürüyen tahtaları. Deniz.
Kıyıda bir kedi. Birçok kedi. Taşların üstüne oturmuş uyuklayan bir balıkçı. Onun yanında, mermer merdivenlere oturmuş ihtiyar bir kadın.
Başı elleri arasında.
Kalkar.
Karanlıkça bir odaya girer. Burası, hem mutfak, hem oturma, hem de yatak odasıdır. Tıkış tıkış bir oda. Solda, köşede bir karyola. Pirinç. Ayak ucunda yuvarlak, sırları dökülmüş bir ayna. Ortada küçük bir masa. Yuvarlak. Kurtların kemirdiği. Köşede bir "Vita" kutusunun üstünde bir gaz ocağı. Pompalı. Üstünde bir tencere. Bakır. Kalaylı.
Tam bir sessizlik.
Hiçbir rüzgâr. Hiçbir dalga.
İhtiyar kadın odanın içinde ordan oraya dolaşır. Konsol vardır yatağın yanında, duvara yapışık.
Onun önünde durur. Yer yer sırları dökülmüş konsolun aynası önünde durur. Aynada kendine bakar: Böylece ilk kez, buruş buruş yüzünü, tam olarak (aynada), görmüş oluruz.
Soluk.
Bahçe. Ağaçlar. Otlar. Kuyu. Karaya çekilmiş kayıklar. Kara katranlı alamanalar. Yıkık bir duvar. Duvarı kaplayan böğürtlenler. Dibinde (duvarın) ısırganotları. Bahçenin hemen hemen tam ortasında bir kayısı ağacı. Koskoca. Kurumuş (yarısından çoğu). Bahçede iri cin top oynamakta.

Aynı bahçe.
Doludur şimdi. Balıkçılarla. Maramat yapmaktalar. Kayıkları raspa etmekteler. Macun çekmekteler. Boyamaktalar. Cigara içmekteler. Konuşmaktalar. Fakat hep bir ağızdan konuştuklarından bir şey anlaşılmamaktadır. Bu büyük gürültü. Bu büyük gürültünün içinde yalnızca, dalyan... balık... güneş... rakı... deniz... poyraz... hava sözcükleri kulağımıza çalınmakta. Bir de özel isimler: Saffet... Nuri... Sabahattin... İsmail... Mehmet... Ali... Melek gibi. Bir de günlük zararsız küfürler. Dil pelesengi.

Yalı. Önden.

Mermer merdivenler. Korkuluksuz. Yıkılmış. Kalan bir iki paslı direk.
Giriş kapısı.
Kapı (*yakın plan*): Çürümüş, boyaları dökülmüş, ama gene de eski, usta bir marangoz elinden çıktığının belirtileri (oymalar) benzerleri artık pek görülmeyen.
Sessizlik.
Kapı açılır. Kendiliğinden. Hafiften esen rüzgâr belki.
İçersi. Loş.
Kamera ilerler. Ortada bir masa. Oval. Örtüsüz. Üstünde bir sürahi (yuvarlak, kabartmalı, ağzı ortada, dar) ve bir "Yeni Rakı" şişesi. İkisi de boş. Duvarda yaldızlı Eski İstanbul işi bir ayna. Konsol. Üstü mermer. Konsolun üstünde iki gaz lambası. (Eski.) Biri porselen. Biri metal. Yerde balık ağları. (Elden gelse de bu küf kokusu verilebilse.) Belki duvardaki rutubet izleriyle. Olabilir mi? Sağda, yukarıya, ikinci kata çıkan tahta merdiven. Onlar da çürümüş. Aşınmış.
Bu merdivenlerden çıkan adımların sesi. Yavaştan. Ağır. Bu merdivenin ortasına gelince (tümü 39 basamak, 40. basamak sofanın girişi). Tavan. Yüksek. İşlemeli. Yarısı çökmüş, ortada yaldızlı ve boyalı tahtaların çevrelediği bir boşluk; gökyüzü görünmekte.
Yeniden merdivenler. Yeniden ayak sesleri. Merdivenin bitiminde camlı bir kapı. Üstünde bir kilit var. Bir el kilidi açar.
İkinci kat.
Geniş sofa. Loş.
Kapının karşısında, duvarda birinci kattaki aynanın benzeri. Burası da loş. Alt kattan daha loş. Ama gene de yerde yazılmış bazı kitaplar

görünür. Bazı sararmış gazeteler. Öbek öbek. *Kamera ilkin sola, sonra sağa döner.* Solda camlı iki kapı. İkisi de kapalı. Sağda iki kapı. Tahta. Camsız. İkisi de kapalı. Soldaki kapılardan biri iple bağlı. Bir el ipi çözer.

Oda.

Birden büyük bir aydınlık ve sessizliği bozan düzinelerce kuşun pencerelere saldırısından çıkan büyük gürültü. Odanın içi kanat çırpışlarından doğan toz duman içindedir. Güvercinler, kırık camlardan kurtarmışlardır canlarını. Toz yavaş yavaş yatışır. *Kamera kırık camlardan birine yaklaşıp denize yönelir.* Daha doğrusu dışarıya. Deniz ve gökyüzü ve karşı kıyı. Göz kamaştırıcı bir ışık.

Kamera odaya döner.

Kamera odayı tarar.

Sağda bir çocuk karyolası. Demir. Mavi boyalı. İçinde nitelikleri belirsiz, bir yığın nesne. Aralarından bir semaver, bir oturak, birkaç elbise askısı seçilir. Bütün bunlar kuş gübreleriyle örtülüdür. Solda bir yazı masası. O da kuş gübresiyle örtülüdür. Bütün her şey kuş gübresiyle örtülüdür. Sözü geçen masanın üstünde ne idüğü belirsiz birkaç nesne. Belki bir yazı hokkası. Bir tomar kâğıt. Üstündeki yazılar solmuş. Rutubet izleri.

Kamera döşemede.

Eşyaların arasında, köşelerde birkaç kuş yumurtası. Bütün gizli köşelerde birkaç kuş yumurtası. Yanyana. Ve birkaç küçük kuş yavrusu. Yumurtadan yeni çıkmış. Tüyleri yeni yeni çıkmakta. Birçoğu handiyse çıplak. Bu zavallı yaratıklar üstüne *birkaç yakın plan.* Korku dolu titreyişleri. Ve yalnızlıkları. Gagaların açılıp kapanışı. Tam bir sessizlik içinde.

Pencere. Deniz. Gökyüzü. Uzakta karşı kıyı. Göz kamaştırıcı ışık. Tam bir sessizlik.

Bu sessizlik merdivenleri çıkan ayak sesiyle bozulur. Ayak sesleri. Öncekinden daha ağır. Verilebilirse eğer, ihtiyar.

Merdivenin gıcırtısı kesilir. Bir süre.

Kapı aralanır.

Bir ses: Ben, Melek Cici'yi tanıyorum.

Deniz kıyısında ve odada gördüğümüz ihtiyar kadın. Odaya bakar. *Yakın plan*: Gözler.

Karyolaya yaklaşır. Bakar. Karıştırır. Karyoladaki nesnelerin arasında

bulduğu kuş yumurtalarını alır. Ne yapacağını bilmeden elinde tutar bir süre. Sonra aldığı yere koyar.
Odanın içinde dolaşır.
Tam bir sessizlik.
Yerdeki kuş yavrularından birinin üstüne eğilir. (*Yakın plan.*) Hiçbir duyguyu dışa vurmayan bakışlar. Doğrulur. Yazı masasına yönelir. Çekmecelerden birini açar. Bir tomar sararmış kâğıt. Alır. İple bağlanmıştır. İpleri çözer. *Yakın plan*: Eski yazıyla yazılmıştır kâğıtlar. Belki bir yığın fatura ya da senet. Yere atar. Bir süre bakışları boşlukta durur. Ne yapacağını bilemeyen insanın davranışları.
Duvarlara, kırık camlara bakar.
Sessizlik.
Kamera duvarlarda dolaşır: Yer yer yıkık duvarlar. Bir iki yerde duvarın üstüne yapılmış peyzajlar. Kartpostallardan esinlenmiş olmalı ressamı.
Geçiş: Oda boş. Kapı kapalı.
Oda. Az önceki ayak sesleri. İhtiyar.
Ses: Ben onu tanıyorum. Ben, Melek Cici'yi tanıyorum.
O geliyor.
Kapı. Dıştan.
İhtiyar kadın kapının önünde. Kolunun altında bir şey tutmaktadır. Güçlükle aralar kapıyı. Ve kolunun altında tuttuğu "şeyi" odanın ortasına fırlatır.
Sıkıca kapar kapıyı. İple bağlar.
Oda.
Odanın ortasında ne kadar mümkünse o kadar büyük bir kedi. Kara. Kapkara. Beneksiz. Çevresine dehşetle bakmaktadır. Çevresi sıçanlarla doluymuş gibi hırlamaktadır.
Kuş yavruları – *büyük plan.*
İhtiyar kadının yüzü – *büyük plan.* Burun delikleri.
Başörtüsünden fırlamış yelken kulakları. Sonra gözleri. Uzun bir süre yalnız gözleri. Donuk. Konuşmayan. İçini dışa vermeyen.
Ses: Melek Cici. Melek Cici.
Görüntü: Melek Cici'nin başörtüsünden "taşmış" kulakları. Buruşmuş yüzü. Sonra bir deniz gibi dalgalı, renk renk gözleri. Yalnız gözleri. Bir leke gibi.

1967

AV
(1967)

Uzakta ve yakında geçen günlerin
üstüne gölge düşürmediği dostluğu,
elime ilk kalem aldığım günlere uzayan
VEDAT GÜNYOL'a

Bu kitap ilk kez 1967 yılında Sürek Yayınları tarafından yayımlanmıştır.

BİRİNCİ BASIMA ÖNSÖZ

Bu kitapta bir araya gelen on öykü, 1953-1967 yılları arasında yazdıklarımdan bir seçmedir. Aradan geçen zamanın ve kurtulmak istenen bir geçmişin zorunlu kıldığı bir seçme. Bir süre sonra, bu kitaba almadığım öyküler gibi, bunların da, bugün kendilerinde bulduğum anlamı yitirmeleri, başka bir deyişle eskimeleri olmayacak şey değildir. Ya da bunun tersi: Bugün onlara vermediğim anlamı, olayların, görüşlerin gelişmesiyle kazanabilir, böylece yeni bir boyut elde edebilirler. Her sanat yapıtının ortak yazgısıdır bu. Bu konuda benim ne bir umudum ne de bir umutsuzluğum var. Onları, beylik bir deyişle zamana bırakıyorum.

Bu değişik zamanlarda, yerlerde, koşullarda yazılmış öyküleri yan yana getirecek bir ortak yanları var mı? Bu soruya kesin bir cevap veremeyeceğim. Yalnızca, kitabın ikinci bölümündeki öykülerin, uzun bir süre geçerliliğini yitirdiğine inandığım "anlatma"yı yeniden, bir kez daha denemek için yazıldıklarını belirtmem gerek. İçinde yaşadığımız dünyada düş gücünün gün geçtikçe yok olmakta olduğuna, bu olgunun birçok yerde kişiliğin oluşumunu engellediğine inanarak yazılmış bu kurgusal (fictif) *öykülerin, anlatış yönünden, görüleceği gibi hiçbir yeniliği yoktur. Onları, elimden geldiğince kişiliği olmayan bir deyiş içinde yazmaya çalıştım. Bu garip olaylar, can çekişmekte olduğuna inandığım ak kuğunun* (sanatın), *bende yansıyan son düşlerinden, sanrılarından birkaçıdır. Ama kuğunun ölmesiyle her şey ölecek değildir, sanatın mutlak ölümsüzlüğüne inanan bazı saf kişilerin sandığı gibi. Tam tersine, insanoğlu yeni bir mevsimde, içinde yaşadığı çelişkilerden yararlanmasını bilirse, ortaya birbirinden güzel, birbirinden derin ve anlamlı binlerce ak ya da kara ku-*

ğunun düşünü, gerçeğini koyabilir. Toplumsal koşulların ağırlığı altında unutulan, bir kıyıya atılan, "düşsel" ya da "kurgusal" olan da, o zaman, yeniden tüm özgürlüğü, tüm bağımsızlığı içinde belirebilir. Gerçeğin içindeki düş, düşün içindeki gerçekle el ele yürüyen yaratıcı istem, ancak o zaman dar sınırların içinden kurtulmayı başarabilir. Kanımca, umutsuzluğun, karamsarlığın tek panzehiri de budur.

Son olarak, okuyucuya tek bir gerçekçiliğin olmadığını, bu kitaptaki öykülerin de, bu gerçekçilik yollarından birinin öğrenimi süresince yazıldıklarını anımsatmak isterim.

Kanlıca, 10 Ağustos 1967

KARANLIKTA

YİTİK GÜN

Karım sabahleyin hırsla çekti üstümden yorganı.
"Geç kaldın" dedi.
"Olabilir" dedim.
Yüzüme baktı: kızgın.
"Bugün işe gitmesem mi?" dedim.
"Zırvalama" dedi.
"Ama sıkılıyorum, dedim. Her Tanrı'nın günü..."
"Uzatma. Kahven hazır. Hadi kalk."
Sade kahveyi içip (her sabah hiçbir şey yemez, yalnızca bir sade kahve içerim) dışarı çıktım.
Ağaçların arasından dolana dolana gelen denizin hışırtısını duydum. Çakıllara çarpıyordu dalgalar. Yavaşça. Deniz hafif dalgalı olmalıydı. Gök bulutsuzdu. Bakmadım, ama mutlaka böyleydi. Yüzümü hafif bir serinlik okşuyordu -- diriltici.
İşe en azından bir yarım saat geç kalmışımdır. Gitsem, şef tepeden tırnağa süzer: Hiç değilse bugün erken gelseydin, der. Aybaşı olduğunu...
Aybaşı olduğunu unutur muyum? İmzayı atıp parayı alacağım. Kasadaki sarı saçlı, miskin, evde kalmış kızın uzattığı, üstünde *Ahmet Hırçın* yazılı zarfın içinde, kuruşu kuruşuna 167 lira 95 kuruş vardır.
"Para bilmem neme, gitmeyeceğim bugün işe" dedim kendi kendime.
Yolu değiştirip deniz kıyısına indim.
Kıyıda bir kadın vardı. Çamaşır yıkıyordu. Yanına yaklaştığımda gördüm: Bacakları açılmış, donu görünüyordu. Şilebezinden pembe bir don. Anamın donları da şilebezindendi, ama pembe değillerdi. Birden bunu ansıdım.
Ayakta dikilmiş, bir ona (kadına), bir denize bakıyordum. Kalktı, yıkadığı çamaşırları çakılların üstüne sermeye başladı Her

çamaşırın üstüne, büyükçe, temiz bir taş koyuyordu. Serdiği çamaşırların hepsi (baktım) kadın çamaşırıydı. Ancak işini bitirdikten sonra benim varlığımın farkına vardı. Uzaktan, uzun uzun, gözünü kırpmadan baktı. Sonra yanıma geldi.
"İşin yok mu senin?" dedi.
"Var" dedim.
"Her sabah ne diye damlıyorsun öyleyse?" dedi.
"Yanlışın var" diyecek oldum.
"Dün sabah da karşıma oturup baldırlarımı seyreden sen değil miydin?" dedi.
"Hayır" dedim.
"Utanma" dedi.
(Kızarmış mıydım?)
"Utanmak değil" dedim. Ve buraya ilk kez geldiğimi, onun baldırlarını filan da seyretmediğimi söyledim.
Güldü.
"İyi, dedi. Dediğin gibi olsun."
Susuştuk. Bir an durup gözlerimin içine baktı. Sonra eliyle belirsiz bir yeri göstererek, "Ben orada, ileriki kulübede oturuyorum, dedi. Orada, görüyorsun değil mi? Ağaçların ortasında."
"Evet, görüyorum" dedim. Oysa hiçbir şey gördüğüm yoktu. Salt koyu orman yeşilliği, bir de onca yeşilin içinden eflatun çiçekli bir ağaç. Yalnız bunları gördüm. Ama, "Evet" dedim. Sonra, "Orada mı?" dedim, elimle belirsiz bir yeri göstererek.
"Evet" dedi.
Sonra dönüp çamaşırlarına bir kez daha baktı. Bir sözcük daha söylemeden, eteklerini kaldıra kaldıra, bir genç kız canlılığıyla eflatun çiçekli ağaca doğru yürüdü (sanıyorum).
Denize baktım. Hafif dalgalıydı. Dalgalar kıyıya doğru birbiri ardı sıra geliyorlardı. Sonra geldikleri gibi, artlarında hafif bir hışırtı bırakarak çekiliyorlardı. Bir zaman bu düzene daldım. Çakılların üstüne oturmuştum. Serin. Göğü bulutsuz sanmıştım ya, değilmiş. İlerde, tâ denizin gökle birleştiği yerde bir yığın ak bulut vardı. Pamuk tarlası. Gökte pamuk tarlası. Fışkırmış pamuk çiçekleri yeşil ağaçların üstüne doğru geliyordu. Kıvrandım.
Ceketimi çıkardım, çakılların üstüne gelişigüzel atıverdim.

Boyunbağımı gevşettim. Rahat bir soluk aldım. Sırtımı denize dönüp ağaçlığa doğru baktım. Ağaçlar hafif hafif dalgalanıyordu. Eflatun çiçekli ağaç, onca salınan yeşilliğin içinde dimdik, onca yeşillikten sıyrılmış, kapısını daha hiçbir insanoğlunun açmadığı apayrı bir evren gibi duruyordu. Buna benzer saçma sapan şeyler düşündüm. Sonra: *Şimdi beni bekliyordur orada. Pembe donlu kadın*. Gömleğimi, pabuçlarımı çıkardım. Bir yandan soyunurken bir yandan da şefi düşünüyordum: İt diyordur, saat beşte damlar.
Saat beşte damlayacağım elbet. Bu benim hakkım. Üstünde Ahmet Hırçın yazılı zarfı almam – içinde kuruşu kuruşuna 167 lira 95 kuruş olan. Bir aylık çalışmanın karşılığı. Ev kirası. Üst-baş. Yemek-içmek. Hepsi bunun içinde.
Gerisini düşünmedim. Ve hiçbir şey düşünmedim. Deniz kıyısında yürüyordum. Durdum. Yeniden, bir kez daha göğe baktım. Güneş yükselmişti. Soyundum. Denize koştum.
Ayaklarım köpüklere değdi. Biraz daha yürüdüm. Bacaklarımdan bedenime bir soğukluk yürüdü. Atılıverdim suya. Soğuktu. Karşıdan ak pamuk tarlaları geliyordu. Onlara doğru yüzmeye başladım.

Kıyıda, çakılların üstüne uzandığımda güneş tam tepemdeydi. Donumu çıkarıp sıktım. Gömleğimle pantolonumu giyip eflatun çiçekli ağaca doğru yürüdüm.
Maviydi gözleri; açık cam mavisi. Yüzümdeydi açık cam mavisi gözleri. Soruyordu:
"Yüzdün mü?"
Başımı salladım: Evet.
"Titriyorsun, dedi. Ceketin nerde?"
"Orda, dedim. Çakılların üstünde bıraktım."
Kulübeye girdik. Bir çulun üstüne sofrasını kurmuştu bile.
"Ç'ök" dedi.
Ç'öktüm.
Ekmeği ortasından ayırıp bir parçasını bana uzattı.
Önümdeki tabakların birinde yeşillik vardı. Öbüründe balık.
Testiyi başına dikip daha yemeğe başlamadan, lukur lukur su içti.
"Rakı olmalıydı ha?" dedi.
"Ya" dedim.

Ellerimi, ılık bacaklarının arasına koydum, sıktım.
"Ya" dedim. Gözlerinin içine bakarak. İstekli.
"Oynama, dedi. Yemek yerken oyun olmaz."
Çektim elimi. Büyük bir iştahla yiyordu yemeğini. Seyrediyordum onu. Birden kendisine bakmakta olduğumu sezinledi.
"Bana bakacağına önündekileri ye" dedi.
Bir balık aldım. Ekmekten bir parça kopardım.
"Yeşillikten de ye. İştah açar. Böylesini başka yerde bulamazsın. Bu sabah ellerimle topladım."
Bir tutam da yeşillikten aldım. Çoktan doymuştum.
"Yesene" dedi.
"Doydum" dedim.
"Amma da boğazsızmışsın" dedi.
Yemek yemekten tiksindiğimi söylemek istedim, ama söylemedim. Yalnız, "Kaldır şu tabakları" dedim.
"Önce sen şu saçlarına bak" dedi.
Parmaklarımla geriye attım saçlarımı. Daha kurumamışlardı.
"Deniz soğuk muydu?" dedi.
"Soğuktu" dedim.
Tabakları topladı, dışarıda, kapının önüne bırakıp döndü.
Yanıma gelir gelmez, belinden tutup kendime doğru çektim. Yere düştük. Başı testiye çarptı yere düşerken. Testi kırılmadı, ama içindeki bütün su döküldü. Hasırın üstüne yayıldı.
"Rakı olsaydı ha?" dedi.
"Ya" dedim.
"İçer misin?" dedi.
"İçmez miyim?" dedim.
Uzandım boynundan öptüm.
"Benimki her akşam bir yirmi-dokuzluk yuvarlardı" dedi.
"Kim?" dedim.
"Benimki. Balıkçı kocam. Tanımaz mıydın?"
Entarisinin düğmelerini çözdüm.
"Hayır, dedim. Tanımam."
Sol elime baktı. Sol elimin yüzükparmağına.
"Sen de evlisin demek" dedi.
"Evet" dedim.

"Karın bizi böyle görse kim bilir n'apar?" dedi.
"Hiç, dedim. N'apacak?"
"Hiç olur mu? Beni bırakıp gider. Zaten bugünlerde dırlanıp duruyor. Seni bırakıp gideceğim, diyor. Yalnız kalacaksın, diyor. Köpekler gibi, diyor. Yalnız, yapayalnız kalacaksın." O bunları bağırırken, ben, köpekler gerçekten yalnız mı, diye düşünüyorum. Sonra: Beni bırakıp nereye gidebilir? Sonra: Giderse gider. Git. Def ol git. Nereye istersen git. Canın nereyi çekiyorsa git. Def ol. Bir daha da geri dönme.
"Yaşa billahi" dedi.
"Hiç, dedim. Görürse görsün. N'apabilir?"
Omuzlarımdan tutup üstünden kaldırdı.
"Ama..." dedim.
"Ne aması?" dedi.
"Hani..." dedim. Entarisinin düğmelerini ilikledi. Sorumu duymamış gibi, "Benimki her akşam bir yirmi-dokuzluk içerdi, dedi. Bana da içirirdi. Balıkçı kocam."
"Nerede şimdi?" dedim.
"Gitti, dedi. Kayığa atlayıp bir sabah balığa çıkmıştı. Üç aydır balıkta. Daha dönmedi."
Güldüm,
"Ölmüştür" dedim.
"N'apim" dedi. Omuzlarını silkti. Umursuz. "Ölürse ölsün."
Baktım: Gözleri maviydi. Cam mavisi. Işıl ışıl. Bomboş. Depderin.
"Ben çamaşırları toplamaya gidiyorum" dedi.
"Ben burda bekleyeceğim" dedim.
Ağaçların arasında yitiverdi bir anda.
Kulübeye girdim. Yere, hasırın üstüne uzandım. Gözlerim tavanda. Tavanda bir hevenk mısır asılı. Yanında, sarı bir kış kavunu. Ham. Kesilse nasıl acıdır kim bilir. Yanımdaki küçük testiyi aldım. Başıma diktim. Su buz gibiydi.
Şimdi burda, yanıbaşımda olmalıydı, dedim kendi kendime. Sert, büyük, diri göğüsleri. Gözleri. Yanık yüzü. (Karım: soluk ve hastalıklı.)
Kalktım dışarı çıktım. Ağaçların arasında yitiverdim ben de.

Deniz kıyısında çakılların üstünde oturuyordu. Çamaşırlarını toplamış. Çevresinde biriken çocuklarla konuşuyordu (sanıyorum). Yanlarına gittim.
"Ne geldin?" dedi.
(Çocuklar beni görünce gülmelerini kestiler.)
"Geldim işte, dedim. Sen gelmeyince... Ne yapayım?.. Çok bekledim, sıkıldım. Ben de geldim" dedim.
Çocuklar denize koşuştular.
Yanına oturdum. Saçlarından tutup yüzünü yüzüme çevirdim, öptüm. Çocuklar bize bakıp güldüler. "Hadi, dedi. Al ceketini de eve gidelim."
"Yok, dedim. Burası güzel."
"Burada olmaz, dedi. Çocuklar var. Hem balıkçı kocam gelir bir de bakarsın."
O öldü, gelemez artık, diyemedim yeniden.
"Hadi" dedi.
Elinden tuttum. Ağaçlıklara doğru yürüdük.

Giderken ceketimi almayı unutmuşum. Dönüşte uzun zaman aradım: Hava kararmıştı. Bulamadım. Güneş batmıştı. Ufuktaki kızıllık da yitmek üzereydi. Kalkıp fabrikaya gitmeli, diye düşündüm. Aylığı almalı. Götürüp karıma vermeli. Hiçbir şey düşünmeden yatıp uyumalı.
Başım dönüyordu. Yorgundum. Eflatun çiçekli ağaçtan yana baktım. Her yan kapkaranlıktı. Hiçbir şey görünmüyordu.

Fabrikanın bekçisi, "Hayrola?" dedi.
"Hiç, dedim. Aylığı almaya gelmiştim de."
"Dün almamış mıydın?" dedi.
Dün? Dün aybaşı değildi ki... Nasıl alabilirim dün -
Cevaplamadım.
"Kimse yok mu?" dedim.
"Yok" dedi başını iki yana sallayarak Yelek cebinden saatini çıkarıp kurdu. "Bu saatte kim olur?" dedi.
"Hadi eyvallah" dedim.
"Güle güle" dedi ardımdan garip garip bakarak.

Eve varmadan kahveye uğradım. Anastas'la pırafa oynadık. Oyunun yarısında mızdı:
"Tıpkı dünkü gibi, dedi. Kuruyorsun kâğıdı. Her oyun aynı kâğıtlar."
"Ama dün pırafa oynamadık ki Anastas, dedim. Ne dün, ne evvelsi gün. Belki bir haftadır uğramıyorum kahveye."
"Dalgayı bırak, dedi. Dün burada, bu masada oynadık. Bu saatte."
"Dalgacı Anastas" dedim.
"Dalgacı Ahmet, dedi. Hep aynı kâğıtlar, hep aynı numaralar."
"Uydurma" dedim.
"Dün de, bugün de aynı numara" dedi. Masaya vurup kalktı.
Hep aynı... Dün de bugün de...
Anastas'ın ardından ben de kalktım.

Eve vardım. Kapıyı çaldım. Kimseler çıkmadı. Anahtar sol cebimde olmalı. Elimi pantolonumun cebine soktum; yok. Bulamadım. Çakılların üstüne düşmüş olacak.
Yüksek sesle karıma seslendim. Cevaplayan olmadı. Uyumuş olmalı. Mutfağın penceresinden içeri girdim. Odadaki masanın üstünde bir kâğıt. Üstünde titrek bir-iki satır. Soluk. Bir-iki sözcük. Yanyana. İğri iğri. Uzun uzun noktalı:
"Eflatun çiçekli ağaç... kulübe... onun mavi gözleri... son umut... deniz soğuktu... cam mavisi... açık... son umut... Anastas... vale... vale... oynuyorum... oynadım... son umudumdu... kara sakallı papaz... son umut... bacaklarım... dayanamayacağım... son umut... bitti... bitti her şey... her şey... para... pul... aylık... haftalık... kasap... bakkal... çanak... karım... bitti her şey... sona erdi... umut... her şey... artık dayanamayacağım... tükettim... başka çıkar yol yok... 'dan başka... bu çıkmazda... olan... benim için... benim için... gönül rahatlığıyla ve bıkkınlığıyla ve tiksintiyle ve ut(s?)ançla öldürüyordum kendimi."

1 Ekim
Ahmet Hırçın

Yırttım attım kâğıdı.
Bir süre dolaştım odanın içinde. Sıkıldım. Boğuluyor gibiydim. Günlük gazeteyi aradım. Yok. Çocuk kapının altından atmıştır. Gittim baktım. Evet. Öyle yapmış. Orada, yerde, kapının altındaydı.

Aldım. Biraz çamurlanmış. Birinci sayfada, sağ üst köşede, büyük harflerle. İNTİHARLAR ARTIYOR diye bir başlık. (Kasaba gazetelerinde tutulduğum budur; yazacak bir şey bulamayınca böylesi saçma başlıklar atarlar.) Bu başlığın altında, kendi adımı gördüm. Daha küçük harflerle; ama gene de büyük AHMET HIRÇIN İNTİHAR ETTİ. EVİNDE DÜN GECE ASILI BULUNAN... Bir de fotoğraf. Benim fotoğrafım. Yok, hayır, ben değil. İyice yaklaştırdım gazeteyi gözlerime. Hayır, *ben* değil. İsim benzerliği olacak. Ya da tatsız bir şaka.
Gazeteyi kaldırıp attım. Başımı kaldırdım: Masanın üstündeki tavana asılı ip hafif hafif sallanıyordu.
Boğuntuyla fırladım. İskemlenin üstünde bulduğum ceketimi giyip dışarı çıktım. Ay ışığının altında parıl parıl yanan eflatun çiçekli ağacın altındaki kulübeye doğru koşmaya başladım.

1953

HAVANA

"Beş beş daha kaç eder?" dedim.
"On" dedi.
"On on daha?"
"Yirmi."
"Yirmi sonsuz daha?"
"Yirmi artı sonsuz."
Sonsuz, diye geçirdim içimden. Aysel'in oraları sonsuz.
Aysel'i bırakıp Tom'un yanına gittim. Çevresi kalabalıktı. Beni gördü, gülümsedi. Bir elinde şarap şişesi, öbür elinde boş bir bardak tutuyordu. Bardağın üstüne ışık düştüğünde, dibinde hoş bir kırmızılık oluştu. İnce, parlak bir çizgi. Gömleğinin cebinden Havana purolarının uçları görünüyordu. Şarap şişesini masanın üstüne bıraktı. Purolardan bir tane alıp bana uzattı. Işık düştü puronun üstüne; garip bir biçim aldı elimde. "Sarhoşum, ah her şeyi değiştiriyor sarhoşluğum." Kendi kendime gülümserken Aysel'in varlığını duydum yanı başımda.
"Sıkılıyorum ama... Kısıktı sesi. Gelmeyelim, dedim sana. Sıkılıyorum. Patlayacağım. Anlıyor musun?"
Ben de, "Hayır, anlamıyorum" demeye vakit bulamadan, aramızdan bir araba geçti. Kara bir *Buick*. Kara ve kocaman bir *Buick*'ti sanıyorum. İçinde bizi küçümseyici bakışlarla süzen bir adam oturuyordu. Kolalı takma yakası ve papyonu (kara, üstü benekli) ve melon şapkasıyla kara bir milyoner gibiydi. Arabanın camları sıkıca kapalıydı. O arabanın içinde oturan kendimmişim gibi sıkıldım Adam eliyle bazı işaretler yaptı bize doğru. Ama ben bir anlam veremedim bu işaretlere; belirsiz, varolmayan bir yeri gösterir gibiydi. Sağ elimin başparmağını ortaparmağımla işaretparmağımın arasına sokup kolumu ta dirseğimden sallayarak ben de ona kendimce bir işaret yaptım. Ama görmedi (ya da görüp bu kez o, işaretin anlamını anlamadı) sanıyorum. Bu adamda (uzaklaştıktan sonra farkına varmıştım) bir şey ilgimi çekmişti: yüzü. Sesini

duymamıştım, ama şoförüne bağırır gibiydi. Bahçenin hemen bitiminde başlayan palmiyelerin altında durdu araba. Şoför koşarak inip arka kapıyı açtı. "Milyoner" çıktıktan sonra, o her zaman deniz kıyısında oturup kendilerine özel bir akşam yemeği yedirecek kişileri bekleyen kadınların yanına gitti. İçlerinden birini seçti. (Uzaktan izliyordum.) Aralarında çok oturmadı. Seçtiği kadını alıp kıyıdan aşağı yukarı yirmi beş metre kadar uzaktaki tek katlı dinlenme evlerinden birine doğru yürüyüp gözden yittiler.
"Sana bir Havana vereyim mi?" dedi Tom.
Bakışlarım uzaklardaydı daha.
"İstemem" dedim.
"İstemem" dedikten sonra dönüp baktım Tom'a. Ahlâksız Tom. Ne biçim tutuş o puroyu! Az önce, bu puro gömleğinin cebindeyken üstüne ışık düştüğünde ne düşünmüş olduğumu sezmiş, şimdi bu düşünceme bir karşılık vermek istiyormuş gibi uzatıyordu purosunu. Puro değil bu. Gözlerine baktım: *Puro değil bu*.
Bakışları her zamanki gibi baygın, istekliydi: Elbet puro değil. Gözlerimin içine dikmişti bakışlarını, dudaklarıma. Bak...
O sıra Aysel'in sesi:
"Gelmeyelim, dedim sana, gelmeyelim. Sıkılıyorum. Bu insanların içinde benim ne işim..."
Tom ise: "*What does she want?*"
Ben ise: "*Nothing.*"
Kolu (Aysel'inki) koluma değiyordu. Çıplak sandım. Baktım giyimliydi. Giyimliydi Aysel'in kolu, puro ve Tom. Hemen hemen. Her üçü de. Hemen hemen.
Tom puroyu yeniden uzattı:
"*Really you don't want one?*"
"*No*!"
Gözlerimi purodan ve Tom'dan ayırmadan, "Hayır!" dedim.
Tom gidip az önce masanın üstüne bırakmış olduğu şarap şişesini aldı, elinde tuttuğu boş bardağa doldurdu. Bir dikişte dipledi. O.K. Ahlâksız Tom. Boyuna içer. Pis pis puro kokar. Erkeklerle yatar. Tom! Tom!
Biri seslendi sandım. Yandaki odalardan, karanlıktan herhangi biri. Ama biliyordum, kimseler yoktu seslenen. Başkası değildi seslenen. İçki getirdiler. Sarı, yeşil, kırmızı bardaklar. Aysel istemedi. Ben alır

gibi oldum, sonra caydım. Tom, art arda üçünden de içti.
Birden, o zamana değin uzağımızda duran, ileriki kalabalık bizden yana geldi. Aralarından biri,
"Denizci misin sen Tom?" dedi.
Sonra gülerek, bağrışarak hep bir ağızdan konuşmaya başladılar. Ben susuyordum. İlgisiz, hayır, belki biraz tiksintiyle bakıyordum onlara. Aysel kolumdan çekiyordu:
"Hadi gidelim, uzaklaşalım buradan. Uzaklaşalım. Yalnız kalalım."
"Biraz bekle" dedim.
"Hayır" dedi Tom.
"Havacı mısın?" dediler.
Leş gibiydiler. Ter, içki, kir kokuyorlardı.
Tom cevaplamadı. Yeniden,
"Havacı mısın?" dediler.
"Hayır" dedi Tom.
Sesinde belli bir durgunluk vardı. Elindeki bardağı yanındaki iskemlenin üstüne bıraktı. Gömleğini pantolonunun içine sokuşturdu. Cebindeki Havanalar düşecek gibi oldu. Üstlerine ışık düşüyordu. Koyulukları azalmıştı. Değişmişler, birer zenci kızı, o zenci kızlarının o en güzel, o en açık renk yerlerine değen, değmesini istedikleri birer *iks* olmuşlardı.
"Piyade misin sen Tom?" dediler.
"Hayır, hiçbir şey değilim" dedi. "*I am nothing. I am...*"
Küskün çıkıyordu sesi. Çevresindekilere baktı. Gücenik. Sonra gidip dolu bir içki şişesi buldu, açtı. Bütün o kalabalık, peşi sıra gittiler.
"Sen bir şeysin Tom, sen bir şeysin. Söyle ama nesin?"
Başım döndü. İçkiden olacak. Midem bulanır gibi oldu. Birazdan kusacağım, diye düşündüm.
"Hadi, n'olursun gidelim. Hadi."
"Dur, dedim Aysel'e. Bir dakika daha."
"Mutlak bir şey olmalısın sen Tom" diye bağrışıyorlardı. Gülmeler, çığlıklar karışıyordu sözlerine. "Mutlak bir şeysin sen Tom, nesin ama, söyle, hadi..."
Bir el, cebindeki purolara uzandı.
O zamana değin aldırışsız duran Tom, söylenenleri duymamış gibi duran Tom, cebine uzanan eli havada yakaladı. Sesler kesildi.

Puroları çekip aldı bu elden. Ağzını açıp tek bir sözcük söylemedi. Çevresindekiler yeniden gülmeye, bağrışmaya başladılar.
Aysel'in kolundan tuttum. Dipteki odalardan birine yürüdük. Kalabalığın alaycı sesi ardımızdan geliyordu. Bir yığın yırtıcı hayvan sesi. Tom'un sesi duyulmuyordu. Yüzlerine bile bakmıyor olmalıydı. Odanın kapısını kapattım. Hepsi dışarıda kaldılar. İğrenç. Hepsi dışarıda kaldılar.
Sessizliğe dayadım sırtımı. Bir an öylece durdum. Bir sinek vızladı. Sürekli, değişmez, aynı vızıltı doldurdu odayı. Pencereyi açıp sineği kovaladım. Uçtu gitti. Sonra sokağın sesini dinledim. Hiç kimseler yoktu sokakta; ama vızıl vızıl sesler duyuluyordu karanlıkta. Pencereyi kapadım. Aysel divana sırtüstü uzanmış yatıyordu. Ona doğru yürüdüm. Daha yanına varmadan bir yığın kalabalıkla karşılaştım. Dışarısının kalabalığı. Hiçbir zaman yalnız kalmak yok. Hiçbir zaman rahat yok, diye düşündüm. Kapıyı açıp "Siktir olun çıkın, diye bağırdım. Yalnız kalmak istiyoruz, çıkın."
Gülüyorlardı.
"Olmaz" dediler. Bir ağızdan (az önceki gibi) konuşuyorlardı. Yapışkan, yoğun bir sıvı gibiydiler. Pis pis de kokuyorlardı.
"Olmaz, dediler. Tom'un işini bitirdik, şimdi sıra sizde."
Tom'u gördüm aralarından. Kapının eşiğine çökmüştü. Sesi çıkmıyordu. Gözleri yerdeydi. İçiyor ya da kusuyordu.
"Bakın Tom gidiyor" dedim.
Ayağa kalkmıştı Tom. Bir eliyle ağzını tutuyordu. Yüzü apaldı. Hiçbiri aldırmadı.
"Sizi seyredeceğiz, sizi... Tom'un işi bit..."
Kapıya bir tekme indi. Az önce aramızdan geçen arabadaki adam, "Def olun, dağılın!" diye bağırdı. Yanında kimseler yoktu. Yalnızdı. Onu görünce şaşırdılar. Ürkek ürkek birbirlerine bakıp dağıldılar. Ben de şaşırmıştım. O ise gülümsüyordu.
"Bunlar sözden anlamaz" dedi.
İki elinde, gümüş kabzalı iki tabanca tutuyordu. Ne diyeceğimi bilemedim. "Ben de sizi milyoner sanmıştım" diye kekeledim. Cevap vermedi. Atına atladı. Uzaklardan uzaklardan el salladı. Aysel'e döndüm: İşte oda boş. Yalnız biz. Oda bomboş. Hiç kimseler...

Boşalmak Tom. Aysel çamaşır giymez (söylemiş miydim?). Entarisi önden, yukarıdan aşağı düğmelidir. Kolay olsun diye Tom. Tom!.. Tom!..
Üstüne (Aysel'in) vardım. Entarisinin düğmelerini çözdüm. Orası açılır açılmaz da donakaldım. Hiçbir kadınlığı yoktu Tom. Şaşırdım. Orasında bir Havana vardı. Senin içtiklerinden. Ama daha büyük. Dikilmiş, öylece, sanki bir *iks* gibi duruyordu. Elini tuttum. Buz gibiydi. Benim dokunmamla buzlar çözülmüş, Aysel, aralarından, bu bulanıklıkla, bu iğrençlikle belirivermişti. (Hani Tom bana sıcak ülkelerde ölü hemen gömülmezse dört bir yanına buz kalıbı koyduklarını anlatmıştın, gözümün önünde birden bu görüntü canlandı.) Sımsıkı yapışmıyordu artık benim o... İkimizin yalnızlığını istemiyordu. Tersine, itiyordu beni, o son kalan gücüyle, git bir kez daha dercesine.
"Çıldırdın mı Ay–"
"Gündoğumunda bir akşam..."
Böyle söyledi Tom. Bu üç sözcüğü anımsıyorum. Üstüne eğildim. Bir ölümcül gibi yeniden: "Gündoğumunda bir ak..."
Başka bir dünyanın insanı gibi uzaktık birbirimize. Kapıyı açtım. Dışarıdakileri çağırdım. Gelip yaptıklarını görsünler diye. (Öyle sanıyorum ki bunu onlar yapmıştı.) Bir de Aysel, Çağırma, desin diye. Yeniden tedirgin olsun, yeniden, her zaman için, yalnızlığımızı istesin diye. Beni...
Gelmediler. Gelselerdi de irkilmeyecekti sanıyorum. Bir ölüydü sanki. Görmüyor, duymuyordu. Yalnızca kesik kesik soluyuşunu görüyordum.
"Onu böyle bırakmam" dedim kendi kendime.
Üstüne kapanmak istedim. Havana orasında dimdik duruyordu. Kalktım, pencereye doğru yürüdüm. Biraz serin hava alayım diye pencerenin kanatlarından birini açtım. Gece yarısını çoktan geçmişti. Sokakta aynı gürültü. Uzaktan, az önce bizi kurtaran adamın bakışlarını görür gibi oldum. Umutsuzdu bakışlar. Sonra o da yitti. Pencerenin kanadını kapadım. Bari Tom'un yanında kimse olmasa, diye düşündüm. Salona doğru yürüdüm.

1957

KÖTÜ

Gitti, kapıyı çaldım. O açtı kapıyı. Şaşkın. Gülümsemeye çalıştı. Dudağının kenarıyla gözü arasındaki deri oynadı. Baktım: derisinden, etinden içeri, damarlarından içeri; baktım, bir anda yayılmaya başlayan, büyüyen istek dalgasına; gözlerinden içeri girip tüm deliklerinden (sanki) baktım. Ayakta...
"Yeni mi geldin?"
"Evet" dedim.
"Bugün?"
"Evet" dedim.
"Hemen bize mi geliyorsun?"
"Evet" dedim.
Ayakkabılarımı çıkardım. Taştan döşemeye, döşemenin üstündeki kilime bastım. O yanımdaydı. Soluyuşunun kaldırıp indirdiği göğüsleri koluma değiyordu. Sıcaklığı. Başımı çevirdim: dudakları. Dudakları sarkık, mor, yarı aralıktı. Bakışları yüzümde dolaşıyordu. Omuzlarımdan tuttu, kendine çekti (beni), boynumdan, sonra dudaklarımdan öptü. Elimi göğsüne götürdüm. Sıcak bir kumlukta dibe doğru kayıyordu parmaklarım. Derinlerde. Değdi dibe. Katı. İtti elimi. Bakışlarını çekti üstümden. Ben de. Duvarlara baktım. Biraz da sıkıntıyla. Soluk, mavi, kireç badana duvarlara – Loşluğu yaratan; penceresiz.
(Duvarların gerisinde ne var?
Duvarların gerisinde--)
Başımı yavaştan yukarı kaldırıp, gözlerimi tavana dikip ona bakmadan sordum:
"*Duvarların gerisinde ne var?*"
"Annem, dedi. Annem hasta" dedi. Yukarıda yatıyor. Çık bir bak istersen."
"Gebersin" dedim.
"Gebersin de biz de kurtulalım" dedi.

Merdivene yürüdüm. Çıktım. Sofayı geçtim. Sofadan geçerken pencereden eğilip bahçeye baktım. Çocukları bahçedeydi. Oynuyorlardı. Kızının etekleri kısa; ince, sapsarı, kılsız bacakları görünüyordu. Oğlunun kafasında bir oturak vardı. Sağa sola komutlar veriyordu. Akasyaların altında çocuk oyunu, benim oyunum, evlilik oyunu, askerlikle terhis, bağlanmayla kaçma, ölümle yaşam, sıkılmayla gemilere-binip-alıp-başını-gitme oyunları, sonra dönüp yatma oyunları, sevişme, iğreti yaşama oyunları ve doğru dürüst yaşamınkiler...

Pis, mide bulandırıcı bir şeydi bu; leş gibi. Bu odanın kokusu. Hani suları çekilmiş, kurumuş dere yataklarına derisi soyulmuş beygir ölülerini atarlar, yazın güneşinde kokar, o, leştir o; işte böyle bir kokusu vardı odanın. Kusmuklu. Boklu. Yatağa yaklaşırken kusar gibi oldum.
Hırıl hırıl solurken sapsarıydı yüzü "*Ölecek*." Gözlerini aralayınca, "Geçmiş olsun" dedim. "*Geber*."
İnledi. "*Ölecek*." Bir şeyler mırıldandı. Anlatamadım. Tanımış mıydı beni?
"Öleceğim" dedi. Hırıltı. Ağzını açar açmaz odanın dayanılmaz kokusu daha bir artıyordu.
"*Öl*" dedim (içimden). "*Öl. Geber. Hepiniz. Geberin. Hepiniz – yaşayan leşleri yeryüzünün.*"
Dilini gösterdi. Arkamı döndüm. Önümde sırları dökülmüş bir ayna vardı. Aynada gördüm: acı sarı, pörtük pörtük.
"Bu kız bana bakmıyor, dedi. Hırıltı. Ölmemi istiyor. Bakmıyor bana" dedi aynada. Hırıltı.
"Evet" dedim. Sonra: "Ben kendisiyle konuşurum."
Çekti yüzünü aynadan.
Gittim, karşıdaki mindere oturdum. Kapının aralığından sofanın penceresine dayanmış onu gördüm. Bacakları. Geniş kalçaları.
Odaya baktı bir an. Göz göze geldik. Kalktım.
"Ben gideyim artık" dedim yataktakine.
"Nereye?" dedi. İnilti.
Akan şeyleri... akacak... "Şöyle bir..." dedim. Sonunu
(...yataklara, diri, özlemli yataklara, birbirini özlemiş etlere, kana,

boşalmak için, şey yapmaya...) getiremedim.
"Gene gel" dedi. Hırıltı.
Başka bir şeyler daha söyledi ardımdan. Hırıltı. O kokulu boşlukta eridi sesi. İyice tıkamıştım (artık) kulaklarımı dış seslere. Sofaya çıkınca, hemen yanına yaklaşıp ellerimi, geriye itik kalçalarına götürdüm. Kara yün giysi yitti tutuşlarım altında, etine değdi (sanki) doğruca elim.
"Hayır, hayır." Döndü: "Hayır, hayır."
"Hayır, hayır ve evet, evet" dedim. Kendime çektim. "Görecekler" dedi.
"Kimseler yok ki" dedim. Tam karşımdaki kapıyı (yatak odasının kapısını) açarak, "Kimseler yok," dedim. Kısık.

Çıplaklığını özlemiştim. Çıplak etin sıcaklığını. Kapıyı kapattım. Köşedeki mindere oturduk. Sessizdik. Bakışlarını, yerde, duvarlarda, tavanda dolaştırıyordu. Utangaç (mıydı?). Bakmıyordu benden yana. Yüzüne, dudaklarına (titreyen), gözlerine, alnına, saçlarına bakıyordum. Başını çevirdi. Üstüne eğildim. Bakışları ürkek. Ürkekliğinin altında bedeninde gittikçe yayılan istek. Belirgin. Et yanmakta. Titriyor. Soluğu kesik. İki dudağı da belirsiz aralıklarla oynuyor. Yüzünü ellerim arasına aldım. Sıcak. Benim bedenim de. Başımdan aşağı kaynar sular akıyor (gibiydi); alıp beni götüren, göğsümde kaynayan, taşan, akan bir şeyler. Öptüm. İlkin usuldan. Sonra gene. Dudaklarından, boynundan, kulaklarının ardından. Sıcaklığımız birbirine karıştı. Devinim. Devinim. Sonra soyunma. Sonra gene devinim. Çıplaklığımızın. Minderden yere, halının üstüne düştük. Konuşmaya çabalıyordu (niçin?): Evet evet evet evet yap yap yap çıkar kar kar kar evet evet evet evet...
Ben, denizlerim var benim diyerek, dalgalı denizlerim diyerek gidiyordum, sandalda ya da yüzerek, ılık bir denizde, fırtınalara karşın, çırpınarak, gidiyordum, ılık bir denizde, ılık, gidiyordum, giderek ılık gide...
Tıkanıyorum, diye düşündüm. Eridim artık. Artık gitmeyeceğim. Artık yeter. Artık bu sonuncu. Burada kalacağım. Olduğum yerde. Olduğum gibi. Öyle.
"Bırakma" dedi. Tırnakları etimin içinde, ağzımın mağarasında

dolaşırken dişi dili, "Bırakma, dedi, "iyice sar, bırakma, bırakma, uzun uzun sev, kalkma, acıyor, dur, öyle, bırakma, bırakma, dur, öy... hhhkk, du... dur. Ahhhhh..."
Yeniden başlayan alçalıp yükselme, git-gel, devinim, yeniden.

Başımda birisi bağırıyordu. Usulca dönüp baktım: kocası. Ne dediğini duyuyordum. Kapıyı vurup çıktı. Biraz sonra daha büyük bir kalabalığın sesi. Altımdaki hiçbirini duymuyordu. (Belki çoktan uyumuştu.) Başımda bağırmalar arttı. Kocası, çevremizde birikenlere bizi gösteriyor, bağıra çağıra bir şeyler anlatıyordu. Kalabalığın arasında, ölüm döşeğinden kalkmış gelmiş anasını da gördüm. O, altımdaki duymuyordu onları. Yeryüzünde biz ikimiz. Açık kapıdan insanlar doluyordu odaya. Bizi öldüreceklerini, bir çukura gömüp taşlayacaklarını söylüyorlardı. Gözlerimi kapıyor, kulaklarımı tıkayıp duymamaya çalışıyordum. Ama başaramıyordum. Arada bir hafifçe başımı geriye kanırıp bakıyordum onlara. Ne söylediklerini pek anlayamıyordum. Hep bir ağızdan konuşuyorlardı. O yeniden kımıldamaya başlamıştı ki altımda, muhtarın, imamın da geldiğini gördüm. Her kafadan bir ses çıkıyor olmalıydı. Bir ara kalabalık yarıldı, yeni gelene yol açtılar. Bu, kısa boylu, badem bıyıklı bir adamdı. Bize ayrılınamızı söyledi. Altımdaki devinimini artırıyordu. Belli ki olup bitenlerden hiç mi hiç haberi yoktu. Nicedir dünyanın dışındaydı (ya da içinde?). Yeni gelen, kısa boylu, badem bıyıklı adam sesini yükselttikçe yükseltip kimi hecelerin üstüne basa basa sürdürüyordu konuşmasını. "Duyuyor musunuz söylediklerimi?" dedi. Ayağımla, hayır işareti yaptım. "Siz kendiniz ayrılmazsanız, biz sizi ayırmanın yolunu biliriz" dedi. Yanında bir yığın polis, bir yığın bekçi, bir yığın da polis görevlisi vardı. Hepsi selâm çakıp bir ağızdan, "Peki Vali Bey, dediler. Emredersiniz." Ama o (altımdaki) duymuyordu bunları. Başımı terli yüzüne doğru eğdim. Ben de, sanki odada hiç kimse yokmuş gibi, onun devinimine katıldım. Alçalıp yükselmelerimiz içinde yitti sesler. Yeniden ikimiz. İkimiz biz. Nice sonra, devinim bitip o karanlık dipsiz boşlukta yeniden bulduğumda kendimi korkunç bir acıyla irkildim. Kollarımdan, bacaklarımdan yakalamışlar, onun üstünden almaya çalışıyorlardı beni. Kalabalık artmıştı. En önde itfaiye genel müdürü, savcı,

yargıçlar, devlet adamları, din adamları ve yabancı devlet temsilcileri vardı (sanıyorum). Bir ara sesler kesildi. Bu sessizliğin içinde gür bir ses çınladı. Tutuşlar gevşedi, tekmeler kesildi. Ses, "Yasa adına ayrılmanızı buyuruyorum" diyordu. Bu içişleri bakanının sesi olmalıydı. Ne buyuruyordu? Niçin buyuruyordu? Kimin adına buyuruyordu? Ben bunları düşünürken, o altımdan başını kaldırmış, terli yüzünü yüzüme değdirerek, "N'oluyor?" diye inledi. "Geldiler," dedim. "Kim?" dedi. "Onlar," dedim. "Ne istiyorlar?" dedi. "Bilmiyorum yavrum, dedim. Bir şey adına ayrılmamızı..." Sözümü bitirmeden, kınalı saçlarını geriye atıp yarı beline değin doğruldu ve onların üstüne doğru bütün gücüyle, "ELİ LAMA SABAKTANİ" diye bağırdı. Bu sözler üstüne, oda bir anda boşaldı, yeniden yapayalnız kaldık. Kadınsılığının ve yalnızlığının cinselliğiyle uzanırken altına, cayır cayır yanmakta olan dudaklarının arasından, "Sözcükleri bilmek, güçlerine inanmak ve onları yerli yerinde kullanmak gerek" dedi.
Ondan aldığım tek değerli dersin bu olduğunu söyleyebilir miyim?

1955–59

KARANLIKTA

Az ilerimde başlıyor karanlık. Bir adım önümde. İnsansız karanlık. Karşı kıyıdan yoğunlaşarak geliyor. Geceyi yapan biri var sanki. Çevremde dolanıp duruyor. Görmüyorum, ama sezinliyorum. Kesik, hırıltılara varan soluyuşu. Gerimde bir yerde, ağaçlıkların arasında belki, orda saklanıyor. İğrenç gececi. Saklıyor yüzünü. Sanki ben. İç ve dış yüzünü saklayarak. Yerleşmek istiyor içime. Etime. Etimi deşip. Hep gece olacak (benim için) başarırsa bunu. Hep gece, onun esmer teni.

Pabuçlarımı çıkarıp yanıma koydum. Ayağımı denize sallandırır sallandırmaz –rıhtımdan denize inen merdivenin en alt basamağına oturmuştum– ürperdim. Dalgalar usul usul çarpıyordu kıyıya, ayağıma. Ürperdim. Bu dalgaların üstünde seke seke gelen bu karşı kıyıdaki ışık. Benim evimin ışığı mı? O yatmamış mı daha? Bu ışık, bu gelen, bu dalgaların getirdiği, yatak odamızın ışığı mı? Neyse ne, dedim kendi kendime. Bu akşam gitmeyeceğim. Esmer teni tenime değmeyecek. Yatağın öbür ucuna kaçmayacağım. Çocuksu sokulganlığıyla bacaklarını bacaklarımın arasına sokamayacak. Soru soramayacak. Yalnız. Çok yalnız, yapayalnız.

Islak ayaklarıma çoraplarımı geçirdim. Merdivenleri çıktım, rıhtım boyunca yürümeye başladım. Ardımdan biri geliyordu. Beni izleyen. Bu kıyıda hiçbir ışık yoktu. Uzun zaman yürüdüm. Dalgaların sesini dinledim. Yavaştan gelip, kıyıya çarpıp sonra geri dönüyorlardı. Geri...

...dönebilir miyim? O hiçbir şeylerimin olmadığı? Niçin onunla yaşıyorum? Rahat. Rahat, diye mi seçtim bunu? Nereye gitti dalgaların sesi? Duymuyorum. Denizden çok mu uzaklaştım? Ah! Ensemde. Ensemde. Onun soluğu. Söyledim: Nicedir izleniyorum. Her gün. Her dakika. Her saniye. Ne yapıyorum, nerelere gidip geliyorum, kimlerle yatıyorum... hepsi, hepsi öğreniliyor. Ardımda, biliyorum. Ama başımı çevirip bakamıyorum. Adımlarımı

sıklaştırdım. Daha hızlı, daha hızlı, daha hızlı, koşarak yürümeye başladım.
Karşı kıyıdaydım. Nasıl geçtim buraya? Bir sandalla mı? Nasıl? Ansımıyorum. İskelede buldum kendimi. İskeleyle ev on dakika çeker. Çevreme bakındım. Oh! Kimseler yok. Ayağa kalktım. Eve doğru yürümeye başladım. Yol pırıl pırıl aydınlıktı. Ay ışığı vardı. Yavaş yavaş, kendimi yormak istemeden yürüyordum. Eve varmadan az önceki arsada iki adam gördüm. Balık tutuyorlardı. Yanlarına gittim. Birisi, ağzında çiğnediği bir şeyi yere tükürdü.
"Balık çıkıyor mu?" dedim.
Suratıma baktı. Anlamsız.
Gülümsedim.
Oltasının iğnesine yem takıyordu bana bakan. Kocaman elleri vardı.
"Ha?" dedi.
"Hiç" dedim.
"Ne işin var senin burda? dedi. Gecenin bu vakti. Bizi mi gözlüyorsun?"
"Yoo" dedim. Şaşkın.
Yardım diler gibi yanındakine baktım. Ayağına donunu giymeye çabalıyordu o da. Arkası dönük. Yüzünü göremedim.
"Ben sizi balık tutuyor sanmıştım" dedim.
Kocaman elleri olan yakama yapıştı, tartaklamaya başladı.
"Balık tuttuğumuzu sanıyormuş... Yalan söyleme, dedi. Bizi izliyorsun."
"Hayır, dedim. Kimseyi izlediğim yok benim. Ben..."
İteledi. Yere düştüm. Karşı koymak istemiştim ayaktayken. Oysa elimi bile kıpırdatamadım. Ayağa kalkıp uzaklaşırken, "Asıl siz beni izliyorsunuz, diye bağırdım. Asıl siz beni."

Karanlıktı yol. Ay buluta girmişti. Sallana sallana yürüyordum. Duvarlara tutuna tutuna. Önümden bir karaltı geçti. Az ilerde durup bir an bana baktı. Sonra uzaklaştı. Karanlığın içinde yitti. Ayak sesleri duyulmaz oldu. Gecenin sessizliğini dinledim, bir an, olduğum yerde durup. Birazdan bahçeyi geçip eve varacağım. Arkamdan geliyorlar mı acaba? Ben daha bahçeye varmadan yakalayıp öldürmeseler bari. Başkalarına söyleyeceğimden korkmuş

olmalılar. Her adımda dönüp korkuyla ardıma bakıyordum. Karanlıkta hiçbir şey görülmüyordu. Bahçe duvarının tırtıklılığını duydum. Şimdi gider çamın altına işerim. Açılırım. Kasıklarını nasıl da acıyor. Demir bahçe kapısını ittim; açıldı. Geriden sürmeledim kapıyı. Gidip çamın dibine işedim. Derin derin soludum çişim bitince. Çam ve deniz kokusu doldu ciğerlerime. Açılır gibi oldum. Anahtarı aradım. Ansıdım: Erken döneceğim diye almamıştım sabah çıkarken. Kapıyı çaldım. Kimseler çıkmadı. Beni beklerken uyudu mu acaba? Kayıkhanenin rıhtımına çıkıp ordan sesleneyim dedim. Kayıkhaneye girerken yeniden dalgaların sesini duydum. Kayıkhanenin kapısında duraladım. Korkuyordum. Sanki içerde birisi vardı. Korkudan kurtulacakmışım gibi gökyüzüne baktım. Birkaç soluk yıldız vardı. Kayıkhanenin karanlığına seslendim: "Hey kim var orada? Görüyorum. Hadi çık!" Sesimin yankısını bekledim, gelmedi. Tüm gücümü toplayıp girdim karanlığa. Alışkanlığın verdiği hızla geçtim kayıkhaneyi. Rıhtıma vardım. Burası biraz aydınlık. Odaya baktım. Işık yoktu. *Uyuyor olmalı*. Seslendim. Kimse çıkmadı. Bir daha. Gene. Beni beklerken uyuyup kalmıştır, diye düşündüm. Rıhtıma oturdum. Taşın soğukluğu yayıldı içime. Ellerimi dizlerim üstünde kavuşturdum; başımı kollarıma dayadım; böylece bir köstebek gibi tostoparlak, gecemin, kendimin içinde, yalnız, yapayalnız sabahı edecektim. İçimde çürük (diyebileceğim), ezik (diyebileceğim) bir duygu vardı. Korkunun yerini alan. Yalnızlıktan çok, yalnız bırakılmanın acısı. Günün ilk ışığında, ilkin soluk, sonra aydınlığa kavuşmuş nesnelerin yeryüzündeki varlığı denli berrak, elle tutulabilecek (diyebileceğim) düşünceler beliriyordu kafamda. Ne yapmıştım bu akşam? Çok mu içmiştim? Çok mu kendi kendimle baş başa kalmıştım? Çok mu yorulmuştum? Dalgalar, suyun altında birikmiş pislikleri yüze mi vurmuşlardı? İlk kez bu gece mi olmuştu bu? Başım dönüyor. Gözlerimin altı, elmacıkkemiklerim sızlıyordu. Çok kötü vurdu. Niçin vurdu? Ben dayak atılacak adam mıyım? Ne yaparlarsa yapsınlar. Bana ne onlardan. Ben onları balık tutuyorlar sanmıştım. Deniz kenarında. Ne bileyim ben? Karşı koymadım. Garip. karşı koymadım. Koyamadım. Beni gören de güçlü bir adam sanır. Ayaz. Titriyorum. Gecenin ayazında titriyorum. Ayağa

kalktım. Kalkmadan yerde bir mermer parçası bulmuştum. Avcumda sıktım mermeri. Sıktım. Sıktım. Sonra denize attım. Gecenin sessizliğinde, cuppp... Merdivenin altına girer, geceyi orda geçiririm, diye düşündüm. Merdivenin altına atılmış kırık hasır iskemleyi çıkardım. Pardösüme daha bir sarıldım. Uyumak istiyordum. Ama hayır, ordan oraya atlıyordu düşüncem. İşte hiç kimseler yoktu çevrede. Hiç kimseler: Bir ses -dalgaların sesi– ve ıssız çevre. Karanlık. Arada bir uzaktan geçen gemilerin yanıp sönen kırmızı-yeşil ışıklarını görüyordum. Oturduğum yerde de rahat edemedim. Kıçıma bir şeyler batıyordu. Bir kiremit parçası buldum. Onu da attım sıkıntıyla denize: cuppp... gitti. Bunun ardından, pencerenin açılmasından çıkan sesi duydum. Merdivenin altından çıktım. Işık yoktu pencerede. Ama onu gördüm: Karanlıkta, acılı, durgun (diyebileceğim) boş, boş, boş gözlerle bakıyordu rıhtıma. Beni gördü. Gülümsemeye çalıştı. Elimi kırık hasır iskemlenin arkalığından çektim. Merdivenleri çıktım, açılan kapıdan herhangi bir geceme daha girdim.

1955-58

DURUM

Kapının vuruluşunu duydu adam: "O". Bu kadar erken geleceğini sanmıyordu. Dün, çekine çekine ne zaman gelebileceğini sormuştu: Yarın, demişti kadın. Yatağın örtüsünü düzeltti. Gidip kapıyı açtı. Odasıyla sofa arasında buzlu bir cam olduğunu gördü: "Daha önceden yoktu bu." Camın gerisinde kadının görüntüsü...

Adam: "Kim koymuş bu camı? Benden gizlenmek için bir oyun mu? Ama niçin?" Kapının önüne oturdu. Kadının görüntüsü titrek ve olduğundan büyük vuruyordu cama. "İkimiz de istemiştik bugünü. Niçin beraber değiliz şimdi?"
Koyu leke, camın üstünde durmamacasına deviniyordu.
Camı kırmayı düşündü adam: "Kırabilir miyim? Kırarsam?.."
Camın gerisinde kadın çantasını açtı. Dudaklarını boyadı. Saçlarını taradı. "Birazdan varacak yanıma. Güveniyorum. Beraber olacağız. Beraber ve yapayalnız." Olduğu yerde büyük bir boy aynası vardı. Aynada kendiyle göz göze geldi. Ensesinden, belkemiğini izleyerek kalçalarına, giderek daha aşağılara doğru bir soğukluk indi. Usulca başını geriye çevirdi – gelen biri varmış, gelip usulca omuzlarından tutup kendine çekecek bir el, bir erkek eli, *onun* eli varmışçasına. Yok. Hayır. Hiçbir şey. Hiçbir el. Yanıbaşındaki kırık, altından samanları dökülen koltuğa çöktü. Eline baktı, garip, kendinden olmayan bir şeye bakarcasına. Aynayı tutuyordu el. Fırlattı attı aynayı.
Aynanın yere düşmesiyle adamın ayağa kalkması aynı anda oldu. İkisi birden (kadın ve adam), "Bu yeni bir şey değil" diye düşündüler. "Buzlu cam her zaman vardı." Şimdi, ikisi de bu aralarındaki buzlu camın kırılmazlığını düşünüyorlardı. Kadın hırsla ayağa kalkıp yumruklamaya başladı camı. Adam da camın önündeydi: elleri (güçsüz) iki yana sarkık.
Kadın bağırmayı düşündü: "Belki sesim ulaşır." Bununla adamın bir güç kazanacağını, bir şeyler araştıracağını (mı?) düşünüyordu.
"Niçin, niçin ordasın? Niçin hiçbir şey yapmıyorsun? Niçin ellerin iki yana sarkık, umutsuz, devinimsiz duruyorsun?"

Hiçbirini duymadı adam. "Nasıl varabilirim yanına? Varabilir miyim?" diye düşündü yalnızca.
Kadın bağırıyordu. "NİÇİN? NİÇİN? NİÇİN? NİÇİN?"
Bağırırken yüzünü cama dönmüştü. Adam açıp kapanan –açılınca tüm yüzünü kaplayan devinimi, koyuluğun içinde daha yoğun bir karanlığın yayıldığını– ağzının görüntüsünü gördü. Bir anlam çıkaramadı.
"Katran gibi. O da beni öyle görüyor olmalı. Görüntümüz: koyu lekeler. Yoksa bir şey mi söylüyor?"

Ses yankısız. Kadının sesi.
"Odama gireyim, belki orda daha iyi düşünebilirim" dedi kendi kendime adam. Kapıyı kapayıp odasına girdi. Odaya girmesiyle de bir uzaklık duygusu belirdi içinde. Kadın çok uzaklardaydı. Sanki çocukluk günlerinin bir sevgilisi. Onu ancak, çok zaman önce gördüğü bir kimse gibi düşünebiliyordu. Gözleri yerde bir şey arıyor gibi dolaşıyor, dudakları susmakla konuşmak arası kımıldıyordu. Ayağa kalktı. Odanın köşesindeki, duvara gömülü dolabı karıştırdı. Karyolanın altındaki sepete baktı. Ne aradığını kendi de bilmeden dolaştı bir süre. "Yalnızız. Hepsi bu. Bu demek." Oturdu. Yeniden gözünün önüne getirdi kadını. Bir görüntüden çok, elle tutulur bir varlık gibiydi şimdi. Karşısında kımıldamadan, gözleri boşlukta, utangaç susuyordu. Gülümsedi adam. Hemen ardından, yadırgadı bunu. Bir beraberliğin, anlaşmanın kıvancından çok, bir acının, yanyanayken bile aralarında bir uzaklığın bulunduğunu biliyordu.
"Aldatmamalıyım kendimi, dedi. Bunca zaman... yeter artık. Kendimi aldatan kendim değildim. Bizi aldattılar. Daha küçük yaştan. Ve sonra her zaman. Yeryüzünde bir yer yok. Hiçbir yer. Ne sevgiye. Ne birliğe. Olabilir mi bu? Gerçekten?"
"Hayır, mutlak gelecek, bir yolunu bulacak yanıma varmanın" dedi kadın camın gerisinde.
"Başım büyüyor. İçimdeki karışıklık artıyor. Çıldırıyor muyum? Yalnız bu (cam) mu?"
Yerden bir kitap aldı. Açtı: "Kötü. Yalan." Fırlattı attı kitabı. Ellerini ensesinde kenetledi. Dizinin üstünde kapanıp kaldı. Sessiz. Düşüncesiz. Kapkara bir zaman parçası. "Dışarı çıksam? Ne var dışarıda?" Camın üstünde bir gölge görecekti. Devinen, bağıran ya da suskun, umutsuz, hiç. "Daha dışarlara, daha dışarlara...

sokaklara, sinemalara..." Yere tükürdü. "Onu orda, bu durumda bırakabilir miyim?" Ayağa kalktı. Nedenini bilmeden gidip kapıyı içerden kilitledi.
Kadın: "Yok, görüntüsünü görmüyorum, birden çıkıp gelecek. Hiç beklemediği bir yerden. Gelecek mi? Gerçekten?" Bir umut. Küçük bir umut. Umut? Bu sona ermeyen bir şey değildi kendisi için. Nicedir yalnızlığı korunak seçmişti. Günün birinde umudu hazırlayan, yeşerten nedenler de çekip gidiyor, yitiyor, ölüyordu. "Bugünkü gibi." Böylece o hiçliğin, o boşluğun ortasında eskisinden beter (daha bir güçsüz, daha bir yitik) kalakalıyordu. İşte, gözlerini camdan kaçırıyor, adamın görüntüsünü orda göremeyeceği, bir daha hiç göremeyeceği korkusu.
Koyu karanlıkta, camların kenarından sızan ışık demeti kadının üstünde toplanıyordu. Isparmoza tutulmuşçasına dişleri birbirine çarpıyordu. "Çepeçevre sarmışlar bizi" diye düşündü. "Aralarında biz. Yalnız. Yapayalnız. Güçsüz. Yok olmakta. Yeniliği kabullenmeli. Ya da onlar (kimler) gibi olup..." bir an duraladı, sonra: "...Hepsi anlamsız, yaşam başka yerlerde."
Sokağı düşündü. Yapayalnız dolaşırdı bu kaldırımlarda. Güzel miydi bu kentin sokakları? Adamın ilk sorusu bu olmuştu. "Bilmiyorum." Herhangi bir sokak işte. Üstüne, binlerce, milyonlarca bunalmış ya da insandan yana her şeyi bir yana koymuş, ne yaptıklarını bilmeyenlerin dolaşıp durdukları sokaklardan biri. Milyonlara karşı yalnızlığını duyarak geçerdi bu kaldırımlardan. Akıp giden insan seli içinde göz tanışıklığı olduğu kimseler vardı. Onlar da kendisi gibi amaçsız dolaşıp dururlardı kaldırımlarda.
Odanın içinde (adam) dolanıp duruyor. "Yakınmaya hakkım yok. Bu duruma kendim geldim. Bu duruma ben getirdim kendimi. Ya onlar, bu bölmeyi aramıza koyanlar? Yoksa onlar da biz mi?.." Elinin ayasını ısırıyor: "Acıyor." Gözlerinden yaşlar gelene değin ısırıyor: "Acıyor daha, ohh!"
"Her gün, her gece soruyorum. Bugün elde ne var? Cevap aynı: Sıfıra sıfır elde var sıfır. Bugün? Bugün de öyle. Hep böyle olacak. Hep aynı. Hep hiçbir şey. Olabilir mi bu? Gerçekten?" Kafasını didik didik eden düşünceleri kovmak istercesine iki yana sallıyor başını. "Yoksa yaşamdan hiçbir şey istememek mi?"
Olabilir mi bu? Gerçekten?
İkisi de karanlıkta. Adam ve kadın. Her ikisi de. Kırık bir şey. Boş

Umutsuz. Yok edici karanlıktalar. Eskisi gibi. Adamın başı dönüyor. Gözleri, çevresindeki eşyayı birbirinden ayırt edemeyecek kadar karardı. Hepsi birbirinin içine girmiş, ikisinin de kulağında bir yığın ses çınlıyor. Yanyana geldiğinde hiç kimsenin bir anlam çıkaramayacağı bir yığın sözcük; ancak birtakım ipuçları veren, kadınla adam içinse aydınlık, anlamına varılması içlerinde yitirdikleri birtakım duyguların uyanmasını sağlayabilecek sözcükler. Bir an sonra bunları da duymaz olacak adam. İçinde bir başkaldırma isteği. Kentin alanına çıkıp kolları kollarına değen, soluklarını yüzünde duyduğu, gene de birbirlerine yabanıl gözlerle bakan, birbirini isteyen iki kişinin arasına, duygusuz bedenleriyle engel olan, engel olduğunu anlamayan, hiçbir şeyi anlamayan, anlamaya yanaşmayan bu iğrençlikler kalabalığına sövmek istiyor. "Onlar da biz... sınırları çeken biz... bizim kendimiz olduğunu anlamadan yapacak..." Bu düşünceler uzayıp gidiyordu. Bu durumları yaşadıkça, başka adam olamayınca rahata ermek, kendi olmak umudu yoktu: "Gün geçtikçe uzaklaşıyoruz birbirimizden ve kendimizden." Ceketini giydi. Anahtarı alıp dışardan kapıyı kilitlerken, "...Kendimizden ve hiçbir umut..." dedi. Sonunu getiremedi. Belki ne demek istediğini de bilmiyordu.

Sokağa çıkınca, herhangi bir gününü yaşamakta olduğunu sezinledi. Zaman –hele bu öğlenler–, kişiler, geçtiği her yer, tüm gördükleri, eskitilmiş, çürümeye yüz tutmuş bir bütünün ayrı parçaları gibiydi. Kadın korka korka, ama gene de küçük bir umutla başını cama çevirdi. Yoktu cam. Yitmişti. Adamın odasına koştu. Kapıyı yumrukladı. Bir yandan da geldiğini, kapıyı çabuk (yeniden araya kırılmaz bir buzlu cam çekilmeden) açmasını bağırıyordu. Alt kattaki kiracı çıkarak, adamın az önce çıktığını söyledi. Kadın, "Ancak yalnızken..." dedi. Eklemedi hiçbir şey. Nice sonra, "Buzlu camı koyanlar arasında kendimizin olduğunu da..." diye düşündü. Kiracı kadının şaşkın bakışları altında kapının önünde kalakalmıştı. Kapının önünde böyle dikilip kalmasından bir anlam çıkaramayan aşağıdaki kiracı, "Bir haber bırakacaksanız söyleyeyim kendisine" dedi.

"Hayır" dedi kadın merdivenleri inerken.

1956

AŞAĞI, AŞAĞI

"Sofrayı kurayım mı?"
Ayakta durmuş yüzüme bakıyordu. Cevaplamadım.
"Sofrayı kurayım mı, diyorum."
Sözünü bitirmeden yanıma yaklaştı. *Kara bir gölge benden yana gelen geldikçe büyüyen bir kara böcek*. Koltuğun, içinde küçüle küçüle yitmekte olduğum koltuğun, kıyısına ilişti. Elini ensemden dolayıp (o an korku ve tiksintiyle karışık bir duyguyla irkildim -- korktum ki...) şey dedi: "Daha acıkmadın mı? Aç değil misin? dedi. Kulağımla oynamaya başladı. Aç değil misin? Susuyorsun. Yorgun musun? Acıkmadın mı daha?"
Acıkmadım mı daha? Aç değil miyim? Kulağım acıkmadı mı daha? Kasıklarım ağrıyor. Kasıklarım acıkmadı mı daha? Peki içimdeki bu kara...? Koltuğun içine iyice gömülmek, orda, birdenbire yitivermek istedim. Bu istekle aynı zamanda kendi kendimi yadırgadım. Sanki bir başkasıydım.
"Kimim ben? diye mırıldandım. Ne diye burda, *başkasının* evindeyim? Bu yanımdaki karım mı? Ne zaman evlendim onunla?"
Hiçbir soruya hiçbir cevap bulamıyordum. Çevremdeki eşya, çok önceleri bir yerlerde gördüğüm, ama nerde gördüğümü bir türlü bulup çıkaramadığım, anımsayamadığım eşyaydı. Karım, aynı, bu eşyalar karşısındaki duyularıma eş bir duygu yaratıyordu bende.
"Nen var? Böyle birdenbire? Hasta mısın?"
Sisiyle üstüme abanıyor. Özdekleşen, ağırlaşan, yıllar öncesi bir yerde (nerde?) duyduğum, belleğimden silinmeyen bu tekdüze, tedirgin edici ses hep soru soruyor, eziyordu.
Tıkanıyordum. Parmaklarını saçlarımın arasına sokmuş, geriye geriye tarıyordu saçlarımı. Saçlarımı, diplerinden buz gibi terlerin fışkırdığı saçlarımı.
Akıntı. Buz gibi bir akıntı başlıyor başımdan, oluk oluk akıyor aşağılara doğru, ürpertiyor beni. Oluk oluk dedim. Oyuklar açıyor

(sanki) bedenimde. Bir yağmur ardındaki toprak gibi. Sel. Seller akıyor. Ben de akmaya başladım. Ordan oraya çarparak, oyarak, oyularak, o selin içinde.
Terler dudaklarıma değdi. Tuzlu. Pis. Ten kokan. İğrendim. Kendimden. Sesinden, tutuşlarından kurtulup ayağa kalktım.
Etim ayrışıyor. Kaslarım. Lif lif ayrışıyor. Kopuyor. İçimde. İçimde. Organlarım yavaş yavaş sökülüyor. Kopuyor. Bırakacaklar beni. İyice belirli. Benden ayrılışlarını duyuyorum. Kopan parçalar karın boşluğumda birikiyor.
Koltuğun kıyısında oturan kadın da kalktı oturduğu yerden. Ağlıyordu. Gerimde. Omuzlarımdan tutmuş, başımı çevirmeden, "Ağlama, ağlama!" dedim. Duymadı sanıyorum.
Gidip masaya oturdum. İskemlede bir insan sıcaklığı duydum: tiksinç. "Kim oturmuş benden önce buraya?" Yerimi değiştirdim. Ayaktaki kadın, masanın üstüne bir örtü yaydı. Önüme tabak, kaşık, çatal, bıçak, *bir bıçak* koydu. Tabağımın içine çorba koydu. Hiç sesini çıkarmadan geçti karşımdaki iskemleye oturdu kendi de. Çorbadan bir kaşık aldım.
Odada bir çift sineğin vızıltısı vardı. Uçuşup duruyorlardı odanın içinde. Boşlukta. Masanın üstündeki beyaz bezi aldım. Odanın içinde bir kovalama başladı. Yok etmek istiyordum onları. Birbirlerinden ayrılmışlardı. Birini camda kıstırdım. Ezdim. Yok oldu. "Dişisi miydi?" İskemleme otururken hayretle bana bakan kadına ben de tiksintiyle baktım. Çırılçıplak soyup kırbaçlamak isteğini duydum. Öldürene değin. Ayağa kalktı. Tabakları aldı. Mutfağa yürüdü. Ben de kalktım. Caddeye bakan büyük camın önünde durdum. Yüzümü cama dayadım. Yarı aydınlık sokakta kimsecikler yoktu. "Yitiriyorum" diye düşündüm. "Yitiriyorum. Belki yitirdim bile." İçimde garip, çocuksu bir heyecan oluştu. Tıpkı çocukluğumdaki gibi. Anamın günlerce, aylarca eve uğramayıp günün birinde eve döndüğü zamanki gibi. Birden bunu anımsadım. Gittim koltuğa oturdum. Az önce kalktığım koltuğa. Sıcaklığım yitmemişti koltukta. Aradığım, yıllar yılı arayıp bulamadığım sanki buydu. Bu sıcaklık. Kendimin. Belki tam bu değildi. Ama ona yakın bir şey. Bir şey? Neydi?
Başımı koltuğun gerisine dayadım. O an birini öldürmek isteğini

duydum içimde. Belki o zaman...
Başımı salladım. Oda, eşyalar sallandı. Elinde tabaklarla onu gördüm. Bir daha salladım başımı. Sola, sağa, sola, sağa sola, sağa sola, sağa sola... "Ohh, ohh, ohh..." Güldüm. Bir çocuk gülüşüyle belki. Ayıp bir şey gören, utangaç ya da şaşkın.
"Yemek hazır, hadi."

Birtakım işler yapıyordum. Sabah kalkıp tıraş oluyordum. Yıkanıyordum. Çay içiyordum. Bir işim vardı. İşe gidiyordum. Bunların saatleri vardı. Zincirleme, birinin bittiği yerde bir diğeri başlıyordu. Yatmalar, kalkmalar vardı. Başımı pencerenin camına dayamak, sokağın karanlığında kimselerin olmadığını görmek vardı. Yemek vardı.
Şimdi, şu anda bunların hiçbiri yoktu. Şimdi şu anda hiçbir şey. Adım sanım yok. Kimsem yok. Şimdi başlıyorum. Uçmaya başlıyorum (belki). Havada. Hava boşluğunda. Evimden kopmuş, kendimden uçuyorum, çevrem uzaklaşsın! Canlı cansız hepsi! Eskiden ne kalmışsa hepsi! Şu karşımda dikilmiş, garip gözlerle bana bakan kadın, hepsi! Dayanamayacağım artık. Bir adım daha. Dayanamayacağım. Anısız, hiçbir şeysiz, yeniden. Yeniden: Dişilik duyguları yeni yeni gelişmeye başlamış bir kız çocuğuyla başlamalı. Şu gözleri üstümden ayrılmayan kadını... Yürüdüm. Üstüne doğru gittim. Gözlerimi gözlerine diktim. Korktu. Bana korkuyla baktı. Gittim aynı iskemleye oturdum. Yemekten tabağıma aldım. Çatalı ağzıma götürürken karşımdaki kapı açıldı, bir yığın adını bilmediğim, ama tanıdığım, selâmlaştığım, oturup havadan sudan konuştuğum kadınlı erkekli bir kalabalık üstüme doğru gelmeye başladı bağrışarak. Ürküntüyle ayağa fırladım. Birden üstüme atılıp sarılacaklar sanıyordum.
Pis dudaklarıyla öpecekler beni. Nasıl olduğumu soracaklar. İşlerimin nasıl gittiğini. Ben de oturup her şeyimi anlatacağım. (Kararımı vermiştim, sorsalardı gerçekten anlatacaktım her şeyimi. Geçmişten başlayıp hiçbir şeyi saklamadan, her şeyimi.) Ayağa kalkıp kapının önüne gitmiştim. Kapalıydı kapı. Gelen giden yoktu. Gözlerim kararadı. Düşmemek için duvara tutundum. Masadaki kadın yanıma geldi. Kolumdan tuttu. "Nen var? Hasta mısın? Niçin söylemiyorsun?" Nem var? Hasta mıyım? Niçin söylemiyorum? Koluma girip yatak

odasına götürdü beni. Sırtüstü uzandım yatağa. Gözlerim tavanda bir noktaya takılı kesik kesik soluyuşumu ve yüreğimin atışını duyuyordum. Yanımdaki bir şeyler söylüyor, ama ben hiçbirini anlamıyordum. Birkaç kez kalkıp banyoya gittim. Yüzümü soğuk suyla yıkadım. Hiçbir değişiklik olmadı. Hiçbir. Midem büzülüyordu. Ordan oraya dönüyordum yatağın içinde. Terliyordum. Yeniden doğuyordum sanki. Evet, bir doğum sancısı (olmalı bu) çırpınırken. "Kim kesecek göbeğimi bu kez?" Sorularla, hayır bir tek soruyla (o da neydi, bir tek soru ama neydi?). Cevapsız doğuyordum boşlukta. Kendi kendimi doğuruyordum otuz dört yaşımda. "Kim kesecek bu kez göbeğimi?" Anasız. Babasız. Yersiz ve yurtsuz. Yeryüzünün herhangi bir yerinde. Belki değil bile. Boğuntu gelip gırtlağıma yerleşmişti. Bastırıyordu. Solumama engel oluyordu. Göğüs boşluğuma iniyordu. Binlerce gün doğacak. Binlerce gün batacak. Sen hep bu karanlıkta. Hep bu doğumda. Cevabını değil, o bir tek sorunu bile bulamayacaksın. "İlenç, ilenç" dedim, kendi kendime. Özlediğim bu muydu? Gerçekten. Eğer gerçekse bu, kafamın içindekileri açığa vurmam yeterdi.

Yattığım yerden doğruldum. O, yanımda, tenimi okşayıp garip, anlamsız bir yığın sözcük geveliyordu ağzının içinde. Bir cigara istedim, getirdi. Yaktım. Sonra kalkıp pencerenin önünde (gene) durdum. "Özlediğim bu mu? Yoksa bir ölüm mü? Bir öldürüm mü?" "Yaşamak istiyorum" dedim. Bağırdım. Duymadı sanıyorum. Elim ayağım, tüm bedenim titriyordu. Cigara zehir gibiydi ağzımda. Külleri dökülüyordu üstüme. Havada uçuşuyor, sonra ağır ağır düşüyordu.

"Böyle birdenbire?" Birdenbire mi? İlk bu akşam mı? Daha önce nasıldım? Ne yapardım geceleri? Etim çözülmez miydi? Boşalmaz mıydı içim? Bir soru aramaz mıydım? Cevabını bulamadığım bir soru? Bir sıkıntı? Bir boğuntu? İçinde taşıdıklarım? Taşıdığım? Cigarayı ezdim tablada. Ezdim, ezdim, ezdim... Ohh!

Yüzümü (gene) cama dayadım. Öylece duruyordum. Pencerenin açacağına uzandı elim. Çevirdim. Açıldı. Yüzüme buz gibi bir hava çarptı. Dışarı sarktım. Pencerenin hemen altından, dolana dolana bir yangın merdiveni iniyordu. Bugüne değin görmemiş olduğuma şaşırdım. Garip bir biçimi vardı. Ortasında, dolana dolana aşağı inen

bir boşluk oluşturuyordu. İndikçe karanlıklaşan bir boşluk. Arka bahçelerin, ışıkları sönük evlerin sessizliğiyle, karanlığıyla birleşiyordu.
"Gel bak, gel bak" dedim. Yanıma çağırdım. Geldi. "Görüyor musun?" dedim. "Neyi?" dedi. Merdiveni gösterdim. "Evet, dedi. Ne var?" "Şu ortasını, dedim. Görmüyor musun?" dedim. "Görüyorum, dedi. Ne var?" "İşte o, dedim. Bak... bak... aşağıya doğru" dedim. Belinden tuttum. Pencereden aşağı sarkıttım. "Hiçbir şey gördüğüm yok" dedi. "İyi bak, iyi bak, dedim. Görmüyor musun?" dedim. "Olağanüstü hiçbir şey" dedi. "Demek olağanüstü hiçbir şey..." dedim. "Hayır" dedi. "İyi bak, iyi bak" dedim. Biraz daha iteledim. "İtme, düşeceğim," dedi. "Görmüyor musun?" dedim. Bağırmaya, çığlıklar atmaya başlamıştı. Dişlerim birbirine çarpıyordu. "Görmüyor musun?" diyordum, o çığlıklar atarken. Ellerim kalçalarında, önüne geçilmez gücümle iteliyordum aşağı doğru, demirlerin boşluğuna doğru, önüne geçilmez gücümle, aşağı doğru, aşağı, aşağı...

1957–59

YOĞUN

Tırnaklarını taşa geçirmek ister gibi. Debeleniyor. Banyoda. Musluk açık. Su akıyor. Durmadan akıyor. Taşın, akan suyun serinliğini duymak istiyor. Her yanı sırılsıklam. Giysilerini yırtmış. Çırpınmada. Bağırmasına kimselerin aldırmadığını -bu evlerin kişileri taş duvarların ardında, geniş odalarda, erinçte-, bağırdıkça acısının daha da arttığını sezip susmuştu. Çevresi kaskatı, bumbuz. Delirtici sessizlik. Bu sessizliğin içinde oluk oluk akan bir şey var. "Ne? Ne?" Ayağa kalktı. "Üşüyorum." Duvarlara tutuna tutuna yatak odasına doğru... "Canavar. Yatak. Yatak. Yataklar. Onun yatağı. Öbürününki. Bu benimki. Benimki hangisi? Hangisi benim yatağım oldu?" Yatak odasına vardı. Yere, halının üstüne çökerken, aynada, o devinim içinde ıslak, paralanmış giysileri içinde, yüzüne yapışmış saçlarıyla *kendini* gördü.

Karyolanın ayakucunda eli. Demir soğukluğu bedenini saran ateş dalgası içinde dinlendirici; alıp götürücü. "Al beni götür dediğimde... ama bilmeliyim... bu kaçıncı..." Yüzünü demire (karyolanın) dayadı. Topak topak terler başını dayadığı yerde. Birleşerek aşağı doğru...

...aşağı kasıklarına doğru kaymaya başladı sancı. Etten bir top, girdiği yerin biçimini alan, yoğun bir sıvı niteliğinde akıyor. Akıyor. Kayıp bir delikten çıkacak, kurtaracak onu.

Şimdi daha hızlı. Hız! Hız! Demirden kayıp döşemenin üstünde birikiyor. Ateş. Bıraktı kendini. Çevre bulanık. Bulanık görüyor. Bir sisin içinde bir adam elini değdiriyor çıplak omzuna. İrkiliyor bu dokunuştan. Buzdan bir el. Sıkıyor omuzlarını. Bir şeyler mırıldanıyor. Duymuyor hiçbirini. Ayakta koyu renk giysileri içinde onlara bakan bir adam daha – kocası. Birden birçok çocuk viyaklaması.

Gözünü açtı korkuyla. Hiçbir şey yok. Bomboş oda. Ölümcül soluyuşunu (kendinin) duyuyor. İleri, geri, yana devinerek rahat bir

durum aradı. Sırtüstü uzanır uzanmaz buldu ancak. Sancısı diner gibi oldu. Ama çocuk viyaklıyor uzaklardan. Tavan, duvarlar, yıkılasıya dönüp duruyorlar. Döşeme de dönmeye başladı. Kustu. Elleriyle kavramak istedi döşemeyi. Durdurmak istiyor dönüşü. Tutunacak bir yer. Halı yumuşak, kayıyor parmaklarının altında. Tutunacak bir yer? Ordan oraya çarpıyor. Yukarlara, yukarlara, sonra birden hava boşluğu: hooopppp... düşüyor. Tutunacak bir yer. Gene kustu.

Korku. Bu boşlukta yuvarlanışın korkusu soluk borusuna yerleşti. Daha güç soluyacak artık. "Hep buydu. Hep. Hep bu boşluk. Hep bırakılmışlık. Hep. Hep aldatmalar. Hep. Hep aldatılmalar. Hep. Hep yalanlar. Çocuklar. Kocalar. Bulmamak. Bulma-yitirmeler. Hep. Hep. Hep. Öleceğim. Ölmek istiyorum. Ama nasıl?" Aynı güçsüzlük devamda.

Bacaklarını birbirine yapıştırmış, karnından aşağılara inip o delikten çıkıp gidecek şeyi önlemek istercesine. Yok olmak. "Ölüm. Niçin böyle güç?" Her şey akıp gidiyor. Gelmiş, geçmiş, şimdi, az öncesi: "Def ol git." Akıp giden bu... Su, suyun sesi bu. Açık bırakmıştın "Aldanmalar, aldatmalar, yalanlarla taşınmaz duruma gelen varlık. Başkasına dayanarak yürümek isteği. O yanından çekilince, kütt! Yokoluşunu ne zaman göreceğim bunların: kötünün iyinin olmadığı. Hiçbir zaman. Hiç şüphesiz. Hiç kimsesiz. Yapayalnız. Kendimle. Kendi kendimle. Belki. Karanlığımla. Güçsüzlüğümle. Belki."

Boşlukta bir şeyler büyüyor. Bir yığın gölge içinde. Bir yığın yüz, göz, el, ona doğru uzanan, seven, sonra açılıp kapanan bir ağız. Hepsi tiksinç. Geri geri gidiyor. Yumdu gözlerini. Ne bir ses, ne bir varlığın görüntüsü. İçinden, arta kalan tüm gücüyle bağırdı: "Hayır! Hayır!"

Seslerin, beyaz gömlekli adamların, kadınların, ilaç kokularının içinde açtı gözlerini.

"Şimdi... şimdi... Birazdan... evet, ondan... meraklanmayın... var, evet... daha..."

Algılayamadı hiçbirini. Boşluk büyümüş.

Hepsi çıktılar. Hepsi. Yalnız, o koyu giysileri içinde bir adam

(kocası?) acır gibi bakıyor kendisine. O da bakıyor şimdi. O bomboş, hiçbir şeylerin olmadığı gözlere – anlamsız, boş gözleriyle. Yoruldu. Pencereye çevirdi bakışlarını: "Kararıyor ortalık. Akşam olmuş." Gözkapakları yavaşça iniyor, devce, kapkara çöken akşamın karanlığını gidermek için yanan kentin ışıkları korku verici yayılırken (bir kez daha) kapkara yoğun yalnızlıklarda.

1956–59

AV

KÖPEĞİN ISIRDIĞI KRİPTOZOOLOG*

Orhan Duru'ya

Bir Kriptozoologlar grubuna, Hû bölgesinde yapacakları araştırmalarda, yazmanlık göreviyle, eşlik edecektim. Hayvanlar dünyasına duyduğum yakın ilgiyi bilen sayın müdürümüz Cankol ne zaman böyle bir yazmanlık işi olsa, eksik olmasın, beni ansır. Gerçekten de hayvanlar dünyasına duyduğum ilgi, onları sevmenin ötesinde bir anlam taşır benim için. Çünkü onlara karşı duyduğum yakınlığı, hayvanat bahçelerine gidip kendilerini doya doya seyretmekle gideremiyor, aynı zamanda anlamaya çalışıyorum onları. Boş zamanlarımı değerlendirerek yaptığım araştırmalar Ulusal Birlik Akademisi'nce de değerlendirilmiş ve birkaç yıl önce Ziyba böcekleri üstündeki incelemelerimi gönderdiğim akademi yazmanlığından bir "takdir" mektubu almıştım ki hâlâ yazıyı masamın çekmecesinde saklarım.

Yurdumuzun, belki de dünyanın, kendi alanındaki en ünlü bilginlerinden birinin yönettiği bir araştırmada, bir yazman olarak bile bulunmak bana onur veriyordu. Olağanüstü nice hayvanlar, nice insanlar göreceğime öylesine inanıyordum ki, eşimden, çocuklarımdan uzun bir süre ayrılmak düşüncesi (araştırmaların ne kadar süreceği belli değildi) bana pek bir üzüntü vermiyordu.

Sayın müdürümüz, "Tam size göre bir iş" demişti. "Ömrünüzde görmediğiniz yerlerde yolculuk edeceksiniz, yeni yerler, yeni insanlar ve özellikle yeni hayvanlar göreceksiniz. Bunca ilginizi çeken hayvanlar dünyası üstünde bilginiz artacak. Bu arada kentimizin bu pis havasından kurtulacağınızı da unutmayın. Bütün bunların üstüne bir de yolluk alacaksınız."

* Kriptozoolog (Fr. Cryptozoologue): Saklı hayvan türleri üstünde araştırmalar yapan bilgin.

Kendisine nasıl teşekkür edeceğimi bilemiyordum. Sevincimi paylaşmak istediğim eşim, "Şu hayvanları sevdiğin kadar beni ve çocuklarını sevseydin durumumuz bugün bambaşka olurdu" dedi. Onunla bir tartışmaya girmek, hayvanlara duyduğum ilgiyle insanlara duyduğum ilginin ayrı ayrı şeyler olduğunu, kendi dünyası içinde kalmaya kararlı, onun gibi bir insanın bunu anlayamayacağını söyleyerek, bir kez daha, o hiçbir sonuca varamayan tartışmamıza başlamak istemedim. O, "Git de bir gör bakalım, ondan sonra böyle hoplayıp zıpla olduğun yerde" diyordu. Onun bu umut kırıcı sözlerine de aldırdığım yoktu. Olağanüstü bir yığın insan ve hayvanla karşılaşacağımdan bir an olsun şüphe etmiyordum. Tabii, ne bir *Dinosorus*, ne *Elephas Primigenius* türünden bir mamut, ne de bir kar adamıyla karşılaşacağımızı düşünüyordum. Aslında neyle, nasıl bir yaratıkla (ya da yaratıklarla) karşılaşabileceğimi gözümün önüne getiremiyordum. Beni kendine çeken de bu bilinmezlikti. Kriptozoologların bu konuda ne düşündüklerini de bilmiyordum. Belki sürüngenlerden bir hayvandı aramaya çıktıkları. Belki ne aramaya çıktıklarını onlar da bilmiyorlardı. (Yol boyunca bu konuda ağızlarından bir sözcük olsun çıkmadı. Ben de sormaya cesaret edemedim.) Kim bilir, belki sürüngenlerden saklı kalmış bir tür üstünde yapacaklardı araştırmalarını ya da türü hemen hemen tükenmiş o korkunç yılanbalıkları üstünde. Ama bu sonuncusu bana temelsiz bir düş gibi geliyordu. Sanmıyordum ki Hû bölgesindeki göllerde (ne kadar büyük olurlarsa olsun, ne kadar derin olurlarsa olsun, en sonunda birer krater gölüydü bu göller) yılanbalığı bulunsun.

Yol hazırlığı için bana iki gün izin vermişlerdi. Bu süre içinde yün çoraplar, altı kabara çivisiyle kaplı bir çizme, bir de içi kürklü bir gocuk aldım kendime. Altı saatlik uçak yolculuğunu on dört saatlik bir otobüs yolculuğu izledi. Bundan sonrasını, kiraladığımız katırların sırtında yapacaktık. (Hû bölgesi dağlık bir bölgedir ve yüksekteki köylere ancak katır sırtında ulaşılabilir.) Geceleri köylerde konaklıyorduk. Yolculuğumuzun beşinci günü vardığımız köy, göller bölgesine en yakın, yani bu bölgenin en yüksek köyüydü. Köyün insanlarından önce köpekleri karşılamıştı bizi. Ayı kadar koca köpeklerdi bunlar. Katırlarımıza saldırıp ürkütüyorlardı zavallı hayvancıkları (tabii binicilerini de). Bereket çobanlar tam zamanında yetişip sonucunun

ne olacağını kestiremeyeceğim bir olaya engel oldular. Zira ünlü kriptozoolog, kafilemizin başkanı Prof. Yakut Başeve tabancasını çekmiş, köpeklerden birini haklamaya hazırlanıyordu.

Bu köylülerin dillere destan konukseverliğinin nerden geldiğini pek anlayamadım. Yüzde yüz uydurma bir masal olmalıydı bu, gerçeklerle hiçbir ilgisi yoktu. Bunca yoldan gelen yolcuya, hiç değilse bir bardak sıcak çay sunulur değil mi? Ne gezer! Yemek yemek için akşamın çökmesini beklememiz gerekti. Günbatımından az sonra bakır siniyi getirip önümüze koydular. Sonra, gene bakır bir kabın içinde bir bulgur pilavı, onun yanında da etli patates. Patatesler soyulmadan pişirilmişti. Etlerse, kavurmaların en kemikli parçalarıydı şüphesiz. Tahta kaşıkları hep birlikte bir bulgur pilavına, bir patates yemeğine atıyorduk. Bu arada köyün sanırım bütün erkeklerinin bulunmuş olduğumuz odaya dolmuş olduklarını söylemeliyim. Sofraya biz konuklar, bir de sonradan muhtarın babası olduğunu öğrendiğimiz sakallı ihtiyar oturmuştu. Muhtar ayakta durmuş, kimimize su, kimimize ekmek yetiştiriyordu. Köylülere gelince, onlar karşımızda halka olmuş bize bakıyorlardı. Yemeğimizi bitirip çekildiğimizde, sininin çevresine bir üşüşme oldu: Köylülerin yarısından çoğu sininin çevresine koşmuş, bizden artan yemeklere dalmışlardı. Kiminin elinde daha önce sıyrılmış bir kemik, kiminin elinde bir patates parçası görülüyordu. Bir anda sinide bir şey kalmadı. Muhtar siniyi kaldırıp götürmelerini işaret etti. Biraz sonra ortaya büyük bir semaver getirdiler.

Çaylarımızı içerken, grup başkanımız Prof. Yakut Başeve, köylülerin yüzlerinde okunan merakı *(Niçin gelmişler? Kim bunlar? Ne istiyorlar?)* yenmek için, buraya, hükümet tarafından, saklı hayvan türleri üstünde araştırma ve incelemede bulunmak üzere gönderildiğimizi, bu geceyi geçirdikten sonra, yarın sabah göller bölgesine hareket edeceğimizi söyledi. Bu açıklaması, sanıyorum, köylülerin merakını yenmek yerine büsbütün artırmıştı. "Saklı hayvan" sözünden hiçbir şey anlamadıkları belliydi. Ama soru sormaya çekiniyorlardı.

Tam karşımda oturan kulakları kesik köylü, durmadan yanındakini dürtüp,

"Vergi mi toplamaya gelmişler?" diye soruyordu.

Yanındaki de, ne için geldiğimizi anlamadığından olacak, olumlu ya da olumsuz bir cevap vermiyordu.

Prof. Başeve, işte bu kesik kulağa, köylülerle bir ilişki kurmak için olacak, kulaklarına ne olduğunu sordu. Ama cevabı muhtardan aldı: Düşmanları, bir gün yaylada tek başınayken karşısına çıkıp alaşağı etmişler ve keskin bıçaklarıyla kulağını kesmişler.
"Benim büyük kızın kocasıdır bu fıkara" diye ekledi muhtar.
Düşmanları ise komşu köylerden birinin halkıymış.
Prof. Başeve, öyle sanıyorum ki, bu soruyu sorduğuna pişman olmuştu. Kesik kulağın, muhtarın damadı olduğu için değil, bu sorunun az çok siyasal bir sorun olacağını düşündüğü için. Sözü değiştirip köylülere saklı hayvanların ne olduğunu anlatmaya çalıştı. Sözlerini daha bitirmeden, muhtarın babası aksakallı ihtiyar, "Demek hükümet şimdi de hayvanlarla uğraşıyor ha..." dedi. Prof. Başeve yapacakları incelemenin çok önemli olduğunu anlatmaya çalıştı. İhtiyar bütün bu anlatılanları daha önceden biliyormuş gibi,
"Şüphesiz, şüphesiz, diye başını sallayarak cevaplandırdı. Hükümet, faydası olmayan, önemsiz iş yapar mı ki! Ama biz köylüyüz beğ, kusurumuza bakma, bizim aklımız böyle ince işlere ermez, sen söyler misin bana kime faydası olacak bu yaptığınız araştırmaların?"
Uzmanlardan biri, yanılmıyorsam Prof. Başeve'nin baş yardımcısı, "Bütün insanlığa..." diye başlayacak olduysa da, grup başkanımız bir bakışla susturuverdi kendisini. İhtiyar,
"Ben saklı, gizli hayvanları tanımam, diye devam etti. Ben, bizim öküzleri, inekleri, koyunları, bir de dağdaki canavarı bilirim, onu da zararı olduğu için. Bizim hayvanlarımız burada yemsizlikten, hastalıktan kırılırken, hükümetin bilmem ne hayvanlarına bakmak için sizleri buralara değin yormasına ne diyeyim, bilmem ki."
Uzmanlardan biri, ineklerin, koyunların bizim işimiz olmadığını söyledi. İhtiyar,
"Biliyorum, biliyorum, dedi. Bu baytarın işi. Ama ara ki bulasın buralarda bir baytar. İki yıl kadar oluyor bir baytar göndermişlerdi buraya. Efendi bir adamdı. Geldiğinde yazdı. Yayla yayla at sırtında dolaştı, hayvanlarımıza baktı, iğneler yaptı, eli dert görmesin. Sonra? Sonra kış bastırdı. Fıkara böyle kış görmemiş ki, böyle memleket görmemiş ki... tuttu kendini içkiye verdi. Yalnızlıktan zahir. Kolay değildir buralarda yaşamak. Bütün kış, şeherde askerlerin katırlarına baktı. Karların çözülmesini görmeden de göçtü. Bir sabah karların

içinde ölüsünü bulmuş askerler. Üstü başı paramparçaymış. Kimisi dondu, dedi. Kimisi içkiden öldü, dedi. Kimisi kurtlar parçaladı, dedi. Kimisi de biri öldürdü, dedi. Her neyse. Zaten kara kuru bir adamdı. Neden istifasını basıp gitmedi? Kimseler anlamadı. Rahmet olsun, ama o göçeli beri bizim hayvanlar günden güne eksiliyor. Ne gelen var ne giden..."
Prof. Başeve, olanlara çok üzüldüğünü, başkente varır varmaz, durumu ilgili bakanlığa bildireceğini, çok yakında bir baytarın gönderilmesini sağlayacağını söyledi.
İhtiyar bu sözlere inanmadığını belirten iki, "Sağ olasın, sağ olasın..." çekti. Sonra da hepimize Tanrı'dan iyi geceler dileyip ayrıldı.
Sabah erken kalkmamız gerekiyordu. Bunun için de tabii erken yatmamız. Ama yatmadan önce, bize göller bölgesine değin rehberlik edecek birini bulmalıydık. Köyün muhtarına bunu söylediğimizde, "Valla kimi söyleyeyim. Kimi vereyim size bey?" dedi. "Herkesin işi gücü var, çoluğu çocuğu var valla. Kim karısını, çoluğunu çocuğunu, hayvanlarını bırakıp sizinle oralara değin gelir? Valla bilmem."
Kendisine rehberin her gününe on lira ödeyeceğimizi, yiyip içinesinin de bizden olduğunu söylediğimizde bile,
"Valla ben bilmem. Köylüler işte burada, siz kendiniz sorun" dedi.
Bir süre köylülerden bir ses çıkmasını bekledik. Ama kimse ağzını açmıyordu. En sonunda grup başkanımız, bunun bir hükümet işi olduğunu ve herkesin bize yardımcı olması gerektiğini söyledi. Gerekirse günde on beş lira ödeyecektik.
Sessizlik devam ediyordu. Prof. Başeve'nin yüzü kızarmaya başlamıştı. Patlamamak için kendini zor tuttuğu belliydi. Birden odanın kapısı açıldı, içeriye ufak tefek bir adam girdi. Ve gelip önümüzde durdu.
"Hoş gelmişsiniz" dedi.
Ellerimizi ayrı ayrı sıktıktan sonra, geçip yanıma çömeldi. Uzun bir sessizlikten sonra, muhtar yeni gelene durumu anlattı:
"Bir rehber arıyorlar, yiyip içmesi onlardan, günde..."
Sözünü bitirmeden yeni gelen, bize dönüp,
"Nereye gideceksiniz?" dedi.
"Göllere" diye cevap verdi Prof. Yakut Başeve, gözlerinde bir umut parıltısı.

"Göllere, diye tekrarladı o. Ne yapmaya?"
"Bilimsel bir araştırma yapmaya" diye cevaplandı sorusu.
"Bilimsel bir araştırma... hımmm..." diye tekrarladı o.
Sonra: "Nasıl bir bilimsel araştırma?"
"Saklı hayvanlar konusunda."
"Saklı hayvanlar konusunda... hımmm... Hangi saklı hayvanlar konusunda?"
"Göl ve çevresindeki saklı hayvanlar konusunda."
"Göl ve çevresinde... hımmm..." Durdu. Düşündü. "Ne zaman yola çıkmak istiyorsunuz?"
"Yarın sabah. Güneşle birlikte."
"Yarın sabah... hımmmm... Güneşle birlikte... hımmm..."
Muhtara döndü, "Sabah beyleri erken uyandır, hayvanları da hazırlat" dedi. "Şimdi de, şiltelerini serdir, yatsınlar."
Köylüler yavaş yavaş gitmeye başlamışlardı. Yatmadan önce işimi görmek için dışarı çıktım. Rehberimiz de (artık ona rehberimiz gözüyle bakıyordum), benimle beraber çıktı. Yıldızlı, ama insanın ciğerine işleyen soğuk bir geceydi. Bizim oralarda ağaçlar çiçeklenmişti, buradaysa kar daha yeni yeni çözülüyordu. İşimi görmek için ne yana gitmem gerektiğini araştırırken, rehberimizin sesini duydum, "Burdan bey, buradan" diyor, elindeki cep fenerinin soluk ışığıyla sağ yanımdaki çeşmeyi gösteriyordu.
Çeşmenin yanına geldiğimde fenerin ışığını yüzüme tutup,
"Sen de onlardan mısın?" diye sordu.
Bilmiyorum niçin, "Evet" demeye korktum.
"Hayır" dedim. "Ben onlara yalnızca yardım ediyorum.
Yazmanlarıyım onların."
Çeşmenin alt yanındaki ağılımsı bir yeri gösterip,
"İşini orda görebilirsin" dedi. "Korkma, ben köpekleri gözlüyorum."
İşimi yapıp döndükten sonra, çeşmede ellerimi, yüzümü yıkadım. Evin kapısına değin getirdi beni. Ayrılmadan,
"Sabaha hazır olun, dedi. İyi geceler."
"İyi geceler" diye karşılık verip eve girdim. Bizim uzmanlar çoktan soyunmuş, yataklarına girmişlerdi. Odayı, fitili iyice kısılmış bir idare lambasının sarı, titrek ışığı aydınlatıyordu.
Ev sahibimiz daha güneş doğmadan gelip uyandırdı bizi. Prof.

Başeve böyle istemişti. Kalkıp giyindik. Elimi yüzümü yıkamak için dışarı çıktığımda, rehberimizi çeşmenin yanında, elinde değnek, düşünceli düşünceli karları eşelerken buldum. Bir an, niçin bilmiyorum, verdiği sözden caydığını, bunu söylemekten utandığı için de içeri girmek istemediğini ve beni burada beklediğini sandım. Yanılmışım. Gözleri, üstümde benim kendisine yaklaşmamı bekliyordu. Yanına vardığımda,
"Beyler hazır mı? Gidiyor muyuz?" diye sordu.
"Yeni kalktılar, hazırlanıyorlar" dedim.
Ben elimi yüzümü yıkarken, o,
"Gerçekten gitmek istiyorlar mı?" diye sordu.
Başımı kaldırıp şaşkın şaşkın gözlerine baktım: "Nereye?"
Elindeki değnekle göller bölgesini gösterdi.
"Tabii, dedim. Başkentten buraya bu iş için geldik. Niçin soruyorsun?"
"Hiç, dedi, bir kez daha sormak istedim. Yani gitmeleri mutlaka gerekli mi oraya?"
"Elbette, dedim. Bunca yolu boşu boşuna..."
Sözümü bitirmeden,
"Peki öyleyse, söyle de çabuk tutsunlar ellerini" dedi, elindeki sopayla karları eşelemeye devam ederek.
Ona bizi bırakmamasını, yapılacak araştırmanın çok önemli olduğunu anlatmak isterken, bilginlerden birinin bize doğru geldiğini görüp caydım. Onu orada, çeşmenin başında bırakıp döndüm. Bu konuşmanın aramızda kalmasını düşündüğüm için Prof. Başeve'ye bir şey söylemedim. Yalnızca,
"Rehberimiz dışarda bizi bekliyor. Sabırsızlanıyor" dedim.
Bu sözlerimi ağız dolusu bir küfürle karşıladı Başeve. Rahmetli, bir bilim adamına yakışmayacak derecede ağzı bozuktu. Bu küfür banaymış gibi bozuldum, dışarı çıktım. Güneş yeni doğuyordu. Çevreme ilk kez alıcı bir gözle baktım. Garip bir güzelliği vardı buraların. İnsan burda kendini gökyüzüne daha yakın duyuyordu. (Bunda şaşılacak bir şey olmadığını, en az 2.500 m. yükseklikte olduğumuzu şimdi bu satırları yazarken düşünüyorum.) Karşı tepeler bulutla kaplıydı. Dorukları görülmüyordu. Eşsiz bir görünüm, diye mırıldandım kendi kendime. Eşsiz, ama aynı zamanda garip,

yabanıl, korkunç. Ufuksuz topraklar. Dört bir yanı dağlarla çevriliydi köyün. Hangi akla hizmeten gelip bu yükseklikte, bu ufuksuz topraklar üstünde kurmuşlar köylerini? Belki düşman korkusundan. Belki şu akan su uğruna. Belki başka bir yerde toprak bulamadıkları için. Buraya ilk geldiklerinde (ataları demek istiyorum) benim gibi bir baş dönmesi duymuşlar mıydı?

Ben dışarda böyle dalmış düşünürken, muhtar yanıma gelmiş, kahvaltıya çağırıyordu beni.

Kahvaltımız uzun sürmedi. Yufka ekmeğine otlu peyniri katık edip çaylarımızı da içtikten sonra yola koyulduk. En önde, katırlardan birinin ipini tutmuş, rehberimiz gidiyordu. Omzunda, Prof. Başeve'nin ne olur ne olmaz diye verdiği çifte asılıydı. Başında, uzun tüylü bir başlık vardı. Yalnız gözleri, burnu ve bıyıkları görünüyordu. Bacaklarına da gene aynı yünden örülmüş dolakları dolamıştı. Doğu yönünde ilerliyorduk. Güneş yükseldikçe, karın yansıttığı ışıklar gözlerimizi kamaştırıyordu.

Kısa molalarla, yaklaşık dört saatlik bir yürüyüşten sonra göller bölgesine vardık. Coğrafyada bu bölgeye Hû bölgesi adı verilir. Hû, bilindiği gibi, buradaki göllerin en büyüğüdür. Bu gölün çevresinde, büyüklük sırasıyla, Ko, Nor ve Ozero gölleri yer almıştır (yukarda da belirttiğim gibi, bütün bu göller krater gölleridir). Bu bölgeye niçin Hû Gölü'nün adının verildiğini pek iyi bilmiyorum. Çünkü coğrafya nitelikleri yönünden daha çok dağlık bir bölgedir burası. Yurdumuzun en yüksek dağı, Ula buradadır (6.177 m.) Gölden önce, işte bu tansıksı dağı gördüğümüzü söylemeliyim. Gölün karşı kıyısında başlayan ormanın hemen ardında, birden, doruğu karlı ve bulutlar içinde bu dağ yükseliyordu.

Muhtar, "Göllere vardıktan sonra, artık düzlükler başlar" demişti. Doğruymuş dediği. Göl görülür görülmez, rehberimiz katırları durdurmuş, başını bizden yana çevirerek, boğuk bir sesle, "İşte göl!" demişti.

Grup başkanımız Prof. Yakut Başeve kendisine, buralarda sık sık canavarla karşılaşıp karşılaşılmadığını sordu.

"Canavar mı? dedi rehberimiz, canavar mı? Hımın... Canavar her yerde olduğu gibi burada da vardır elbet."

Bu cevabı, uzun bir sessizlikten sonra, tam gölün kıyısına vardığımızda vermişti.

Gölün suyu yeşilimsi bir renkteydi kıyılarda. Ortalara doğru koyulaşıyor, hemen hemen kapkara bir renk alıyordu. Kıyısında saz filan yoktu. Bütün çevre iri kayalarla kaplıydı. Kar daha erimemiş olduğundan hiçbir yeşillik görülmüyordu. Gölün çevresini dolandıktan sonra ormana vardık. Grup başkanımız, iki kayanın ortasındaki bir çukuru göstererek burada mola vermemizin doğru olacağını söyledi. Katırları ağaçlara bağladık. Yükleri indirdik. İlkin bir çadır kurmamız gerekiyordu.

Biz, çadırı kurmak için uğraşırken, Prof. Başeve, çantasından çıkardığı o koca dürbünüyle göle bakıyor, rehberimiz ise karların üstüne serdiği paltosunun üstüne uzanmış, cigarasını sarıyordu. Bu arada Prof. Başeve, çevreye bir göz atacağını söyleyerek uzaklaştı. Çadırı kurmak kolay değildi. Kazıkları çakmakta büyük güçlük çekiyorduk. Bunlarla uğraşırken, birden yakından mı, uzaktan mı olduğunu anlayamadığım bir ses çınladı kulağımda.

"Duydunuz mu?" dedim kriptozoologlara.

Birbirlerine baktılar ve hep bir ağızdan, "Hayır" dediler.

Çadırın ön iplerini gererken ikinci bir bağırış daha duydum. Başımı kaldırdım: Öbürleri de başlarını kaldırmışlar, sesin yönünü saptamaya çalışıyorlardı.

"Profesörün sesi bu, diye bağırdım. Başına bir şey geldi, bizi imdadına çağırıyor."

Hepimiz birden sesin geldiği yöne doğru koşmaya başladık. Yüz metre kadar koşmamıştık ki, grup başkanımızı yerde, koca bir köpekle (doğrusu ilk anda bunu bir kurt sanmıştım ben) savaşırken gördük. Prof. Başeve yerde, bir dizi üstüne çökmüş, başını geriye kanırmış, sol baldırına dişlerini geçirmiş olan köpeğin kulağından çekiyordu bütün gücüyle (tabii bu arada bildiği ve bilmediği bütün küfürleri yağdırıyordu birbiri ardı sıra). Rehberimiz sırtını bir ağaca dayamış, grup başkanının verdiği tüfek boynunda, köpekle kriptozoologun savaşını, büyük bir soğukkanlılıkla seyrediyordu. Doğrusu istenirse, ilkin, hiçbirimiz ne olup bittiğini anlamadık, dolayısıyla ne yapacağımızı bilemedik. Öyle sanıyorum ki, öbür kriptozoologlar da ilkin bunun bir it değil, bir kurt olduğunu sanmışlardı. Grup başkanının, "Kurtarın!" diye inildemesinden sonra, elimizdeki sopa ve küreklerle hayvanın üstüne yürümeyi akıl

edebildik. Köpek, dişlerini geçirmiş olduğu bu etli baldırdan bir parça koparark kaçıp ormanın içinde yitti.
Grup başkanımız, ünlü kriptozoolog Prof. Yakut Başeve, yüzü apal, üstü başı kan içinde doğruldu. Yaptığı ilk iş, rehberin üstüne yürümek oldu.
"Ne diye kurtarmadın beni itoğluit? Bu çifteyi sana bok yemeye mi verdim? Senin suratına sıçmak benim boynumun borcu olsun..." diyerek, bu sıska adamı yakasından tutmuş, başını yasladığı ağaca vurmaya çalışıyordu. "Söyle ne diye öldürmedin onu? Yoksa senin itin miydi?"
Rehberimiz hiç istifini bozmadan,
"Benim itim yok, dedi. Ben sizin rehberinizim."
Bir silkinişte Başeve'nin ellerinden kurtardı yakasını.
"Ben sizin rehberinizim, diye yineledi. Sizi buraya ben getirdim. Yolu ben gösterdim. Ama buraya gelmeyi siz istediniz."

"Sana bunu soran yok deyyus!" diye gürledi Başeve. "Sana bunu soran yok. Sana köpeği niçin öldürmediğini soruyorum."
O, "Nereden bilebilirdim, diye cevapladı. Bana köpeği öldür diyen olmadı ki."
Büyük kriptozooloğumuz bayılmak üzereydi. Kollarına girip çadırın olduğu yere getirdik. Yarasını yıkayıp sardık. O hiç durmadan sövüp saymaya devam ediyordu. Rehber, az ilerde yere çömelmiş dalgın, bütün bunları duymuyormuş gibiydi.
Başeve'nin yardımcısı ne yapılacağını sordu. Bu durumda araştırmaya başlayacak mıydık, yoksa tası tarağı toplayıp geldiğimiz yoldan geri mi dönecektik?
"Elbet geri döneceğiz" diyordu Prof. "Burada bekleyip mezarımı kazmamı mı istiyorsunuz? Bu araştırmalar sizin tek başına altından kalkacağınız bir iş değil. Ben başınızda olmadan siz ne yapabilirsiniz ki? Bense burada kalıp kudurmayı bekleyemem. Mutlak kudurmuş bir itti. Bu ormanda, Tanrı'nın bu dağında itin ne işi var? Kudurmamış olsa ne işi var?"
Başeve'nin sorularına tabii kimse cevap veremiyordu. Ben de doğrusu kendi kendime bunu soruyordum. Gerçekten de bu dağ başında, bu ormanın ortasında köpeğin işi neydi? Başeve'nin yanından

ayrılıp rehberin yanına gittim. Kafamı çelen soruyu ona sordum.
"Ne bilirim ben? Ne bilirim ben itin işini? İt çobanı mıyım ben? Ben rehberim. Sizi buraya ben getirdim. Başka bir şey bilmiyorum" oldu aldığım cevap.
Bayağı sinirlenmeye başlamıştım.
"Nereden gelmiş olabilir bu köpek?" dedim.
"Köpek nereden gelmiş olabilir?" diye yankıladı sorumu. "Köpek nereden gelmiş olabilir? Beraber getirmediğimize emin misiniz?"
"Beraber mi, dedim. Köyden ayrılırken yanımızda köpek olmadığını sen de gördün."
"Ben hiçbir şey görmedim, dedi. Ben sizin önünüzdeydim. Ben yol gösterdim. Ben önüme bakarım. Ben hiç ardıma bakmam. Onun için yanınızda köpek var mıydı, yok muydu, ben görmedim."
"Peki, dedim. Köpeğin profesörü ısırdığını gördün, niçin öldürmedin?"
"Köpeğin onu ısırdığını gördüğüm doğrudur, dedi. Bunu gördüm, evet."
"Niçin öldürmedin?" dedim.
"Kimi?" dedi.
"Köpeği tabii" dedim.
"Onun köpek olduğunu nerden bilebilirdim?" dedi.
Olayın bundan sonrasını anlatmam gereksiz. Ertesi sabah geldiğimiz yoldan geri döndük. Böylesi beklenmedik dönüşümüzün köylüleri şaşırtacağını sanmıştım. Şaşırmadılar. Yalnız muhtarın babası, "Vaz mı geçtiniz saklı hayvanları ortaya çıkarmaktan?" diye alaylı alaylı güldü. Sorusunun cevabını beklemeden de evine girdi.
Rehberimiz biz daha köye varmadan, "Eyvallah" demeden ayrılmıştı. Grup başkanımız tabii kendisine kapik vermedi. Doğrusu, kendisi de bizden para filan istemedi. Kente varana değin, Sayın Başeve'nin sağlığı hepimizi korkuttu. Bir ara ateşi çok yükseldi ve sayıklamaya başladı. Kente varır varmaz kendisini sağlık ocağına yatırdık. Yardımcısı Bulaba onunla kaldı. Ben, öbür iki kriptozoologla birlikte başkente döndüm. Görevim gereği, olup bitenleri bir rapor halinde yazıp üst makama sundum.
Prof. Yakut Başeve'nin ölüm haberini, bu raporumu teslim ettikten bir hafta sonra aldım.

1967

YARGIÇ KARAK

Yargıç Karak'a duyduğum ilgi yalnızca adının garipliğinden mi ileri geliyordu? Kendisi, bir gün, bu konuda yaptığı açıklamada, bu adın (Karak) eski bir ad olduğunu, atalarının üç yüzyıl önce gelip bu kente yerleştiklerini, kendisinin de, tüm garipliğine karşın (özellikle, yargıçlık gibi, herkesin saygı duyduğu bir uğraşı olan kişi için) bu simetrik adı değiştirmek ve herkes gibi bir ad almak gerekliliğini duymadığını söylemiş, haklı olarak, "İmamı imam yapan cüppesi değildir" demişti.

Yargıç Karak'a duyduğum ilginin kaynağı, onun, bu simetrik Karak adını taşımasından başka bir yerde olmalı, diyordum. Bu ilgi yalnızca yargıç olmasından, özellikle kendisinden önceki yargıcın ölümünün ardından, kentimizin tek yargıcı olarak kalmasından da doğuyor olamazdı. Kentimizin tüm davalarına bakan, kentimiz halkını* yargılayan tek adam olması, onu, hiç değilse benim gözümde diğer kişilerden ayırıyor olabilir miydi? Belki. Ama Yargıç Karak'a duyduğum ilginin derecesi bununla da ölçülemez. Belki onun, bizlere benzemeyen beden yapısıyla, yüzünün garip görünüşüyle ilgimi çektiği söylenebilir. Ortalama boyu 1.60'ı geçmeyen bizim gibi insanların arasında, iki metreye varan boyuyla dolaşmasının, çevresindekiler üstünde olağanüstü bir etki bırakmaması garip olurdu. Gerçeği, hayatıma ilerde yön verecek Yargıç Karak'la başlangıçta hiçbir ilişkim olmadı. Hiçbir zaman yasalarımızın suç saydığı edimleri gerçekleştirmediğim için değil, böylesi durumlarda ne bir tanık, ne bir davacı olarak, Yargıç Karak'ın, dolayısıyla onun *temsil* ettiği tüzenin önüne gitmemek için kendimi bildim bileli elimden geleni yaptığım, yasadan, yasa adamlarından, vebadan kaçtığım gibi kaçtığım için, bunun (Yargıç Karak'ın önünde tanık, sanık ya da davacı olarak bulunmanın) başıma gelmediğini söyleyebilirim. Kolaylıkla anlaşılacağı gibi bundan yakınmıyorum. Tüzel işler,

* Lapsus: Hiç şüphesiz "halkı" değil, "suçluları" demeliydim.

niçin söylemeyeyim, bende her zaman, bir baş dönmesi, bir mide bulantısı yaratmıştır.
Birkaç kez, herkesin içinde, tüzeye, özellikle de Yargıç Karak'ın tüzesi üstüne olan düşüncelerimi bağırmak istedim. Ne var ki buna hiçbir zaman cesaret edemedim. Neydi, bu bağıramadığım düşünceler? Bunları derli toplu anlatabilmem için olayların başlangıcına inmem gerekiyor.
Üç yıl öncesine değin, kentimizin tüzel işlerini yürüten, yani insanları* yargılayan yaşlı bir yargıcımız vardı. Yargıç Karak, o zamanlar yargıç olmasına yargıçtı, ama yargılamaya tam bir yetkisi yoktu. Ancak başyargıcın hastalığı durumunda onun yerini alabilirdi. Ama sanırım, bu hiçbir zaman başımıza gelmemişti. Başyargıcın zamanında, kentimiz cezaevindeki tutukluların sayısı 15-20'nin üstünde değildi. Bugünse bu sayının 1500'ün üstünde olduğu söyleniyor. Belki bu sayıyı aştı bile. Nüfusu 20.000'in üstünde olmayan bir kent için bu sayının ne demek olduğu bir düşünülsün! Tutuklu sayısının artması durumuna kafa yoran herhangi bir yurttaş olarak, bu artışın nedenleri üstünde, ister istemez, ben de durdum. Başlangıçta kesin bir açıklamaya varmam mümkün olmadı. Tüzel işlerden, yargılamalardan olan tiksintim yüzünden, o güne (bu içinde bulunduğumuz durumu düşünmeye başladığım, o amansız yiyip bitirici kuşku kurdunun içime düştüğü güne) değin hiçbir duruşmada bulunmamıştım. Duruşmaların hangi koşullar içinde yapıldığı üstünde en küçük bir bilgim bile yoktu. Dostlarım arasında da bu konuda beni aydınlatabilecek hiç kimseyi tanımıyordum. Tüm çaresizliğime karşın, hiç değilse kendi kendime bu tutuklamaların artışı olgusunun açıklamasını yapmam gerekiyordu. Belki yukarda sözünü ettiğim kurt, bir kuşku kurdu değil de bir korku kurduydu ve günün birinde kendimin de tutuklular arasında bulunabileceğim düşüncesinin kafamda belirdiği gün içime düşmüştü. Bu noktada kesin bir şey söyleyemeyeceğim. Ama ne olursa olsun, ister bencil bir korku (bencil bir korunma isteği), ister yalnızca gerçeği öğrenme tutkusu... bir kez kafam bu soruya takılmıştı. Bundan kurtulmanın tek yolu da, bu konuda aydınlanmamdı. Nasıl oluyor da,

* Aynı lapsus: Anlamışsınızdır, "suçluları", daha doğrusu "suçlu-insanları" demek istiyorum.

tutukluların sayısı üç yıl içinde yüzde bin artmıştı? (İnsan kendine böyle bir soru sorup da, sağdan soldan aydınlatıcı bir cevap alamazsa gözüne nasıl uyku girer?) Bu süre içinde değişen, kentimizin halkı mıydı? Kötüye, suça doğru bir eğilim mi başlamıştı? Böylesi bir eğilime kentimiz insanları *artık* karşı koyamıyorlar mıydı? Bu sav bana pek üstünde durmaya değer gelmedi. Toplumsal koşullarımızda pek büyük bir değişiklik olmamıştı. Tabii, bunu söylerken son kuraklık yılıyla, bu yılki çekirge akımının ekinlerimize getirdiği zararı unutuyor değilim. Ama bu ekonomik bunalımlar, sanmıyorum ki tüm bu suçların (eğer suç varsa) nedeni olsun.

İlk işim tutukluların işledikleri suçların türleri üstünde durmak oldu. Bu konuda aydınlanmakta oldukça güçlük çektim; daha doğrusu aydınlanamadım. Ne var ki bu çabam bana, sorunun başka görünüşleri üstünde düşünmek, araştırmak olanağını verdi. İlk şaşkınlığım, kentimizde işlenen suçlar üstünde hiçbir sayımın yapılmamış olduğunu görmekle başladı. Bu işi (tabii üstünkörü) benim, kendimin yapması gerekiyordu. Başarabilmek için ilk başvurduğum, son üç yıllık gazete derlemeleri oldu. İkinci şaşkınlığım bunu yaparken belirdi: Başyargıcın ölümünün, Karak'ın tek yargıç olarak atanmasının hemen ardından, gazetelerimizde, cinayet, hırsızlık, ırza geçme gibi olayların yankısı azalmaya başlıyordu. Bu, bizim gazeteler gibi yazacak bir şeyleri olmayıp en küçük hırsızlık olayını birinci sayfada, koca koca harflerle veren gazeteler için çok garipti. İlk altı ayda, cinayet, yaralama, ırza geçme (tek bir olay) haberleri birinci sayfaya geçmişti. Bundan sonra, bu haberler son sayfada ve hemen hemen hiçbir ayrıntıya girmeden yalnızca bir haber olarak veriliyor, daha sonraları da (tam olarak, Yargıç Karak'ın iş başına geçişinin sekizinci ayında) tümüyle yok oluyordu. Bu durumda kafanızda şöyle bir soru belirebilir: Öyleyse tutuklular sayısının arttığını nereden öğrendin? Hayır, hayır, kulak gazetesi ya da yerin kulağı var, demeyeceğim. Kentimiz halkı, geleneği gereği, tam bir kapalılık içinde yaşar (gazete satışlarının düşük olmasının bir nedeni de bu olmalı); kentimizin toprağıysa sayın baylar, bildiğiniz gibi sağır ve dilsizdir. Ve de kördür. Tutuklu sayısının arttığını, yalnızca, geçen yıl yapılan cezaevinden biliyorum. Eski cezaevinin beş yüz tutukluyu barındırabileceği, halkımızın bildiği bir gerçektir. İkinci bir cezaevinin yapılması, elbet, birincisinin gereksinmeyi karşılamamasından

doğmuştur. Bu ayracı burada kapayıp yeniden gazetelerimize dönelim. Karak'ın, yargıçlığa "asaleten" atanmasının sekizinci ayından sonra, gazetelerde işlenen suçlar, verilen cezalarla ilgili hiçbir haberin yayınlanmamasının nedenleri üstünde düşündüm. Bu konuda yapacağım en aklı başında iş, hiç şüphesiz, gazetelerden birinin yazı işlerine bir mektup yazmak, durumun açıklanmasını ondan istemekti. Ben de bunu yaptım. Yazdığım mektupta bu durum üstüne dikkatleri çekiyor, bunun (tüzel olayların gazetelerde yer almamasının) belirli bir nedeni olup olmadığını soruyordum. Bu mektubum cevapsız kaldı. Yazdığım ikinci mektupta, birinci mektubumda söylediklerimi yineliyor, soruma olumlu ya da olumsuz bir cevap vermeleri, bunun uğraşlarının en ilkel bir kuralı olması gerektiği üstünde duruyor, bu konuda beni aydınlatmalarını bir kez daha rica ediyordum. İkinci mektubuma dört gün sonra bir cevap aldım. Kısa bir yazıydı bu. Gazetenin yazıişleri sorumlusu, mektubunda, bana, ne yazık ki hiçbir açıklama yapamayacağını, buna yetkisi olmadığını belirtiyor, böylesi garip soruların kafamda nasıl doğduğu konusundaki şaşkınlığını gizleyemediğini söylüyor ve saygılarını sunuyordu. Önümde bir kapı daha kapanmıştı. Cevapsız kalan her bir soru gibi, bu soru da, gün geçtikçe, daha bir yiyip bitirmeye başladı beni. Gözüme uyku girmez olmuştu. Bir sabah, ne olursa olsun, Yargı Sarayı'na gidip durumu orda inceleyeceğim, dedim. Orasının hepimize açık olduğunu, duruşmaları dinleyebileceğimiz gibi, eski tutanakları incelemeye hakkımız olduğunu da duymuştum. Bu "ziyaret"in benim için pek kolay olmadığını kabul edersiniz. Bu kararı (söylemiş miydim?) bir uykusuzluk gecesi vermiştim. Bugünmüş gibi anımsıyorum: Yağmurlu, perşembe gecesini cuma sabahına bağlayan bir geceydi.

Sabah, erkenden yatağımdan kalkıp yıkandım, tıraş olup en yeni giysilerimi giydim. Betimlenemez, acımsı (diyebileceğim) bir duygu içindeydim. Sabah çayımı içecek iştahı bile bulamamıştım kendimde. Evden çıktığımda hafif yağmur çiseliyordu. "Karanlık bir gün, dedim kendi kendime. Yargı Sarayı'na gidecek günü iyi seçtin." Artan bulantımla, ayaklarım sanki geri geri gidiyordu. Bu, insana hayranlık veren (hiç değilse dışardan) kentimizin en güzel yapısının önüne vardığımda büyük saat, dokuzu vuruyordu. Mermer giriş merdivenlerini çıktım; büyük kapıyı geçip içeriye adımımı attığımda

önümde büyük bir boşluğun açıldığını gördüm. Loş, sınırsız (diyebileceğim), tek sözcükle, korkunç bir boşluk ve bu boşluğun tamamlayıcısı, mutlak bir sessizlik. Bu boşluğun içinde birkaç kişi (sayıları onun üstünde değildi) oradan oraya koşup duruyorlardı: sırtlarında kara cüppeler, kollarının altında kalın dosyalar... Bunlar savunmanlar olmalıydı. Bu boşluğun sağ ve sol yanlarından iki merdiven (gene mermer) çıkıyordu. Soldaki merdivene doğru yürüdüm. Titriyordum: Tüm bedenimi bir ürperti kaplamıştı. Bu taş yapının soğukluğudur, diye düşündüm. Birinci kata vardığımda bu soğukluğa karşın ter içinde olduğumu gördüm. Sağda, merdivenin bitiminde kırmızı bir okla Duruşma Salonu'nun yönü gösterilmişti. O yöne doğru yürüdüm. Geçitte benden başka kimseler yoktu. Bir süre, bu, bana sonu yokmuş gibi gelen geçitte yürüdüm. Bir ara, ardımda koşuşan ayak sesleriyle irkildim. Umutla (umutla?) başımı çevirip baktım: Gelen Yargıç Karak'tı; yanında, kara cüppeleri içindeki savunmanlarla konuşuyordu. (Suçlularla birlikte bunların –savunmanların– sayısının da görülmemiş derecede artmış olduğunu ilk orada sezinledim.) Onlara engel olmamak için duvarın dibine çekildim. Beni (sanki) görmeden gelip geçtiler. Arkalarından baktım: Yargıç Karak, dik, uzun adımlarla ilerliyordu; savunmanlarsa ona yetişebilmek için koşuşuyorlardı. Anlatılmayacak gülünç bir görünüm! Kendim gibi bir dinleyici (ya da seyirci, nasıl dilerseniz) görürüm umudum boşa çıkmıştı. Yeniden tüm gücümü toplayıp önümde uzanan, nereye varılacağını kesin olarak bilmediğim geçitte, tek başıma ilerlemeye koyuldum.

Büyük geçidin bitimine vardığımda soluk soluğaydım. Duvarın üstünde, gene kırmızı bir okla Duruşma Salonu'nun yönü gösteriliyordu. O yöne döndüm: Bu penceresiz, kapısız, iki uzun, yüksek duvarın arasında uzanan geçitte yürümeme devam ettim. Böyle kaç geçit geçtim, bilmiyorum. Bir an, hiçbir zaman bir duruşmada hazır bulunamayacağımı düşündüm. Bu başlayan umutsuzluğu yenmek için, gerilen bacak kaslarıma, dizlerimin dermansızlığına, her adımımda artan boğuntuma, korkuma karşın, "Bir kez başladın, devam!" diyerek yürüyüşümü sürdürdüm. Üstünde Duruşma Salonu yazılı kapının önüne vardığımda, içimde, birazdan kendi yargılanmama tanıklık edecekmişim gibi bir duygu vardı. Kapının önünde, içeri girip

girmemek konusunda bir an duraksadığımı açıkça söylemeliyim. En sonunda, büyük bir güçle, kapıyı aralayıp girdim. İçeri girdiğimde, gözüme ilk çarpan, Yargıç Karak oldu. Sırtında, yakaları sırmalı, kara, parlak kumaştan bir giysi vardı. Olduğu yerde, tüm odayı dolduruyor gibiydi. Öbür kişiler (sanıklar, savunmanlar, ben) onun yanında ne kadar küçük kalıyordu! Çekine çekine, boş (salonda dinleyici olarak benden başkası yoktu) dinleyici sıralarına doğru ilerleyip ön sıralarda bir yere iliştim. Yargıcın önünde sırtı bana dönük iki kişi vardı. Karak'ın gözleri onların üzerinden benimkileri buldu. Gözlerini benden ayırmadan sorgusuna devam ediyordu. Aldığı cevapları, değişik sözcüklerle uzun cümleler halinde, anlaşılması güç bir dille, önündeki daktilo kıza yazdırıyordu. Sorular, cevaplar uzadıkça, bu önümdeki iki kişiden hangisinin suçlu (ya da sanık), hangisinin davacı (ya da tanık) olduğunu sordum kendi kendime. Hemen karar vermek güçtü: İkisinin cevapları da birbirine benziyordu. Yalnız verdikleri cevaplar değil, giysileri, yüzleri de. İkisi de, her soru karşısında, bir an bocalıyor, sonra kekeleyerek Karak'ın beklediği cevabı vermeye çalışıyorlardı. Bu Yargıç Karak'ı çok sinirlendiriyordu. Çok geçmeden anladım ki söz konusu olan bir miras davasıydı. Dolayısıyla ne sanık vardı ortada, ne de davacı. Daha doğrusu, bu iki insandan ikisi de ya sanık ya da davacıydı. Duruşma bir başka güne ertelendi. Karak'ın dosyayı incelemesi gerekiyordu.

Onlar çıktıktan sonra, içeri iki kişi daha girdi. Birinin yanında bir savunman vardı: Bundan, onun sanık olduğunu çıkardım, ama çok geçmeden yanıldığımı anladım. Doğrusu, duruşmanın sonuna değin kimin sanık, kimin davacı olduğunu anlayamadım. Görülen yalnız Karak'ın yargıçlığı ve kara cüppelinin de savunmanlığıydı. Bu duruşma kısa sürdü. Karar okunurken herkes ayağa kalktı. Ben de onlara uymak zorunluluğunu duydum. Kararı dinleyen savunman, Yargıç Karak'a teşekkür etti; yanındaki sanık ya da davacı da, ona öykündü ve hep birlikte çıktılar. Yerime oturmadan, salona girdiğimden beri gözlerini üstümden ayırmayan mübaşir yanıma yaklaşarak, salonu "boşaltmamı" istedi. İlkin ne demek istediğini anlamadım. Sonra, yaptığı açıklamadan, buradan çıkmam gerektiğini algılayabildim. Ama o, bunu beklememiş, çoktan kolumdan tutup iteleyerek kapı dışarı etmişti bile beni.

Bir süre, kapının karşısındaki duvara dayanmış, bir dördüncü davayı izlemek olanağını bulurum umuduyla bekledim. Bir ara mübaşir yanıma gelerek ne beklediğimi sordu. "Bir dördüncü dava" dedim. "Bugün başka dava yok, dedi. Son duruşma içerde görülüyor. Bu duruşmada ben bile bulunamam" diye ekledi. Nedenini sorduğumda bilgiç bilgiç gülümseyerek, "Bu gibi davalar, yani miras ve toprak davalarının dışındaki davalar (tabii onlara da kan karışmamışsa) büyük bir önemi haizdir, işbu sebeple gizli celse usulüyle yapılmaktadırlar" dedi. "Ne zamandan beri?" dedim. Koca, patlak gözlerini daha bir açarak, "Ne zamandan beri mi?" diye sorumu tekrarladı. Bir an durdu, sonra, "Her zamandan beri, yani Yargıç Karak'ın iş başına geldiğinden beri" dedi. Sonra gözlerini kuşkulu kuşkulu gözlerime dikerek, bu tüzel konulara karşı niçin böyle ilgi duyduğumu sordu. Başka yapacak işim yok muydu? Bir yalan uydurmaya çalıştımsa da başaramadım. Kekeleyerek bunun beni eğlendirdiğini söyledim. Söylediklerimin inandırıcı hiçbir yanı olmamalı ki, o gözlerindeki kuşkuyu daha bir artırarak, "Sana bu sevdadan vazgeç derim, dedi. Senin ilginin nerde toplandığını görüyorum. Yargıç Karak, öyle değil mi? (Yargıç Karak adını bir çeşit korkuyla hecelemişti.) Ama şunu kafana koy ki, onunla oyun olmaz. Onu anlamaya da çalışma. O bir dava adamı." Bu sözler üstüne, sanki bir suç işlemiş de pişman olmuş gibi yanımdan ayrıldı. Yeniden aynı geçitleri geçip aynı merdivenlerden indim. Hiç değilse, arşivde son üç yılın tutanaklarından birkaçını okurum; bu belki aydınlanmama yardımcı olabilir, diye düşündüm. Arşivin nerede olduğunu sorduğum bir savunman, eliyle karanlık merdivenleri göstererek, "Alt katta, en alt katta" dedi. Alt kat dediği (inince gördüm), yeraltında, sığınağımsı bir yerdi. Geçitlerin köşelerine yerleştirilmiş lambalar bu yeraltı karanlığını yenmekten oldukça uzaktı. Karşımdaki, üstünde, *Arşiv* yazılı demir kapının tokmağını çevirip içeri girdiğimde, burasının, beni buraya getiren yoldan daha karanlık, daha soğuk olduğunu gördüm. Odanın tam ortasında, paslanmış bir demir masa vardı. Masanın başında, yaşlı bir adam oturuyordu. Başını kolları üstüne dayamıştı; ben içeri girdiğimde uyuyordu sanıyorum. Duvarlar, yıpranmış, tozlu dosyalarla doluydu. (Pencere? Hayır, hiç pencere yoktu. Bu yeraltında nereye açılabilirdi ki bir pencere?) Odanın tek ışığı, masanın üstündeki lambadan geliyordu. Buranın sorumlusu sandığım bu adama doğru ilerledim. Ayak seslerimle

uyandırmış olmalıydım kendisini. Beni karşısında görünce, önünde duran tel çerçeveli yuvarlak gözlüğünü takıp saçını başını düzeltmeye başladı. Büyük bir saygı göstererek ne istediğimi sordu. Ona, son üç yılın duruşma tutanaklarından birkaçını görmek istediğimi söyledim. Buna karşılık olarak o, yeni atanan yargıç yardımcısı olup olmadığımı sordu bana. Sonra cevabımı beklemeden, "Nicedir bekliyorduk sizi" dedi. Ona, yanıldığını, yargıç yardımcısı filan olmadığımı, basit bir yurttaş olduğumu söyledim. "Basit bir yurttaş mı?.. Basit bir yurttaş ha?.." diye mırıldandı dişlerinin arasından. Bir anda, saygılı görünümü yitmişti; sol elinin baş ve işaretparmaklarını yeleğinin cebine sokarak, üstüme yürürcesine, "Peki niçin görmek istediğinizi sorabilir miyim faturaları?" (Tutanak yerine fatura, diyordu.) "Kentimizde işlenen suçlar üstünde bir inceleme yapmak istiyorum" dedim. Gene dişlerinin arasından, "Kentimizde işlenen suçlar... Kentimizde işlenen suçlar ha..." diye mırıldandı. Sonra, "Bu konuda Yargıç Karak'tan izin aldınız mı?" diye sordu. "Hayır" dedim. Bunun üstüne bana fatura matura gösteremeyeceğini söyledi. Her yurttaşın kentimizin tüzel arşivinden yararlanabileceğini, bunun Anayasamızda belirtilmiş en ilkel haklarımızdan biri olduğunu anlatmaya çalıştımsa da boşuna. "O eskidendi" diye cevapladı beni. "O eskidendi. Şimdi izin almadan değil faturalara bakmak, bu kapıdan içeri adım atmak bile yasak. Hem sonra, siz, buraya değin, nasıl *sokulabildiniz?"* Ona, yeniden Anayasadan söz ettim. "Ben anayasa babayasa tanımıyorum" dedi. "Peki bu yasağı koyan kim?" dedim. "Nasıl kim? Tabii, Yargıç Karak." "Bu Yargıç Karak da artık..." diye başladımsa da, o devam ettirmedi: Bir anda kolumdan tutulup bir kez daha kapı dışarı edildiğimi gördüm. Bu olayın ardından yirmi dört saat geçmemişti ki, kapım çalındı. Yattığım yerden doğrulup giyinmeye vakit bulamadan kapıyı açtım. Kapının önünde yedi-sekiz yaşlarında bir çocuk, elindeki kırmızı mühürlü zarfı bana doğru uzatarak, "Yargıç Karak tarafından" dedi. Donup kalmıştım. Elimi zarfa değdirmekten korkuyordum. Çocuk, bu şaşkınlığımla eğlenircesine, "Yargıç Karak'tan diyorum, Yargıç Karak'tan... Al!" diye zarfı elime tutuşturdu. Uzun bir süre, zarf elimde eşiğin üstünde durup çocuğun ardından baktım. Gün doğmak üzereydi. Çocuk çok geçmeden sabahın sisi içinde yitti.

İçeri girip zarfı masanın üstüne koydum. Açmaya değil, elimi

değdirmeye bile korkuyordum. Gözlüğümü aradım. Sonra da bir bıçak. Nice sonra, büyük bir merak ve korkuyla zarfı açabildim. İçinde üçe katlanmış bir kâğıt vardı: Sol üst köşesinde bir ölçek deseni vardı, bunun hemen altınaysa, ayraç içinde "ÖZEL" sözcüğü yazılmıştı. Bu, Karak'ın mı, yoksa yazmanın mı elinden çıktığını bilmediğim mektubu okumakta oldukça güçlük çektim (yazı sert hatlı, okunaksız, ama belirgin bir kişiliği taşıyordu). İlk cümle şuydu: "Sen, benim deneyimlerimden geçmeden benim yaptıklarımı anlamaya çalışan kişi, bunu hiçbir zaman başaramayacağını bilmiş ol!" Gözümü bir an mektuptan ayırıp düşündüm: Ben, onun deneyimlerimden geçmemiş olan adam, onun yaptıklarını anlamaya çalışan kişi (gerçekten istediğim bu muydu?) bunu hiçbir zaman başaramayacağım. Niçin, diye sordum kendi kendime. Niçin, *hiçbir* zaman? Niçin aynı deneyimden geçmiş olmak? Ve nasıl? Evet, özellikle bu: *Nasıl?* Nasıl onun deneyimlerinden geçmiş olabilirdim? Bu düşünülemezdi bile. Hangi iki insan arasında bir yaşam (o buna "deneyim" diyordu) benzerliği bulunabilir? Hele onlardan birinin adı Karak'sa ve yargıçsa. Daha bir aydınlığa kavuşurum umuduyla, mektubu yeniden okumaya koyuldum: "Aradığın gerçeği hiçbir yerde bulamayacaksın. Hiçbir açıklama yapamayacaksın. Hiçbir alanda. Çünkü kendi dışında neler olup bittiğini anlaman için başkalarının deneyimlerine ihtiyacın var. Bu deneyimleri edinmen içinse, önünde uzun bir zaman yok. Doğrusunu istersen, bugün seni karşımda gördüğümde, sırayı bozup (çünkü bir gün senin de yargılanmanın sırası gelecek) hemen yargılamak istedim seni. Çünkü senin benimle ilgilendiğin kadar, nicedir ben de seninle ilgileniyorum. Ama biliyorum ki, senin gibileri yargılamak boşunadır. Sen, o kafanı çelen sorunla, zaten, sürekli işkence altındasın. Hiç bitmeyecek olan bir işkence. Çünkü o sorun, tüm araştırmalarına karşın hiçbir zaman tam bir açıklığa kavuşmayacak. Hiçbir aydınlık, hiçbir yerde. Bu üstünde bulunduğun yolun, seni kurtarıcı bir noktaya kavuşturacağını sanıyorsan aldanıyorsun. Çok geç... Çok geç... Dün, duruşmaya geldiğinde, değil seninle uzun bir süredir *ilgilenen* ben, en acemi bir yargıç bile, senin herhangi bir dinleyici olmadığını, daha ilk bakışta anlayabilirdi. Gözlerindeki o tüzeden olan kuşku, o korkuyla karışık kuşkuyu gizlemeyi başaramıyordun. Arşivci, senin son üç yılın tutanaklarını incelemek için kendisini rahatsız etmek istediğini söylediğinde hiç şaşmadım buna. O, senin içine düşen kurt,

biliyorum, kendinden başka hiç kimseyi yargılamaya yanaşmayan bir tutumun (yoksa 'usun' mu demeliyim?), bir buluncun oluşturduğu kurttur. O kurt, iyi bil ki, her geçen gün, biraz daha kemirecek seni. Çünkü tüzel düzenin işleyişi üstünde hiçbir bilgin yok. Sen ve çok şükür ki sayıları pek çok olmayan senin gibiler, sanıyorsunuz ki, yargıç, yalnızca yasaları uygulayan, önüne getirilen sanıkları, bu yasalara *göre* yargılayan bir kişi, kısacası, bu yasaların uygulayıcısıdır. En büyük yanılgınız işte buradan geliyor: Çünkü tam tersine, yargıç, yargılamak için, yasaları kendine araç edinen kişidir. Bu yeryüzü tüzesinin en ilkel gerçeğini bilmeyen benden önceki yargıcınız, bu yüzden, yargıçlık uğraşına *ihanet* etmişti. İlk işim, onun, bu anlayışının tam tersi olan yolu tutmak oldu. Evet, ben de insanları yargılıyorum. Ama bambaşka bir yoldan; onlara yakışan en tüzel yoldan. Gerçeği, suçlu suçsuz bütün insanları, bütün bir insanlığı yargılamak isterdim. Kim, bu kentten ya da başka bir kentten, günümüzde suçsuz olduğunu söyleyebilir? İnsanların yargılanmaya, her gün her saat yargılanmaya ihtiyaçları olduğunu görmüyor musunuz? İşte ben, insanları her gün, her saat yargılayanım. Duruşmalar, sanmayın ki yalnızca Yargı Sarayı'nda oluyor; hayır Sayın Bayım, her yer, her an bir duruşmadır benim için: Yerken, içerken, sevişirken, yürürken, uyurken, uyanıkken de insanları yargılamaktayım. Garip uğraş, diyeceksiniz. Garip tüze, diye bağırmanız daha uygun olurdu. Garip olmasına belki garip, ama itiraf edin ki, insancıl.

"Yargılamayı seçen biri için, yargı yerinin, suçun, suçluların, sanığın, savunmanların, giderek yasaların ne önemi var? Mademki herkes suçlu? Mademki herkes tanık? Ama ben bırakıyorum herkes konuşsun. Bu bizi hiçbir sonuca götürmüyorsa da, gene de gerekli olduğu söylenebilir. Birincisi, bana dilediğimde sesimi yükseltme olanağını veriyor; ikincisi, suçluların, suçlarını kendilerinin bulmalarına yardım ediyor. Gerçekten ben, onlarla konuşurken bile, kendi kendimle konuşuyorum. Kulaklarım, *kendi* tüzemin sesinden başka her sese kapalı. Bu tüzenin sesinden başka bütün sesler, bana öyle geliyor ki, birer kurt gürültüden başka bir şey değildir. Sevişirken de öyle değil mi? Bütün iş aşağılarda olup bitiyor, oysa kapanan gözler (kendi karanlığından başka hiçbir şeyi görmemek için mi?), inildeyen dudaklar (kendi sesinden başka hiçbir ses duymamak için mi?).

"Bu kâğıdın başında gördüğün tüzenin ölçeğini dengede tutmak için

her şey yapılabilir. Ama gene de, yeterince hiçbir şey yapılmış sayılmaz. Çünkü o denge, gerçekte var değildir. O denge yoktur da denemez. Sorun, bu düşsel kefelerin hangisine hangi ağırlığın konulacağıdır. Bunu bilince, karşı kefeye konulacak ağırlığı bulmak kalır; o kalın yasa kitaplarının kapsadığı sözcüklerden bir demet de bunu başarmaya yeter de artar bile.

"Bu mektubu, niçin yazıp sana yolladığımı, tüm bunları niçin açıkladığımı soruyor olmalısın kendine. Şunun için: Üç yıllık yargıçlığım sırasında, tüzel işlere bulaşmamış tek adam, sen, bu konuda olup bitenleri öğrenmek istedin. (Bu tutkunla başarılı bir yargıç olabilirdin.) Senin ardından indiğim arşiv odasında, o odanın hiç şüphesiz hiçbir zaman unutamayacağın karanlığında, son üç yılın tutanaklarını karıştırırken hep seni düşündüm. Bir yandan da, bu tutanaklardan birkaçını okuyamamış olmana yandım. Bu sararmış, tozlu kâğıtlar arasında karşılaşacağın sesler, sana ne kadar yabancı olmalıydı. Oysa benim için onlar... Her sözcükte, her soruda, her cevapta kendi sesimi duyuyordum onları okurken. Benimkilerden önceki duruşmaların tutanaklarıyla, benimkilerin karşılaştırılmasında, daha öncekilerin zavallılıklarından, yetersizliklerinden başka bir şey değildir görünen. Onlar ne kadar tüzeden, dolayısıyla insandan uzakmışlar!

"Arşiv odasında ne kadar kaldım bilmiyorum. Görmüş olduğun gibi arşiv odası, Yargı Sarayı'nın zamanı yansıtmaktan uzak olan en iyi köşesi. Ordan çıktığımda, yolda yürürken, gece işine koşan erkeklere, kadınlara, çocuklara bakıp gerekirse bu kentin çevresine bir duvar çekip tüm halkı hapsedeceğim, diyordum kendi kendime. Biliyorsun buna yetkim var. Tüze, Sayın Bayım, ya evrenseldir ya da tüze değildir. Evrensel olduğu kabul edilince de, uğrunda her şey yapılabilir. Bu kenti, bu durumda..."

Mektubu burada bıraktım. Başım dönmeye, gözlerim kararmaya başlamıştı: Devam etmeye gücüm yetmiyordu.

O gün, bütün günüm bir cehennemde yaşar gibi geçti. Gece yattığımda da gözüme uyku girmediğini söylemem gerekli mi? Yatağın içinde oradan oraya dönerken, Yargıç Karak'ın, arşivcinin, sabah mektubu getiren çocuğun yüzlerini görüyordum. Sonra, kentimiz çevresinde yüksek bir duvarın örülmeye başlandığını

düşlüyordum. Yavaş yavaş Karak'ın bunu gerçekleştirebilecek bir insan olduğuna inanmaya başladım. Hiç şüphesiz gerçekleştirecekti de günün birinde bu duvarı. Bizden sonra gelecekler, bu tüze duvarıyla ("ceza duvarı" dememek için böyle diyorum) çevrili olarak yaşayacaklar, kim bilir, gözlerini açtıklarında bu duvarı görmüş olacaklarından, belki onun gerçek anlamını da anlamayacaklar; varlığını yadırgamayacaklardı.

Bu durumda ne yapabilirdim? Yargıç Karak'ı öldürmek? Ama o zaman gerçekten bir suçlu olarak, hiç şüphesiz derdimi kimseye anlatamayacak ve kentin ortasında diri diri yakılacaktım. (Yargıç öldürmenin cezası budur kentimizde.) Bir de, bu durumun bilincinde olanlarla birleşip Karak'a karşı savaşmak vardı. Ama nerede bulacaktım o kişileri? Konuyu kendilerine açtığım en yakın dostların bile, "Yahu senin başka işin yok mu?" ya da "Adam sen de" deyip geçiştirmemişler miydi? Gündoğumundan önce kararımı verdim: Bu doğup büyüdüğüm kentten ayrılacak, bu yaştan sonra kendime yeni bir yurt arayacak, dillerinden anlamadığım, gelenekleri, görenekleri benim için yabancı insanların arasında, kendi kendimin sürgünü olarak (kendi kendimin mi, yoksa Yargıç Karak'ın mı?) yaşayıp gidecektim. İçimdeki küçük bir umut, gideceğim yerde, belki Karak'a, onun bu kara, iğrenç tüzesine, kurmakta olduğu düzene karşı savaşma olanağını sağlayabileceğim düşüncesinden doğuyordu. Hemen kalkıp bavullarımı hazırladım. Biliyorum, içimdeki o küçük umut kıvılcımına karşın, bu kaçış hiçbir şeyi çözümlemiyordu gerçekte. Ama insanların birer uyurgezer olarak dolaştığı, cellâtları çocuklarının sütüyle beslediği, kurtuluşlarını gerçekleştirmek için küçük parmaklarını oynatmak istemedikleri bir ülkede yapılacak tek şey, insanın kendi paçasını kurtarması, başka bir deyişle o ülkeden tası-tarağı toplayıp kaçmasıdır, diye düşünüyordum.

Bavullarım elimde son bir kez daha, bu doğup büyüdüğüm eve baktım. Artık ilençli saydığım bu kentte, ardımda hiçbir iz bırakmamak için, Yargıç Karak'ın mektubuna değin ayrılmayı aklımın köşesine getirmediğim doğup büyüdüğüm baba ocağını tüm anılarımla birlikte ateşe vermeyi de unutmadım.

1960-63

AV

İçinde bulunduğum tehlikeyi daha önce düşünmüş müydüm? Daha doğrusu, bana "sunulan" bu avın kendi avım olduğunun bilincinde miydim? –Bilincinde olmak? Büyük söz!·· Sanmıyorum. Yoksa bu çağrıyı böylesi bir gönül rahatlığıyla kabul eder miydim?
Avdan bir gün önce, günbatımına yakın, kapım çalındı. Gelen Köşk'ten biriydi. Beyin yarın sabahki ava beni de çağırdığını, dilersem hazırlığımı yapıp hemen kendisiyle Köşk'e gidebileceğimi söyledi. İlkin bu çağrının beni büyük bir şaşkınlığa uğrattığını söylemeliyim. Böylesi bir çağrı, bu köye yerleştiğimden bu yana ilk kez oluyordu. Bu çağrıyı gerektirecek hiçbir hizmette bulunmamıştım Bey'e. Gerçekte, onu tanıyor bile sayılmazdım. Yalnız koruda ya da tarlada çalışırken karşılaştığımda saygımın belirtisi olarak kasketimi çıkarır, o da buna sıkıntılı bir baş eğişiyle, şapkasını çıkarmak gereğini bile duymadan, karşılık verirdi. Doğrusu istenirse bu çağrının önünde bunları hemen düşünmedim. Cevap olarak, gelene, hemen hazırlanamayacağımı, daha keçilerimi bile sağmadığımı söyledim. Yarın sabah Köşk'e varmam içinse elimde hiçbir araç yoktu. (Bir tek atım vardı. O da geçen ayın sonlarına doğru bir hendeği aşarken tökezlemiş, bu düşüşte sağ ön bacağı kırılmış, binicisi –büyük oğlum– ölmüş, ayağı kırılan atımı da, geleneğe uyup beynine bir kurşun sıkarak öldürmüştüm.) Bunu hiç şüphesiz Bey de biliyordu. Haberciye bunları açıklamaya çalışarak, Bey'den özür dilediğimi, bu ava katılamayacağımı anlatmaya çalıştım. Ama bunu yaparken bile, biliyordum ki bu çağrıyı hiçbir zaman geri çeviremeyecektim. Bu (sanki) benim elimde değildi. Haberci, ben hazırlanana değin bekleme emri aldığını, Bey'in bu av üstünde, özellikle de benim bu ava katılmam üstünde önemle durduğunu, bu çağrıyı geri çevirmenin bağışlanmaz bir saygısızlık olacağını söyledi. Bu durumda habercinin önüne bir şişe şarap koyup hazırlanmaktan başka yapacak bir şeyim kalmıyordu. Bunu yaptıktan sonra, av giysilerimi çıkarmak için sandık

odasına girdim. Orada, bir yandan giyinirken bir yandan da bu çağrıyı gerektirecek nedenleri düşünmeye koyuldum. Hiçbir açıklamaya varamıyordum. Ayağıma kalın, ayaları meşinle kaplı çuha pantolonumu giyerken benim gibi bir köylünün Köşk'te ne işi olabilir, diye düşündüm. Sonra yeniden son olayları ansıyarak, Bey'in atımın ve oğlumun ardından yalnız kalmış olduğumu düşünüp bir çeşit insanseverlikle bu çağrıyı yapmış olabileceği kanısına vardım. Giyinmem bittiğinde haberci önündeki şarabı içmiş, pencereden, çoktan bir sıla duygusu içindeymişçesine, bir kanadı yıkık Köşk'e bakıyordu. Yanına yaklaştım, ayak seslerinden irkilip döndüğünde, ona Bey'in, bir yıldırım düşmesi sonucu yıkılan Köşk'ün sol yanını niçin bugüne değin onarmamış olduğunu sordum. (Bu soru nicedir kafamı kurcalıyordu.) Haberci cevap olarak, "Hemen yola koyulalım, yağmur bastıracak" dedi. "Fakat daha çiftemi yağlamadim, ne de fişeklerimi hazırladım" dedim. "Hiçbirinin gereği yok, dedi. Avınız için gereken her şeyi Köşk'te bulacaksınız. Elimizi ne kadar çabuk tutarsak o kadar iyi edeceğiz." Sonra, batıya doğru dönüp güneşin batışını göstererek, "Birazdan yağmur bastıracak" diye ekledi. Gerçekten de bütün gün yağmuru beklemiştim. Sabahtan beri gökyüzü kapalıydı. Havada, garip, insanı bunaltan rutubetli bir sıcak vardı. Güneş sanki her zamankinden daha büyük batıyordu. Batı, turuncu, al renklere boğulmuştu. Bir tek sözcükle, görünüm korkunçtu. Görünüm, yani her şey.

Habercinin dediğini yapmaktan, çiftemi, fişeklerimi burada bırakıp, yarın, yabancı bir tüfekle avlanmayı göze almaktan başka yapacak bir şey kalmıyordu. Pencerelerin ve kapının sürgüsünü sürdükten sonra arka kapıdan çıkıp arabaya habercinin yanına oturdum. İki yüz-üç yüz metre yol almamıştık ki yağmur çiselemeye başladı. Çok geçmeden de, düşündüğüm gibi, sağanağa çevirdi. Çakan şimşeklerden, gökgürültüsünden ürken atları yönetmek oldukça güçleşmişti. Arabacı, havaya, yola, arabaya, arabanın tekerleklerine, kendini doğuran anaya sövüp sayıyor; arada benim Köşk'e, Bey'e, yarınki ava değin sorularımı da üstü kapalı cevaplarla geçiştiriyordu. Bu sorularımın cevabı çokluk hiçbir anlamı olmayan bir Evet, bir Hayır'dan başka bir sözcük değildi.

Yarım saatlik yolu hemen hemen iki saatte aldık. Köşk'e vardığımızda

dördümüz de (arabacı-haberci, ben ve atlar) sırılsıklamdık. Bey'i yemekte bulduk. Uzun, tahta bir masanın başındaydı. Arabacı-haberci yanına yaklaşıp kulağına bir şeyler fısıldadı. Ben, giriş kapısının önünde, şapkam elimde, ne yapacağımı, ne söyleyeceğimi bilemeden duruyordum. Olduğum yer, çizmelerimden süzülen sularla ıslanmıştı. Bey, başını, anladığı anlamında sallayıp beni getirene çıkmasını işaret etti. O, yandaki küçük kapılardan birinden çıkarken, Bey, "Yaklaşın, rica ederim yaklaşın" dedi. Yanına biraz yaklaşınca ilk olarak giysilerimi değiştirmem gerektiğini söyledi: "Küçük bir nezle yarın sabahki avımıza katılmanızı önleyebilir." Bu söze, o güne değin köyümüzde karşılaşmadığım Bey'in sağında oturan Yabancı (adını ve unvanını bilmediğim için onu böyle adlandırıyorum) güldü. Beyaz, düzgün dişleri vardı. Bu gülüşteki anlamı sezmek için Yabancı'nın gözlerine baktım. Bundan tedirgin olmuş olacak ki bakışlarını hemen yanında oturan Bey'in oğluna doğru çevirip bir şeyler fısıldadı. O arada bir uşak gelip giysilerimin hazır olduğunu, kendisini izlememi söyledi. Uşak önde, ben arkada çıktık.

Yeni giysimin içindeki gülünçlüğümü daha Bey'in karşısına çıkmadan duydum. Odaya döndüğümde, yanlarına yaklaşıp bu konukseverliğe nasıl teşekkür edeceğimi bilemediğimi, tabii kekeleyerek (kim Bey'in karşısında kekelemeden konuşmuştur, bugüne değin?) anlatmaya çalıştım. Sözümün sonunu beklemeden, Bey yanındaki iskemleyi gösterip, "Bu sözlerin gereği yok, gelin şöyle yanıma oturun" dedi. Bey'in gösterdiği yere oturdum. Önümde bir çorba kâsesi duruyordu. Bu kâseye, sanki içinde bir zehir varmış gibi, dokunmak istemiyordum. Burada (bu yemek masasında) yabancılarla çevrilmiştim. Yanımda Bey, onun yanında Yabancı, onun yanında da Bey'in oğlu oturuyordu. Masanın öte başındaysa Bey'in karısı. Gözlerim çorba kâsesiyle, Bey'in oğlu arasında mekik dokuyordu. Elimdeki tahta kaşık nasıl da ağırdı! Hele içinde bir yudum çorba olduğunda. Bey'in oğlu, yirmi yaşlarında, sarışın, dalgın gözlü bir çocuktu. Gözleri odanın boşluğunda dolaşıyordu. Eli kimi zaman ağzına bir lokma götürüyor, kendisine bakıldığında gülümsemeye çalışıyordu. Gerçekteyse tüm bunların dışındaymış gibi bir görünüşü vardı. Kendisinin bir hastalık geçirdiğini, bu yüzden de bugüne değin evlenemediğini duymuştum. Kısa bir süre sonra dikkatimi yalnız onun

üstünde toplamış olduğumu ayrımsadım. Önümdeki yemeği bitiremeyeceğimi düşünmüş olmalılar ki, kaldırdılar. Sonra Bey, bizlere hiçbir şey söylemeden odadan çıktı. Ardından da Yabancı. Odada biz (Bey'in karısı, oğlu ve ben) kaldık. Az sonra karısı da masadan kalkarak, ocağın kıyısındaki minderlerden birinin üstüne oturup, "Üşümüş olmalısınız, dilerseniz ateşin önüne gelin" dedi. Bunu bana mı, yoksa oğluna mı söylediğini anlamadım. Bir anda ikimiz de kalkıp ocağa doğru yürüdük. Gene ikimiz de aynı anda altımıza birer minder çekip oturduk. Bey'in karısı bana doğru dönüp dudaklarında donuk bir gülümseme, "İlk kez konuğumuz oluyorsunuz değil mi?" dedi. "Evet" dedim. Bu konuşmayı uzun bir sessizlik izledi. Bey'in oğlu, elinde kuru bir dal parçası, sönmekte olan ateşin küllerini karıştırıyordu. Bu uzayan sessizliği gene Bey'in karısı bozdu. Bu kez acılı bir deyişle, "Oğlunuzun ve atınızın ölümü ardından çok yalnız duyuyor olmalısınız kendinizi." Ben: "Evet." O: "Bir de küçük oğlunuzun olduğunu duymuştum." Ben: "Evet. Ama uzaklarda. Nicedir." O: "Tabii arada bir haberini alıyorsunuzdur." Ben: "Hayır. Hemen hemen hiç." Kadın birden içini çekerek, "Hep aynı hikâye" dedi. Ne demek istediğini pek anlamadığımı söylemeliyim. Bu son iç çekişin hemen ardından oğlu yavaşça başını, o durgun (o anda hemen hemen yaşlıydı) bakışlarını annesine doğru çevirdi. Annesi büyük sevecenlikle eğilip oğlunun ensesini, sonra saçlarını okşamaya başladı. Çocuk, bir sevgili gibi, annesinin kendini okşayan elini alıp dudaklarına götürdü. Sonra uzayan dayanılmaz bir sessizlik.

Sonra, gene söze ilk başlayan Bey'in karısı: "Kaza nasıl oldu?" Bu konuda kendisine yeterince bilgi veremeyeceğimden dolayı özür diledim. Çünkü benim de pek bir şey bildiğim yoktu. Kaza yerine vardığımda oğlum çoktan ölmüş, az ilerde yerde tepinen atımın kırığına bakıp tabancamı çekerek öldürmüştüm.

Daha bunları anlatmamıştım ki, dipteki kapılardan biri açıldı, az önce bana sırtımdaki giysileri veren uşak, "Yatağınız hazır, dilerseniz hemen odanıza götüreyim sizi. Unutmayın ki yarın erken, gündoğumundan önce kalkacaksınız" dedi tekdüze bir sesle.

Bu çağrıya uymamam kuşkusuz, söz konusu olamazdı. Ayağa kalkıp ocağın başındakilere iyi geceler diledim. Bey'in oğlu hiçbir karşılıkta bulunmadı. Annesi derin bir iç çekmeyle, "İyi geceler" karşılığını

verdi. Elinde bir gaz lambası tutmakta olan uşağın peşi sıra yürüdüm. Bana ayrılan oda, ikinci katta, uzun bir geçidin sonunda küçük bir odaydı. İçine hiç yaşanmamış odaların o boş insandışı kokusu sinmişti. Uşak ardından kapıyı kapayıp, elindeki gaz lambasını yatağın başucundaki küçük masanın üzerine bıraktıktan ve o tüm uşaklara özgü tekdüze sesle iyi geceler diledikten sonra çıktı. Yatağın üstüne oturdum. Ne yapacağımı bilmiyordum. Kaçmak? Nereye? Nasıl? Elimde olmadan soyunmaya başladım. Tüm bu kaygılar, korkular, bu garip koşullar içinde ava çağrılmış olmamdan mı doğuyordu? Bunun anlamı neydi? Tabii, cevap, kesin bir cevap (her zaman olduğu gibi) yoktu. Yatağın üstünde, soyunuk, yorgun, bunalmış, çevreme bakıyordum. Oda gaz lambasının titrek ışığı altında garip düşsel biçimler alıyordu. Yapacak bir şey yok, dedim kendi kendime. Uyumaya çalışıp sabahı beklemekten başka yapacak bir şey yok. Yatağa girmeden başucumdaki lambayı kıstım, yatağa girdikten bir süre sonra da üfleyip söndürdüm. Bu kesin sessizlik ve yoğun karanlık içinde uyumaya çalıştım.

Bu uyku-uyanıklık savaşı ne kadar sürdü bilmiyorum. Yalnız, bir yığın ne başı, ne sonu olan düşler gördüğümü ansıyorum. Bu korkunç düşlerden birinde, hendeğe düşüp ölen oğlumu ve yaralı atımı görüyordum. Ansıdığım kadarıyla şöyleydi bu düş: Ben hendeğin içindeyim, uzaktan bir atlı geliyor, yaklaşıyor. Ben hendekten kalkıp atlıya atını buraya doğru sürmemesini bağırıyorum. Ama atın üstündeki (yaklaştıkça görüyorum ki bu oğlumdur) benim bağırışımı duymuyor, ne de yaptığım işaretleri. Ya da atına artık söz geçiremez durumdadır. At, dörtnala üstüme doğru geliyor. Yaklaşıyor. Bense soluğum tutulmuş, artık bağıramadan, elimi kolumu oynatamadan düşüşü bekliyorum. At geliyor... geliyor... ve hendeği aşamayıp (beklediğim gibi) tekerlenip yuvarlanıyor benim içinde olduğum çukura. Düşün burasında büyük bir acıyla (belki de bağırarak) uyandığımı ansıyorum. Sonra bu düşü, değişik biçimlerde, sabaha değin birkaç kez daha gördüğümü. Oğlum bir ara "Baa..." diye haykırıyor düşerken. Sonra düşe, yabancılar, Bey, karısı, oğlu, arabacı-haberci de giriyordu. Özellikle karısı, karanlığın içinde çırılçıplak, saçları uzun, sırtından aşağı dökülmüş beni kendine çağırır gibiydi.

Sabah kapım vurulduğunda, uyanık olduğumu belirtecek ancak bir, "Evet, evet" sözcüklerini kekeleyebildim. Dışarıdaki hazırlanmamı, herkesin beni beklediğini söyledi. Giyinip aşağı indiğimde Bey, Yabancı, kapının önünde konuşmadan duruyorlardı. Ayak seslerinin geldiği yöne doğru bakışlarını çevirdiklerinde, yaklaşıp kendilerine iyi günler diledim. Bu korkulu, çekingen sesimin hecelemeye çalıştığı "Günaydın"ın karşılığı yaslı (sanki) iki baş sallaması oldu.
Ortalık alacakaranlıktı. Bey'in sabırsız bir görünüşü vardı. En sonunda oğlunun av giysileri içinde avluda görünmesi üstüne, "Hadi tamam, gidiyoruz" dedi. Avluda yedi at bizi bekliyordu. Köpekler sabahın serinliği içinde yerlerinde duramıyor, havlıyorlardı. Seyis, yularından tuttuğu, doru (bence biraz bodur) atı önüme getirip, "Sizin bineceğiniz at bu" dedi. Bey'in, onun ardında da Yabancı'nın atlarına binmelerinden sonra ben de atıma atladım. Ama bu arada huyunu bilmediğim bu ata binmekten korkmadım değil. "Yabancı bir atla nasıl ava gidilir?" Bu soru daha kafamda belirir belirmez, ondan daha etkili bir düşünce (bu çağrıya uymakla iyi etmediğim düşüncesi, bu düşünceden doğan korku) kafamda yeniden uyandı. "Ama artık çok geç!" dedim kendi kendime. Artık çok geçti, evet. Çoktan Köşk'ten ayrılmış, koruya giden yolda ilerliyorduk. Önde Bey, yanında Yabancı, arkada ben, benim sağımda Bey'in oğlu – boz, kalın kadife ceketi içinde; ürkek. Yarı yolda bu sonuncusu, atını ileri doğru sürüp babasının atının yanında durdu. Uzun bir süre aralarında konuştular. Bir an, babası atının dizginlerini öylesine çekti ki hayvan geri tepti, düşer gibi oldu, acı çeken bir insan bağırmasına benzer bir kişneme duyuldu. Bey, yüzü allak bullak, başını bana çevirmiş, oğluna bağırdı: "Hayır olmaz. Geri dönemezsin." Çocuk dönüp sağımdaki eski yerini aldı.
Koruya vardığımızda hepimiz dağıldık. Korunun sağ yanında köyümüzün geniş, sonsuz ovası uzanıyordu. Avcunun içi gibi bildiğim buralarda bir kuytu köşe bulup avın sonunu beklemeyi düşündüm. Bu kuytu köşeyi bulmakta da güçlük çekmedim.
Ama her şey bundan sonra başladı.
Girdiğim çukurda, köpek havlamaları, tüfek patlamaları, halhalli sesleri arasında titriyordum, buz gibi bir ter sırtımdan aşağı akıyordu. Tüfeğimi doldurmuştum, ama bir kez olsun, başımı kaldırıp bir av

bulup onu boşaltırım umuduyla çevreme bakamamıştım. Bir ara az ilerime bir kuş düştü. Görmüyordum, ama debelenişini duyuyordum. Çok geçmeden köpek havlamaları yaklaştı ve kuşun otlar üstündeki debelenişinden çıkan ses de onlarla birlikte yitti. Sonra yeniden, zaman zaman çekilen bir tetiğin bozduğu sabah sessizliği, o tekdüzelik. Bundan kurtulmak için kendimin de ava başlamak gerektiğini duydum. Oysa, o avcıyı soluksuz bırakan öldürme isteği, tüm dileğime karşın belirmiyordu içimde. Başımı kaldırıp gökyüzüne baktığımda gördüğüm, günün ağarışı oldu. Bu her zaman bana büyük bir erinç veren görünüm (alabildiğine uzanan düzlük, hemen başlayan gökyüzü) bile şimdi bana bir tasa veriyordu. Birden, doğudan kalkmış bir kuş sürüsünün yaklaşmakta olduğunu görünce, tüm isteksizliğime karşın, tüfeğimi kaldırmış, belki ilk avımla birlikte o karşı konulmaz avcı tutkusunu yeniden içimde yaratırım düşüncesiyle beklemeye koyulmuştum. Tam o anda, yanımda bir kıpırdanma oldu. Bu kez, düşen yaralı bir kuşun otlar üstünde sürünmesinden çıkan ses değildi kulağıma gelen. Tüfeğimin kabzasını omzuma dayadım, elim tetikte, yaklaşan sürüye ateş edeceğim sırada, yürüyen (ama dikkatle, çevresindekileri kuşkulandırmamak için harcanan bir dikkatle) bir insanın, avına yaklaşan bir avcının ölçülü attığı adımların çıkardığı, ancak eski bir avcının duyabileceği bu sesi dinledim. Kuş sürüsü gelip geçmiş, bense tetiği çekmek gücünü (ne de isteğini) bulamamıştım kendimde. Başımı yavaşça sesin geldiği yöne çevirdiğimde, Yabancı'yı, elinde bana çevrilmiş bir tüfek, ayakta gördüm. Tüfeğimi omzumdan indirip, "Ne yapıyorsunuz? Bunun anlamı ne?" diye soracak oldum. Tüfeğinin namlusunu tam alnıma çevirmişti. Ve tüfek... Tanrım!.. ve tüfek bir çifte değil, bir karabindi. "Ne avlamaya geldiniz buraya bu tüfekle?" diye bağırdım. Bağırdım, ama içimden. Sesim güçsüz, boğuk çıkıyordu. Tüfek patlamaları, köpek havlamaları arasında, "Ne istiyorsunuz benden?" diyebildim.
Bu boğuk, anlaşılmaz bir sesle sorduğum soruyu, olağan bir durum karşısındaki insanın rahatlığı içinde, "Ne bağırıyorsunuz böyle?" diye cevaplandırdı. Bir an ayağa fırlayıp kaçayım, diye düşündüm. Ama kurşunu sırtımdan yemek vardı. Yoksa karşı mı koymalıydım? Tüfeğime baktım, ellerim titriyordu. O, "Buraya gelirken biliyordunuz" diye sözlerine devam etti. "Neyi, dedim. Hiçbir şey

bildiğim yoktu." Kekeledim: "Ne istiyorsanız söyleyin açıkça." Şaşkınlık verici bir soğukkanlılıkla, "Hiçbir şey, hiçbir şey" dedi. "Bırakın öyleyse döneyim" dedim. "Nereye?" dedi. Tüfeği hep elinde, başı dik: "Nereye döneceksiniz? Nereye dönmek istiyorsunuz?" (Bir tüfek sesi, çok yakınımızda patlayan. Bir daha. Düşen bir kuş. Sonra köpek havlamaları.)
"Evime" dedim. "Evinize mi?" dedi. "Ne yapmaya?" *Ne yapmaya?* Ne yapmaya dönülür eve? "Bırakın beni, dedim. Rica ediyorum. Yalvarıyorum. Ayağınızın altını öpüyorum. Bir suç işledimse bağışlansın. Ama hiçbir suç işlemedim. Hiçbir zaman: Ölmek istemiyorum..." "Söz konusu olan bir suç işlemiş olup olmadığınız değil" dedi. "Ya ne?" dedim. "Bunu ben de bilmiyorum" dedi. Sonra: "Hem niçin bu kadar aşağılaşıyorsunuz?" Tüfeği omzuna dayadı, başını yavaşça eğdi. Bir gözünü kapayıp sanki yüzlerce metre ötedeki bir hayvana nişan alıyormuş gibi alnıma nişan aldı. Bu arada dudaklarının arasından mırıldandı: "Korkuyor musunuz yoksa?" "Korkuyorum, dedim. Tabii korkuyorum. Koca köyde öldürülecek bir ben mi varım?" Sonra bütün bunların bir oyun olacağını düşünüp yeniden yalvarıp yakarmaya koyuldum. Ama görüyordum ki bu yakarışları dinlediği yoktu. Dudaklarının arasından, "Korkuyorsunuz demek. Korkuyorsunuz..." diye mırıldanıyordu. "Silahla oyun olmaz" diyecektim, ama çok geçti. Sağ eli, sağ elinin işaretparmağının tetiğe gittiğini gördüm. Tetiği çekmeden, kişiliksiz, eline verilmiş bir parçayı okuyan, ama okuduğundan hiçbir şey anlamayan bir çocuğun sesindeki tekdüzelikle, "Biliyorsunuz benim elimden bir şey gelmez, dedi. Ben de emir kuluyum."
Bu arada ardımdaki çalılıklardan bir çıtırtı duydum. Başımı geriye doğru çevirdim. Gördüğüm Bey'in av ceketinin kürk yakası ve yüzünün sol yanı (ağzı, bıyıkları, kısa kırpılmış sakalları ve gözü) oldu. İşte yeryüzünde gördüğüm en son şey, duyduğum en son söz: ("Ben de emir kuluyum.") – tabii, ensemde patlayan tüfeği ve uzaktan, çok uzaktan gelen köpek ulumalarını saymazsam.

1963

BİR ORTAÇAĞ ÖYKÜSÜ*

CELLÂDIN ÖLÜMÜ

Yüreği sıkışıyordu.
Havanın dayanılmaz sıcaklığı olmalı. Ama sıcağa ve soğuğa dayanıklıydı o. Kış ya da yaz, bir idam söz konusu olduğunda, gece yarısı kalkar, gündoğumunu beklerdi.
Gün doğarken...

Yüreği sıkışıyordu.
Tabii, o saatlerde, havanın sıcaklığı (ağustos ayında bile) böylesi ağır olamazdı. Sabah serinliğinde yerine getirirdi görevini.
Mevsimlerden kışsa, sabah ayazında.

Yüreği sıkışıyordu.
Daha çok sabahın ayazı önemliydi. Özellikle hükümlüler için.
Bu ayazda, ağızlarından dumanlar çıkararak ölmek istemezlerdi.
Baharda, yazda, daha kolaydı.

Yüreği sıkışıyordu.
Bugüne değin kendisine verilen görevleri eksiksiz yerine getirmişti.
Kendisinden beklenen her şeyi vermişti.
Düzenlik, yetkinlik, her şey. Ama kendisine ne verilmişti?

Yüreği sıkışıyordu.
Hiçbir şey. Hemen hemen hiçbir şey. Boğaz tokluğuna bir yaşam.
Ve kör bir oğlan.
Evet, tek bir çocuğu olmuştu, o da kör doğmuştu.
Tanrı'nın lâneti.

* Üçüncü Baskıya Ek

Yüreği sıkışıyordu.
Bu da bir şeydi. Birçok insan açlıktan ölürken. Ama o oğlan keşke hiç olmasaydı. Tanrı'nın lâneti.

Yüreği sıkışıyordu.
Kendi isteği dışında bir yaşamı olmuştu. Evet, bu yaşamı o istememişti. Bu yaşamı kabul etmek zorunda kalmıştı. Yapacak başka bir şeyi yoktu. Yaşamak için. Keşke oğlum değil de, ben kör doğmuş olsaydım, diye düşündüğü günlerin sayısı az değildi.

Yüreği sıkışıyordu.
İlkgençlik yıllarında bir sürü iş denemişti.
Marangozluk: Yanyana getirdiği tahtalar çok geçmeden birbirinden ayrılmıştı.

Yüreği sıkışıyordu.
Demircilik: Hiçbir maden onun vermek istediği biçimi almamıştı.

Yüreği sıkışıyordu.
Bahçıvanlık: Ektiği çimler bitmemişti. Budadığı güller kurumuştu.

Yüreği sıkışıyordu.
Sonunda, hiçbir işte ip tutturamadığında, hiçbir baltaya sap olamadığında, baba mesleğine dönmüştü. Hiç istememişti bunu. Daha gençti. Ama daha fazla deneyecek iş yoktu önünde. Bir cellâdın oğluna, uşaklık, seyislik, yanaşmalık vermiyordu hiçbir bey.

Yüreği sıkışıyordu.
Babası, bir gece yarısı, uykusunun en derin ânında, uyandırmış ve hazırlanıp kendisiyle gelmesini söylemişti.
Henüz on yedi yaşındaydı.

Yüreği sıkışıyordu.
Babasına eşlik etmişti o gece Babasının ipi nasıl hazırladığını, nasıl yağladığını görmüş, sabahın alacasında, alanda birikmiş halkı (kadın-erkek; çoluk-çocuk) görmüş ve tüm bu olup bitenlere bir anlam verememişti.

Yüreği sıkışıyordu.
Babası işini gerçekleştirirken o, kalabalığın arasına karışmış, sonra da çekip gitmişti.

Yüreği sıkışıyordu.
Babası o akşam, yemekte, kendisine adam olamayacağını bağırarak söylemişti. Babası, ona mesleğini öğretmek istiyor, o ise halkın arasına karışıp cızlamı çekiyordu.
Lahana çorbasından başka yemek yok çalışmayana, demişti babası. Tuzsuz, yağsız lahana çorbası.

Yüreği sıkışıyordu.
Lahana çorbasını da içmemişti. Aç değildi. Hiç aç değildi.

Yüreği sıkışıyordu.
Aradan, günler, haftalar geçti.
Bir akşam yemeğinden sonra, babası, yatağa girmeden önce, derin bir uykuya dalmamasını, bu gece uyandıracağını söyledi ona.

Yüreği sıkışıyordu.
O gece hiç uyumadı.
Babası geldiğinde, uyanık buldu onu.
Hadi hazırlan, dedi.
Hazırdı.

Yüreği sıkışıyordu.
Giyindi.
Bu kez, evden çıkarken, babası deri çantasını ona verdi. Bu çantada ne olduğunu çok iyi biliyordu. Ama içindekilerden çok daha ağırdı çanta. Babası önde, o ardında, evden çıktılar, bahçeyi geçtiler. Kapının önünde bekleyen arabaya bindiler. Arabacı onlarla konuşmadı, atları dehleyip yola koyuldu.

Yüreği sıkışıyordu.
Sormak istedi: İdam edilecek olan kim?
Biliyordu, babası suçların niteliğiyle ilgilenmezdi. Bir ırz düşmanı ya da haydut, bir anarşist ya da suçsuz.

Bu, onun işi değildi. O adaletin verdiği kararı yerine getirirdi. Dedesinin de görevi bu olmuştu.

Yüreği sıkışıyordu.
Ne yazgı, diye düşünmüştü. O gece arabada babasının yanındayken, ya da bir başka gece.
Ne yazgı! Birçok gece, sabah bu sözcükler dökülmüştü dilinden, yanında kimse yokken.

Yüreği sıkışıyordu.
Ama acıdığı kendi yazgısı mıydı, yoksa ipe çekilenin yazgısı mı? Bunu, belki kendisi de bilmiyordu.
Oğlunun kör olduğunu öğrendiğinde de (bir idam dönüşündeydi bu) gene aynı sözcükler dökülmüştü dudaklarından: Ne yazgı!..
Loğusa karısı (ki o da bir cellâdın kızıydı), Tanrı'nın lâneti, demişti, başka bir şey değil.

Yüreği sıkışıyordu.
Cellât bile olamayacak, demişti.
O büyüyene değin, belki bu meslek yeryüzünden silinir, demişti karısı.
Hiçbir şey dememişti. Böyle bir şeyi düşünmek istemiyordu.

Yüreği sıkışıyordu.
Ama bir bahçıvan, açıkgöz bir cellâttan yeğdir, demişti karısı.
Ama soyumuzun sonu olur bu, demişti o.
Karısının yanıtı, soyunuz kurusun olmuştu.

Yüreği sıkışıyordu.
Burdan kaçmayı, tek başına yollara düşmeyi, yabancı bir ülkeye gidip yerleşmeyi düşünmemiş değildi. Ama bu daha çok gençlik yıllarındaydı.

Yüreği sıkışıyordu.
Şimdi itiraf edebilirdi: Babasının ölümünden önce, evden kaçmıştı. O sıralar evli ve kör bir çocuğun babası değildi. Bir liman kentine

değin uzanmıştı. Babasının çantasından çaldığı birkaç mangır, bir süre yetmişti kendisine. Oldum bittim azla yetinirdi.

Yüreği sıkışıyordu.
Bir yelkenliye tayfa yazılmak ve bu ülkeden kaçmak istiyordu.
Ama hangi kapıyı çalsa soruyorlardı: Denizci misin?
Hayır.
Hiç denize açılmadın mı?
Hayır.
Tanrı bilir, yüzme de bilmiyorsundur?
Bilmiyorum.

Yüreği sıkışıyordu.
Ya baban, büyükbaban? Soyunda hiç denizci yok mu? Hayır, soyunda, sopunda hiç denizci yoktu.
Bugüne değin ne iş yaptın?
Rençperlik.
Sen gene rençperliğe devam et evlât!

Yüreği sıkışıyordu.
Onu, bu ülkeden uzaklaştıracak bir yelkenlide iş bulamayınca, hamallıkla başlayıp rençperlikle süren bir yığın işe girip çıkmıştı. Ama tüm bu işlerde yürümeyen bir şey vardı.

Yüreği sıkışıyordu.
Neydi o, hiçbir zaman öğrenemeyecekti.
O, ne kadar baba evinden kaçıyorsa, cellâdın evi de o kadar ona doğru geliyordu.

Yüreği sıkışıyordu.
Bağbozumu vaktiydi.
Üzüm toplamak gibi geçici, ama kolay sayılacak bir iş buldu. İlk iki günün sonunda tüm yaşamı boyunca üzüm toplamaya razıydı.
Üzüm toplamak, yemek ve uyumak.

Yüreği sıkışıyordu.
Ona dokunmasalar, bu kadarcık bir yaşam yeter de artardı bile. Ama dokundular. O yöreden olmadığı, nerden geldiğini de sakladığı için (ama daha çok hiçbiriyle konuşmadığı ve herkesten çok çalıştığı için) birlikte çalıştığı köylüler, bağbozumu süresince onu sarakaya aldılar.

Yüreği sıkışıyordu.
Ama dayandı. Tüm umudu, şarap taciri patronunun gözüne girmek ve bağbozumundan sonra şaraphanede bir iş edinmekti.

Yüreği sıkışıyordu.
Ama olmadı. Şarap taciri ancak, yöreden insanlara iş verebilirdi. Boğaz tokluğuna çalışacağını söyledi.
Bu da, patronda kuşku uyandırdı: Bağbozumunun sonunda parasını ödedi (diğerlerinden çok çalıştığı halde en az parayı o almıştı) ve kendisine yol verdi.

Yüreği sıkışıyordu.
Cebinde birkaç kuruş, nereye gidecekti?
İlk sarhoşluğunu, o gece yaşadı.

Yüreği sıkışıyordu.
Bıçağını çekmek istemiş, ama sanki görünmeyen bir el tutmuştu bileğinden. Bağda, beraber çalıştığı köylülerden biri, eşek şakalarını (üstelik sarhoş) meyhanede de sürdürmek istemişti. Cevaplamamıştı kendisine sataşan köylüyü. İki kez yer değiştirmiş, ama köylü, kendisinden korktuğunu sanıp işi çığırından çıkararak onu aşağılamaya değin götürmüştü.
Baban kim, diye soruyordu köylü. İçtiği şarap başına vurmuş olmalıydı.
Söyle, yoksa onun-bunun çocuğu musun?
O, şarabını içiyor, sorular kendisine yöneltilmemiş gibi önüne bakıyor, sesini çıkarmıyordu.

Yüreği sıkışıyordu.
Onun-bunun (ne demekse bu) çocuğu olmaya razı olduğunu nasıl söyleyebilirdi bu sarhoşa?

Yüreği sıkışıyordu.
Bir cellâdınki kadar kalın ve güçlü bileklerin var ve bağda çalışırken gördüm, bir cellât kadar kıllısın. Ama bir ördek kadar da ödleksin. Niçin bir yumruk vurmuyorsun bana?

Yüreği sıkışıyordu.
Eli, kuşağındaki bıçağa gitti. Ama görünmeyen bir el bileğinden tutup durdurdu. Bardağındaki şarabı bile bitirmedi. Masanın üzerine, az mı çok mu olduğunu bilmediği bir para bıraktı.
Ardından gülüşler, meyhaneden çıktı.
Oh! Yağmur çiseliyordu.
Ceketini açtı, mintanının düğmelerini çözdü, gecenin içinde, gittikçe artan yağmurun altında yürüdü. Nereye gittiğini bilmeden.
Bir han odasında uyandı.

Yüreği sıkışıyordu.
Ne zaman gelmişti buraya?
Hancı, Dün gece yarısı geldin ve bir küp şarap içip zıbardın, dedi gülerek.
Sıcak bir sabah çorbası var mı?
Vardı.
Bol yağlı lahana çorbası. İki tas içti. Sonra hesabını ödedi. Ve kuzeye doğru, sabahın sisi içinde yola koyuldu.

Yüreği sıkışıyordu.
Çaresizlik, diye düşünüyordu yürürken, bunun adı çaresizlik. Denedim olmadı. Daha fazlasına gücüm yok. Az kalsın dün gece birini öldürecektim.

Yüreği sıkışıyordu.
Uzun bir yolculuktan sonra, yorgun, bitkin, dizlerinde derman kalmamış, yüzünde bir karış sakal, kafasının içi allak-bullak, baba evine vardı.

Yüreği sıkışıyordu.
Babası bahçede toprağı belliyordu.
Oğlunu sırtında torbası, bitkin, bahçe kapısından girerken gördü.
Köpekler havlamadı.

Yüreği sıkışıyordu.
Babası, Hoş geldin, demedi. Yalnızca bir baktı ona, sonra işine koyuldu.
O, eve doğru ilerledi.
Anası, onu gördüğüne şaşırmadı ve kucaklamadı.
Demek döndün, demekle yetindi ve önündeki hamurdan, erişte kesmeye devam etti.
Elindeki torbayı bıraktı. Ocağın yanına çöktü.

Yüreği sıkışıyordu.
Ocak yanmıyordu. Yemek vakti değildi. Yemek çoktan yenmişti.
Akşam yemeğine ise daha çok vardı.
Su, dedi, yalnızca su istiyorum.

Yüreği sıkışıyordu.
Anası bir çamçağın içinde su getirdi. Yüzüne bakmadan uzattı.
Sudaki toprak tadı.
Evin içindeki yağ kokusu.
Sonra bir başka koku daha, evden ayrılalı beri duymadığı, eve adımını atar atmaz duyduğu, ama adlandıramadığı.
Çok uzun sürmedi yolculuğun, dedi anası.

Yüreği sıkışıyordu.
Bilmiyorum, dedi.
Babası, akşam yemeğinde, nerde olduğunu, niçin gittiğini, niçin döndüğünü sormadı.
Yalnızca, Umarım buradan ayrıldıktan sonra başın belaya girmemiştir, dedi.
Sorulu gözlerle baktı babasına.
Yani birini yaralayıp öldürmemişsindir, dedi babası.

Yüreği sıkışıyordu.
Yasalarımız, diye sürdürdü babası, belki bilmiyorsun, birini yaralayan ve öldürene, cellâtlık görevini vermez.
Hayır, dedi o, hiç kimseyle dalaşmadım. Kimseyi öldürmedim.
İşte bu iyi, dedi babası. Çünkü ben yakında emekli oluyorum. Yerimi sen alacaksın.

Yüreği sıkışıyordu.
Biliyordum, dedi. Bunun için geldim.
Karşısında yaşlı bir adam duruyordu şimdi. Ak saçlı, ak sakallı, güler yüzlü bir adam. Elinde, ona yakışmayan bir kement tutuyordu.
Yağlı bir kement.

Yüreği sıkışıyordu.
İhtiyar yumuşacık bir sesle, hadi yavrum, dedi, şimdi senin sıran. Uzat boynunu.
Ama benim oğlum kör ve başka bir oğlan çocuğum yok.
Ziyanı yok, dedi ihtiyar. Sen uzat boynunu.
Ama yasalar buna engel, dedi o.
Ben, sizin yasalarınızı uygulamıyorum, dedi ihtiyar, handiyse sevecen bir sesle, hadi, uzatma.
Uzattı boynunu.

Yüreği...

1988

DEVAM
(2001)

Bu kitap ilk kez 2001 yılında Sel Yayıncılık tarafından yayımlanmıştır.

Bu bölümde yer alan metinler 1960-67 arası, Paris/Hakkâri/Keskin (Kırıkkale)'de yazılmış, bazıları o günlerin dergilerinde yayımlanmış ve ilk kez 2001 yılında kitaplaşmıştır. (Sel Yayıncılık/Geceyarısı Kitapları)

DEVAM

Niçin konuşmaya başlıyorum? Niçin konuşmaya başlıyorum— susmuşken? Bir kez olsun susmuşken. Her zaman için susmuşken. Bir kez daha ağzımı açmamaya karar—
Niçin yeniden?
Ansıdığım bir şey mi var? Söylemek istediğim bir şey mi var? Söylemek gereğini duyduğum bir şey mi var? Hayır. Öyleyse? Öyleyse niçin konuşmak? Niçin konuşmaya yeniden başlamak? Niçin konuşmanın gereğini duymak? Gelen biri mi var? Rahatsız eden (beni, yani düzenimi, yani sessizliğimi) biri mi var? Hayır. Sanmıyorum. Öyleyse niçin sözcükler? Niçin aramak? Bir kez daha. Neyi? Hem neyi? Bir kez daha. Niçin? Hem niçin? Niçin paslanmış dili kullanmaya çalışmak? Hiçbir zaman susamayacak (mutlak) mıyım? Hiçbir zaman susmamı sürdüremeyecek miyim? Bilmiyorum. Hiçbir zaman susmamı (kesin) sürdüremeyecek miyim? Bilmiyorum. Hiçbir zaman...? Bilmiyorum, dedim.
Konuşmaya iteleyen ne (beni)? Konuşmaya? Ansımaya? Tekrar etmeye? Yeniden söylemeye? Kımıldamaya? Yaşamaya? Bilmiyorum.
Belki bunun için. İçin belki. Belki her zaman bunun için. Belki bunun için, gereken sözcükleri bulmak için, belleği çalıştırmak için. Belleği? Belki. Dili ya da eli. Belki. Neden?
Ama ansıdığım ne? Konuşmaya başlamak için ansıdığım ne? Sustuğum mu? Bir zamanlar. Bir zamanlar susmuş olmam mı? Bir zamanlar susmuş olmamın ansınmış olması mı? Ya da bir gün...
...bir gün susmayı bir gün susmayı her zaman için seçeceğimi her zaman için sürdüreceğimi susmayı her zaman için bilmem mi? Bu mu konuşmaya zorlayan, zorlamış olan, zorlayacak olan (belki) zor.

(Sessizlik)

Nasıl başlayacağım? Nerden olursa olsun başlanabilir. Nerden olursa olsun... Ama nerden? Hiçbir zaman hiçbir şeye başından başlamadım. Ne de sonundan. Ama başlamak için bir yer, nasıl derler... bir çıkış

noktası gerek. Hayır. Hiç değilse bir sözcük. Belki. Ama nerde sözcükler? Aramak? Hangi sözcükler? Oysa başladım bile. Öyleyse devam! Devam! Nasıl devam? Bütün yaşamım boyunca bildiğim bu, karşılaştığım bu, kendi kendime söylediğim bu, başkalarının bana söylediği bu: Devam! Devam! Evet, Devam! Ama nasıl başlamak? Nerden başlamak? Sonra devam. Sonra, nasıl devam etmek? (Bitirmeyi düşünen yok.) Ama başlamak. Ama devam etmek.
İşte başladım. Başladım işte, diyorum. İşte devamdayım diyorum. Devam! Nasıl? Her şeyi anlatmadım mı? Daha önce? Bir kez daha: Her şeyi anlatmadım mı? Hangisine ne eklemek? Hangisine yeniden başlamak? Karar vermek gerek —ne güç!— Neyi anlatacağım? Yağmuru mu? Anlatacağım dalgalar mı yoksa? Sürekli, ardı kesilmeyen (bende) dalgalar mı söz konusu olan, söz konusu olacak olan, söz konusu olması gereken? Belki. (Hayır, hayır.) Av mı? Yolculuk mu? Bir tren yolculuğu mu? (Hangisi?) Hayır. Belki hayır. Yoksa dönüş mü? Dönüşler mi? Evet. Hayır. Belki. Bilmiyorum. Bilmiyorum. Devam ediyorum. Bir kez daha söylüyorum: Konuşmak; başladığıma göre devam etmek. Bilmeden, ne anlattığımı bilmeden, bunu sormadan, üstünde durmadan, sözcüklerin gerisinde hiçbir şey aramadan, unutmadığım sözcüklerle, unutmadığım kişilerle (hayır kişilersiz), unutmadığım yerlerle (hayır yersiz), unutmadığım zamanlarla (hayır zamansız). Belleği fazla zorlamadan. Belleği, ah! Hiçbir zaman zorlamadığım belleği. Kendi haline bıraktığım belleği, hiçbir zaman uyandırmayacak olan (onu) sözcükleri bularak, bulmaya çalışarak, belki. Belki bu konuşmanın, bu konuşma isteğinin kaynağının nerde olduğunu araştırmadan, bundan böyle sormadan, yalnızca konuşarak, konuşarak yalnızca, yalnızca bunun gerçekliğine inanarak, yalnızca susmanın imkânsızlığına inanarak, yalnızca bu gereksinmeye; özellikle sessizliği bozmadan, bozmaya çalışmadan, bozmamak için elden geleni yaparak ve özellikle utanmadan ve yüreğin atışını artırmadan.
Davut'u hiçbir zaman tanımadım. Ne de Yusuf'u. Ne de Yusuf'un anasını. Her biri belleğimin birer yaratığı. Hiçbirini hiçbir zaman tanımadım. Hiçbirini hiçbir zaman unutmadım.

Dora'yı ansıyorum. Sıcak bir yaz günüydü. Evde yapayalnızdım. Gün gelmişti. Birden kapı aralanıp, bağırarak, yatağımın üstüne— Hayır, Dora'dan söz ediyorduk. Dora gelmişti. Sıcak bir yaz günüydü. Evde

yalnızdım. Odamda yalnızdım. Yataktaydım. Gündüzdü. Odama doğru ayaklarının ucuna basa basa ilerlemiş olmalıydı: ayak seslerini duymamıştım. Birden kapı açılıp: Oh, bağışla!
Neyi? Beni rahatsız etmiş olmasını mı? Yoksa yatakta çıplak —hemen hemen— görmüş olmasını mı?
Ben, onu birden eşiğin üstünde görüp, bir ağızda: Ne zaman geldin? Nasıl girdin? Kapı kilitli değil miydi?
O: Hava sıcaktı. Bunaldım. Sana gelmeyi düşündüm. Davut gitti. Birkaç gün... Sana gelmeyi, birlikte denize gireceğimizi düşündüm. Senin de yalnız olduğunu... Kapı açıktı. Seni şaşırtmak istedim. Bağışla! Yatakta olduğunu bilmiyordum. Bu saatte...
Aşağı yukarı bunlardı denen. Belki aynı sözcüklerle değil. Belki değil. Belki belleğimde kalan bu şimdi aktardığım, aktarmaya (anlatmaya) çalıştığım, belki unutuşta, belki anlam, hayır hiç şüphesiz bu değil.

Baştan:
Yağmurlu bir gündü. Yağmur yağmış, sonra hava açmıştı. Havadaki toprak kokusunu (pencereyi açar açmaz duymuştum) içime çekmiştim. Sonra giyinmiştim.
Dora, dışarda, balkondaydı. Bir türkü söylüyordu. *"Alişimin kaşları kara."* Dora, balkonda, uzaktaydı. Uzak, her şey ne kadar uzaktı. Hayır bu değil. Anlatacağım bu sıcak yaz günü değil. Hayır, Dora'nın gelişi değil. Gerçekte Dora değildi gelen. Hayır. Hiç kimse. Hiçbir şey. Bütün bunlar belleği çalıştırıyor. Bütün bunlar bana bir şeyi, her şeyi ansıtıyor. Ne? Bilmiyorum. Başım ağrıyor. Beynim. Kurşun. Ağır. Her şey ne kadar ağır. Yüreğimin çarpması ve...
Konuşmak da, konuşmak da (görüyorum), anlatmak da (görüyorum) umarsızlık.

Devam ediyorum (uzun bir duraksamadan sonra, bir uyarıcı aldıktan sonra, bir yatıştırıcı aldıktan sonra, barsakları boşalttıktan sonra, böbrekleri boşalttıktan sonra, perdeleri çektikten sonra, ışıkları söndürdükten sonra, yatağımın üstüne uzandıktan sonra) devam ediyorum:
"Ölümün önünde—
Sessizlik var. Yalnız
sessizlik var, evet. Başka hiçbir...

Peki sessizlikte?
Sessizlikte mi? Mırıldanma olabilir.
Benim yaptığım da bu."
Öyleyse mırıldan:
...Kapıyı kilitlemiştim: *Artık kimse giremez*. Perdeleri çekmiştim: *Artık kimse göremez*.
Sıcak bir yaz günüydü
yağmurun kokusunu içime çektikten sonra
balkondaydı, uzak
açtığım çukurlar
açtığım çukurlar evet kendimi gömmek için açtığım çukurlar evet içine hep başkalarını gömdüğüm çukurlar evet. Her çukurun kapanışında kendimden bir şeyler yitirdiğimi duyuyordum, evet. Her kürekle, evet. Her küreğin attığı toprakla, evet. Her kapanışla, evet. Her örtünüşle, evet. Her gün bir şeyler yitirdiğimi duyuyordum, evet.

Çukur beni içine almıyordu. Anlatacağım bu mu? Çukurlar mı–
Hayır, korktuğum (Korkuyorum. Korkuyorum. Anlatma! Devam etme! diye bağırmıştı).
Geceydi. Nasıl? Geceydi? Ha, evet, geceydi. Devam etmiştim (Bir kez başladım, bitireceğim.).
O (kimdi?): Anlatma. Yeter! Korkuyorum.
Ben: "Korkacak bir şey yok. Böyleydi. Olanlar. Ben hiç bir şey eklemiyorum."
O: "Yeter! Yalvarırım..." Susmuştu. Aralık kapıdan ayaklarının ucuna basarak girmişti odaya. Kapının aralığından bana bakan, odaya girmeye cesaret edemeyen kediyi görmüştü. Kedi ihtiyar, kısır, kocaman. Miyavlamasını bile unutmuş olan kocamış sarman.
Onu da gömdük. Sarman'ı da gömdü. Açtığım çukura. Elleriyle. Bütün çukur. Bütün gömüt. Bütün gömütlük.
Her yan. Islak toprağın üstünde ayak izleri. (***Hüvelbaki.*** Geriden kalan bir o. Yaşayacak olan bir o.) Gömülenlerden hiçbir iz yok bellektekileri saymazsak.
Yağmur, sıcağı yok etmek için boşanıyor gibiydi. Geceydi. Hayır, gündüzdü. Bir hafta boyunca bu yağmuru beklemiştim. Yağmur boşandığında deniz kıyısındaydık. Deniz çalkalanmaya başlamıştı. Kayıktaydık. Deniz kıyısını zor bulmuştum. Kayığı kumluğa güçlükle çekmiştim. İlkin şimşekler çakmış. sonra gök gürlemişti. Yüzüyorduk.

Çırılçıplaktık. Kıyıda bizden başka kimse yoktu.
O: Üşüyorum.
Ben: Sen istedin.
Günbatımına değin orda kalmıştık.
Gün batarken ben: Batıyor işte, en sonunda batıyor.
Sonra yeniden, sağanak, bir anda. Odadaydık. Orda konuşmaya başlamıştık. O üşümüş, üstüne benim kazaklarımdan birini almıştı.
Bana: N'olur artık sus! Yeter! Hiçbir şey söyleme! Devam etme! Korkuyorum. Üşüyorum. Yalvarırım.
Ben: Sen kendin istedin.
Gece boyunca süren konuşma. Dora ağlamıştı. Kedi (Sarman) iri ve yağlı ve kısır, bacaklarının (Dora'nın) arasında. O ağlamıştı. Gece boyunca. Ben konuşurken. Susmamıştım. Sarman, iri ve kıllı ve çıplak bacaklarının arasında, uyurken.

İşte bir süre sustum. (İşte yeniden başladım. Neler anlatıyordum. Gün'ün gelişini mi? Hayır. Neler uyduruyordum? Neler söylüyorum? Sayıklar gibi mi? Hayır. Niçin? Hiçbir zaman susamayacak mıyım? Hayır. Belki.
"Konuşma!
Yeniden söyleme.
Hiç kimseye. Kendine. Hiç.
Peki susmak?
Düşünme bile."

Düşünme.
Ne diyordum? Ne anlatıyordum? Niçin başlamıştım? Nerden başlamıştım? Ordan. Şunun için. Sessizliği bozmak için. Sanki. İşte bozuldu. Hemen hemen.

Şimdi?
Şimdi devam mı? Hayır, hayır. Merdiven mi? Hangi merdiven?. Yok. Hiçbir zaman merdiven. Hiçbir zaman dedim, evet. Niçin konuşacağım öyleyse? Kimin için? Nasıl? Nerde? Karşı kıyıda mı? Ben mi? Hayır, duymuyorum. Artık kendi sesimi de duymuyorum. Duymadığıma göre susmak. Hayır. Artık susmak yok. Artık konuşmak yok. Artık anlatmak yok. Artık ağzını açmak artık

KENDİSİ

...Yattığı yerden doğruluyor. Gözlerini ovuşturuyor. Yatağın kenarına oturmuş, başı ellerinin arasında. Hemen hemen kımıltısız. Sonra yavaşça doğruluyor. Kalkıyor. Masaya, bize (pencereye doğru) yürüyor. Pencereyi açıyor, dışarı bakıyor. Geriniyor. Ağzını şaplatıyor. Pencereyi kapıyor. Kapıya dönüyor. Yürüyor. Kapıyı açıyor. Çıkıyor. Bir süre sonra geri dönüyor. Saçları ıslak. Kapının yanındaki havluyu alıyor. Yüzünü ve saçlarını siliyor. Havlu elinde, yeniden pencereye doğru yürüyor. Elini, kazağının altından karnına sokuyor, kaşıyor karnını. Masanın üstünden bir şey alıyor (bir kalem? bir anahtar? bir pipo?), bakıyor (kısa bir duraksama anı), sonra geri bırakıyor. Odanın ortasına doğru yürüyor; eğiliyor, küçük bir ispirto ocağını yakıyor, üstüne çaydanlığı koyuyor. Doğruluyor. Odanın ortasında, ne yapacağını bilmeden duruyor. Sonra yeniden pencereye doğru geliyor. Pencerenin önünde (pencereyi açmadan) duruyor. Dışarıya bakıyor. Dışarıya, nereye? Ağaçlara mı? Gökyüzüne mi? Sokaktan geçenlere mi? (Sokaktan geçen hiç kimse yok.) Ezan okunuyor. Hayır selâ veriliyor. Sıkıntıyla yüzünü buruşturuyor. Bir şeyler mırıldanır gibi oynuyor dudakları. Ama sesi duyulmuyor. Masanın üstünden bir kâğıt alıp okuyor, ilgisiz, buruşturup yere atıyor. Odanın ortasına doğru gidiyor, ayakta öylece duruyor. Bir süre. Sonra eğiliyor. Yere attığı kâğıdı alıyor. Açıyor. Düzeltiyor. Yeniden okumaya koyuluyor. Okurken eli saçlarının arasında. Yeniden buruşturup atıyor kâğıdı. Kapıya doğru yürüyor. Yatağın üstündeki aynada kendine bakıyor. Yüzüne. Yatağın üstüne çıkıyor, dişlerine bakıyor, gözlerini ovuşturup, gözlerine bakıyor. Dönüyor. Pencerenin önüne geri geliyor. Dışarıya bakıyor. Dönüyor. Pencerenin kenarındaki masanın üstündeki tuvalet çantasından küçük bir makas çıkarıyor. Yatağa doğru yürüyor, yatağın üstüne çıkıyor. Aynada kendine bakıyor (sağ elinde küçük makas). Burnunun deliklerini açıyor, başını hafifçe geriye kanırıp, burun deliklerinden içerisini inceliyor. Kalkıyor. Makası yatağın üstüne

atıyor. Odanın ortasına geliyor. Eğiliyor. İspirto ocağının üstündeki çaydanlığın içine çay atıyor. Çaydanlığı yeniden yerine koyuyor. Yatağa, aynanın önüne dönüyor. Aynayı asılı olduğu yerden alıyor. Makası da bıraktığı yerden. Elinde ayna, pencereye doğru geliyor. Masanın üstüne yerleştiriyor aynayı. Yeniden, bir elinde makas (sağ elinde), burun deliklerini inceliyor. Burun deliklerinden çıkan kılları kesiyor. İlkin sağ, sonra sol delik. Makası silip, aldığı yere koyuyor. Sonra aynayı eski yerine asıyor. Kapının sağ yanındaki lavaboda (lavabonun üstünde de küçük bir ayna var, ama orası karanlık) burnunu yıkıyor. Dönüyor. Havluyu alıyor. Burnunu siliyor. Dönüyor. Odanın ortasına değin yürüyor. Bir an duruyor. Sonra elinde havlu, eğilip ocağın üstündeki çaydanlığı kaldırıyor. Masaya dönüyor. Masanın üstündeki çay bardağını dolduruyor. Çaydanlığı da masanın üstünde bırakıyor, dönüp, bir kap alıyor (bakraç türünden bir şey), lavaboya gidip içini su ile dolduruyor, sonra getirip ocağın üstüne onu koyuyor. Doğruluyor, masaya dönüyor. Çaya bir şeker atıyor, karıştırıyor, içmeye başlıyor. İki yudum. Bardağı bırakıyor. Pencereye doğru yaklaşıyor. Dışarıya bakıyor. Dışarıdan şimdi bir adam geçiyor. Sırtında bir kazma var. Başında bir kasket. Doğruluyor ve adamın yürüyüşünü izliyor. Adam gözden yitene değin bakıyor. Sonra dönüyor. Çay bardağını alıyor. Yudumluyor. İki yudum. Çay bardağı elinde odanın içinde dolaşıyor. Sonra pencereye dönüyor. Çay bardağını masanın üstüne bırakıyor. Bir iskemle çekiyor. Pencereye doğru çeviriyor iskemleyi. Oturuyor. Sol elinde çay bardağı. Dipliyor. Boş bardağı (dibinde biraz şeker ve çay artıkları) masanın üstüne bırakıyor. Masanın üstündeki kâğıtları karıştırıyor. Daktilo ile yazılmış bir tanesini çekiyor, okumaya başlıyor. Bir an. Sonra gelişigüzel masanın üstüne atıyor. Bir cigara yakıyor. Pencereden dışarıya bakıyor. Oturduğu yerden çaydanlığa uzanmak istiyor. Başaramıyor. Kalkmıyor. Pencereye dönüyor. Sokaktan bir çocuk geçiyor. Onun ardından bakıyor. Bir süre. Çocuk gözden yitene değin ardından bakıyor. Sonra kalkıyor. Lavaboya gidiyor. Yüzünü yıkıyor. Lavabonun aynasında yüzünü inceliyor. Yüzünü kurulamadan dönüyor. Masanın üstündeki çaydanlığı alıyor, bardağı dolduruyor. Dışarıya bakıyor. Sokaktan geçen hiç kimse yok. Masanın üstünde bir şeyler arıyor. Bulamıyor. Kalkıyor, ceplerini

karıştırıyor, bulamıyor. Lavaboya değin gidiyor, oraya bakıyor, aradığını bulamamış, geri dönüyor, pencerenin önüne bakıyor; bırakmış olduğu cigara. Sönmüş. Alıyor. Çekiyor. Sönmüş. Masanın üstündeki cam tablada eziyor. Çay bardağını alıyor, dipliyor. Yeniden masanın üstündeki kâğıtları karıştırıyor. Bırakıyor. Odanın ortasına dönüyor. Eğiliyor. İspirto ocağının üstündeki tası alıyor. Masanın boş bir köşesine koyuyor. Ocağı söndürüyor. Yatağa doğru gidiyor. Üstündeki kazağı çıkarıyor. Fanilasını çıkarıyor. Sonra pantolonunu, donunu ve çoraplarını çıkarıyor. Kıllı bir beden. Özellikle göğüsleri, omuzları ve bacakları. Küçük bir havlu alıyor yatağın altından, sonra lavaboya gidip bir sabun. Dönüyor. Masanın başında, havluyu sabunlayıp, ilkin boynunu, sonra kollarını, koltuk altlarını, göğsünü, sonra her yanını siliyor. Lavaboya gidip, sabunu aldığı yere bırakıyor, küçük havluyu da sıktıktan sonra, lavabonun kenarına asıyor. Sonra yatağına dönüyor, ayakucunda asılı duran havluyu alıp siliniyor. Fanilasını giyiyor silindikten sonra, sonra donunu, sonra kazağını; çoraplarını ve pantolonunu giymiyor.
Sırtüstü uzanıyor yatağa. Gözlerini kapıyor. Gözlerini açıyor. Yana dönüyor. Yeniden sırtüstü. Sol elini bacaklarının arasına sokuyor. Kımıldıyor. Uzun bir süre. Sonra kalkıyor. Pantolonunu alıyor, giyiyor. Çoraplarını alıyor, giyiyor. Masaya doğru geliyor. Tası alıp lavaboya döküyor, sonra yatağın altına koyuyor. Masaya dönüyor. Kâğıtları karıştırıyor. Bırakıyor. Pencereye dönüyor. Dışarıya bakıyor. Bir süre. Sokaktan bir kadın geçiyor. Perdeleri kapıyor. İskemleyi çeviriyor. Masanın başına oturuyor. Temiz bir deste kâğıt çekiyor önüne. Önüne, duvara dikiyor bakışlarını. Tam önünde, duvara iğnelenmiş bir fotoğraf var. Bir kadın ya da bir çocuk fotoğrafı. Oldukça karanlık. Masanın üstündeki lâmbayı yakıyor. Yazmaya başlıyor:

"Bir gün sona erecek bütün bunların hepsi. Bir gün. Hepsi. Ses sona erecek. Tükenecek senin sesin. Beni izleyemeyecek. Mırıldanmalar. Kımıldanmalar. Bir gün hepsi. Gece ya da gündüz. Bir gün. Nerde? Ne zaman? Nasıl? Bir gün bitmişti. Bir gün, gene bitecek. Şimdilik devam ediyor. Şimdilik geliyor. Sonra gidecek. Yolda,

yürüyor. Sonra duracak. Yataktayken geliyor, yatarken, uyurken, yarı-uyanıkken, yarı-uyurken, yaparken, kalkarken, inerken, gelirken. Bir gün bitecek. Kımıldanmalar. Ses. Sessizlik –
Gidiyorlar, gelecekler. İhtiyar, yorgun, sessiz bana anlatarak. Geliyorlar. Şimdiden. Kımıldanarak, mırıldanarak. Takazada bulunmadan –
Yaşıyor. Yaşıyorlar. Gidiyorlar. Ahlayıp oflayarak, araları açık, takazasız. Diyecekler: Bir gün bitecek ve gidecekler ve gelecekler ve bitecekler, diyerek: Artık tamam, artık devam edecek –
Yarı-ölü, kımıltısız, hemen hemen, bağırışsız, hemen hemen. Toprak, diyecekler, örtmüyor o –
Kalacaklar. Kalacaklar. Burda. Ayaklarımın dibinde. Sessiz. Bana anlatarak –
Bir gün bitecek. Tüm bunlar. Her biri. Bir silah sesiyle (gibi/sanki). Her biri mi? Hiçbir zaman gerçekleşmeyecek sandığın o –
Zeytinliklerin altında bir gün, güneş, yeryüzüne, olduğun yere, dikey inerken. Akbabaların kanat çırpışlarının gölgesi üstüne düşerken senin. Leş kokuyor. Su akıyor –
Deniz denizi siliyor. İnsan insanı. Böyle bu. İnsan insanı silemeyecek (yorgunluk? bıkkınlık?). Böyle bu. İşte o zaman... İşte o gün bitecek. Ve başka bir şey – ne, adlandıramıyor şu anda. Sona erecek. Bir gün. Tümü. Bir yaz günü. Güzelim bir yaz günü..."

YAŞAYAN

Garip bir ses bu (çayı ağzına götürürkenki) dudaklarına değer değmez bardak (elinde titreyen).
Ve dudakların bardağa değip soluğun (yudumun) derin içe çekilişininki.
Tüm bakış bardakta idi. Şimdi boşalmış (olan) bardakta.
Büyük bir güçlükle kalkıyor sandalyesinden. Masaya değin sarsılarak yürüyor: Bu yerinden kalkmayan leş. "Sürükle, sürükle pörsümüş eti!"
Gece. Bu karanlık nerden geliyor. Hiç. Gece. Eski gece.
Bu çaydanlık nerden geliyor. Eski evden. Kararmış gümüş, kara saplı — belki kemik.
Yarı yarıya doldurduğu bardağı dudağına götürürkenki ses, daha çaydan içmeden (yudumlamadan), dudaklarına (bile) değmeden. Açık çay. Ve ılık. İçinde gelişigüzel kesilmiş iri bir limon parçası.
Gece midir? Çoktan. Çökmüş müdür? Çünkü hiçbir ev ayrıntılarıyla seçilemiyor mudur? Çünkü pencereden dışarı baktığımda böyle pencerenin önüne oturup karşıdaki iki yanında hiçbir şeyin olmadığı, daha doğrusu, iki boş, önüne ve yanına duvar çekilmiş arsanın olduğu eve bakıyorum. Sabahtan akşama değin. Tekerlekli sandalyemde. Bu iki katlı eve. Kapısı hiçbir zaman açılmayan. Çoktan boşaltılmış (belki Belediyece, çökmek tehlikesiyle karşı karşıya kalındığı için) ama yıkılıp yerine bir yenisi de yapılmamış, camları tozlu, kapısı mühürlü bu eve.
Belleğimi zorlayıp, Ben burdan ayrılmadan, yani küçükken burda oturanlar kimdi? diye soruyorum. Ama cevap yok. Benim yaşımda bir çocukları var mıydı? Benimle oynamış? Beniınle oynamış ve benim gibi (iğrenç) geri dönmemiş? Mühürleri söküp (ne olursa olsun) bu tozlu eve yerleşmemiş (benim yaptığım gibi)? Bilmiyorum.
Ansımıyorum. Bu konudaki tüm çabam bir başarısızlıkla sonuçlanıyor.
Karanlıkta sonuçlanıyor.
Karanlığında belleğin
Şüphesiz yoktu böyle bir çocuk. Bu ev belki her zaman böyle boştu.

Ansımıyorum. Olabilir mi? Çocuk çekip gitmemiş ya da çekip gitmiş, anasının babasının öldüğünü öğrendiğinde bile geri dönmemiş, hiç geri dönmemiş. Olabilir miydi? Ve böylece boş ev— benim gibi.

Bütün evler boş. Garip: bütün evler boş. Ya da yıkılmış. Bir ben burda yaşayan. Bu kentin bu boş köşesinde. Bir ben. Ne zamandan beri? Bilmiyorum. Bir ben eve— evine dönmüş olan. Bir ben tekerlekli sandalyesinin üstünde, gündoğumundan günbatımına değin böyle penceresinin önünde o hiçbir şeylerin geçmediği sokağa, karşısındaki kapısı mühürlü, pencereleri tozlu, örümcek ağlarıyla kaplı eve bakan.
Bakan tozlu bir yaz güneşinin aydınlattığı, boş bırakılmış evlere bu hiçbir canlının geçmediği (Bir insan? Bir hayvan? Hiçbir şey.) bu yollara, bu arsalara. Pencerenin önünde. İşte. Gene. Perdesiz pencere. Gereksiz. Kim görecek? Neyi? Hiçbir ışık yok. Ne burda. Ne başka bir yerde. Hiçbir yerde. Hiçbir canlı. Hiçbir soluk. Hiçbir devinim. Hiçbir in.

Ne zaman battı güneş? Burda uyuyakalmışım. Uyuyor muydum? Ne kadar? Gece çöktüğüne göre? Ama çaydanlık. Bak daha soğumamış. Daha ılık. Ayasında elimin. Demek...? Anlamıyorum, ne gece! Anlamıyorum, ne gündüz! Ne ayrım? Ne ayırım?
Elindeki bardağı, son yudumunu (ılık) aldıktan sonra masanın üstüne bıraktıktan sonra kalkıp oda kapısına doğru yürüdükten sonra ve kapıyı açtıktan dar geçidi (karanlık) geçtikten sonra "kenefe" doğru yürüyor.
Girdikten sonra ayakta daha çömelmeden pantolonunu çözdükten sonra geniş pantolon düştükten sonra ve eğildikten; birden kapının zili. Şaşkın. Ne yapacağını bilemeyen ve böyle hei şey durmuşken birdenbire bu...? Her şey durmuşken evet.
Kim? Ah! Bu zili de sökemedim. Söktüremedim (diye düşündükten sonra — ya da yüksek sesle kendi kendiyle konuştuktan?) Kim? Kim ola? (Ayağa kalkmak, pantolonunu çekmek, iliklemek istiyor. Ayağa kalkıp pantolonunu çekmeden): Ah! Yıkamayı da unuttum. (Sonra): Zil yeniden çalıyor mu? (Bir an. Yeniden çömeldikten sonra. Dinliyor. Dinledikten sonra: kesin sessizlik. Uzayan. Soluk bile

almıyor sanki. Sonra bir daha. Kesik bir vuruş zile. Zil. Sonra. Bir daha. Kesik.) Ve kim? (Kıçını yıkadıktan sonra, doğrulup pantolonunu bağladıktan önünü ilikledikten sonra): Şimdi çıkarsam ayak sesimden...? (Duralıyor. Dinliyor.) Zil. Bir kez daha? Hayır. İş işten geçti. Ya da tehlikeyi atlattı. Yeniden dinliyor sessizliği. Belki ayak seslerini? Hayır, hiçbir şey. En küçük bir gürültü bile. Bir kanat çırpışı bile. Ayakta dermansız. Çıkıyor "kenef"ten". Karanlık. Elektrik düğmesini arıyor. *Işık ışık bu geçitte...* Yok. Duvara değen, aranan parmakları. Yavaş yavaş sürüklenerek (sanki) kendinden başkasının duymayacağı bir sessizlik içinde oda kapısına doğru yaklaşıyor. Odadan sızan (yarı açık kapıdan) ışıkta bir kez daha arıyor düğmeyi: çevirince geçitte ışıklanacağını sandığı. Buldu. Çevirdi. Işık yok. Bir daha. Yanmış olmalı ampul. Bir daha. Sarı bir ışıkla aydınlandı geçit. Odayla "kenef" arasındaki geçit. Başını kaldırıyor. Tavanda bir kafes. Bakındı! Bunun içinde bir kuş olacaktı. Bir kanarya.
Bir sarı ka. Ölmüş olmalı. Buralarda bir yerde belki bir kanca? Ama kanca yok. Kanca mutfağın kapısının gerisinde. Yıllardır. Uzun bir değneğin ucundaki kanca. Paslanmış. Babam. Ansıdı. Gitti, kapının gerisindeki kancayı karanlıkta el yordamıyla buldu. Yeniden geçitte. Kafesin tellerine geçiriyor kancayı. Güçlükle. Kafes elinde şimdi. Kancayı bırakıyor. Odaya (elinde kafes) dönüyor. Masanın üstüne koydu (işte) kafesi. Ne var boş kafese bakmak—? Işığı söndürmeyi unuttum. Yürüyor. Dermansız bacaklar. Ne uzun yolculuk. Üst üste dinlenmeden iki kez. Çevirdi düğmeyi. Bir an elini duvara dayayıp durdu. Yarı açık oda kapısından düşen ışık karanlık geçitte— pantolonunun kıvrımları üstünde ve. Ne güçsüzlük! Kesik kesik soluyor. Başı dönüyor ve. Odaya dönecek gücü. Tekerlekli sandalye. Niçin kullanmama? Niçin? Adam olacağım yok. Bu yaştan sonra mı? Haa kafes. Nerde bıraktım? Zil. Kim çaldı zili? Hangisini ansımak? Hangisini? Büyük yorgunluk. Hangi biriyle? Büyük yorgunluk adımlarıyla dönüyor odaya. Masanın başında. Kafesin önünde (işte). Bir kanarya ölüsü. Sarı ölü. Kurumuş. Nicedir. Nicedir unutuşta. Unutuşla. Artık kokmayan. Görmüyor kafesi. İçindekileri seçmiyor. Ne kir! Ne toz! demiyor. Belki birkaç sarı tüy. Ve ince kemikler. İskelet. Bir çinko suluk. Kurumuş. Kurumuş bir çinko suluk olmalı ve kurtlanmış ya da içleri çoktan boşalmış kendinin yaptığı kurtlar

tarafından kemirilmiş ve kurtlar ölmüş ve kurtlar da ölmüş.
Şimdi birkaç çöp belki, birkaç çöp belki kuşyemlerinden arta kalan. Ve kanaryadan tabii ki. Sesi artık yok. Ölü sesi. Leş. Leş bile değil sarı sarı kanaryam. Artık kokmuyor. Ama nasıl diyebilirim benim burnum. Kim unuttu? Hiçbir canlı. Hiçbir kuruntu.
Acı çekti mi?
Pisliklerin üstünde. Hiç kimse temizlememiş altlığı, yuvarlak, kurumuş, ak-yeşil pisliğin üstünde çırpınmış olmalı.
Görür gibiyim.
Ölü. Ölürken acı çekti mi? Öttü mü? Son bir ötüş. Burda olmak isterdim. Onu dinlemek.
Kapıyı çalan kimdi? Yoksa bana mı öyle geldi? Ama iki kez -- değil mi? Üst üste.
Zili söktürmeli. Ama kime? Hep yabancılar. Hiç kimseye inan.
Garip, bir ayak sesi bile duymadım.
Kimim var beni arayacak? Zili söktürmeli.
Zil. Kim yaptırmış bunu? Ben çocukken, yani daha gitmeden kapının üstünde bir tokmak vardı. Demir bir el. Kıvrık demir bir el. Karaya çalık. Demir çelik. Kapının tam ortasında. Vurulduğunda: Tak! Tak! ya da Tok! Tok! Şimdi zırrrrrrrrrrrrr!!! Ayak sesi bile duymadım. Sökmek. Beni. Ama kim olabilir? Hayır.
Koltukta şimdi. Yeniden: Saat kaç? Bir yerde hep saat evet çan bir kilisenin çanı ama nerde? Nerdeydi? Hah, tamam buldum. Evet, burda o yok. Ne kilise. Ne bir kule. Ne bir saat çanı. Ne bir saat. Hiçbir şey. Gündoğumu, günbatımı yalnızca bu. Koltuktan kalkıp tekerlekli sandalyesine doğru gidişi: Bunu da iyi ki buldum.
Tekerlekleri paslanmış, yağlamak gerek, ama işimi görüyor.
Kimindi? Babamın? Anamın? Halamın? Yoksa. Belki. Neyse.
Unuttum. İyi ki. İyi ki bırakılmış. Yoksa ayaklarımın üstünde bütün gün evin içinde ordan oraya... Ah! ne pislik!
Dışarısı karanlık (değil mi?). Hiçbir şey görülmüyor (değil mi?). Hiçbir canlı. Bir uluma yalnız gecenin içinde.
Yatağa doğru gıcırtıyla dönen tekerlek. Uyku? Uyku yok. Uyku (ancak) sabaha doğru. Belki. Kim bilir. Hep böyleydi. Karşıki ev. Onu da yıkacaklar. Onu da. Biliyorum. Ansıyorum. Onu da yıkarlarsa...

Kimi geceler pencerenin önünde tekerlekli sandalyesine oturmuş uyuyakaldığında bu evin çöktüğünü görüyor düşünde. Çöktüğünü ve o sandalyesinde daha uyanamadan uyanınca evi çökerken görerek ve kaçamadan öylece olduğu yerden pencerenin önünde çöken ev onun üstüne doğru yıkılırken.

Ağırlaşan gözkapakları. Hemen hemen kirpik yok. Dudakları gibi. Dudaklarının (iki soluk çizgi) olmayışı gibi. Yitmiş, çekilmiş deri. Buruşmuş et. Ellerin ve yüzün çekilmiş derisi. Ve yüzün evet. Saçsız kafa. Hemen hemen. Aklık yanlarda. Ve ensede, kıvrık, uzun, kirli. Kıvrık, uzun, kirli bir uykuda. Nasıl isterseniz. Uykuda: serin, karanlık. Yıllar yılı süren güvenliliği. Kirli defter— artık ele alınmaması gereken.
Ne soluyuş! Ne yorgunluk! Ne düş/düşüş!
Gene
toz toprak içinde çöküyor işte karşıki ev. Ama bu kez bir iki adam var mavi tulumlu, başlarında kasket. Yıkıcılar olmalılar Belediyece gönderilen. İkisi evin önünde, birbirilerine yaslanmış evin (daha çok damın) çöküşüne bakıyorlar. Çıkarılmamış, çerçeveler alınmamış, ne de kapılarla sağlam kiremitler. Şüphesiz bunlardan hiçbirine ihtiyaçları yok. Bu eski kapılara, camlara, çerçevelere, kiremitlere ihtiyaçları olmayacak yeni yapacakları yapıda şüphesiz. Şüphesiz tahta bile kullanmayacaklar. Böyle iki katlı bir ev olmayacak ne de karanlık. Demirle çelikle yapacaklar ve betonla — beş altı yedi on on-yedi katlı (belki) bir yapı olacak (belki) bir gökdelen. Böylece evimin karşısında bir gökdelen içinde insanların cıvıldaştığı. Böylece göğü bile göremeyeceğim. Bu perdesiz penceremin önüne oturduğumda bakmak için— ama o zaman bir perde almak gerekecek, ya da gazete kâğıtlarını yapıştırmak, yapıştırmak üst üste ve gizlenmek, gün gece ayrımını da yitirmiş gizlenmek büsbütün büsbütün.
İşte çöken evin yıkıntıları arasından fareler çıkıyor ve kaçışıyorlar. Mavi tulumlu yıkıcılar gülüyorlar. Dam tümüyle (büyük bir gürültüyle, duydunuz mu?) çöktü. Aaa! Kapı açıldı. İçerden bir, iki, üç, üç kişi çıktı. Onlar da fareler gibi kaçışıyor. Yıkıcılar onların da ardından bakıp gülüşüyorlar. Çıkanların ikisi kadın biri erkekti.

Demek bu evde de insanlar... İşte bir *insan* daha çıkıyor, elinde bir çanta, başında bir melon şapka, iki büklüm, çevresine bakmadan ve topallayarak, bir elinde de şemsiyesi. Birden geri döndü. Çökmekte olan eve daldı. Bağırmak istedim. Bağırmak: *Hey görrrrr ev çökeee*... Bağıramadım. Yıkıcılar gülüyorlardı. Kim bilir belki önemli bir şeydi unuttuğu? Belki önemli bir kişiydi unuttuğu. Belki. Kim bilir? Derken çıktı. Çıkar çıkmaz da başını kaldırıp göğe baktı. O an gördüm. Bu Kafka'nın soyundan biriydi.
Kaçışan ada(ı)mlar. Temellerin sarsılışı. Salih! Evin tümden çöküşü. Korku verici umutsuz haykırışlar.

Kendimden geçmişim.
Belki bir gün yıkıcılara benim içinde olduğum evi yıkmalarını da buyuracaklar. Böylesi bir akşamüstü gelip, ben içerdeyken yıkacaklar. İlkin damı çökecek. Sonra... Burda da bir gökdelen. Kim bilir? Niçin olmasın? İlkin damı çökecek. Bağıramayacağım bile. Kaçmayacağım bile. Nereye gidebilirim? Artık. Bile. Nasıl?

Kendine gelir gibi oldu. Gözlerini açtı.
Büyük sarsıntı.
Kendine gelirken duyduğu gecenin içinden gelen ve bitmek bilmeyen uluma.

BAKIŞ

Üç adam. Ayakta üç adam. Görülen (büyük plan) yalnız ayakları, daha doğrusu belden aşağılarıdır. Kımıldamamaktalar. Sarsılmamaktalar (ayaklar). Titrememekteler (ayaklar). Ayakların arasından, yerde toprağa karışmış, çöplere bulaşmış bir insanın küçük, belli belirsiz devinimlerini görmekteyiz. Yaralı? Can çekişmekte? Başında bekleyenlere yalvarmada? Başında bekleyenler onu bu duruma getirenler: — yaralayanlar? öldürenler? — mi? Yoksa onu can çekişirken görüp yardımına koşup, hiçbir şey yapamayacaklarına akılları kestikleri için orda duranlar, onun — yerde çöplere bulanmış debelenmekte olanın— "son anının" gelmesini bekleyenler mi? Belki yüreğinin duruşuyla, daha soğumasını beklemeden bedenini alıp götürecekler. Onu bir yere götürmek için mi gelmişler?
Bir an, altı bacaktan, sağ uçtaki ikisinin kımıldadığı, sonra büküldüğü görülür. Eğilen bir insanın devinimi. Yerdekinin ölüp ölmediğine mi bakıyor? (Yerdekinin nicedir hiçbir devinimde bulunmadığı göze çarpmaktadır.) Eğilen adamın sırtını görmekteyiz. Başında bir şapka var. Sırtında bir yelek. Koyu renk. Belki siyah. Güçlükle doğrulur. Ama doğrulmadan önce yelek cebinden bir şey çıkarmıştır. Bir devinimde bulunur, sağ elin kasılması, tüm bedenin gerilmesi gibi bir devinim. Bunun hemen ardından, yerde nicedir devinimsiz olan debelenmeye başlar. Yerdekinin birden bu umulmadık tepkisi (tepkisi?), bacaklarıyla toprağı deşmek, bir çukur açmak içinmişçesine debelenmesi (kısacası tıpkı ölmekte olan bir tavuğun debelenmesini andıran bir debelenme), çevresindekilere şaşkınlık vermiş midir? Hiçbir belirtisi yoktur bunun. Yalnız bir süre sonra, ayaktakilerin birbirlerine yaklaşan bacakları görülür. Bu üç kişinin sanki gizli bir konuşma yapmak için birbirine yaklaşmış oldukları sezilir. Hiç şüphesiz (eğer konuşuyorlarsa) yavaş sesle konuşuyorlar. Yerde yatanın duymasından mı çekiniyorlar? Yoksa çevrede, bizim bakış alanımızın dışında kalan başkaları mı var?
Birden bir at kişnemesi duyulur. Birbirine yaklaşmış olan bacaklar

uzaklaşırlar. Dördü (yani iki adam) yiterler. Uzaklaşırken sağdakinin, yani az önce ortada olanın topallamakta olduğu görülür. Yeniden bir at kişnemesi duyulur. Kişneyen ata, (ya da atlara) doğru mu gitmekteler? Bu bacakların uzaklaşmasıyla bakış alanımız genişlemiştir. Az önce onların görmemize engel oldukları görünümü görmekteyiz şimdi: Ağaçsız bir ova. Çorak. Uzakta bir tepe. Bunların dışında yerde yatan adamı da daha iyi görmemiz mümkün olmuştur. Yaşlı bir adamdır bu. Kan içindedir. Şimdi devinimsiz (ama kesik kesik soluduğu belli). Hemen hemen bir dakikadan beri başında (hayır hayır, hemen hemen ayakucunda) bekleyen, öbürleriyle birlikte gitmeyen, az önce yerde yatanın üstüne eğilmiş olan yelekli adamdır.
Bakışlarımızı daha uzaklara doğru çevirdiğimizde yerde yatanın az ötesinde bodur bir ağaç olduğunu görmekteyiz. Yapraklarından ne ağacı olduğunun çıkarılması güç bir ağaç. Hiç şüphesiz bir bozkır ağacı. Ağacın dibinde ne zaman söndüğü bilinmeyen (hiç değilse böyle uzaktan) bir ateş artığı; küller ve sönmüş odun parçaları vardır.
Bakışımızı az yukarı kaldırdığımızda, tepenin olduğu yerden (ufuk çizgisi diyebiliriz buna) başlayan büyük, geniş, bulutsuz bir gökyüzü görebiliriz. Açık mavi, hemen hemen ak: korkunç bir sıcağın belirtisi. Vakit tam öğlen ya da öğleni çok az geçmiş olmalı. En küçük bir rüzgârın estiğine değgin hiçbir belirti yok.
Birden nal sesleri duyulur: tırısa kalkmış iki atın (ya da daha fazla). Yerde yatan artık hiç debelenmemektedir. Belki solumamaktadır bile. Ayakucundaki adam yeniden eğilir. Bu kez, yandan görebiliyoruz onu. Birkaç günlük sakalı var. Orta yaşlı. Saçları (terini silmek için şapkasını çıkardı) tepede yok denecek kadar az ve kır. Pantolonunun cebinden çıkardığı mendille alnını, sonra boynunu (ensesine doğru) siliyor. Mendili sol eline aldı. Şimdi sağ elini, yerdekinin tozlu, toprağa karışmış yüzüne doğru götürüyor. Daha doğrusu gözlerine. İki gözkapağını da ayrı ayrı aralayıp baktı. Bunu yaparken başını arkadan görüyoruz. Yüzünde ne çeşit bir duygunun belirtisi var? Acıma? Kurtulmuş olma? Öç almış olmanın rahatlığı? Yavaşça (yorgun) doğruldu. Şapkasını başına koydu. Ağaca yaslandı. Bir an. Kısa bir an. Sonra gene o yorgun adımlarla görüş alanımızın dışına çıktı.
Şimdi görülen yalnız ortada toprağa gömülü, artık devinimsiz olan adam (ölü?) ve soldaki bodur ağaç ve ufuktaki kel tepe ve onunla birlikte başlayan bulutsuz bir gökyüzüdür. Duyulansa hiçbir şey.

BİR DELİKTEN

Zaman. Zaman. Zaman. Dönüp dolaşılıp gelinen. Mezar. Mezar gibi. Zaman. Zaman gibi. Bunun içinde boğulmuş olmak. (Nasıl somutlamak tüm bunları?)
Uzundu. Döşemenin üstünde. Sırtüstü uzanmış. Çocuk gözünü kapının deliğine dayamış. Kapının deliğinden adamın (döşemenin üstüne sırtüstü uzanmış olan) yüzü, kapalı gözleri görünüyor. Bir de (hep) soluduğu. Gözünü deliğe uydurmuş olan çocuğun soluğu da kesik kesik. Olağanüstü bir şey bekliyor. Birden parmaklarını ağzına götürüyor, parmaklarını ısırıyor ---gözünü kapının deliğinden ayırdıktan sonra— ve elini kapının tokmağından çekip merdivenlerden aşağı doğru koşuyor.
Gözümüzü aynı kapının aynı deliğine götürdüğümüzde adamı aynı durumda buluyoruz. Uyuyor mu? Belli değil. Başı kusmuk birikintisiyle kaplıdır. Gözleri kapalı. Doğrulmak istiyor ama başaramıyor bunu. Bir süre devinimsiz kalıyor. Sonra başı sola kayıyor
(doğrulmak isteyip bunu başaramadıktan sonra) ve yeniden kusmaya başlıyor. Bir kez yere. Sırtında bir fanila var. Kirden hemen hemen kül rengi.
Şimdi olduğumuz yerden (kapının deliğinden) adamı yarı beline değin görebiliyoruz. Eliyle (gözlerini araladıktan sonra, ışıksız gözlerini) sanki anahtar deliğindeki gözümüzü görmüş gibi işaret ediyor. (Yardıma mı çağırıyor? Yoksa defolup gitmemizi mi istiyor?) Sonra eli yorgun yana düşüyor. Sonra başı. Yeniden kusuyor düşerken. Sonra yeniden kusmuklarının üstüne koyuyor başını. Gözleri çoktan kapanmış. Gözkapaklarını açmak için büyük bir güce ihtiyacı olduğu söylenebilir. Ama bu yoldaki tüm çabası başarısızlıkla sonuçlanıyor. Tıpkı, yeniden, bir kez daha, elini kapıya doğru kaldırmak isteyip, bunu başaramaması gibi. Kapıdakinin bir eli tokmağa gidiyor. Yavaşça çeviriyor tokmağı, gözünü delikten

ayırmadan. Kapı açılmıyor. "Kilitli". Kilitli olmasaydı içeri girecek miydik? Girseydik bu, onun yardımına koşmak için mi olacaktı? Yoksa "işini bitirmek" için mi? Son bir kez daha gözümüzü deliğe götürdüğümüzde hiçbir şey görülmemektedir. Az önce odayı aydınlatan ışık sönmüştür. Kendiliğinden mi olmuştur bu? Yoksa yerde yatan, geçen zaman içinde ayağa kalkacak gücü, ya da elektrik düğmesi nerdeyse, oraya değin sürünecek gücü bulmuş mudur kendinde? Yoksa odada bir başkası (başkaları?) mı vardır? Bu kez kulağımızı dayıyoruz kapıya. Hiçbir ses. Hiçbir patırtı. Hiçbir gürültü. Hiçbir ses. Kapıdan ayrılıyoruz. Tıpkı, az önce, bizden önceki çocuğun yaptığı gibi elimiz ağzımızda, bağırmamak için parmaklarımızı ısırarak, koşarak merdivenlerden iniyoruz? (Hep birlikte mi?— Niçin olmasın?).

YALANDÖNGÜ

Her zaman aramak gerek. Her zaman. Bulduğunda bile.
Yeniden aramaya koyulmak gerek. Başka nasıl yol alınabilir?
Benim artık alınacak yolum kalmadı.
Başka nasıl ilerlenebilir ki?
Ben ilerlemek istemiyorum.
Nasıl?
Ben ilerlemek istemiyorum dedim. Ben olduğum yerde, olduğum konumda dinlenmek istiyorum. Hiç değilse şimdilik. Bir süre. Hiç değilse bugünlük. Yarınlık. Hiç değilse bir haftalık.
Ama olanaksız bu. Daha hiç aramadın. Daha hiçbir şey bulmadın. Verdiğin yalnızca bir iki ad. Bir iki yüz çizgisi. Bir iki mekân. Belli belirsiz. Kesin bir şey yok. Ne tarih, ne adres.
Bana çiçekler gerek. Olmasa da olur, peki, ama yolu çizmen gerek.
Nerden gideceğim? Nasıl varacağız? Kimler karşılayacak bizi?
Yeter, rahat bırak beni.
Kabul, ama sen de kendini rahat bırak.
Öyleyse küsme bana. Gecenin bu saatinde.
Gecenin bu saati... Çalışmak için en güzel saatler.
Gündüzleri dinlenebilirsin. Geceleri çalışmak gerek.
Hadi bu sessizlikte ara, bu karanlıkta eşele biraz.
Birkaç koku gerek.
Ara. Bir iki ses tonu. Bir iki su sesi. Bir iki tad.
Zorlama.
Sen zorla. Kendin.
Yeterince gücüm yok. Yorgunum. Üsteleme.
Hadi, bir iki sözcük— yabancı dilden.
Bir iki anı— yerli, bir-iki...
Yeter.
Kim bilir, belki sayıları bile ansımıyorsun.
Anısımıyorum. Bir-iki... tümü bu. Ve üç.

Gerçek olamaz. Sana inanmıyorum.
Peki, dört. Ama sayılarla işim ne? Ansımıyorum.
İşte. Bir de beş. Yakında altıyı da ansımayacağım.
Kaç yaşında olduğumu nasıl söyleyeceksin?
Söylemeyeceğim. Zaten kimse de sormayacak.
Mezar taşına ne yazacağız?
Hiçbir şey.
Hiçbir şey mi?
Evet. Mezar taşım olmayacak.
Belleğini tümüyle yitirdin mi?
Kokular için de geçerli mi bu?
Köpek! Hiç koku da mı almıyorsun? Tüm yeteneklerini yitirdin mi? Tüm gücünü? Tüm güçsüzlüğünü bile.
Olabilir mi/bile/yalnızca sözcükler mi/başka hiçbir şey yok mu/bile/düzensiz saçmalamalar/mı?)
Bu kadar olabilir.
Ne kadar?
Sınırda olmak.
Neyin sınırında?
Neyin sınırında olacak, yaşamın.
Bana bunları ansıtma.
Öyleyse yazmayı dene.
Denedim.
Daha önce yazdıklarını yeniden yazmayı da denedin mi?
Daha önce yazdıklarımı mı? Niçin?
Denemek için.
Yoksa seni yormamak için mi?
Yazarken yorulmuyorum ben. Yazmazken yoruluyorum.
Yazmadığım zamanlar demek istiyorsun, seni daha çok yorduğunu mu söylemek istiyorsun yazmamanın?
Evet, bunu söyledim.
Niçin?
Kendine işkence etmek için olmalı.
Hiç sormayayım mı? Hiç sorgulamayayım mı?
Yazdıklarından mı? Kendinden mi?
Yazdıklarımdan. Yaşadıklarımdan. Kendimden. Başkalarından.

Okuduklarımdan. Olup bitenden.
Biraz geç değil mi?
Unutmuş olamazsın. Gençliğinde de, az-çok böyle olduğunu unutmuş olamazsın.
Unutmadım. Onun için, Eski yazdıklarını yeniden yaz, diyorum.
Aynı şey değil.
Tabii ki değil.
Ama ben yeniden yazmak istemiyorum.
Olsun, dene. Hiç yoktan iyidir.
Deniyorum ya!
Biraz daha, biraz daha.
Çoğu gitti—

KARABASAN

Kim bağırdı?
İlkin bir inilti duydum.
Sonra bir yakarma.
Sonra bir çağrı.
Uyuyordum.
Uyanır uyanmaz, sordum: Kim bağırdı?
Sesi tanımaya çalışırken duydum yakarmayı.
Sonra çığlığı.
Küçük kızımın sesiydi bu. Yatağın ortasında doğrulmuş, ne yapacağımı bilemiyordum. Çünkü nerde olduğumu bilemiyordum. Çünkü sesin nerden geldiğini çıkaramıyordum.
Yardıma gereksinmem vardı. Karımı uyandırmak istedim. Uyanmak bilmiyordu.
Işığı yaktığımda, gördüm ki, yanımda yatan karım değil, ablam.
Ve şimdiki evimizde değil, eski, çocukluğumdaki ahşap evin üst katındaki büyük yatak odasındayız.
Ablam bir ölü gibi uyuyordu. Horlamıyordu. Soluk aldığı bile belli olmuyordu.
Yüzü kırk yaşlarındaki annemin yüzü. Ölmüş ve bu yüzü korumuş olmalıydı.
Kızımın acı dolu sesini bir kez daha duydum.
Bu kez ayrımsadım: Aşağı kattan geliyordu ses.
Soluksuz dudaklarında belli belirsiz bir gülümseyiş ablamı yatakta bıraktım, karanlığa aldırmadım (ışıklar yanmıyordu) odadan fırladım, sofayı geçip merdivenlerden indim. (On dört basamak, sahanlık dahil, aradan yıllar geçmiş, unutmamışım.)
Küçük sofayı geçtim. Oturma odasına girdim. Ordan, bir zamanlar benim olan, kaçtığım, kapısını kilitleyip içeri kimseleri sokmadığım, gizlendiğim, okuduğum, kireç badanalı duvarlarına resimler çiziktirdiğim odaya girdim. Duvarda bir gaz lâmbası vardı. Loş, sarı,

titrek bir ışık aydınlatıyordu odayı. Dipteki sedirde iki kişi uzanmış yatıyordu. Yanlarına yaklaştım. Lacivert pazen mavi ve turuncu, boncuk, çiçek desenli geceliği ile, yorganın üzerine uzanmış olan kızıma seğirttim. Ter içindeydi. Yüzü ap-aldı. Korkudan titriyordu. Korkma ben burdayım, ben... baban... yanındayım, demek istedim, hayır, sözcükler çıkmıyordu ağzımdan.
Boğazımın düğümlendiğini duyumsadım. Boğuluyordum. Söylemek istediğim, söyleyemediğim sözcükler boğuyordu beni, neyse ki küçük kızım kollarımın arasındaydı. Onu yatıştırmaya çalışıyordum. Öylesine korkulu düşten uyanmış olsa gerek ki, sımsıkı sarılmış bırakmıyordu beni.
Sonunda gırtlağımdan, boğuk bir BEN sözcüğü çıkabildi ve derin bir soluk aldım.
Kızıma baktım, saçları kumral değil, kapkaraydı.
Dilim yavaş yavaş çözüldü, binbir güçlükle heceleyerek,
Sen nerden geldin, nasıl, ne zaman geldin buraya? dedim.
O da konuşamıyordu, titriyordu.
Ayakucunda yatan kişideydi gözleri, baktım: ablamdı. Henüz gençti. Hasta değildi. Mutlu bir yüzü vardı. Uykusunda gülümsüyordu. Henüz ölmemişti.
Sen ne arıyorsun burda ve saçların niçin böyle kapkara? dedim kızıma.
En sonunda konuşabildi.
Korkuyorum, dedi. Götür beni burdan.
Kucağıma aldım, Korkma, dedim.
Ama ben de korkuyordum.
Dizlerim titriyordu.
Kolunu boynuma doladı.
Terli yüzünü yüzüme yasladı.
Odadan çıktık.

...Düşten de çıkmıştık. Çünkü uyandığımda
yapayalnızdım yatağımda
yapayalnızdım odamda
yapayalnızdım evimde.
Yapayalnız ve kan-ter içinde.

Ve yüreğim, düşteki gibi
korkunun yüreğiydi.
Öylesine atıyordu ki, şakaklarımda duyuyordum atışını.
Bağırmak istedim.
Sesim, gırtlağımda düğümlenip kaldı.
Birini yardıma çağırmak.
Ama yardımıma çağıracağım bir kimse de yoktu.
Varsa bile çok uzaklardaydı. Köyün öbür ucunda.
Neyseki köpekler uluyordu. Bu gece yarısı ulumalarından hiç hoşlanmam.
Oysa, bu gece, bana bir arkadaşın, bir dostun sesi gibi geliyor.

SONUÇ

Bilinmez nedendir hep aynı ses, aynı bağırış, aynı çığlık duyulmaktadır. Bilinmez nedendir bu satırları yazan, bu çığlığı bir zamanlar (şimdi artık anısıyamadığı bir devirde, ansıyamadığı bir yerde) duyduğunu ansımıştır. Ama ansıdığı yalnız bu çığlığı duyduğunda vaktin gece olduğudur. Ve sıcak bir gece. Bir yaz gecesi? Belki. Hiç değilse sıcak bir gece olduğudur. Belki mevsim dışı gecelerden biri. Kapalı bir gece. Niçin olmasın? Bilinmez nedendir, adam bu çığlıkla gözünün önüne bir kadın getirmektedir. Kadın bir odada, kısık bir gaz ışığının aydınlattığı yatağın üstünde, yarı çıplaktır. İnlemektedir. Gözleri hemen hemen kapalı. Yanında kimse yoktur. Az ilersinde, gölgede, ayakta bir adam vardır (Bu satırların yazarı?). Yüzünü görmüyor, seçemiyor. Kesin bir şey söylemekten kaçınıyor. Ya da kendi olduğunu açıkça söylemekten. Belki nedenini okuyucunun hiçbir zaman öğrenemeyeceği bir korku bu. Belki nedenini okuyucunun hiçbir zaman öğrenemeyeceği bir utanç. Belki.

Adam, sırtı dönük alçak sesle bir şeyler söylüyor. Anlamsız sözcükler. Odanın loşluğunda eriyor bu sözcükler kesik, hemen hemen tek heceli sözcükler. Belki yabancı bir dilden. Duyulan yalnız kadının derin iniltileridir.

Yazar burda, bir zamanlar bu anlattıklarına benzer bir öykü yazdığını (Ama ne zaman?) ansıyor. Ama ansıdığı yalnız budur. Hemen hemen budur. Nerde, ne zaman, niçin; nasıl yazılmıştır bu öykü? Yazarın bu sorulara verecek hiçbir cevabı yoktur. Kim bilir niçin (belki) bu sorulara cevap vermek istemiyor. Belki verilebilecek bir cevap da yoktur. Yazar nicedir verilebilecek bir cevabın olmadığını, yalnız soruların var olduğunu düşünüyor. Ama artık yeter. Yazarın bu satırları yazmak için masa başına oturduğunda bunu niçin yaptığını sormamak gerek artık. Çünkü bunu o da ansımıyor. Okuyucu gibi, kendisinin de --belki--- hiçbir zaman bilmeyeceği bir soru da bu.

Yazarın düşünde bir özdek, biçimi belirsiz, daha doğrusu biçimi değil, özdeğin kendisi bile karanlıkta olan bir şey (Bir odun parçası, hayır daha sert. —Bir taş, bir kaya parçası?— Hayır hayır. —Bir maden parçası?— Belki.
—Ya da bir doğal kristal?— Olabilir.) vardı. Bir ışığın altında parıldayan bu özdeğin parçalanmasını anlatmak istiyordu. Ama kalemi eline alır almaz duyduğu, o uzaklardan (Uzaklardan? Nerden?) gelen çığlık buna engel oldu. Bu denebilir. Böylesi bir açıklama yapılabilir. Belki ilk sözcüğü bu çığlıkla açıklayabiliriz. Belki. Ama sonra?
Yazar, yazmanın (özellikle vardığı bu noktadan sonra) olanaksızlığını görüyor. Yazar burda devam edemeyeceğini (bugün ve hiçbir zaman) görüyor. Yazar okuyucuyu düş kırıklığına uğrattığı için özür dilemiyor (Hayır) ne de kendi kendine, kendi kendinin gücüne ya da güçsüzlüğüne takazada bulunuyor (Hayır! Hayır!). Yazarın istediği, yalnızca bu başlanmış parçanın bir noktasından yola çıkarak, okuyucuya içinde bulunduğu duruma değgin bir düşün vermek, bunun çevresinde okuyucunun kendi özel koşullarının bilincine varmasını sağlamak ve belki bir de ilerde okuyucunun (başka bir alanda) karşılaşacağı tehlikeyi ona şimdiden haber vermek. Biliyor ki bunu da başaramadı. Ama tüm başarısı da zaten burda. Gene biliyor ki bu başarısı da süreksizdir: tüm bu gerekçelere karşı (Evet), devam ettiğine göre—

İKİ GÖZLEM

I/
İki yıldır, yatak odamda, özellikle geceleri
bir ses: Cırt-cırt-cırt-cırt.
Sabaha değin sürüyordu.
Pencerenin tahtasından geliyordu.
Bir kurt kemiriyordu tahtayı.
Yapacak bir şey yok
pencerenin çerçevesini değiştirmekten başka.
Ama düşünüyordum:
Yeni yaptıracağım çerçevede de devam edebilir bu.
Hangi tahta, kurt barındırmaz?
(Ceviz mi? Gürgen mi? Pelesenk mi? Karaağaç mı?)
Bilmiyorum ki.

İki yıl geçti aradan.
Kurdun (ya da kurtların) kemirme sesleri devam ediyordu.
Çerçevenin üstünde
üç yerde boya çatladı.
Bütün kış uğramadım eve.
Döndüğümde de
bütün gece
o sesi bekledim
uykularımı kaçıran
ve beni tahtalarla, kurtlar üstüne düşündüren
o kemirme (cırt-cırt-cırt-cırt) seslerini.
Onlar
o gece yok.

Sabah uyandığımda
ilk yaptığım iş

pencerenin çerçevesine bakmak oldu.
O kabarık yerler oyulmuş.
Serçe parmağım genişliğinde çukurlar
içinde kanatlı bir böcek
ölü, kurumuş.
Kemiriş biter bitmez
açık havaya çıkar çıkmaz.
Belki gün ışığı, belki dışarının havası.
Ölüm nedeni.
Zoolog dostuma sormam gerek şimdi:
İki yıldır tahtayı kemiren bu böcek miydi
yoksa onun atalarından biri mi? (Eğer böyleyse,
onun —ya da onların— ölüleri nerde?)

Bir başka soru da şu:
Tahtanın içinde
niçin *kanatlı* bir böcek?
Nereye uçacak?

II/
Bir manda.
Yaşlı bir manda.
Kalın kara derisi kırış kırış
kurumuş çamurla kaplı.
Ahırın önünde
can çekişiyor.
Dayanılmaz bir sıcak.
Gözleri yarı kapalı
soluğu kesik kesik.
(Sıcaktan mı? Can çekişmeden mi?)

Bir ara
ahırdan on metre kadar ötedeki kümesten
bir horoz çıktı.
Yavaş yavaş yaklaştı mandaya.
Geçti karşısına seyreyledi mandayı.

Bir süre.
Uzun bir süre.
Sonra
yaklaşıp burnunu gagalamaya başladı mandanın.
Mandada güç yok horozu ürkütecek.
Horoz kanatıyor mandanın burnunu.
Kendine büyük bir güveni var (görülüyor)
ve hiç korkusu yok horozun.
Manda
arada bir gözlerini açıyor
başını iki yana sallayıp horozun gagasından kurtarmak istiyordu burnunu.
Ama öylesine yavaş ve güçsüz sallıyordu ki başını
bu horozu korkutmuyordu.
Tam tersine.
Horoz daha ileri gitti
bir anda
kanatlarını çırpıp
havalandı
mandanın iki boynuzu arasına kondu
Başladı mandanın beynini gagalamaya.

DUVAR

Hücre duvarıyla boğuşma.
Sonuç: Berabere.
Kafka

Biliyorum bu duvarı benim için yapmışlar. Bilmediğim bir şey var: ben içindeyken mi örülmüş, yoksa dışındayken mi?
Boyuma bosuma göre ördükten sonra mı beni getirip içine attılar. Atmış olmalılar. Evet. Çünkü kapısı ve penceresi yok bu duvarın. Yuvarlak (köşesiz) bir duvar. Işık yukardaki, pencere demeye dilimin varmadığı bir delikten süzülüyor.
Yiyeceklerimi, içeceklerimi de ordan atıyor olmalılar. Kim atıyor bilmiyorum. Yüzlerini hiç görmedim. Seslerini hiç duymadım. Dış dünyanın hiçbir sesi girmiyor buraya. Yalnız insanların sesi değil, hayvanların sesi de. Doğanın sesi de.
Ne bir rüzgâr uğultusu ne bir dalga sesi. Ne bir gök gürültüsü ne de bir— Hiçbir ses.

Benim de bir zamanlar, bu duvarın dışında bir yaşamım vardı. Olduğunu sanıyorum, her ne kadar ansımıyorsam da, olmalı. Hayvanlar, insanlar dediğime göre.
Rüzgârın uğultusunu, dalganın sesini ansıdığıma ve adlandırdığıma göre.

Sözcükler. Burda tek başıma, kendi kendimle ya da duvarla konuşurken kullandığını sözcükler. Daha önce bir yaşamım olmasaydı nerden bulabilirdim onları? Yetersiz de olsa. Ki öyle. Ama bu önemsiz.
Önemli olan buraya nasıl düştüğüm.
Uyurken getirip atmış olmalılar buraya.
Ya da ilkin uyutup, sonra attılar. Bu da önemsiz.

Önemli olan niçin buraya atıldığım.
Herhangi bir şey için olabilir. Demek bu da önemli değil.

Burdan çıkamayacağımı biliyorum. Başlangıçta bir çaba harcadım. Ama bunun hiçbir işe yaramadığını gördüm. Bu duvardan başka engelim yoktu. Ama o taştı, bense et ve kemik. Ve beyin. Hiçbir işe yaramayan.

Taş yendi. Hayır yenildi. Başaramadım. Yalnızca bu.
Duvarı yokluyorum. Taş bir duvar. Senin duvarın. Yani benim.

Üzerine hiçbir şey yazacak, kazıyacak durumda da değilim. Elimde hiçbir şey yok. Tırnaklarımsa yeterince sert değil. İlk günler bağırırdım. Sonra bunun da boşuna bir çaba olduğunu anladım. Duvardan başka duyan kimse yoktu beni. Duvarsa dilsiz.
Burda yaşıyorum.
Duvarla çevrili, duvarla karşı karşıya. Duvarla baş başa.

Çaresiz bile değil. Ne o ne ben.
Bir gün öleceğim. Çok yakında. Belki. Umarım.
Bu durumda duvar tek başına kalacak. Bensiz.
Benim ölümüme neden olması (öyle ya, o olmasa ya da böylesi yüksek ve sağlam olmasa burdan çıkıp kurtulabilirdim) ne onun yengisi, ne benim yenilgim olacak bu. Ben yok olacağım. O tek başına kalacak. Sonra bir gün o da çökecek.
Çökmeyen yapı mı var?

BOZGUN
(1962)

NEBAHAT DALYANCI'ya

Biliyorsunuz, bu adamın yaşamına siz de ben de tanıklık ettik. Bana bir gün, her karanlıkta kaldığında bir tek sizin elinizi bulduğunu söylemişti: "Pervane böceği mum ışığının çevresinde gene."

Benim de bunları ondan çok size adamamı kabul edersiniz sanıyorum.

İlk kez 1962 yılında Can Yayınları tarafından yayımlanmıştır.

I
BOZGUN

I

Nicedir bir şey yaptığım yok. Hiçbir şey. Sokaklarda dolaşıyorum. Bir yığın insan. Bir yığın görüntü. Gelip geçiyorlar. Aralarında ben: bomboş. Aralarında ben: Hiphiç. Hiçbir şey duyduğum yok. Yitirdim. Her şeyi yitirdim. Tüm duygularımı. İnanıyor muyum buna? Ne zamandan beri? Bilmiyorum. Sanıyorum ki yüzyıllar geçti–geçiyor. Bir ara yalnızdım. Sıkılırdım. Eskiden. Çok eskiden. Acı, sevgi duyardım. Ellerimi koyacak yer bulamazdım. Yabancı. Şimdi? Şimdi hiçbir şey. Her şey o denli uzak ki. Ellerim, suratım, gözüm, *gözlerim* bile. Yadırgıyorum, onları bile. Her şeyden, herkesten kuşkulanıyorum.
Kendimden: – *Bu ben miyim?* Yok oturacak bir yerim.

Arada bir gökyüzüne bakıyorum. Dün çok açıktı. Hiç bulut yoktu. Parka gitmiştim. Gökyüzüne bakıyordum bir sıranın üstüne oturmuş. Derin. Çok derin. Sonsuz. Sonsuz derin. Heyecanlanırdım. Hep. Eskiden beri. Eskiden beri hep bu: Boşluk. Uzay.
Birden iki uçak göründü. Yükselmeye başladılar artlarında ak bir duman bırakarak. Yükseliyorlardı. Çık! diyordum içimden. Bağırıyordum: Çık! Çık! Çık!
Biri geldi döndü. Dikeyine yükselmekte devam ediyordu öbürü. Uzayda. Uzaydı bu. Boşluk. Hiçbir şey. Sonsuz. Çık çıkabildiğince. Sonsuz. Sınırsız.

Bu boşluk saplantısı bende çocukluğumdan beri var. Dün parktayken bunu daha iyi duydum. Çocukken korkardım. Çok küçükken. Bir gün, bir yarın kıyısında durmuştuk babamla. Aşağıya, sarp kayaların çevrelediği boşluğa bakmak istemiştim. Derindi. Başım dönmüştü. Gitme, kıyıya yaklaşma, başın döner düşersin, demişti babam.
Bugünmüş gibi ansıyorum. Birden yuvarlanacağımı sanmıştım. Korku. Hep aynı korku, bütün yaşamımca izledi. Evden kaçıp

kırlarda dolaşırken, çimlerin üstünde, düşüncesiz yatarken, birden yanımda küçük bir çukur açılıyor, garip, çirkin bir hayvan fırlayıp çıkıyordu dışarı. Sonra mezarlar... Eski mezarlar, tahtaları çürümüş, çöken mezarların karanlık boşlukları. Sonra ıslak, nemli, yeni kazılan mezarlar; tahta bir tabutun içine bırakıldığı ya da ak örtülere sarılı ölülerin. Çok küçükken giderdim, gömüşün sonunda para dağıtılırdı. Ben uzakta bir yerde durup seyrederdim. Para almazdım. Uzatıldığında kaçardım. Geceleri o açılan çukurlar kaplardı düşlerimi. O karanlık boşluklar. Boğazımda bir şeyler düğümlenir, boğulur gibi olurdum. Bu bütün yaşamımca— evet, birdenbire açılıyordu önümde. Yerken, içerken, çiftleşirken, tekleşirken. Hep. Birdenbire. Günün birinde göğsümde bir yara oluştu. Gittikçe büyüyor, derinleşiyor, deşiyordu (beni). Anlamıştım. Hekimler, Yenirce, dediler. Ama gelişmesini durduramadılar. Günden güne genişleyen, deşen (beni) o yarayla yaşıyorum şimdi. Bazı günler yok oluyor. Ama bazı günler, hiç beklemediğim bir anda yüreğimin derinliklerinde bir sızlama başlıyor. Anlıyorum. O sızlama gittikçe artıyor. Dayanılmaz oluyor. Elimi göğsüme götürüyorum. Orda, bütün genişliğiyle, derinliğiyle, kalınlığıyla, iğrençliğiyle orda; günün birinde beni yok edecek olan.

...Çık! Çık! diyordum. Çık! Çık! Çık! Gerçek derinlik buydu. Bu uzaydaki derinlik. Bu boşluğun derinliği. Sezinliyordum bunu. Çık! diyordum. Yumruklarımı sıkıp bağırıyordum: Çık! Çık! Çık! Çık çıkabildiğince, daha ötelere! Yit! diyordum. Bağırıyordum, bir yok oluş isteği içinde. Yükselecek, yükselecek... hiç dönmeyecek sanıyordum ardında bıraktığı o dikeyine yükselen ak yola bakıp. Döndü. Ama döndü.

Ben olsaydım...

Bir yenilmiş değilim. Hayır, bunu hiçbir zaman kabul etmeyeceğim. Bir zamanlar savaştım. Savaşacak gücüm vardı. Savaşmak istiyordum. Hepsini anlatacağım. Bir gün. Karanlık hiçbir şey kalmayacak— kalmasın istiyorum.

Çöken, bozulan, yoklaşan, çürüyen, eriyen, leşleşen şeyler gördüm. Hemen her şey. Ben de içlerindeydim. Bıraktım. Her şeyi. Gece de gündüz de birdi. Hiçbir ayrımı yoktu. Geceyle gündüzün hiçbir ayrımı yoktu diyorum. Yitirmiştim. Gittikçe çöktüm; bozgunda; güçsüz. Bir gün hepsini anlatacağım. Karanlık hiçbir şey kalmasın istiyorum. Yakınmıyorum. Yakınmıyorum. Biliyorum ki benim için kurtuluş yok. Benim için dönüş yok. Doğru yoldayım. Doğru yolu seçtim. Buna inanıyorum. Buraya geldimse? Bu ben. Kendim. Bu göğsümdeki yara da benden başka bir şey mi? Biliyorum günün birinde bu varlığı yiyip bitirecek. Kemiklerimi kemirmeye başladı bile. Tâ göğüs boşluğuma varacak, bir gün. Bir gün oraya varıp yok edecek beni. Bunu daha ilk günden beri biliyorum. Bu yaranın çıkışını, genişlemesini, derinleşmesini, beni oymasını, yitişini, yeniden çıkışını saptamak istiyorum. Tüm gücümle belleğimi zorluyor, anılarımı deşiyorum:
Bir gece sabaha karşı uyandığımda (ilk içki içtiğim geceydi bu) kendimi bir taş yığını üstünde bulmuştum. Bitik, dermansızdım. Doğrulup yürümeye çalıştım. Tanımadığım bir yerdeydim. Kimseler yoktu çevrede. Sanki nicedir düşlerimi kaplayan bırakılmış alanları, hiç kimselerin dolaşmadığı sokakları, pencerelerinin demir kepenkleri iyice kapatılmış, odaların, geniş sofaların karanlığında, çıplaklığında da kimselerin olmadığı, evleriyle, o garip insansız kentteydim. *Onlar* yok olmuşlardı. Yaşayan bendim. Bendeki bu geçtikçe genişleyen yaraydı. Birdenbire yok olacağım sanıyordum. Ama *onlar*?
Yok ama... hayır... onlar, o demir kepenkleri kapalı pencerelerin

gerisinde karanlıkta yaşıyorlardı. Biliyorum bunu. Onların var olduklarını, hep var olacaklarını biliyorum. Ama karanlıkta. Hep. Böyle. Gerçekten aydınlıkta yaşayan ben değil miydim? Açık, apaçık yaşayan?

Yürüyordum. Bu örümcek ağını andıran, birbirine yapışık, eski, yıkıldı yıkılacak evlerin arasında yürüyordum. Delik deşikti bu kentin evleri. Benim oturduğum da. Bütün gece çökecek sanırdım. Yürürken merdivenler gıcırdar, bir çivi çakacak olsam kopar dağılırdı tahtalar. Anam, babam ölüp ev bana kalınca yıkmak gerek, diye düşünmüştüm. Peki, sonra nerde oturacaktım? Caymıştım. Sonra izin de vermemişlerdi. Bir gün hepsini, tüm olup bitenleri anlatacağım. Niçin izin vermediklerini, tümünü. İlk esriklik gecesi, o dar, o karanlık sokaklardan geçip kentin bütün evlerinin, bana anamdan, babamdan kaldığı, başımı sokacak bir başka delik bulamadığım için oturduğum evden bir ayrımı olmadığını görüp, Yıkmalı bunları, hepsini yıkmalı, diye düşünmüştüm yeniden. Başka çıkar yol yoktu. Pis pis kokuyorlardı. Eskimiş, çürümüş, çürümekte olanın kokusu. Bu kokuyu böylesi dehşetle ilk o gece duymuştum. Yabancıların dayanabileceğini sanmıyorum. O güne değin duymamamı da, hep o kokunun içinde yaşadığımdan, diye açıklıyordum kendime. Ama bir kez duymuştum. Bunlar var oldukça da duyacaktım. Yıkmalı, tümünü yıkmalı, dedim. Tümünü. Evet. (Hem kim bilir, belki de bu evlerin hiçbirinde insanlar oturmuyordu.) Yıkmalı, sonra yıkıntıları temizlemeli. Buralara küçük kulübeler, tek katlı basit evler yapmalı. Bahçelerine çiçekler, meyve fidanları dikmeli. Sonra? Sonra onları da yıkmalı! Yıkmalı! Yıkmalı!...
Hiçbir şey bırakmamalı. Hiçbir şey yapmamalı. Ağaçları kesip, filizlenmesinler diye köklerine kaynar katranlar dökmeli. Çiçekleri keçilere yedirmeli. Çocukları öldürmeli.

Başım dönüyordu. Göğsümde garip bir sızı duymuştum. Evet, ilk o gece duymuştum. Bir yara vardı sanki. Bir çıban çıkıyordu. Elimi mintanımın altına soktum, parmaklarım sıcak, deşilmiş bir et çukuruna değdi. Yapayalnızdım sokakta. Korkuyla, irkiltiyle çektim elimi: parmaklarımın ucu kanlıydı. Yanılmıyorsam ilk o gündü. Evet,

ilk içki içtiğim akşam. Bir çan sesi duydum uzaktan. Sonra bir yığın acı çeken insan bağırışları, haykırmalar, inildemeler, yakarma, ağlayış...

Yürüyordum. Hiçbir şey bilmeden, kimselerle karşılaşmadan. Çan sesleri, bağırışlar, inildemeler diner gibi oldu. Uzaktan bir düdük öttü. Düdük sesinin geldiği yere doğru seğirttim. Köşe başında, bir fenerin soluk ışığı altında bir adam duruyordu. Yanına yaklaştım: bir gece bekçisiydi. Oturduğum sokağı sordum. Bilmiyordu. Buralarda böyle bir sokak bulunmadığını söyledi. Ola ki, çok uzaklardaydı. Yeniden yürümeye koyuldum. Karşılaştığım ikinci bekçi dinlemedi bile beni. Eliyle iteledi, uzaklaştı. Yürüyordum, ne nerden geldiğimi, ne nereye gideceğimi bilmeden yürüyordum. Her önüme çıkan gece bekçisine (onlardan başka kimseler yoktu çevrede) soruyordum. Hiçbiri bilmiyordu. Ortalık ışımaya başlamıştı. Gün doğuyordu. En sonunda biri, birkaç kez söyletip buralardan çok uzakta olduğunu sandığını söyledi. Eliyle bir yönü gösterip, Burdan gidersen bir alana, kentin alanına varacaksın, orda bulmak daha kolay olur, dedi. Ortalık iyice ışımıştı alana vardığımda. Boş tramvaylar, otobüsler sıralanmıştı. Boştu, bomboştu hepsi. İçlerinde kimseler yoktu. Sonra birden alana açılan sokaklardan ilkin işçiler, sonra memurlar, sonra daha büyük memurlar, sonra daha büyükleri, boyları iki metreyi, üç metreyi aşanları, suratlarını görmediğim, ayakları dibinde bağırdığım, oturduğum yeri sorduğum adamlar sökün etmeye başladı. (Hepsi de telâş içinde koşuşuyorlardı. Nereye giderdi bunlar? Ne yapmaya? Niçin?) Hiçbiri cevaplamıyordu beni. Bağırıyordum, yıkıla yıkıla, yorgun, bitik, güçsüz, yürümeye çalışarak—

Nice sonra, tuttular loş bir koridorun iki kıyısına dizili kapılarının üstünde saçma sapan, anlamadığım bir şeyler yazılı odaların sıralandığı bir yere götürdüler. O duyduğum koku burda daha dayanılmaz bir durumdaydı. Kapısının üstünde

YİTİK BOKPÜSÜRLERİ ARAMA ODASI

gibi bir şeyler yazılı bir odaya soktular. Masada oturan kirli giysileri içindeki bin yıllık memura bir şeyler söylediler. Başını önündeki, kenarları kırışmış, kirli defterden kaldırıp gözlükleri ardından bana

baktı. Beni buraya getirenlere, Peki, peki buluruz, dedi. Onlar dışarı çıktılar. Bana, Oturun şuraya, dedi, karşısındaki iskemleyi gösterdi. Oturdum. O, başını kaldırmadan önündeki deftere bir şeyler yazıyordu, kalkıp odanın öbür ucundaki raflardan toz içinde başka defterler indiriyor, güçlükle onları masasına taşıyor, sonra gene kaldırıp yerlerine koyuyordu. Böylece günler, aylar, yıllar geçti sandım. Göğsümdeki yara sızlamaya başlamıştı. Elimi mintanımın altına soktum. Deşiyordu artık. Verdiği acıya dayanamayacaktım. Ayağa kalktım. Dolaşmak istedim. Odanın içinde masalardan, sandalyelerden dolaşacak yer yoktu. Yeniden oturdum sandalyeye. Bana bir cevap verip veremeyeceğini sordum. Başını defterden kaldırdı. Hı? dedi. Burda daha bekleyemeyeceğimi söyledim. Yeniden gözlüklerinin üstünden bakarak, Evet, evet, dedi, oturun biraz daha.

Peltemsi, ölü balık gözleriydi gözleri. Sanki onlar da kokuyordu. Bekleyemem artık, dedim. Kokuyor burası. Artık bekleyemem. Gülümsedi. Dudakları garip bir biçim aldı. İçinden, gırtlağından, belki de karnından, ciğerlerinden irkiltici, iğrenç bir ses çıkardı: Kokuyor değil mi? Ben de biliyorum koktuğunu. Oturduğum yeri bulacak mısınız bana? dedim. Yok senin oturduğun yer, dedi. Yok öyle bir sokak. Bu kentte böyle bir yer yok. İki büklümdü. Kamburu çıkmıştı. Masaya abanarak doğrulmaya çalıştı. Gözlüklerini çıkardı titreyen elleriyle, sildi, yeniden taktı. Birden, Senin göğsünde ne var öyle? dedi. Ceketimle gizlemeye çalıştım. Hiç, dedim. Hiçbir şey yok, dedim. Gizleme, dedi. Gördüm. O göğsündeki ne? Kocaman kıpkızıl oyuk?... Yara, dedim. Zararsız bir şey. Küçük bir çıban. Bir çıban başı, evet. Delinmiş olmalı. Hayır hayır, dedi, yara filan değil o.. Bir çıban filân değil. Söyle nerden geliyorsun sen? Neyin nesisin? Gözlerimi kapıya çevirdim. Kaçmak istiyordum. Fırladım. Ama ben daha kapıya varmadan o, yanındaki *tehlike* ziline basmış olmalıydı.

Evimin merdivenlerinde uyandım. Nerden geliyordum. Nasıl? Biri mi? Yoksa kendi kendimi mi? Bilmiyorum. Ortalık küf kokuyordu. Merdivenleri çıktım, sofaya vardım. Başım dönüyordu. Tırabzana tutunacak oldum, sallandı, çatırdadı, kırılır gibi oldu. Bıraktım. Karanlıkta el yordamıyla elektrik düğmesini buldum. Çevirdim. Çevreme bakındım: bu sarı, soluk ışığın aydınlattığı bir sandık, üstünde pis bir örtü, tavana asılı bir kafes, bir duvar saati (durmuş) bir başka saat (bir camın içinde) yerde.

Evet, ansıyorum; ne kadar da çok saat vardı evde. Babam toplamış. Hastalık. Ben? Ben ilkin hepsinin ayarını bozmuştum. Her biri ayrı bir zamanı gösteriyordu. İlkin bununla eğleniyordum. Sonra buna da dayanamaz oldum. Tik-taklarla deliye dönüyordum. Zaman: hiçbir şey anlamadığım. Günle gece. Ayla yıl. Hah! Çevremde, daha çok bende bir şeyler oluyordu. Açıkçası benim gördüğüm, anladığım yalnız buydu. Bu ne? dense açıklayamam. Doğru dürüst açıklayamam; duyduğumca, kendime bile. Belki.

O sıralar (bunu algıladığımı izleyen günler) bir sözcük arıyordum. Bir sözcük. Bir tek sözcük. Bilmiyorum neydi? Ansımıyorum. Hiçbir şey anlatmayacak olan? Belki. Hiçbir şey tanımlamayacak olan? Belki. Sözlükler okuyordum. Sözlüklerden başka bir şey okumuyordum. Bir öykü deniyordum. Sonra bir roman kurdum, bir oyun, bir şiir... Hiçbirini bitiremedim. Hepsi yarıda kaldılar. Kendimden söz etmek istemiyordum. Anlatacağım başka biriydi. Ama bitiremedim. Hiçbirini. Hiçbirini. Kimdi anlatacağım? Bilmiyorum. Ansımıyorum. Niçin onu seçmiştim?— Ne özelliği?— Hiçbirini bilmeden. Ama onunla karşılaşıyordum her gün, her saat, her saniye, her yerde. Esrikken. Ayıkken. Yazdıklarım— yazmak istediklerim ondan kurtulmak içindi. Ama hiçbirini bitiremedim. Hepsi yarım kaldılar. Bitirseydim? Bilmiyorum. Bitirseydim? Belki. Hep izlerdi beni. Durmadan konuşurdu. Bir deli iç-dökmesi gibi, bir çözülüşün

ardından. Her şeyden söz ederdi. Hiçbir şeyden. Susmak bilmezdi. Ben uyurken, yarı uyanıkken, düşlerimde, gece yarısı korkuyla uyanmış gecemin içinde kendi kendime biraz daha sokulmuşken, hep. Aradığım bir tek sözcüktü. Onu bulsaydım? Ama bulamadım. Bulamayacağım. Bulamayacak mıyım? Gerçekten? Ne o? Her şeyi —hiçbir şeyi anlatan. Bütün bulduklarım benden önce kullanılmış, eskitilmiş. Eskitilmiş, hiçbir şey söylemeyen, yaşam gibi. Yaşam gibi evet. Romanım da, öyküm de, şiirim de hep yarım kaldılar. Bir tek sözcük ekleyemiyordum. Hep başladığım sözcükte kaldılar. Hiçbir şeyi bitiremedim. Hiçbir şeyi. Yaşam. Zaman. Gidenler. Ben burda. Aynı kör noktaya çakılı. Elde ettiğim —edeceğim, başardığım— başaracağım hiçbir şey yok. Başaracağımı sandığım. Her şey kül rengi bir tülün ardında gibi. Bütün kişiler. Olup bitenler. Hepsi. Hepsini o aradığım sözcükte anlatacağımı sanıyordum. Onu bulunca benim için kuşkuya yer veren hiçbir şey kalmayacak sanıyordum. Ama bulamadım. Biliyorum bulsaydım da... Hayır, nasıl bilinebilir? Ortada hiçbir şey yok. Benim soyut imgelemelerimin dışında. Soyut-somut imgelemelerimin. Onlar da hiç. O sözcüğü bulamadıktan—

Biliyorum bu böyle sürüp gitmeyecek. Aradığımı hiçbir zaman bulamayacağım diyorum. Diyorum, gireyim mutfağa, pencerelerin kenarlarına iyice bir şeyler tıkıştırayım hava girmesin diye ve kapının altına, sonra açayım havagazının musluklarını ya da tabancamın (6.75) boş kovanına—

Birden kendimi sofada, bu sarı ışığın altında iki saatin, üstünü pis bir örtünün örttüğü sandığın karşısında buldum. Avluya açılan pencereyi açtım. Saatleri, sandığı, sonra kafesi, hepsini fırlatıp attım pencereden.

Odama girince başucumdaki çekmecenin gözünü çektim. Defterimi çıkardım. *Bugün ne yazılabilir?* Bir an düşündüm. Sonra, *Pazar. Gece. Hiç*, yazıp kapadım defteri.

Sırtüstü uzandım yatağa. Yüreğimin atışını dinliyordum. Elimi göğsüme götürdüm. Yara her zamankinden büyük, kanlı, bulantı verici ordaydı. Yiteceğim— yitmekteyim, bu belli artık, dedim. Artık yok olmaktayım, çok geçmeden yok olacağım, artık hiçbir şeyler yok, büsbütün yok, dedim. Benden sonra, benden sonra hiçbir şeyler olmayacak. Bu kendi kendimle olan konuşmama gülmek istedim. Bir kahkaha attım. Duraladım sonra. Gülüşüm bana bile garip gelmişti. Acı, yabanıl. Donup kaldım. Ağlar gibi oldum. Ben. Ben ki, ağlayan insanlardan tiksinirim. Çocukken, çok küçükken, annem ağladığı zaman da kaçardım, duymayayım isterdim o ağlayışları. Annemi düşündüm. Bir hiç. Yaşayıp ölmüştü. Bir hiç. Beni doğurmuştu. Bir hiç. Evet o bir hiçti. Ben? Ben nereye gidiyordum? Bunca zaman ne yap—
Bilmiyorum. Bir gün hepsini anlatacağım, demiştim. Yalan. Karanlıkta hiçbir şey kalmasın istiyorum, demiştim. Yalan. Hiçbir zaman gördüklerimi söylemeyeceğim. Konuşmak, anlatmak— niçin? İçimde salt bir tiksinti, kin, bir öldürme isteği. Hepsi bu.

Gece uyuyamadım. Niçin bilmiyorum, sokağa çıkıp dolaşmaktan korkuyordum. Defteri çıkardım yeniden. Bundan böyle bu sayfalara ekleyecek bir tek sözcüğüm olsun olmayacaktı. Karıştırmaya başladım:

18 Ekim

Artık o boşluğu gördüm. Tutunacak hiçbir şey yok. En son cinsel sevi diyordum. Kadınlar. Hayır, o istek de kalmadı. Erkeklik gücümün gittikçe azaldığını duyuyordum. Salt bir acı çektirmek isteği artık bendeki. Dün akşam M.'ye yaptığım da bundan başka bir şey değildi. O iki bacağın ortası da derin, boş, karanlık, pis. Her yerde bunları görüyorum.

24 Ekim

Bu sabah A.'ya aşağıdaki bodrumda bomba yapıp yapamayacağımızı sordum.
Evi havaya mı uçurmak istiyorsun? dedi.

Evi?
Hangi evi?

7 Kasım, Pazar

Yedinci gün. Evden dışarı çıkmıyorum.
Deney hayvanı. Ben.
Saptamak istediğim ne?

Az sonra

Saptamak istediğim:
Boşluk duygusu. Hep. Hep bu; çevremde olup bitenler. Değişim. Benim değişimim. Benim kendi değişimim.
Nasıl varılabilir?
Geri dönebilir miyim? O hiçbir şeyleri bilmediğim, görmediğim zamanlara? Ya da çıplaklığa?
Cevapsızlık.
Sonunda (işte) gene bir çıkar yol olmadığını görmek hiçbir dönüş yolu olmadığını.

D
E
R
İ
N
L
İ
K

Her yerde aradığım. Arayacağım. Karanlıkta. Kendimde. Kendi içimde. gelip geçenlerde. Yaramda.

Yaram derinleşiyor. İşte deneylerin sonucu. İşte derinlik. Gülmek gerek bu yaşantıya. İşte ben de öyle yapıyorum. Yakında ölecek bu bir yığın deneyden başka bir işe yaramayan varlık. Derinlik! Hah! Varlık! Hah! Deney! Hah! Ben! Hah!
Yaram! Yaram! Benim! Bu geçkin yürek! O ben! Esrikliklerimden,

deneylerimden, kaçışlarımdan, saldırmalarımdan, yıkılmalarımdan sonra bende kalan—
tek o.
Hah!

Gece

İçtim. Salt bir deriyim sanki. İçim hava dolu. İçimde hiçbir şey yok. Hiçbir organ. Yaram. Hiçbir şey. İçmek. İçmek. İçmek. Yokluğa yakın. Belki o. Belki o zaman. Belki o zaman bir şeyler şimdi başlayan gibi:
Aşağılarda, aşağılarda, çok aşağılarda, bir çukurun dibinde. Burdan nasıl çıkacağım? Yanımda bir kadın var. Okşuyor beni. Bir kadın mı bu? Göğüsleri çıplaklığıma dokunuyor. Koltukaltları ve orası kokuyor. Çok geçmeden duyuyorum bu tiksinç kokuyu. İteliyorum. Dayanasım yok insan etine. Burda. Burda bile. İteliyorum. Sonra kızgın bir güneş. Yakıp kavuruyor başımı. Beynimi. Ben'in beynini. Yanımdaki kadın gitmiş olmalı. Ben çukurun dibinde. Yalnız. Yapayalnız. Güneş tepesinde. Doğrulmaya çalıştı. Başardı bunu. Başardı doğrulmayı. Yürümeye çalışıyor şimdi. Bir zamanlar, çok eskiden daha kadın yanındayken (kadın mıydı o?) canlı, devinen yaratık yanındayken, yaratık yanındayken evet, evet bir su şırıltısı duyuyordu. Güneş daha doğmamıştı. O şırıltıya doğru yürümeye çalışıyor şimdi.
Ben. Nerden geliyordu o ses? Soruyor bana. Cevapsız. Bulamayacağım. Bulamayacağım. İçinde bulunduğu çukur (çoktan dizlerinin dermanı kesilip olduğu yere çöktü.) nemleniyor. Güneş buluta girdi. Güneş battı. Karanlık. Kapkaranlık. Üşüyor. Korkuyor. Ben. Çukur derinleşiyor. Ben. Yukardan geçen insanların sesini duyuyor. Benim için ne yapabilir onlar? Artık geç. Ben. Düşündükleri bunlar. Çağırmıyor onları yardıma. Çok geç, çok. Bir zaman sonra, bu, arada bir çıkan güneş de çıkmayacak, hep bulutların ardında kalacak, göstermeyecek yüzünü. İçinde bulunduğu çukur daha da nemlenecek. Her gün biraz daha gömülecek çukura. Belki üstüne toprak atacaklar. Belki atmaya başladılar bile. Belki. Bu suratında duyduğu. Ben. İşte gömülmeye başladı bile. Bir zaman

sonra daha da. Artık hiçbir şey olmayacak. Daha önce de olmadığı gibi.

Bıraktım elimden defteri. Pencerenin önüne gittim. Perdeyi aralayıp dışarı baktım. Gecenin karanlığında çiseleyen yağmurun sesini dinledim bir süre. Sonra bıraktım perdeyi. Gelişigüzel dolaştım odanın içinde. Düşündüğüm hiçbir şey yoktu. Birden, Bundan kurtulmalı, diye düşündüm. Kurtulmalı bundan. Neydi *bu*? Bilmiyorum. Yalnız başlamak, diyorum. Başlayayım, diyorum. Neye? Arada bir bitireyim dediğim gibi. Bitirmek. Neyi? Nasıl? Niçin? Ne zaman? Başlamak da öyle değil mi? Hayır değil. Hayır değil. Ama belki geç. Hiçbir zaman geç değil. Her zaman başlanabilir. Erken? Evet, belki erken. Hayır. Öyleyse şimdi başlayabilirim. Bu noktayı koyduktan sonra. Hemen sonra. Neye? Evet neye? Soruyorum kendime: NEYE BAŞLAYACAĞIM? Daha bunu bilmiyorum. Hep başlamak. Hep bitirmek. Soru hep bu. Kendi kendime sorduğum ve başkalarının sorduğu:
— Bitirdiniz mi? — Hayır. Belki daha başlamadınız bile?— Hayır. Belki gerçekten çok geç. Belki gerçekten burdan çıkamayacağım. Geberip gideceğim burda. Gün yüzü görmeyeceğim. Kokacağım, kurtlanacağım burda. Bilmiyorum. Kurtulmak için başlamak gerek diyorum. Ama nasıl? Sonra niçin başlamak? Niçin bitirmek değil? Sonra nasıl başlanabilir? Belki gerçekten çok geç. Belki benim başlamam bile gerekmiyor. Belki. Bilmiyorum. Sonra başlasam... Yarıda bırakıp... Kendime inancım yok mu? Bu o değil. Var ya da yok bu o değil, dedim. Bu kendime inancımın sorunu değil, dedim. Belki gerçekten çok erken. Belki. Bilmiyorum. Hiçbir zaman geç değildi. Her zaman başlanabilirdi. Her zaman? Şimdi başlayabilir miyim? Nasıl? Masanın başına oturmuşum. Başlamak için belki ayağa kalkmam gerekiyor. Belki bu önümdeki kâğıtları bırakmam. İşte kalktım ayağa. Çevreme bakıyorum: Bomboş. Hayır, hayır, çevremde çok şey var. Üç iskemle var. Bir masa var. Masanın üstünde bir çiçeklik var. İçinde solmuş çiçekler. Perdeyi aralıyorum. Pencerenin önünde saksılar var. Çiçekler çoktan kurumuş. Üstlerine yağmur düşüyor. Bir, iki, üç, dört, beş, altı, yedi, sekiz kitap var.

Yerde eski bir halı bütün döşemeyi örten. Şimdi aynanın önündeyim. Aynada kendime, hayır suratıma, hayır salt saçlarıma bakıyorum: dağınık. İşte saçlarımdan başlayabilirim. İlkin bir tarak aramak gerekiyor. Annemin aynalı dolabının gözlerinden birinde kemik bir tarak buldum. Üstündeki iğrenç ak saçları, kirleri temizleyip attıktan sonra döndüm odama girdim. İşte aynanın önündeyim. Taranıyorum. Saçlarımı düzenli, arkaya yatırmaya çalışıyorum. Ama yatmıyorlar. Yandan ayırıyorum. Birçoğu havaya dikiliyorlar. Tarağı bir yığın pislikle, bir yığın saçla, aldığımdan beter bırakıyorum kitapların yanına. Yeniden, bu kez parmaklarımla başlıyorum karıştırmaya saçlarımı. Darmadağınık ediyorum. Birbirinin içine giriyor, dikiliyor, yatıyorlar... İşte başladım, diyorum...
...İşte başladım. Yeniden aynanın önündeyim. Bu sabah tıraş olmadığımı görüyorum suratıma bakınca. Mutfağa inip su ısıtıyorum. Tıraş takımlarımı alıyorum. Şakağımı kesiyorum tıraş olurken. Ellerim titriyor. Sonra...

Masadan kalkmadım. Ne saçlarımı karıştırdım, ne tarandım, ne de tıraş oldum. Bu sabah yapmıştım bunları. Bunları düşlerken görüyorum ki hiçbir zaman başlayamayacağım. Başlamam için hiçbir neden yok. Var. Başlamalıyım. Çok geç. Hiçbir zaman çok geç değil. Belki günün birinde neye başlayacağımı bulacağım. Ve nasıl? Şimdi erken. Belki erken. Erken mi? Karar vermek gerek. Neye karar vereceğim? Erken mi? Değil. Hayır. Bilmiyorum. Sanmıyorum. Evet. Geç olmayacak mı? O zaman. O zaman hiç gelmeyecek. O zaman hiç gelmedi. Ben olmayacağım. Ben o zaman geldiğinde olmayacağım. Ben çürümekte. Ben. Ben. Hiçbir zaman geç olmayacak. Her zaman geçti. Şimdi de. Haydi başlayalım. Başlayalım hadi. Hadi. Yeniden? Kendimde o gücü duyuyor muyum? Hiç duydum mu? Yeniden... Demek daha önce başladım. Demek daha önce başladığıma şimdi... Neydi o başladığım? Bilmiyorum. Nasıl bitti. BİLMİYORUM. Bitti mi? Bilmiyorum. Demek şimdi yeniden başlamam gerekiyor? Yarın. Yarın başlarım. Yarın. Dün başlamış mıydım? Dün mü bittiydi? Yıllar oluyor. Yıllar oluyor karar vermiştim. Bitti. Şimdi yeniden. Ama şimdi de o zamanki gibi.

Karanlık. Alacakaranlıktı. Nasıl başlayabilirdim? Kapkaranlık. Şimdiki gibi. Her yer. Her yer. Ben nasıl yürürdüm? Bitti. İşte bitiyor. Biten gibi. Önümde uzun yıllar yok. Yoktu. Ama onlar da az önceki gibi. Kalkıyorum. Odanın içinde dolaşıyorum. Bir örnek arıyorum. Saçlarım, diyorum, olsaydı onlarla başlayabilir miydim? Gerçekten? Ya dişlerim? Ne yapılabilir onlarla? Hepsi bitti, sona erdi, yaşamlarını tükettiler, döküldüler. Hepsi. Dağıl—

Sokağa çıkıyorum. Yürümeye başlıyorum. Hep bildik sokaklar. Değişen hiçbir şey yok. Her şey eski, çürümekte, kokuşmakta, yıkılmakta. Her şey. Geç. Çoktan geç. Gecikmiştim. Her şeyle ben de. Eskimiş. Onlarla. Onlarla. De.

II
LEŞ

ANI

Bazı geceler çıkıp dolaşıyorum. Gelişigüzel yürüyorum. Gece yarısından sonra sokaklarda hemen hiç kimseler olmuyor. İki polis yan yana yürüyen, bir bekçi, bir sarhoş, çöp tenekelerine girip çıkan bir iki kedi bazen. Bazen onları da görmüyorum. Hiçbir şeyleri. Ağırlıksız. Düşüncesiz. Ağırlıksız ve düşüncesiz gibi. Bir hiç gibi. Yeryüzü boşalmış, hiç kimseler kalmamış sanıyorum. Dün gece gene böyleydi. Birden korkunç bir hırıltıyla kendime geldim. Çevreme bakındım. Bir köprünün üstündeydim. Az ilerimde iki karaltı gördüm. Kara giysiler içinde bir adam küçük bir çocuğun üstüne abanmıştı. Gel yavrum burda yatılmaz, hasta olursun, diyordu. Kısık, çatlak bir sesi vardı. Çocuk çırpınıyor, bağırmak istiyor, ama bağıramıyordu. Köprünün tahta parmaklarına tutunmuş debeleniyordu. Korkuyla açılmıştı gözleri. Ölürsün yavrum, yatılmaz burda, bu soğukta, gel benimle, diyordu adam. Ben az ötelerindeydim. Öyle sanıyorum ki ikisi de görmemişlerdi beni. Adamın eli çocuğa uzandığında, köprünün başından gelen hafif ışığın altında bir takma demir el gibiydi; üstüne ışık düştüğünde parlamıştı. Neden bilmem ürperdim. Belki gerçekten de demirdendi bu el. Çocuk, cılız; yüzü, gözü kir içinde, partal giysiler içinde bu ezici gücün altında eziliyordu. Debeleniyordu. Ağzı açılıyor, dudakları titriyor, gözleri yuvalarından dışarı uğruyor, bir türlü kurtulamıyordu adamın elinden. O durmazcasına, Yatılmaz yavrum burda, bu soğukta, üşür... Hııınnnkkkk diye bir ses çıktı çocuktan. Gel seni kaldırayım, niçin böyle?... Niçin? konuşurken bir eliyle de (o demir eliyle, bu kez görmüştüm, çengel gibi bir şeydi) çocuğu parmaklıklardan dışarı, ırmağın akıntılı sularına doğru itiyordu. Yarı beline değin parmaklıklardan dışarı çıkmıştı çocuk. Bir ara beni gördü. Yalvarırcasına baktı suratıma. Bakışlarımı başka yöne çevirdim. Hayır! Hayır! diye mırıldandım. Bir cigara çıkardım, kibriti çaktım. Yağmur çiselemeye başlamıştı. Ellerim titriyordu. Yanmadı. Bir kibrit daha çaktım. Hayır! o da yanmadı. Ne yapacağım? diye düşündüm. Bir kuytu köşe bulmak için ayrıldım ordan.

BİR KADIN

Bir kadın. Bir kadın duvarın kıyısına oturmuştu. Yırtık giysiler içindeydi. Her yanından kir, pislik akıyordu. Bir kadın. Gittim, yanında durdum. (O günler arama günlerimdi.) Pabucumun ucuyla baldırına dokundum.

"Ne arıyorsun burda bu gece vakti? Böyle pis? Ne arıyorsun, ne yapıyorsun burda?"

"Guuuurhrrrguhrhıtşellbokleş... " dedi.

Tekmeledim.

"Konuş, cevapla beni, ne arıyorsun burda? Yok mu senin bir kocan? Bir-iki çocuğun? Başını sokacak bir odan?"

"Bokbokbokbokbokbokbokbok", diye mırıldandı gene.

"O yanındaki şişe ne? diye sordum. Ya o koptu kopacak burun? Bu sapır sapır dökülen saçlar? Bu kir? Bu pislik? Bu altından akan sıvı?" Hırlıyordu. Kim bilir belki de duymuyordu beni.

"Yaşıyor musun? Duyduğum bu hırıltı senden mi geliyor?"

İki üç kişi geçti yanımızdan. Başlarını döndürüp tiksintiyle baktılar ikimize.

Bir tekme daha vurdum. Devrildi. Büsbütün devrildi. Üstünden atlayıp geçerken de kusmaya, ağzından pislikler çıkarmaya başladı. Tüm çıkardıkları üstüme geliyordu. Çevreme bakındım: gelen giden yoktu. Üstüne eğildim, tartaklamaya başladım:

"Söyle, dedim. N'olur söyle, bak kimsecikler yok, hiç kimseler duymayacak, n'olur söyle."

Üstüm başım, ağzından çıkan pisliklerle berbat olmuştu. Durmadan kusuyordu. Gözlerini araladı. Konuşmak istedi. Anlaşılmaz bir iki sözcük mırıldandı. Cebimden defterimi çıkardım, yazdım.

"Evet? Evet?" dedim.

Biraz daha tartakladım. Son kusmuğu kanlı geldi. Çenesi düştü. Hırıltıları kesildi. Bir kadın. Bir kadın duvarın kıyısına devrilmiş—

SANRI I

Çok çabuk geliyor. Sevmiyorum bunu. Tiksiniyorum. Gene öyle. Bitti. Kalktı altımdan.
"Gidecek misin?" dedim.
"Hayır."
"Ayakta durma öyle" dedim.
Pencerenin kenarındaydı. Perdeyi araladı.
"Yağmur yağıyor mu?" dedim.
"Evet."
"Çok mu yağıyor?" dedim.
Cevaplamadı. Perdeyi bıraktı.
"Karanlık, değil mi dışarısı?" dedim.
"Bugün de çıkmıyor musun?" dedi
"Hayır, dedim, artık çıkmayacağım. Öyle sanıyorum ki artık çıkmayacağım."
"Kaç gün oldu çıkmayalı?"
"Bilmiyorum, dedim. Sana sorma dedim. Hep soruyorsun: Kaç gün oldu? Bilmiyorum. Gün—"
Odanın içinde gelişigüzel dolaşıyordu.
"Karanlık, dedim. Görmüyor musun? Hep karanlık. Ne dışarı çıkasım ne kimseleri göresim var."
"Bilmiyorum ki..." dedi. Ezik. "Hep burdayız. Hiç dışarı çıkmak istemiyorsun. Burda çürüyeceğiz. Sonu..."
"Sonu monu yok, dedim. Karanlık. Çıkmayacağım. Hepsi bu. Sen istersen çık."
Yarı belime değin doğruldum. Uzanıp bir cigara almak istedim. Ona bile yetmiyordu gücüm. Cigarayı aldı. Yaktı. Uzattı.
"Sıkılıyor musun?" dedim.
Cevaplamadı.
"Sen çık, dedim. Sen istersen çık."
"Ne yapmaya?"

Üşüdüm. Yorganın içine girdim. Her yanım kesik kesikti.
"Bu cigaraları sen mi sarmıştın?" dedim.
"Hayır, senin sardıkların."
"Ah! Bunlardan da hayır yok" dedim.
Karşımdaki koltuğa oturmuştu. Oda loştu. Suratına baktım. Yattığım yerden yandan görünüyordu. Çıkık alnı, uzun çenesiyle bir erkek suratıydı sanki.
"Seni bir erkek olarak görüyorum, dedim. Ergin bir oğlan gibi."
Gözleri belirsiz bir noktaya çakılı, susuyordu.
"Sıkılıyorsun" dedim. Bir an. "Sıkılıyor musun?"
"Niçin?"
"Evet, dedim. Anlıyorum"
Al aldı suratı. Gözlerinin altı mosmor. Sırtında bol bir kazak. Kara. Yün. Benim kazağım. Belinden aşağısı çıplaktı. Ayakta görmek istedim.
"Şu perdeleri açar mısın?"
Gitti açtı perdeleri. Kapkaranlıktı dışarısı.
"Gece mi?" dedim.
"Bilmiyorum."
Daha yerine oturmadan,
"Kapa! Kapa! diye bağırdım. Görmek istemiyorum. Kapa! Kapa!"
Kaparken, "Hep böyle, dedi. Cigaramı sar. Olmadı. Yeniden sar. Git perdeleri aç. Gece mi? Kapa. Kapa. Gir. Aç. Kapa-aç, kapa-aç, kapa-aç... hep bu..."
"Seni burda tutan ben değilim" dedim. Şeyimi gösterdim. "Bak!"
Tiksinircesine baktı. Sonra arkasını döndü.
"Evde yiyecek hiçbir şey yok" dedi.
Susuyordum. Hızla döndü. Yeniden baktı *orama* tiksinircesine.
"Öleceksin!" dedi.
"Biliyorum" dedim.
Giyinmeye başladı.
"Nereye?" dedim. Korkuyla.
Cevaplamadı. Bugün üçüncü kez cevaplamadı beni.
"Çıkıyor musun? dedim.
Cevaplamadı. Gözlerimin içine dikti bakışlarını.
"Hayır! Hayır! dedim. Değil mi? Hayır—"

Gözlerimden ayırmadan bakışlarını gitti perdeleri açtı. Sonra pencereleri. Yağmur dinmişti. Ama gene karanlıktı dışarısı. Burda hiç gün doğmuyor olmalı, diye düşündüm.
"Kapa! Kapa! Pencereyi..."
"Hayır, dedi, artık kimse gelip kapamayacak. Kimse gelip açmayacak. Kimse, gecede mi, gündüzde mi olduğunu söylemeyecek. Kimse ağzına bir lokma ekmek vermeyecek. Kimse cigaranı sarıp uzatmayacak. Kimse o sardığın esrarlı cigaraları yakmayacak. O elindeki sonuncu."
"Çok çabuk bitiyor bu, çok çabuk ayılıyorum, o denli çabuk ki A... İşte gene. A... A... A... Bunu sen sarmıştın A..., bu sonuncusu. Evet, bu sonuncusu. Her şeyde olduğu gibi. Bu sonuncu, bir daha... Beni aldattılar A... Beni korkuttular. Beni yalnız bıraktılar. A... Çıkma! Dön A... Bak bulutlar dağılıyor. Ayıyorum ben A... Ben A... Sana bir şey söyleyecektim. Bu... bu... bundan başka bir şeyi... Ansıyor musun bir gün sana, şey yaparken demiştim ki A... Ansıyor musun? İşte onu... Kapının yanında durma A... Niçin böyle kuşkulu... Az önce bulutlar dağılırken ansıdım... diyecektim ki, hani o günden sonra... Ansıyor musun A... Bir gün bana demişlerdi ki... Çok küçükken. İhtiyar bir adam... A... Niçin? Uzak... A... A... Dön. İşte çıplağım. Çırılçıplağım. Her yanımda bir yığın iksler çıkıyor. İksler. Yani phallus'lar. Büyüyorlar. Her yanımda. Yırtılıyorum. Binlerce. Gel, A... Dön! Niçin? İşte hepsi pörsüdü-pörsüyorlar. Bir şeyin ardındaki gibi. Çabuk yetişip perdeleri kapamazsan, bu... bu... bu... İşte elim ayağım tutuk. Kımıldanamıyorum. Odada da bir şeyler yanıyor. Alevler. Alevler. Ben çırılçıplak, yatağımda, elimi kolumu kımıldatamadan A..., A... Devinimsiz ben, bir yığın ince vızıltının içinde bedenimin yarısı ateşlerin içinde, kurtulmaya bile çabalayamadan, gittikçe daha da, daha da... Sen dönmezsen..."

SANRI II

Bu da birden girdi içeri. Öncekiler gibi. Yabancı. Hep böyle. Hep yabancılar. Gün geçmiyor ki yeni bir surat görmeyeyim. Hiçbiri dayanamıyor. Birileri gelip götürüyorlar. Uyandığımda kendimi yapayalnız buluyorum.

Bu da. Selâm vermeden köşeye gitti. Yerdeki ot mindere oturdu. (Buraya getirmeden önce söylüyorlar mı bunlara ne yapacaklarını? Hepsi de bir an duraladıktan sonra, aynı adamlarla yürüyüp o mindere oturuyor.) Duvarın önündeydim. Elimdeki fırçayı yeniden boya kutusuna daldırdım. Çıkarıp boyamaya başladım. Aynı yeri. İlk başladığım yeri. Kalınlaşıyor, koyulaşıyor, topak topak oluyor, orda birikiyor, hiç kurumuyor. Bu beni sıkıyor. Ama başka yeri boyayamıyorum. Başka bir yeri boyama hakkım yok. Öyle söylediler: *Sana düşen parça burası.* Başım dönüyor. Bu devam, bu devam... Yoruluyorum. Bilmiyorum nicedir hep bu parça. Küçük bir parça duvarın üstünde. Arada bir adam geliyor, yaptığım işe bakıyor. Evet, evet devam, diyor. Devam ediyorum. Başım dönüyor. Az ilerimdeki sandalyeye çöküyorum. Odada bu sandalyeden, köşedeki minderden, üstüne bu boya kutusunu koyduğum tahta masadan başka bir şey yok. Boş, korkunç bir çıplaklık. Ak.

Fırçayı masanın üstüne koydum. Yerime oturdum.
"Kaç gündür hep—"
Devam edemedim.
"Nasıl?" dedi.
"Hiç, dedim. Kaç gündür hep—"
"Nasıl, dedi. Hep?"
"Bilmiyorum ki, dedim. Çabucanak böyle."
"Evet, dedi, benim de başım dönüyor."
Konuşurken suratıma bakmıyordu.

"Ne yapmalı?" dedim.
"Hiç. Ne yapılabilir?" dedi.
"Bir şeyler... sanıyordum ki... dedim. Ama şimdi... bilmiyorum ki..."
"Aa yok! Aaa yok!" dedi.
"İstemiyor musun?" dedim.
"Yok! Yok!" dedi.
"Ama bu..." dedim.
"Biliyorum" dedi. Ayağa kalktı. Odanın içinde dolaşmaya başladı.
"Niçin burdasın? dedim. Eğer gerçekten hiçbir zaman istemedinse... Yoksa... (duraladım) pişman mısın?"
"Pişman? Niçin? Her zaman, her zaman istedim. Elimden hiçbir şey gelmedi."
Sorulu gözlerle baktım.
"Buraya gelmeden önce mi? Evet, benim de çok başım dönerdi. Bunaltı gibi bir şey. Buramda. (Eliyle gırtlağını gösterdi.) Sonra kuru kuru öğürürdüm. Bağırsaklarım bozulurdu. Pis pis boşaltırdım. Bu benim suçum muydu? Tutamazdım ki... Nerde gelirse orda, sokaklarda, taşıtlarda, bahçelerde, köprülerin üstünde, köprülerin altında, sinemalarda, hükümet konaklarında, yargıçların önünde, ne bileyim her yerde işte. Bu benim suçum muydu? Elimden gelen bir şey yoktu ki, tutamazdım ki. Bu yüzden ardıma adam taktılar. Sonra işte burası."
"Buraya her gelenin garip bir öyküsü var, dedim. Ama hiçbiri dayanamıyor. Bağırmaya, ağlamaya, gülmeye başlıyorlar. Biri geliyor, alıp götürüyor. Uyandığımda kendimi burda, böyle yapayalnız bulan hep ben. Şurasını boyayan hep ben. Bu işkenceye katlanan hep ben."
"Evet, dedi. Bana da köşedeki mindere oturacaksın, hiçbir şey yapmayacaksın" dediler.
"Gördün mü, gördün mü?" dedim. Bir an duraladım. Düşündüm. Sonra, "Bunun sonu neye varacak?"
"Bilmiyorum, dedi. Zaten hiçbir zaman olmadı ki. Bu ülkede—"
"Tükenik." Bilmiyorum bir şey var— vardı "tükenik" dedim. Demeye çalıştım. "Öldürmek bile... Bir zamanlar anam, babam, karım, çocuklarım vardı. Hepsini öldürdüm. Karım her dokuz ayda bir çocuk doğuruyordu. O doğuruyor, ben öldürüyordum Bir gün

yoruldum. Artık dayanamayacağım, dayanamayacağım, dedim. Bağırdım. Hepsini, anamı, babamı, karımı zehirledim. Hepsini. Sonra... hiç işkence etmediler. Uzun bir zaman tek kişilik bir hücrede kaldım, kimseleri görmüyordum. Ama bunları anlatmak niçin? Bütün bunlar artık devam edilemeyecek bir yaşamın anılarından başka ne ki? Evet, sonra kendimi *onun* karşısında buldum. Betimlenmez bir boşluğun içindeydim. Önümde binlerce uçurum açılıp genişliyordu. Bir yığın vızıltıdan başka bir şey duymuyordum. Yargılanmam bu ortam içinde geçti. Sonra burası. Bu duvarın üstündeki bu parçayı boyamaya mahkûmsun. Boyuyorum. Her gün boyuyorum. Hep aynı yeri. Kalınlaşıyor, koyulaşıyor, topak topak oluyor boya, orda birikiyor, hiç kurumuyor. Nicedir sürdürüyorum bunu. Kaç ay, kaç yıl oldu? Bilmiyorum. Burda, gece-gündüz olmuyor ki. Bu karınlıkla aydınlık arası boşluk. Hep böyle. Gelenler dayanamıyorlar. Her gözünü açışta kendini burda bulan, yapayalnız, kendi kendiyle baş başa bulan ben. Nereye gidilebilir burdan? Düşleyemiyorum hiçbir yer. Düşleyecek olsam belki— Burdan çıkarsam büsbütün yok olacakmışım gibime geliyor. Öyle sanıyorum ki, hep burda yaşayacağım. Senler, onlar gelip gidecekler, ben burda, bu duvarın önünde, elinde fırça, hep aynı yeri boyayarak. Gene başım dönmeye başladı. Çalışamayacağım. Arada bir yüzünü göstermeyen bir adam geliyor. Yaptığım işe bakıyor. Beğenmezse kırbaçlıyor. Acı duymuyorum artık. (Belki bunu istiyorum bile.) Ama gene de bağırıyorum. Arada bir de uzaktan, nerde olduğunu bilmediğim uzaktan inlemeler geliyor, acı çeken insan inlemeleri gibi. İşte buna dayanamıyorum. Kulaklarımı tıkıyorum. Ama bu kez daha derinden, daha dayanılmaz yırtıcılıkta geliyor, çığlıklara çevrik. Acı.
O zamanlar ne yapabilirim?"

KULE

Pencereme tırmanıyorlar. Kalkıp baltamı arıyorum. Uzun saplı kargılarımı. Hiçbirini bulamıyorum. Nöbetçilerim de yok. Yoksa hepsi beni bırakıp kaçtılar mı? Hepsi onlara mı katıldılar? Onlar? Kim onlar? Düşman. Kim? Kim düşman? Bilmiyorum. Ama saldırıyorlar. Ateş yakmışlar. Ateşin çevresinde bağrışıyorlar. Alevlerin gölgesi gecenin karanlığı içinde pencerelerime vuruyor. Sonra bu temellerimdeki kazma sesleri. Çevrem sularla kaplı. (Çevrem sularla kaplı sanıyorum.) Aşılmaz duvarlarım var. (Aşılmaz duvarlarım var sanıyorum.) Ama korkuyorum. Bu kazma sesleri? Kaç gecedir bu derinden gelen kazma seslerini dinliyorum, uyuyamıyorum. İçerde hemen hiç kimse kalmadı. Öldüler, öldüler ya da dışardakilere katıldılar. Yalnızım. Biliyorum yalnızım, tek başıma. Ama bırakmayacağım, giremeyecekler içeri. Çok kalabalıklar. Ama girmeyecekler. Korkuyorum. Çok kalabalıklar. Korkuyorum. Temellerimdeki kazma sesleri, gecenin içinde ulaşıyor bana. İşte kargılarım, buldum onları... Surların üstündeki nöbetçilerin ellerine verdim. Vursunlar tırmananlara diye. Acı acı bağrışarak düşüyorlar. Bu karınca sürülerinin ardı arkası kesilmiyor. Uzun merdivenlerini dayamışlar, ucu kancalı halatlarını atıp aşmaya çalışıyorlar duvarlarımı. Duvarlarımı: benim duvarlarımı. Aşacaklar mı? Hayır. Hayır dayanacağım. Bu binlerce elimle, gözümle, her şeyimle savaşacağım. Tek başıma kalsam bile. Hiç kimseler korumasa bile. Hah! Sağlamım daha. Dayanacağım. Yıkılmayacağım. Kendi kendime hep böyle söylenip duruyorum. Ama kapkara sürüler halinde, bağırışarak geliyorlar. Yabanlar.

Gece. Sessizlik. Tek tük yıldızlar parlıyor, kokuşmaya başlayan ölülerimin üstünde.

Savaşamayacağını. Hayır savaşmayacağım. Taşlarım sökülmeye

başladı. Hiç kimseler yok. Yalnız onlar (Onlar? Düşmanlar?) Herkes bırakıp kaçtı beni. Ya da öldüler. Boş ölüm. Dayanmak diye düşünüyorum. NİÇİN?
Birazdan kendiliğinden açılacak kapılarım. Girecekler. Yakıp yıkmaya başlayacaklar. Yakıp yıkmaya başlayacaklar beni, bir utku esrikliği içinde. Anlaya—

KARABASAN

İnce kemikli ayakların yorganın dışına çıkıyor olmalıydı. Soluğumu tutuyor, yandaki odadan, sofadan taşıp gelen, ince bir çizgi gibi biçimlendirdiğim sesleri dinliyor, bu seslerin kaynağını bulmaya zorluyordum kendimi. "Biri mi girdi? Bir yabancı? Benden başka kimse yoktu— yok muydu?" Kaynağı belirsiz bu bir yığın ses-vızıltı kulak zarımı yırtarcasına çınlıyordu. Sessizliğin sesi bu, diye düşündüm. Birden dışarda bir çatırtı oldu. "Çamaşır sepeti. Boş. Karım kapının önüne bırakmıştı. Kurumuş."
"Yoksa fareler mi—
tiksinç?"
Bedenimin sağ yanı olduğu gibi, baştan aşağı ağrımaya başlamıştı. Sırtüstü dönmek istedim. Dönemedim.
Korku: "Beni gözlüyorsa şimdi?"
Soru: "Kim?"
Cevaplayamadım. "Kim?" Cevap yok. Duvarlar? Tavan? Boşluk? Hava? Boşluk? Belki.
Uyumayı denedim. Daha önce de böylesi anlar yaşamıştım. Bu korkuların, görüntülerin, soruların, cevapsızlıkların arasından uyku, kara bir rahatlıkla çökerdi. Uyanıp gözlerimi açtığımda gün ışımış, tüm gizler çekilmiş olurdu. O anda evde korkacak bir şey olmadığını görürdüm. Sofayı geçer...
"Off, çişim geldi, kasıklarım..."
Oluk oluk akan sesler uykumu açıyor, gelecek rahatlığı örterek, ötelere iterek, akıntısına almak (beni) bu tedirginlikte zamansız, yersiz hiçbir yerlere doğru sürüklemek istiyordu. Birden, bu sesleri benden başka çıkaracak bir varlık olmadığını düşündüm. Ben. Ben? Benim canlı varlığım? Ve döşeme tahtalarına yürüyen suyun akışının sesi, kıymıklara değin.
"Bu hep böyle sürecek. Hep bu, kaynaksız sesler. Hep benim burdaki sesim. Ve başka bir yerdeki. Yalnız oldukça. Herkeslerle oldukça."

Evlenmeyi düşünmüştüm. Yalnızlığın karşısındaki eksikliğimi böylece (evlenerek) yenmeyi. O zaman bu seslerin bir daha beni tedirgin etmeyeceğini, tahtalara yürüyen suların çekileceğini, rahatlayacağımı düşlemiştim. Ama fareler gitmezdi ki. Evin kıyısına, bucağına, en karanlık köşelere kurmuşlardı yuvalarını bir kez. Yavrulayıp duruyorlardı her gün, her hafta, her ay, her dokuz ay. Evlenince, onlarla korkunç bir savaşa giriştim. Hepsini gaza bulayıp yaktım, işkenceyle öldürdüm. Tedirgin edici hiçbir şey bırakmamak gerek, diye düşünüyordum. Bu ev iki kişiye bol bol yeterdi. Evleri eşya ile (sandalyelerle, masalarla, kilimlerle, kitaplarla, kitap raflarıyla, yataklar ve yorganlarla ve perdeler ve divanlarla ve mutfak takım taklavatıyla) doldurmak, odaların içersini gezilmez duruma getirmek, budalalıktan başka bir şey değildi. Böyle düşünüyordum.

Sırtüstü dönebildim. Bu beni belirsiz bir rahatlığa kavuşturdu. Gecenin en büyük serüveni buydu işte: Sırtüstü dönmek. Belirsiz bir rahatlığa kavuşmak. Bundan sonsuz bir kıvanç duydum.

Evet, öyle düşünüyordum: tek çıkar yol evlenmek. Daha çok bu evde benimle yaşayacak birini bulmak. Kim olsa olabilirdi bu: A., B., C., bir erkek, bir dişi, bir hünsa, kim olsa... salt geceleyin sıcaklığını duyabileceğim, suratımda ılık soluğunu, soluğunda diriliğini, diriliğinde... Bulmuştum da. Bir süre sesler yitti. Dün çamaşırları yıkarken baktığımda onu tiksinç bir yaratık olarak gördüm. Bir düşman. Daha önce beni tedirgin eden, bunu bir süre gizleyen. Gördüm. Bütün her şeyi: leğenin başına oturmuş, bacakları (taa orasına değin kıllı ve kalın) açılmış, çamaşırları yıkarken. Evet, gördüm onun da o tiksinç farelerden başka biri olmadığını.

Döşemenin tahtalarına yürüyen su köklendirmiş, filizlendirmeye başlamıştı onları. Bir korunun serin havasını duyuyordum bedenimin sıcaklığı üstünde dalga dalga. Yalnızlığımın üstünde.
O yalnız bedenimin yüzünün ortasındaki o kocaman yassı burnun üstünde soluk almamı önleyen bir canlının ağırlığını duydum.
"O?
Geri mi döndü?

Sıcaklığıma
bedenimin
kayacak mı birazdan
gene?"
Pis bir kokusu vardı. Suratımdaki basınç gittikçe artıyor, boynumdan aşağılara (İşte! İşte!) kaymaya çalışıyordu. Tüyleri ipekçene yumuşak, uyarıcı.
"Öpmek mi istiyor gene beni?
Bir kedi mi yoksa?
Nerden gelmiş?
Çocukluğumdaki gibi pis
tiksindirici."
Bütün gücümü toplayıp üstümden atmaya çalıştım. Ellerimi kımıldatamıyordum. Hiçbir yerimi. Uyku yavaş yavaş çökmeye başlamıştı, (sanıyorum) gitgide giriyordum karanlığa; duygusuz. O bomboş.

İlkin horozların, sonra işine koşan insanların sesi doldurdu ortalığı. Gün çoktan ışımış olmalıydı.
"Kurtuldum
gün ışıyıp insanlar çıkınca..."
Sandalyenin üstündeki pantolonumu aldım. Yattığım yerde, bacaklarımı havaya kaldırıp giydim. Yüzümü yıkamak için dışarı çıktım. Evin kedisi helânın kapısı önünde devrilmiş yatıyordu. Ayağımla iteledim. Sırtüstü devrildi. Gözleri bile açılmadı. Çevreye pis bir ölü kokusu yayıyordu.

CELLÂT

Getiriyorlar, gün geçtikçe daha çok, her gün biraz daha artarak... öldüreceğim adamları. Geceleri uyuyamıyorum. Gün doğumundan önce orda, kentin alanında olmam gerekiyor. Bu saçma bu. Gündoğumundan önce... Ama biliyorum onlar da uyuyamıyorlar. Gözlerindeki korkuyla beraber uykusuz gecelerin yorgunluğunu da görüyorum. Adam asmak bana bulantı veriyor. Önceleri kusuyordum. Sonra alıştım. Şimdi hiç. Ansıyorum. Bir sehpadan inip, öbürüne, ondan inip... Dün on iki tane astım. Çok kısa sürüyor. Bir saat bile değil. Oyalanmak istemiyorum. Gözlerine bakıyorum çokluk. Bakınca: orda yalnızlık, orda yokluk, orda hiçlik. Başka hiçbir şey. Binlerce... Her birinde birbirine benzemeyen, ayrı, derin, bellekten silinmeyen sonuna varmış hiçlik. Ama acıma duygusu yok bende. Belki de hiç olmadı. Ansımıyorum. Evet ansımıyorum. Belki de hiç olmadı. Evet. Acımak da anlamsız gerçekte. Anlamsız gerçekte. Anlamsız her şey. Bende yaşayan tek duygu (o da kine çevrik) öldürmek isteğinin, isteğinin değil hırsının gelişmesi. Gün geçtikçe gelişen bu hırsla nereye varacağım bilmiyorum. Düşününce bir korkuya kapılıyorum: Bir gün öldürecek adam getirmeyecekler, o zaman sokaklara fırlayacağım, önüme geleni öldüreceğim sanıyorum. Ama gerçekte korkulacak hiçbir şey yok. Çünkü onlar bir eksik üç fazla gelecekler, getirecekler onları bana, gözlerinde korku, kin, yalnızlık, hiçlik ohh!... getirecekler. Duyacağım sıcak enselerini avuçlarımda. Bir istekleri olup olmadığını soracağım. Bu da saçma. Ne olabilir? İşiyorlar. Çoğu, asılmadan önce işiyor. Yağlı ipi geçiriyorum boyunlarına; elim bir kora değmişçesine yanıyor enselerine değince. Korkunun ete sinişini (bu genç etlere) görüyorum orda. Evet, hemen hepsi genç. Asıyorum. Asıyorum hepsini. Bütün getirilenleri. Çabuk çabuk. Hiçbir şey düşünmeden. Adam başına on lira. Çok az. Üç çocuk babasıyım. Ama bu yaşadığımız günlerde işler iyi gidiyor. Her gün bir baş, iki

baş artarak. İşim bitince buraya geliyorum. İçiyorum. Herkes kötü kötü bakıyor yolda bana. Niçin? Yaptığım onlarınkinden başka bir şey mi? Ben onların isteklerini yerine getirmekten başka ne yapıyorum ki? Herkes bir iş tutmuş. Toplumda herkesin bir işi, bir yeri var. Benimki de bu. Bu işi tembelliğimden seçtim. Evet, açıkça söylüyorum, tembel bir adamım. Az çalışayım, çok kazanayım istiyorum. Ama gene de biri çıkıp bu çalışmamın yorucu olduğunu söyleyemez. Geceleri uyuyamayan, gün doğmadan kentin alanına koşan benim. Alın işte, oğlumu da cellât yetiştireceğim. İşte her şeyimi koyuyorum apaçık ortaya. Evet, onun da bir cellât olmasını, benim yolumda yürümesini istiyorum.

LEŞ

Karaya boyalı bir teknenin içinde sallanıp duruyordum. Başım dönüyor, midem bulanıyordu. En son gücümü harcıyordum kürekleri çekerken. Akıntı ters yönden sürüklüyordu. Kuzeye doğru gitmeye çabalıyordum. Toprağım, evim oralarda bir yerdeydi. Gece bastırmadan da varmak gerekti. Ben akıntıya kapılmamak için son gücümü harcarken gittikçe şiddetlenen bir rüzgâr çıktı kuzeyden. Deniz daha bir kabardı. Dalgalar akıntıyla bir olmuş gelişigüzel atıyorlardı altımdaki tekneyi ordan oraya. Bir de leş tebelleş olmuştu tekneye. Çevrede dönüp dolanıyor, pis bir de koku salıyordu. Birkaç kez küreğimle ittim. Ama çok geçmeden gene geldi yapıştı tekneye. Midemin bulantısını bastırmak için, yanımdaki kurumaya yüz tutmuş ekmekten bir lokma koparıp çiğniyordum arada bir. Ama o leşin kokusunu duydukça bunu da yapamaz olmuştum. Kapağı bir atabilseydim kıyıya. Dalgalar nasıl olsa atacak beni bir yere diyordum. O an toprağımı, evimi değil, herhangi bir kara parçasında olmayı özledim. Sarsılıyorduk. Ordan oraya atıyordu dalgalar bizi. Korkunç bir hızla sürükleniyorduk akıntıda. Gene de bırakmıyordum kürekleri. Kollarım eklemlerinden kopacakmış gibi oluyordu. Sonra o leşi, denizi, akıntıyı, bunların arasındaki yalnızlığımı da düşünüyordum, yeniden başlıyordum kürekleri çekmeye. Sağ kürek dalgalara çok dayanamadı, ortasından kırıldı. Alıp götürdü dalgalar hemencecik uzağa. Küreğin parçasını götürdükleri gibi bu leşi de götürseler ya, hiç değilse onun bulandırıcılığından kurtulsam ya... Ama hayır, nereye atarsa atsın dalgalar, o ayrılmıyordu çevremizden. Yapışmış gibiydi teknenin altına. Küt küt vuruyordu. Küreğin elimde kalan kırık parçasıyla iteledim birkaç kez, uzaklaşır gibi oldu. Kürekleri de bırakmıştım artık

Tek kürekle nereye varabilirdim ki? Çevreme bakındım, en küçük bir ışık ya da karaya benzer bir şey göremedim.

Karaya boyalı bu hantal teknenin içinde sallanıp duruyordum. Neden burdayım? Kim getirip koydu bu teknenin içine beni? Bilmiyorum. Yalnız ekmeğim, bir şişe de suyum vardı kendimi denizde bulduğumda. Teknenin altına çarpan o, aklaşmış irin irin dökülen, kamı şiş, tüm niteliklerini yitirmiş —hayvan, hayvan, ama ne hayvanı?— leş dönüp duruyordu çevremde. Onun da beni bırakmayacağını çok geçmeden anladım. İçimde bir eksiklik oluştu. Ağlar gibi oldum. Bu sanki bende uzun yıllar önce yitirdiğim, sonra birdenbire bulduğum benliğimin bir küçük parçasıydı. İçimde akşamın çökmesiyle beliren korku, gittikçe yoğunlaşıyor, sıkıyordu beni. Beni... Kimdim ben? Bocalıyordum. Bu leşle, tekneme yapışmış, ayrılmayan, gecenin karanlığında bile bütün iğrençliği belli bu leşle nereye gidiyorduk? İsteğim, salt bu leşten kurtulmak, herhangi bir kara parçasına, ister doğuda, ister batıda, ister kuzeyde, ister güneyde, nerde olursa olsun bir kara parçasına ayak basmaktı.

İyi ki bırakmışım kürek çekmeyi, diye düşündüm. Kollarımın yitirdiği güce, şimdi kayığın içine oturmuş acıyordum. Bir ara bulutlar dağıldı, yıldızlar, tam tepemde bir de ay doğdu. Dalgalar da hafifledi. Az sonra tümüyle yitti. Hafiften ortalığı aydınlatan bu ay ışığı altında bir kara parçası görür gibi oldum. Oldukça uzaktaydı. Dalgalar da dinmişti. Bizi oraya atacak hiçbir neden kalmadı, diye düşündüm. Ama gene de durulan suyun yüzünde, o hantal tekne hafif bir akıntıyla yol alıyordu. Denizin durulmasıyla baş dönmem, midemin bulantısı geçer gibi olmuştu. Kusmuklarımı temizledim deniz suyuyla. Elimi, yüzümü yudum. Çevremde dönüp duran leşi de unutmaya çalıştım. Burnumu tıkadım kokusunu duymayayım diye. Uzun bir zaman öylece kalakaldık suyun ortasında. Göz kapaklarım ağırlaştı. Uyumadan önce bir daha baktım leşe; karın üstü dönmüş, yapışmış teknenin altına, geliyordu benimle. Atamamıştım onu. Sabaha değin uzaklaşır gider diye düşündüm.

Sabaha karşı bir kumsalda uyandım. Omuzlarım ağrıyordu,

bacaklarım uyuşmuştu. Güçlükle ayağa kalktım. Rüzgâr çıkmıştı gene. Denize bakındım: görünürlerde yoktu teknem. Elimi kolumu oynatıp kendime gelmeye çalıştım. İlerilere bakındım sonra. Alabildiğine uzanıyordu kumsal. Yürümeye çalışayım bir eve varırım belki dedim. Yürüyemedim. Ayağımdan yakalamış bırakmıyordu beni. Bir adım olsun attırmıyordu artık. O, leş sandığım o. Tüm gücüyle çekiyordu beni kendine. Yere yuvarlandım. O, ona konduramadığım bir güçle abanıyordu üstüme, boğarcasına kıstırmış beni. Kurtulmak için çabaladıkça daha bir eziyordu. Ben'i eziyordu, eziyordu, yok ediyordu Ben'i. Kurtulmaya çalıştıkça, Ben'i, Ben'i, Ben'i...

III
BİR CİNAYETİN İKİ ÖYKÜSÜ

I

Yarı aralık gözkapaklarımın arasından irin sarısı gözaklarım görünüyor olmalıydı. Sol mememin altında pıhtılaşmış kan, hafiften esen yelle dalgalanır gibiydi. Kan, mavi mintanımın üstünden iki yolla akmış, pantolonumun üstünden çakılların üzerine varmıştı. İlkin fışkırmıştı. Hiç karşı koymamıştım. Elimi açılan yarığa götürüp suratına bakıp gülümsemeye çalıştım. Başım dönmeye başlamıştı. Dizlerim dermansızdı. Olduğum yere çökmüştüm. Bir an başımda durdu. Sonra az öteki kayaya gitti. Gözlerimle izleyebiliyordum onu. Denize eğilip kusmaya başlamıştı. Böğürüyordu. Sesler, sesler duyuyordum. Bağırışlar, çığlıklar. Tepemde denize dalıp çıkan bir martı sürüsü dolanıyordu. Güneş buluta giriyor olmalıydı, gittikçe loşlaşıyordu ortalık. Gittikçe. Gittikçe karanlıklaşıyordu, koyu koyu benekler görüyordum. Sıcak, koyu bir sıvı akıyordu yüreğimden bacaklarıma... Sırtüstüydüm çakılların üstünde. Buz gibiydi bedenim. Ürperiyordum. Dalgalar vuruyordu kıyıya. Sonra sesler yitti. Gece çöktü. Hiçbir şey görünmez oldu. Üşümüyordum. Soluğumun hırıltıları da kesilmişti.

Sonra savcı, yanında bir yığın adam, polisler geldi. Nasıl haber aldıklarını bilmiyorum. Buradan hiç kimseler geçmez sanıyordum. Savcı elimi tuttu, kaldırdı: bir külçe. Bıraktı. Kütt düştü. (Parmaklarımın ucu kanlıydı.) Bir yığın adam çevrede dolanıp bir şeyler arıyorlardı. O, kayanın üstünde sırtı dönük, bütün olup bitenlerle ilgisiz, gözleri ilerde, boşlukta bir noktaya dikili olmalıydı. Yanına gittiler. İki polis, omuzlarından tutup savcının yanına getirdiler. Savcı soruyordu, doktor benim üstüme eğilmiş, gömleğimin düğmelerini çözmüş yarama bakarken: "Sen mi? Sen mi? Neyle? Niçin? Kim? Sen? Cevap." Hiçbirini cevaplamadı. Ceketinin üstünde ilk fışkıran kanın, sonraki kusmukların lekesi. Kinli bakışları.

"Sen mi?"
"Neyle?"
"Sen mi?"
"Niçin?"
"Sen mi?"
Doktor savcının yanına geldi:
"...Öğleye doğru, dört beş saat önce... bıçakla... fakat otopsi yapmadan..."
Çevrede aranıp duran adamlar suç aracını bulamamışlardı.
"Denize atmıştır."
"Denize mi attın?"
"Kaldıralım mı?" dedi birisi savcıya.
"Evet."
Üstüme ak bir örtü attılar.
Doktor raporunu verdikten sonra işkence arttı. Sabah on bir sularında sivri bir demirle (bıçakla?) işlenmişti cinayet. Çevrede bulunmadığına göre denize atılmış olmalıydı. Ne sanığın ne de ölünün kim olduğu bilinmiyordu. Soluksuz bedenimin fotoğrafını çektiler. Cesedi ilk gören adam da (bu saat üç sularında, tarlasından dönen bir köylüydü) ikimizi, sonradan savcıyla polislerin bizi buldukları gibi gördüğünü söylemekten başka aydınlatıcı bir bilgi vermedi:
"Dinleniyorlar sandımdı. Biri sırtüstü uzanmıştı. Ben yukardan geçiyordum. Durdum baktım, çakılların üstündeki kanı gördüm. Keçilerim..."

İşkence artıyordu. Aydınlık bir odada, yüzüne ışıklar tutulmuş, yüzlerce insan sesi —ağzı— gözü çevresinde.

Başlamıştı işkence:
"Onu sen öldürdün, evet, sen —onu— öldürdün— neyle öldürdün? Niçin öldürdün? Kimdi?— Sen kimsin?— Niçin? Onu sen... öl...öl...öl...dürdün— Adın ne? Ne iş yaparsın? Nerden geldin buraya?— Onu... sen... sen... onu öldürdün, onu sen— onu sen— onu sen— onu sen..."
Tartaklayarak, bağırarak, ışıkları artırarak. O cevapsız. Öylece suratlarına bile bakmadan. Yorgun. Ne bir "Evet", ne bir "Hayır".

Üstünü aramışlar, bir kimlik kartı olsun bulamamışlardı. Savcı terliyordu. Sorgu sabaha değin devam etti. Hiçbir sonuç alınmadı. Sanık tek kişilik bir hücreye kapatıldı.

O

Onu ilk, bir akşamüstü, sokakta, kalabalığın arasında görmüştüm. Yağmurlu bir gündü. Trençkotunun yakalarını kaldırmıştı. Üç dört günlük sakalı vardı. Önüne bakarak yürüyordu. Tam yanımdan geçerken bakışlarını (aydınlık, yeşil gözlerini) görmüştüm. Birkaç gün sonra gene bir akşamüstü, gene o kalabalığın içinde karşılaştık. Önüm sıra yürüyordu. İzlemeye başladım. Bir süre dolaştı. Amaçsız dolaştığı belliydi. Akşam çökerken yan sokaklardan birine saptı. Peşindeydim. Bir süre yürüdük. Sonra bir bakkala girdi. O akşam, oturduğu eve değin izlemiştim. Sonraki günlerde sık sık gidip kapısının önünde durup, çıkışını özlemle beklemeye başladım. Öğlene doğru çıkıyordu evden. Dolaşıyor ya da bir sinemaya giriyordu. Yalnız yaşıyordu. Buraya yeni gelmişti. Hiç kimseyle konuşurken karşılaşmadım. Bir akşam ben peşindeyken bir meyhaneye girdi. Ben de. Karşısındaki masalardan birine oturup onu gözlemeye başladım. Yemek yiyişine, içişine bakarken o güne değin bende oluşmamış bir duygulanma içindeydim. Çok çabuk içiyordu. Her kadehten sonra gözlerinin ışığı artıyordu. İçkimi alıp masasına oturayım istedim. Yapamadım. Çok geçmeden kalktı. Sendeliyordu. Hesabı ödeyip çıktı. O gece, orda, meyhane kapanana değin oturdum. Yanımdaki masalardan gelen sesler bir vızıltıdan başka bir şey değildi. Bulanık görüyordum çevremi. Çıktım. Gece eve vardığımda bir mektup yazdım:

"*Bayım,*
Sizin kim olduğunuzu biliyorum. Nerden geldiğinizi, neden kaçtığınızı, niçin bir dostunuz olmadığını... hepsini. Korkmayın, bunları kimseye anlatacak değilim. Bunları da niçin yazıp size göndermek istediğimi de pek açıklayamıyorum. Şimdi odamda yalnızım, başım dönüyor. İşte bütün nedenler bunlar. Bu akşam

meyhanede, size bakarken anladım, o yalnızlığınızın içindeki erinci gördüm. (Günler var ki izliyorum sizi.) Şunu bilin ki, erinçli bir yaşam şu günlerde hiçbirimizin hakkı değil. Olmamalı. Hele sizin. Hiç.

Yazmaya başlamadan önce sayfalarca söyleyecek sözüm olduğunu sanıyordum. Oysa görüyorsunuz sözcüklerle oynuyorum. Birini, o her şeyi anlatacak birini bulup ekleyemiyorum. Öyleyse devam etmek *niçin?*

Ek: Bunları salt sizi tedirgin etmek için yazmış olabilirim. Doğrusu kazuratınızın katılık derecesinin bunları okuduktan sonra değişip değişmediğini öğrenmek isterdim."

Bunları yazdığımın ertesi sabahı, gittim evinin çevresinde dolaştım. Öğlene doğru çıktı. Az sonra kapıcıya oturduğu katı sordum. En üst kattaki soldaki kapıymış. Çıkıp kapının altından zarfı attım.

Üç gün sabahları evinin çevresinde, akşamüstleri de görürüm umuduyla kalabalıkların arasında dolaştım. Çıkmıyordu. Dördüncü günü aynı meyhaneye geldi. Sapsarıydı suratı. Üç gün içinde iyice çökmüştü. Küçücük bir yerdi burası. Nereye otursa görürdüm. Korkulu, kuşkulu gözlerle bakındı çevresine. Trençkotunu çıkardı astı. Tam karşımdaki masaya (ama arkası dönük) oturdu. Masamı değiştiremezdim. Ellerinin deviniminden içkisini yavaş yavaş içtiğini görüyordum. Bakışlarım üstüne çivilenmişti. Sarhoş muydum? Ansımıyorum. Nice sonra yavaştan başını çevirdi (bakışlarımın ağırlığını duymuş olmalıydı). Göz göze geldik. Tedirgindi bakışları. Bir an ne yapacağını kestiremedi. Ayıramıyorduk bakışlarımızı. Ne bir gülümseme ne de bir başka davranış. Anlamsız, boş, boşluğun sonsuz bakışı *ötelere* giden. Başını çevirdi. Daha içkisinden bir yudum almadan yukarıya, helaya çıkılan merdivenlere fırladı. Az sonra indiğinde büsbütün sararmıştı yüzü, bakışlarında bir kin vardı. Yüreğimde gittikçe dibe çöken bir tortunun ağırlığını duyuyordum. Çabuk çabuk içti arta kalan içkisini. Hesabı ödedi. Askıdan trençkotunu aldı. Kapıdan çıkarken gene baktı. *Benim* olduğumu

anlamıştı. Usulca çıktı. Dışardan gene baktı. Birden içeri girecek, üstüme çullanacak sandım. Hiçbir şeysiz bakışlarım izliyordu onu. Görmüştü.

Yolda kalabalıkların arasında karşılaşıyorduk artık. Hep o garip boş (ne bir isteğin, ne bir kinin) bakışları. Onu görmediğim geceler rahat uyuyamıyordum. Her yerde, herkeste onu görür olmuştum. Tavanın tahtalarında, odamın duvarlarındaki lekelerde, geceleri sarhoş eve dönerken önüme düşen gölgelerde.

Bahar çoktan gelmişti. Bir sabah uzak bir deniz kıyısına gitmek istemiştim. Vapur iskeleden ayrıldıktan az sonra, ardımdan birinin bana baktığını sezinledim. Başımı çevirdim. O'ydu. Soluğum kesilir gibi oldu. Bu kez beni izleyen O muydu? Artık ondan, onun bendeki görüntüsünden kurtulmak isteğini duydum. Bu beni iyiden iyiye sıkmaya başlamıştı. Vapurdan inince hemen bir otobüse bindim. Otobüsten indikten sonra, bir süre yürümem gerekiyordu. Kimseler olmazdı gideceğim yerde. Kayalıklar vardı. Yemyeşildir deniz orda. Kayaların arasında. Kayaların arasındaki deniz hayvanlarından küçüklerini yakalar, çiğ çiğ yerdim. Otobüsten indim, yürümeye başladım. Az sonra, yirmi otuz adım gerimden birinin geldiğini, hafif adım seslerinden anladım. Başımı çevirip bakmadım. Gelenin kim olduğunu bilmiyor değildim. Bunu düşününce göğsümde sımsıcak, adsız, bir şey yayıldı. İstemiyordum. Hayır! istemiyordum. Artık istemiyordum. Geçmişti. Artık istemiyordum. Hayır! Hayır! Pişmanlıkla ne yapacağını bilememek arasında bocaladım. Adımlarım yavaşladı. Onunkiler de. Sonra gene açtım adımlarımı. Hiç kimseler yoktu görünürlerde. Deniz kıyısına varmıştık. Kumların üstünde yürüyorduk. Ayak seslerini duymuyordum artık. Ama geliyordu. Kumluğu geçtim. Sazlıklarla dolu su birikintilerinin üstünden atladım. *Yerime* varmak için küçük bir yar inmem gerekti. "Oldukça güç." Yarın kıyısına vardım. Döndüm baktım gerime. Evet. Geliyordu. Birden korktum. Niçin yapmıştım bunu? Dişlerim birbirine çarpıyordu. Bir soğuk dalgası geçti terli bedenimden. Ürperdim. Mintanımın yakasını iliklerdim. Elimde taşıdığım ceketimi de giydim. Sonra yarın başındaki incir ağacına tutundum. Kayaların

üstünden sekerek aşağıya deniz kıyısına vardım. Deniz dalgalıydı. Bir kayaya çıktım. Kayalar burda birbirine çok yakın. Öbürüne atladım. Sonra bir başkasına, bir sonrakine... En uçtakine oturdum. Yosunların arasında deniz hayvancıkları var mı, diye baktım. Yoktu. Ayağa kalktım. Geri dönerken, onun da yukardan aşağı inmeye çalıştığını gördüm. İncire tutundu. Dal çatırdadı. Bir an ne yapacağını bilemeden duraladı. Şaşkın. Gözüne bir yer kestirmiş olmalıydı. Önümdeki kayaya atladım. Adımını açtı. Atladı. Dal daha o atlamadan kırılmıştı. Sendeledi. Önümdeki kayaya atladım. Atlarken sağ ayağım kaydı. Suya girdi. Bir yerleri sıyrılmış olmalıydı. Kıç üstü sürünerek, yüzü bana dönük kaydı aşağı. O, aşağıya vardığında ben tam deniz kenarındaydım. Yüz yüzeydik. Yavaş yavaş bana doğru ilerliyordu. Gülümsemeye çalıştım. Dudağım (üst dudağım) titredi. Bir şeyler söylemek istedim: "Ben değildim. Yalan. İstemiyorum. Hayır!" demek. Beceremedim. Belirsiz, boş birtakım davranışlar. Gözleri donuk, gözümde. Yaklaştı. Soluğunu duydum yüzümde. Kesik kesik soluyordu. Bir eli ceketinin cebindeydi. Bir elini omzuma koydu— sol elini. Gene gülümsemek, bir şeyler söylemek istedim. Anlamsızca kekelediğimi sanıyorum. Suratı gerildi. Çene kemiklerini sıkıyordu. Sağ elini usulca cebinden çıkardı. Ucu sivri, bıçağımsı bir şey tutuyordu. Gözleri, donuk, gözlerimde. Elini kaldırdı. Hırssız, kinsiz, hiçbir şeysiz. Bir an boşlukta kaldı eli, sanki o varlıktan ayrıymışçasına. Sonra göğsüme doğru, sol mememin altına indi. Karşı koymadım. Elini tutabilirdim. Ya da kurtulup kaçabilirdim. Göz gözeydik. Aramızda bir kol açıklığı uzaklık vardı. Sol kolu, bir külçe gibi sağ omzumdaydı. Kan, gök mavisi mintanımın üstünden iki yolla pantolonumun üstünden çakıllara varmıştı. Hiç karşı koymamıştım. Elimi yarığa götürdüm. Gülümsemeye, bunun hiçbir şey demek olmadığını anlatmaya çalıştım. "Nasıl olsa ölecektim. Zaten yaşamın ağırlığını şu son günlerde taşıyamaz olmuştum." Ama sesim çıkmadı. O bunun bir intihar olduğunu anlamış mıydı? Elini omzumdan çekti. Başım dönmeye başlamıştı. Dizlerim dermansızdı. Gözleri, donuk, gözlerimdeydi. Öylecene, devinimsiz duruyordu ayakta. Sarılıp öpmek istedim. Yok, hayır, yapamadım. Dizlerim çözüldü. Kanıyordum. Artık fışkırmıyordu kan. Lök... lök... sıcak,

yakıcı bir acı vererek. Geri geri yürüdü ben dizlerim üstüne düşerken. Dizlerimin üstünde ona doğru yürümeye çabaladım. Güçsüz. Acıyla. Bir... iki... Hayır. Güçsüz. Ç'evrem gittikçe karanlıklaşıyordu. Dalgaların sesini duyuyordum. Yüzünü seçemiyordum artık. Sırtüstü devrildim. Acıyla debelendim bir-iki kez. Bir karaltı (O) geldi. Başımda durdu. Sonra silindi. Her şey. Her şey. Salt binlerce ses. Binlerce insan sesi. Sonra onlar da vızıltıya döndü. Binlerce vızıltı. Gözlerim yarı aralık...

II

Eve vardığımda kapının altında atılmış bir zarf buldum. Üstünde adım yazılı değildi. Benim buraya kaçtığımı, burda oturduğumu bilen hiç kimse yoktu. Mektup "*Bayım*" diye başlıyordu:

"*Sizin kim olduğunuzu biliyorum. Nerden geldiğinizi, neden kaçtığınızı, niçin bir dostunuzun olmadığını... hepsini. Korkmayın bunları kimseye anlatacak değilim. Bunları da niçin yazıp size göndermek istediğimi de pek açıklayamıyorum. Şimdi odamda yalnızım, başım dönüyor. İşte bütün nedenler bunlar. Bu akşam meyhanede size bakarken anladım, o yalnızlığınızın içindeki erinci gördüm. Günler var ki izliyorum sizi. Şunu bilin ki, erinçli bir yaşam şu günlerde hiçbirimizin hakkı değil. Olmamalı. Hele sizin. Hiç.*

Yazmaya başlamadan önce sayfalarca söyleyecek sözüm olduğunu sanıyordum. Oysa görüyorsunuz sözcüklerle oynuyorum. Birini, o her şeyi anlatabilecek birini bulup ekleyemiyorum. Öyleyse devam etmek *niçin?*

Ek: Bunları salt sizi tedirgin etmek için yazmış olabilirim. Doğrusu kazuratınızın katılık derecesinin bunları okuduktan sonra değişip değişmediğini öğrenmek isterdim."

İmza yerinde okunaksız
bir karalama

O gece uyayamadım. Odanın içinde dolanıp duruyordum. İşte burda da bulmuşlardı beni. Bana rahat yoktu. Bu yeryüzünde. Herhangi bir köşesinde. Bana rahat yoktu. Hiçbir yerde. "Kim olabilir?" diye düşündüm. Bir cevap bulamadım. "O" olabilir

miydi? Ama öldürmemiş miydim onu? O kentten kaçmadan, buraya gelmeden önce? Yıllarca önce? Öldürmemiş miydim?

Üç gün evden dışarı çıkmadım. Hiçbir şeyler yiyemiyordum. Bağırsaklarım bozulmuştu. "O bunu nerden biliyordu?" Su gibi çıkıyordum. Yemyeşil. Ve kaşınıyordum. Bedenimde al al lekeler oluşuyordu. Dördüncü günün akşamüstü çıktım. Bir süre dolaştım. Kuşkulu kuşkulu bakıyordum çevreme. Gelip geçenlere, bana bakanlara: "Bu olabilir mi?" Yorulmuştum. Hafiften yağmur başlamıştı. Yan sokaklardan birine saptım. Daha önce de gittiğim bir meyhaneye girdim. Hiç kimseler— hayır, kapının kenarındaki masalardan birinde biri vardı. Bakmadım suratına. Trençkotumu çıkarıp askıya astım. Arkamı dönüp oturdum. Kimseyi görmek istemiyordum. Yavaş yavaş içiyordum. O sıra, onu öldürdüğümden beri yitirdiğim sıkıntının yeniden oluşmaya başladığını gördüm. Garip. Önceleri çok sıkılırdım. Nedensiz. Bir hiçten. Yağmurdan. Dalgalı denizden. İnsanlardan. Her şeyden. Ve hiçten. Onun ölümünün ardından sıkıntısız bir boşluğa düşmüştüm. Ama mektubu aldığım günden beri o tanımlanmaz sıkıntı yeniden uyanıvermişti içimde. Geceleri yatağımda savaşıyordum. Uykusuz. Tüm sıkıntılarımın belirtileri artık bedenimde beliriyordu. İlacı filan da yoktu bunların, biliyordum. Göğsümde çöreklenen bir yılan, tabanımın altında oynaşan kertenkeleler, beynimin içinde yüzlerce kurbağa, küçük, pis bir göl, karnı şişmiş bir adam ölüsü. Boğuluyordum. İçerken. İçtikten sonra. Geceleri. Yatağımda. Burda.

Ardımdan birinin bana baktığını sezinledim. (Önsezi.) Bir ağırlık. Çok. Sırtımda. Başımı çevirdim: Köşedeki, kapının yanındaki masada oturan adam. Göz göze geldik. "O" Hayır. O değil. Öldürdüğüm değil. Bir başkası. Bir başkası. O: mektubu yazan. İşte gülümsedi. Bakışlarımı çevirmedim. Öyle bakakaldık bir süre birbirimize. Bakışlarımı kurtarıp, geri kalan içkimi iki yudumda bitirdim. Gırtlağım yandı. Su içtim. Oturamayacaktım burda. Helaya çıkan merdivenlere fırladım. Yukarda o genzimi yakan, pis kokulu, küçük, karanlık yerde düşünmedim: "*Bütün bunları sizi tedirgin etmek için yazmış olabilirim. Şunu bilin ki, erinçli bir yaşam şu*

günlerde hiçbirimizin hakkı değil. Olmamalı. Hele sizin. Hiç." "HELE BENİM. HİÇ." Gözleri sırtımdaydı. Ağır. "*Öyleyse* devam etmek *niçin*?" Gözleri, ensemden, belkemiğimi izleyerek iniyordu aşağılara. Ürperti vererek. Ayağa kalktım. Pantolonumun düğmelerini iliklerdim. Soluk ışıkta sapsarı yüzümü gördüm aynada. Kinli, yabanıl, korkunç geldi. Aşağı indim. Hesabı ödeyip, trençkotumu aldım. Usulca açtım kapıyı. Dışarda trençkotumu giyerken camın gerisinden bir daha baktım. Kimdi bu adam? Ne istiyordu benden? Boş. Ne bir isteğin, ne bir kinin olmadığı bakışlarla bakıyordu "*...o yalnızlığınızın içindeki erinci gördüm...*"

Gittikçe artan yağmurun altında yürüyerek eve vardım. Yol boyunca onu düşünmüştüm. Her yerde izlenecek miydim? Her yerde birileri çıkıp beni tedirgin mi etmek isteyeceklerdi? Niçindi bu? Artık ne öldürecek ne de yolculuk edecek gücüm vardı. Yoktu kaçacağım bir yer. Bu artık iyice belirmişti. Birkaç gün düşünmemeye çalıştım. Gerçekte ilgisiz adamın biriydim. Arada bir öldürdüğüm adamın gözlerini görüyordum karanlıkta; gece olup ışıkları söndürdüğümde, gözlerimi o karanlığa dikip bomboş duyduğumda kendimi; bomboş olmayı denediğimde arada bir, o soluk, umutsuz gözlerini, korkuyu— ölümden önceki. Bunlar bana çok koymamıştı. Kendimi her şeyin üstünde görüyordum. Dilediğim anları silebilirdim belleğimden. Ya da böyle sanıyordum. Bir öldürümden bende kalan bir çift, korkulu gözbebeğiydi— onların bakışları. Anısız bir adam. Ben. İlgisiz bir adam. Her şeye. Ben. Kendime. Yeniden denemeye, geliştirmeye çalıştım bunu. Birkaç gün gerçekten de düşünmedim mektubu— onu yazan adamı. Kalabalıkların arasında karşılaşıyorduk. Kısa bir an bakışıyorduk. Hepsi bu. Gidip aynı meyhanede içiyordum. Bilincimi yitirinceye değin. O eski günlerdeki gibi.

Denizi özlemiştim. Yağmurlar dinmişti. O sabah güneşliydi. Bir vapura bindim. Güvertede oturuyordum. O geldi gene. O. Unutmuştu, bırakmıştı sanmıştım yakamı artık. Ama, besbelli izliyordu işte beni. İlk iskeleye varana değin kendimi yokladım: onu öldürmek istiyor muydum? Onu öldürmekle özgürlüğümü kazanacak

mıydım? (Beni görecek korkusuyla hiçbir şeyler yapamaz olmuştum.) Bir cevap bulamadım. Düşünmemeye çalıştım. Çevreme bakındım. Güvertede on-on beş kişi vardı. hepsine ayrı ayrı baktım. Adamlar, kadınlar, çocuklar, *çocuklar*. Ben. Aralarında yalnız. Hiçbiri ilgimi çekmiyordu. Çocuklar bile. Ne zamandan beri bu böyleydi. "*Ne zamandan beri?— Bilmiyorum.*" Belki hiç... çocukluğumdan beri... evet, belki. Anamdan, babamdan da kaçardım. Tiksinirdim. Evin alt katındaki bodrumunda oynardım. Karanlıktı orası. Karanlıktı orası ve her yer. Sokaklar, okullar, evler, odalar, her yer. Yoktu hiç kimseler, hiçbir yerde. Hiç kimseler. Çocukluğumda bir dergide bir masal okumuştum, bir çocuğun karda ayak izleri üstünden yürüdüğü bir adam masalın sonunda ölüyordu. Altı-yedi yaşlarındaydım. Okula giderken, kaç sabah bilmiyorum babamın ayak izleri üstünden yürüdüm. Ama ölmedi. Sonra anamın...

Çevredeki adamlara, kadınlara, çocuklara bakarken bunları ansıdım. Niçin? Kendimi ilgisiz, anıların etkisinin dışında biri sanırdım. Kendimi bu duruma getirdiğimi sanıyordum. Oysa şimdi?—

Elim ceketimin cebindeydi.
"Bu ceketimin cebindeki...? Öldürecek miyim onu?"
Yeniden yokladım kendimi. Ondan yana döndüm, bakıyor mu bana diye. Hayır arkası dönük oturuyordu. Ama karşısındaki camdan gözlüyor olmalıydı.
Vapur iskeleye yanaştı. Kalabalığın arasında onu yitirmekten korkuyordum. İskelenin az ilersindeki otobüs durağına gitti. Kaçar gibiydi. "*Anlamış mıydı?*" Bir otobüse bindi. Durdum. Bekledim. Otobüs kalkarken (ona görünmeden) arka kapıdan atladım. En ön sırada camın kenarında oturuyordu. Ne kadar gittik bilmiyorum. Buralar hiç bilmediğim yerlerdi. Az sonra deniz göründü. Dalgasızdı deniz. Ama hep ben ona bakıyordum. Ayağa kalktı. "*İnecek.*" Durduk. İndi. Ben de arka kapıdan. "*Ardına bakmasa.*" Bakmadı. Yürümeye başladı. Ben de. Yirmi-otuz adım kadar gerisinden yürüyordum. İlgisiz. Onu tanımıyormuşum gibi. Bu sanki bir rastlantıymışçasına. Korkuyor olmalıydı. Adımlarını açtı. Başını çevirip bakmadı. Ama ardındakinin *ben* olduğunu biliyordu. Bir küçük köprü geçtik.

Köprüden sonra sağda, dar bir toprak yol başlıyordu. Yolun iki kıyısında çalılarla örtük iki hendek vardı. Hiç kimseler yoktu çevrede. "*Burda*?" Bir daha yokladım kendimi. Hayır, bir kin yoktu ona karşı içimde. Bir öldürme isteği? Hayır. "*Peki niçin izliyorum onu*?"
Duraladım. "*Dönsem mi*?" Niçin dönmemiştim? Bağırıyordu çırpınırken... "*Dönsem mi*?" Ama onu öldürmeyi daha önceden tasarlamıştım. Daha kayığıma almadan: "Yarın o iki kayalara gel, ordan alırım seni." Ertesi gün kayalara gelmişti. Hiç kimseler olmazdı orda. Kayığı yanaştırıp almıştım. İyice açılmıştık kıyıdan. "Biraz da sen çek." Kürekleri vermiştim. Çekti. Çekti. Açıldık. İyice yorulmuştu. "Biraz daha, biraz daha." "Yüzmeyecek miyiz?" "Daha açıklarda. Biraz daha." Terliyordu. Kolları güçsüz. "Hadi." Soyunmuştu. Ben de. İlkin o atlamıştı. Küreklere oturmuştum. Çekmeye başlamıştım. Yavaş yavaş. Kayığın peşi sıra yüzüyordu. "Açılma yoruldum." Duymamışım gibi "Açılma gelemeyeceğim." Daha hızlı asılmıştım küreklere. "Yoruldum, dur." Durmuştum. "Boğulacaktım." "*Boğulacak*." Çırpınmaya başlamıştı bile. Bağırıyordu. Çevreye bakınmıştım. Kimseler yoktu. Ne bir gemi uzaktan geçen, ne bir başka kayık. Hiçbir şey. Hiç kimseler. Boş gözlerle bakmışım çırpınışlarına. Kıyıdan çok uzaktık. Benden başka duyan yoktu sesini. Küreklere daha hızla... Duymak istemiyordum sesini artık. Bir kez batmıştı. Görmüştüm. Kolları, güçsüz suyun yüzünde. Sonra onlar da batmıştı. Az sonra çıkmıştı. Ama bağırmamıştı. Bir kez daha batmıştı. Çıkacak diye beklemiştim. Çıkmamıştı. "Hani üç kez çıkılırdı boğulmadan su yüzüne?" Daha önceden başaltına koyduğum taşı çıkarmıştım. Gömleğini, pantolonunu, donunu, ayakkabılarını bağlayıp taşa, bırakmıştım denize.

Dönmedim. Gidiyordum peşi sıra. Kumların üstünde yürüyorduk şimdi. Deniz o günkü gibi açık dalgasızdı. Kumluk bitti. Sazlıkların arasındaki su birikintileri üstünden atladım. Aramızdaki uzaklık iyice açılmıştı. Bir tepede durdu, arkasına baktı. Korkuyordu. Uzaktan bile görünüyordu bu. Korkuyordu. Açtım adımlarımı. Oraya geldim. Aşağıya baktım. Bir kayanın üstündeydi. "*Nasıl*

ineceğim? Güç." Yarın kenarında bir incir ağacı gördüm. Bir dalı gözüme kestirdim. Adımımı atarken dala tutundum. Bir an. Dal çatırdadı, kırıldı. Düşer gibi oldum. Kalçam acıdı. Belki de sıyrılmıştır. Duraladım. Sonra kıçın kıçın sürünerek hızla aşağı, çakılların üstüne düştüm. Avuçlarım sıyrılmıştı. Doğruldum. Kayanın üstünden kıyıya atlamak isterken suya düştü. Doğruldu. Bana doğru yürümeye başladı. İkimiz de birbirimize doğru ilerliyorduk. Gözlerine bakıyordum. Islak ıslaktı. Dudağı oynadı, suratı gerildi. Bir şeyler söyleyecek sandım. Söylemedi. Durmuştu. İki adım daha attım. Elleri yana sarkık. Benim sağ elim cebimde. Sol elimi omzuna koydum. O anda kararımı verdim: "*Evet*." Bana o güne değin yapılanları düşündüm. İtilmeler. Her zaman. Bırakılmalar. İzlenmeler. Elim cebimde. Buz gibi çelik. "*Korkacak mı*?" Cevapsız. Sessizlik. "*Kendisi*..." Göz gözeydik. Omzunu sıktım. Kendime doğru çektim. "*Korkuyor*." Gülümsemeye ya da bir şeyler söylemeye çalıştı. Sesini duymak istemiyordum. Ses. Sesler hiç bırakmıyor adamı. Sıkıca tutuyordum çeliği. Kaslarım geriliyordu. Ama heyecansızdım. Solurcasına, su içercesine, olağan, çıkardım sağ elimi cebimden. Şaşırmadı. Gözleri gözlerimde. Şaşırmadı. Elim kalktı. Boşlukta bir doğru çizdi. Duraladı. Çok kısa bir an. Havada, hiç bir yere bağlı değilmişçesine, asılı. Derin bir soluk almak istedim, alamadım, alamadım, hızla indi elimdeki bıçak sol göğsüne. Karşı koymamıştı. Biliyordu. "*Pişman mıydı*?" Bıçağı çektim, üstüme kan fışkırdı. Oluk oluk akıyordu. Kan. Tam yüreğine saplanmış olmalıydı. Gözleri donuk, sorusuz, kinsiz, gözlerimdeydi. Elimi çektim sağ omzundan. Geriledim. Bir iki devinimde bulunmak istedi. Belki de bir şeyler söylemek. Başaramadı. Gözkapakları yarıya değin kapanmıştı. Dizleri büküldü. İki adım attı bana doğru. Geriledim. Dizleri üstüne düştü. İki adım da dizleri üstünde, bana doğru. Bir adım attım geriye. Birden debelenmeye, bağırmaya başladı. Dediklerinden hiçbir şeycikler anlamadım. Yırtıcı bir bağırış. Kaçtım. Denize doğru yürüdüm. Dalgalar vuruyordu kıyıya. Hafif bir yel esiyordu. Sağ elimi gördüm. Bıçak elimdeydi. Kan ılık, donmak üzere. "*Kurtulmak*." Fırlattım attım bıçağı. Eğilip ellerimi yıkadım. Suratımı. Denizin soğuk diriltici suyu. Gözlerim yandı. "Daha debeleniyor olmalı." Döndüm baktım. Evet. Yanına gittim. Bir daha

baktım suratına. Gözleri yarı aralık. Yara kanıyor. Sağ bacağı ileri geri gitti geldi. Bir an. Debelendi gene. Kasıldı. Sonra hiç. Ama gözleri yarı aralık. Bana bakıyor. Hep bakacak. Yanından ayrıldım. Bir kayaya çıktım. Üşüyordum. Ceketimin yakalarını kaldırdım. Bağırdı. Başımı çevirdim korkuyla. Hayır, devinimsiz. Yel, kan birikintisini titretiyordu. Donuyordu kan. Pıhtı pıhtı. Sağ elim kokuyor. Kan. Üstüme de fışkırmış. Elimin tersiyle sildim. Midem bulandı. Kusmaya başladım. Kusuyordum. Kusuyordum. Hiç bitmiyordu kusmam. Hiç bitmeyecek sanıyordum. Yeşil yeşil sular geldi ağzımdan. Sonra kuru öğürtüler. Yeniden yudum elimi yüzümü. Kusmuklarımı aldı götürdü dalgalar. Denize bakıyordum. Dalgaların üstünde bir karaltı gördüm. O geliyor sandım. Şiş karnıyla. O gelecek bir gün, ben böyle deniz kenarında otururken. Şişmiş karnı, yosunlaşmış suratıyla gelecek. Hepsi, hepsi gelecek. Bir gün. Artık bir hiç olan bu başkaldırmaz varlığı çevreleyecekler. Ama almayacaklar aralarına. İşkence başlayacak.

Sesler, bağırtılar, insanlar, insanlar, alıp götürmeler, adımı sormalar, ışıklar, sorgular, sorgular, niçin öldürdüğümü sormalar, kim olduğumu, niçin, niçin kaçmadığımı. Tartaklamalar, dayaklar. İşkence. Hiçbirini cevaplamadım. Bir an gerçekten niçin kaçmadığını sordum kendi kendime. "Nereye?" Nereye gidebilirim? Artık hiçbir yer yok. Artık. Artık dört duvar. Kinsiz, sevgisiz, acımasız, duygusuz, dört kara, taş duvar. Benim gibi. Çevremde hep onlar. Artık. Karanlıkta. Cevapsız. Dört kara taş duvarın sessizliği. Artık. Onlar. Onlar da hiç. Artık hiç.

IV
DÖNÜŞ

Sık sık geliyorum buraya; bu yarın kıyısına. Yukarda durup dalgaların aşağıda kayalara çarpışını dinliyorum, hiçbir şey düşünmeden (hayır, düşünmek istemeden)— ufka değin. Aşağıya kayalıklara inmeye cesaretim yok. Korkuyorum. Eskisi gibi korkuyorum. Ya çıkamazsam? Kimseler geçmiyor ki burdan. Arada bir çöpçüler çöp dökmeye gelen ya da uzaktan bir gemi, bir balıkçı motoru; ama uzaktan, çok uzaktan; sesimin ulaşamayacağı. Bunları düşünmesem inebilir miyim? Kayalar oldukça sarp. İn— inilebilir mi? Belki. Evet, belki, evet inebilirim. Kıçın kıçın sürünerek belki. İniş yollarını görmüyor değilim. İşte: ilkin şuraya, ordan şu sağdaki çıkıntıya, ordan öbür kayaya, ordan şu uçtakine... Ya o birden çökerse? Korkuyorum. Ya o birden çökerse? O zaman tutunacak hiçbir yer yok. Hiçbir şey. Hiçbir yer. Küçüklüğümden beri, buraya ilk geldiğimden beri bunu düşünüyorum. Salt inmek mi? Ya çıkamazsam? Korkuyorum. Aradan yıllar geçti. Korkuyorum. Oysa ağzını dalgaların dövdüğü, nice sonra garip yankıların döndüğünü sandığım aşağıdaki mağarayı görmek istiyorum. O kayaların diplerini. Deniz açık yeşilmiş, yosunların dibinde deniz hayvanları varmış (karnı davul gibi şiş bir insan ölüsünün bu kayalara vurduğunda, onu almak için oraya giden balıkçılardan duymuştum bunları) kayaların dibi görülürmüş, küçük balık sürüleri dolanırmış kayaların arasında. Bir sandalım olsaydı belki bumu dolanıp...

Niçin döndüm buraya? Niçin? Bu yarın kıyısına? İşte hiçbir şey değişmemiş. Ben? Ben de öyle. Hiçbir şey. Eskiden çöp dökerlerdi burdan. İşte gene kokuyor. Kayaların üstünde hayvan leşleri olurdu. Çöplerin arasına, kayaların üstüne bakındım ama yoktu. Hayvan leşi yoktu. Deniz dalgalıydı. Çok dalgalıydı. On beş gündür hep böyle. Bugün on altı. Hah, işte aşağıda bir martı ölüsü, güneşte kurumuş. Yerden birkaç taş aldım attım üstüne, yuvarlansın düşsün denize diye. Başaramadım. Başaramadım. Bir daha, başaramadım —bir daha—

başaramadım, bir daha başaramadım... ohh hayır, başaramadım -- başaramadım ---bir daha--- başaramadım..
...başaramadım-- başaramadım-- başaramadım. O büyük kentlerde yoğun kalabalıkların arasındaydım. Dönmek istemiyordum buraya. Yapayalnızdım. İşte gene. Burda. Burda? Ne aramaya geldim buraya? Her şey aynı. Değişmesiz. Ben gibi. Eş duygular. Yıllarca öncesine. Değişmesiz. Aynı korku. Yitirilmeyen. Anı. Lar. Aşılamayan. Burda. Burda ve her yerde. İnmek isteği. Çıkamamak korkusu. Evet korkuya dönük inmek isteği. İşte elimde üç taş kaldı. Birini daha attım... Üstüne düştü, kaydı, ama düşmedi denize. Bok! düşüremedim. Bir taş daha, dikkatle, hayır uzağına düştü, başaramadım— başaramıyorum. Tuttuğum son taşa baktım. Atlatamadım. Biliyorum. Atlatsaydım da başaramayacaktım. Pantolonumun sağ cebine koydum. Mağaranın ağzını daha iyi görebilmek için sol uçtaki çamın altına gittim. Deniz, dalgalı. Dalgalar vuruyordu hızla, kayaları aşıyor, çakıllara ulaşıyordu, gerisinde bir hışırtı bırakarak çekiliyordu sonra. Bugün, çok dalgalı. Karşıda kara bulut yığınları var. Yel esiyor. Belki birazdan fırtına patlayacak. Çamın altına oturdum. Aşağıya baktım. Eskisi gibi. Bir dalga geliyordu ilerden (uzaktan büyük bir gemi geçmiş olmalıydı)

bir dalga...
caddeyi silip süpürüyordu, caddenin kıyısındaki büyük ama yıkıldı yıkılacak yapıların, o bizlere babalarımızdan kalan, onlara da babalarından kalan yapıların temellerine, mağazaların camlarına, kalın kırılmaz diye bize yutturulan camlarına, ışıklar içindeki camlarına, gerilerinde güzel giyimli mankenlerin, oyuncakların, giysilerin, otomobillerin, buzdolapların, kutu kutu ilaçların, kumbaraların olduğu camlara... yıkmak hırsı içindeymişçesine.

Kimseler yoktu ortalıkta.
Bir büyük dalga
çekilirken beraberinde söktüklerini de götürüyordu sonra daha hızla geliyor, çarpıyor bu kez tüm kendinden olmayanları bırakıyordu: paçavraları, paslı kovaları, çürük tahta parçalarını, batmış, batırılmış

denizaltılarını, torpilleri, sonra kendinden olanları bile: balıkları, yampiri yampiri yürümeye çalışan yengeçleri, içleri tüm boşalmış deniz kabuklarını, ölü küçük balıkları (büyüklerin kustukları). ölmekte olanları, sular çekildikten sonra kendilerini ordan oraya vuracak olan memeli balinaları, kaputları, küçük çocuk ölülerini, büyük adam ölülerini, yosunlaşmış, ak insan gözlerini (olduklarından çok daha büyük) ve başka insan üyelerini, kolları, bacakları, anüsleri, kesilmiş butları mide bulandırıcı vaginaları, yığın yığın getirip yığıyordu kendinden olmayan her şeyi ve kendinden olan, alıp götürmüyordu hiçbirini çekilirken, yığıyordu, yığıyordu kesik insan üyelerini daha çok bunları: phallusları, anüsleri, vaginaları, yani iksler, kazuratımızın çıktığı delikler, malar, ak belleri, al kanları yığıyordu yapıların temeline, gitgide bu kokan, bu parçalanmış asıllarıyla pek ilgileri kalmamış şeyler bir kule gibi yükseliyordu, geçilmez oluyordu cadde, pencereler açılmıyordu, paslı demir kepenkleri kapamaya çalışıyorlardı insanlar kurtulmak umuduyla, batık eski gemi kalıntılarını, ak memeli balinaları da getirmeye başlayınca yeryüzünün sonu bu, diye düşünüp kıvanmıştım, her şey ortaya çıkacak, her şey (o sırada, bunlar olup biterken nerdeydim ben, ansımıyorum şimdi) kendilerini denize bırakan umutsuzların insanlıktan uzak cesetlerini de getiriyordu, bayraklara sarılmış şehitlerin yanı sıra, kâfirleri de, bir geminin içinde olup bir kaza sonucu boğulan umutlularınkini de, kadınları, çocukları, doğmamışları; (analarının karnında olup da bu güzelim yeryüzüne gözlerini açamamışları, babalarının yumurtalıklarında kalan o döllenmeye zaman-yer bulamayanları), kırılınca pis bir koku salacak olan çürük yumurtaları, adamları: yurttaşlarımızı, vatansızları, amiralleri (omuzlarına değin sırmalarla bezeli giysileri içinde) katilleri (insanlarca öldürülüp atılan) köpek leşlerini (belediyece öldürülüp atılan)...

yapılar görülmez olmuştu bunlarla, çevreme bakındım, kendim gibi bir tanık daha bulmak umuduyla. Ama yoktu kimseler. Kimseler.

...Hiçbirini alıp götürmeden çekiliyordu.

Bir büyük dalga
tüm yabancı yükünden ve kendi yükünden kurtulmak isteği içindeymişçesine—
bugünkü gibi.

Bir yığın ses. Tedirgin edici. Kayalara vuran, çakıllara yürüyen, çekilen dalgaların sesi. Mağaranın ağzına vuran (yankıyan) geceleri oturduğum evi sallayan fırtınanın, içimdekilerin, benim sesim. "Yok aradığın sessizlik" dedim kendi kendime. Yok senin sessizliğin. Hiçbir yerde. İşte dalgalar. On beş gündür. Bugün on altı. Hep böyle. Gün geçtikçe artarak. Dayanılmaz olarak. "Niçin döndün buraya?" Dün o mezarlıkta gördüğün gibi—o çökmüş mezarlar. Loş. Karanlık. Sessizlik. Orda. Belki orda. Ama orası da hiç. Daha hiç. Hiçbir yerde. Evet yaşarken hiçbir yerde. "NİÇİN DÖNDÜN BURAYA?" Bu kez bağırdım. "NİÇİN?" "Bilmiyorum." Usulca: "Bilmiyorum." Boş, içinde hiç kimselerin olmadığı evin... sanıyordum ki...

Burda hiçbir şeysiz kalmak, boş, anısız, geçmişsiz, sessizlik içinde... Ama görüyorsun. Evet, görüyorum, işte hiç kimselerin olmadığı şuracıkta sesler, sesler... bir yığın, kalabalık, geceleri o boş sofalarda koşuşan, o boş odaları dolduran, bağırarak, asarak düşlerimde beni, her yerde izlenerek, maskeme, sakallarıma, kara gözlüklerime, renklerini tanınmayayım diye her gün değiştirdiğim saçlarıma, çöküşüme karşın, ne iş yaptığımı soruyorlar. Hiç, diyorum. Bir alanda yargılamak gereğini bile duymadan, tüm yaşamımca yaptıklarımı ya da yaptığımı sandıklarını (tümü suç) sayıp:
daha çocuk yaşında evinden kaçtığı,
erginlik çağında genç kızların ırzına geçtiği, sağa sola saldırdığı, bomba yapıp dükkânlara, kışlalara, okullara, tapınaklara, kulelere, köprülere attığı,
anasını, babasını, kardeşlerini öldürmek isteyen, daha sonra eş seviler yapan, bununla da yetinmeyip eşeklerle, koyunlarla, köpeklerle sevişiği bilinen,
bir süre ortadan yittiği için yaptıkları pek kesin olarak bilinmeyen, ama bu süre içinde "failleri" bulunmayan bir yığın garip cinayeti kendisinin işlediğine inandığımız, gene o sıralarda yaşadığımız

düzeni temelinden sarsan ayaklanmalara önayak olduğu su götürmez bir gerçek olan bu alkolik, sadik, anarşik, isterik, kominik, kaçik, monik, monumonumantalik, hypermetrik v.s. adamı, yeni yaptırdığımız cezaevlerini de kirleteceğinden, oraların töresini, düzenini bozacağından, daha çok yaşatmamak için...

Kalabalıklar. Kalabalıklar. Kalabalıklar. Bir yığın ses. Hiçbir şeycikler anlamıyorum duyduklarımdan, kulaklarımı tıkamak istiyorum ama ellerim ardımda bağlı. Ayağımın altındaki iskemleyi çekiyorlar. Uyanıyorum.
"O ben miyim?"—
artık kaçacağı hiçbir yerin olmadığını bilen?
Hiçbir yerin. Artık. Bilen. Oturduğu evin bir gece fırtınada sallanırken daha çok dayanamayıp yıkılacağını, bunun belki de şu önümüzdeki kış olacağını bilen? O evin içinde olmaktan korkan? Tüm bunların, birer düşten, karabasandan, sanrıdan başka bir şey olmadıklarını sanan? Yalnız, her yerde yalnız, yapayalnız, kaçan, aradığı sessizliği bulamayan, bulamayacağını bilen, gerisinde kendisinden hiçbir şey bırakmayacak: Bir çocuk? Kendi dölünden? Hayır, hiçbir şey bırakmayacak olan? Bu evi bunca zaman neyin ayakta tuttuğunu soran? (Cevap:?) Korkan, korkan, bir devam?

Evet, bir *devam*'ım sanki. Kendimi öyle duyuyorum. Sanki benden önce başlanan bir yaşamı sürdürüyorum. Tek değilim. Hayır, tek değilim. Seslerle, anılarla, seslerle... oh! tek değilim. Oysa buna... bu deniz sessizliğine... Buraya da onun için dönmüştüm. Kıpırtısız bir yaz denizinin... Bu adaya da bunun için dönmüştüm. Nice zaman sonra. Eskiden o çamın altındaki kayaların dikleştiği, aşağıda martı yuvalarından başka bir şeylerin bulunmadığı, hep sessizliğini ya da küçük çırpıntılarını dinlediğim deniz bile on beş gündür dalgalı. Bugün on altı. Hızla vuruyor kayalara, mağaranın ağzına, aşıyor kayaları, çakıllara ulaşıyor, ardında hafif bir hışırtı bırakarak çekiliyor. Sonra gene... Geceleri bile. Yatağımda uyumaya savaşırken kafamın içinde çarpan dalgaları dinliyorum. Sonra düşlerimde. Çarpışıyorlar, çarpıyorlar... Ben, bir salın üstünde bağlı bu dalgaların üstünde ben.

Ya da kalabalıkların, kalabalıkların, kalabalıkların arasında, bağırışların darağacında.

Sessizlik. Sessizlik. Sessizlik. Yok. Korkuyorum. Düşlerimden, sanrılarımdan, olur olmaz zamanlarda bir ölüm ezginliğiyle çöken karabasanlarımdan. Dalgalardan. Evden. Bu evden. Bu içinde oturduğum evden. Her şeyden. Korku---

Solurken. Yalnızken. Korkuyor. Herkeslerin içindeyken. Herkeslerin dışındayken. Bu devam. Korkuyor. Sanıyor ki, gerçekten bir gün böyle darağacına çekilecek ya da bir sabah uyandığında penceresine değin dalgaların yığdığı o sanrısal, kapkaranlık günde açacak gözlerini ya da bir yığın ses içinde, bahçenin duvarlarını aşıp eve saldıran *onlar*, omuzları üstünde bağırıp çağırarak, tartaklayarak o düşlerindeki gibi alıp götürecekler kendini kentin alanına bir gün doğumunda; uykulu gözleriyle bakacak o bu iğrençliğe hiçbir şey anlamadan. Bağırışlarını duymamak için kulaklarını tıkamak isteyecek. Ama elleri ardında bağlı.

Oturduğum yerden kalktım. Cebimdeki taşı buldum. Martının güneşte kurumuş ölüsüne nişan aldım. Attım. Üstüne düştü. Ama yuvarlamadı denize. Sağ yanımdaki kayaya atladım bir anda; hiçbir şey düşünmeden. Ordan öbürüne... Bir ara duraladım. "Şu uçtaki?... ama ya çökerse? Tutunacak hiçbir şey yok." Kısa bir an. "Hiçbir şey yok." Güldüm. Korkunç bir kahkaha attım. "Korkacak hiçbir şey..." diye düşündüm. Sonra hiçbir şey. O kayadan gerisini bile. Sıçradım boşluğa...

Zeist, Şubat 1960

KAÇKINLAR
(1959)

Güneş Eskin'e

İlk kez 1959 yılında Çan Yayınları tarafından yayımlanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

I. KAÇKIN
ÖNDEYİŞ

"Delinin duyduğu tik-tak
bir başka tik-tak'tır"
H. Michaux

... bir hücreye tıktılar. Soluktu, sapsarıydı ışık. Tepeden geliyordu. Köşede yatan adamı gördüm. Sırtım kapıya dayalıydı. Bıraktıkları gibi. Dövecekler sanmıştım. Ama dövmediler. Ense köküm ağrıyor. Çok ağrıyor. Gene de rahatım. Oyuncakçının camını kırdım diye getirdiler beni buraya. Birisi de lokantanın duvarına işemiş. Herkesin içinde çıkarıp... Oh, oh ...gülüyorlardı dışarda. Beni buraya getirene anlattı. Sarı bıyıklısı, Oh, oh iki deli yanyana, dedi. Gülüştüler. İşte o. Yatan o olacak. İşemiş. Herkesin içinde. Herkesin. Bense...
... kırdım. Gene görsem gene kırarım. Pişman değilim. Hiç pişman değilim. Orda duruyordu. Mahpus. Öbürlerinden nasıl ayrıydı. Onu kurtarmak için yaptım. Işıklı yeşil suda nasıl oynaşsızdı. Nasıl ayrı. Bırakılmış. Hemen tanıdım. Öldürdüğüm balık. Tuzak kurmuşlardı bana. Kim bilir nerden buldular? Çürümemiş demek daha. Yeniden canlı. Bana bunu...

Onların akılları var. Her şeyi bulur onlar. Yüzyıl önce yitirmiş olsam da. Üç gün durdum seyrettim. Üç gün: üç yüz yıl. Bu sıcaklarda. Gerçekten hava çok sıcak. Terliyorum. Güneş beynimi yakardı. O sarı saçlı bebek! Yattım mı onunla? Küçümencik elleri vardı. Kuş ağzı. Öptüm onu. İlkin ensesinden. Ses çıkarmadı. Sonra balıklarımı göstermiştim. Ekmek parçaları atmıştık. Hepsi üşüşmüşlerdi. Yalnız o... Bak o yemiyor, bak. Küçümencik elleri vardı. Elimi suya sokup karıştırdım. Bulandı su. Onu yakaladım. Solungaçları titriyordu.

Ağzı açılıp kapanıyordu. Bıraktım suya. Dibe gitti. Dibe. Öyle kaldı. Sabahleyin baktım: suyun üstünde. Ölmüş. Ölmüş. Bahçeye erik ağacının altına gömmüştüm. Gün'e söylemedim. Gün.
Gün'dü adı. Büyüktüm. Annemle hamama gitmiyordum. Gün'ün annesi beni sevmezdi. Benimle oynamasını istemezdi.
Görmeseydim... o benim eski...
Saçlarımı gördüm. Alnımın üstünde perçemim vardı. Eskisi. Eski perçemim. İpekçene yumuşak. Sarı. Sapsarı. Onunki gibi. Onunki arkadan iki sıralı örülü olurdu. Örgülerini kaldırır ensesinden öperdim. İçim kabardı. Gülümsedim. Hemen de anladım ardından. Aldatamazlardı beni. Eski perçemimi, çocuk yüzümü göstererek aldatamazlardı. Burkuldum. Balık. Benim öldürdüğüm balık –gerçekten onu ben öldürmüştüm– camın gerisinde, bu tuzağın içinde, yeşil renkler içinde, öbür balıklardan ayrı, dipte, oynaşsız duruyordu. Duruyordu. *Akvaryum*... Bu sözcük güneşli bir gün gibi. Saçma yalnızlık. Gün'ü de gördüm orda. O an üçümüz beraber. Ben dışardayım. Eski ben. Camdan parlak ışıltılı bana bakıyordu. Bunaldım. Yumruğuma doladım mendilimi. Bu işkence... Onların işkencesine beyaz yumruğumu indirdim. Sokakta kimseler yok sanıyordum. Cam kırıklarının üstünden aştım. Akvaryuma elimi, çıplak sol elimi daldırdım. Buldum dipte onu. Gözleri soluk, ışıltısızdı. Tıpkı o. O işte. Tırnaklarımla etini deldim. Sesi bile çıkmadı. Parçaladım. Oysa canlanmasını istiyordum. Çevrem insanlarla dolmuştu. Gittikçe sıklaşıyorlardı. Hava alamıyordum. Üstlerine atılıp, açığa çıkayım dedim. Kıskıvrak yakaladılar. Bir ikisi yumruk vurdu. Karşı koyamadım.
Sonra polisler geldi. Sorguya çektiler. Daktilo tik-taklarının arasında söylediklerimi dinlemeden. Yanıtlarımı yazmadan. Sonra alıp buraya getirdiler. Ben geldikten az sonra adam uyandı. Gözlerini oğuşturarak ayağa kalktı. Gün ışıyordu. Oda aydınlanıyordu. Pis oda. Bana baktı. Bir sözcük olsun söylemedi. Gitti pencerenin önünde durdu. Çıkarıp işeyecek sandım o anda. Kim bilir neden. Aklıma geldi. Lokantada. Kapının önündeki konuşma. Güldüm. Balıklarımı gösterdiğimde o da gülmüştü. Gün. Benim balığım. Benim... Yanına çömeldim dipte duran balığı gösterdim. Yaşıyor mu o? dedi. Yaşıyor, dedim. Elimi suya sokup...

Gün'ün her yanı ap-aktı. Ensesinden öptüm. Hiç ses etmedi. Gülüyordu, gülmesini kesti. Bir daha öptüm. Ayağa kalktı kaçtı. Annesinin yanına gitti. Bir daha da yaklaşmadı yanıma. Annesi... Geceleri yatağıma girince onu düşünürdüm. Uykularıma girerdi. Balıkla beraber onu da aldım. Böylece. Gün'ü. Onun taşbebekleşmiş güzelliğini. Elimden yere düşer düşmez kırıldı. Paramparça oldu.

Gittim adamın kalktığı yere oturdum. Sıcaklığını duydum. Başını çevirdi. Sonra baktı. Gözlerimin içine baktı. Güleçti yüzü. Bir anda ısınıverdim. Demek lokantada duvara işedin, dedim. Güldüm. Gülümsemeye çalıştım. İyi ettin, dedim. İyi ettin. Yüzü değişti. Yanıma geldi. Korkuya kapıldım. Nasıl? dedi. Hiç dedim. Hiç. Bana ne? İyi ettiniz. Nasıl duvara mı? Ben mi? dedi. Şaşkındı. Meraklanmayın, dedim. Ben de suçluyum. Hayır, dedi. Meraklanmıyorum, dedi. Fakat bana anlatır mısınız... Ben çünkü hiçbir şey... Duyduklarımı anlattım. Lokantanın duvarına çıkarıp... Görmüşüm gibi anlattım. Şaşkındı. Gözleri ne güzel şaşkındı. Kafasını kaşıyordu. Sürekli. Bundan tedirgin oldum. Hiçbir şey hatırlamıyorum, dedi. Buna inandım. Sesi dümdüzdü. Benim niçin burda bulunduğumu sordu. Bir yalan uydurayım, dedim. Caydım. Çünkü ayrı olan hiçbir şey. Anlattım. Oyuncakçının camlarını kırdım, dedim. Anlattım. Hepsini, yalansız, olduğu gibi anlattım. Sonra kapı açıldı. Beni buraya getiren polis. Gel, diye eliyle işaret etti. Omzumda elinin değdiği yerler yara olmuştu. Kabuk bağlamıştı. Şimdi yeniden dokunursa acı verecekti. Elleri. Şişman, ağır elleri. Sarı bıyıklı elleri. Üstüme geldi. Omzumdan tutacak sandım. Sinirlerinin bütün gerginliğiyle, Gel, diyecek. Gel. Seni istiyorlar. Beni istiyorlar. Onlar. Beni... Boş kapıdan dışarı fırladım. Ne yapacağımı bilmiyordum. Elbet burdan kaçamazdım. Karşı duvara yapıştım. Gözlerimi yumdum. Bir karanlığa yuvarlandım. Tutunacak hiçbir yeri olmayan. Uzun bir zaman yuvarlandım. Birisi omzumdan tuttu, çekip çıkardı. Nereye kaçacaksın bakalım? dedi. Ha? Ha? Tutuşları altında ezildim. İteledi. Önüne kattı. Loş koridoru geçtik. Bir başkası, bir başkası, bir başkası, bir başkası, bir başkası, bir başkası, bir... Bunaldım. Beynim zonklamaya başladı. Bir kapının önünde durduk. Koyu, yer yer rengi atmış, kirli kahverengi bir kapı.

Yanımdaki kapıya vurdu. Açılan kapıdan içeriye itti beni. Burası aydınlıktı. Pencereden denizi gördüm. Korktum. Gözleri üstümdeydi. Ayakta kararsız duruyordum. Karşısına oturmamı istedi. Oturdum. Hiç karşılaşmadığı bir yaratığı inceler gibi baktı. Uzun bir süre. Yedi beni. Gözleriyle. Yeni yaralar açtı. Açtı ki her yanımda derin sızılar duydum. Sonra birden konuşmaya başladı. Dudakları durmaksızın açılıp kapanıyordu. Bense onun sesini duymuyordum. Denizi düşünüyordum. Sıcaktı. Terliyordum. Çok terliyordum. Kaşınıyordum. Ayağa kalktı. Çevremde dolaşmaya başladı. Birden ip-ince kendi sesimi duydum. Ama benim sesim değildi. Sanki. Kendi sesimin arasından onun sesini de duyuyordum. Omzumu dürtükledi. Duyuyor musun? Duyuyor musun? Ha, dedim. Gülümsemeye çalıştım. Yüzü ap-al olmuştu. O da terliyordu. Evet, dedim. Niçin sorduğumu cevaplamıyorsun? dedi. Cevaplıyorum, dedim. Titrek. Cevaplıyorum ya, dedim. Yerine oturdu. Önündeki kâğıda bir şeyler yazdı. Sustu. Dudaklarını ısırıyor, duvarlara, tavana bakınıyordu. Kâğıdı buruşturdu masanın altına attı. Sıkıntılıydı. Anladım. Sevindim. Göz göze geldik. Ne bakıyorsun hayvan hayvan? dedi. Hiç, dedim. Demeye çalıştım. Duymadı sanıyorum. Söyle, dedi, neden kırdın mağazanın camını? Ne cevap vereyim, diye düşündüm. Bulamadım. Her şeyi bu adama... Hiçbir zaman. Bir nedeni yok, dedim. Canım sıkılıyordu... O an gerçek nedenin bu olduğunu sandım. Böylesi duyular taa eskiden... Canım sıkılıyordu, dedim. Sözcüklerin üstüne basarak herkesin canının sıkıldığını söyledi. İyi, dedim. Herkesin, dedi. Benim bile. Ama kimse camları kırmıyor. Onun da, onun da canı sık... Ben herkes değilim, dedim. Kimsin sen? dedi. Kinliydi sesi. Hiç kimse değilim, dedim. Masanın üstünde duran cetveli aldı. *Herkese olan kinini benden...* Ürperdim. O kalın şimşir cetvelle vuracak sandım. Düşüp kırılacağım sandım. Onun gibi. Gün gibi. Kendi eline vuruyordu. Acıtmadan, usuldan. Ne iş yaparsın sen? dedi. İlk gittiğim karakolda da sormuşlardı. Hiçbir iş yapmam, demiştim. Gene öyle dedim. Canım sıkılınca cam kırarım diyecektim, diyemedim. Eğlendiğimi anlar. Elindeki, tahta, şimşir cetvel. Bir işim yok, dedim. Cigarasını cam küllükte ezdi. Dalmadağın etti. Benim kafamı eziyor sandım. Öylesine korktum. Kafatasımın çatırtısını duydum. Elindeki cetveli bana doğru sallıyordu. Demek

hiçbir iş yapmazsın, demek boş gezenin... camları demek... can sıkıntısı ha... Gözlerimi yumdum. Bana doğru gelen şimşir görüntüsünü görmeyeyim diye. Olduğundan büyük, bana doğru gelen, dayanılmaz...

...Yalnızım o kadar yalnızım ki... camları kıracak kadar... onu gördüm... Gün... Onun saçları kuş tüyleri eski sarı... Ben... her şey... balıklar... elimde kaldı ve bir damla olsun kanı... Üstüme çullanmayın... zaten ben... Uzun acıtıcı kork-kork... Sarı... Gün... O da kırıldı... eskisi... acı n'olur...

İçimde bir şeyler akıp gidiyordu. Tam göğsümden. Bir daha. Bütün organlarımı yitirdim, bomboş kaldım sandım. Belki gerçekten yitirdim. Bomboşumdur artık. Böyle yaşayıp gitmek. Gözümü açtım. Odada kimse yoktu. Biraz rahatladım. Masanın üstünde cetveli gördüm. Yerimden kalktım. Usulca cetveli aldım. Pencerenin önüne gittim. Pencereyi açtım. Ortalık güneşliydi. Denize baktım. Masmavi, dümdüz bir enginlik. Dalgasız. Birden denize atladım. Ürperdim. Atlamış gibi ürperdim. Denizin soğukluğunu duydum. Aşağıdan, taşıtlar, insanlar geçiyordu. Cetveli bıraktım. Kim bilir kimin kafasına düştü. Bunu düşünürken kapı açıldı. Kolumdan tuttular. Yavaşça tuttular. Yaralarım acımadı. İlk kez acımadı. Onların adımlarına uydum. Gene koridorlara çıktık.

Şimdi boş bir odadayım. Duvarlar ap-ak badanalı. Daha önce de gelmiştim. Yanıma kimseyi koymuyorlar. Dışarda gün ışığında insanlar var. Kara kısa pantolonlu, yarı çıplak, yarım giyimli insanlar. Benim elbiselerimi de aldılar. Öylesi kötüler. Oysa ne kadar alışmıştım. Kimse gelemez artık yanıma. Kimse. Dört yanım duvar. Burası kireç kokuyor. Kireç kokusunu sevmiyorum. Yakında çıkarırın burdan. Dışardaki bence insanların arasına katılırım. Otlara yatar, ağaçların gölgesinde dinlenirim. Hiçbir şey düşünmem. Ne balığı, ne Gün'ü, ne kendimi... Dışardakilerin biri belki bana çok yakındır. O lokantanın duvarına işeyen gibi. Fakat şimdi aramızda bu duvarlar var. Onları göremiyorum bile. Yalnız sesleri. Onların arasındaki yaşayışım da çok sürmez. Biliyorum. Geçen sefer olduğu gibi... Birisi gelir çıkarır beni. Yeniden insanların içine salarlar.

Sanki dışarda daha az hapis-

ODADA

Sandalyeler, sandalyeler, sandalyeler, masa, yatak, yorgan, tıkış-tıkış, darmadağın. Loş. Perdenin aralarından ışık sızıyor. Tıkırtı yeniden, sandığın üstünden atlayıp ordaki çamaşırların –sırtımdan çıkardıklarımı yığıyorum, fırlatıp atıyorum, bir zaman sonra yeniden alıp giyiyorum– arasında yitiveriyor. O kocaman fare. Ama ben savaşmayı bıraktım. Çünkü o da bir başına. Dişisi yok. Yoksa var da ben mi görmüyorum? Bunlar o kadar çok birbirlerine benziyorlar ki. Tiksiniyorum zaten, tıkırtısını duyunca başımı çeviriyorum, görmeyeyim diye dışarılara kaçıyorum. Işığı yakıyorum, gürültü ediyorum. Ama alıştı bunlara, hiç tınmıyor. Neyle yaşıyor, diye düşünürdüm. Onlar her şey yer, her şey. Üstümdeki uyuşukluğu atıp yattığım yerden usulcana kalkıp isteksizliğimi yenmeye çalışarak kitaplarımı karıştırırken anladım bunu: Onlar her şey yer, ayırt etmeden. Kitaplarımı gevelemiş. Bunu görünce, iyi etmiş deyip, gülümsemiştim. Ama hemen dudaklarımı büzdüm, gözlerime durgunluğunu geri verdim. O bir noktaya çakılı –sanki kendime– durgunluğunu. İnsanı dinlendiren, yalnız, yalnız kendi yapan, dağıtmayan durgunluğu. Delirmemek için –bu ne zaman kafamda yer etmişti?– kendi kendimle konuşmayı, gülmeyi, aynanın karşısında durmayı yasaklamıştım. Tüm bunları yapardım bir zamanlar. Uyurken, yarı-uyanıkken yüksek sesle konuşur, ürperir, yanımda beni öldürmeyi düşünen biri varmış da ona karşı koyuyormuşum gibi bağıra haykıra uyanırdım. Soluk soluğa, ter içinde, gecenin sessizliği içinde farenin tıkırtısını dinlerdim.

Bu dünya cehennem... Dışarda çevredekiler. Odanda, yalnız odanda... Gündüzleri çıkmayıp, başkalarına görünmekten kaçıp bir sığınak gibi saklandığın, dağınıklığını sevdiğin, kirini tozunu benimsediğin odanda bile... Fareler, burda da bir başka kılıkta... Bir yer yok mu ki...

İşte gözlerimi bir noktaya dikip, gözkapaklarımı yavaşça kapayıp,

karalı, kırmızılı, mavili dalgaların arasında bocalayıp bunalırken, her dakika daha çok bunalırken, bu yoğun, bu yoğun, gırtlağımda sıkışan, zaman zaman da içimde kocaman, varlığımı çok aşan, koca-kocaman boşluğu duyduğumda, dayanamamış, savaşmak gerek, demiştim. Bir karar almıştım. Savaşım, tabii küçük olacaktı. Tam bana yakışan bir savaş. Oturduğum yerde. Zehirle. Zehri, çok sevdiği, kokusuna dayanamayacağı bir yiyeceğin üstüne sürüp, beklemek. Kendisini bekleyen ölümü algılamadan gelecekti. Kurtulmak için hiçbir çabada bulunmayacaktı. Kendini acıdan ordan oraya atacak, geberip gidecekti.

Ordan oraya...

... bocalayıp duruyordum. İlkin kapanı düşündüğümü itiraf etmeliyim. Ama bu bana korkunç geldi. Bir cinayet işliyormuşcasına irkildim. Herkes böyle yapıyor deyip temize çıkarmaya çalıştım kendimi. Ama şimdi anlıyorum, görüyorum, kendi kendime söylüyorum ki kapanı seçmeyişim kanlı bir cinayet görünüşünden kaçmaktan çok, ona bir kurtulma imkânı vermek isteyişimden doğuyordu. –Fare kapanlarının yüzde yüz ölümü sağlayacak şekilde yapılmadıklarını biliyordum.– Böyle söylenip durmak, bocalamalarımı anlatmak neye yarar? Ben kararımı, gerçekleştirdiğim kararımı söylemeliyim. Belki böylece...

Evet, zehirlemekte karar kılmıştım. Bir dilim kaşar peynirinin üstüne sürdüğüm zehir –zehir; onu alabilmek için eczanelerin önünde az duraklamamıştım.– Bana bunu vermeyecekler sanıyordum. İçimde korkumsu bir ürperti vardı. En sonunda tanıdık bir eczaneye girmeyi göze aldım. Bir akşam vakti olmuştu bu. Karşı kaldırımda, dakikalarca durup eczaneyi gözlemiş, hiç kimsenin olmadığı bir anda dalmıştım içeri. Tezgâhın gerisindeki çocuğa –onu tanıyordum: çocukluğunda geçirdiği bir hastalığın izlerini taşıyan eczacının oğluydu– fare zehiri istediğimi söyledim. Titreye titreye yerinden kalktı. Üstü o pis hayvanın resimleriyle dolu bir kutu uzattı. Elime alırken irkildim. Parayı ödeyip dışarı fırladım. Öyle sanıyorum ki çocuk çok şaşırmıştı. Ama bu kadarını göze almak gerekti. Kutu pardösümün cebinde, olduğundan yüzlerce kez daha ağır geliyordu. Eve vardım. Usulca kapıyı açtım. Ev sahibi her zamanki gibi kapısını açıp baktı. Merdivenleri inip odama girdim. Oh, oh odama vardım en sonunda.

Kapıyı içerden kilitledim. Peyniri önceden hazırlamıştım, zehri açıp üstüne sürdüm. Bulanık bir rengi vardı. Peynirin üstünde birden yeşile döndü. Yemyeşil oldu. Tam zehir işte, dedim. İçin için güldüm ama elim titriyordu. İçimde bir tiksinti. Çamaşırlarımı tıkıştırdığım sandığın yanına bıraktım. Kapıyı kapayıp dışarı çıktım. Eh, artık rahata kavuşacağım, dedim.

Ben evde yokken o, ohh oh, bir ziyafete kondum diye... Ohh oh...

Gülüyordum. Kendimi tutamayıp dışa vuruyordum gülüşümü.

Kurtulacağım, kurtulacağım. İçiyordum boyuna. Eski günlerimdeki gibi. Nasıl içerdim eskiden. İşte gene öyle. Ucuz, afyonlu şarap. Alışkanlığımı aşamamıştım gene. Aynı meyhaneye gelmiştim. Sahibi de, garsonu da, müşterileri de değişmişti ama ben yadırgamıyordum.

Ben burda içerken o orda ölecek, ne güzel, ne mutlu bir son!

Yalnız bir adam vardı burda, eski günlerden kalma, ölü gömücü bir Yahudiydi: Josef. Dikkatle bana bakıyordu. Belki de tanımıştı. Tanısa niçin yanıma gelmesin? Eskiden şarap ısmarlardım ona. O da, o gün ölü çıkmışsa onu anlatırdı. Zengin ölüsü bey, zenginin ölüsü bile başka oluyor, bu akşam bendensin, derdi. Beni ne zaman gömeceksin Josef? derdim. Gülmesi yitiverirdi bir anda. Söverdi. Siktirol git, derdi. Ben şarabımı içer susardım. Bu ölüm düşüncesi bir kurt gibi yerdi içimi. Ölümümü kurardım. Ne saçmalık! *Bir boşlukta tutunacak bir dal? Ama nerde? Ne? Ölüm içinde? Ölüm dışında? Yaşamın içinde. Nasıl?*

Bu kadar boş mu hayatın?

Birisi böyle sormuştu. Bir kadın. Özden olmaklığım, düşüncelerimi, duygularımı sakıncasız söylemekliğim yüzünden uzun boylu bir ilgi kuramamıştım onlarla. Kadınlarla. Onlar --yani benim tanıdıklarım- yalanlarla, boş aldatmacalarla, bunların süsü sevişmelerle yaşayan, beni de bu yaşantılarına katmak isteyen kişilerdi. Benimse yalanlarla işim yoktu. Tek bir şeye karar vermiştim, bunaldın mı, üstüne üstüne gideceksin. Daha çok bunalmaktan korkma ve yalan yeliyle yelken açma. Pupa! Belki de sevinçlerden kaçmam bu yüzdendir. Sahtelikleri her zaman yadırgadım. Sonunda her şeyde bir sahtelik aramaya başladım. Kuşkulu bokun biriydim. Neyse ki, şimdi kendimden başka hiçbir şeyden, hiçbir kimseden kuşkulanmıyorum. Her şey, hepsi ilgim dışında. Ah! keşke, gerçekten olabilse.

Başka olmak istememek... Benim de avuntum bu. Onun için odamdan dışarı çıkmak istemiyorum. Kalabalıklar yiyip bitiriyor insanı. Özellikle gündüzleri, hemen hiç çıkmıyorum. Şey yapıyorum kendi kendime. Şey... Kendi kendinle seviş... Başkalarını görmekten, onlara dayanmaktansa...

Zehri peynirin üstünde gördüğüm günkü tiksintiyle –ama bu daha korkunç, kendimden– doğruldum yatağın ortasında. Aradan geçen bir iki hafta içinde tıkırtısını duymamıştım. Öldü gitti köşesinde, işte savaşımda başarıya ulaştım, demiştim. Odamda rahatça oturabiliyordum. Bu arada bir düş kurmuştum. Arada bir göz gezdirdiğim kitapların sayfaları arasında, bu düşümü geliştiren sözcüklerle karşılaşıyordum. Benim de yaşamım bu işte: düşler ve sözcükler.

Düşüm şuydu: Bir adam –ben– odasındaki fareler, ve onların yanı sıra tedirgin edici nesnelerle –şu eski sandalyeler, bu kurtların yiyip çürüttüğü masa, geceleri tonlarca bastıran battaniye, ayaklara dolaşan çarşaf– yeryüzünün, küçük, gösterişsiz canavarlarıyla savaşıyor. Bu düşleme, önünde sonunda fareye kayıyordu. Adam, fareyle de olsa savaşını başarıya ulaştıramıyordu. En sonunda, farenin de bu odada yaşamaya hakkı olduğuna inanıyor –hak da değil– başka bir şey, bu odada onunla bir arada yaşamaktan başka çare bulunmadığını görmesi, evet, bu, gerçeği algılıyor, fareye –eğer fareyse bu– yediği yemeklerin artıklarını ayırıyor, bir kâğıda yayıp bırakıyor, böylece onun tedirgin ediciliğinden kurtuluyor, mutlak bir erinç içinde değilse bile –zaten bunu hiç düşünmemiştir– onun varlığından doğan korkulu, irkiltili saatleri yaşamıyor.

Kurduğum bu düş uzun bir süre oyaladı beni. Bende yittiğini, belki de hiç olmadığını sandığım insancıl duyguların ortaya çıkması gibi bir şey. Bu kekremsi sevinç de uzun sürmedi. Kurduğum olay, sonunda yaptığım bir değişiklikle korku verici bir yöne döküldü: Fare gün geçtikçe büyüyordu. Olağan gelişmenin dışında bir değişmeydi bu. İlkin bir kedi yavrusu kadar oluyor, sonraki günler bir kedi büyüklüğüne ulaşıyordu. Giderek bir kuzu, bir koyun, sonra daha da büyüyerek bir domuz... Büyüme böylece sürüyordu. Ama fareliğinden

hiçbir şey yitirmeden, aynı iğrenç çirkinliğini –büyüdükçe daha da artarak– koruyordu. Öyle sanıyorum ki onun bütün başarısı burdadır: tüm değişmeler karşısında fare kalmak.

Bu düşlerimi hiçbir zaman kimselere açmadım. Onlar alay ederler, böyle gülünç şeylerden anlamazlar. Buna akıllarını kullanmak diyorlar. Bana kalırsa tam tersi. Bu konuda elbet tartışmaya girecek değilim. Bunlar iki kere iki dört etmeyen gerçekler, der, güler geçerim. Benim gerçeğimdir bunlar. Önemini ve gerçekliklerini ben bilirim.

Farenin gelişmesini düşleyince –en sonunda odayı kaplayan, ama hiçbir şekilde benimle ilgilenmeyen bir hayvan oluyordu– onu gerçekten öldürmekte karar kıldım. Burda da onların akılları bana karşı çıkar. Sana dokunmayan yılanı öldürme demeyi öğrenmişler. Dokunmayı nasıl anladıkları da belli. Onlara, hiçbir zaman, bir oda içinde, nasıl bir rastlantıyla karşı karşıya geldikleri bilinmeyen iki insandan birinin, durup dururken karşısındakini öldürmek isteğini duyabileceğini anlatamam. Bu –öldürmek isteyen– kendileri bile olsa. Ama ben bunu iyi bilirim. Onun için de bu canavarı yok etmek için bütün yolları deneyecektim. En kolayı da zehirdi. Ama sanırım bunu daha önce anlattım.
Zehirli peyniri odada bırakıp çıktım. İkinci ya da üçüncü kez. Eve döndüğümde peyniri bıraktığım yerde göremeyince rahatladım. On, onbeş gün de tıkırtısını duymadım. Geceleri yatağıma uzanınca damarlarımın atışını, hele bazı geceler kanımın akışını duyardım. Sanki. Bedensel bir erincin belirtisi ya da simgesi gibiydi bu. Ama bu bile çok sürmedi. Bir gece, onun tıkırtısıyla yeniden uyandım. Işığı yaktım. Tıkırtı kesildi. Işığı söndürüp yatağa girer girmez, yeniden. Çıkıp sokaklarda dolaştım. Hiç unutmam, aylı bir geceydi. Sokaklar pırıl pırıldı. Ama kulağımdan o tıkırtı gitmiyordu. O bomboş sokaklarda dolaşırken bulduğumu sandığım erincin yittiğini anladım. Zaten benimki kaçmaktan, yenilmekten, odayı ona bırakmaktan başka bir şey değildi. Korkak bokun biriydim. Savaşacak gücüm yoktu. Bir fareyle bile.

Ama yılmadım. Ertesi gün kıskaçlı bir kapan aldım. Hani yemi dişleyince yayı çekilen, öldürücü çelik dişleri farenin gırtlağına saplanan kapanlardan biriydi bu. İnsanlar neler yapıyor, dedim. Bu öbür yaptıklarının yanında sözü edilmez basit bir şeydi. Ama benim için hiç de öyle değil. Bir başlangıçtı bu. Uygarlıklar da böyle gelişirdi. Sanıyorum. İnsanları birbirine bağlayan bunlardı. Buluşlar. Bir araç bulunmaya görsün, gelişir, kendiyle ilgisiz nice yeni buluşlara yol açardı. Pastırma parçasını ustalıkla yerleştirdim kapana. Sert, sinirli bir parçaydı. Kokusuna dayanamayıp gelecekti. Kapanı yerleştirir yerleştirmez gene dışarı çıktım. Geldiğimde cansız, kapanın dişleri arasında buldum onu. Pis rengi üstünde donuk kan lekeleri vardı. Başımı geriye çevirip bir maşayla tuttum, kapanla beraber bir kesekâğıdının içine koydum. Fırlatıp attım sokağa.

İşte böyle, dedim. Şimdi sokaklara çıkıp ay ışığının, sessizliğin erincini yaşayabilirim. Eski, faresiz günlerdeki, gecelerdeki gibi. Gibi. Gündüzleri pencerenin önünde oturuyor, gelip geçenlere bakıyordum. Yemeğimi yiyor, içkim varsa bir iki yudum içiyordum. Gece çıkıp dolaşıyor, sonra da düşsüz uykularıma dalıyordum. Dün geceye değin...

Dün gece garip bir düş gördüm:
Bir köprüydüm. Yüzlerce çelik dayanak üstünde sapasağlam uzanmış yatıyordum. Ama bir canlılığım vardı. Duyularım vardı. Eşya değildim. Cansız bir madde değildim. Bir canlılık, bir dirim duyuyordum çelik putrellerimde. Üstümden trenler geçiyordu. Büyük gürültülerle. İnsan dolu trenler. Kalabalık. Çok kalabalık. İnsanlar koridorlara taşmışlar. Birbirlerinin üstüne yığılmışlar. Görüyor gibiydim. Kokuyorlar. Duyuyor gibiydim. Ben köprüyüm. Onların köprüsü. Üstümden geçiyorlar. Acıtıyorlar. Kaslarım, putrellerim ağrıyor. Dirimimi duydum. Şöyle oynayayım dedim. Yüzlerce elim, kolum, ayağım vardı. Gergin duran kollarımı, ayaklarımı büzdüm. Yerlerinden oynadılar. Salladım, bir kez daha salladım. Tren raydan çıktı, altımdaki uçuruma yuvarlandı. Bağırışlar, insan sesleri... Çığlıklar, çığlıklar... Kıvandım: *Gittiler, hiçbiri kurtulamaz artık.* Bir ara birkaçını kollarıma bacaklarıma sarılmış, yukarıya, bana doğru güçsüzce tırmanmaya

çalışırken gördüm. Sarsıldım, o yüzlerce elimden, kolumdan birkaçını oynattım. Cop, hepsi gene o sarp kayalara.
Gece oluyordu. İnlemeler yitmişti. Sessizlik. Çok geçmez bunlar kokuşmaya başlarlar, diye düşündüm. Bir güçsüzlük duydum. Bir köprü yorgunluğu. Her yanım ağrıyordu. Lime, lime, çözülür gibiydim. Birden demir dayanakların sarsıldığını duydum altımda. Sonra daha şiddetli bir sarsılma. Büyük bir gürültüyle yıkılıyordum. Hiçbir şey yapamıyordum. Karşı koyamıyordum. Bütün evren sarsılıyordu. Sanki. İçimde yok olmaktan doğan bir korku. Sonra bir başkaldırma. *Sonumuz, işte sonumuz...* Beni ayakta tutan tüm destekler birdenbire altımdan çekilmiş, yuvarlanıverdim. Kayaların, insan leşlerinin üstüne. İşte ölüyorsun, işte bittin, tamam, ölüyorsun işte, sen de, kendin de, diye mırıldanıyordum.
Beklemediğim tıkırtıyla uyandım. Gene o. Daha düşün etkisinden sıyrılmamıştım. Yatağın ortasında doğruldum.
Peki ama ölmemiş miydi o? O pis, o kanlı, kapanla beraber kesekâğıdına koyup atmamış mıydım onu sokağa?
Kalktım, ışığı yaktım. Kitapların arasından fırladı. Gördüm. Köşedeki çamaşırları koyduğum sandığa daldı. Havada gördüm. Sıçrarken. Sıçramışken. İğrençti. Şunu biliyordum ki hayvanlar korkunç bir şekilde birbirlerine benzerler. Ama bu tekti. Hiçbir zaman ikisini, üçünü bir arada görmemiştim... Onun *tek* olduğunu biliyordum. Zehirin haklayamadığı bu fareyi kapanla öldürmüştüm. Peki bu? Onunla aynı tıkırtıyı çıkaran, aynı büyüklükte, aynı yerde gizlenen? Çamaşır sandığına doğru bir iki şey fırlattım. Sonra ışığı söndürdüm. Yatağın içinde bir ordan bir oraya döndüm. Uzun zaman uyuyamadım. Anladım ki bunlardan kurtulmak hiçbir zaman söz konusu değildir. Belki yeni bir ev yaptırınca... Baştan başa taştan, pırıl pırıl odaları olan. Ama çok geçmeden, herhangi bir gece bu tıkırtıların ortaya çıkmayacağından, farelerin yatak odalarında boy göstermeyeceklerinden nasıl emin olabilirim? Böyle düşünürken dalar gibi olmuşum. Sabaha değin bu yarı-uykumda fare doğurup durdum.

Bundan sonra benim için dayanılmaz bir yaşam başlıyordu. Savaşına gücüm yitmişti. Çabuk, ve her durumda ve her anlamda yenilmiştim.

Buna pek hayıflanmadım. Nasıl olsa günün birinde, yenileceğimi biliyordum.
Odama uğrayamaz olmuştum. Işıktan kaçar, diye düşünüp gündüzleri uyumaya çalıştım. Oysa, onun için bu oda içinde, gecenin ya da gündüzün bir ayrımı yoktu. Son devrin savaşları gibi, diye düşündüm. Bense teslim bayrağını çeken bir bölük kumandanıydım. Bölüğü olmayan. Kendinden başka hiçbir şeyi olmayan.
Ellerimi gergin uzatıyorum, titriyorlar, elektriklenmiş gibi titriyorlar. Parmaklarım, sanki ben, tüm varlığım, parmaklarım... O sıra aklıma *şeyim* geliyor. Bütün öğelerimden bana en yakın olanı, bana, *beni* duyuran o. Bana en uzak olan da o. Bir ikinci kişi. Uyanışıyla, insanı bir ikinci kişiye yaklaştıran ve uzaklaştıran. Biter bitmez. Yalnızlıkta bir başka yalnızlığı, bir an için olsun duyuran. İki yalnızlığın çiftleşmesi. Değil, bu bile değil. Birinin üstündeyken o senin altında. Gidip gelmeler yalnızca bir haz.
Bu, bu ne?
Şey. Hiçbir şey. Ama her şey. Sanki. Sanılan. Değilse bile. Ki değil.
Biliyorum, bir insana inanabilseydim, bir insanı sevebilseydim (bu insan kendim bile olsa) her şey değişecekti.
Ama ya o insan yoktu ortalarda.
Ya da o inanç--o günlerde.

DIŞARSI

O günlerde, henüz böylesi bir hiçliğe varmamıştım. Odamda dağınık eşyalar, pis çamaşırlar yoktu. Farelerin tıkırtısı daha azdı. Zaten bu odada yaşamıyordum. Bir evin en üst katında, bir kadınla beraberdim. Bir kadınla. O, herhangi bir kadındı. Belki bu nedenle onunla evlenmeyi düşünüyordum. O, böyle bir şey istemiyordu. Bunu düşünen bendim. Şimdi kahkahalarla ansıyorum. Benim istediğim, sanırım düzendi. Hiçbir zaman erince kavuşmayacağımı biliyordum. Gene de bir düzenim olsun istiyordum. Düzensiz bir düzene bile razıydım. Benim özlediğim buydu. Evlenince sanıyordum ki... Bir şey sanmıyordum. Onunla ilişkilerimiz ilişki değildi. Yatıp kalktıktan sonra birbirimiz için pek önemimiz kalmıyordu. Belki her zaman, her kişiyle böyledir bu. Ben başkasını yaşamadım ki, bilmiyorum ki tam bir mutluluğu –ne demekse bu– tatmadım ki. Onun büyük memeleri, geniş kalçaları vardı. Benimse her şeyim kasıklarımın arasındaydı. Sanki. Hepsi bu. İş bittikten sonra bende bir bulantı başlardı. Ama varlığımı –beden, kas, sinirler, kan dolaşımı, ten ve istek demek istiyorum– yalnız onun üstünde dilediğimce duyardım. Kollarımın gerilmesi, bacaklarımın uzaması.

O sıralar bence önemli tek şey varlığımdı. Ne olduğunu sıraladım. Gel gör ki zamanla o da beni bırakmaya başlamıştı. Bedenimin her yanını ayrı ayrı seviyordum. Ayrı ayrı iğreniyordum. O bendim. Bir gün bu el titremeleriyle başlayan tehlike çanı iyiden iyiye çalmaya başlayacaktı. Günün birinde sokağın ortasında yürürken ya da yatağımda uyurken sessizce geberip gidecektim. Bir ara bunu özlemiştim de. Ama bu gelip geçici bir baskının –ağır ezici bir hastalığın ya da ne bileyim herhangi bir buhranın– altında olmuştu. Çıkar yollar aramıştım. Bulamamıştım. Gene de bir hiçliğe, bir yok olmaya boyun eğemiyordum. Duymamak, görmemek, istekler. Etimin. Kanımın. İliklerimin. Beni ayakta tutan bunlardı. Belki de güçsüzlüğümü gizlemek, kendime bile söylemekten –*Ama biliyordun*

bunu, korkaklığını, güçsüzlüğünü, hiçliğini, hiçliğini biliyordun– çekindiğim için bunları bulup kendimi avutuyor, hayır, kandırıyor olabilirdim. Ama su götürmez bir gerçek vardı. Bir gün beden insanı bırakıp gidiyordu. O olmayınca da hiçbir şey yoktu. Ben yoktum. Eriyip bitiyordum. Er-geç olacaktı bu, biliyordum. Ama şimdi ile yarın olması arasında bir ayrım olmalıydı. Üstelik benimki bunu kendi elimle kolaylaştırmaktan başka bir şey değildi. –Yoksa bir çocuğu doğar doğmaz öldürmeli miydik? Kurutmalı mıydık bu dünyayı? Issızlığa mı gömmeliydik, ağaçlarla, hayvanlarla, denizlerle, ırmaklarla?- Bu büyük, çok büyük bir şey olurdu. Ne olurdu? Böylesi bir dünyada tek başıma olsam hemen öldürürdüm kendimi. Ama kimselerin olmadığı bir adada bir başıma yaşayabilirdim. Gün gelip bu ıssız adadan kurtulacağımı umarak. Yalnızlık, tiksinti, tüm bunlar insanlar içinde vardı. İnsanları anlayacak gene insanlardı.
Senin verdiğin kurşunla seni öldürecek insanlar. Bir odada sıkılmadan karşı karşıya oturabileceğin birileri. Birisi. Ben kalabalıkları istemiyordum.

Kafamın içinde hora tepiyorlar. Nice anılar. Ben geçmişi de istemiyorum. Yalnızca kendimi. Onu da değil. Çünkü onun da geçmişi var.

İnsan kendi kendini doğurabilseydi bir çıkar yol olabilirdi. Belki. Bilmiyorum.

Aysel'i karşı kaldırımda görünce gidip yanında durdum. Beni görünce şaşırdı. Gülümsemeye çalıştı. İçimde ona karşı bir istek uyandı. Ne yaptığımı sordu. Hiç, dedim. Eski günleri ansıdım. Onunla. Bütün çıplaklığıyla. Onu özlemiş olduğumu gördüm. Biraz şaşkınlıkla. Onunla evlenseydim durumum değişir miydi? diye düşündüm. Bir iki varsayım kurdum. Örneğin, bir sevişmenin ardından, hemen değil, dokuz ay kadar sonra beni doğurabilir miydi?
İçin için güldüm. Sonra dışa vurdum gülüşlerimi.
Ne gülüyorsun? dedi.
Hiç, dedim. Yalnızca bir varsayım.
Ne varsayımı?
Hiçbir zaman gerçekleşmeyecek bir varsayım.

Duraladım. Sessizce yürüyorduk.
Bu akşamı beraber geçirebilir miyiz? dedim.
Niçin olmasın? dedi.
Aysel niçin beni doğurmasın?
Bizi birbirimize bağlayan tek bir bağ vardı. İkimiz de biliyorduk bunu. Bedenlerimizin gizli bir yanı kalmamıştı. Birbirimizi *biliyorduk*. Hiçbir giz. Kim bilir ayrılığımızın nedeni de belki buydu.
Aysel beni hiçbir zaman doğuramaz. Çünkü ben hiçbir zaman baba olmayacağım. Bir yerde yemek yer sonra benim o karanlık izbeye –Aysel böyle adlandırmıştı barınağımı– gideriz.
Olur, dedim. Ama aynı anda o yatak odası gözümün önüne geldi ve sıkılacağımı düşündüm.
Geçmişi ansımak. Eski, herhangi bir günü yeniden yaşamak...
Ne düşünüyorsun? dedi.
Bir şey düşündüğüm yok, dedim.
Bir şey düşündüğüm yok. Bir şey düşündüğüm yok. Ama köpeği düşünüyorum.
Onun bir köpeği vardı. Ayaklarımın altında dolaşır dururdu. Onun bir köpek beslemesi, onu kendine köle etmesi, peşinden gelmesinden, ayaklarının dibinde yılışmasından hoşlanması beni çileden çıkarıyordu. Biz beraber yatarken o karyolanın altında ulurdu. Bir gün sıçramış üstüme çıkmıştı. O –Aysel– gülmüştü. Yerimden fırlayıp ellerimin arasında ezercesine yakalamıştım köpeği. Senin de, köpeğinin de, deyip açık pencereden sokağa fırlatmıştım. Sesi hâlâ kulağımda. O anda umurumda değildi. Ama sonra nice geceler düşlerime girdi. Bağırışını, iniltisini unutamadım.

Masanın altında bacakları bacaklarıma değiyordu. Sıcaklığını duydum birden. İçimde yitirdiği bir oyuncağı bulan bir çocuğun sevinci belirdi. Göz göze geldik. Gülümsedi. İstek. Bizim bütün anlaşmazlıklarımızı aşan işte bu bir gülümseyişle, bir bakışla açığa vurulan bir istekti. Tek bağ. Zaten şuna karar vermiştim: insanlar arasındaki sevgi de, dayanışma da gün gelip yitiyordu. Bundan böyle, bizleri birbirine bağlayan bağlar da gün geçtikçe kopacak, bütün değerleri büsbütün kokuşacaktı. Birtakım çıkarlardan doğan aşağılık, sahte bir ilişki kalacaktı. Otobüste otururken, yolda giderken göz göze gelip

birbirlerini isteyen insanların kurabildikleri –o da eğer kurabilirlerse– hayvanca yakınlıktan başka bir şey kalmayacaktı. Öbürlerinin hepsi bir bataklığın içinde, para-pul ağacına tutunup kurtulmak –bunun için de gerekirse yanındakilerin, tutunduğu dala ulaşıp onu kırmasın diye, onları tekmeleyip bataklığa atmak, öldürmek pahasına da olsa– isteyeceklerdi. Bu yaşam bunu gerektiriyordu.

Bu iğrenç yaşam.

Gene içiyor musun? dedi.

Cevaplamadım. Bir ara yemekleri yedikten sonra ayrılayım, diye düşündüm. Bu, bu, bu... diye sordum kendime. Bu ne? Bu hiçbir şey. Bu ilişkilerin sıfırıncı noktası.

Keşke görmezlikten gelseydim, dedim içimden. İşte karşımda oturuşu, sürekli bakışı, varlığı sıkıyor beni. Neyse çabuk çabuk içeyim de kurtulayım. Ondan ve kendimden. Ve düşüncelerimden.

Ben ikinci şişenin sonlarındayken –şakaklarım zonkluyordu, çevremi bulanık görüyordum– gülmeler duydum. Benim baktığımı görünce büsbütün gülmeye başladılar. Kalabalıktılar. Gülmeleri birbirine karışıyor, dayanılmaz bir durum alıyordu. Bize gülüyorlardı.

Aysel, aldırma gibilerden bir işaret yaptı. Yok, yok, dedim.

Sesim bana bile yabancı geldi. Boğuk, güç duyulur bir ses.

Çıkalım istersen, dedi. Masanın üstünde elimi tuttu. Duygusuz baktım. Ellerim çatlaktı. Kirliydi. Onun parmakları kısacık. Şişman, çirkindi. Elimi çektim. Neden bilmem elimi çekerken bir çığlık atacağını sandım. İrkildim. Ona engel olmak için bir hareket yaptım. Ağzımda bir iki sözcük geveledim. Şaşırdı.

Nen var? dedi.

Hiçbir şey, dedim. Bardağı dipledim.

Artık içme, dedi. Kalkıp gidelim.

Daha erken, dedim. Biraz daha...

Sonra köpeğini sordum.

Topallıyor, dedi. Suratında bir ürküntü.

Demek yaşıyor, dedim.

Yeniden gülmeler oldu.

Ayağa kalktım. Beni görünce içlerinden biri –sarı çıyan, sinir bozucu bir herifti– patlarcasına gülmeye başladı. Diğerleri gülmelerini kesmişlerdi.

Yanına gittim sarı çıyanın.
Gülme, dedim.
Duruldu.
Gülmüyorum, dedi.
Omzundan tutup sarstım.
Gülme eşşoğlueşek, dedim. Gülünecek bir bok yok.
Karşı koysun, dövüşsün istedim. Dayak yiyeyim, dayak atayım, boşalayım, siktirolup gideyim istedim. Gözlerinin içine baktım: gözleri hâlâ gülüyordu.
İşte gül, bak gül işte, buna gül buna... dedim.
Bağırdım. Avazım çıktığı kadar. Aysel'le garsonlar yanıma geldiler. Aysel'i iteleyip uzaklaştırdım.
Sen defol git, dedim. Beni bırak. İşte bakın bakın gülün dedim. Pantolonumun önünü çözdüm. Bakın bakın gülün işte... İşte... dedim.

Ot bir yatağın üstünde uyandım. Tepemde sarı bir ışık parlıyordu. Ayağa kalktım. Her yanım kırılmıştı sanki. İçimde geniş bir boşluk. Çevreme bakındım. Daracık bir yerdi. Duvarlarda boncuk boncuk su damlacıkları. Karşımda demir parmaklıklı küçük bir pencere. Pencerenin kanatlarından birini açtım. Serin bir rüzgâr yüzümü yaladı. Açılır gibi oldum. Kafamı toparlamaya çalıştım. Lokantadan sonra hiçbir şey ansımıyordum. Burası karakol gibi bir yer olmalıydı. Kapıya baktım. Demir, üstünde parmaklıklı küçük pencere. Tekmeledim. Tekmeledim. Kimseler bakmadı. Nerdeyim? Yok, yok... Boyuna bu sözcük: yok. Nerden takıldı dilime bu? Yok– *Sabahı burda edeceksin, işte bu belli.*
Yatağa çöktüm. Düşünme bu mahpusluğu, dedim kendi kendime. Değmez.

Burda, böylesi bir hücrede uyanmam bana olağan gelmişti. Şaşırmamıştım. Ama şimdi kafamda bir soru: Nasıl getirdiler beni buraya? Niçin? Ne önemi var? diye karşı koydum bu sorulara da. Ne önemi var? Nasıl olsa... Odamdan ne farkı vardı buranın?

Yatağa sırtüstü uzandım. Uyuyamayacağımı biliyordum. Gözümü, tavanda, duvarlarda gezdirdim. Tavan sineklerle doluydu. Ampulün

altında demirden bir kafes. Sinek pislikleriyle kirlenmiş. Bulantı verici, pis, sarı bir ışık yayıyordu. Dışarıya bakan pencere, kapı, ampul, parmaklıklar... Bu parmaklıklar. Bu kafes. Beni çevrelemişler.

İçin için gülüyordum. Benim burda bulunmam başkaları –kimse onlar– için önemli olmalıydı. Bir adamın bir odaya kapatılması, böyle çepeçevre sarılması, hapsedilmesi... Niçin olursa olsun, neydi bunlar? Daha düşünmeye başlar başlamaz şaşırmıştım. Düşündükçe de şaşkınlığım artıyordu. Ama yaşamakla bunlara katlanacağımı aklıma koymuştum. Onların suçlamaları benim için hiçbir anlam taşımıyordu. Onlar birbirlerini suçluyor, hapsediyordu. Onların dünyasında bu suçlamaları haklı gösterecek nedenleri bulmaksa pek güç değildi. Şimdi burda ben olmasam bir başkası olacaktı. Dolayısıyla şimdi ben, bir başkasının yerine burdayım, diyebilirse insan, bir parça erince (ne sözcük!) kavuşabilir. Kapı açıldı. Bana bakmaya geldiler sandım. Yattığım yerden kalktım. İçeriye bir adam ittiler. Yere tökezlendi. Kapıyı kapadılar. Yüzlerini bile göremedim. Getirdikleri adam düştüğü yerden kalktı. Üstünü silkeledi. Bana baktı, güldü. Ben de gülümsemeye çalıştım.
Pis boklar, dedi.
Ayakta dikilmiş duruyordu. Sırık gibi uzun boylu, zayıf bir adamdı. Elini iki yana açtı, gerindi. Tavandaki sinekler uçuştular.
Canımı acıttılar, dedi. Gereksiz yere. Pis boklar.

Pencerenin önündeydim. Gün ışımaya başlamıştı. Uzakta deniz karanlığın içinden sıyrılıyordu. Karşı tepelerdeki yüzlerce ev, yüzlerce ağaç, bütün güzelliklerini, bütün çirkinliklerini sakıncasız ortaya koyarcasına belirmeye başlamıştı. Her biri keskin birer çizgiyle birbirlerinden ayrılmış, berrak, handiyse kristal bir görünüme kavuşmuşlardı. Garipsedim bunu. Az önce kendime geldiğimde duyduğum, içimdeki boşluk büyür gibi oldu. Yeryüzünü hiç böyle görmemiştim. Onu da çağırayım yanıma, diye düşündüm. Başımı çevirdim. Kapıya dayanmış duruyordu. Yüzünde az önce, söverkenki rahatlık kalmamıştı. Gözleri fıldır fıldır dönüyordu. Şakak kemiklerinin çıkıklığı ve alnının olağanüstü genişliğini ayrımsadım. Yüzü, işkence altındaki bir adamın yüzü gibiydi. Acıdan gerilmiş. Parmaklarını

kapının demirlerine geçirmek istiyordu sanki. İçinden yükselen çığlığa engel olmak ister gibi.
Tamam, bir de bu çıktı başıma, dedim. Burda, bir de bununla... Ona bir yakınlık duydum, niçin bilmiyorum, ama şimdi... Ne yakınlığı? Aynı durumda olmak... Ne aynı durumu?
Bir an duraladım. Hani insanın kendini, kendi sesini ya da sessizliğini dinlemesi gibi bir şey.
Evet, dedim kendi kendime, bir yakınlık, hayır, bir paylaşma– Acıyı ya da bir hücreyi...
Yanına gittim. Omzundan tuttum. Biraz yatışmış gibiydi.
Hücremize gün ışığı süzülmeye başlamıştı. Tavandaki lâmba söndü.

Demek lokantada çıkarıp işeyen sensin, dedi. Ürkek.
Şaşırmıştım.
O alay eder gibi, Öyle, dedi. Sonra unutur adam.
Hiçbir şey anlamamıştım.
İşemiş miyim? dedim. Ben mi?
Niçin korkuyorsun? dedi.
Korkmuyorum, dedim. Niçin korkayım? Peki sen?
Ben, ne bileyim, dedi. Dışardakilerden duydum. Beni buraya getirene, yanındaki. Ohh, ohh dedi, ikisi yanyana, dedi. Kim? diye sordu, ikisi dedi, o lokantada işeyen herifle bu.
Uzun bir sessizlik oldu.
Sen bilmiyor muydun bunları? dedi.
Yoo, hayır, dedim.
Gözleri parlamıştı, güler gibiydi. Üst dudağı belirli aralıklarla kımıldıyordu. Bir tik. Bu gözlerimi yordu. Yüzünün sürekli değişen ifadesi...
İnsan söylemeli, insan dediğin itiraf etmeli. Her zaman değilse de. Hiç değilse kendi kendine. Ya da hücre arkadaşına, dedi.
Sonra, gene gülmeye başladı. Canımı sıkıyordu. Yalnız gülüşüyle değil, görünüşüyle, uzun boyu, zayıflığı, ufacık, birer boncuğu andıran gözleriyle. Bakışlarıyla. Bakışlarıyla. Pencerenin önüne gittim. Sabahın ayazında üşüdüm. İliklerime değin ürperdim ardımda onun soluyuşunu duydum. Aldırmadım. Omzuma dokundu.
Sen beni tanıyor musun? dedi.

Bir cevap bulamadım. Yani bunun önemsizliğini... Yüzü korkunçtu. Gerçekten. Bir anda değişmişti. Allak bullaktı. Bir hasta olmalı, diye düşündüm. Belki de sara nöbeti geçiren biri.
Hasan, dedi. Adım Hasan. Unutma.
Unutmam.
Yeniden uzun, sıkıcı sessizlik. Olduğum yerde kalakalmıştım. Hücrede bir uçtan bir uca –bir duvardan öbürüne– gitmek istedim. Ama başaramadım. Herhangi bir davranışta bulunmamı önleyecekmiş gibi bir duruşu vardı.
Ben vitrini kırdım onun için, dedi. Bıraktığı bir cümleye devam eder gibiydi. Yüzüne baktım. Bu kez sıkılgandı. Gözleri yerdeydi. Kafasını gizlemek istiyormuşcasına omuzlarını kaldırmıştı. Ama haklıyım ben, diye sürdürdü konuşmasını. Onlar kışkırttılar. Yapmasalardı...
Bir gün sokakta dolaşırken vitrinde *onu* gördüm. *Akvaryum.* Işıklandırılmış, yosunlu, kumlu akvaryumun içinde o, öbürlerinden ayrı, apayrı duruyordu. Yüzmüyordu. Sanki yüzmesini, suda yaşamasını unutmuştu. O, diye söylendim. Çünkü ben gördüm onu. Ama öldürmemiş miydim onu? Bir zamanlar? Çok eski?
İlk gördüğümde kaçmıştım. Aldanma, göz aldanması ya da bir sanrı sanmıştım. Ama sonra, bir başka gün, Gün'ü de görünce...
Benimle değil, kendi kendisiyle konuşuyordu. Ya da içindeki biriyle. Anlıyor musun? dedi. Bir oyundu bu. Bana oynanmış, oynanmak istenen bir oyun...
Evet, dedim kısık bir sesle. Başımı salladım. Evet. Galiba anlıyorum.
Anlıyorsan anlatayım, dedi. Gün'ü de getirmişlerdi. Akvaryum, balık ve Gün. Sonra da ben. Ben. Ama hangi ben? Alnımda perçemim –gülümsüyordu, eliyle alnındaki düşsel perçemi düzeltmenin kıvancıyla– çocukluk perçemim, camda, geçmişteki kendimi, eski kendimi görünce... üçümüz yanyanaydık: Balık, Gün, ben. Gün, ben, balık. Gün, balık, ben... Ama aldatamazlardı beni. Çok geçmeden bunun bir yalan olduğunu, insanlar tarafından beni kışkırtmak için düzenlendiğini ayrımsadım. Ve cebimden mendilimi çıkardım, yumruğuma sarıp vurdum. Sokakta kimseler yoktu. Ama çok geçmeden kara karga sürüleri gibi doluştular. Oysa, ben çoktan cam kırıklarını aşmıştım. Akvaryuma elimi daldırdım. Sol elimi... sağ elim yaralı görüyor musun? Beyaz sağ elim kanıyordu, sol elimi daldırdım,

balıklar ürktü, kaçıştılar, ama ben onu bulmuştum, parmaklarımın arasında, işte böyle... Sudan çıkardım. Gözleri peltemsiydi... ölü gözleri... baygındı. Tıpkı o. Hayır *O*. İşte, dedim kendi kendime onu öldürmediğini gör. Artık yaşamasın ölüsü şuracığında. –Sarılı eliyle göğsünü gösteriyordu. Sol memesinin altını.– Tırnağımı geçirdim etine, Yaşıyorsun ulan yaşıyorsun, dedim. Sesi bile çıkmadı. Oynadı, kayıp gitmedi parmaklarımın arasından. Sonra onlar gelip vurdular, karşı koyamadım, insanlar, o kadar kalabalık ki karınca sürüleri gibi, kara, kapkara, karanlıktılar, ortalarına düştüm, üstüme çullandılar, vurdular, vurdular, vurdular, sonra onlar gelip...

Kapı açıldı. İçeriye kısa boylu, şişman bir polis girdi. Onun yanına yaklaştı.
Hadi gel, dedi.
O, daha kapı açılırken duralamış, akıp giden konuşmasından kopmuş, korkuyla kapıya bakıyordu. Polis, elini uzatıp, Hadi, hadi... dedikçe sırtını duvara verip uzaklaştı ondan. Korkunun yanı sıra bir kuşku. Korku ve kuşku. Dirseği oynayıp duruyor. Gerileye gerileye duvara vardı. Polis ona yaklaştı. Elini uzatıp tutacağı sıra, bağırmaya, kafasını duvara vurmaya, ağlamaya başladı. Ne söylediği pek anlaşılmıyordu. Sesi, bağırtısı bir uluma halini aldı. Birden polisle benim aramdan böğürerek açık kapıdan dışarı fırladı. Polis de ardından.
Kapının kilitlenmesinden çıkan sesi duydum.
Oh, işte yalnızsın gene.

Çok geçmeden aradım onu.
Niçin sanki, niçin götürdüler? Kaçkının teki... gözlerinden belli. Ben de arada bir ense kökümden başlayıp alnıma doğru ağır bir havanın yürüdüğünü duyar gibi olurdum. Kafam çatlıyor sanırdım. O hava bir yerde dururdu. Çatırtılar başlardı. İçimde birbiriyle ilgisiz binlerce anı, at koştururdu. İç konuşmalar başlardı. Yorucu. Hep delirmekten korkmuşumdur. Huzurlu deliliklere razıydım. Gülüp oynayan, kendini bir başkası sanan delilerden olmak... Ama Hasan –bin yıllık dostçasına anıyorum şimdi adını - o da bizlerden.
Alıp götürdüler. Karanlık bir köşeye götürüp atacaklar. Hapsedecekler. Bilseler ki. . Ama bilseler de ne olacak?

Hapis.
Bu sözcük birden herhangi yeni bir şeyi görmenin, daha doğrusu onu somut olarak duymanın heyecanını yarattı bende.
Biz gerçekten birer mahpusuz, dedim, iyiden iyiye aydınlanan evlere, tren yoluna, denize bakıp.
İçimde garip, o ânâ değin duymadığım bir ferahlık oluştu.

Uzun zaman arayıp soran olmadı. Sonunda dayanamadım, kapıyı yumrukladım. Bir adam kapının üstündeki pencereyi açıp ne istediğimi sordu.
Çişim geldi, dedim.
Kapıyı açıp beni önüne kattı. Loş bir koridorda yürüdük. Koridorun dibinde bir helâ vardı.
Hadi gir, dedi.
On, onbeş dakika kaldım içerde. Burda hapsedilmemin öcünü alıyordum sanki. Kapıdaki adam onlardan biri, beklesin, beklesin ki ben...
Kim bilir benim üstümde ne düşüncelere dalmıştır. Hıh!
Helâdan çıkınca eski odaya dönmedik. Koridoru geçtik, bir daha, bir daha... Aydınlık bir odaya soktular. Sekiz, on masanın ortasına koydukları bir sandalyeye oturttular. Çevremde bir yığın adam önlerindeki işlerinden gözlerini kaldırıp bana bakıyorlardı. Gözleriyle karşılaşmayayım, onların yiyip bitirici gözleriyle... Döşemede bir noktaya takılıp kalayım. Gözümü oraya dikeyim, onları görmeyeyim, dedim.
Ama böylesi kurtulmak, kurtulmak mı?
Az ötemde bir pencere gördüm. Pencereye, ışığa doğru yöneldim. Ama ben daha pencerenin önüne varmadan yandaki masalardan birinde oturan, Çekil ordan, dedi.
Yüzüne baktım, şaşkın.
Bu insanlar böylesine...
Çekil ordan dedik, duymadın mı?
İçimde yeniden bir kin depreşti. Gırtlağını ellerim arasına alıp sıkayım, bağırtayım oracıkta, keseyim soluğunu, sonra ne yaparlarsa yapsınlar bana, diye düşündüm. Sonra, geçtim oturdum sandalyeme.

Burda, şunun ayrımına varmıştım: İki eylem arasındaki zaman çok uzundu. Kendime geldiğimden o ânâ değin birkaç yıl, belki yüzyıl yaşamış gibiydim. Yorgundum. Yaşlıydım. Güçsüzdüm. Dudaklarımı ısırıyor, acı duymuyordum. Belli bir zamanı yaşamaktan sandalyeye oturmamla kalkmam -kaldırmaları... bir an sonra kaldırdılar, başka bir odaya gel, dediler, önlerine kattılar- arasında, çevremdekilerin gözleri bedenimi kaplamış, birer sülük gibi kanımı emmeye başlamışlardı. Kanımı. Benim kanımı. *Bu onların işi ama ben...*
Başıma gene o ağrı girdi. Kafatasımın çatırdadığını duydum. Sanki. Gözlerim kararda. Gerçekten. İçim karmakarışık, binbir ses, benim sesim, yabancıların sesi, ömrümde hiç duymadığım sesler, yabancı dilden, ya da değil, kendi kendime söylediklerim, kendime bile söyleyemediklerim, o anda kulaklarımda. Beynimde. Yüreğimde. Kasıklarımda. Dizlerimde. Gözlerimde. Sözcükler. Çığlık çığlık. Renk renk. Evet, hattâ renk renk.
Hey hey kendine gel.
Kimin sesiydi bu?
Hey kendine gel, hey, diye mırıldandım.
Benim sesim miydi bu?
Kolumdan tutup kaldırdılar. Başka bir odaya götürdüler. Daha loşça-kara perdelerin ışık sokmadığı, eşyaların bu loşluğu artırdığı bu odada tek başımaydım. Beni getirenler dışarı çıkmışlardı. Çok geçmeden iki adam geldi. Birbirlerine beni gösterip konuşmaya başladılar. Gözlüklü, saçları aklaşmaya yüz tutanı yaklaştı. Gözlüklerini çıkardı. Bir de gözlüksüz süzdü. Beni. Tepeden tırnağa. Anlamaya çalışır gibi.
Lokantanın duvarına işeyen sendin değil mi? dedi.
Cevaplamadım.
Gitti, masasına oturdu. Sorusunu daha yüksek sesle, bu kez bağırarak tekrarladı. Soğukkanlı, hiçbir şeyi anımsamadığımı söyledim. Karşımda dikilmiş duruyordu. Üstüme yürüyüp bağıracağını sanmıştım. Bir an benimle ilgisini kesti. Odanın içinde dolaşmaya başladı. Perdelerden birini açtı. Dışarıya baktı. Sonra masada oturan genç adama bir şeyler söyledi. O kalkıp dışarı çıktı. Gözlerini bana dikti yeniden.
Bakın, dedi. Yavaş sesle konuşuyordu. Özür dilercesine, bu benim ödevim, ne yapayım? Ben de... İşte ödevim, anlıyor musunuz, dercesine...

... Bakın, diye sürdürdü konuşmasını, ne ansıyorsanız anlatmalısınız bana. Ben sizin...

Birtakım adamların bana bakıp güldüklerini, sinirlendiğimi, onlarla kavga ettiğimi söyledim.
Lokantada işemişsin, herkese göstererek, herkesin içinde... dedi.
Bilmiyorum, dedim. Buraya nasıl geldiğimi de ansımadığını söyledim.
Ne kadar içmiştin? dedi.
Sarhoş olmanın, ansımanın, az ya da çok içmekle ilgisi olmadığını anlatmaya çalıştım. Sözlerimi daha bitirmeden yüzündeki uysal görünüş yitti. Eliyle masayı yumrukladı.
Herkes içiyor, herkes sarhoş oluyor, dedi. Ama hiç kimse senin gibi çıkarıp işemiyor. Üstüme yürüdü.
Herkes... anlıyor musun?... Fakat hiç kimse...
Ben herkes değilim, dedim.
Güçlüydü. Oturduğu masada güçlüydü.
Nesin be? dedi. Bok herif, nesin? Söylesene.
Budala, dedim içimden. Ne anlatayım? Nasıl anlatayım? Sana?
Sizin gibi mikropları temizlemeli, dedi. Tümünüzü.
Dayanamadım, dedim. Dayanamadım.
Ayağa fırladım. Odanın loş bir köşesinde, bir sandalyenin gerisinde durdum. Ellerimi sandalyenin gerisine koyup... *Üstüme gelse, kaldırıp kafasına... Güçlülüğümü görse...*
Sıkılmıştım, dedim aynı ürküntüyle. Onlar beni... tümü yalan bunların, tümü aldatmaca, tümü oyalamaca... Ama bunları yapanlar, bana oyun oynayanlar yok burda. Burda yalnız ben. Hep ben... Hiçbir şey ansımıyorum, dedim.
Terliyordum.
Niçin çıkıp gitmedin? dedi. Soruyordu: Madem öyle, madem sana oyun oynuyorlardı, madem dayanamıyordun, niçin çıkıp gitmedin?
Bunun bir yenilgi olacağını düşünmüştüm.
Cevaplamadım sorusunu.
Zile bastı. Gelen adama beni götürmesini söyledi.

SONDEYİŞ

Sandalyeler, sandalyeler, masa, yatak, yorgan, tıkış-tıkış darmadağın... Odaya girer girmez üstüme üstüme gelmeye başlıyorlar. Yorgunum. Her gece bu sanrı. Faresiyle, Aysel'iyle, Josef'iyle, Hasan'ıyla, üstüme çullanan bu pis, bu çürümüş eşyalarıyla, polisiyle, yargıcıyla her gece karşımdalar. Her gece daha kalabalık. Her gece daha karanlık. Her gece daha dayanılmaz.

İçiyorum, içiyorum, kurtulamıyorum. Aydıktan sonra gene karşımdalar. Çıldıracağım. Bu baş ağrıları, bu bulantı, bu... bu... dayanamıyorum.
İşte gene onlar. Ordalar. Odam bir yargı salonu şimdi. Sürekli daktilo tik-takı.
Yargıç adımı soruyor. Mehmet oğlu... Anlat, diyor. Ne anlatayım? diyorum. Soruyor: Niçin işedin orda? Herkese sövmüşsün. Herkese... Daktilo kadına bakıyorum. Siyah önlüğü içinde bir örümceği andırıyor.
Yargıcın sorularını duymuyorum. Bu kadın bir sapık. Onu kaç kez başka kadınlarla sevişirken düşledim. Bir sandalyeye çakılmış oturuyorum karakoldan beri. Sonra bir polisle buraya geldik. Burda da... Kıçımdan belkemiğime doğru bir ağrı yayılıyor. Bana gülen adamlar da burda. Yargıç onlara da soruyor. Kim bilir neler söylüyorlar. Dinlemiyorum. Yargıç, Aysel'i sordu. Bilmiyorum, böyle birini tanımıyorum, dedim. Sarhoştum ben, dedim. Yaptıklarımı ansımıyorum, dedim. Beni ordan alıp doktora götürmüşler. Doktorun raporunda... Hiçbir şeyi ansımıyorum, dedim. Bir karanlık içindeyim. Yorgunum. Düşünüyorum. Hepsi ayağa kalkıyorlar. Mübaşir gelip beni ayağa kaldırıyor. Karar ânı olmalı. Cezamı okuyor yargıç. Çabuk çabuk. Bu hoşuma gidiyor. Bu ilk suçum olduğundan verilen cezanın teciline... yollar açık olmak üzere. Gidiyorlar. Ben kalkıp, odama, odama, odamda, odamdan...

Her şey bitti. Hiçbir şey bitmedi.
Durmadan ne bu?
Her gece. Her yerde bunlar. Fareler gittikçe çoğalıyor. Eşyalar gittikçe çürüyüp dökülüyor, çamaşırlarım gittikçe kokuyor, ben gittikçe kokuyorum, öylesine ki kendim bile dayanamıyorum kokuma.

Bir atlı araba geçiyor şimdi. Demir tekerleklerinin gürültüsü kafamın içinde. Sonra bir otomobil, hızla... ohh başım... Başka şeyler düşüneyim, diyorum. Ne? Kadın? İstek? Okuma? Yazma? Kendi kendime boşalma? Hiçbiri. İçmek? Belki.
Gece. Tıkırtılar başlıyor, binlerce farenin tıkırtısı bu. Eşyalar bulanık, gözüm kararıyor, el yordamıyla, düşe kalka yatağımı buluyorum. Kurtulmak için yorganı başıma çekiyorum. Gözümü kapıyorum. Ama görünenden duyulandan daha beter... Nice sonra uyuyorum. Uykumda bir düş görüyorum. Evi ateşe vermişim, fareler, eşyalar, her şey yanıyor. Kurtaracak hiçbir şeyim yok. Dışardayım. Yangını seyrediyorum. Her şey yanıyor. Yalnız alevleri görmüyorum, yanışın sesini de duyuyorum. *Yıkılıyor işte, yıkılıyor.* Çevrede mallarını kurtarmak için telâş içinde ordan oraya koşuşan insanlar var. Onlara bakıyorum. Gülümsüyorum.
Hiç değilse böylece kurtulmak...

İKİNCİ BÖLÜM

II. KAÇKIN

Doktor olmak isterdim. Doktor. Yalnız kadınlara. Hasta kadınlara. Onlara bakardım. Soyardım onları. Doktorlara hiç karşı koymuyorlar. Daha soyunmalarını söylemeden soyunuyorlar. Annem de. Annem, doktor gelince nasıl değişiyor. Fâzıl bey gelince. Ben odama girerim. Dışarı çıktığımda yatak odasının camında kara görüntülerini görürüm. Fâzıl Bey benden korkar. Küçüktür benim yanımda. Ürkektir. Gülümserdir. Her zamankinden çok doktordur. Sokak kapısını kapar çıkarım. İkisi de bu sesi -kapanan kapı- beklerler. Ben adımımı dışarı atar atmaz yalnızdırlar artık. Dünyada yalnızdırlar. Sokaklarda gelişigüzel dolaşırım. Ne yapacağımı bilmem. Sıkılırım. Bir sinemaya girerim. Gene sıkılırım. Saat beşe doğru bir serinlik çöker. Yeniden dolaşmaya başlarım. Omuzlarım ve ensem ağrımaya başlar. Derken Aysel'le karşılaşırız. Evine gideriz. Daha kapıdan girer girmez öpmeye, tartaklamaya başlar beni. Dağınık kısa saçlarımın arasına sokar parmaklarını. Koca aptalım geldik işte evimize, der. Yemek hazırlar. Sonra yatarız. Odası serindir. O yemeği hazırlarken ben balkona çıkarım. Akşamın boyalı bulutlarına bakarım. Kendime benzetirim bulutları. Hayvanlara, tanrılara benzetirim. Ona benzetirim. Aysel'e. En çok ona benzetirim. Bedeninin ayrı ayrı parçalarına. Sevinirim. Gökyüzü bulutsuz oldu muydu bir tuhaf olurum. Oyuncağı elinden alınmış çocuklar gibi. Bulutsuz günlerin geceleri parlak yıldızlı olur. Geçen gece yıldızlara bakarken ağlayıverdim. Aysel yanımdaydı. Neden ağladığımı sordu. Cevap veremedim. Oysa yıldızlı gecelerin ertesi günü hava güzel olur. Denize gideriz. Ben denizi çok severim. Denizden çıkınca daha başka, daha güzel olur her yeri. Dipdiri bir şey. Fâzıl Bey'le annem bu yaptıklarımızı yapamazlar.

Aysel dün anahtarı vermişti.

Sokaklarda dolaşıp yorulma, dilediğinde gir eve.

Saat beşe gelmeden gittim. Evde yoktu. Divana sırtüstü uzandım. Gözümü tavanda belirli bir noktaya dikip uzun zaman öyle kaldım.

Uyurum sanmıştım. Uyuyamadım. Kalktım balkona çıktım. Arka bahçede üç küçük kız çocuğu oynuyorlardı. Onlara baktım. Sonra bir perdenin aralığından yarı çıplak bir kadın gördüm. Kısa sarı saçları vardı. Üstünü siyah bir giysi örtüyordu. O an kadının yanında olmak istedim. İçerde ayak sesleri duydum. Aysel gelmiş.
Ne zaman geldin? dedim.
Şimdi, dedi.
Odanın perdelerini indirdi. Loş oda. Oda loş. Ben aydınlıktan çok loşluğu seviyorum. Aysel de. Biz ikimiz yalnızlığımızı örten –Aysel öyle söylüyor– karanlığı seviyoruz. Balkonun kapısını kapadım, içeri girdim. Yatağa uzanmıştı. Dudağının üstünde ter damlacıkları vardı.
Çok mu çalıştın bugün? dedim.
Hiç ses çıkarmadı. Gözleri durgun, bendeydi.
Yanına oturdum. Çıplak kollarından tuttum. Hiç kimselerin olmadığı, hiçbir sesin, hiçbir bağırışın, hiçbir ağlayışın, hiçbirinin olmadığı o yalnızlıkta, bir o, benim Aysel diye çağırdığım, yatağına yattığım, çıplaklığına baktığım ve onun odası, bu karanlık içinde belli belirsiz görünen masa, sandalye, yatak, *yatak*... *Onun* yatağı. Bana verdiği. Hiç kimse –bana hiçbir şey– vermedi. Aysel hariç. Belki babam. Babam... Hiç kimse beni onun kadar sevmedi.

Kapıyı vuruyordu.
Açsana, açsana...
Dışarının ışıklarını yakmıştı. Gidip yatmasını söyledim. Beni rahat bırakmasını. Sesi titrekti:
Niçin açmıyorsun?
Annemin sesini duydum:
N'oldu, bir şey mi var?
Yok, hayır, sen git yat. Bana: Açsana, ben babanım, ben...
Kapıyı açtım. Pijamaları içinde yok gibiydi. Boynuna sarıldım.
Ağlıyordum. İçeri girdi. Yatağımın kıyısına ilişti.
Nen var? dedi.
Ağlıyordum. Hiç, dedim.
İki gecedir böyle... Bir şeyden mi korkuyorsun? Ne...
Bir şeyden mi korkuyorum?...
Hayır, dedim.
Ama bağırarak uyanıyorsun...

Biliyorum.
Beni korkutuyorsun.
Uzun bir zaman gözlerimiz yerde, herhangi bir noktaya çakılı sustuk. Pikaba bir plak koymasını istedim. Yavaşça kalktı, plağı koyup geldi. Dönüşünde daha dikkatle baktım. Eskisinden çok daha küçük, çok daha çelimsiz geldi bana. Yanıma çöktü. Elini omzuma koydu. Kesik soluyuşunu duyuyordum. Bana anlatabilirsin, dedi. Bütün bunların bir nedeni olmalı.
Kesik kesik konuşuyordu. Beni ürküteceğini sanıp sesini daha bir kısmak için uğraşıyordu sanki. Ya da plaktaki sesi bastırmak istemiyordu. Ayağa kalkmak, plağı kaldırmak istedim. Kalkamadım. Olduğum yerde doğrulamadım. Oturduğum yere büsbütün yıkıldım. Bir bil-sen... bil-sen... diye kekeledim. Sonunu getiremedim.
Yenik, her şeyi anladığını gösteren gözlerini duydum üstümde. Acıyan bir adamın bakışları... Tiksinirdim bu bakışlardan. Kimse bana acımasın. Ben kimseye acımıyorum. Ama kendine acıyordu. En iğrenci de buydu.
Ne bakıyorsun öyle? dedim.
Cevap vermedi. Bakışlarını da değiştirmedi.
Git yat, diye bağırdım. Git yat, beni yalnız bırak.
Usulca kalktı yanımdan. Kapının önünde bir an duraladı. Sonra gidip pikabın kolunu kaldırdı. Işıkları söndürüp, sessizliği bozmadan odasına doğru yürüdü.

Yatak bembeyaz, dapdağınık, yabanıl bir hayvan gibi duruyordu ötemde. İçine girip yatar yatmaz o düşü yeniden göreceğimi sanıp korkuyordum. Yaklaşamıyordum yatağa.
Aysel yüzükoyun uzanmış altımda yatıyordu. Benim gerginliğimin tersine o bir boşalma, bir yumuşaklık içindeydi. Sıkıyordum her yanını, acıtıncaya çürütünceye kadar sıkıyordum. Saçlarından çekiyordum. Başını yana çevirdi. Yüzü ter kesmişti. Yastık ıpıslak olmuş. Sırtüstü döndü. Tam üstüne varırken, baktım: ANNEM. Aysel değilmiş, Aysel değilmiş. Işıklar içindeydim. Annemin her yanını görüyordum. Gözlerimi kapayacak kadar bile gücüm kalmamıştı. Gücümü toparlayıp duvarı buldum. Sırtımdan buz gibi terler iniyordu. Bir tutuşla -istekli bir tutuştu bu- irkildim. Korka korka başımı çevirdim. Annemin eli. Orası. İğrenç, kapkara orası. O

karalığı görmeyeyim, bir istekle dirilmeyeyim diye gözlerimi yumdum. Kolumdan sıkıca tutmuş beni kendine doğru çekiyordu. Elinden kurtuldum. Kurtulur kurtulmaz da kapıya seğirttim. Anahtar deliğinde bir göz gördüm, ipiri, kömür karası. Doktorun gözü. Bizi gözlüyordu. Her şeyi gördü. İşaret parmağımı soktum deliğe. Parmağıma Fâzıl Bey'in sıcak kanı bulaştı. Fâzıl Bey, Fâzıl Bey...
Haykırarak uyandım.
Açsana, açsana...
Bir şeyden mi korkuyorsun? Ne?...
Bilsen...
Git, yat dediğimde usulca ayrılmıştı yanımdan. Ne bir soru, ne bir karşı koyma. Kapının önünde bir zaman durmuştu. Sonra gitti, plağı kaldırdı, ışıkları söndürdü. Büyük bir sessizlik içinde, herhangi bir eşyayı kımıldatmaktan sakınırcasına. Odasının kapısını gene aynı sessizlikle kapamıştı. İşte o an, her şeyi anladım. Onun tüm olup bitenleri bildiğini anladım. Koşup odasına gideyim, gözlerinin içine bakayım. Boş ver, deyip biraz müzik dinlemeyi önereyim, müzik bitince de uyumasını bekleyeyim, sonra, o uyuyunca kendimi dışarı, gecenin karanlığına atayım ve bir daha da bu kapıyı çalmayayım, istedim.

Aysel'in kollarında başım, aynı korkuya kapıldım. Baştan ayağa titredim. Yüzünü çevirdim, baktım: Aysel'di. Yüzü ap-al, dudakları yarı aralık, güçlükle soluyor. Çok şükür Aysel'di. Ve çıplak değil.
Kalkıp soyunsana, dedim.
Üzerinde geceliği vardı.
Gel çıkar, dedi.
Ayağa kalk, dedim.
Kalktı.
Öyle dur, dedim.
Kara, ipek geceliğinin içinde sanki güzeldi. Bir süre seyrettim onu. Hiç tanımadığım, bilmediğim, o ânâ değin elimi sürmediğim birini seyredercesine.
Sıkıldım, dedi sonunda. Hem üşüyorum. Hem sen bana değil, başkasına bakıyorsun.
Kim başkası? dedim.
Bilmiyorum, ama ben değil, dedi.

Güldüm.
Ayakta ne yapacağını bilmiyordu. Aynaya doğru gitti, kendine baktı. Kim bilir ne gördü ki birden dönüp üstüme çullandı.
Koca aptal, dedi.
Hep böyle der. Saçlarımı karıştırır. Gömleğimin düğmelerini koparır. Göğsümü tırnıklar. Gene öyle yaptı. Koca aptal, benimle alay ediyorsun, dedi. Karşı koymadım. Gülmeye başladım. Üstündeki bezginlik yerini sürekli bir devinmeye bırakmıştı. Soluması arttı. Tutuşları eski gücünü yitirdi. Benim savaşım başladı. Benim savaşım. Bedeninin içinde bedenimi yitirmek istedim. Bunu başaracağımı bilerek, öylesi bir güçle kavradım Aysel'in bedenini, kendime çektim. Dev, koca dev, dedi bıraktığımda. Yalnız kendini düşünen aptal koca dev.

Bir tiksinti. –Niçin, niçin?– Uzun bir sessizlik oldu. Giyinmek için ayağa kalktım. Kalk giyin, dedim. Yüzüme baktı. Hiçbir şey söylemeyen, anlamsız bir bakış. Sonra, saçma-sapan bir şeyler söyledi. Ben senin aynan değilim. Ya da ben senin aynın değilim. Ya da ben senin... annen değilim. Siyah ipek geceliğini fırlattım yatağa doğru. Yattığı yerde sırtına geçirdi. Balkonun kapısına yürüdüm. Karşı pencerede bir adam gördüm. Beni görünce gizlendi. Bizi mi gözetliyordu? *Fâzıl Bey'in kara gözbebekleri.* Kapıyı kapattım. Perdeyi çektim. *Fâzıl balkonun gerisinde –kör– kaldı.*
Balkonun kapısını niye kapattığımı sordu.
Aysel.
Herifin biri bizi... dedim.
Işığı yaktım. Perdeyi çektim.

O gece eve gitmedim. Ertesi gün Pazardı. Ben Pazarları hiç sevmem. Sabah kalktığımda, Aysel'i çalışma masasının başına oturmuş buldum. Çayını içiyordu. Önünde yığınla kitap vardı. Onları karıştırıp bir şeyler yazıyordu. Saçlarını okşadım. Çayından bir yudum içtim. Sonra, masanın üzerindeki kitaplardan birini aldım. Herhangi birini. Balkona çıktım. Kitaptan bir sayfa okudum. Hiçbir şey anlamadım. İçeri girdim. Aysel, yazı makinesinin başındaydı.
Hep çalışacak mısın bugün? dedim.
Başını salladı: Evet. Öyle gerekiyor.
Öyleyse ben gideyim, dedim.

Başını kaldırdı, baktı: Niçin?
Hiç, dedim. Sıkılıyorum. Eve gideyim...
Eve mi? Şaşkındı: Eve mi? dedi yeniden.
Ne yapacaksın evde?
Eve mi? Eve... Ne yapacağım evde?...
İstersen bırakayım, dedi.
Bırak, evet, dedim.
Kitapları kapattı. Bir bardağa içki doldurdum, uzattım.
İçmeyeceğini söyledi.
Sabah sabah sen de içme, dedi.
İçmedim. Bardak dolu, elimde, ama içmedim.
Kitapları gösterdim.
Bu kitapların hepsini okudun mu sen? dedim.
Omzunu kaldırdı. Bilmiyormuş. Belki okumuşmuş. Ama bu önemsizmiş.
Okumak çok iyi, dedim.
Tabii, dedi.
Ben hiç okuyamıyorum, dedim.
Alışkanlık, dedi.
Ben niçin böyle başkayım?
Nasıl? dedi.
Hiç, dedim. Fâzıl Bey gibi olsaydım. Okusaydım. Doktor olsaydım. Böyle kitaplarım olsaydı. Durdum. Senin de kocan doktor muydu? dedim.
Hayır, dedi. Şaşkındı. Hayır, dedi. Niçin sordun? Nerden aklına geldi bu?
Bu soruyu neden önemsediğini anlamadım.
Doktor değil miydi? dedim.
Hayır. Ama nerden çıktı bu birdenbire? Ne söylemek istiyorsun?
Nerden aklıma geldi bu? Ne söylemek istiyorum.
Fâzıl Bey... Fâzıl Bey...
O da doktor, dedim.
Kim? dedi.
O, dedim. Fâzıl Bey.
Yüzündeki tasa bir anda uçuverdi.
Koca aptalın, dedi. Sen benimle eğleniyorsun...
Geldi, bardağımdaki içkiden yudumladı. Başımı kendine doğru

çekti. Kokusunu soludum. Sabah kokusunu.
Eğleniyorsun benimle, dedi. Öyküler kuruyorsun.
Ses çıkarmadım. Elimdeki bardağı diplemekle yetindim.
Gideyim artık, dedim. Dünden beri burda... Dilersen beraber çıkalım, dedi.
Peki, dedim.
Giyindi. Çıktık. Sokakta koluma girdi. Korkusuz o. Kimseden sakıncası yok. Benim de. Bütün ağırlığıyla koluma asılıyordu. Benim bakışlarım yerde. Susuyorum. Sokaktaki Pazar kalabalığı bunaltıyor beni. Bunu ona söyledim. Dayanamıyorum, dedim.
Anlıyorum, dedi.
Kolumu bıraktı. Fısıldarcasına konuşuyordu. Beni anlıyormuş. Durup dururken bunu neden söylediğini kavrayamadım. Vapur iskelesine değin konuşmadan yürüdük. İlk vapura bindik. Kenarda bir yere oturduk. Kalabalıktı. Yalnız kalmak isteği duydum.
Keşke çıkmasaydık evden dedim.
Yapış yapış bir sıcak vardı. Yanımızda, gerimizde, üstümüzde insanlar oturuyordu. İnsanlar, Fâzıl Beyler oturuyordu. Annemler, babamlar oturuyordu. Gözlerimi yumdum. Yalnız denizi düşledim. Yalnız denizi. Üzerinde olduğumuz. Ve, keşke batıversek, dediğim. Aynı vapurla döndük. Eve varınca, o kalabalığı, o sıcağı dışarda bıraktık diye sevindim. Radyoyu açtım. Soyundum. Perdeyi açıp dışarlara baktım. Radyodan yayılan müziği dinledim. Aysel banyodaydı. Duşun altında. Gelse... Hayır gelmesini istemedim. Aysel hiç gelmesin, yıllarca bu odada bir başıma oturayım... Böylesi bir istek duydum. Kim bilir kaçıncı kez.
Odanın içersinde ordan oraya gelişigüzel dolaştım. Pencereyi kapattım. Sonra yeniden açtım. Koridora çıktım. Tekrar odaya döndüm. Masanın gözlerini açıp baktım. Karıştırdım. En alttakinde fotoğraflar vardı. Onlara baktım. Hepsi saçma-sapan şeylerdi. Arkadaşlarının, annesinin, kendisinin, gene kendisinin, çocukken, genç kız çağında, denizde, ağaçlar altında, bir erkek arkadaşıyla, yalnız, kız kardeşiyle, kolejde, diploma töreninde... Kapadım çekmeceyi. Bir kitap alıp okumaya çalıştım. Epeyce okudum. Soğuk bir el dokundu enseme. Ürperdim. Sandım ki *onun* eli. Annemin kadın eli.
Ne okuyorsun? dedi. Aysel'in sesi.

Kitabı gösterdim.
Sevdin mi? dedi.
Yüzüme saçlarından sular damlıyordu.
Kim yazmış? dedim.
Bir isim söyledi, ama unuttum.
Anlatsana bana, dedi.
Okumadın mı? dedim.
Okudum, dedi. Ama senin anlatmanı istiyorum. Bakalım belleğimde kalmış mı?
Dedim ki: Denizlerin ortasında üç adam var. Başları çok büyük. İlkin öyle değilmiş. Sonradan olmuş. Tanrı'ya, büyük Tanrı'ya başkaldırmışlar, sövmüşler ona. Tanrı kızmış, kafalarını kocaman yapmış. Denizlerin ortasına salmış...
Durdum.
Aysel de durmuştu. Titremiyordu. Üstüme suları düşmüyordu. Başımı geriye kanırdım. Gözlerini göreyim diye. Gördüm. Burnunu, dudaklarını, yuvarlak çenesini –anneminki sivri- gördüm. Rahatladım.
Yeniden anlatmaya başladım: Adamlar denizle gök arasındaki boşlukta asılı kalmışlarcasına ve ellerinden hiçbir şey gelmeden yaşıyorlar. Toprak adamlarıymış onlar. Atlarının, karılarının olmadığını, onlara artık bir daha sahip olamayacaklarını biliyorlar. Gene de küfürlerini geri almayı, baş eğmeyi kabullenmiyorlar. Kök salmış bir ağaç, diyor kafası en büyük olan. Burasını iyi anlamadım. Sen anladın mı?
Belki, dedi.
Ne demek istiyor bununla?
Sonra anlatırım. Sen devam et.
Dudaklarında garip bir gülümseme.
Lütfen, dedi, çok değişik anlatıyorsun. Sanki ben bu kitabı daha önce hiç okumamışım gibi.
Devam ettim: Gene o adam, kurtuluşlarının ancak içleriyle dışlarının bir olmasıyla gerçekleşebileceğini söylüyor. --Burasını da iyi anlamadım– Kitabı açtım. Bak şöyle diyor, dedim:
Bu düşünce kök salmış bir ağaç gibi bizde. Koparıp atsalar da, varlığımıza son verseler de -*varlığımıza son verseler de*- köklerden biri gene sürgün verecek, filizlenip yeşerecek. Bizi ancak içimizle dışımızın bir olması kurtarır. Yanındaki iki adam bunun üzerine, Öyleyse tam bir kurtuluşu yaşıyoruz, diyorlar. Deniz bir ırmak gibi

akarmış altlarında. Zaman zaman deliriniş. Hiçbirine tınmazmış adamlar. Biz dünya cehenneminden uzağız ya, şu içi başka dışı başka insanların yaşadığı yerlerden uzaktayız ya, derler, kurtuluşlarını yaşarlarmış.
Bu kadar mı? dedi Aysel.
Evet, dedim, buraya kadar okudum. Ama sonuna kadar okumak istiyorum bu kitabı.
Sonuna kadar mı? dedi. İyi. Madem sonuna kadar okumak istiyorsun, al oku. Senin olsun kitap.
Ardımda durmuş, saçlarımla oynuyordu.
Kitabı masanın üzerine bıraktım. Ayağa kalktım.
Bakışları belirsiz bir yerdeydi Aysel'in. Tüyleri ürpermişti.
Üşüyorsun, dedim. Duymadı.
Hasta mısın? dedim.
Hava çok sıcak, dedi.
Sesi soğuktu. İnler gibi konuşuyordu. Odadan dışarı çıktı. Ardısıra yürüdüm.

Bu başındaki yarık ne? Kim yaptı?
Annemin gözlerinde dehşet.
Babam, Bırak çocuğu, diyor.
Dün gece... dedi annem. Nerdeydin? Kiminleydin?
Cevaplamadım. Odama yürüdüm. Annem kapıdaydı: Soruma cevap vermezsen, bana açıklamazsan, bir daha...
Soru yok anne, dedim. Soru yok. Cevap yok. Hiçbir şey yok. Yalnız uyku var. Çok yorgunum.
Kapıyı yüzüne kapadım. Elbiselerimle yatağa uzandım.

Sabah uyandığımda gün yeni doğmuştu. Evdekiler uyuyordu. Gömleğim yırtılmış, kan içindeydi. Başımda bir yara vardı. Aysel, dedim içimden. Hatırladım. Bir sisin içinde gibiydi. Onun eli. İtişirken. Taşların üstüne düştüm. Orda öylece kalakaldım. Çırçıplak. O ayakta. Korkulu yüzünü. Taşların üstüne kanım yayıldıkça bakıyor. Ama hiçbir şey yapmıyor. Hiçbir şey söylemiyor.
Kanıyor mu? dedim.
Evet, dedi.
Bir süre, uyanık, olanları düşünmeden yattım. Sersemdim. Başım

ağrıyordu. Ağzım yapış yapıştı. Yarayı unuttum. Unutayım istedim: *Dün gece bu evde neler konuştuk? Annem? Ne dedi? Ben? Ne dedim? Babam? Nasıl baktı?*

Dışarı çıktım. Babam giyimliydi. Karşısında annem oturuyordu, sabahlığı içinde. Elinde gazete. Yanındaki sehpada kahve fincanı. Ters çevrilmiş.

Banyoya girdim. Yüzümü yıkadım. Aynada *kendimi* gördüm. Ne tuhaftı. Sanki bir başkası, bir yabancıydı. Bana bakan.

Döndüğümde annem geceyi nerde geçirdiğimi sordu.

Hiç, dedim.

Başındaki yarık ne?

Cevaplamadım.

Kim yaptı? Kim?

Kim?

Sustum.

Gene o karıya mı? Bir an durdu. Konuş, dedi. Cevap ver. O karıya gene... Herkesle yatan o...

Babam susmasını işaretledi.

Genç. Koruyacağım onu, dedi annem.

Ben. Genç. O. Anam. O, beni koruyacak. Soruları sürekliydi.

Konuştum dayanamadım. Bir yeraltı ırmağı gibi. Kaynağımdan taşıp... Bu akışta... Ya da kapkara bir denizde, dalgaların etkisiyle ordan oraya çarpan bir... bir... sal. Bu kabaran denizde. Başı büyük adam. Salda. Susmuyordu. Susmuyordu. Ben. Susmuyordum.

Ne istiyorsunuz, ne istiyorsunuz benden?

Babam dudaklarını ısırıyordu. Gözleri yerde.

Tiksiniyorum, dedim. Sizden, hepinizden, iğrenç yaratıklar...

Başım gittikçe büyüdü. Deniz durulmuyordu. Onlara Aysel'i sevdiğimi söyledim. Onun kadınlığını. Onun bacak arasını. Onun sıcaklığını. Onu seviyorum, dedim.

O ahlâk düşkünü bir kadın, dedi annem. İki kocadan boşanmış... Seni bu genç yaşında yer bitirir, öldürür o...

Aysel. Başımdaki yara. Kanaması durmuş yara. Başımda, koca başımda küçümencik acı vermeyen yara. Oysa, Fâzıl Bey'in kanı? Parmağımda ağır. Bunları söylesem... *Bizi ancak içimizle dışımızın bir olması kurtarır*. Böyle diyordu kitaptaki adam. Şimdi görüyorum ki aynı denizde, ben de, ben de çalkalanıyorum. Çalkalanıyoruz.

Hepsini söylesem onlara. Hiçbir şey saklamadan. Böylece her şeyi noktalasak. Bitirsek. Her şeyin bitişi. Dayanabilir miyim buna? Aysel'i de görmem. Kayıplara karışırım. Hiç kimsenin arayıp sormadığı. Hiç kimsem yok ki. O bile. Hiç kimse. Gene de söylemedim. Katlanamadım buna. İkisinin de bildiği bir gerçeği dışa vurunca, kayalara çarpıp batacaklarını, yok olacaklarını biliyorum. Onun için... Büyük batıştan kurtardım onları. Sallanıyorum. Bu kez daha yalnızım. Başım tüm bedenimi kaplıyor.
Onların karşımda sessiz duruşları bile sıkıntı veriyor. Bunu söyledim. Annem babamın yanına gitti. Omzuna dayanıp ağlamaya başladı. Ben odama girdim. Ceketim yerdeydi. Kaldırdım. Cebimde boz ciltli bir kitap vardı. Dün okuduğum. Yanıma almış olduğuma sevindim. Açtım, işaretli yerden okumaya başladım. İçerden annemin sesi geliyordu. Boğuk boğuk. Hıçkırıyordu. Okumamı önlüyordu. Kitapla benim arama giriyordu. Dışarı çıktım.
Susun, diye bağırdım. Babam başını kaldırdı baktı. Sustur şunu, dedim. Bıktım artık, bıktım. Her şeyinizden... İki yüzlüler, ikibin yüzlüler, sizler...
Babam ancak kendinin duyabileceği bir kısıklıkla, Tüm bunlara senin için dayandım, dedi.
Duydum. Bunun gerisini, söylemediklerini de duyar gibi oldum. Benim için... Yalnız benim için mi? Benimse elimden bir şey gelmiyor. Ben başkası olmak istemiyorum.
Dalsız, yapraksız, kuru bir ağaca benzettim o an kendimi. Bir çölün ortasında. Yapayalnız. Kendisini gören bir çocuk bile yok.
Annem, Böyle başıboş mu yaşayacaksın, dedi. Ömrün boyunca... böyle, bir baltaya...
Başımı ellerimin arasına aldım. Sıktım. Ezmek, yok etmek istiyordum. Ter basmıştı. Her yanım ateş içindeydi.
Anlıyorum seni. Dün Aysel böyle söylerken sanki güç bir işi başarmış olmanın kıvancı vardı sesinde. *Anlaşılmayacak ne var*? Şaşırmıştım. Bu söz ve sesindeki kıvanç, anlamsız gelmişti. Şimdi anlıyorum. Ne demek istediğini anlıyorum. *Yalnızsın sen. Ve hep yalnız kalacaksın. Tâ ki, benim gibi yalnızlığı bilen bir denginle karşılaşana dek.*

Onların yatak odalarının önünde duruyordum. Bütün varlığımla kapının üstüne yığıldım. *Onların* kapılarının. Camlar kırıldı. Ellerim,

yüzüm kesildi. Oraya çöktüm. Cam kırıklarının üstünde. Bağırışları kulağımda.
Çığlıkları. Yardım isteyen. Benim için. Kimden?
Fâzıl Bey geldi. Yaralarımı temizledi. Bunları yaparken yüzüne baktım. Gözlerinin içine. Gözlerinin içine, ki tedirgin olsun. Onun incecik gırtlağını sıkmayı tasarlamıştım dün. Ölecekti. Benim ellerimde ölecekti. Şimdi, boynu, bana acınası, hattâ sevecen geliyor. Kin duymuyorum. Onunla sıkılmadan konuşabilirim sanıyorum. Kara kaplı kalın kitapları var onun; *Benimki nerde? Benimki*... Yaralarımı sararken irkilmedim. Yalnız işaret parmağımdaki camı çıkarıp, kanı silerken bir tuhaf oldum. Kendi kanını siliyormuş gibi geldi bana. Göz kapaklarına baktım elimde olmadan. Bir yara, bir ezik aradım. Yoktu. Kıvandım. Göz göze geldik. Gülümsedi. Bana gülümsedi. *Bir daha onu öldürmeyeceğim. Peki kimi?*
Annem. Ayakta durmuş, uzaktan, ilgiyle bize bakıyordu. Titriyordu. Fâzıl Bey elimdeki cam kırıklarını çıkarırken o başını duvara çeviriyordu. Ağlıyordu. Bana mı? Ona mı? Elimin yarasına mı? Akan kanıma mı? Sessizliğime mi? Şimdiki? Şu anki?

Ah! Hiçbirinin ölümünü düşünmemiştim. Hiçbirinin. Kendi ölümümü? Belki. Beni kurtaracak başka kimin ölümü olabilir? Belki. Bu da, kötü bir tasarı. Duymamak. Görmemek. Dokunmamak. Acı duymamak. Hiçbir şey duymamak. Boşluk. Hiçlik. Onu bile duymamak.
Haydi bakalım. Haydi, haydi, haydi, haydi... Bir daha böyle şeyler...
Ayağa kalktım. Annemin gözleri bendeydi. Acılı. Gülümsüyordu. Hiçbir şey demeyen bir bakışla yüzüne baktım. Babamı aradım. Gittiğini ansıdım. Odama girdim. Kesiklerim sızlıyordu. Fâzıl Bey kafamı da sardı. Sonra yerden boz renkli kitabı aldım. Pencereyi açtım. Sokağa baktım. Sokakta insanlar. Kapım açıldı. Annem girdi. Annem olmalıydı. Dönüp bakmadım. Ayak seslerinden tanıdım. Omuzlarımdan tuttu. İrkilmedim. Sokaktan geçen küçümencik insanlara, taşıtlara baktım. Aralarına karıştım. Herhangi bir yere doğru yürümeye başladım.

III. KAÇKIN

Ne olursa olsun eve döneceğim, demiştim bu sabah uyanınca. Neden, niçin korkuyorum sanki?
Evet, onun ölümünü istemiştim. Babamın. Bunu çekinmeden söylüyorum. Nedeni o zamanlar belliydi. Ama bunu dile getirmekten kaçınıyordum. Kaçındığımı söyleyebilirim. Kendim için.
Ölüm havasının eve çöktüğünü sezer sezmez, yatak odama değin varan o hırıltıları dayanılmaz olmuştu. Ölüm döşeğine yaklaştığımda –bunu nasıl bir güçlükle yaptığımı, tiksintimi nasıl gizlemeye çalıştığımı ansımamaya çalışıyorum şimdi– acı sarı yüzünde yabanıl otlar gibi gün geçtikçe büyüyen kır sakallarıyla ölümün eşiğindeki adamın –babamın– soluğundan çıkan, evin köşe-bucağına yayılan koku hâlâ burnumda.
Bir insanın ölümü. Aynı kandan. Baban. Aynı çatı altında yaşadığın. Ölüme karşı hiçbir şey yapamamak. Çaresizlik. Sonu beklemek. Son soluğu. Onunla birlikte başlayacak sorumluluklar.
Bir sabah evden çıktım.
Bugün... Artık her şey bitmiş olmalı, diyordum. Her şey. Son soluk verilmiş. Ölü gömülmüş. Ortalık tertemiz.
Sokak sokak dolaştım. Sonunda birbirine abanmış, yıkıldı-yıkılacak evlerin sıralandığı sokağa vardım. Kapıyı annem açtı. Beni görünce boynuma sarıldı. Ağlamaya başladı. Ellerini çözdüm boynumdan. Bir sözcük olsun söylemedim. Merdivene yürüdüm. Yaşlı, acılı bakışlar. Bir yığın insan. Aralarından geçtim. Selâmsız, kelâmsız. Böyle derler. İyidir.
Aynı... Aynı... Eskisi... Bıraktığım gibi...
Sofayı geçtim, tahta merdivenin gıcırtısını ardımda bırakıp, o sesleri...
Odaya, onun yattığı odaya girince, garip, biraz da cızırtılı bir ses geldi kulağıma. Dışardan geliyordu. Bir başka dilden konuşan bir erkek sesi. Çok geçmeden bunun bir şarkı olduğunu ayırımsadım.

Acıyı paylaşmak istemeyen, bir özür bulmaya çalışan ben. Şarkı içimde büyüyüp, tüm benliğimi (hah!) kaplıyordu. Ben uzaklaşmak istedikçe o... mor, içimi çürüten, çürütmüş, çürüklüğü belirten bir biçimde yayılıyordu. Yordu. Sanki göğüs boşluğuma yerleşmiş düşsel bir pikaba konulmuş, durmazcasına dönen, bittiğinde yeniden başlayan, böylece bitmez tükenmez yinelemelerle beni büsbütün ezen, ben bir yere tutunmak istedikçe ayıran, bana hak veren, vermeye çalışan bir sesti. Eski günlerin bu şarkısı diyordu ki:

... bana verdiler... anamla, babam... bizi dinle... öldür, çal... ama bir şey yapmadılar... benim için... hiçbir şey... ihanet... intihar... bir can verildi bana... ve ben ona ihanet...

Plak kafamın içinde dönüyor. Genişliyor. Yayılıyor. Ölüm döşeğinin (hâlâ) başucunda mırıldanıp duran ihtiyar sakallının genizden gelen sesini bastırıyor.

Sanki eski günler. Pikabın kolunu kaldırınca plak çalar, yüzlerce, binlerce kez, sonsuza değin çalar, sen bu tek şarkıyla uyumuş, uyumuşsun, gözlerin kapalı, en azından bu, güçlükle soluyorsun, en azından bu, kendinden geçmişsin, en azından bu, sayıklıyorsun, hiç kuşkusuz sayıklıyorsun, korkulu düşünde sayıklarken sen... Gelip uyandırırlar, kaldırırlar, plaktaki adamı sustururlar. Ama senin içindekini? Kafanın içindeki sesleri?

... ama ben yeniden kurabilirim... bu can... bu kalp... aldatılmış... bu can bırakılmış... bu kafa bozulmuş... bu can... artık çıkmalı... açık havaya... dışarılara...

Patlayacağım, dedim. İçimdeki sesi susturmak için çalıştım. Boşluk. Sesin, içime –boşluğa– sinen uğultusu, sonra yankısı. Bırak beni bırak, dedim içimden. İnlercesine. Yeter artık. Bırakın yakamı.

Yatağa doğru yaklaşıp, onun –babamın– hırıltısını, aynı solgun acı sarılığını göreyim istedim. Sanki özlemişim. Yaklaşınca gözbebeklerine sinen sarılığı gördüm. Yüzü solgun. Düşlediğim gerçekleşmemiş demek, dedim içimden. Kıvandım. Hayır, kendimi kurtarmak, temize çıkarmak için söylemiyorum. Belki az sonra çıkıp gidecektim. Günlerce, belki de hiç, dönmeyecektim. Ama yatağa düştüğü ilk günlerde kafamda yer eden bu ölüm –onun ölümü– düşüncesi sıkıyordu beni. Soluğundan çıkıp yayılan, yanına yaklaştığımda midemi altüst eden kokusu da, geceleri odama değin

varan hırıltıları varsın sürsün istedim. Hiç kimse ölmesin. En sonunda çeker giderdim.
Nereye?
Nereye olursa.
Çözümlenmez sıkıntılarımı alıp bu vurdumduymazların acı gösterilerinden, yakarmalarından uzak, ne, ne istediğini bilen, ne, ne istemediğini bilen, karmakarışık durumumda, kendimle başbaşa, kendi kendimi kurtarmanın yollarını arayacaktım.
Elimi, onun donuk, soğuk alnına götürünce, --garip, balmumundan yapıma bir başa dokunmuş gibi oldum– olduğu yerde sallanıp duran sakallı ihtiyar büyük bir gizlilik yüklemeye çalıştığı sesini kesti.
Ayağa kalktı.
Ne yapıyorsun?
Cevap vermedim.
İçimde, onun ölü sessizliğine gücümün yettiğince bağırmak isteği uyandı. Ona değil, evin sağır halkına. Şu söylenip duran sakallı ihtiyara. İhtiyar omzumu dürtüklüyordu. Bir şeyler geveliyordu ağzının içinde. Sorular. Sıkıntım gittikçe artıyordu. Sanki ben buraya... Kafamın içindeki bir örste demir dövülüyordu. Sen bunlara dayanamazsın, dedi bir ses. Kendi sesim.
Onun ölümünü istemiştin ve işte öldü. Kurtulacağını sanıyordun, şimdi batıyorsun. Sana bir can vermişlerdi, sen ona ihanet ettin. Sana bir, bir vermişlerdi, sen ona... Kaçtığım buydu. Onun ölümü. Ve benim zahmetim. Benim kısa zahmetim. Mırıldanmalar. Avutmalar. Kulağımı tırmalayan, sinirlerimi bozan sesler. Alınan görevler. Devralınan. Devredilemeyecek. İlgili ve ilgisiz tasarılar. Düşlerimde hep o. İçinde bulunduğum durumdan daha özgür, daha rahat, daha bir başıma, dilediğimce... Onun ölümünden sonra. Benim rahatım. Benim kocaman rahatım. Başlamıyordu. Bitiyordu. Sona eriyordu. Ermek üzereydi.
Bunlardan kurtulmak istercesine, Ortalık daha temizlenmemiş, dedim. Bilseydim...
İhtiyar hiçbir şey anlamadı. Şaşkın, yüzüme baktı. Elinde tuttuğu kenarları sararmış, cildi yıpranmış kitabı kapayıp koltuğunun altına sıkıştırarak yanıma geldi. Merakla mı, küçümseyerek, aşağılayarak mı bilmiyorum, o tuhaf bakışlarıyla süzdü beni.

Oğlu muydun sen? dedi.
Evet, dedim.
Ne diye bırakıp gittin?
Sustum.
Demek buna da söylemişler. Demek herkes beni biliyor.
Sizler, dedi ihtiyar, gençler... sizler nesiniz ve sizlerle nereye gideceğiz?
Hiçbir yere, dedim.
Ama ihtiyar duymadı. Cevabımı beklemeden ölünün odasından çıkmıştı.
Orda, ölüm döşeğinde yatan babamdı.
Dudakları çatlak çatlak. Günlerce süren susuzluğun, güneş altında yürümüşlüğün sonunda oluşan çatlaklar sanki. Bu güneşin ancak perde aralarından sızdığı loş odada. Ne tuhaf.
Su vereyim mi? dedim.
Cevabını beklemeden masanın üstündeki sürahiyi aldım. Yoğunluğu artmış, yapışkan bir sıvıyı andırıyordu su. O sıra kapı açıldı. Gelen, zayıf, çökmüş, büsbütün çirkinleşmiş kız kardeşimdi. Sırtında koyu renk bir giysi vardı. Üstüme doğru –kollarını açmış, acısını sanki gizlemeye çalışarak, dudaklarını ısırarak– gelirken, sürahideki suyla onun arasında garip bir benzerlik kurdum. Boynuma sarıldığında da garip bir tiksinti.
İşte, işte, böyle... ne yap...
Ne istesi? Ne?
Ben kurtulmak için gelmiştim buraya. Birazdan her şeyi anlatacak, tüm içimdekileri dışa vuracak, hiçbir şey beklemediğimi söyleyecek, benden de hiçbir şey beklememelerini isteyecek, sonra da defolup gidecektim. Onlar da artık düşlerime girmeyen, bana ayrı bir sıkıntı vermeyen herkeslerden olacaklardı.
Bunun için geldim, dedim. Bunları size söylemek için. Artık gidiyorum. Bardak elimde babama doğru yürüdüm. Kız kardeşim yuvalarından fırlamış gözleriyle –bu ona tuhaf, handiyse cinsel bir canlılık veriyordu– bana bakıyordu.
Ne yapıyorsun? Ne–
Sesi uzaktan, bir duvarın gerisinden geliyormuşçasına cansızdı. Sesini duyurabilmek için yırtınıyor, ama gene de, yarım, gerisini

getirmediği sözcüklerden başka bir şey söyleyemiyordu. Bir ara katılıp kaldı sandım. Başı tavanda, öylece, soluksuz. Delice bir çabuklukla dışarı fırladı.

Deli mi bunlar? Ne oluyor?
Bir sözcük, hiç değilse bir hırıltı duyabilmek için eğildim üstüne. Soğuk ışıltısız gözlerinden başka bir şey görmedim. Elim bardağın ağırlığına dayanamaz duruma geldi, bardak elimden düştü. Bu düşüşten çıkan sesle irkilecek, gözlerini açacak, beni görecek. Geldin mi? diyecek, ben de, Geldim, ama gidiyorum, diyeceğim, ve o, bu acıya dayanamayarak ölecek sanmıştım. Oysa gözkapakları bile oynamadı.

Yorganı çektim üstünden. İyice daralmış eski pijamasının içinde olduğundan daha küçük görünüyordu. Elleri iki yana uzanmıştı. Mor damarlı, ince kemikli, uzun parmaklı elleri. Etinde bir durgunluk, bir cansızlık sezinledim. Sanki kanı akmıyordu damarlarında.
Hastalık ne de olsa, ama dokunmayınca anlaşılmaz ki...
Yorganı az daha çektim. Göbeğinin üstünde kara saplı büyücek bir bıçak duruyordu. Neden bilmem o irkintiyle yüzüne baktım ve kendimi gördüm. Değişik. Belki aslına daha uygun. Şiş gözlerimle, büyümüş başımla o anda onu öldürenin ne olduğunu anladım. Aynı anda kendimden neler yitirdiğimi de gördüm. Geçmişten kalan ne varsa ürkütmekten çekinerek usulca kapıya yürüdüm. Az öncekinden daha karanlık, daha tasalı, daha sıkıcı o insan tünelinden geçtim. Bir yığın karışık, hiçbir şey söylemeyen sesleri aştım. Yalnız içimde...
... bana bir can verdiler... ihanet...
... benim için bir şey yapmadılar... geceden çıkmak için... geceden çıkmak için... benim de kollarım var... vardı... benim de yüreğim... ama ben...

Bir çığlık durumunu alıyor şarkı. İçimde. Olmayacak istekler uyandırıyor. Önüme çıkan her şeyi kırayım, yıkayım, yakayım, öldüreyim... Evler üstüme üstüme yığılıyor. Altlarında kalıyorum. Eziliyorum. Eziliyorum. Arkamda o ses - annemin sesi–:
Dur, gene nereye?

Nereye?
Koşar adım uzaklaşırken soruyordum kendime
Bizi bırakıp gene nereye? Babanı gömmeden gene nereye?
Bağırmıyorum, ama ben duyuyorum.
Nereye?
İçimden bağırarak, –ama neyin sözünü ettiğimi bilmeden– konuşuyordum. Bende kalan salt bu bağırtı. Ona eklenen bu benim seslerim, içimdeki duvarı deliyor, kim bilir ne zaman bende yeniden var olmak için yer ediyorlardı.
Hiçbir yere. Çünkü gidecek hiçbir yer yok. Her yere gidildi. Ama ben gene gidiyorum. Çünkü hiçbir yer çok uzak.
Gece. İnimdeyim. O karanlık, soğuk inimde.
Ellerimde, ayaklarımda bir dermansızlık var. Çıkıp dolaşacak gibi değilim. Hiçbir şeyi düşünmüyorum. Kendime böyle söyledim: *Her şey bitmişti. Şimdi her şey yeniden bitiyor.*
Gözlerim tavanda bir noktaya dikili. Rutubetin oluşturduğu biçimler. İnsanlar, hayvanlar, ağaçlar, otlar, böcekler, sıkıntılar... Çok içip hemen yattığım gecelerdeki gibi. Mide bulantısı. Oysa günler var ki içmiyorum. Belki bulantı filân da yok, bana öyle geliyor. Bana öyle geliyorsa... Doğruldum. Yatağın ortasına oturdum. Az ilerimdeki sandalyeye takıldı gözüm. Bu biçimsiz, tahtanın üstünü kaplayan, yer yer sıyrılmış meşin yüzeye.
Meşin–
O odadaki gibi.
Ansımak için yapılan bir işaret sanki bu aşınmış meşin. Bu sandalye. Bu oda. Bu ben. Ben, parmağımla kendimi kendime gösterir gibi bir işaret yaptım. Göğsüme vurdum yumruğumla. Acıdı. Duydum.
Yaşıyorsun, dedim içimden. Yavaşça *Yaşıyorsun daha.*
Sandalye gözümün önünde gittikçe büyüyordu. Başım döndü. Yıkıldım. Bir karanlığa yuvarlandım. Gözümün önünde binlerce yıldız parladı. Kendime gelirken küçümencik bir anım kafama vurarak, canlılığını, bendeki yaşarlığını bilmiyorum kaçıncı kez belli etmek istercesine canlandı. Benim, tam bana yakışan, bir gecelik, fındık kabuğunu doldurmayacak bir anım. Karşı koymadan bırakıyorum kendimi.
Yorganla çarşaf arasında debelenip duruyordum. Git. Yüksel'lerde

yat, demişlerdi. Tasarı gerçekleşecek, diye düşünmüştüm: O -babam- son soluğunu verirken ben... Babam can çekişirken evde olmamı istemiyorlardı. Zamanla alışılmış, beklenen de olsa, bir ölüm karşısında kim bilir ne yapacağımı sanıyorlardı? Bilseler ki bunu bekleyen bendim. O daha başını yastığa koyar koymaz bir önseziyle öleceğini kestirmiş, her gece içimde beliren, gün geçtikçe artan bir heyecan içinde, onun ölümünün bana sağlayacaklarını düşünmüştüm. Ne yanılgı!

Karanlıkta hiçbir eşyayı görmeden, tam bir boşluğun ortasında, açıklanmaz, bağsız bir duygulanma. Yüreğimin atışını hızlandıran, soluğumu tıkayan bir duygulanma. Nerden doğuyor bu? Cevaplayamıyorum. Ne bir sevince, ne bir acıya, ne bir tiksintiye benziyor. O güne değin bende oluşmamış, varlığını bana duyurmamış bir şey. Ne? Bilmiyorum. Belki yapayalnız olduğumu, geçmişte de, şimdi de olduğu gibi, gelecekte de, onun ölümünün ardından gelecek zamanda da yalnız olacağımı, bunu değiştirecek hiçbir ölümün olamayacağını biliyordum belki. Seziyordum belki.
Yüksel'in sesi: Uyuyor musun?
Sesi titrekti. Korkulu. Belki de utanıyordu.
Hayır, dedim.
Baban iyi, dedi. Rahat rahat uyuyabilirsin. Kapıyı kapadı. Uzaklaşan ayak seslerini dinledim. Yüksel'in kadınlığının sürükleyici, uyarıcı ayak seslerini.
Daha ayak sesleri yitmeden bedenimi bir ateş sardı. Kalktım, ışığı yaktım. Karşımda duvarın dibinde üstünü yer yer böceklerin kemirdiği bir konsol duruyordu. Konsolun üstündeki aynaya baktım. İyice görebilmek için kendimi. Bu sırları dökük aynada. Yaklaştım, yaklaştım... iyice soyunup, çırılçıplak kalıp yaklaştım. Böylesi bir isteğin içinde göze alamayacağım hiçbir şeyin var olmadığını düşündüm.
Kapıyı açıp sofaya fırladım. Karanlıktı çıt çıkarmadan yürüdüm. Odasının önünde durakladım.
Niçin girmeyeyim? Bunu uzun zaman beklemiştim.
Kapının tokmağını çevirdim. Karanlıktı oda. Benim girmemle soluk bir aydınlık yayıldı yatağın başucundan. Yüksel yatağın içinde

kaykılmış oturuyordu. Gittim yanına oturdum. Bir şeycikler söylemedim. Boynundan, göğsünden, ağzından, dudaklarından öptüm. Hızlı hızlı soluyordu. Alt üst olduk.
Gün ışırken kimselere görünmeden çıktım evden. Uzun zaman da uğramadım.
Bugün...
... içimde taşıdığım ağırlıktan, --bir insanın ölümünü istemiş olmanın verdiği bir ağırlık bu– kurtulmak için. İşte, daha ölmemiş demek için dönmüştüm eve.
Sıkıntımın nedenlerini böylece yok edeceğime, hiç değilse azaltacağıma inanmıştım. Bir şeyler yapacaktım. Elimi uzatacaktım. Yapamadım. Elim havada kaldı. Bile değil.
Bile değilsin, diye bağırdım.
Sonra bu tanıdık sesi bastırdım.
İnsanoğluna her şey mubahtır, öyle olmalıdır, dedim. İyi yok, kötü yok. Sana göre hepsi bir. Öyle olmalı. Ama bu durumda yaşamı sürdürmek olası mı? Hayır değil. Senin için değil.
Öyleyse?

Sandalyenin döşemesindeki yırtıklara, lekelerden birine dalıp gidiyor gözlerim. Orada kendimi görüyorum. Geçmiş yaşamımı. Gelmeyecek yaşamımı. Sandalye ile bu yaşamı özdeşleştirmeye çalışıyorum. Çünkü, o ve ben, bir mekânda, --bu odada– karşı karşıyayız. Ve ikimiz için de zaman yok. Zaman çoktan durdu. Bundan sonrası bir düş. Yalnızca bir düş. Yaşamın dışında. Ama içinde belki biraz yaşam olan.
Karaya çalan, sıcaktan yumuşamış asfaltın üstünde yürüyorum. Ayaklarım gömülüyor, gerinde izimi bırakarak, dermansız, dizlerim yere değercesine ilerlemeye çabalıyorum. İşte sonsuz bir yol, diyorum, git gidebildiğince. Ama bedenim nasıl da ağır. BENİ aşan bir ağırlık. Ayaklarım çekmiyor, taşımıyorlar artık onu. Gelip geçenlere bakıyorum, onlar da bana bakıyorlar. Bir destek olanı yok, yaklaşanı yok, hastalıklı bir hayvandan kaçarcasına uzaklaşıyorlar benden. Kafamda bir yığın ses. Bir yığın ezgi. Hiçbirini dinlemek istemiyorum artık. Bıktım.

Kara bir plak dönüyor. İğne bir yerde takılmış. Bir can. Verdiler sana, sen ona ihanet ettin... Dönüyor. Plak, sözcükler, müzik. Ve başım. Bir yokuş çıktım galiba. Kan-ter içindeyim ve soluk soluğa. Yeşillikler. Gelişigüzel serpilmiş, eğri, kırık, dik, sarıklı, düz mezartaşları. Onlara tutunuyorum. Bir mezar kazılıyor. Serin toprak kokusu. Sanmıştım. Değil. Yalnızca bir ölü kokusu.
Mezarı kazan adamlardan biri, Siz akrabası mısınız? diyor. Kimin? diyorum. Bilmem ne Ahmet Bey'in, diyor. Ahmet Bey? Ahmet Bey? Ahmet Bey? Babam. Olabilir. Ha, evet, diyorum. Olabilir. Sonra bir yığın kalabalığın ortasında buluyorum kendimi. Kara böcekler, akrepler çevremde.
Bir adam yaklaşıyor yanıma, başımı çevirip bakıyorum. Yüksel'in kocası. Eli omzumda. Sen bu gece de bizde kal, diyor. Artık hiçbir yerde kalmayacağım, diyorum.
Toprağın iyiden iyiye yükseldiği yere varıyorum. Tek başınayım. Bıraktılar beni. Ohh! Gözlerimi, az ilerde, yeşilliğin bittiği, geçit vermeyen kızıl kayaların, denize, karşıdaki sisin içindeki renksiz tepelere ulaştığı yere dikiyorum. Yüzümü o boşluğa çeviriyorum. Birden ayaklarımın yerden kesildiğini duyuyorum. Uçmaya başlıyorum.

IV. KAÇKIN

Gecenin çökmesini bekliyordum. Kendimi hapsettiğim bu evden, karanlığın yardımıyla kaçacak, içimde, bir çocuk yazısı gibi kargacık burgacık, okunması güç sıkıntımın kaynaklarına doğru doludizgin gidecektim.
Gece olunca insanlar fare deliği evlerine girer ve...

1.
Bir otobüse bindim. Bir yığın insanın, *insanın* içine düştüm. Sırtım sırtlarına, kollarım kollarına sürtünüyordu. Bu bende ürperti uyandırıyordu. Solukları dayanılmaz bir koku taşıyordu. Pis. İçlerinin, beyinlerinin, düşüncelerinin kokusu. Kurtulmak için çabaladıkça etleri etime daha çok yapışıyordu. Etleri... Kadınların ve erkeklerin. *Erkeklerin beyaz etleri.* Bayılacak gibi oldum. İnerken geçkin bir kadının kıçına dirseğimle vurdum. Kafasını çevirip bakmadı bile. Özdekleşen kinimin tekmeleriyle, bu insan tünelinden geçtim. Dışarıya attım kendimi.

Daha evden çıkarken nereye gideceğimi biliyordum. Uzun zaman tenha sokaklarda dolaştım. Yusuf'u düşündüm. Gözlerimi kırpıştırdım, bir yığın belli belirsiz görüntünün içinde onu bulup çıkardım. Yanımdaymış da birbirimize yaslanıp yürüyormuşuz gibi oldum.

Cam bir şişe gibiydi karşımda. Bakışlarını yüzümde duyduğumda, dayanamamış, gözlerimi, çünkü tezgâhın üstünden ayırıp ona çevirmiştim. Elindeki şişeden bardağımı doldurdu. Ürperdim. Bir şişenin canlanması, bu yeşil gözlerle, sarı uzun saçlarla bezenip, bir anda hiç konuşmadan, gizlisiz, saklısız, önümde soyunması karşısında kıvandım mı? Yoksa...
Sokaklardan, sokaklardan, sokaklardan geçtik. Tahta eski bir evin

küçük bir odasına girdik. Bu ışıksız odada ince kız elleriyle sarıp uzattığı cigaranın ateşinde, yüzünü, soyunuşunu, bedenini izliyordum.

Her şeyin bir sonu vardı. Yaşamım boyunca yalnız bunu öğrendim. Her şeyin bir sonu vardı. Söylene söylene, kendi kendimle anlamadığım bir dille konuşarak yürüyordum. Sokaklardan, sokaklardan, sokaklardan geçtim. Yalnızdım. Yusuf'un evinin çevresinde dolaştım. Kapıyı vurup sormaya çekiniyordum. Uzaktaki kırımsı yere çöktüm. Cigaramı sardım. Az sonra bütün insanlardan uzakta olurum. Onların üstünde, bir kule gibi, ayaklı bir kule gibi yürürüm. Onların ayakları yerde. Üstlerinden uçarcasına geçerim. Herhangi birini tırnaklarım arasında ezebilirim. Hiçbirinden hoşlanmıyorum.

Haydi kalk yürü evine artık. Yapacak...

Hiç görmediğim renkte sulardan, tepeciklerden geçtim. Eve varırken ayaklarım yere değdi. Sallana sallana içeri girdim. Sessiz bir mekânın içinde, eşyalar sanki biçimlerini değiştirmiş, sofaların, odaların sınırlı boşluğunu doldurmaya çalışıyordu. Çokluk bunları birbirine çarpıp kırasım gelirdi. Bu nesneleri. Cansız. Bu iğrenç nesneleri.

Sendeledim, düşer gibi oldum. Havları iyiden iyiye dökülmüş halının ortasına çöktüm. Perdelerin arasından ışık sızıyordu. Beni gözlüyorlardı. Bütün ev halkı. Uykularını bırakmışlar... Öyle sandım.

Yusuf'un uzun, ince kemikli parmaklarıyla, tütünlerin yarısını dökerek cigaramı sardım. Bu iğrençliğin içinde bir cigaranın dumanından, bir içki şişesinden elde etmeye çalıştığım avuntunun anlarıydı bunlar. Cigaramı yaktım. Dumanı içime çektim. Uzun zaman tuttum içimde. Cigara parmaklarımı yakıyordu. Yaksın, dedim içimden. Yanayım da... İşte yeniden ayağımın kayması, uzun ayaklarımın... Bu düşlediğim sessizlik içinde dipdiri yaşayan ben, benim kuş misali hafifliğim, başkalığım. Bir dağın tepesine oturmuş, ayaklarımın dibinde oynaşan pirece küçük insanlara hükmediyorum. Yeryüzünde denenmemiş nice işkence araçlarını akıl almaz bir

buluşla ortaya koyuyorum. İnsanlardan herhangi birine uyguluyorum. Dayanabilene aşkolsun. İşi bitenin yerine bir yenisi, bir yenisi, bir...

İşte:
Bu kendi katıma yücelttiğim kadını ellerimle soyuyorum. Uyarıyorum. İsteklendiriyorum. Beyaz, duru teni altında gizli kadınlığı. O bir istek kasırgası içinde kıvranırken, ben yatağıma uzanmış, onu seyrediyordum. Şaşkın. Umduğunu bulamama. Titriyor. Eşyalara sarılıyor. O iğrenç nesnelere.

Üşüyerek uyandım. Başım dönüyordu. Midem kazınıyordu. Beyaz, sıvışkan bir çamur yığınının ortasında, bütün dikkatimi kullanarak, daha çok bulaşmamak istercesine doğruldum. Burnuma nerden çıktığını bilmediğim pis bir koku geliyordu. Midem bulandı. Bir ara bu kokunun kendi kokum olduğunu, artık, etimin, kemiğimin kokmaya başladığını düşündüm. Dışarı fırladım. Yarı belimden aşağısı çıplaktı. Geri döndüm. Pantolonumu ararken gözlerim karardı. Sandalyenin yanına çöktüm. *Kusacağım.* Ağzımdan yeşil, acı sular geldi. Ne kadar zaman geçti bilmiyorum. Ayağa kalkacak gücü bulunca, sandalyenin hasırına geçen parmaklarımı kurtarıp, ayağa kalktım. Pantolonumu giydim. Sofaya çıktım. Duvara tutunarak banyoya yürüdüm. İçerden kilitledim. Burasının iç açıcı bir serinliği vardı. Soğuk su döküdüm. Kurulanırken, vücudumun burnumu değdirebileceğim yerlerini kokladım. Sanki koku alma duyularım yitmişti. Banyodaki aynada kendimi gördüm. Çıplak kendimi. Yusuf'u düşündüm. Tıraş olup deniz kenarına gideyim belki açılırım, dedim içimden. Kendimi toparladım. Usturayı aldım. Yağlı kösele parçasının üstüne sürttüm. Yüzümü sabunladım. Gözlerimi aynaya diktim. İyice baktım kendime. Her hücreme ayrı ayrı baktım. Bir an elimdeki usturayı... Böylece sonumu, gerçek sonumu görecektim. Fışkıran kan aynanın üstünde bir leke oluşturacak, evdekiler banyonun kapısını kırıp girdiklerinde... Al bir saçmalık daha. Usturayı yerine koydum. Yüzümü yıkadım. Aynada yeniden kendime baktım. Dayanılmaz bir acı. Kafamı duvara çarpmaya başladım.

Kötüler de yaşar. Kötüler de. Ben de onlardan biriyim. Herkes benden tiksiniyor. Ben de tiksiniyorum. Herkesten. Ve kendimden. Çaresiz kendimden. Sürüp giden yaşamaktan.
Ah! niçin o anda...

2.
İyileşmem için hastaneye yatırdılar. On gündür boş bir odada yalnız sabah akşam gelen doktorla, hastabakıcıyı görüyorum. İlâç veriyorlar. Karşı koymadan içiyorum. İğne yapmamalarını söyledim. Doktor nedenini sormadı. Peki, dedi. Geldiğimin ikinci günü kitap istedim. Hastanenin kitaplığından gelişigüzel iki kitap getirdiler. Saçma-sapan şeylerdi. Okumadan geri gönderdim.

Dışardaki hayatım, irkintili, tedirgin hayatımı özlüyordum. O akıp giden kalabalıkları. Bu özlemimi açıklayamıyordum. Dışardayken bucak bucak kaçtığım bu sıkıntımın kaynaklarını burda... Gün geçtikçe bu sıkıntıların benim bir parçam olduğunu anladım.

İçimdeki konuşmalar artmıştı. Başımı yastığa koyar koymaz birkaç kişi içimde bağdaş kurup konuşmaya başlıyorlardı. Uykumda da sürüp gidiyordu bu. Konuştuklarının içinde bana yabancı gelmeyen olaylarla yüklü sözler de geçiyordu. Benim bütün karşı koymam, onları susturmak için çabalamalarım hiçbir sonuç vermiyordu. Onlara kendimce bir biçim de veriyordum artık. İçimden koparıp atmanın olanaksızlığını görüyor, büsbütün umutsuzluğa düşüyordum.

Başım bir mengeneye sıkıştırılmışçasına ağrıyordu. Gözbebeklerime varan bir karıncalanmayla, yatağın üstünde oturmuş kendi kendime söyleniyordum. Alışkanlıklarım tepiyordu. İçkim, ince kemikli parmakların sardığı cigaram. Bu oda içinde yapabileceğim işler sınırlıydı. Dolaşmak, yatmak, avluyu seyretmek, verilen cigaraları belirli aralıklarla içmek... Pencerenin önüne gittim. Avludaki büyük ağacın altında bir cenaze arabası duruyordu. Hastanenin hemen bütün pencerelerinden süzülen ışıklar altında, araba, açılan demir kapıya doğru gitti. Bu birkaç dakika süren olay beni çok ilgilendirdi.

Işığı yaktım. Odanın içinde bir duvardan bir duvara gidip gelirken anlamsız, boş bir hayatı ardımda sürüklemekten ne elde ettiğimi sordum kendime.

3.
Geldiğinizden ne kadar başka çıkıyorsunuz, zaten söylemiştim... Kurtuldunuz, kurtuldunuz, yeniden... Gün geçtikçe o da kalmaz... Karamsarlığınız, daha önünüzde... genç... kurtuldunuz, bu... umutsuzluk, görüyorsunuz ki... zaten öyle sanıyorum ki, öyle... san...

Dinlemedim, bu beyaz gömleğinin içinde, bana bir şeyler anlatmak isteyen, çırpınan beceriksiz, adamı. Teyzem az ötede duruyordu. Bana bakıp gülümsüyordu. Birazdan dışarı çıkacağız...
Elini uzattı doktor. Sıktım. Bir sözcük olsun söylemeden arkamı döndüm, dışarı çıktım.

Bir süre dış kapıda teyzemi bekledim. Geldi. Konuşmadan yürümeye başladım. Yüzüme bakmaktan çekinir gibiydi. Bense gelip geçenlere, evlerin pencerelerine, kara, katranlı yüksek duvarlara, afişlere bakıyordum. Yeniden dışarda olmak...

Şurdan bir arabaya binelim.
Hayır, ben yürümek istiyorum.
Kendini nasıl duyuyorsun?
İyi, dedim. Ona eve gitmesini, biraz dolaşmak istediğimi söyledim.
Annen biraz hasta, dedi. Onun için seni almaya gelemedi.
İyi, sormadım, dedim.
Onu bir arabaya bindirdim. Elimdeki bavulu verdim.
Akşam erken gel.

Cevap vermeden yürüdüm.
Sokaklardan, sokaklardan, insanların arasından geçtim. Her birini ayrı ayrı solur gibi... İnsan kokuları. Sürüp giden, her gün aynı yükü taşıyan insanların kokusu. Ama hiç de hastanedekilere benzemiyorlar. Bir şarapçının kapısından geçtim. Şarap kokusu midemi bulandırdı. İçeri giremedim. Ellerim ceplerimde caddede bir gidip bir gelerek,

kararsız, –*Yusuf'a gidecek miyim? Ama bu...*– Akşamın çökmesini bekledim. *Gideyim. O kahvededir gene. Niçin gitmeyecekmişim? Çünkü...* Kahvenin olduğu sokağa saptım. Köşeyi döner dönmez, Yusuf'u gördüm. Yanında bir adam vardı. Rengi soluktu. Sırtında açık renk yeni bir ceket vardı. Yusuf! Yusuf! Hayır bağırmadım. Geldiğim yoldan geri döndüm. Başım dönüyordu. İçimde bir eziklik duydum. Bir cigara yaktım. Herkesin içtiğinden. Adımlarımı yavaşlattım. Birden kalabalığın içinde Yusuf'u seçtim. Önüne bakarak yürüyordu. Demin konuştuğu adam da yanında yürüyordu. Karşı kaldırıma geçtim. Görmesin beni diye. Ağzım apacıydı. Bir mağazanın camında silik görüntümü gördüm. *Eskisi.* Bir korkuya kapıldım. *Sanki kendinden...* Cigaramı bir duvarda ezdim.

Hiçbir şey istemiyorum. Beynimi delen sorulardan uzaklaştım. Ne görünmek, ne lânetlenmek korkusu, hiçbiri, hiçbiri... Saplantılarımdan arınmışım. Dudağımı ısırıyorum. Kurtulmuşum. Peki şimdi ne yapacağım? Hastaneye girdiğim ilk günden beri dışarda olmayı istemiştim. Ama böyle bom-boş mu? Evet, bom-boş. Erkenden eve gittim. Yemekte beni bekliyorlardı. Hepsinin yüzünde anlayamadığım bir sevincin aydınlığı. *Kurtuldu, kurtuldu. Artık o da bizim gibi...*

4.

Odama çekildim. Pencerenin kenarına oturmuş, bütün bu olanları düşünüyordum. Hepsi bana anlamsız geliyordu. İyileşmeden önce kendi elimle kendi ömrünü kısaltan bir adam olduğumu söylüyorlardı. Şimdi bu sağlıklı ömrümde ne yapacaktım? İçimde uyanan isteklerden kaçmak... Böylece kurtuluşumu, bu saçma kurtuluşumu sürdürmek. Bir yalanın peşinde. Gerçekten hayatım büyük bir yalan olabilir. Bir yalan mıyım? Kendimi aldatmak. Başkalarını. Başkaları kim? Ne yapacağım? Çırpınıp durmak. Hep böyle. Her gün aynı. Bu korkunç devam. Bıktım. Kafamdaki ses? Bir tıngırtı artık.

Bir adamın bağrışını duydum. Karşı evin kapısını tekmeliyor, yüksek sesle kapıyı açmalarını bağırıyordu. Birkaç evde ışıklar yandı. Pencereler açıldı. Kim bilir ne bekliyorlardı? Durum öğrenilince içeri

girdiler, ışıklarını söndürdüler. O fare deliği yuvalarında... Adam umutsuzlukla yere çöktü. Bir yardım ummuyordu artık. Birden ayağa fırladı. Az sonra nerden bulduğunu göremediğim bir kazmayla gelip, evin zaten çürümüş olan tahtalarını sökmeye başladı.

Kazma sesleri kafamda çınlıyordu. Uyuyamayacağımı anladım. Oturduğum yerden kalktım. Başım dönüyordu. Dışarda, gerçekten böyle bir adam varmış gibi sokağa baktım. Sarı ışıklar içinde bomboştu sokaklar. Sıkıntımın arttığını duydum. Konsolun üstündeki sürahiden bir bardak su doldurdum. *Kurtuldunuz, iyi oldunuz artık, sürdürmek, tabii, tabii*... Uyku haplarından iki tane aldım. Bir an duraladım. Şişeye baktım. Doluydu. Bütün hapları avcuma boşalttım. Düşsüz, sıkıntısız bir uykuya dalmak için. Hiç ses olmayacak. Kimse... Çöken dünyamın yıkıntıları altında, kımıltısız, dümdüz, uzandığım gibi, öylece, kokmamı bekleyerek, devinmesiz, ama gene de doludizgin gidiyorum karanlığın içinde.

İstanbul
Kasım 1956 - Mart 1958
(1987)

BİR İLK KİTAP İÇİN SONSÖZ

Uzun bir süre (yıllar yılı) bu kitabın yeni bir basımı konusunda duraksadım. Ne zaman elime alsam, öylesine "düzeltmeler" yapıyordum ki, bir süre sonra, 1950'lerde değil de, 1970'lerde, 1980'lerde yazılmış bir metin çıkıyordu ortaya. Kuşkusuz, bir yazar sonsuza değin yazabilir aynı metni. Ama bir metnin bittiği yerle bir başkasının başladığı yeri de bilmesi gerektir.

Ve Ahmatova gibi "yazılan yazılmıştır" demesini bilmesi de.

Bu kitapta beni duraksatan, yeni basımını sürekli erteleten, onun bir ilk kitap oluşu ve hemen hemen tüm ilk kitaplarda görülen aksaklıklar, acemilikler, fazlalıklar (özellikle fazlalıklar) değildi. Kuşkusuz, tüm bunlar fazlasıyla vardı *Kaçkınlar*'da. Ama beni durduran bunlar değildi...

Yirmi yaşımda bir kitap "başarmak" istemiştim ve başardığım inancıyla bu kitabı yayımlamıştım.

Neydi başarmak istediğim?

Kendine özgü bir dünyası ve üslûbu olan bir kitap.

Yirmi yaş için ne büyük bir istek!

Bir ilk kitapta, yapmam gerekenin, bir yapı kurmak, bir üslûba sahip olmak için çaba göstermek değil, yapıyı ve üslûbu boşlayıp, bir iç-dökmeyi, yazınsal bir başkaldırıyı (yeteneğin el verdiği ölçüde) sonuna değin gerçekleştirmek olduğunu çok sonra anladım.

"Üslûpsuz yazar olmaz" ilkesi yirmi yaşındaki bir yazar için geçerli değildir. O, her telden çalabilir. Çalabilmelidir.

Bizler, 1950'lerde yazmaya başlayanların önemli bir çoğunluğu, bireyselliğimizi/kişiliğimizi üslûpta aradık. Üslûbun yaşla, yazarlık deneyimleriyle geleceğini düşünmeden. Oysa, yaşamı keşfetmek istiyorduk. İçinde yaşadığımız toplumsal baskıların, vurdumduymazlığın ötesindeki yaşamı. Gerçek (dediğimiz) yaşamı.

Yirmi yaşında hiç kimse gerçek yaşamın ne olduğunu bilemez Kimseyi işin içine katmayayım (bizler demeyeyim), ben de bilmi-

yordum. Sanıyordum ki, yazdıkça yaşam önümde açılacak, gerçek yaşam ve ben (yazan-kişi), sözcüklerin büyüsüyle değil, gücüyle, gerçek yaşamı kucaklayacağım. Sözcükler, gerçek yaşamın kapılarını açacaklar. Bana ve okura.

Gerçek yaşam, gerçekten de açıldı önümde: tüm güzellikleri, tüm iğrençlikleri, tüm zenginliği ve tüm karmaşası içinde.

Yazarken bir yazar olmaktan çok, bir birey olmayı başarmayı amaçlıyordum. Birey olmanın başka yollarını bilmediğim (bugün de bilmiyorum) için. Yazdığın sürece ve yazdığının gerçekliği oranında gerçekleştireceksin bireyselliğini, diyordum kendi kendime. Yazmak bir kaçış değil, gerçeğe giden bir yoldu. Bir edimdi. (Çeyrek yüzyıl sonra yayımlayacağım bir kitabımın adı YAZMAK EYLEMİ olacaktı.)

Kaçkınlar ve 1950'lerin sonunda yayımlanan, kuşağımın birçok yazarının ilk yapıtlarındaki, boğuntunun, bunaltının, bunalımın, başkaldırının, birey olma çabasının, toplumun değerlerine karşı direnmenin, yalnız özgür düşünce ve aydınlar üzerindeki baskıyı gün geçtikçe artıran siyasal iktidar tarafından değil, sözüm ona ilerici bağnaz çevrelerce de "mahkûm" edildiğini gördüm, yaşadım. Bu açıdan bakıldığında, diyebilirim ki, bizler, tam anlamıyla bir yalnızlıkta yazdık. Bireyselliğe yer olmayan bir toplumda, birer aykırı olarak, birer horlanmış olarak yazdık. Kendi benzerlerimizi bulmak için yazdık. Bizim dilimizden anlayacak kişiler için yazdık. Hiçbir zaman hiçbir iktidarın yanında olmadık. Birçoklarına soyut da gelse, mutlak bir özgürlükten yanaydık.

Yirmi yaşındaki bir genç elbette özgürlükte de *Mutlak*'ı arar.

Bana ve kuşağımdan birçok yazara, şaire yöneltilen dünkü ve bugünkü eleştirilere baktığımda, sol-sağ, her ikisinin de aynı dili kullandığını görüyorum. 1950'lerin sonlarında daha *Kaçkınlar* yayımlanmadan Kemal Bilbaşar tarafından "demokrasiyi benimsemiş bir topluma karamsar düşünceler sunmakla" suçlanıyordum. Bu yazının yayımlanmasının üzerinden üç yıl geçmeden 27 Mayıs darbesi oldu. Ve onu, her on yılda bir yenilenen darbeler izledi.

Zaman, geçen zaman, birçoklarımıza pek bir şey öğretmiyor gibi.

Evet, yaşamın, gerçek yaşamın peşindeydik kalemi ilk kez elimize aldığımızda. Çünkü çok genç ve deneyimsizdik. Hem yaşam ko-

nusunda, hem yazmak konusunda. Demir Özlü'nün, ilk kitabı *Bunaltı*'ya yazdığı sonsözde dediği gibi, gerçekten "naif"tik. Bir özeleştiri değil bu. Keşke daha fazla naif olsaydık ve naifliğimiz yazdıklarımıza daha fazla yansımış olsaydı.

Kaçkınlar'ı, bugün, otuz yıl sonra yeniden yayımlarken, ona, sahip olmadığı naifliği veremem. Ancak fazlalıklarını atabilirim. Çünkü bir yelkenlide gerekli olan safraya bir öykünün gereksinmesi yoktur.

Neruda'nın o güzelim kitabının adındaki bir sözcüğü değiştirerek, "Yazdığımı (böylece) itiraf ediyorum," diyorum.

1987

KAYNAKÇA

Turgut Çeviker'in gerçekleştirdiği "Ferit Edgü Kaynakçası 1952-2000"de, 500'e yakın yayın yer almaktadır. Bunların 63'ünü öyküler oluşturmaktadır. Bu öykülerin büyük bir çoğunluğu yazarın kitaplarında yer almaktadır. Ferit Edgü, öykülerini kitaplaştırırken, yer yer değişiklikler yapmış, bazılarının adlarını değiştirmiş, hattâ bu değişiklikleri kimi zaman kitaplarının yeni baskılarında da sürdürmüştür. Aşağıda, dergilerde yayımlanıp, kitaplarına girmemiş öyküler (*) işaretiyle gösterilmiştir.

I. Öyküler

— **Bu Şehir Bir İnsanı Yedi*, Yeni Ufuklar, Ocak 1954
— **Gölgeler*, Vatan, Sanat Yaprağı, 10.1.1954
— **Şehri Sis Bastı*, Yeni Ufuklar, Mart 1954
— **Erken Öten Horoz*, Vatan, Sanat Yaprağı 25.4.1954
— **Başımızın Üstündeki Bulutlar*, Yeni Ufuklar, Haziran 1954
— **Pasajın Camları*, Vatan, Sanat Yaprağı, 27.6.1954
— **Aynı Hikâye*, Yeni Ufuklar, Ağustos 1954
— **Margirita Sokağı*, Yeni Ufuklar, Ekim 1954
— **Büyük Rolümüz*, Mavi, 1.9.1954
— **Üç Artı Bir*, Mavi, 1.1.1955
— **Karanın Ortasında Ak Nokta*, Yeni Ufuklar, Şubat 1955
— *Yitik Gün*, Vatan Sanat Yaprağı, 29.2.1955
— **Ölü*, Yeni Ufuklar, Nisan 1955
— **Oda*, Yeni Ufuklar, Mayıs 1955
— **Siyonda Herkes Seni Bekliyor*, Yeni Ufuklar, Ocak 1956
— *Kötü*, Pazar Postası, 26.2.1956
— **Çok*, Yeni Ufuklar, Haziran 1956

— **Düş I*, Pazar Postası, 2.9.1956
— **Düş II*, Pazar Postası, 9.9.1959
— *Durum*, Yeni Ufuklar, Şubat 1957
— **Gidenler*, [-I-II]. Pazar Postası, 24.3.1957–31.3.1957
— *Paraboller: Geçmişi Örten*, Yeni Ufuklar, Mart [Nisan] 1957
— *Eşik*, Yeni Ufuklar, Haziran 1957
— **Karanlık Bir Adım İlerimde*, Pazar Postası, 18.8.1957
— *Karabasan*, Yeni Ufuklar, Ekim 1957
— *Kaçkınlar*, Yeni Ufuklar, Aralık 1957
— *Havana*, Pazar Postası, 1.12.1957
— *Leş*, Dost, Kasım 1958,
— *Aşağı Aşağı*, Yeni Ufuklar, Kasım-Aralık 1959
— *Bozgun*, Dost, Mayıs 1960
— **Himalaya*, Yeni Ufuklar, Ocak 1963
— *Cehennemde*, Yeni Ufuklar, Nisan 1963
— **Sağ*, Yeni Ufuklar, Kasım 1963
— *Av*, Yeni Ufuklar, Kasım 1964
— *Kanca*, Dost, Aralık 1964
— *Devam*, Yapraklar *'65*, Mart 1965
— *Yargıç Karak*, Dost, Ocak 1966
— *Kendisi*, Yeni Ufuklar, Mayıs 1966
— *Kaza*, Dost, Kasım 1967
— **Eski Dost*, Dost, Mayıs 1970
— **İki Güz Sabahı Düşü*, *Yeni Ufuklar*, Haziran 1970
— *Kentin Üstündeki Koku*, Soyut. 1971
— *Dönüş*, Yazı, 1978
— *İnsan Kokusu*, Düşler Öyküler, Ocak 1979
— *Çığlık*, Milliyet Sanat Dergisi, 15.8.1981
— *Büyük Ustayı Ziyaret*, Hürriyet Gösteri, Eylül 1981
— *Perisiz Ev*, Milliyet Sanat Dergisi 15.8.1985

— *Bir Ortaçağ Öyküsü-Cellâdın Ölümü*, Hürriyet Gösteri, Şubat 1988
— *Mirza*, Milliyet Sanat Dergisi, 1.8.1988
— *Adam/Kadın/Çocuk*, Argos, Eylül 1988
— *10 Minimal Öykü*, Milliyet Sanat Dergisi, 1.8.1990
— *Güvercinler*, Hürriyet Gösteri, Haziran 1992
— *Urfalı Mateos'un Yazgısı*, Nar, Ocak-Şubat 1996
— *Zap'tan*, Kitap-*lık*, Mart-Nisan 1997
— *İbrahim'in Oğlu İbrahim'in Öyküsü*, [Doğu öyküleri kitabında *İbramın Oğlu İbram* başlığıyla yer almıştır.] Adam Öykü. Mart- Nisan 1997
— *Çok Kısa Öyküler... Öykücüler*, Adam Öykü, Eylül-Ekim 1997
— *İçerdeki - Yaşam Öyküsü* I-*Yaşam Öyküsü* II-*Gece Bekçisi- Rastlantı-Çizgi-Zaman-Keşke-Kısa-Yılan-Yanıt*, Adam Öykü, Eylül-Ekim 1997
— *Bir Konuk*, Adam Öykü, Mart-Nisan 1998
— *İki Yaz Öyküsü* : *Denizkızı* - "*Ecco Il Mare, Maria!*", Milliyet Sanat Dergisi, 1.8.1998
— *Şanslı-Aykırı-Bir Öykü-Garip Aile*, Varlık, Sayı: 1120 Ocak 2001
— *Çağrı*, Kitap-lık, Mart-Nisan 2001
— *Bir Doğu Yolculuğundan Notlar*, Sözcükler, Mayıs-Haziran 2006
— *Nijinski Öyküleri - Kan İzleri, Kuru, Negri, Karım, Dolmakalem, Para, İstek, Çük*, Sözcükler, Kasım-Aralık 2006
— *Deniz Kıyısında*, Bir Öykü, Şubat 2007

II. Ferit Edgü'nün öyküleri üzerine yayımlanmış belli başlı eleştiriler

— Bezirci, Asım. Ferit Edgü'nün Tedirginliği, *Pazar Postası*
— Duru, Orhan. Ferit Edgü. *Pazar Postası*, 18.8.1957
— Aykın, Cemal. 1959'un hikâyeleri. *Dost*, Ocak 1960
— İlhan, Attilâ. Çılgınlığın kapısını zorlamak ya da *Kaçkınlar* üzerine, *Dost*, Şubat 1960
— Erdost, Muzaffer. *Bozgun. Ulus*, 28 Nisan 1962

— Özlü, Demir. Bozgun. *Yeni Ufuklar,* Eylül 1962

— Özlü, Demir. Bunaltı Yazımını Savunu. *Yeni Ufuklar,* Aralık 1962

— Altıok, Füsun. *Bir Gemide. Milliyet Sanat Dergisi,* 9.4.1979

— Akbal, Oktay. 25 Yıl Sonra Sait Faik. *Cumhuriyet,* 13.5.1979

— Anonim. *Bir Gemide* ya da Yalnızlığın Direnci. *Yankı,* Haziran 1979

— Mutluay, Rauf. 1979'da Roman ve Hikâyemiz: [*Bir Gemide*] Varlık Yıllığı, 1980

— Sezer, Sennur. Çağdaş Hikâyeciliğimizde Masal Öğeleri. *Yazko Edebiyat,* Kasım 1980

— Oktay, Ahmet. Soruyla Yanıtın Arasında: Çığlık. Somut, 11.2.1983,

— Kuruyazıcı, Nilüfer. Çığlık'taki Öyküler Üzerine. *Çağdaş Eleştiri,* Temmuz 1983

— Naci, Fethi. 'Türkiye'de Roman ve Toplumsal Değişme' ile Türk roman ve öyküsü arasındaki tehlikeli ilişkiler. *Hürriyet Gösteri,* Nisan 1986

— Ecevit, Yıldız. Ferit Edgü ve "Kafkaesk", Oluşum, Yaz 1989

— Aytaç, Prof. Dr. Gürsel. "Üç Düş/üş" ve Ferit Edgü'nün anlatı sanatı. *Çağdaş Eleştiri,* Mart 1984; *Edebiyat Yazıları II,* Gündoğan Yay., 1.Baskı, Ankara, Ocak 1990

— Ecevit, Yıldız. Dilin sınırlarında 'deneyselleyen' bir yazar: Ferit Edgü. *Cumhuriyet Kitap,* 8.8.1991

— Ecevit, Yıldız. "Ferit Edgü ve Kafkaesk" Kurmaca Bir Dünyadan, Gündoğan Yay., Ankara 1992

— Akerson, Fatma Erkmen-Karakuş, Mahmut. Yazın Yapıtlarında Göstergeler. *Dilbilim Araştırmaları,* Hitit Yay., Ankara, 1993, (John Peter Hebel'in "En Acısız Ölüm Cezası" ile Ferit Edgü'nün "Üç Düş/üş" adlı öyküsü üzerine karşılaştırmalı bir metin incelemesi.)

— Kabaklı, Ahmet. Ferit Edgü'nün bir hikâyesinin tahlili - 'Bir Ortaçağ Öyküsü / Cellâdın Ölümü.' *Türk Edebiyatı,* Şubat 1993

— Andaç, Feridun. Çağdaş Türk Öykücülüğünün Oluşum ve Gelişimine Yön Verenler. *Varlık,* Eylül 1993

— Oktay, Ahmet. *"Doğu Öyküleri. Milliyet,* 1.1.1995

— Kahraman, M., *Doğu Öyküleri, Varlık Kitap Eki,* Kasım 1996

— Aktunç, Hulki. Öykülerin Bir Öyküsü, Adam Öykü, Mart-Nisan 1996
— Çelik, D., Hoca bana portakal ver! *Yeni Yüzyıl*, 13.1.1996
— Duru, Orhan. Edgü Doğu'ya Bakıyor. *Yeni Yüzyıl*, 14.3.1996
— Emre, Gültekin. Bir Başka 'Doğu'. *Cumhuriyet Kitap*, 4.4.1996
— Kayabal, Aslı. Ferit Edgü *Doğu Öyküleri*'nde Issız Doğu'ya Bakıyor, Yeni Yüzyıl, 21.4.1996
— Gümüş, Semih. Mirza Neyi Anlatır?. *Adam Öykü*, Mayıs-Haziran 1996 — "Mirza Neyi Anlatır?, *Öykünün Bahçesi*, Adam Yay., 1999
— Andaç, Feridun. Yaklaşımlar, *Hürriyet Gösteri*, Temmuz 1996
— Yaşar, Hürriyet. Kaçkınlar'da Çıkmazlaşan Yaşam. *Adam Sanat*, Ekim 1997
— Özlü, Demir. Ürpertici *Doğu Öyküleri*. *Yeni Yüzyıl*, 1.1.1995; *Düşler Öyküler*, 1997
— Akatlı, F., Öykülerde Dünyalar, Boyut Yay., İstanbul 1998
— Lekesiz, Ömer. " Ferit Edgü, Öykü Anlayışı ve "Dönüş" Öyküsünü Çözümleme", Yeni Türk Edebiyatında Öykü, C.3, Kaktüs Yay., Kasım 1999
— Gümüş, Semih. Kısa Öyküler, Adam Yay., İstanbul 1999
— Gümüş, Semih. Öykünün Bahçesi, Adam Yay., 1999
— Aytaç, Prof.Dr. Gürsel. Edgü'nün Kısa Öyküleri. *Cumhuriyet Kitap*, 6.1.2000
— Emre, Gültekin. Dilin Cevherindeki Öyküler. *Cumhuriyet Kitap*, 6.1.2000
— Toprak, Bedirhan. İşte Dil, Okur!... *Radikal*, 26.2.2000
— Latif, Ulus. Ferit Edgü'den tadına doyulmaz bir kitap: Devam, *Cumhuriyet Kitap*, 21.6.2001
— Hızlan, Doğan. *Binbir Hece; Yeni Ders Notları, Düzyazı Ayracı (Kitaplar Kitabı II*, YKY, 1. Basım, İst. Temmuz 2001)
— Emre, Gültekin. Do Sesi'yle Geçip Giderken, Cumhuriyet Kitap Eki, 30 Mayıs 2002
— Üster, Celâl. *Do Sesi:* Düşgücüne Çağrı. Radikal Kitap, 15.3.2002
— Deveci, M., Ferit Edgü'nün 'Beklenmeyen Konuk' adlı öyküsü üzerine bir inceleme. *Türkoloji*, 2003

— Hızlan, Doğan. İlk Öykülerinden Bugüne Ferit Edgü. *Hürriyet*, 26.7.2003

— Korkmaz, Prof.Dr. Ramazan. Küçürek öykü *(short-short story)* türü ve örnek bir öykü çözümlemesi - Ferit Edgü'nün "Öç'ü. *Adam Öykü*, Kasım-Aralık 2003,

— Yıldırım, Munise Aksöz. Ferit Edgü ve Öyküleri. *Düzyazı Defteri*, Mart-Nisan 2004

— Andaç, Feridun. Öykücülüğümüzde '1950 Kuşağı'. *Adam Öykü*, Temmuz-Ağustos 2004

— Userin, Ali Görkem. Hayat Kısa, Öyküler de. *Yedi İklim*, Mart 2005

— Yücel, Tahsin. Binbir Öykü. *Milliyet Kitap*, 16.2.2006

— Gümüş, Semih. Ferit Edgü ve Nijinski Öyküleri. *Milliyet Sanat*, Mayıs 2007

— Başar, Tuna. *Bir dans tanrısının şizofren sayıklamaları: Nijinski Öyküleri. Virgül*, Temmuz-Ağustos 2007

III. Ferit Edgü Üzerine Yapılan Tezler

— Ecevit, Yıldız. Das Kafkaeske bei Ferit Edgü, Hacettepe Üniversitesi Alman Dili ve Edebiyatı Bilim Dalı, Ankara, Eylül 1982

— Arslanboğa, N., Philosophische Fakultaet Zur Universitaet Ankara Germanistik, Entwicklungsprozess in Thomas Manns "Zauberberg" und Ferit Edgüs "O", Ankara, Mai 1984

— Aytemiz, F. Philosophische Fakultaet der Universitaet Ankara Abteilung für Germanistik, Das Kafkaesk in Ferit Edgüs Erzaenlungen auf Einem/Schiff und Die Sagt Ankara, 1984

— Emanuel, L. R. Wie Noah in Einer Fremden Welt-Erstmals in Deutsch: Ferit Edgüs; "Ein Winter in Hakkâri" Tages- Anzeiger, 4 Dezember 1987

— Ralf. S. Fotos vom Tod im Frost-Ferit Edgüs Politischer Roman "Ein Winter in Hakkâri" Westfalishcher Anzeiger", Nr. 4/5, 1988

— Özcan, C. Die Möglichkeit: Worte-Ferit Edgüs Roman: Ein Summer im Septemberschatten, Neue Zürcher Zeitung Nr. 89, April 1991

— Kahraman, Mahmure. Aspekte der Selbstbeobachtung bei Hermann Lenz und Ferit Edgü, Ege Univ., İzmir, 1992 (Doktora Tezi)

— Arman, A., Almanca'da Ferit Edgü Hakkâri'de Bir Mevsim Üzerine Çeviribilimsel Bir İnceleme, Ankara Üniversitesi, Ankara, 1999 (Yüksek Lisans)

— Rojek, Anna. Ksztaltowanie sie osobowski tworczej Ferita Edgü, Üniwersytet warszawski, Varşova, 1999.

— Deveci, Mutlu. Varoluş ve Bireyselleşme Açısından Ferit Edgü'nün Öykü ve Romanlarında Yapı ve İzler. Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı, Van, 2007, 324s.

— Yiğit, Leyla. Ferit Edgü'nün Roman ve Öykülerinde Yapı ve Tema. Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı, Van, 2007, 324s.

İÇİNDEKİLER

SUNU, 7

DO SESİ

I. ÖLÜM ÖYKÜLERİ

Do Sesi, 13 – Beklenti, 15 – Son Hece, 16 - Adlar, 17 – İmdat, 18 – Acımasız, 19 – Arşivden, 20 – Kayıp, 21 - Düş, 22 – Son Yüzücü, 23 – Sonumsu, 24 – Durak, 25 – Yürüyen, 26 – Düşüş, 27 – Mezar, 28 – İnsanoğlu, 29 – Masum, 30 - Medetsiz, 31 – Üşüyen, 32

II. YAŞAM ÖYKÜLERİ

Dil, 35 – Özet, 36 – Şanslı, 37 – Bir Garip Sürgün, 38 – Aykırı, 39 – Köpek, 40 – Kendiliğinden, 41 – Artı. Eksi., 42 – Yol, 43 – Yeterli, 44 – Garip Aile, 45 – Koşucu, 46 - Belki, 47 - Sessizlik, 48 - İtiraf, 49 – Konuşma, 50 – Bir Öykü, 51

III. SAÇMA ÖYKÜLER

İz, 55 – Şerbetli, 56 – Çöl, 57 – Kilit, 58 – Kaçış, 59 - Susuzluk, 60 - Ayrılış, 61 – Rastlantı, 62 – Başlangıç, 63 – Sohbet, 64 - Özellikle, 65 – Ardından, 66 – Erteleme, 67 - Hiç, 68 - Karakış, 69 - İlenç, 70 – Işık, 71 – Gün, 72 - İkili, 73 Kaf, 74 - Az, 75 - Yürekli, 76 - Çaresiz, 77

IV. GEÇİŞLER

Geçişler, 81

İŞTE DENİZ, MARİA /
Öyküler & Çok Kısa Öyküler

Öykülerden Önce Birkaç Sözcük, 91

I. Öyküler / PERİSİZ EV

Perisiz Ev, 95 – Kör ve Hançer, 102 - Adam/Kadın/Çocuk, 109 – Güvercinler, 114 – Bir Konuk, 118

II. Çok Kısa Öyküler / ŞAŞILACAK BİR ŞEY

Bir Öykü, 123 – İçerdeki, 124 - Yaşamöyküsü I, 125 – Yaşamöyküsü II, 126 – Gece Bekçisi, 127 – Rastlantı, 128 – Keşke, 129 – Kısa, 130 – Yılan, 131 – Şaşılacak Bir Şey, 132 - Üç Sözcük/Tek Kurşun, 133 – Öç, 134 – Yanlışlık, 135 – Sevdiğini Söylesene, 136 – Hayalhane, 137 – Yolda, 138 – Dağılma, 139 – Görünüş, 140 – Roman, 141 – Eşik, 142 - Elma, 143 - İtiraf, 144 – Sikke, 145 – Dostluk, 146 – Giderayak, 147

III. İŞTE DENİZ, MARİA

Adsız, 151 – Garip Çocuk, 152 – Denizkızı, 153 – Bilinen, 155 – Ecco Il Mare, Maria!, 156

DOĞU ÖYKÜLERİ

Birkaç Sözcük, 159 – Mirza, 161 – İbramın Oğlu İbramın Öyküsü, 171 – İnsan Kokusu, 186 – Mutluluk, 192

MİNİMAL DOĞU ÖYKÜLERİ

Atsız, 199 – Söyleşi, 200 – Bu, 201 – Annem ve Ben, 202 - Yıkılmış, 203 – Fal, 204 – Kayıt, 206 - Konuşma, 207 – Rastlantı, 208 – Nöbetçi, 209 – Pusula/sız, 210 – Karakış, 211 – Ses, 212 - Kim, 213 – Hoş, 214 – Kerem, 215 - Ne, 216

ÇIĞLIK

ÇIĞLIK

Üç Düş/üş, 221 – Papağan, 225 – Kedi ile Fare, 228 – At, 231 - Deniz Kıyısında, 236 – Kör ve Oğlu, 239 – Sahaf, 251 – Yusuf'un Utkusu, 257 – Büyük Ustayı Ziyaret, 263 – Aslan ve Ressam, 271 – Çığlık, 274

PARÇALAR

Balkonda, 279 – Beklenmeyen Konuk, 282 - Yazar ve Yazman, 284 – Merdiven, 285 – Teyzemin Sonu, 286 Çevirmen, 288 Yargı, 289 – Gelişigüzel Bir Konuşma, 290 - İkinci Yaşam, 292

Öykülerin Öyküsü, 294

BİR GEMİDE

Kaza, 299 – Kentin Üzerinde Dayanılmaz Bir Koku, 311 - Bir Gemide, 318 – Kanca, 329 - Dönüş, 345 - Seksek, 351 – Olanak-Siz, 357 – Melek Cici, 361 –

AV

Birinci Basıma Önsöz, 367

KARANLIKTA

Yitik Gün, 371 – Havana, 379 - Kötü, 384 – Karanlıkta, 389 - Durum, 393 – Aşağı, Aşağı, 397 – Yoğun, 402

AV

Köpeğin Isırdığı Kriptozoolog, 407 Yargıç Karak, 418 - Av, 430 – Bir Ortaçağ Öyküsü / Cellâdın Ölümü, 438

DEVAM

Devam, 449 - Kendisi, 454 – Yaşayan, 458 - Bakış, 464 – Bir Delikten, 466 - Yalandöngü, 468 – Karabasan, 471 - Sonuç, 474 – İki Gözlem, 476 – Duvar, 479

BOZGUN

I. BOZGUN

1, 485

II. LEŞ

Anı, 501 Bir Kadın, 502 – Sanrı I, 503 - Sanrı II, 506 – Kule, 509 Karabasan, 511 – Cellât, 514 – Leş, 516

III. BİR CİNAYETİN İKİ ÖYKÜSÜ
I, 521 - II. 528
IV. DÖNÜŞ, 535

KAÇKINLAR

BİRİNCİ BÖLÜM
I. Kaçkın Öndeyiş, 547 - Odada, 552 - Dışarsı, 560 – Sondeyiş, 572
İKİNCİ BÖLÜM
II. Kaçkın, 577 – III. Kaçkın, 589 - IV. Kaçkın, 598
Bir İlk Kitap İçin Sonsöz, 605

KAYNAKÇA, 609

FERİT EDGÜ

leş

toplu öyküler

Bu kitapta yazarın 9 öykü kitabı,
yarım yüzyıl boyunca yazmış olduğu
181 öykü yer alıyor.
Hemen hemen bir yaşam.

ISBN: 978-975-570-472-2

35 TL

www.selyayincilik.com
www.twitter.com/selyayincilik
www.facebook.com/SelYayincilik